

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ**

**ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ**

**«ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ
ΤΟΥ ΠΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 – 2020»**

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ Α2

**«Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
(ΣΜΠΕ) του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020»**

ΙΟΥΝΙΟΣ 2014

(Επανυποβολή)

ADVICE Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε.
26ης Οκτωβρίου 90, Τ.Κ. 546 27 Θεσσαλονίκη.
Τηλ.: (2310) 535888.
Fax: (2310) 537677.
<http://www.advicemd.gr>
e- mail: central@advicemd.gr

Περιεχόμενα

Αρκτικόλεξα και ακρωνύμια.....	- 1 -
ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ.....	- 5 -
1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	9
1.1. Η διαδικασία της ΣΠΕ συνοπτικά	9
1.1.1. Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.....	11
1.2. Σκοπιμότητα και Στόχοι του Σχεδίου	12
1.3. Περιγραφή του Προγράμματος.....	16
1.4. Εναλλακτικές δυνατότητες	20
1.5. Υφιστάμενη κατάσταση.....	22
1.6. Εκτίμηση, Αξιολόγηση και αντιμετώπιση των Επιπτώσεων.....	25
2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	28
2.1. Η διαδικασία της ΣΠΕ συνοπτικά	30
2.1.1. Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.....	31
2.1.2. Παρουσίαση της μεθοδολογίας εκτίμησης των επιπτώσεων.....	33
2.1.3. Η διαδικασία διαβούλευσης και η ενσωμάτωση των πορισμάτων διαβούλευσης και λήψη αποφάσεων.	36
2.1.4. Γενικά στοιχεία για το Ανάδοχο και την Ομάδα έργου.....	37
3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	38
3.1. Στόχοι και σκοπιμότητα του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020	38
3.1.1. Σκοπιμότητα και επιδιώξεις του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Πλαισίου Ηπείρου 2014-2020	38
3.2. Στόχοι που προκύπτουν από άλλες πολιτικές και σχέδια.....	40
3.3. Αξιολόγηση της ενσωμάτωσης των στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής στο ΠΕΠ.....	43
3.3.1. Αναγνώριση των αναγκών στον τομέα του Περιβάλλοντος.....	43
3.3.2. Επιμερισμός των περιβαλλοντικών ζητημάτων και στόχων με συμπληρωματικά προγράμματα.....	45
3.3.3. Άλλα σχετικά Περιφερειακά Σχέδια με περιβαλλοντική διάσταση - Αιρεσιμότητες.....	50
3.3.3.1. ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου	50
3.3.3.2. Σχέδιο διαχείρισης Υδάτων ΥΔ 05	53
3.3.3.3. ΠεΣΔΑ Ηπείρου.....	53
3.3.3.4. Αιρεσιμότητες στον τομέα του Περιβάλλοντος.....	54
3.3.4. Εκτίμηση Συνάφειας και της Συνέπειας της Στρατηγικής του ΠΕΠ ΚΜ σε σχέση με τις υπερκείμενες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις.....	56
3.4. Προσδιορισμός κριτηρίων περιβαλλοντικής αξιολόγησης.....	61
4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	63
4.1. Χωρική Ανάπτυξη.....	74
5. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	75
5.1. Παραδοχές και δεδομένα για την δόμηση επιλογή των εναλλακτικών λύσεων	75
5.1.1. Παρουσίαση των Λύσεων.....	76

5.1.1.1.	Μηδενική Λύση	76
5.1.1.2.	Πρώτη Εναλλακτική Λύση	77
5.1.2.	Δεύτερη Εναλλακτική Λύση.....	78
5.1.3.	Προτεινόμενη λύση.....	78
5.2.	Αξιολόγηση Εναλλακτικών Λύσεων	79
5.2.1.	Αξιολόγηση της Μηδενικής Λύσης.....	79
5.2.2.	Αξιολόγηση της 1ης εναλλακτικής έναντι κύριας λύσης	79
5.2.3.	Αξιολόγηση 2 ^{ης} μηδενικής έναντι κύριας λύσης	80
6.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	83
6.1.	Προσδιορισμός των περιοχών και των χαρακτηριστικών που ενδέχεται να επηρεαστούν	84
6.2.	Περιγραφή Υφιστάμενης Κατάστασης.....	87
6.2.1.	Βιοποικιλότητα - χλωρίδα - πανίδα	87
6.2.1.1.	Ζώνες βλάστησης - Χλωρίδα.....	89
6.2.1.2.	Πανίδα.....	92
6.2.1.3.	Προστατευόμενες περιοχές: Κατάσταση και διαχείριση.....	92
6.2.2.	Αβιοτικό Περιβάλλον: κλίμα, αέρας, έδαφος, ύδατα.	100
6.2.2.1.	Κλιματολογικοί Παράγοντες	100
6.2.2.2.	Ατμοσφαιρικές συνθήκες - ρύπανση	102
6.2.3.	Έδαφος - Ανάγλυφο.....	103
6.2.3.1.	Υδρογονάνθρακες της Ηπείρου	105
6.2.4.	Ύδατα.....	105
6.2.5.	Ανθρωπογενές περιβάλλον: πληθυσμός δημογραφία, κοινωνική υποδομή 111	
6.2.5.1.	Οικιστικό Δίκτυο και χρήσεις γης	111
6.2.5.2.	Πληθυσμός.....	115
6.2.5.3.	Δημογραφικές τάσεις	118
6.2.5.4.	Οικονομία και Εισόδημα	122
6.2.5.5.	Παραγωγική διάρθρωση	124
6.2.5.6.	Κοινωνικός και Τεχνικός Εξοπλισμός.....	140
6.2.6.	Υποδομές προστασίας Περιβάλλοντος.....	147
6.2.7.	Πολιτιστική Κληρονομιά και Τοπίο	156
6.2.7.1.	Αρχιτεκτονική κληρονομιά.....	156
6.2.7.2.	Πολιτιστική Κληρονομιά.....	160
6.2.7.3.	Αρχαιολογική Κληρονομιά.....	160
6.3.	Πιθανή εξέλιξη της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος χωρίς την εκτέλεση του προγράμματος.....	160
7.	ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	163
7.1.	Εκτίμηση Πιέσεων που προκύπτουν από την εφαρμογή των δράσεων του Προγράμματος ανά Άξονα Προτεραιότητας	165
7.2.	Εκτίμηση των πιέσεων που προκύπτουν από την εφαρμογή των δράσεων του Προγράμματος ανά Άξονα Προτεραιότητας.....	168
7.2.1.	Ανταπόκριση ΠΕΠ σε σχέση με τα υφιστάμενα περιβαλλοντικά ζητήματα 168	
7.2.1.1.	Α.Π.1 Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας	170
7.2.1.2.	Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη.....	177
7.2.1.3.	Ενίσχυση υποδομών μεταφορών	183

7.2.1.4.	Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας	186
7.2.1.5.	Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση διακρίσεων.....	186
7.2.2.	Έλεγχος Συσσωρευτικών και Διασυννοριακών (Διαπεριφερειακών) Επιπτώσεων	186
7.3.	Μέτρα για την προστασία του Περιβάλλοντος, την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.....	197
7.4.	Σύστημα παρακολούθησης των Επιπτώσεων του ΠΕΠ Ηπείρου.....	200
8.	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	203
8.1.1.	Μέτρα για την προστασία του Περιβάλλοντος, την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.....	204
8.1.2.	Σύστημα παρακολούθησης των Επιπτώσεων του ΠΕΠ Ηπείρου.....	207
9.	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ	208
10.	ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ	209
	Βιβλιογραφία - Πηγές	211
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	214
11.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Πολιτικές ανά τομέα που περιέχουν στόχους που αφορούν το ΠΕΠ και πρέπει να ληφθούν υπόψη από το σχεδιασμό	215
11.1.	Αειφόρος Ανάπτυξη (ΠΛΑΙΣΙΟ)	215
11.1.1.	Ευρώπη 2020 – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμού ανάπτυξη.....	215
11.1.2.	ΕΣΠΑ 2014-2020.....	218
11.2.	Αγροτική Ανάπτυξη.....	225
11.2.1.	Κοινή Γεωργική Πολιτική	225
11.3.	Χωρική, Εδαφική και Αστική Ανάπτυξη.....	230
11.3.1.	Territorial Agenda of the European Union 2020 (2011)	230
11.3.2.	Χάρτα της Λειψίας για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη.....	231
11.3.3.	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ).....	232
11.3.4.	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΕΠΧΣΑΑ-Τ).....	234
11.3.5.	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΕΠΧΣΑΑ-Υ)	236
11.3.6.	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ - ΑΠΕ)	238
11.3.7.	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΕΠΧΣΑΑ-Β)	238
11.3.8.	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Ηπείρου(υπό αναθεώρηση).....	240
11.4.	Περιβαλλοντική Πολιτική: Γενικά και Στρατηγικά Θέματα	241
11.4.1.	7 ^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (ΠΔΠ – Γενικό ενωσιακό πρόγραμμα).....	241
11.5.	Ατμοσφαιρική ρύπανση - θόρυβος.....	252
11.6.	Υδατα.....	253
11.6.1.	Διαχείριση Υδάτων - εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60/ΕΚ (& επιμέρους Οδηγίες)	253
11.6.2.	Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων Υ.Δ. 5	255
11.6.3.	Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική 2008/56/ΕΚ & εναρμόνιση με ελληνικό δίκαιο (Ν.3983/2011)	258

11.6.4. Θαλάσσια Στρατηγική για την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος (COM(2012) 713)	261
11.7. Έδαφος	263
11.7.1. Εθνική Πολιτική για την καταπολέμηση της Απερήμωσης.....	263
11.8. Απορρίμματα	263
11.8.1. Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τη διαχείριση απορριμμάτων (Ν.4072/12) .	263
11.8.2. Διαχείριση Απορριμμάτων - Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΕΣΔΑ)	266
11.8.3. Διαχείριση Απορριμμάτων – Εθνικό Σχέδιο Πρόληψης της Δημιουργίας Απορριμμάτων	270
11.8.4. Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΠεΣΔΑ).....	271
11.9. Βιοποικιλότητα	275
11.9.1. Συμβάσεις Ηνωμένων Εθνών για τη Βιολογική Ποικιλότητα Aichi και Nagoya	275
11.9.2. Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020.....	275
11.9.3. Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα.....	279
11.10. Μετρίαση της Κλιματικής Αλλαγής- Ενέργεια	282
11.10.1. Στρατηγική των Η.Ε. και της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή UNFCCC.....	282
11.10.2. Ενεργειακός Χάρτης Πορείας για το 2050 (Λευκή Βίβλος).....	283
11.10.3. Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030 (Πράσινη Βίβλος)	283
11.11. Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή	287
11.11.1. Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	287
11.11.2. Οδηγία 2007/60/ΕΚ για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας – Σχέδια διαχείρισης (υπό κατάρτιση).....	291
11.12. Πολιτιστική κληρονομιά και Τοπίο	293
11.12.1. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (2004).....	293
11.12.2. Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης – Πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου.....	294
12. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Αναλυτικά Στοιχεία Υφιστάμενης Κατάστασης.....	305
12.1. Κύριοι βιότοποι και πανίδα της Ηπείρου.....	305
12.2. Κατάσταση διαχείρισης και έργα στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000 (πηγή: ΥΠΕΚΑ, Δ/ση ΦΠ, 2014)	310
12.3. Παραδοσιακοί Οικισμοί, μνημεία και προστατευόμενα Οικιστικά σύνολα....	319
12.3.1. Παραδοσιακά επαγγέλματα της Ηπείρου και λαογραφία.....	327
12.3.2. Κύριοι Αρχαιολογικοί Χώροι - Μνημεία και ΥΠοδομές	334

Αρκτικόλεξα και ακρωνύμια

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΕΚΚ	Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών, Κατεδαφίσεων
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΕΠ _{κκ}	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά κεφαλή
ΑΕΠΟ	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων
ΑΗΣ	Ατμοηλεκτρικός Σταθμός
ΑΠ	Άξονας Προτεραιότητας
ΑΠΑ	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΣΑ	Αστικά Στερεά Απόβλητα
ΑΣΠΗΕ	Αιολικός Σταθμός Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΒΑΑ	Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
Β.Α.Α	Βιοαποδομήσιμα Αστικά Απόβλητα
ΒΙΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΓΠΧΣΑΑ	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΔΕΔ-Μ	Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΔΕΥΑ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης
Δ.Ε.	Δημοτική Ενότητα
ΔΕΒΖΟΣ	Διασυννοριακή Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη Οικονομικών Συναλλαγών
ΕΑΕ	Ενιαία Αποδεσμευμένη Ενίσχυση
Ε&Α	Έρευνα και Ανάπτυξη
ΕΒΑ	Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΓΥ	Ειδική Γραμματεία Υδάτων (ΥΠΕΚΑ)
ΕΔΑ	Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΣΔΕΑΥΜ	Ειδικό Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων Υγειονομικών Μονάδων
ΕΖΔ	Ειδική Ζώνη Διατήρησης
ΕΕΛ	Έργα Επεξεργασίας Λυμάτων
Ε&Κ	Έρευνα και Καινοτομία
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΟΚΕ	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΑΛ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας
Ε.Π.ΑΝΕΚ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία
ΕΠΚΑ	Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
ΕΠΜ	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη
ΕΠΟ	Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων

ΕΠΟΡ	Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης
Ε.Π. ΥΜΠΕΡΑΑ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΠΧΣΑΑ-Β	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία
ΕΠΧΣΑΑ-Τ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό
ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ
ΕΠΧΣΑΑ-Υ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες
Ε2020	Ευρώπη 2020-Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη
Ε.Σ.	Ειδικός Στόχος
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΣΔΑ	Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
ΕΤΘΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας
ΕτΠ	Επιτροπή των Περιφερειών
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥΠΕ	Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος
ΖΕΠ	Ζώνη Ειδικής Προστασίας
ΖΥΠ	Ζωικά Υποπροϊόντα
ΘΣ	Θεματικός Στόχος
Ι.Γ.Μ.Ε.	Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών
ΙΤΥΣ	Ιδιαίτερος Τροποποιημένα Υδάτινα Σώματα
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΑΛΠ	Κοινή Αλιευτική Πολιτική
ΚΓΠ	Κοινή Γεωργική Πολιτική
ΚΔΑΥ	Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών
ΚΟΙΣΠΕ	Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση
ΚΣΠ	Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΒΑ	Μέγιστη Βιώσιμη Απόδοση
ΜΕΑ	Μονάδα Επεξεργασία Απορριμμάτων
ΜΕΡΜ	Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής
ΜΜΕ	Μικρο – Μεσαία Επιχείρηση
ΜΠΕΑ	Μικρές Ποσότητες Επικίνδυνων Αποβλήτων
ΜΥΗΕ	Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα
ΟΕΔΑ	Ολοκληρωμένη Εγκατάσταση Διαχείρισης Απορριμμάτων
ΟΘΠ	Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική
ΟΠΥ	Οδηγία Πλαίσιο για το Νερό
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση
ΠΑΑ	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης
ΠΑΠ	Περιοχή Αιολικής Προτεραιότητας
ΠΑΥ	Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιέργειών
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα

ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΔΠ	Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Π.Ε.	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΕΣΔΑ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων
ΠΛΑΠ	Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμού
ΠΟΠ	Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης
Π.Σ.	Περιβαλλοντικό Στόχο
ΠΠΔ	Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΡΑΕ	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας
Σ.Α.	Σύμβουλος Αξιολόγησης
ΣΔΙΤ	Σύμπραξη Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα
ΣΕΔ	Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης
ΣΕΔΕ	Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου
ΣΕΣ	Σχέδιο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020
ΣΜΑ	Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΣΜΠΕ	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠΕ	Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης
ΤΑΠΤοΚ	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΤΣ	Ταμείο Συνοχής
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΔ	Υδατικό Διαμέρισμα
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΣ	Υδάτινα Σώματα
ΥΥΣ	Υπόγεια Υδατικά Συστήματα
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΦοΔΣΑ	Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
Φ/Β	Φωτοβολταϊκά
ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
ΧΥΤ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
ΧΥΤΥ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

DPSIR	Driving Force – Pressure – State – Impact -Response
GHG	Greenhouse gases
GR	Greece
IPPC	Integrated Prevention Pollution Control
NEET	Not in Employment, Education or Training
PAF's	Prioritized Action Frameworks for Natura 2000
RIS	Research and Innovation Strategies for Smart Specialization
TEN-E	Trans-European Energy Networks
TEN-T	Trans-European Transport Networks
UNEP	United Nations Environment Programme

UNFCCC

United Nations Framework Convention on Climate Change

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Δ.	Δήμος
Δ/νση	Διεύθυνση
Ι..π.	ισοδύναμο πληθυσμό
μ.ό.	μέσος όρος
υπ. αριθ.	υπ' αριθμόν
κ.ά..	και άλλα
κ.ο.κ	και ούτω καθεξής
Ν.	Νόμος

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ

Αέρια του Θερμοκηπίου, ή GHG. Πρόκειται για την αγγλική συντομογραφία του αερίου του θερμοκηπίου (greenhouse gas), το οποίο αποτελεί ένα αέριο συστατικό της ατμόσφαιρας που συμβάλλει στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, δηλαδή το φαινόμενο της θέρμανσης του πλανήτη. Τα αέρια του θερμοκηπίου απορροφούν τη μεγάλου μήκους κύματος γήινη ακτινοβολία και επανεκπέμπουν θερμική ακτινοβολία μέσα στο θερμικό υπέρυθρο φάσμα, θερμαίνοντας με αυτό τον τρόπο την επιφάνεια. Τα βασικά GHG είναι το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂), το μεθάνιο (CH₄) και το όζον (O₃).

Αιρεσιμότητες ή εκ των προτέρων αιρεσιμότητες Ορίζονται από τον Γενικό Κανονισμό (Άρθρο 19) ως "Συγκεκριμένος και επακριβώς προκαθορισμένος κρίσιμος παράγοντας, ο οποίος αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση του ειδικού στόχου επενδυτικής προτεραιότητας ή προτεραιότητας της Ένωσης, έχει δε άμεση και πραγματική σχέση με την υλοποίηση αυτή και άμεσο αντίκτυπο σε αυτή". Είναι δύο μορφών: Θεματικές : συνδέονται με τους Θεματικούς Στόχους και τις επενδυτικές προτεραιότητες που πρόκειται να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ και των Προγραμμάτων και β) Γενικές : συνδέονται με οριζόντια θέματα της εφαρμογής των Προγραμμάτων

Αξονας Προτεραιότητας Δέσμες Ειδικών Στόχων που συγκροτούν μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την εκπλήρωση ενός Θεματικού Στόχου.

Απόκριση (Response). Τα μέτρα που προτείνονται από τη ΣΠΕ επί του συγκεκριμένου σχεδίου προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι πιέσεις ως προς την έκταση, τη διάρκεια ή/και την επικινδυνότητα τους.

Αποφυγή (Avoidance). Σε γενικές γραμμές, η αξιολόγηση, η αποφυγή και ο μετριασμός των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή προγράμματος είναι ο πυρήνας της διαδικασίας ΣΠΕ. Η αποφυγή, στο πλαίσιο της ΣΠΕ, χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την ενέργεια να μην πραγματοποιηθεί ένα έργο ή να μεταφερθεί ή να διαχειριστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφευχθεί μια επίπτωση.

Ειδικός στόχος: ο σκοπός στον οποίο συμβάλλει επενδυτική προτεραιότητα ή προτεραιότητα της Ένωσης σε ειδικό εθνικό ή περιφερειακό πλαίσιο, μέσω δράσεων ή μέτρων που λαμβάνονται στο πλαίσιο προτεραιότητας

Εκ των προτέρων αξιολόγηση (ex-ante evaluation). Πρόκειται για τη διαδικασία αξιολόγησης των συνολικών επιπτώσεων ενός σχεδίου ή προγράμματος πριν από την έκδοσή του. Διεξάγεται παράλληλα με τη σύνταξη του σχεδίου ή προγράμματος, προκειμένου να την ενημερώσει ως προς τα πιθανά αποτελέσματα με σκοπό τη βελτιστοποίηση της εφαρμογής της.

Επενδυτικές Προτεραιότητες: συγκεκριμένα πεδία προτεραιοτήτων που ορίζονται στους Κανονισμούς του κάθε Ταμείου και για κάθε Θεματικό Στόχο

Επιπτώσεις ή Συνέργιες. Η κατάσταση του περιβάλλοντος απορρέει από τις πιέσεις και τις κινητήριες δυνάμεις που ασκούνται σε αυτό, η οποία με τη σειρά της, παρουσιάζει επιπτώσεις ή συνέργιες στην ανθρώπινη υγεία και ευημερία, καθώς και στον κοινωνικό-οικονομικό ιστό της κοινωνίας. Οι επιπτώσεις έχουν αρνητική χροιά, ενώ οι συνέργιες θετική.

Δείκτες. Οι δείκτες αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι του συστήματος αξιολόγησης και παρακολούθησης των επιπτώσεων και αφορούν το βαθμό στον οποίο οι κατευθύνσεις των περιβαλλοντικών στόχων συνάδουν με τις προτάσεις του σχεδίου – προγράμματος. Η τυπική μορφή ενός δείκτη παρουσιάζεται σε ένα τεχνικό δελτίο και αποτελεί ένα κείμενο με στοιχεία όπως είναι ο ορισμός του δείκτη, η συνάφειά του με τον εκάστοτε περιβαλλοντικό στόχο, η αναλυτική του περιγραφή, ο τρόπος υπολογισμού, οι μονάδες μέτρησης και ο περιοδικός χρόνος μετρήσεων – υπολογισμού.

Θεματικός Στόχος. Στόχοι ανα θέμα τους οποίους πρέπει να υλοποιήσουν τα Προγράμματα. Οι Στόχοι αυτοί είναι 11 τον αριθμό και αναφέρονται στους Κανονισμούς των Ταμείων.

Κινητήριες δυνάμεις. Αφορά τις υποκείμενες πιέσεις που αποτελούν παράγοντες αλλαγής, περιλαμβάνοντας την αύξηση του πληθυσμού, την κατανάλωση, τη φτώχεια και σχετίζονται με την κοινωνικοοικονομική και πολιτική κατάσταση. Συχνά αυτές οι κινητήριες δυνάμεις περιλαμβάνουν μέσα πολιτικής, όπως για παράδειγμα τα κίνητρα δημιουργίας θέσεων εργασίας και χωροταξικών ρυθμίσεων ανάπτυξης που σχετίζονται με την κινητήριο δύναμη της αστικής ανάπτυξης. Η γνώση σχετικά με την εφαρμογή των κινητήριων δυνάμεων και της ανθρώπινης δράσης εγγυάται την επιτυχή εφαρμογή της ΣΠΕ.

ΚΥΑ 107017/2006. Αφορά την Κοινή Υπουργική Απόφαση 107017/28.8.06 (ΦΕΚ 1225B/5.9.06) «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001».

Μετριασμός (Mitigation). Ο μετριασμός ως ένα σημαντικό κομμάτι της ΣΠΕ, χρησιμοποιείται για τα μέτρα που μειώνουν ή τουλάχιστον αντισταθμίζουν τις σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Οδηγία ΣΠΕ. Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.

Ολοκληρωμένη Διαχείριση. Πρόκειται για έναν όρο που χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο τα τελευταία χρόνια και περιλαμβάνει μακροπρόθεσμα στρατηγικά οράματα, συνδέοντας διαφορετικές πολιτικές σε διαφορετικά διοικητικά επίπεδα, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή. Στην ουσία η ολοκληρωμένη διαχείριση συνεπάγεται την κοινή αντιμετώπιση συναφών ζητημάτων, βασιζόμενη στην ολιστική προσέγγιση που θα αναγνωρίζει τις βασικές προκλήσεις, τη διατμηματική και τομεακή συνεργασία, τη

δέσμευση μαζί με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και την ολοκλήρωση τοπικών, περιφερειακών και εθνικών πολιτικών.

Παράκτια Ζώνη. Η έννοια της παράκτιας ζώνης δεν καθορίζεται με γεωγραφική ακρίβεια και εξαρτάται από διάφορους παράγοντες. Ένας ορισμός της δίνεται στην Agenda 21, στο Chapter 17 και σημειώνει ότι η Παράκτια Ζώνη είναι η μεταβατική περιοχή μεταξύ του εδάφους και της θάλασσας. Συχνά, ποικίλλει σε σχέση με τη γεωγραφική θέση ή ακόμα και ανάλογα με τον επιστημονικό κλάδο στον οποίο ανήκουν οι ειδικοί που την ορίζουν, ενώ το πλάτος της δύναται να καθορίζεται από την αλληλεπίδραση των θαλάσσιων και χερσαίων παράκτιων διαδικασιών.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ). Στην παρούσα ΣΜΠΕ μελετάται το ΠΕΠ της χωρικής ενότητας της Ηπείρου. Σε γενικές γραμμές τα ΠΕΠ δίνουν έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της κάθε χωρικής ενότητας (που συχνά ταυτίζεται με το επίπεδο της Περιφέρειας) και συμβάλλουν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα. Ειδικότερα, τα ΠΕΠ καλύπτουν ένα κοινό κορμό παρεμβάσεων, που αφορούν τις κοινωνικές υποδομές, τα έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας, τις πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, τον πολιτισμό, την υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη κ.τ.λ.

Πιέσεις (Pressures). Αποτελεί ένα σύννηθες όρο στη ΣΠΕ, μαζί με τις κινητήριες δυνάμεις, την κατάσταση του περιβάλλοντος και τις επιπτώσεις. Αναφέρονται είτε σε φυσικές είτε σε ανθρωπογενείς πιέσεις. Άμεσες πιέσεις στο περιβάλλον θεωρούνται οι ρυπογόνες εκπομπές, η εξόρυξη πόρων κτλ.

Στόχος. Αποτελεί μια διατύπωση για το τί επιδιώκεται από το σχέδιο ή το πρόγραμμα, προσδιορίζοντας παράλληλα την επιθυμητή κατεύθυνση της αλλαγής ως αποτέλεσμα των προτεινόμενων παρεμβάσεων.

Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση. Αποτελεί ένα γενικό όρο που συνήθως ορίζεται ως μια διαδικασία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων στρατηγικού περιεχομένου σε υψηλότερο επίπεδο ή απλά προηγούμενου από αυτό του μεμονωμένου έργου, δηλαδή σε πολιτικές, σχέδια και προγράμματα. Στην παρούσα ΣΜΠΕ χρησιμοποιείται για να αναφερθεί στον τύπο της περιβαλλοντικής εκτίμησης που απαιτείται βάσει της ΚΥΑ 107017/28.8.06.

Σχέδιο ή Πρόγραμμα. Αφορά τα σχέδια και τα προγράμματα για τα οποία εφαρμόζεται η ΚΥΑ 107017/28.8.06 (ΦΕΚ 1225B/5.9.06). Ως σχέδιο συνήθως αναφέρεται ένα σύνολο συντονισμένων και χρονικά προγραμματισμένων στόχων για την εφαρμογή μιας πολιτικής και ως πρόγραμμα χαρακτηρίζεται ένα σύνολο έργων και δραστηριοτήτων σε μια συγκεκριμένη περιοχή.

Σωρευτική ή Συνεργιστική. Αφορά την εκτίμηση και την αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, ως προς το χαρακτήρα τους, από την εφαρμογή του σχεδίου. Σωρευτική επίπτωση χαρακτηρίζεται η επίπτωση η οποία αθροιστικά με άλλες επιπτώσεις δύναται να επιφέρει σημαντική επίδραση στο περιβάλλον. Σε διαφορετική περίπτωση, από μόνη της δεν οδηγεί σε κάποια αξιοσημείωτη επίδραση. Συνεργιστική επίπτωση είναι εκείνη η οποία

δεν είναι απλά σωρευτική – αθροιστική, αλλά οδηγεί και σε μια επιπλέον επίπτωση, θετική ή αρνητική.

Φέρουσα Ικανότητα ή Χωρητικότητα. Πρόκειται για μια σύνθετη και πολύπλευρη έννοια, για την οποία, ενώ έχει δοθεί ένας γενικός ορισμός της, εντούτοις δε δύναται να υπολογιστεί. Σε γενικές γραμμές, η φέρουσα ικανότητα είναι ο αριθμός των ειδών ή των μονάδων του κάθε είδους που μπορούν να διατηρηθούν επ’ άπειρο από ένα οικοσύστημα χωρίς αυτό να υποβαθμιστεί. Δηλαδή, η οποιαδήποτε διαχείριση ή εκ νέου κατασκευή ανθρωπογενών συστημάτων δεν πρέπει να παραβιάζει τη φέρουσα ικανότητα, το όριο δηλαδή, των φυσικών οικοσυστημάτων (χερσαίων, υδάτινων, θαλάσσιων), προκαλώντας φθορά και κατ’ επέκταση περιβαλλοντικά προβλήματα.

1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 εκπονείται στα πλαίσια του έργου «Σύμβουλος εκ των προτέρων αξιολόγησης και στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020» και σύμφωνα με τα περιεχόμενα της ΚΥΑ 107017/2006, η οποία ενσωμάτωσε στο εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο την Οδηγία 2001/42/ΕΚ περί εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων. Το έργο ανατέθηκε από την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Ηπείρου στην ADVICE ΑΕ.

1.1. Η διαδικασία της ΣΠΕ συνοπτικά

Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, είναι στην ουσία μια εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων (θετικών ή αρνητικών) από την υλοποίηση του Προγράμματος στο περιβάλλον. Η ΣΠΕ περιλαμβάνει τη διαδικασία εκπόνησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), τη διαβούλευση της, την κατάθεση και την έγκρισή της από τις αρμόδιες εθνικές αρχές και την εγκατάσταση του συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης κατά την υλοποίηση των επιπτώσεων του Προγράμματος. Είναι αυτόνομη από τη διαδικασία σχεδιασμού του Προγράμματος και διεξάγεται παράλληλα με αυτόν. Η ΣΠΕ (βάσει της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ) αποτελεί υποχρεωτικό στάδιο διαβούλευσης των Προγραμμάτων.

Η παρούσα ΣΠΕ υλοποιήθηκε σε συνδυασμό με την εκ των προτέρων αξιολόγηση του ΠΕΠ Ηπείρου. Στόχος της είναι να διασφαλίσει ότι το νέο ΠΕΠ συμβάλλει θετικά στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και ότι υποστηρίζει τους στόχους της χώρας και της ΕΕ για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης.

Αυτό επιτυγχάνεται με τα εξής:

Με τον καθορισμό των περιβαλλοντικών παραμέτρων στο πλαίσιο των οποίων το πρόγραμμα θα λειτουργήσει.

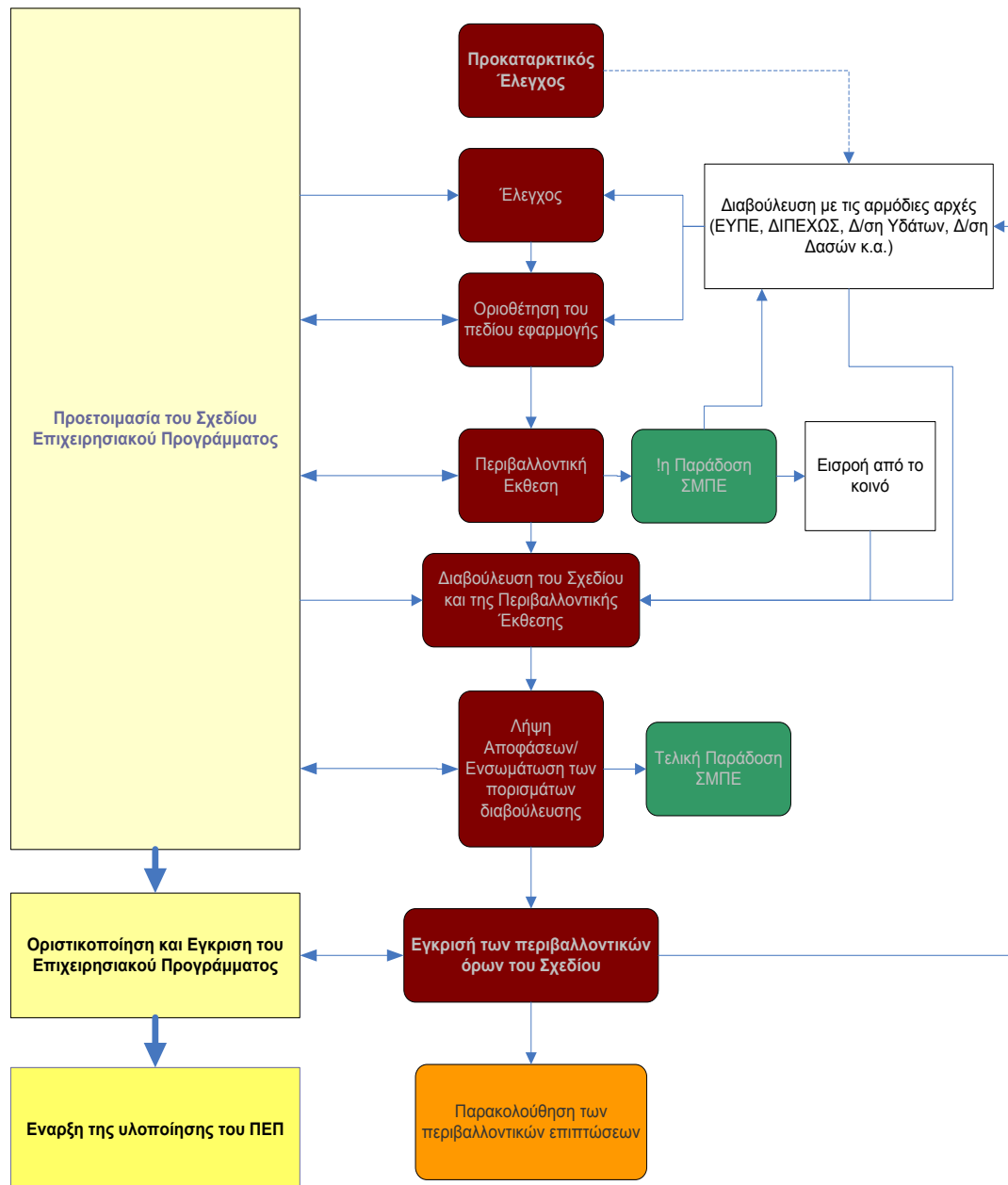
Τον εντοπισμό, την περιγραφή και την αξιολόγηση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων στο περιβάλλον που προκύπτουν από την εφαρμογή του προγράμματος.

Λαμβάνοντας υπόψη λογικές εναλλακτικές λύσεις.

Ο σκοπός, συνεπώς της ΣΠΕ, είναι να εξασφαλιστεί ότι θα ενημερώσει την Προγραμματική διαδικασία πριν από την έκδοσή της, καθώς και ότι θα παράσχει το περιβαλλοντικό πλαίσιο για την εφαρμογή της.

Συνοπτικά η διαδικασία περιγράφεται στο παρακάτω σχήμα και περιλαμβάνει:

Σχήμα 1: Σχηματική απεικόνιση διαδικασίας ΣΠΕ

Το παρόν τεύχος αποτελεί την Περιβαλλοντική Έκθεση του Σχεδίου ή αλλιώς Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του.

1.1.1. Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Η Περιβαλλοντική Έκθεση οργανώνεται σε ένα τεύχος (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων – ΣΜΠΕ), η οποία αποτελείται από 10 κεφάλαια (συν ένα παράρτημα) σύμφωνα με τα περιεχόμενα που περιγράφονται στην προκήρυξη (ΕΝΟΤΗΤΑ 5. Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση) και σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Παραγράφου 5 του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια:

1. **Μη τεχνική περίληψη της ΣΠΕ:** συνοψίζει τα κύρια πορίσματα και αναδεικνύει τα κύρια σημεία λήψης αποφάσεων κατά τρόπο κατανοητό από μη επιστημονικό κοινό.
2. **Γενικά στοιχεία:** Δίνονται στοιχεία της αρχής σχεδιασμού του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και του μελετητή της Σ.Μ.Π.Ε.
3. **Σκοπιμότητα και Στόχοι του Προγράμματος:** Αναλύονται η σκοπιμότητα και οι στόχοι του σχεδίου ή προγράμματος. Επίσης συμπεριλαμβάνονται: α) οι διεθνείς ή κοινοτικοί ή εθνικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που αφορούν στο σχέδιο ή πρόγραμμα, β) ο τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί και τα περιβαλλοντικά ζητήματα ελήφθησαν υπόψη κατά την προετοιμασία του, γ) η σχέση του με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα.
4. **Περιγραφή του Προγράμματος.** Περιλαμβάνει συνοπτική περιγραφή των στόχων, των προτεραιοτήτων, των δράσεων και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων του προγράμματος.
5. **Εναλλακτικές δυνατότητες:** Περιγράφονται οι εύλογες εναλλακτικές δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων: α) της μηδενικής λύσης, β) των λόγων επιλογής των εναλλακτικών δυνατοτήτων που εξετάστηκαν, γ) των περιβαλλοντικά τεκμηριωμένων λόγων επιλογής του προτεινόμενου σχεδίου ή προγράμματος έναντι των άλλων εναλλακτικών δυνατοτήτων.
6. **Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του Περιβάλλοντος:** Σύμφωνα με ΚΥΑ 107017/2006 στο τμήμα αυτό δίνονται πληροφορίες για: α) τα σχετικά στοιχεία της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης και η βάση αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοσθεί το σχέδιο ή πρόγραμμα, β) τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεασθούν σημαντικά εντός της περιοχής μελέτης, γ) τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα των περιοχών της παραγράφου β' ανωτέρω, κυρίως εάν πρόκειται για περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως εκείνες που περιλαμβάνονται στο εθνικό σκέλος του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000.
7. **Εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο Περιβάλλον του Προγράμματος:** Προσδιορίζονται, εκτιμώνται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, και ειδικότερα οι πρωτογενείς και δευτερογενείς, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυ-, μεσο-, μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές επιπτώσεις σε τομείς όπως: η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η ανθρώπινη υγεία, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί

παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων. Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται ο τρόπος διενέργειας της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον. Επίσης περιγράφονται: α) οι προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον και β) το σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (monitoring).

8. **Στοιχεία Κανονιστικής Πράξης:** Στο κεφάλαιο αυτό δίνονται στοιχεία της κανονιστικής πράξης των παραπάνω: α) οι προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον και β) το σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (monitoring).
9. **Οι δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση**
10. **Βασικές μελέτες και έρευνες:** Αφορά πρόσθετες βασικές μελέτες: οι οποίες κρίνονται απολύτως αναγκαίες για την έγκριση έργων ή δραστηριοτήτων.
11. **Παραρτήματα**

1.2. Σκοπιμότητα και Στόχοι του Σχεδίου

Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη (30/04/14) υποβολή του ΠΕΠ, το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Ηπείρου για το 2020 διατυπώνεται ως *«να καταστεί η Περιφέρεια αξιοβίωτη και αυτοτροφοδοτούμενη, έχοντας εξωστρεφή ανάπτυξη, εστιασμένη στις παραγωγικές δραστηριότητες που αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα και ενισχύουν την τοπική ταυτότητα, με σεβασμό στο περιβάλλον, την ιστορία και τον πολίτη της Ηπείρου»*.

Για την επίτευξη του Αναπτυξιακού Οράματος της Περιφέρειας, διαμορφώνεται ένα συνεκτικό πλέγμα πέντε Στρατηγικών Στόχων (Σ.Σ). Ειδικότερα:

- Ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας με ανάπτυξη της καινοτομίας και των ΤΠΕ (ΣΣ1).
- Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη (ΣΣ2).
- Ενίσχυση υποδομών μεταφορών (ΣΣ3).
- Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας (Σ.Σ4).
- Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση διακρίσεων (ΣΣ5).

Προτεραιότητες του ΠΕΠ αποτελούν:

- Η ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας (με επικέντρωση στις ΜΜΕ), με ανάπτυξη της καινοτομίας και των ΤΠΕ αποτελεί βασική στρατηγική προτεραιότητα της Περιφέρειας.
- Η προστασία του και η γενικότερη μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, παράλληλα με την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.
- Στον τομέα των μεταφορών προτεραιότητα αποτελεί η διασύνδεση των υποδομών που αποτελούν τμήμα ΔΕΔ-Μ με τα αστικά κέντρα και περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τουριστικού ενδιαφέροντος, η αναβάθμιση των λιμένων υποδομών που θα ενισχύσουν σημαντικά την προσπελασιμότητα της ευρύτερης περιοχής και τη θέση της στο ευρύτερο σύστημα μεταφορών της Αδριατικής – Ιονίου, καθώς και η βελτίωση της οδικής ασφάλειας.
- Η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης και των αποτελεσμάτων που έχει επιφέρει στην κοινωνική συνοχή της.
- Η βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας του συστήματος υγείας και η διασφάλιση της πρόσβασης σε υποδομές και σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των ατόμων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό, καθώς και η διασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών υγείας στους κατοίκους των απομακρυσμένων αγροτικών κοινοτήτων, των αραιοκατοικημένων περιοχών και των ορεινών περιοχών μέσω της αξιοποίησης της τεχνολογίας.
- Τέλος με δεδομένη την αμφίδρομη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και υγείας με τελικό αποτέλεσμα την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας προτεραιότητα αποτελεί και η περαιτέρω βελτίωση των υποδομών εκπαίδευσης.

Έπειτα, από συνοπτική αναφορά των Σχεδίων, Προγραμμάτων και Πολιτικών (ομαδοποιημένα ως προς θέμα – τομέα πολιτικής), που αφορούν το ΠΕΠ και είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη από το σχεδιασμό, αξιολογείται ότι ο κάθε ειδικός στόχος του ΠΕΠ συσχετίζεται απευθείας με ένα συγκεκριμένο στόχο πολιτικής, σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1: Ενσωμάτωση Στόχων Περιβαλλοντικής Πολιτικής στους Ειδικούς Στόχους του Προγράμματος

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Διεθνείς, κοινοτικοί και εθνικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας στους οποίους ενσωματώνει:
Ε.Σ.4.3.1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας του κτιριακού αποθέματος της Περιφέρειας	<ul style="list-style-type: none">• Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους"• Οδηγία 2009/28/ΕΚ (σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές),• Εθνικό σχέδιο δράσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας• Οδηγία 2012/27/ΕΕ (σχετικά με την ενεργειακή αποδοτικότητα)

ΕΣ 4.5.1 Μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των μεταφορών στην Περιφέρεια, ιδίως στις αστικές περιοχές	<ul style="list-style-type: none"> • Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους" • Οδηγία 2008/50/ΕΚ (για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη) • Οδηγία 2002/49/ΕΚ (σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου)
ΕΣ 4.5.2 Δημιουργία αστικών περιοχών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	<ul style="list-style-type: none"> • Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους" • Οδηγία 2009/28/ΕΚ (σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές), • Εθνικό σχέδιο δράσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας • Οδηγία 2012/27/ΕΕ (σχετικά με την ενεργειακή αποδοτικότητα)
ΕΣ5.1.1 Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Περιφέρεια	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2007/60/ΕΚ (για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας) • Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης (Πρωτόκολλο Μεσογείου) • Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
ΕΣ5.2.1 Ενίσχυση της ικανότητας της Περιφέρειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2007/60/ΕΚ (για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας) • Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης (Πρωτόκολλο Μεσογείου)
ΕΣ6.1.1 Προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, μέσω της ολοκλήρωσης υποδομών που απαιτούνται από τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2008/98/ΕΚ (για την διαχείριση των αποβλήτων) • ΕΣΔΑ - ΠΕΣΔΑ
ΕΣ6.2.1 Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των υδατικών πόρων	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2000/60/ΕΚ (για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων και υποκείμενες Οδηγίες 91/271/ΕΚ κλπ) • Σχέδια Διαχείρισης Υ.Δ. GR05
ΕΣ6.3.1 Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία	<ul style="list-style-type: none"> • Στρατηγική για το Ιόνιο -Αδριατική COM(2012) 713
ΕΣ6.4.1 Αποτελεσματική διαχείριση και προστασία περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (για τη διατήρηση των οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας) • Οδηγία 2009/147/ΕΚ (περί της διατηρήσεων των άγριων πτηνών) • Ευρωπαϊκή και Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα 2020 • Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για Περιοχές Natura 2000 2014-2020
ΕΣ6.5.1 Ολοκλήρωση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στην Περιφέρεια	<ul style="list-style-type: none"> • Εδαφική Ατζέντα 2020 • Χάρτα της Λειψίας για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη • ΠΠΧΣΑΑ
Ανάπλαση και αναζωογόνηση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2008/50/ΕΚ (για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη) • Οδηγία 2002/49/ΕΚ (σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου) • Χάρτα της Λειψίας για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη

Πρώθηση καινοτόμων τεχνολογιών για την προστασία του περιβάλλοντος

- Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους"
- Οδηγία 2008/98/ΕΚ (για τη διαχείριση των απορριμμάτων)
- Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων
- Οδηγία 2008/50/ΕΚ (για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη)
- Οδηγία 2002/49/ΕΚ (σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου)
- Οδηγία 2000/60/ΕΚ (για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων)

Παράλληλα, η δράση του ΠΕΠ για την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων, αλλά και οι επιπτώσεις που θα προκληθούν από την υλοποίησή του αναμένεται συνεπώς να είναι συμπληρωματική άλλων δράσεων και επιπτώσεων που θα προκληθούν από τα υπόλοιπα προγράμματα, και συνοψίζεται σε δύο κύρια επίπεδα μεταξύ:

- των προγραμμάτων του Αγροτικού Χώρου (ΠΑΑ) και της Αλιείας που χρηματοδοτούνται από τα αντίστοιχα μέσα (ΕΤΓΑΑ, ΕΤΘΑ αντίστοιχα) και εφαρμόζονται στις αγροτικές και παράκτιες - θαλάσσιες περιοχές αντίστοιχα με κύρια συμπληρωματικότητα θέματα:
 - ο διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος - Βιοποικιλότητας: Δάση στο ΠΑΑ, Θάλασσες στο ΕΠΑΛ, Προστατευόμενες περιοχές (πλην δασών) στα ΕΠ του ΕΣΠΑ,
 - ο αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών (Κλιματικής Αλλαγής), ανά τύπο περιοχής,
 - ο ενεργειακή αποδοτικότητα - ΑΠΕ: Διοίκηση, οικία, παραγωγικές δραστηριότητες πλην πρωτογενή, μεταφορές στο ΕΣΠΑ, Αλιευτικά σκάφη / υδατοκαλιέργειες ΕΠΑΛ, κτηνοτροφία - γεωργία στο ΠΑΑ,
 - ο διαχείριση υδάτων - εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης, ανά κατηγορία ωφελούμενου π.χ. αρδευτικά στο ΠΑΑ - ύδρευση στο ΕΣΠΑ.
- των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ που χρηματοδοτούνται κατά περίπτωση από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το ΤΣ και καλύπτουν όλες τις άλλες κατηγορίες χώρου - οικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά και το σύνολο των υποδομών που ανεξαρτήτως χώρου (ύπαιθρο, παράκτια ζώνη) δεν εξυπηρετούν αποκλειστικά την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα. Σε αυτό περιλαμβάνονται το ΠΕΠ και τα θεματικά Προγράμματα, όπως το ΕΠ «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» (Ε.Π. ΥΜΠΕΡΑΑ) και το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» (Ε.Π.ΑΝΕΚ).

1.3. Περιγραφή του Προγράμματος

Το Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος περιλαμβάνει δέκα τμήματα και τα Παραρτήματα. Σ' αυτά είναι:

1. Στρατηγική για τη συμβολή του Ε.Π. στη Στρατηγική της Ένωσης για Έξυπνη, Βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη οικονομικής, κοινωνικής και Εδαφικής Συνοχής
2. Άξονες Προτεραιότητας
3. Σχέδιο Χρηματοδότησης
4. Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στην Εδαφική Ανάπτυξη
5. Ειδικές Ανάγκες γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια ή ομάδες –στόχοι που κινδυνεύουν περισσότερο από διακρίσεις και κοινωνική απομόνωση
6. Ειδικές Ανάγκες και των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και διαρκή φυσικά και δημογραφικά μειονεκτήματα
7. Αρχές και Φορείς που είναι αρμόδιοι για τη διαχείριση, τον έλεγχο και το δημοσιονομικό έλεγχο και το ρόλο των εταίρων
8. Συντονισμός ανάμεσα στα Ταμεία, το ΕΓΤΑΑ, το ΕΤΘΑ και άλλα ενωσιακά και εθνικά χρηματοδοτικά μέσα, καθώς και με την ΕΤΕπ
9. Εκ των προτέρων όροι
10. Μείωση διοικητικού φόρτου για τους δικαιούχους
11. Οριζόντιες Αρχές
12. Χωριστά αρχεία
13. Παραρτήματα

Ο Συνολικός Π/Υ του ΠΕΠ ως Δημόσια Δαπάνη ανέρχεται σε 325,8 εκ. €. Το ποσοστό της συγχρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται στο 80%. Οι Φορείς Χρηματοδότησης είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (283,1 εκ. €) , και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (42,7 εκ. €).

Πίνακας 2: Χρηματοδοτικός πίνακας ΠΕΠ Ηπείρου

	Κοινοτική Συμμετοχή	Εθνική Συμμετοχή	Συνολική Χρηματοδότηση
ΕΚΤ	34.176.723,00	8.544.181,00	42.720.904,00
ΕΤΠΑ	226.500.791,00	56.625.199,00	283.125.990,00
Σύνολο	260.677.514,00	65.169.380,00	325.846.894,00

Βάσει των προαναφερόμενων στο κεφάλαιο 1.2 Στόχων και Προτεραιοτήτων , το ΕΠ εστιάζεται σε πέντε Άξονες Προτεραιότητας (οι οποίοι αντιστοιχούν στους σχετικούς ΣΣ). Ειδικότερα:

Άξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας με ανάπτυξη της καινοτομίας και των ΤΠΕ

ΘΣ 1: «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας».

ΘΣ 2: «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών».

ΘΣ 3: «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων».

Άξονας Προτεραιότητας 2: Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη

ΘΣ 4: «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς».

ΘΣ 5: «Πρώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων».

ΘΣ 6: «Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και πρώθηση της αποδοτικότητας των πόρων».

Άξονας Προτεραιότητας 3: Ενίσχυση υποδομών μεταφορών

ΘΣ 7: «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων».

Άξονας Προτεραιότητας 4: Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας

ΘΣ 9: «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΤΠΑ).

ΘΣ 10: «Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΤΠΑ).

Άξονας Προτεραιότητας 5: Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση διακρίσεων

ΘΣ 9: «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΚΤ).

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 1 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Ενίσχυση της σύνδεσης έρευνας και παραγωγής.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.
- Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που παράγουν προϊόντα νέα στην αγορά και νέα προς την επιχείρηση.
- Αύξηση του ποσοστού και του αριθμού των υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

- Ενσωμάτωση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε σημαντικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας.
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας σε τομείς με τοπικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, με έμφαση στην καινοτομία και στην εξωστρέφεια.
- Ανάπτυξη προϊόντων, υπηρεσιών ή/και διαδικασιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Αύξηση της απασχόλησης.

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 2 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Ενίσχυση της σύνδεσης έρευνας και παραγωγής.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.
- Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που παράγουν προϊόντα νέα στην αγορά και νέα προς την επιχείρηση.
- Αύξηση του ποσοστού και του αριθμού των υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.
- Ενσωμάτωση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε σημαντικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας.
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας σε τομείς με τοπικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, με έμφαση στην καινοτομία και στην εξωστρέφεια.
- Ανάπτυξη προϊόντων, υπηρεσιών ή/και διαδικασιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Αύξηση της απασχόλησης.
- Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και αύξηση της εξοικονόμησης ενέργειας.
- Μείωση των ετήσιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.
- Μείωση των δασικών πυρκαγιών.
- Μείωση των πλημμυρών και των επιπτώσεών τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Προστασία της βιοποικιλότητας, μείωση του κατακερματισμού των βιοτόπων και δημιουργία συνεχούς δικτύου οικοτόπων, έτσι ώστε να διασφαλιστούν τα ενδιαίτηματα των ειδών σε περίπτωση πυρκαγιάς, πλημμύρας ή άλλων καταστροφών.
- Βελτίωση ποιοτικά και ποσοτικά της άμεσης ανταπόκρισης στη διαχείριση κινδύνων.
- Η προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων.
- Η αποτελεσματική διαχείριση των αστικών αποβλήτων, με ολοκλήρωση της κάλυψη των αναγκών σε Υποδομές Διαχείρισης, μείωση της παραγωγής αποβλήτων, προώθηση της επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης αποβλήτων και υιοθέτηση ενός

αποτελεσματικού συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων, σε περιφερειακό επίπεδο.

- Η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας και η Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος, συνδράμοντας στις προσπάθειες του αντίστοιχου τομειακού προγράμματος για τη θεσμοθέτηση ενός διοικητικού Συστήματος Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών.
- Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος μέσω ολοκληρωμένου σχεδιασμού με στόχο την ενίσχυση του τουρισμού.
- Η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη μέσω Ολοκληρωμένων Στρατηγικών.

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 3 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Βελτίωση ενδοπεριφερειακής κινητικότητας
- Ενίσχυση οδικής ασφάλειας και μείωση των ατυχημάτων
- Εξοικονόμηση ενέργειας

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 4 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Κάλυψη των ποιοτικών και ποσοτικών αναγκών υγείας και πρόνοιας στην Περιφέρεια με τη δημιουργία επιλεγμένων υποδομών.
- Άμβλυση των περιφερειακών ανισοτήτων στον τομέα υγείας με την παροχή πρωτοβάθμιων υπηρεσιών υγείας σε απομονωμένες περιοχές.
- Κάλυψη αναγκών σε εξειδικευμένες υπηρεσίες ψυχικής υγείας που απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους.
- Περιορισμό των εδαφικών ανισοτήτων και την ενίσχυση της εκπαίδευσης χωρίς διαχωρισμούς.
- Βελτίωση της προσβασιμότητας σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης.
- Βελτίωση της ποιότητας όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 5 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων.
- Αύξηση Κοινωνικών επιχειρήσεων που δημιουργούνται, ή υποστηρίζονται σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.
- Ανάσχεση των εμποδίων πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας.

1.4. Εναλλακτικές δυνατότητες

Εξετάστηκαν και αξιολογήθηκαν ως προς αποτέλεσμα για την βιώσιμη ανάπτυξη τρεις ρεαλιστικές εναλλακτικές λύσεις οι οποίες είναι:

- Μηδενική λύση: Μη υλοποίηση του ΠΕΠ Ηπείρου και του ΕΣΠΑ 2014-2020
- 1η εναλλακτική λύση: Μη υλοποίηση του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 άλλα υλοποίηση του υπολοίπου ΕΣΠΑ.
- 2η εναλλακτική λύση: Υλοποίηση του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 με διατήρηση της ισχύουσας στρατηγικής της περιόδου 2007-2013 και προσαρμογή των χρηματοδοτήσεων σε αυτή.
- Το βασικό σενάριο: διαμορφώνεται σύμφωνα με την στρατηγική του ΠΕΠ που παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 4.

Οι παραπάνω εναλλακτικές αναλύθηκαν ως προς τα βασικά τους μεγέθη και αξιολογήθηκαν ως προς τα αναμενόμενα αποτελέσματα τους για την βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος. Συνοπτικά τα αποτελέσματα της αξιολόγησης αυτής παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3: Συγκριτική παρουσίαση της αξιολόγησης των Σεναρίων

	Μηδενική Λύση	1η Εναλλακτική	2η Εναλλακτική	Κύριο Σενάριο
Ως προς την ανταπόκριση στις προκλήσεις	Μη υλοποίηση αναγκαίων εντοπισμένων έργων / δράσεων στο Περιβάλλον	Περιορισμός δράσεων σε εθνικής ευθύνης τομείς Ακύρωση Παρεμβάσεων για την Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, Ολοκληρωμένη Εδαφική Ανάπτυξη	Ακύρωση δράσεων ενεργειακής αποδοτικότητας, διαχείρισης απορριμμάτων Μικρότερη εξειδίκευση στόχων - δράσεων (κίνδυνος μειωμένης αποδοτικότητας)	Συνεκτικοί στόχοι με Τομεακές Παρεμβάσεις - συμπληρωματικότητα. Περιλαμβάνει το Σύνολο των Προκλήσεων της Στρατηγικής Ε2020 για το περιβάλλον.
Ως προς την Χρηματοδότηση έργων για το Περιβάλλον	Μηδενική χρηματοδότηση έργων	Πιθανή μείωση της διαθέσιμης χρηματοδότησης λόγω μη κλειδωμένης χρηματοδότησης	Μείωση χρηματοδότησης διαθέσιμης χρηματοδότησης για περιβαλλοντικές δράσεις	Βέλτιστη οικονομική κατανομή (στο πλαίσιο ότι το πρόγραμμα δεν έχει μόνο περιβαλλοντική διάσταση)
Ως προς την προστασία της Βιοποικιλότητας	Μηδενική χρηματοδότηση έργων	Περιορισμένη αποδοτικότητα - αποτελεσματικότητα υλοποίηση	Στήριξη μόνο περιοχών με ΦΔ (εθνικά πάρκα - δρυμοί)	Ενίσχυση του περιφερειακού συστήματος Προστατευόμενων περιοχών.
Ως προς την προστασία των Υδάτων	Μηδενική χρηματοδότηση έργων	Υλοποίηση εθνικών Δράσεων ΟΠΥ	Περιορισμένες δράσεις (ύδρευσης - αποχετεύσεις - ΕΕΛ)	Υλοποίηση Σχεδίων Διαχείρισης ΛΑΠ
Ως προς την πρόληψη και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής	Μηδενική χρηματοδότηση έργων	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος	Δεν προβλέπονται	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος
Ως προς την μετρίαση της κλιματικής Αλλαγής	Μηδενική χρηματοδότηση έργων	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος (λιγότεροι πόροι)	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος
Ως προς την διαχείριση αποβλήτων / απορριμμάτων	Μηδενική χρηματοδότηση έργων	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος (από το Τομεακό Πρόγραμμα μόνο)

1.5. Υφιστάμενη κατάσταση

Κύρια στοιχεία της κατάστασης του περιβάλλοντος και την βιώσιμη ανάπτυξη στην Περιφέρεια Ηπείρου είναι:

Η Ήπειρος διαθέτει ένα ιδιαίτερα πλούσιο και ποικιλόμορφο φυσικό περιβάλλον που περιλαμβάνει από αλπικά οικοσυστήματα, ως εκτεταμένους παράκτιους υγροβιότοπους. Το απόθεμα αυτό αποτελεί κύριο αναπτυξιακό πόρο και θα πρέπει να διαφυλαχθεί. Η διαφύλαξη αυτή θα επιτευχθεί όχι με την απομόνωση του, αλλά με την χρηστή διαχείριση και προστασία του. Στην Περιφέρεια Ηπείρου εντάσσονται 31 περιοχές που εντάσσονται στον Εθνικό Κατάλογο Περιοχών του Δικτύου NATURA 2000. Εκ των 31 περιοχών 2 είναι διαπεριφερειακές με την Π. Δ. Μακεδονίας, ενώ η περιοχή του Αμβρακικού είναι επίσης διαπεριφερειακή με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, αλλά χρεώνεται στην Περιφέρεια Ηπείρου. Συνολικά η έκταση των 29 προστατευόμενων περιοχών (χωρίς να αφαιρεθούν οι επικαλύψεις μεταξύ ΖΕΠ και ΕΖΔ και χωρίς να αφαιρεθούν οι εκτάσεις άλλων περιφερειών) υπολογίζεται σε 4.484 τ.χλμ. Από τις περιοχές αυτές¹:

- σε 24 με συνολική έκταση 3.330 τ.χλμ. (74%) έχουν εκπονηθεί Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες (ΕΜΠ) και εντάσσονται υπολογίζεται την αρμοδιότητα Φορέων Διαχείρισης,
- σε 15 περιοχές έχει συνταχθεί Σχέδιο Διαχείρισης,
- σε άλλες 3 (που εντάσσονται στο Πάρκο της Παμβώτιδας) το Σχέδιο Διαχείρισης απαιτεί επικαιροποίηση,
- σε 3 περιοχές Natura που εντάσσονται στο Ε.Π. του Αμβρακικού έχει δρομολογηθεί η εκπόνηση Σχεδίου Διαχείρισης.

Οι περιοχές αυτές δέχονται σημαντικές απειλές και πιέσεις από ανθρωπογενής και φυσικές δραστηριότητες. Το καθεστώς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών είναι αρκετά υψηλό σε σχέση με την Ελλάδα δεν καλύπτει ωστόσο την υποχρέωση κάλυψης όλων των περιοχών του δικτύου Natura 2000 με επικαιροποιημένα Σχέδια Διαχείρισης.

Το Υδατικό διαμέρισμα Ηπείρου παρόλο που είναι το πλέον πλεονασματικό της χώρας, αντιμετωπίζει κατά τόπους σημαντικά ποσοτικά και ποιοτικά προβλήματα. Αυτά εντοπίζονται κύρια στην Παράκτια Ζώνη και ειδικά στο νότιο τμήμα της, όσο και στην Παμβώτιδα λόγω της ισχυρής πίεσης από την συγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων. Το Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων περιλαμβάνει σημαντικά Μέτρα τα οποία μπορούν να υλοποιηθούν μέσω του ΕΤΠΑ, του Ταμείου Συνοχής και του ΕΤΓΑΑ. Με βάση τα αποτελέσματα της ταξινόμησης της

¹ Αναλυτικά στοιχεία σε σχέση με την έκταση, την κατάσταση της διαχείρισης και τα έργα που έχουν ως τώρα υλοποιηθεί σε κάθε περιοχή παρουσιάζονται στο **Παράρτημα ΙΙ.2** "Κατάσταση διαχείρισης και έργα στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000"

οικολογικής κατάστασης, από τα 82 ποτάμια υδάτινα σώματα στο Υδατικό Διαμέρισμα Ηπείρου (GR05):

- 3, δηλαδή ποσοστό 3,66%, βρίσκονται σε υψηλή οικολογική κατάσταση / υψηλό οικολογικό δυναμικό,
- 66, δηλαδή ποσοστό 80,49%, βρίσκονται σε καλή οικολογική κατάσταση / καλό οικολογικό δυναμικό,
- 6, δηλαδή ποσοστό 7,32% σε μέτρια οικολογική κατάσταση / μέτριο οικολογικό δυναμικό και
- 7, δηλαδή ποσοστό 8,54% σε άγνωστη οικολογική κατάσταση / άγνωστο οικολογικό δυναμικό.

Σημειώνεται ότι στην κατηγορία της υψηλής οικολογικής κατάστασης / υψηλού οικολογικού δυναμικού αντιστοιχεί το 4,06% του συνολικού μήκους των ποτάμιων υδάτινων σωμάτων, στην κατηγορία της καλής οικολογικής κατάστασης / καλού οικολογικού δυναμικού αντιστοιχεί το 84,43%, στην κατηγορία της μέτριας οικολογικής κατάστασης / μέτριου οικολογικού δυναμικού το 6,36%, ενώ στην κατηγορία της άγνωστης οικολογικής κατάστασης / άγνωστου οικολογικού δυναμικού το 5,15%.

Στο Υδατικό Διαμέρισμα της Ηπείρου έχουν αναγνωρισθεί 26 υπόγεια υδατικά συστήματα, (21 εκ των οποίων βρίσκονται στην Περιφέρεια Ηπείρου. Σύμφωνα με το Σχέδιο διαχείρισης Υδάτων (Χαρακτηρισμός και τυπολογία επιφανειακών υδατικών συστημάτων και αρχικός και περαιτέρω χαρακτηρισμός των υπόγειων υδατικών συστημάτων) τα 12 από αυτά αντιμετωπίζουν προβλήματα Ρύπανσης. Από αυτά, στα 8 η ρύπανση χαρακτηρίζεται τοπική και στα 4 σημειακή.

Η Διαχείριση των απορριμμάτων παρουσιάζει ελλείψεις σε σχέση με τις απαιτήσεις της τρέχουσας Ευρωπαϊκής και Εθνικής Στρατηγικής σε επίπεδο έργων που αφορούν την συλλογή - διαλογή, ανακύκλωση, κομποστοποίηση θα καλυφθούν σε μεγάλο ποσοστό από τα ΕΤΠΑ - Ταμείο Συνοχής της περιόδου 2014-2020. Πέρα όμως από τα έργα δεν θα πρέπει να υποτιμάται η ενίσχυση των πολιτικών Μείωσης και Επαναχρησιμοποίησης των απορριμμάτων.

Τα αστικά κέντρα αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο πιέσεις που προκαλούνται από την συμφόρηση και την κίνηση στις κεντρικές περιοχές. Οι υπερβάσεις ρύπων στην ατμόσφαιρά, αν και δεν έχουν επαρκώς μελετηθεί θεωρείται ότι ειδικά τα τελευταία έτη έχουν οξυνθεί κύρια λόγω της αντικατάστασης του πετρελαίου με την καύση ξύλου. Παράλληλα ειδικά στα Ιωάννινα και την Άρτα παρατηρείται μια εκτεταμένη αστική διάχυση που προκαλεί σημαντικά προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος στο χώρο αυτό.

Πιέσεις προς το τοπίο που προκαλούνται από την ανάπτυξη ανθρώπινων δραστηριοτήτων εντοπίζονται κύρια στην παράκτια ζώνη και σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη. Η αναγνώριση των πιέσεων αυτών έχει αναγνωρισθεί από την Περιφέρεια, η οποία έχει προχωρήσει στην θέσπιση σχεδίων χρήσεων γης (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ) σε όλο το παράκτιο μέτωπο.

Η περιφέρεια δεν διαθέτει ιδιαίτερες μονάδες που να παράγουν μεγάλες ποσότητες GHG, ωστόσο υπάρχουν πηγές συμβολής στην κλιματική αλλαγή οι οποίες κατά κύριο λόγο αφορούν τον αστικό χώρο και την κτηνοτροφία. Στον αστικό χώρο η παραγωγή GHG σχετίζεται με την αστική ρύπανση που προκαλείται κύρια από τις αυξημένες ανάγκες για θέρμανση και την μεγάλη εξάρτηση αυτής από καύσεις (πετρελαίου, ξύλου). Ειδικά η αυξανόμενη χρήση ξύλου και άλλων υλικών τα τελευταία έτη έχει οδηγήσει στην εμφάνιση φαινομένων αιθαλομίχλης στα αστικά κέντρα (τεκμηριωμένα στα Ιωάννινα όπου λειτουργεί σταθμός μέτρησης, αλλά πολύ πιθανών και σε άλλες περιοχές) με σοβαρές επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο.

Η Περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζει έναν εξαιρετικά γερασμένο πληθυσμό. Η δημογραφική αυτή τάση εκδηλώνεται με σαφή χωρικά χαρακτηριστικά και συνδέεται άμεσα με τις κατά τόπους δυνατότητες και προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης. Παραθέτοντας τους δείκτες γήρανσης του πληθυσμού και αντικατάστασης της εργασίας, φαίνεται ότι "θετικές" πληθυσμιακές προοπτικές εμφανίζονται μόνο στα αστικά κέντρα των Ιωαννίνων και της Ηγουμενίτσας, συνθήκες "συγκράτησης" στις άλλες δύο πρωτεύουσες περιφερειακών ενοτήτων, ενώ στον λοιπό χώρο της υπαίθρου και ειδικά στον ορεινό χώρο η γήρανση είναι ιδιαίτερα υψηλή.

Ως προς τα αναπτυξιακά της μεγέθη η περιφέρεια κατατάσσεται μεταξύ των «φτωχότερων» περιφερειών όχι μόνο της χώρας αλλά και της Χωρικής Ενότητας και της ΕΕ-15 και της ΕΕ-28. Το σημαντικότερο ζήτημα είναι η διαχρονικότητα της αναπτυξιακής υστέρησης. Η εικόνα της απασχόλησης στην Περιφέρεια Ηπείρου, όπως για το σύνολο της χώρας έχει επηρεαστεί σε σημαντικό βαθμό από την οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 και η οποία έχει μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο αντίκτυπο στην αγορά εργασίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σωρευτικά την περίοδο 2010-2012 η απασχόληση μειώθηκε κατά 19,2 χιλιάδες άτομα ή κατά 13,8% με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 14,3%. Η μείωση αφορά το σύνολο των παραγωγικών τομέων της περιφέρειας, ενώ η κύρια μείωση της απασχόλησης έχει προέλθει από τον τριτογενή τομέα όπου στην Περιφέρεια χάθηκαν 11,2 χιλ. θέσεις εργασίας ή το 13,2%. Αντίθετα αντιστάσεις απέναντι στην κρίση φαίνεται να ασκούν κλάδοι με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα, όπως η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες, καθώς και οι κλάδοι χημικής βιομηχανίας, κατασκευής μεταλλικών προϊόντων και παραγωγής φαρμακευτικών σκευασμάτων. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι και οι πιέσεις που δέχθηκε ο κλάδος της μεταποίησης τροφίμων ήταν ηπιότερες σε σχέση με τη χώρα, γεγονός που συνδέεται με την παραγωγική δυναμική της περιφέρειας στη μεταποίηση τροφίμων.

1.6. Εκτίμηση, Αξιολόγηση και αντιμετώπιση των Επιπτώσεων

Το ΠΕΠ αξιολογείται ως προς τα περιβαλλοντικά του αποτελέσματα βάση των παραμέτρων και των συμβόλων που παρουσιάζονται στο παρακάτω υπόμνημα που συνοδεύει τον συνοπτικό πίνακα παρουσίασης των επιπτώσεων.

Συμπερασματικά, το πρόγραμμα αναμένεται να δημιουργήσει περιορισμένους κινδύνους για το περιβάλλον, το σημαντικότερο μέρος των οποίων μπορεί να προληφθεί, ή να περιοριστεί μέσω συγκεκριμένων δράσεων που προτείνονται στο κεφάλαιο 7 και 8 της ΣΜΠΕ. Παράλληλα, λόγω της περιβαλλοντικής διάστασης του ΠΕΠ σε πολλούς περιβαλλοντικούς τομείς η επίδραση του προγράμματος αναμένεται να είναι ιδιαίτερα θετική.

Συνοπτικά η αξιολόγηση των επιπτώσεων παρουσιάζεται στον Πίνακα 6. Τα βασικά ευρήματα της αξιολόγησης είναι:

Σε σχέση με την βιοποικιλότητα η επίδραση αναμένεται ιδιαίτερα θετική καθώς το πρόγραμμα θα χρηματοδοτήσει σημαντικές παρεμβάσεις για την προστασία και ανάδειξη περιοχών με σημαντική οικολογική αξία. Θετικά εξάλλου αναμένεται να συνδράμουν δράσεις για την προστασία από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (δασική προστασία, περιορισμός πλημμύρων σε δελταϊκούς σχηματισμούς) και οι δράσεις για την διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων. Οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις προσδιορίζονται τοπικά και αφορούν σημειακές ή γραμμικές παρεμβάσεις (π.χ. διάνοιξη οδών) οι επιπτώσεις των οποίων μπορούν να προληφθούν ή περιοριστούν δραστικά μέσω της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Επίσης, σημείο προσοχής οφείλει να είναι η ανάδειξη του οικολογικού αποθέματος καθώς "υπερέκθεση" του μπορεί να δημιουργήσει σοβαρές πιέσεις υποβάθμισης.

Σε σχέση με την πανίδα και χλωρίδα, πέρα από την προστασία των ενδιαιτημάτων που αναφέρθηκε παραπάνω αναμένεται να συμβάλουν και άλλες δράσεις του ΠΕΠ όπως η πρόληψη καταστροφών, η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων κ.α..

Στον τομέα της διαχείρισης των υδάτων, το πρόγραμμα περιλαμβάνει την χρηματοδότηση σημαντικών μέτρων για την εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης των λεκανών Απορροής του Υδατικού διαμερίσματος Ηπείρου και αναμένεται να συμβάλει θετικά. Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να εκδηλωθούν τοπικά λόγω της αύξησης χρήσης των υδατικών πόρων για την περεταίρω επιχειρηματική και παραγωγική ανάπτυξη που θα ενισχυθεί επίσης από το ΠΕΠ. Οι επιπτώσεις αυτές θεωρούνται ότι θα είναι τοπικές και ασθενείς, ενώ η πρόληψη και ο περιορισμός τους μπορεί να υλοποιηθεί μέσω του ίδιου ΠΕΠ (πέρα από την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας) με την ενθάρρυνση της εισαγωγής "πράσινων" τεχνολογιών και καινοτομίας.

Για την ατμοσφαιρική ρύπανση των πρόγραμμα περιλαμβάνει σημαντικά μέτρα που αφορούν τις αστικές περιοχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν και τα κυριότερα προβλήματα. Τα μέτρα αυτά εντάσσονται στην λογική υλοποίησης σχεδίων Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης.

Ως προς την διαχείριση των απορριμμάτων το ΠΕΠ θα συμπεριλάβει σημαντικά έργα για την υλοποίηση του ΠεΣΔΑ και ορθή περιβαλλοντικά διαχείριση τους. Βραχυπρόθεσμα ωστόσο,

μέσω των διαδικασιών υλοποίησης ορισμένων έργων του είναι πιθανό να αυξηθούν οι ροές ορισμένων ρευμάτων αποβλήτων. Οι επιπτώσεις που αυτά μπορεί να επιφέρουν μπορεί να ελαχιστοποιηθούν με την ορθή διαχείριση τους.

Το πρόγραμμα θα χρηματοδοτήσει σημαντικές παρεμβάσεις για την πολιτιστική κληρονομιά και θα συμβάλει στην προστασία των πόρων. Προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην προστασία του τοπίου.

Το πρόγραμμα διαθέτει σημαντικούς πόρους για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της πρόληψης - μετριασμό των επιπτώσεων φυσικών καταστροφών. Οι πόροι δεν θα καλύψουν το σύνολο των αναγκών, ωστόσο αναμένεται να συμβάλουν θετικά προστατεύοντας τις περιουσίες και την υγεία των κατοίκων. Παράλληλα συμβάλει στην τήρηση των δεσμεύσεων της χώρας για τον μετριασμό των εκπομπών αερίων που συμβάλουν στην κλιματική αλλαγή και στην κάλυψη του μεριδίου της Περιφέρειας.

Τέλος, όπως είναι αναμενόμενο το πρόγραμμα αναμένεται να συνδράμει ιδιαίτερα θετικά στην ενίσχυση της ισόρροπης ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την υγεία των κατοίκων της περιφέρειας καθώς οι τομείς αυτοί αποτελούν τον πυρήνα του σχεδιασμού.

Παράμετρος	Σύμβολο	Επεξήγηση
Πιθανότητα Επίπτωσης	●●●●●	Πολύ Πιθανό
	●●●	Πιθανό
	●	Ελάχιστη ή μηδενική Πιθανότητα Επίπτωσης
Κλίμακα	-	Μεγάλη αρνητική / Αρνητική
	+	Μεγάλη θετική / Θετική (συνέργεια)
Συχνότητα/διάρκεια	Άμεση	Άμεση
	Μεσο	Μεσοπρόθεσμη
	Περι	Περιστασιακή - βραχυπρόθεσμη
Αντιστρεψιμότητα	U	Μη αναστρέψιμη
	A	Αναστρέψιμη
Διασυνοριακή διάσταση	Αναφορά περιοχής	Πιθανή διασυνοριακή επίπτωση
Δυνατότητα Πρόληψης	●●●●●	Σημαντική αποτελεσματικότητα λήψης προληπτικών μέτρων
	●●●	Μέτρια αποτελεσματικότητα
	●	Μικρή αποτελεσματικότητα
Δυνατότητα Περιορισμού	●●●●●	Σημαντική αποτελεσματικότητα λήψης προληπτικών μέτρων
	●●●	Μέτρια αποτελεσματικότητα
	●	Μικρή αποτελεσματικότητα
Αβεβαιότητα	●●●●●	Υψηλή αβεβαιότητα εκτίμησης

Πίνακας 4: Μήτρα συνοπτικής αξιολόγησης αναμενόμενων επιπτώσεων ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020

Περιβαλλοντική Παράμετρος	Πιθανότητα Επίπτωσης	Κλίμακα	Συχνότητα /διάρκεια	Αντιστρεψιμότητα των αρνητικών επιπτώσεων	Διασυνοριακή - Διαπεριφερειακή Διάσταση	Δυνατότητα Πρόληψης των αρνητικών επιπτώσεων	Δυνατότητα Περιορισμού των αρνητικών επιπτώσεων
Βιοποικιλότητα - οικοσυστήματα	●●●●● ●	+ -	Μεσο	Όχι	Ιόνιο - Αδριατική	●●●●●	●●●
Χλωρίδα -Πανίδα	●●●	+	Μεσο	-			
Υγεία - κοινωνική Συνοχή	●●●●●	+	Άμεση				
Ισορροπη εδαφική ανάπτυξη	●●●●●	+	Άμεση				
Ατμόσφαιρα - θόρυβος	●●●●●	+	Άμεση				
Ύδατα	●●● ●	+ -	Άμεση	Ναι	Δυτική Ελλάδα	●●●●●	●●●●●
Έδαφος	●	+	Μεσο				
Παραγωγή και διαχείριση αποβλήτων	●●● ●	+ -	Μεσο	Ναι		●●●	●●●●●
Τοπίο - Πολ. κληρονομία	●●●●● ●●●	+ -	Άμεση	Όχι		●●●●●	●●●●●
Αντιμετώπιση - πρόληψη Κλιματικής Αλλαγής	●●●●●	+	Μεσο	-		-	-
Μετριασμός της Κλιματικής Αλλαγής	●●●●● ●	+ -	Μεσο	-	Παγκόσμια	●	●●●

2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το Έργο «Σύμβουλος εκ των προτέρων αξιολόγησης και στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης του ΠΕΠ Περιφέρειας Ηπείρου 2014 – 2020» ανατέθηκε στην «ADVICE ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.» ύστερα από την υπ' Αριθ. Πρωτ.: 4637/07-10-2013 απόφαση κατακύρωσης του αποτελέσματος της προκήρυξης του ανοιχτού διαγωνισμού, για το ανωτέρω έργο, που δημοσιεύτηκε στις 16-07-2013 (Αριθ. Πρωτ.: 3281).

Η «**Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020**» αποτελεί το Α' Παραδοτέο του Έργου που συντάσσει ο Σύμβουλος Αξιολόγησης προς την Αναθέτουσα αρχή, την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Ηπείρου, μετά την υπογραφή της σύμβασης του έργου.

Η Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Ηπείρου αποτελεί, με βάση το άρθρο 6 του Ν.3614/2007, μια Ειδική Υπηρεσία, η οποία υπάγεται απ' ευθείας στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Ηπείρου.

Σκοπός της υπηρεσίας είναι η άσκηση των αρμοδιοτήτων που ορίζονται στο Ν. 2860/00 και η άσκηση των αρμοδιοτήτων διαχείρισης που αναλαμβάνει με βάση το άρθρο 6 του Ν.3614/2007 σύμφωνα με το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου του εδαφίου (γ) της παρ.1 του άρθρου 2 του Ν.3614/2007 και την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.

Επί πλέον η Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Ηπείρου αναλαμβάνει στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 τη διαχείριση δράσεων του ΠΑΑ και την άσκηση των αρμοδιοτήτων που ορίζονται στην παράγραφο 5 εδάφιο (α) του άρθρου 36 του Ν.3614/2007 και οι οποίες εξειδικεύονται στην ΚΥΑ η οποία εκδίδεται δυνάμει της ίδιας παραγράφου.

Η Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Ηπείρου δύναται να αναλάβει τη διαχείριση πρόσθετων δράσεων στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2007-2013. Πρόσθετες αρμοδιότητες διαχείρισης που τυχόν αναλάβει κατανέμονται μεταξύ των Μονάδων της, κατ' αναλογία των αρμοδιοτήτων που ασκεί για την προγραμματική περίοδο 2007-2013. Οι τέσσερις (4) Μονάδες από τις οποίες συγκροτείται είναι οι εξής:

- A. Προγραμματισμού και Αξιολόγησης
- B. Παρακολούθησης και Διαχείρισης Πράξεων
- Γ. Επιτόπιων Επαληθεύσεων
- Δ. Οργάνωσης – Υποστήριξης

Σύμφωνα με την υπ' Αριθ. Πρωτ.: 3742/03-09-2012 απόφαση της Περιφέρειας Ηπείρου έχει συγκροτηθεί η Ομάδα Σχεδιασμού Προγράμματος (ΟΣΠ) Προγραμματικής Περιόδου 2014 – 2020 στην Περιφέρεια.

Έργο της ΟΣΠ, η οποία αποτελεί τον σύνδεσμο της Περιφέρειας Ηπείρου με τα Υπουργεία, την Τεχνική Επιτροπή Συντονισμού του ΥπΑΑΝ και τη Γραμματεία της, είναι η υποστήριξη της Περιφέρειας Ηπείρου στις διαδικασίες αναπτυξιακού προγραμματισμού της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020, με την συμμετοχή της στις φάσεις και ενέργειες εκπόνησης των σχετικών κειμένων της προγραμματικής περιόδου.

Η ΣΜΠΕ αποτελεί διακριτό από το Προγραμματικό Έγγραφο τεύχος με τα προσαρτήματά του, σε έντυπη και ψηφιακή μορφή. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το τεύχος αναλυτικών προδιαγραφών (υπ' Αριθ. Πρωτ.: 3281/ 16-07-2013 προκήρυξης του ανοιχτού διαγωνισμού), η ΣΜΠΕ εφαρμόζει τις προδιαγραφές που προβλέπονται στην ΚΥΑ 107017/2006 «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42//ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001» (ΦΕΚ 1225B/5.9.2006).

Σε γενικές γραμμές, η ΣΠΕ αποτελεί ένα χαρακτηριστικό όρο που χρησιμοποιείται ευρέως διεθνώς για εκτιμήσεις στο χωρικό και τον τομεακό σχεδιασμό, καθώς και στη λήψη αποφάσεων στρατηγικού περιεχομένου που αναφέρονται σε ανώτερο (ή απλά προηγούμενου) του μεμονωμένου έργου επίπεδο, δηλαδή για Πολιτικές, Σχέδια και Προγράμματα (Policies, Plans, Programmes – PPPs, αγγλικός όρος που αναφέρεται συχνά στη βιβλιογραφία). Με τη ΣΠΕ, ως εργαλείο περιβαλλοντικής διαχείρισης, δίνεται η δυνατότητα να μειωθούν οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, να ενσωματωθούν τα ζητήματα βιωσιμότητας / βιώσιμης ανάπτυξης στη λήψη αποφάσεων για την ανάπτυξη, αλλά και να αξιοποιηθούν οι θετικές περιβαλλοντικές επιδράσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή των χωρικών σχεδίων.

- Ειδικότερα, με βάση την ΚΥΑ 107017/2006, η ΣΠΕ ορίζεται ως η διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίου ή προγράμματος η οποία περιλαμβάνει:
- την εκπόνηση στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)
- τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων (δημόσιες αρχές και κοινό)
- τη συνεκτίμηση της ΣΜΠΕ και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη απόφασης
- την έκδοση απόφασης και
- την ενημέρωση σχετικά με την απόφαση αυτή (παροχή πληροφοριών).

Η ΣΜΠΕ αφορά, σύμφωνα με την ΚΥΑ 107017/2006, τα έγγραφα σχετικά με το σχέδιο ή το πρόγραμμα, τα οποία περιέχουν τις πληροφορίες που απαιτούνται βάσει του άρθρου 6 και του Παραρτήματος ΙΙΙ του άρθρου 11, που αφορά το περιεχόμενο των ΣΜΠΕ, το οποίο ακολουθεί πιστά η παρούσα μελέτη.

Η Παρούσα ΣΜΠΕ βασίζεται στο κείμενο της 2ης Έκδοση Σχεδίου ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014-2020 η οποία κοινοποιήθηκε προς τις Εθνικές Αρχές με την ΑΠ 2004 30/4/2014 επιστολή του Περιφερειάρχη Ηπείρου.

2.1. Η διαδικασία της ΣΠΕ συνοπτικά

Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση, είναι στην ουσία μια εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων (θετικών ή αρνητικών) από την υλοποίηση του Προγράμματος στο περιβάλλον. Η ΣΠΕ περιλαμβάνει την διαδικασία εκπόνησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), την διαβούλευση της, την κατάθεση και την έγκριση της από τις αρμόδιες εθνικές αρχές και την εγκατάσταση του συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης κατά την υλοποίηση των επιπτώσεων του Προγράμματος. Είναι αυτόνομη από την διαδικασία σχεδιασμού του Προγράμματος και διεξάγεται παράλληλα με αυτόν. Η ΣΠΕ (βάσει της Οδηγίας) αποτελεί υποχρεωτικό στάδιο διαβούλευσης των Προγραμμάτων.

Η παρούσα ΣΠΕ υλοποιήθηκε σε συνδυασμό με την εκ των προτέρων αξιολόγηση του ΠΕΠ Ηπείρου. Στόχος της είναι να διασφαλίσει ότι το νέο ΠΕΠ συμβάλλει θετικά στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και ότι υποστηρίζει τους στόχους της χώρας και της ΕΕ για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης.

Αυτό επιτυγχάνεται:

Με τον καθορισμό των περιβαλλοντικών παραμέτρων στο πλαίσιο των οποίων το πρόγραμμα θα λειτουργήσει

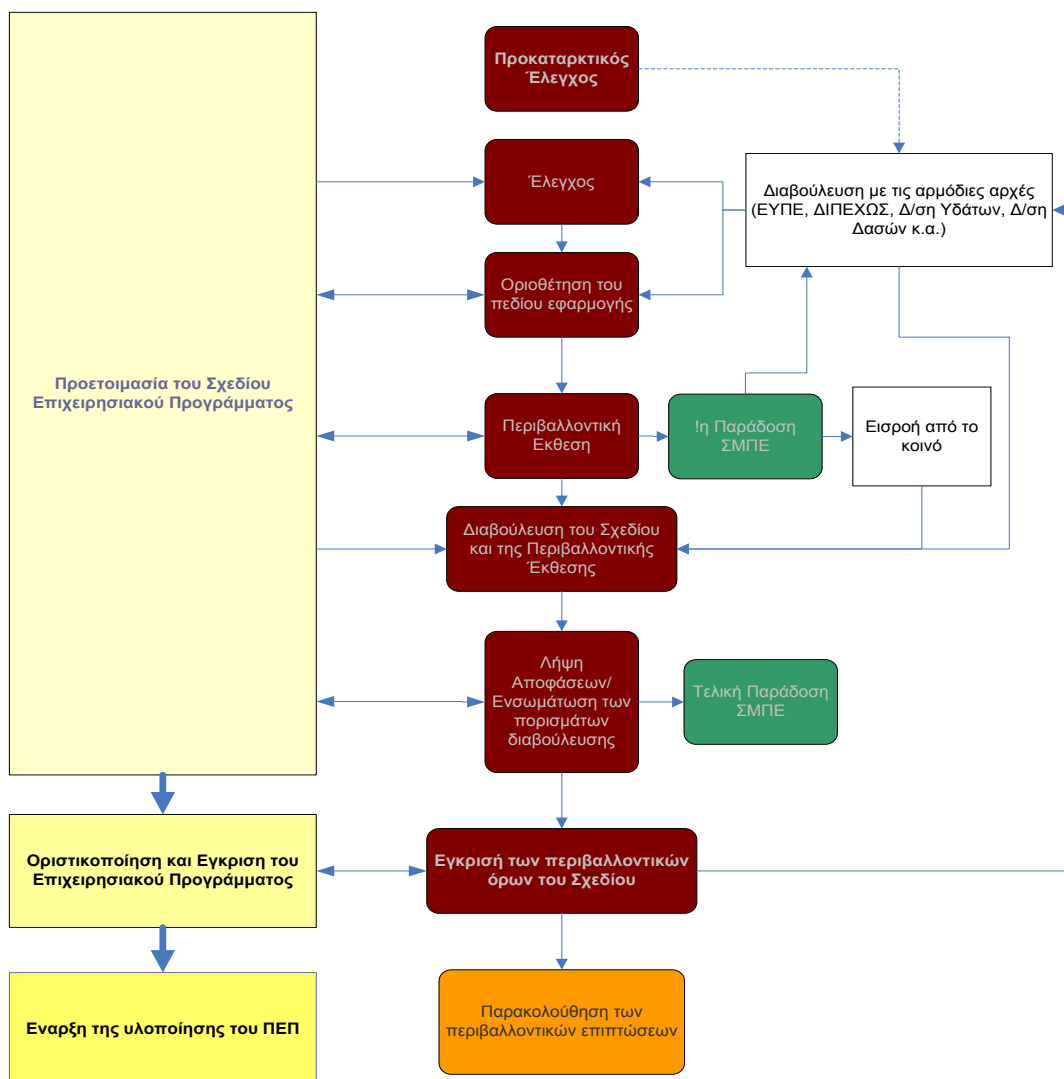
Τον εντοπισμό, την περιγραφή και την αξιολόγηση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων στο περιβάλλον που προκύπτουν από την εφαρμογή του προγράμματος

Λαμβάνοντας υπόψη λογικές εναλλακτικές λύσεις.

Ο σκοπός, συνεπώς της ΣΠΕ, είναι να εξασφαλιστεί ότι θα ενημερώσει την Προγραμματική διαδικασία πριν από την έκδοσή της, καθώς και ότι θα παράσχει το περιβαλλοντικό πλαίσιο για την εφαρμογή της.

Συνοπτικά η διαδικασία περιγράφεται στο παρακάτω σχήμα και περιλαμβάνει:

Σχήμα 2: Σχηματική απεικόνιση διαδικασίας ΣΠΕ

Το παρόν τεύχος αποτελεί την Περιβαλλοντική Έκθεση του Σχεδίου ή αλλιώς Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του.

2.1.1. Η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Η Περιβαλλοντική Έκθεση οργανώνεται σε ένα τεύχος (Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών επιπτώσεων – ΣΜΠΕ), η οποία αποτελείται από 10 κεφάλαια (συν ένα παράρτημα) σύμφωνα με τα περιεχόμενα που περιγράφονται στην προκήρυξη (ΕΝΟΤΗΤΑ 5. Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση) και σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Παραγράφου 5 του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια:

12. **Μη τεχνικής περίληψης της ΣΠΕ:** συνοψίζει τα κύρια πορίσματα και αναδεικνύει τα κύρια σημεία λήψης αποφάσεων κατά τρόπο κατανοητό από μη επιστημονικό κοινό (ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1).
13. **Γενικά στοιχεία:** Δίνονται στοιχεία της αρχής σχεδιασμού του σχεδίου ή προγράμματος καθώς και του μελετητή της Σ.Μ.Π.Ε.

14. **Σκοπιμότητα και Στόχοι του Προγράμματος:** Αναλύονται η σκοπιμότητα και οι στόχοι του σχεδίου ή προγράμματος. Επίσης συμπεριλαμβάνονται: α) οι διεθνείς ή κοινοτικοί ή εθνικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που αφορούν στο σχέδιο ή πρόγραμμα, β) ο τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί και τα περιβαλλοντικά ζητήματα ελήφθησαν υπόψη κατά την προετοιμασία του, γ) η σχέση του με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα.
15. **Περιγραφή του Προγράμματος.** Περιλαμβάνει συνοπτική περιγραφή των στόχων, των προτεραιοτήτων, των δράσεων και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων του προγράμματος.
16. **Εναλλακτικές δυνατότητες:** Περιγράφονται οι εύλογες εναλλακτικές δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων α) της μηδενικής λύσης, β) των λόγων επιλογής των εναλλακτικών δυνατοτήτων που εξετάστηκαν, γ) των περιβαλλοντικά τεκμηριωμένων λόγων επιλογής του προτεινόμενου σχεδίου ή προγράμματος έναντι των άλλων εναλλακτικών δυνατοτήτων.
17. **Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του Περιβάλλοντος:** Σύμφωνα με ΚΥΑ ΣΠΕ στο τμήμα αυτό δίνονται πληροφορίες για: α) τα σχετικά στοιχεία της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης και η βάση αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοσθεί το σχέδιο ή πρόγραμμα, β) τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεασθούν σημαντικά εντός της περιοχής μελέτης, γ) τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα των περιοχών της παραγράφου β' ανωτέρω, κυρίως εάν πρόκειται για περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως εκείνες που περιλαμβάνονται στο εθνικό σκέλος του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000.
18. **Εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο Περιβάλλον του Προγράμματος:** Προσδιορίζονται, εκτιμώνται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, και ειδικότερα οι πρωτογενείς και δευτερογενείς, σωρευτικές, συνεργιστικές, βραχυ-, μεσο-, μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές επιπτώσεις σε τομείς όπως: η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η ανθρώπινη υγεία, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων. Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται ο τρόπος διενέργειας της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον. Επίσης περιγράφονται: α) οι προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον, και β) το σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (monitoring).
19. **Στοιχεία Κανονιστικής Πράξης:** Στο κεφάλαιο αυτό δύνονται στοιχεία της κανονιστικής πράξης των παραπάνω: α) οι προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον, και β) το σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών

περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος (monitoring).

20. Οι δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εκπόνηση

21. **Βασικές μελέτες και έρευνες:** Αφορά πρόσθετες βασικές μελέτες: οι οποίες κρίνονται απολύτως αναγκαίες για την έγκριση έργων ή δραστηριοτήτων.

22. Παραρτήματα

2.1.2. Παρουσίαση της μεθοδολογίας εκτίμησης των επιπτώσεων

Προκειμένου να είναι εξ αρχής κατανοητή η δομή του κειμένου και ο τρόπος εκτίμησης των αποτελεσμάτων της μελέτης παρακάτω παρατίθεται μια συνοπτική παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο έγινε η εκτίμηση των επιπτώσεων.

Η προσέγγιση που υιοθετήθηκε βασίζεται σε έναν σημαντικό αριθμό συμβουλευτικών κειμένων και Οδηγών που αφορούν την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση στην Ευρώπη και ειδικά στην πολιτική Συνοχής. Η σύνταξη της μελέτης έγινε βάση των παρακάτω βημάτων:

Βήμα 1^ο: Τοποθέτηση του πλαισίου και των Στόχων.

Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται στο **κεφάλαιο 3**, όπου αρχικά παρουσιάζονται οι στόχοι του προγράμματος (συμπεριλαμβανομένων και των περιβαλλοντικών του στόχων και εν συνεχεία αναγνωρίζονται και παρουσιάζονται σχετικές πολιτικές, σχέδια και προγράμματα που περιλαμβάνουν αντίστοιχα στόχους ή δεσμεύσεις στον τομέα του περιβάλλοντος οι οποίοι μπορεί να επηρεάσουν ή να επηρεαστούν από την υλοποίηση ΠΕΠ.

Στο πλαίσιο αναγνώρισης των πολιτικών αυτών, πολλές εκ των οποίων συντάσσονται ιεραρχικά (π.χ. Οδηγία για τα Νερά, Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων Υδατικού Διαμερίσματος) ανά "θεματική" (π.χ. Ύδατα, Βιοποικιλότητα, κλιματική αλλαγή) διατυπώνονται ορισμένα γενικά ερωτήματα τα οποία αποτέλεσαν για την Ομάδα Μελέτης την βάση για την οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής (scoring), δηλαδή τον ορισμό του τί θα πρέπει να διερευνηθεί και προς ποιά κατεύθυνση, προκειμένου να προβλεφθούν όλα τα κύρια ζητήματα σε θέματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης.

Τα ερωτήματα αυτά που παραθέτονται ανά θεματική εντός πλαισίων, συντίθενται (δεδομένου ότι υπάρχουν επικαλύψεις μεταξύ διαφόρων πολιτικών) προκειμένου να διαμορφωθούν οι τελικοί 11 Περιβαλλοντικοί Στόχοι της ΣΠΕ. **ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Περιβαλλοντικοί Στόχοι ΣΜΠΕ - τέλος κεφαλαίου 3.**

Κάθε στόχος αποτελεί ένα σημείο για το οποίο κάθε τύπος δράσεων και Ειδικός Στόχος του ΠΕΠ θα αξιολογηθεί βάσει ποιοτικών ή ποσοτικών δεδομένων προκειμένου να αξιολογηθεί η περιβαλλοντική του επίδοση. Για κάθε στόχο στον Πίνακα αναφέρονται ειδικότερα ερωτήματα - ζητήματα διερεύνησης τα οποία εξειδικεύουν την αξιολόγηση της επίδοσης.

Επισημάνεται ότι η παραγωγή Περιβαλλοντικών Στόχων δεν είναι υποχρέωση για την ΣΜΠΕ, ωστόσο η χρήση του επιλέχθηκε ως το καταλληλότερο εργαλείο μελέτης και ερμηνείας των επιπτώσεων (θετικών ή αρνητικών).

Βήμα 2^ο: Παρουσίαση του Προγράμματος.

Στόχος του βήματος αυτού που υλοποιείται στο **κεφάλαιο 4** είναι να παρουσιαστούν οι δραστηριότητες του προγράμματος (Ειδικοί Στόχοι του) προκειμένου να περιγραφούν επιμέρους έργα, δραστηριότητες, διεργασίες οι οποίες θα υλοποιηθούν και οι οποίες επί της ουσίας είτε με την υλοποίηση, είτε με την λειτουργία τους θα προκαλέσουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις / συνέργειες.

Βήμα 3^ο: Παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης

Οι μεταβολές που θα προκαλέσει το Πρόγραμμα στο περιβάλλον εξαρτώνται από την κατάσταση του περιβάλλοντος πριν την έναρξη του. Η υφιστάμενη κατάσταση προσδιορίζει πρώτα απ' όλα την ευαισθησία της συγκεκριμένης περιοχής σε διάφορους τύπους δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν σε αυτή. Βάση αυτής μπορεί να αξιολογηθεί αν μια δραστηριότητα ή ένα έργο προκαλεί ανεκτές επιπτώσεις, αν υπάρχει η ικανότητα "απορρόφησης" αυτών ή έχει επέλθει κορεσμός που μπορεί να "κάνει το ποτήρι να ξεχειλίσει". Παράλληλα η υφιστάμενη κατάσταση μπορεί να δείξει ποιές θεματικές του περιβάλλοντος είναι ποιο κρίσιμες, σε ποιές περιοχές θα πρέπει να κατευθυνθούν συγκεκριμένα έργα ή δραστηριότητες, ποιές ελλείψεις σε υποδομές περιβάλλοντος ή στην διαχείριση του απαιτούνται προκειμένου να προληφθούν ή περιοριστούν οι επιπτώσεις. Η παρουσίαση της υφιστάμενη κατάσταση αποτελεί το αντικείμενο του **κεφαλαίου 6**.

Βήμα 4^ο: Εκτίμηση Συνεργιών - Συνάφειας

Δεν θα πρέπει να παραβλέπεται ότι το πρόγραμμα αυτό, καθ' αυτό έχει μια σημαντική περιβαλλοντική διάσταση και ότι στόχος του δεν είναι μόνο τα έργα που θα χρηματοδοτήσει να έχουν την ελάχιστη - ανεκτή επίπτωση στο περιβάλλον, άλλα να συμβάλει στην βελτίωση του περιβάλλοντος. Για τον λόγω αυτό πριν από την αποτίμηση των επιπτώσεων που αποτελεί κύριο μέρος της ΣΜΠΕ **στο κεφάλαιο 7.2.1.** παρουσιάζεται η συνάφεια και η σαφήνεια των στόχων του Προγράμματος με την επίτευξη των γενικότερων στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής. Η εκτίμηση αυτή είναι ποιοτική και πέρα από ότι δείχνει πόσο συνδέεται ένας Ειδικός Στόχος με την Ατζέντα για το Περιβάλλον, δείχνει το που θα πρέπει να αναζητηθούν τα θετικά αποτελέσματα στο πλαίσιο της αξιολόγησης των επιπτώσεων που ακολουθεί.

Βήμα 5^ο: Αξιολόγηση των επιπτώσεων

Η αξιολόγηση των επιπτώσεων αποτελεί το σημαντικότερο μέρος της ΣΜΠΕ και πραγματοποιείται όπως έχει αναφερθεί με την χρήση Περιβαλλοντικών Στόχων. Αυτή γίνεται ως εξής:

1. Σε επίπεδο Άξονα Προτεραιότητας, για κάθε Περιβαλλοντικό Στόχο (Π.Σ.) εκτιμάται η πιθανότητα, η κατεύθυνση (θετική/ αρνητική/ ουδέτερη), η διάρκεια και η δυνατότητα αντιστροφής των μεταβολών επί της υφιστάμενης κατάστασης (του ΠΣ) που αναμένεται να επέλθει από τις δράσεις για την επίτευξη του κάθε Ειδικού Στόχου.

Η εκτίμηση παρουσιάζεται με την βοήθεια συμβόλων και υπό την μορφή πίνακα. Για κάθε θετική ή αρνητική κρίση στο σχετικό κείμενο που προηγείται κάθε πίνακα παρουσιάζεται συνοπτικά η τεκμηρίωση της. (Δεν τεκμηριώνονται ουδέτερες κρίσεις, καθώς εκτιμάται ότι δεν υπάρχει σχέση των αντικειμένων π.χ. η αγορά Η/Υ δεν σχετίζεται με την προστασία του Τοπίου).

2. Σε επίπεδο Θεματικής περιβαλλοντικής πολιτικής, όπως αυτές ορίζονται από την Οδηγία της ΣΠΕ, άλλα και από τους Περιβαλλοντικούς Στόχους (Βιοποικιλότητα, Κλίμα, Διαχείριση Απορριμμάτων κ.ο.κ.) αξιολογούνται οι συσσωρευτικές επιπτώσεις και η διασυννοριακή διάσταση. Κύριο ζητούμενο από την διαδικασία της ΣΠΕ είναι να εκτιμηθεί το συνιστάμενο αποτέλεσμα που θα προκαλέσουν έργα/δράσεις με διαφορετικά χαρακτηριστικά, που προκαλούν διαφορετικές μεταβολές στο περιβάλλον και τα οποία θα υλοποιηθούν σε μια συγκεκριμένη περίοδο (2014-2020) και έναν συγκεκριμένο τόπο (Περιφέρεια).

Υπό την μορφή πίνακα για κάθε θεματική συνοψίζονται οι επιπτώσεις που έχουν εκτιμηθεί παραπάνω (σημείο 1 του Βήματος 5) και όπου είναι εφικτό παρουσιάζεται η αναμενόμενη συνιστώσα. Εκτός από αυτή περιγράφονται οι δυνατότητες πρόληψης ή περιορισμού (των αρνητικών επιπτώσεων) καθώς και οι διασυννοριακή ή διαπεριφερειακή διάσταση που η επίπτωση μπορεί να έχει.

Βήμα 6^ο: Μέτρα, προτάσεις και κατευθύνσεις για την πρόληψη και περιορισμό των επιπτώσεων.

Βάση των επιπτώσεων που έχουν εκτιμηθεί η ομάδα μελέτης διατυπώνει προτάσεις βάση των οποίων μπορεί οι αρνητικές επιπτώσεις να προβλεφθούν ή περιοριστούν, άλλα και οι θετικές επιδράσεις να μεγιστοποιηθούν. Τα μέτρα, προτάσεις και κατευθύνσεις μπορεί να περιλαμβάνουν:

Υποχρεώσεις ή προϋποθέσεις που θα πρέπει να τηρούνται προκειμένου να ενταχθούν έργα / προτάσεις στο πρόγραμμα.

Διαχειριστικές ενέργειες.

Ειδικά κριτήρια για την επιλογή πράξεων που θα δίνουν βαρύτητα στην περιβαλλοντική απόδοση.

Μελέτες / έρευνες που θα προηγηθούν της ενεργοποίησης (όπου υπάρχει αβεβαιότητα)

Επισημάνεται ότι κάθε μέτρο, πρόταση και κατεύθυνση που θα προταθεί και εν τέλει θα αποτυπωθεί ως στοιχείο κανονιστικής πράξης είναι συμπληρωματικό των διατάξεων της ισχύουσας περιβαλλοντικής αδειοδότησης, η οποία ισχύει για κάθε έργο / δραστηριότητα ανεξάρτητα από την ένταξη στο ΠΕΠ.

Βήμα 7^ο: Σύστημα Παρακολούθησης.

Η ΣΜΠΕ έχει ως τώρα εντοπίσει τις σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις και προτείνει τις πρακτικές και τα μέτρα ελαχιστοποίησης τους. Η παρακολούθηση συνεπώς καλείται σε πρώτη φάση να επικυρώσει ή διορθώσει τα θεωρητικά αποτελέσματα της εκτίμησης της ΣΜΠΕ σε σύγκριση με τις πραγματικές προκαλούμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την υλοποίηση και σε δεύτερη φάση να εκτιμήσει κατά πόσο τα μέτρα που προτάθηκαν υπήρξαν αποτελεσματικά προκειμένου να τα διορθώσει.

2.1.3. Η διαδικασία διαβούλευσης και η ενσωμάτωση των πορισμάτων διαβούλευσης και λήψη αποφάσεων.

Η ακριβής αποτύπωση και εξαντλητική ανάλυση των απόψεων αποτελεί υποχρέωση του αναδόχου και βασική παράμετρο για την επιτυχία της ΣΠΕ. Η διαδικασία δεν στοχεύει μόνο στην τυπική διόρθωση του προγράμματος (δηλαδή στον έλεγχο την νομιμότητας του σε σχέση με την περιβαλλοντική πολιτική), αλλά και στο να ενσωματώσει απόψεις και προτάσεις που μπορεί να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του. Η ενσωμάτωση των πορισμάτων της διαβούλευσης περιέχει δύο ενέργειες:

- Την δημιουργία ενός συστήματος συλλογής και καταγραφής της πληροφορίας
- Την εφαρμογή μίας διαδικασίας αξιολόγησης και ενσωμάτωσης της πληροφορίας

Η καταγραφή και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης, θα τα κωδικοποιήσει και θα τα προωθήσει προς την Αναθέτουσα Αρχή για την Λήψη αποφάσεων.

Όνομασία Φορέα/ Οργανισμού ή Ατόμου	Παρατήρηση	Σημείο εντοπισμού στο Προγραμματικό Έγγραφο ή την ΣΜΠΕ	Απάντηση συμβούλου	Σύσταση προς αναθέτουσα Αρχή

Τα αποτελέσματα της διαβουλεύσεως θα ενσωματωθούν σύμφωνα με τις προδιαγραφές στο σχετικό παράρτημα της επικαιροποιημένης ΣΜΠΕ (πληροφορίες αναφορικά με τη διαβούλευση με το κοινό και τις περιβαλλοντικές αρχές, σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ).

Η διαδικασία λήψης αποφάσεων αφορά αναφορικά με τα πορίσματα της ΣΠΕ τις αποτελεί εργασία που θα εκτελεστεί από την αναθέτουσα αρχή σε συνεργασία με τις συναρμόδιες αρχές. Οι αποφάσεις αυτές και τα αποτελέσματα τους θα καταγραφούν από τον σύμβουλό προκειμένου να παρατεθούν στο Κεφάλαιο 8 της (επικαιροποιημένης) ΣΜΠΕ.

2.1.4. Γενικά στοιχεία για το Ανάδοχο και την Ομάδα έργου

Για την εκπόνηση του παρόντος παραδοτέου της ΣΜΠΕ, η ομάδα μελέτης αποτελέστηκε από τους εξής:

Πίνακας 5: Ομάδα Μελέτης ΣΜΠΕ

Στέλεχος	Επίπεδο εκπαίδευσης	Ιδιότητα
Κυριάκος Σταμέλος	Χημικός Μηχανικός, MSc	Συντονιστής ΣΠΕ, κατ. Μελετητικού πτυχίου κατ. 27 Γ
Γεώργιος Γεωργιάδης	Επιστήμων Περιβάλλοντος Μ.Δ.Ε. Διαχείριση Έργων και Πόρων Ανάπτυξης.	Αν. Συντονιστής Ομάδας ΣΠΕ, κατ. Μελετητικού πτυχίου κατ. 27 Β
Τριαντάφυλλος Μιχαηλίδης	Μηχανικός Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Msc	Ειδικός σε θέματα αστικού περιβάλλοντος
Δήμητρα Αγγελοπούλου	Μηχανικός Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Msc	Υποστήριξη Συντονιστή ΣΠΕ
Αυγουστίδου Μυρσίνη	Δρ. Χωροτάκτης	Ειδική σε θέματα χωρικής ανάπτυξης και χωροταξικού σχεδιασμού
Νικόλαος Παπαδόπουλος	Χημικός Μηχανικός Δρ. Παν .Μακεδονίας με εξειδίκευση, στην αξιολόγηση αναπτυξιακών παρεμβάσεων	Υπεύθυνος – Συντονιστής του έργου (ΥΣΕ)

3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται η σκοπιμότητα του σχεδιασμού του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 και οι στόχοι που επιδιώκει να υλοποιήσει.

Επιπλέον, σύμφωνα με τα περιεχόμενα του παραρτήματος ΙΙΙ της ΚΥΑ 107017/2006, στο κεφάλαιο αυτό συμπεριλαμβάνονται:

- α) οι περιβαλλοντικοί στόχοι που απορρέουν από (ευρύτερες ή στοχευμένες) διεθνείς, κοινοτικές, εθνικές πολιτικές / στρατηγικές για την προστασία του περιβάλλοντος και αφορούν τον χώρο της Ηπείρου,
- β) η Αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο οι στόχοι αυτοί και τα περιβαλλοντικά ζητήματα ελήφθησαν υπόψη κατά την προετοιμασία του Πλαισίου,
- γ) η σχέση του ΠΕΠ με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα που υλοποιούνται για την επίτευξη των ανωτέρω περιβαλλοντικών στόχων και πως το ΠΕΠ Ηπείρου θα συμβάλει στην υλοποίησή τους .

Τα παραπάνω ελέγχονται με την χρήση πινάκων συνάφειας.

3.1. Στόχοι και σκοπιμότητα του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020

3.1.1. Σκοπιμότητα και επιδιώξεις του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Πλαισίου Ηπείρου 2014-2020

Το ΠΕΠ Ηπείρου καλείται σε μια κρίσιμη και αν μη τι άλλο ιδιαίτερη συγκυρία να αποτελέσει τον κύριο μηχανισμό υποστήριξης των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στην Περιφέρεια Ηπείρου.

Σε αντίθεση με προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους η τρέχουσα, 5η κατά σειρά, προκύπτει ιδιαίτερα διαφοροποιημένη από τις πρακτικές και τις διαδικασίες αναπτυξιακού σχεδιασμού που ίσχυαν κατά το παρελθόν. Η διαφοροποίηση αυτή δεν οφείλεται μόνο στις αλλαγές της πολιτικής συνοχής, όπως αυτές αποτυπώνονται στους Κανονισμούς και οι οποίες είναι αναμενόμενες σε κάθε Περίοδο, αλλά κύρια στην βαρύτητα και την κρισιμότητα που θα έχει το καινούργιο πρόγραμμα στην διαμόρφωση των αναπτυξιακών φαινομένων για την περιφέρεια Ηπείρου. Εντοπίζονται συνεπώς ορισμένοι ιδιαίτερα κρίσιμοι παράγοντες, που καθορίζουν την σκοπιμότητα και τους στόχους του σχεδιασμού. Οι παράγοντες αυτοί είναι:

- Η καθολική δέσμευση του Προγράμματος στην ατζέντα της Στρατηγικής Ε2020 και ο επί της ουσίας ορισμός ενιαίας στοχοθεσίας σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο.

- Ο περιορισμός των διαθέσιμων αναπτυξιακών πόρων, ο οποίος δεν περιορίζεται μόνο στον περιορισμό των πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020 σε σχέση με τις προηγούμενες περιόδους, άλλα κυρίως στην ανυπαρξία άλλων συμπληρωματικών πηγών λόγω της δημοσιονομικής κρίσης
- Η εισαγωγή νέων "εργαλείων" και προσεγγίσεων όπως η Ολοκληρωμένη Χωρική Προσέγγιση, η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων.
- Η διοικητική μεταρρύθμιση, καθώς για πρώτη φορά ενεργοποιείται στον σχεδιασμό ο θεσμός των αιρετών Περιφερειακών Διοικήσεων
- Η επαναφορά της πολυτομεακότητας των προγραμμάτων που περιλαμβάνουν τύπους δράσεων από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, ενώ θα τους εκχωρηθεί (χωρίς να υπολογίζεται στο πρόγραμμα και κατά συνέπεια να αξιολογείται από την ΣΜΠΕ) τμήμα του Ταμείου Συνοχής και των πόρων του ΕΤΓΑΑ.

Με αυτούς τους όρους και περιορισμούς το ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 έχει ως κύρια στρατηγική επιδίωξη (σκοπιμότητα) την πραγματοποίηση του αναπτυξιακού της οράματος το οποίο είναι:

Να καταστεί (η Ήπειρος) Αξιοβίωτη και αυτοτροφοδοτούμενη, έχοντας εξωστρεφή ανάπτυξη, εστιασμένη στις παραγωγικές δραστηριότητες που αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα και ενισχύουν την τοπική ταυτότητα, με σεβασμό στο περιβάλλον, την ιστορία και τον πολίτη της Ηπείρου»

Για την επίτευξη του Αναπτυξιακού Οράματος της Περιφέρειας, διαμορφώνεται ένα συνεκτικό πλέγμα πέντε Στρατηγικών Στόχων (Σ.Σ). Ειδικότερα:

- Ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας με ανάπτυξη της καινοτομίας και των ΤΠΕ (ΣΣ1).
- Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη (ΣΣ2).
- Ενίσχυση υποδομών μεταφορών (ΣΣ3).
- Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας (Σ.Σ4).
- Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση διακρίσεων (ΣΣ5).

Ως θεματικοί στόχοι έχουν τεθεί:

1. . Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας
2. . Ενίσχυση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ)
3. Ανάπτυξη Επιχειρηματικότητας και Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων
4. Ενίσχυση της Μετάβασης προς την Οικονομία Χαμηλών Εκπομπών Ρύπων σε όλους τους Τομείς
5. Προαγωγή της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, της Πρόληψης και Διαχείρισης Κινδύνων

6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων
7. Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων
8. Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας
9. Επενδύσεις για την Ανάπτυξη Υποδομών στην Εκπαίδευση, την Κατάρτιση, την Επαγγελματική Κατάρτιση και τη δια βίου Μάθηση

3.2. Στόχοι που προκύπτουν από άλλες πολιτικές και σχέδια

Ο σκοπός της ανασκόπησης των περιβαλλοντικών στόχων άλλων πολιτικών, στρατηγικών και σχεδίων στο πλαίσιο της ΣΠΕ έγκειται στο να διασφαλιστεί ότι οι απαιτήσεις, οι δεσμεύσεις και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτές έχουν εξεταστεί, στο να κατανοηθεί εάν (και σε ποίο βαθμό) το Περιφερειακό Πρόγραμμα επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες και τέλος στο να αναγνωριστούν οι Στόχοι της ΣΠΕ. Επιπλέον, η διερεύνηση αυτή στοχεύει στο να αναγνωριστούν οι Περιβαλλοντικοί Στόχοι της ΣΠΕ βάσει της οποίας θα προσδιοριστούν τα πεδία και οι θεματικές για την αξιολόγηση των επιπτώσεων του προγράμματος στο κεφάλαιο 7.

Το ΠΕΠ είναι ένα πολυθεματικό σχέδιο που στοχεύει στην ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη και συνεπώς σχετίζεται σχεδόν με όλα τα επιμέρους ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος και τις σχετικές πολιτικές, είτε αυτές αφορούν την αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων, είτε έχουν ευρύτερο - γενικότερο χαρακτήρα. Τα προγράμματα, τα σχέδια και οι στρατηγικές που λαμβάνονται υπόψη παρουσιάζουν μία μεγάλη "γκάμα", καθώς μπορεί να αφορούν ειδικές περιβαλλοντικές πολιτικές, ή γενικότερες πολιτικές που επιδιώκουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αναφέρονται παράλληλα σε Διεθνή, Εθνική ή/και τοπική κλίμακα. Εξάλλου το γεωγραφικό εύρος της ΣΠΕ δεν περιορίζεται στη χωρική - διοικητική περιοχή εφαρμογής του σχεδίου, καθώς οφείλει να εξετάσει και τυχόν επιπτώσεις στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο της περιφέρειας, αλλά και επιπτώσεις με διεθνή ή και παγκόσμια διάσταση. Σε αρκετές περιπτώσεις οι στόχοι των πολιτικών αυτών είναι δεσμευτικοί και σ' αυτές τις περιπτώσεις το σχέδιο θα πρέπει υποχρεωτικά να είναι συμβατό και να συμβάλλει στην επίτευξη τους.

Λόγω της "φύσης" και του περιεχομένου του το ΠΕΠ μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων περιβαλλοντικής προστασίας με δύο τρόπους:

A) Άμεσα, μέσω συγκεκριμένων δράσεων που αποσκοπούν στην επίτευξη ενός συγκεκριμένου περιβαλλοντικού στόχου που περιλαμβάνεται στο Πρόγραμμα. Στην περίπτωση αυτή ανήκουν όλες οι δράσεις που περιλαμβάνονται κατά κύριο λόγο στους Θεματικούς Στόχους 4, 5 και 6.

B) Έμμεσα, μέσω των μέτρων πρόληψης και περιορισμού των επιπτώσεων ή ενίσχυσης της περιβαλλοντικής απόδοσης δράσεων που θα υλοποιηθούν από το πρόγραμμα και δεν έχουν σαφή ή συγκεκριμένη περιβαλλοντική στόχευση. Τέτοια μέτρα μπορεί να περιλαμβάνονται ήδη στο πρόγραμμα, αλλά κατά κύριο λόγο θα προταθούν από τη ΣΜΠΕ, π.χ. μπορεί να είναι η προώθηση

της ένταξης "πράσινων τεχνολογιών" σε μία δράση για την εισαγωγή καινοτομίας στις επιχειρήσεις.

Η σκοπιμότητα της παράθεσης των περιβαλλοντικών στόχων συμπληρώνεται από την εξέταση της συνάφειας των στόχων του προγράμματος με άλλες πολιτικές, σχέδια ή προγράμματα που υλοποιούνται ταυτόχρονα στην περιοχή. Η εξέταση αυτή είναι απαραίτητη καθώς το ΠΕΠ δεν αποτελεί το αποκλειστικό μέσο επίτευξης ή χρηματοδότησης της των Στόχων της Περιβαλλοντικής Πολιτικής, αλλά δρα συμπληρωματικά με άλλα μέσα. Ειδικά, ως προς τον χρηματοδοτικό του ρόλο για δράσεις προστασίας περιβάλλοντος θα πρέπει να επισημανθεί ότι το ΠΕΠ έχει συμπληρωματικό ρόλο προς τα Τομεακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020 που καλούνται να αποτελέσουν τα κύρια οχήματα άσκησης της περιβαλλοντικής πολιτικής στους τομείς αρμοδιότητάς τους και τα οποία περιλαμβάνουν:

Το ΕΠ «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» (Ε.Π. ΥΜΠΕΡΑΑ) 2014-2020 το οποίο θα χρηματοδοτήσει μέσω του Ταμείου Συνοχής και του ΕΤΠΑ τις κύριες παρεμβάσεις σε θέματα Υποδομών Περιβάλλοντος, διαχείρισης υδάτων και προστασίας οικοσυστημάτων.

Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» (Ε.Π.ΑνΕΚ) 2014-2020 το οποίο θα χρηματοδοτήσει τις κύριες δράσεις για την Εξοικονόμηση Ενέργειας (κεντρική διοίκηση- οικιακός τομέας) και την πράσινη επιχειρηματικότητα - καινοτομία

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 το οποίο θα χρηματοδοτήσει τις δράσεις που αφορούν την ύπαιθρο, την διαχείριση των αρδευτικών υδάτων και τη διαχείριση- προστασία των δασών.

Το ΕΠΑΛ 2014-2020 που θα χρηματοδοτήσει δράσεις στο θαλάσσιο χώρο και την παράκτια ζώνη.

Συνοπτικά τα κύρια Σχέδια, Προγράμματα και Πολιτικές, ομαδοποιημένα ως προς το θέμα - τομέα της πολιτικής για το περιβάλλον, που εξετάζονται, παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα, ενώ μια σύντομη περιγραφή τους παρουσιάζεται στο Παράρτημα 1.

Πίνακας 6: Βασικές Πολιτικές στον τομέα του Περιβάλλοντος που πρέπει να ληφθούν υπόψη από τον σχεδιασμό

Τομέας / Θέμα	Τίτλος Σχεδίου, προγράμματος και πολιτικής
Περιφερειακή και Οικονομική Ανάπτυξη (ΠΛΑΙΣΙΟ)	<ul style="list-style-type: none">• Ευρώπη 2020 – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμού ανάπτυξη• ΕΣΠΑ 2014-2020 (υπό κατάρτιση)<ul style="list-style-type: none">○ ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»○ ΕΠ «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη»
Αγροτική Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none">• Κοινή Αγροτική Πολιτική<ul style="list-style-type: none">○ Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (υπό κατάρτιση)○ Επιχειρησιακό Αλιείας 2014-2020 (υπό κατάρτιση)

Χωρική, Εδαφική και Αστική Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> • Territorial Agenda of the European Union 2020 (2011) • Χάρτα της Λειψίας για την Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη • Γενικό, Ειδικά και Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Ηπείρου (υπό αναθεώρηση)
Περιβαλλοντική Πολιτική: Γενικά Θέματα	<ul style="list-style-type: none"> • 7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (ΠΔΠ – Γενικό Ενωσιακό πρόγραμμα) το οποίο ενσωματώνει τους στόχους και σχεδιασμούς για την εφαρμογή μέτρων και προγραμμάτων βελτίωσης του περιβάλλοντος στην ΕΕ, όπως αυτά έχουν προσδιοριστεί από την σχετική νομοθεσία:
Ατμοσφαιρική Ρύπανση - Θόρυβος	<ul style="list-style-type: none"> • 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα στην ΕΕ • Οδηγία 2002/49/ΕΚ σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου
Υδάτα - Παράκτια Ζώνη	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά 60/2000/ΕΚ (καθώς και άλλες επιμέρους οδηγίες για την νιτρορύπανση κ.ο.κ.). <ul style="list-style-type: none"> ◦ Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων Υ.Δ. 5 • Οδηγία Πλαίσιο για την Θαλάσσια Στρατηγική 2008/56/ΕΚ, και οι ειδικές προβλέψεις για την Λεκάνη της Μεσογείου. <ul style="list-style-type: none"> ◦ Θαλάσσια Στρατηγική για την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος (COM(2012) 713)
Έδαφος	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνική Στρατηγική για την Ερημοποίηση
Απορρίμματα	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2008/98/ΕΚ για την διαχείριση απορριμμάτων (Ν. 4072/12) • Εθνικό Σχέδιο διαχείρισης Απορριμμάτων (υπολογίζεται κατάρτιση) • Εθνικό Σχέδιο Πρόληψης της Δημιουργίας Απορριμμάτων <ul style="list-style-type: none"> ◦ ΠΕΣΔΑ Ηπείρου (υπολογίζεται αναθεώρηση)
Βιοποικιλότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Συμβάσεις ΗΕ για τη Βιολογική Ποικιλότητα Aichi και Nagoya • Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020 COM(2011) 244 final <ul style="list-style-type: none"> ◦ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για την διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων και την άγρια χλωρίδα και πανίδα ◦ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ για την ορνιθοπανίδα • Εθνική στρατηγική για την Βιοποικιλότητα (υπό διαβούλευση) <ul style="list-style-type: none"> ◦ Νόμος για την Βιοποικιλότητα ◦ PAF's 2014-2020 - Σχέδιο Δράσεων προτεραιότητας για περιοχές του δικτύου NATURA 2000 την περίοδο 2014-2020 (υπολογίζεται κατάρτιση)
Μετρίαση της Κλιματικής Αλλαγής / Ενέργεια	<ul style="list-style-type: none"> • Στρατηγική των Η.Ε. και της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή UNCCC • Ο Ενεργειακός Χάρτης Πορείας για το 2050 (Λευκή Βίβλος) • Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό

	<p>ορίζοντα το έτος 2030 (Πράσινη Βίβλος - COM(2013) 169)</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Οδηγία 2012/27/ΕΕ για την Ενεργειακή Αποδοτικότητα ● Οδηγία 2009/28/ΕΚ – Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή	<ul style="list-style-type: none"> ● Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή ● Οδηγία 2007/60/ΕΚ για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας ● Σχέδια Διαχείρισης (υπολογίζεται κατάρτιση)
Πολιτιστική κληρονομία και τοπίο	<ul style="list-style-type: none"> ● Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (2004). ● Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης <ul style="list-style-type: none"> ○ Πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παρακτίων ζωνών της Μεσογείου.

3.3. Αξιολόγηση της ενσωμάτωσης των στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής στο ΠΕΠ

Η αξιολόγηση του τρόπου και του βαθμού ενσωμάτωσης των στόχων περιβαλλοντικής πολιτικής στο πρόγραμμα πραγματοποιείται με τον έλεγχο τριών παραμέτρων, οι οποίοι είναι οι εξής:

1. Την αξιολόγηση του βαθμού που οι περιβαλλοντικοί στόχοι ευρύτερων πολιτικών αναγνωρίζονται από την στρατηγική του Προγράμματος ως αναπτυξιακές ανάγκες και εντάσσονται στους Ειδικούς Στόχους του.
2. Την αξιολόγηση της συμπληρωματικότητας με άλλα μέσα που δρουν παράλληλα προκειμένου να εκτιμηθεί αν το πρόγραμμα συνεργεί στην κάλυψη περιβαλλοντικών στόχων κατά τρόπο τέτοιο ώστε να καλύπτεται το σύνολο των αναγκών - στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής που έχουν τεθεί σε προγραμματικό επίπεδο (Πολιτική Ε2020, ΕΣΠΑ 2014-2020).
3. Η αξιολόγηση της συνάφειας του συνόλου των Ειδικών Στόχων του ΠΕΠ με τις κυριότερες περιβαλλοντικές πολιτικές, ώστε να διαφανεί ποιές δράσεις άμεσα ή έμμεσα ή υπό συνθήκες μπορούν να επιδράσουν στην επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων. Βάσει της διερεύνησης αυτής θα προκύψουν και οι Κύριοι Περιβαλλοντικοί Στόχοι της ΣΜΠΕ, για τους οποίους θα γίνει η εκτίμηση των επιπτώσεων.

3.3.1. Αναγνώριση των αναγκών στον τομέα του Περιβάλλοντος

Η εκπλήρωση σημαντικών περιβαλλοντικών στόχων αποτελεί μία κύρια αρχή σχεδιασμού του προγράμματος η οποία αιτιολογεί τις επιλογές του όπως έχει αναφερθεί στο κεφάλαιο 3.1.

Βασική αρχή σχεδιασμού του προγράμματος αποτελεί η συνεισφορά του στους Στόχους της Πολιτικής Ε2020, η οποία περιλαμβάνει τον Πυλώνα της Βιώσιμης Ανάπτυξης, στον οποίο με την σειρά τους εντάσσονται τρεις Θεματικοί Στόχοι που καλύπτουν το σύνολο της Περιβαλλοντικής Πολιτικής της ΕΕ. Σύμφωνα με τη στρατηγική του, το ΠΕΠ, περιλαμβάνει και τους τρεις Θ.Σ., επιλέγοντας, ωστόσο, ένα συγκριμένο αριθμό των δυνατοτήτων χρηματοδότησης που, δια των

Επενδυτικών Προτεραιοτήτων κάθε ΘΣ προσφέρει, βάση του Κανονισμού, σε κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Συγκεκριμένα:

από τον ΘΣ 4 επιλέγονται 2 εκ των 7 ΕΠ (συγκεκριμένα οι 4α και 4γ του ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1301/2013).

από τον ΘΣ 5 επιλέγεται η ΕΠ 5β (μια εκ των δύο του ίδιου Κανονισμού)

από τον ΘΣ 6 επιλέγονται 5 εκ των 7ΕΠ του κανονισμού

Οι Επενδυτικές προτεραιότητες εξειδικεύονται από έναν ή περισσότερους Ειδικούς Στόχους που τους συνδέουν με δράσεις του Προγράμματος. Συγκεκριμένα και βάση των στοιχείων που αναφέρονται στο Προγραμματικό Έγγραφο ο κάθε ειδικός στόχος του ΠΕΠ συσχετίζεται απευθείας με ένα συγκεκριμένο στόχο πολιτικής, σύμφωνα με το πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 7: Ενσωμάτωση Στόχων Περιβαλλοντικής Πολιτικής στους Ειδικούς Στόχους του Προγράμματος

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Διεθνείς, κοινοτικοί και εθνικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας στους οποίους ενσωματώνει:
Ε.Σ.4.3.1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας του κτιριακού αποθέματος της Περιφέρειας	<ul style="list-style-type: none"> • Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους" • Οδηγία 2009/28/ΕΚ (σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές), • Εθνικό σχέδιο δράσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας • Οδηγία 2012/27/ΕΕ (σχετικά με την ενεργειακή αποδοτικότητα)
ΕΣ 4.5.1 Μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των μεταφορών στην Περιφέρεια, ιδίως στις αστικές περιοχές	<ul style="list-style-type: none"> • Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους" • Οδηγία 2008/50/ΕΚ (για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη) • Οδηγία 2002/49/ΕΚ (σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου)
ΕΣ 4.5.2 Δημιουργία αστικών περιοχών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	<ul style="list-style-type: none"> • Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους" • Οδηγία 2009/28/ΕΚ (σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές), • Εθνικό σχέδιο δράσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας • Οδηγία 2012/27/ΕΕ (σχετικά με την ενεργειακή αποδοτικότητα)
ΕΣ5.1.1 Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Περιφέρεια	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2007/60/ΕΚ (για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας) • Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης (Πρωτόκολλο Μεσογείου) • Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
ΕΣ5.2.1 Ενίσχυση της ικανότητας της Περιφέρειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2007/60/ΕΚ (για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας) • Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης (Πρωτόκολλο Μεσογείου)

ΕΣ6.1.1 Προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, μέσω της ολοκλήρωσης υποδομών που απαιτούνται από τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2008/98/ΕΚ (για την διαχείριση των αποβλήτων) • ΕΣΔΑ - ΠΕΣΔΑ
ΕΣ6.2.1 Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των υδατικών πόρων	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2000/60/ΕΚ (για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων και υποκείμενες Οδηγίες 91/271/ΕΚ κλπ) • Σχέδια Διαχείρισης Υ.Δ. GR05
ΕΣ6.3.1 Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία	<ul style="list-style-type: none"> • Στρατηγική για το Ιόνιο -Αδριατική COM(2012) 713
ΕΣ6.4.1 Αποτελεσματική διαχείριση και προστασία περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (για τη διατήρηση των οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας) • Οδηγία 2009/147/ΕΚ (περί της διατηρήσεων των άγριων πτηνών) • Ευρωπαϊκή και Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα 2020 • Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για Περιοχές Natura 2000 2014-2020
ΕΣ6.5.1 Ολοκλήρωση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στην Περιφέρεια	<ul style="list-style-type: none"> • Εδαφική Ατζέντα 2020 • Χάρτα της Λειψίας για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη • ΠΠΧΣΑΑ
Ανάπλαση και αναζωογόνηση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγία 2008/50/ΕΚ (για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη) • Οδηγία 2002/49/ΕΚ (σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου) • Χάρτα της Λειψίας για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
Προώθηση καινοτόμων τεχνολογιών για την προστασία του περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none"> • Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους" • Οδηγία 2008/98/ΕΚ (για τη διαχείριση των απορριμμάτων) • Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων • Οδηγία 2008/50/ΕΚ (για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη) • Οδηγία 2002/49/ΕΚ (σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου) • Οδηγία 2000/60/ΕΚ (για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων)

3.3.2. Επιμερισμός των περιβαλλοντικών ζητημάτων και στόχων με συμπληρωματικά προγράμματα

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το ΠΕΠ της Περιφέρειας Ηπείρου είναι ένα εκ των προγραμμάτων που θα χρηματοδοτήσουν επενδύσεις στην Περιφέρεια κατά την Περίοδο 2014-2020 στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής και με την Στήριξη των ΕΔΕΤ. Η δράση του για την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων, αλλά και οι επιπτώσεις που θα προκληθούν από την υλοποίηση του αναμένεται συνεπώς

να είναι συμπληρωματικές άλλων δράσεων και επιπτώσεων που θα προκληθούν από τα υπόλοιπα προγράμματα.

Η συμπληρωματικότητα σε επίπεδο στόχων αναπτύσσεται κύρια σε δύο επίπεδα μεταξύ:

των Προγραμμάτων του Αγροτικού Χώρου και της Αλιείας που χρηματοδοτούνται από τα αντίστοιχα μέσα (ΕΤΓΑΑ, ΕΤΘΑΑ αντίστοιχα) και εφαρμόζονται στις αγροτικές και παράκτιες - θαλάσσιες περιοχές αντίστοιχα,

των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ που χρηματοδοτούνται κατά περίπτωση από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το ΤΣ και καλύπτουν όλες τις άλλες κατηγορίες χώρου - οικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά και το σύνολο των υποδομών που ανεξαρτήτως χώρου (ύπαιθρο, παράκτια ζώνη) δεν εξυπηρετούν αποκλειστικά την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα. Σε αυτό περιλαμβάνονται το ΠΕΠ και τα θεματικά Προγράμματα.

Σε σχέση με τα προγράμματα που εξυπηρετούν την ανάπτυξη του Πρωτογενή Τομέα ο καταμερισμός των πράξεων που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος μεταξύ αυτών και του ΠΕΠ (και των Τομεακών ΕΠ του ΕΣΠΑ) προσδιορίζεται σύμφωνα με τις αρχές διαχωρισμού των ταμείων. Ο καταμερισμός στην γενική περίπτωση στηρίζεται στο ποιός είναι ο τελικός αποδέκτης ή ωφελούμενος των ενισχύσεων (αγρότης) ή τον τύπο περιοχής (δάση - αγροτικός χώρος στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης). Αντίστοιχα αν οι δράσεις αναφέρονται στην Αλιεία ή τις περιοχές / υποδομές που συνδέονται με αυτή, υπεύθυνο πρόγραμμα είναι το ΕΠΑΛ 2014-2020. Με τα δύο αυτά προγράμματα κατά κύριο λόγο συμπληρωματικότητα αναπτύσσεται σε θέματα:

Διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος - βιοποικιλότητας: δάση στο ΠΑΑ, θάλασσες στο ΕΠΑΛ, προστατευόμενες περιοχές (πλην δασών) στα ΕΠ του ΕΣΠΑ.

Αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών (Κλιματικής Αλλαγής), ανά τύπο περιοχής όπως παραπάνω.

Ενεργειακή αποδοτικότητα - ΑΠΕ: διοίκηση, οικία, παραγωγικές δραστηριότητες πλην πρωτογενή, μεταφορές στο ΕΣΠΑ, Αλιευτικά σκάφη / υδατοκαλλιέργειες στο ΕΠΑΛ, κτηνοτροφία - γεωργία στο ΠΑΑ.

Διαχείριση υδάτων - εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης, ανά κατηγορία ωφελούμενου π.χ. αρδευτικά στο ΠΑΑ - ύδρευση στο ΕΣΠΑ.

Στο δεύτερο επίπεδο που αφορά την συμπληρωματικότητα του ΠΕΠ με τα υπόλοιπα προγράμματα του ΕΣΠΑ, όπως έχει ήδη αναφερθεί αυτή εντοπίζεται κύρια σε σχέση με δύο προγράμματα το ΥΜΠΕΡΑΑ και το ΕΠΑΝΕΚ. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι επιλεγμένες Επενδυτικές Προτεραιότητες κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος (που εφαρμόζεται στην Ήπειρο) στο σύνολο των θεματικών στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Σύμφωνα με αυτό προκύπτει ότι:

στην Ήπειρο καλύπτονται - υπάρχει η δυνατότητα εφαρμογής του συνόλου των Επενδυτικών Προτεραιοτήτων για το περιβάλλον ή τη Βιώσιμη ανάπτυξη, ακόμα δηλαδή και αυτών που δεν έχουν επιλεγεί από το ΠΕΠ.

Οι επενδυτικές προτεραιότητες που έχουν επιλεγεί από το ΠΕΠ στο σύνολο τους υλοποιούνται συμπληρωματικά με αντίστοιχες δράσεις που περιλαμβάνονται στις

Επενδυτικές Προτεραιότητες των Τομεακών ΕΠ. Η συμπληρωματικότητα αυτή περιγράφεται παρακάτω με βάση δύο βαθμίδες: με ●, όπου η σχέση μεταξύ του επενδυτικής προτεραιότητας και του προγράμματος είναι άμεση και με •, όπου η σχέση είναι είτε έμμεση (συμπληρωματικό αποτέλεσμα), είτε πιθανή, αλλά αβέβαιη.

Πίνακας 8: Συμπληρωματικότητα προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2007-2014 που εφαρμόζονται στην Ήπειρο στον τομέα του Περιβάλλοντος

Θ.Σ.	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΠ	ΥΜ-ΠΕΡΑΑ	ΕΠΑΝΕΚ
4	(α) Προαγωγή παραγωγής και διανομής ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας			•
	(β) Προαγωγή ενεργειακής απόδοσης και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις επιχειρήσεις			•
	(γ) Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης	•	•	•
	(δ) Ανάπτυξη και εφαρμογή έξυπνων συστημάτων διανομής ηλεκτρικού ρεύματος που λειτουργούν σε χαμηλά και μεσαία επίπεδα τάσης			•
	ε) Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων	•	•	
	(στ) Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας στις τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και υιοθέτηση αυτών			•
	(ζ) Προώθησης της χρήσης συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού με υψηλή απόδοση βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα			•
5	α) στήριξης επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασισμένων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων	•	•	
	β) προαγωγής επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών	•	•	
6	α) Επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	•	•	
	β) Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	•	•	
	γ) Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	•		•
	δ) Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών	•	•	
	ε) Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	•	•	
	στ) προώθησης καινοτόμων τεχνολογιών για τη βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος και της αποδοτικότερης χρήσης των πόρων στον τομέα των αποβλήτων, των υδάτων, και σε σχέση με το έδαφος, ή για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης			•

Θ.Σ.	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΠ	ΥΜ-ΠΕΡΑΑ	ΕΠΑΝΕΚ
	ζ) στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης προς μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων, προώθησης της πράσινης ανάπτυξης, της οικολογικής καινοτομίας και της διαχείρισης περιβαλλοντικών επιδόσεων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα			•
	α) στήριξης ενός πολυτροπικού ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου μεταφορών μέσω επενδύσεων στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ·	•	•	
	β) ενίσχυσης της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων·	•	•	
7	γ) Ανάπτυξης και βελτίωσης συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον(συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου) και των συστημάτων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων		•	
	δ) ανάπτυξης συνεκτικών και διαλειτουργικών συστημάτων σιδηροδρόμων υψηλής ποιότητας, και προώθησης μέτρων για τη μείωση του θορύβου·		•	
	ε) βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και της ασφάλειας του εφοδιασμού μέσω της ανάπτυξης έξυπνων συστημάτων διανομής, αποθήκευσης και μεταφοράς ενέργειας και μέσω της ενσωμάτωσης σε αυτά της διανεμόμενης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές·	•		•

Για της Επενδυτικές Προτεραιότητες του "ΘΣ 4.Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς" οι συμπληρωματικότητες ορίζονται ως εξής:

Το ΕΠ ΥΠΜΕΡΑΑ θα υλοποιήσει δράσεις που σχετίζονται με την εξοικονόμηση ενέργειας και την μείωση των εκπομπών CO₂ στον Τομέα των Μεταφορών.

Το ΕΠΑΝΕΚ το οποίο θα υλοποιήσει τις δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στον οικιακό τομέα, τον κεντρικό δημόσιο τομέα (κυρίως Αττική - Κεντρική Μακεδονία), καθώς και τις επενδύσεις σε ΑΠΕ σε όλους του τομείς (πλην αγροτικού).

Το ΠΕΠ το οποίο θα υλοποιήσει δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας αποκλειστικά για δημόσια κτήρια του τοπικού / περιφερειακού τομέα καθώς και έργα βιώσιμης κινητικότητας εντός αστικών περιοχών της Ηπείρου.

Οι δράσεις του ΘΣ 5 επιμερίζονται σε δύο προγράμματα.

Το ΕΠ ΥΠΜΕΡΑΑ το οποίο θα υλοποιήσει δράσεις για την κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Αντιμετώπισης των Επιπτώσεων της κλιματικής Αλλαγής, των σχεδιασμό του συστήματος διαχείρισης πλημμυρικού κινδύνου και "μεγάλα αντιπλημμυρικά έργα".

Το ΠΕΠ το οποίο θα εξειδικεύσει το Περιφερειακό Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή και θα εντάξει έργα διαχείρισης και αντιμετώπισης των πλημμυρών στην περιφέρεια. Παράλληλα θα χρηματοδοτήσει δράσεις αντιπυρική προστασίας και ενδυνάμωσης της πολιτικής προστασίας.

Οι δράσεις του ΘΣ 6 επιμερίζονται σε δύο προγράμματα.

Το ΕΠ ΥΠΜΕΡΑΑ το οποίο θα υλοποιήσει:

- ο Τις "μεγάλες υποδομές" διαχείρισης Απορριμμάτων (ΜΕΑ / ΧΥΤΥ)

- Έργα Αποχετεύσεων και ΕΕΛ σε οικισμούς Γ' Προτεραιότητας
- Έργα και δράσεις Εθνικού ενδιαφέροντος και σημασίας (Οριζόντιες Δράσεις) των Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής της χώρας (συμπεριλαμβανομένων των Φραγμάτων)
- Δράσεις για την Ολοκλήρωση του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών, ενίσχυσης της εποπτείας των διαχειριστικών δομών καθώς και δράσεις ενημέρωσης για την βιοποικιλότητα και τις περιοχές Natura 2000
- Δράσεις Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού, για την προώθηση ενιαίας και βιώσιμης εθνικής στρατηγικής και ανάπτυξης
- Υποστήριξη του Εθνικού συστήματος παρακολούθησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου.

Το ΠΕΠ το οποίο θα υλοποιήσει:

- Υποδομές για την διαλογή και ανακύκλωση των απορριμμάτων (ΣΜΑ, ΚΔΑΥ, Πράσινα σημεία)
- Έργα Αποχετεύσεων και ΕΕΛ σε οικισμούς Γ'
- Έργα ύδρευσης και δράσεις εφαρμογής του Σχεδίου Διαχείρισης περιφερειακής σημασίας
- Δράσεις διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών (σχεδιασμός και υλοποίηση).
- Δράσεις για την βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και προώθηση του χωροταξικού σχεδιασμού σε τοπική κλίμακα (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ)
- Εγκατάσταση σταθμών παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανση σε αστικά κέντρα, παρακολούθηση και προώθηση μέτρων αντιμετώπισης του θορύβου.

Το ΕΠΑΝΕΚ θα υλοποιήσει:

- Δράσεις πράσινης επιχειρηματικότητας και καινοτομίας
- Προώθηση καινοτόμων τεχνολογιών για τη βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος και της αποδοτικότερης χρήσης των πόρων

Βάση των παραπάνω προκύπτει ότι υπάρχει μια σαφή συμπληρωματικότητα με το σύνολο των Προγραμμάτων που εντάσσονται στην πολιτική συνοχής και χρηματοδοτείται από τα ΕΔΕΤ, το ΕΤΓΑΑ και το ΕΤΘΑΑ.

3.3.3. Άλλα σχετικά Περιφερειακά Σχέδια με περιβαλλοντική διάσταση - Αιρεσιμότητες

Εκτός από τα προαναφερθέντα συμπληρωματικά προγράμματα, υφίστανται ορισμένα σχετικά περιφερειακά σχέδια που διαθέτουν περιβαλλοντική διάσταση, είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την Περιφέρεια και δύναται να διασαφηνιστεί η συνάφειά τους με το ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020. Αυτά μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) (υπό αναθεώρηση)

Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων

Περιφερειακό Σχέδια Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΠεΣΔΑ)

Ορισμένα από αυτά αποτελούν εκ των προτέρων αιρεσιμότητες (θεματικές και γενικές) - δηλαδή προϋποθέσεις-, η εκπλήρωση των οποίων αποτιμάται στο ΕΣΠΑ ή στα ΕΠ και σημειώνονται στη συνέχεια.

3.3.3.1. ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός στη Περιφέρεια Ηπείρου εφαρμόζεται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του εγκεκριμένου ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου (ΦΕΚ 1451 Β/06.10.2003) καθώς και τις τομεακές κατευθύνσεις των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων των ΑΠΕ, Τουρισμού, Βιομηχανίας και Υδατοκαλλιεργειών. Το 2012 ξεκίνησε η διαδικασία αναθεώρησης του με την εκπόνηση μελέτη;«Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) Περιφέρειας Ηπείρου», βάση της οποίας έχει τεκμηριωθεί η ανάγκη αναθεώρησης του βάσει των τρεχουσών συγκυριών και εξειδίκευσης του στο πλαίσιο ενσωμάτωσης των κατευθύνσεων των Ειδικών Πλαισίων τα οποία έχουν θεσμοθετηθεί στο σύνολο τους μετά το 2003.

Τα κύρια σημεία του σχεδίου αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου σύμφωνα με τα Πορίσματα της Α' Φάσης παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι. Σύμφωνα με αυτά και επισημαίνοντας ότι οι στόχοι και οι κατευθύνσεις αναμένεται να εξειδικευτούν και πιθανός να αναμορφωθούν κατά την τελική πρόταση προκύπτει σημαντική συνάφεια των χωρικών κατευθύνσεων και των Ειδικών Στόχων του ΠΕΠ.

Ειδικά για το Περιβάλλον, οι Ειδικοί Στόχοι των ΘΣ 4,5,6 πέρα από την προφανή συσχέτιση με τον κατά το ΠΠΧΣΑΑ κύριο περιβαλλοντικό στόχο που είναι: *"η ανάδειξη, προβολή και προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, παράλληλα με την ανάδειξη του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής μέσα από τον ιδιαίτερο τοπικό πολιτισμό και την ιστορία του"*, φαίνεται να συμβάλουν ουσιαστικά και στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων που προσδιορίζονται στον χώρο. Η σχέση αυτή αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα όπου με βάση δύο βαθμίδες: (● άμεση - ισχυρή συσχέτιση, ● πιθανή - αβέβαιη ως προς την επίτευξη συσχέτιση) προσδιορίζεται η συνάφεια μεταξύ των επιλογών των δύο Σχεδίων.

Όπως φαίνεται στον πίνακα η μεγαλύτερη (από αριθμό δράσεων και όχι χρηματοδοτικά) συνεισφορά του ΠΕΠ φαίνεται να υπάρχει στην κατεύθυνση ενίσχυσης του διεθνούς ρόλου των Ιωαννίνων. Η σχέση αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι τόσο το σύνολο της στρατηγικής του Προγράμματος, όπως αυτή καθορίζεται από τις απαιτήσεις του κανονισμού "παροτρύνει" την δημιουργία ενός πόλου ανάπτυξης (RIS³, "υποχρέωση" καθορισμού ΒΑΑ). Αντίθετα κατευθύνσεις για την γεωργική ανάπτυξη ενισχύονται λιγότερο, απόρροια της ύπαρξης διακριτών χρηματοδοτικών εργαλείων για τον αγροτικό τομέα.

Για τον παράκτιο χώρο, κύρια κατεύθυνση αφορά την τουριστική ανάπτυξη, γεγονός που συνδέει τις χωροταξικές αναπτυξιακές επιδιώξεις με ζητήματα προστασίας και ανάδειξης των ευαίσθητων πόρων της παράκτιας ζώνης.

ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ			1					2					3			4	5										
Βασικές Επιλογές			1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	4	4	4	5	6	6	6	6	6	6	7	7	7	9	10
A2	ΠΠΧΣΑΑ	/ Ε.Σ	1	2	2	3	3	3	3	1	2	3	3	5	5	2	1	2	3	4	5	5	2	2	5	x	1
			1	1	2	1	2	3	4	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	x	1
1. Ενίσχυση της εξωστρέφειας και δυνατοτήτων της παραγωγικής Βάσης στο Βόρειο τμήμα της Περιφέρειας			•	•	•	•				•	•	•					•	•	•		•	•			•		
2. Τουριστική ανάπτυξη Παράκτιας Ζώνης και ανάδειξη της Ηγουμενίτσας ως πύλης τουρισμού και κρουαζιέρας				•	•		•	•	•		•			•	•	•	•				•	•					
3. Ήπιες μορφές τουρισμού στην Περιοχή του Αμβρακικού και της Ορεινές Ζώνες (Μέτσοβο, Ζαγοροχώρια, Τζουμέρκα).				•		•			•		•			•	•		•	•	•		•	•					
4. Ανάδειξη του διεθνή ρόλου των Ιωαννίνων στους τομείς εκπαίδευση, Υγεία, Τουρισμό.			•	•	•	•			•	•	•	•	•	•			•				•	•			•	•	
5. Ανάπτυξη της Γεωργία με κέντρο την Άρτα				•	•	•			•	•	•			•		•				•							
6. Ανάπτυξη της Κτηνοτροφίας στην ημιορεινή και ορεινή ζώνη				•		•			•	•	•			•		•		•	•		•	•					
7. Ανάδειξη, προβολή και προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, -ανάδειξη του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής μέσα από τον ιδιαίτερο τοπικό πολιτισμό και την ιστορία του															•	•	•	•	•	•							

3.3.3.2. Σχέδιο διαχείρισης Υδάτων ΥΔ 05

Σε συμμόρφωση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ (για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων) και την επίτευξη της “καλής” κατάστασης των νερών, εκπονούνται Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων, στα οποία πραγματοποιείται μια γενική περιγραφή των χαρακτηριστικών των ποταμών, των λιμνών, των παράκτιων υδάτων, των υπόγειων υδάτων και των προστατευόμενων περιοχών που σχετίζονται με τα ύδατα, μια σύνοψη των σημαντικών πιέσεων και επιπτώσεων που ασκούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες στα νερά, μια περίληψη των προγραμμάτων μέτρων που θα θεσπιστούν κτλ.

Τα Σχέδια Διαχείρισης (ΣΔ) Υδάτων αποτελούν έγγραφα στρατηγικού σχεδιασμού τα οποία αντιστοιχούν σε ένα Υδατικό Διαμέρισμα και παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες και τις λειτουργικές οδηγίες για μια ολοκληρωμένη διαχείριση των νερών εντός μιας λεκάνης απορροής ποταμού.

Η Περιφέρεια Ηπείρου ανήκει κατά 95% στο ΥΔ Διαμέρισμα Ηπείρου, ενώ ένα μικρό μέρος της ανήκει στο ΥΔ Δυτικής Μακεδονίας και στο ΥΔ Δυτικής Ελλάδας. Για την υλοποίηση (μέρους) των μέτρων του σχεδίου διαχείρισης το ΠΕΠ περιλαμβάνει συγκεκριμένο Ειδικό Στόχο (ΕΣ621), στον οποίο περιλαμβάνονται οι κύριες δράσεις αρμοδιότητας Δ/σης Υδάτων της ΑΠΔ Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας (η υλοποίηση των οποίων απαιτεί χρηματοδότηση). Παράλληλα την υλοποίηση των στόχων του ΣΔ αναμένεται να εξυπηρετήσουν άμεσα ή έμμεσα και δράσεις που περιέχονται σε άλλους ειδικούς στόχους και σχετίζονται με:

- Την ικανότητα του περιβάλλοντος να συγκρατεί τα ύδατα (ΕΣ 651 και ΕΣ5521).
- Τον περιορισμό της ρύπανσης υπογείων και επιφανειακών υδάτων από ανθρωπογενής δραστηριότητες (ΕΣ611 και πιθανά δράσεις κρατικών ενισχύσεων που θα συμπεριλάβουν σχετικές τεχνολογικές επενδύσεις ΑΠ 1)
- Την βελτίωση των δυνατοτήτων διαχείρισης στον τομέα των υδάτων και την καλύτερη παρακολούθησή τους (πιθανά στους ΕΣ23x).

3.3.3.3. ΠεΣΔΑ Ηπείρου

Το ΠεΣΔΑ Ηπείρου βρίσκεται υπό αναθεώρηση (βλέπε Παράρτημα Ι) προκειμένου να εκσυγχρονίσει τον σχεδιασμό σύμφωνα με τις απαιτήσεις την νέας Οδηγίας 98/2008/ΕΚ και του ΕΣΔΑ το οποίο έχει (σχεδόν) οριστικοποιηθεί. Η αναθεώρηση του ΠεΣΔΑ αποτελεί μια σημαντική υποχρέωση - προϋπόθεση που δεσμεύει την εφαρμογή των χρηματοδοτήσεων της Επενδυτικής Προτεραιότητας 6α του ΕΤΠΑ, καθώς αποτελεί μια *εκ των προτέρων αιρεσιμότητα* του ΕΣΠΑ. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΕΣΠΑ 2014-2020 προϋπόθεση για την χρηματοδότηση σε επίπεδο προγράμματος (ΕΠ) έργων στην Επενδυτική Προτεραιότητα 6α. είναι :

Η Προώθηση οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμων επενδύσεων στον τομέα αποβλήτων, ιδίως με την ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων σύμφωνα με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα και σύμφωνα με την ιεράρχηση των αποβλήτων.

Η κάλυψη της αιρεσιμότητας προϋποθέτει την αναθεώρηση του ΠεΣΔΑ Ηπείρου προκειμένου αυτό να καλύπτει τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Να αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης του συνόλου των αποβλήτων καθώς εκτός των ΑΣ απουσιάζουν προβλέψεις για τη διαχείριση αποβλήτων όπως των Αποβλήτων Εκσκαφών, Κατασκευών, Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ), ιλύων αστικού τύπου, Βιομηχανικών και Επικινδύνων Βιομηχανικών, βιοαποδομήσιμα (κ.α.).
- Να προωθεί την ιεραρχική και συνδυασμένη διαχείριση προτείνοντας ένα σύνολο υποδομών που προσανατολίζονται στην ταφή του μεγαλύτερου μέρους των απορριμμάτων, χωρίς να εξαντλεί τις χρηματοδοτικές δυνατότητες σε ιεραρχικά υψηλότερους, ως οφείλει, στόχους.
- Να διαθέτει στρατηγική για τη μείωση των βιοαποδομήσεων αστικών αποβλήτων και των συσκευασιών.
- Να περιλαμβάνει μέτρα για τη χωριστή συλλογή των βιοαποβλήτων που θα οδηγήσουν στην επίτευξη των στόχων του άρθρου 41 του Ν.4042/12.
- Να περιλαμβάνει μέτρα για την επίτευξη των στόχων που ορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 11 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ και αφορούν την επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση ως το 2020 των αποβλήτων "χαρτιού και χαρτονιού", μετάλλων, πλαστικών, γυαλιού, ΑΗΗΕ, Ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές.

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλεπόμενη ημερομηνία για την κάλυψη της αιρεσιμότητας αυτής είναι ως τις **30/9/2014**.

Το Πρόγραμμα συσχετίζει έναν ΕΣ συγκεκριμένα για το ΠεΣΔΑ Ηπείρου. Ο στόχος αυτός έχει υποστηρικτικό χαρακτήρα καθώς τα κύρια έργα (υποδομές) θα υλοποιηθούν από το Ταμείο Συνοχής και θα ενταχθούν στο ΥΜΠΕΡΑΑ 2014-2020.

3.3.3.4. Αιρεσιμότητες στον τομέα του Περιβάλλοντος

Οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες (θεματικές και γενικές) είναι προϋποθέσεις, η εκπλήρωση των οποίων αποτιμάται στο ΕΣΠΑ ή στα ΕΠ. Οι θεματικές αιρεσιμότητες συνδέονται άμεσα με όλες τις θεματικές προτεραιότητες που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των ΕΠ. Ειδικά για τον τομέα του Περιβάλλοντος και της βιώσιμης Ανάπτυξης (ΘΣ 4,5,6) η εκπλήρωση των αιρεσιμοτήτων τίθεται προκειμένου να εξασφαλίζεται η συμμόρφωση, η συνάφεια και η συνέργεια του ΠΕΠ με τις κύριες ευρωπαϊκές πολιτικές.

Για τη Θεματική της Βιώσιμης Ανάπτυξης τίθενται συνολικά 8 Αιρεσιμότητες.

Οι 3 αφορούν τον Θ.Σ. 4 και αφορούν δράσεις που εκπληρώνονται σε Εθνικό Επίπεδο. Συγκεκριμένα αναφέρονται:

- 4.1 Υλοποίηση ενεργειών για την προώθηση οικονομικά αποτελεσματικών βελτιώσεων στην αποδοτικότητα της χρήσης ενέργειας από της τελικούς χρήστες καθώς και για την προώθηση οικονομικά αποτελεσματικών επενδύσεων στην Ενεργειακή Αποδοτικότητα κατά την κατασκευή ή ανακαίνιση κτηρίων.
- 4.2 Υλοποίηση ενεργειών για την προώθηση υψηλής αποδοτικότητας συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού.
- 4.3 Υλοποίηση ενεργειών για την προώθηση της παραγωγής και διανομής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Οι αιρεσιμότητες 4.2 και 4.3 έχουν εκπληρωθεί, ενώ αναμένεται ακόμα να υλοποιηθούν "Ο στρατηγικός σχεδιασμός για την ενεργειακή αποδοτικότητα, σε συμφωνία με το άρθρο 3 και 4 της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ" που βρίσκεται σε εξέλιξη και θα ολοκληρωθεί μέχρι 30/8/2014. Ο Υπολογισμός των βέλτιστων από πλευράς κόστους επιπέδων των ελάχιστων απαιτήσεων ενεργειακής απόδοσης αναμένεται σύμφωνα με τα κριτήρια του Άρθρου 5 της Οδηγίας 2010/31.

Δύο αιρεσιμότητες αφορούν τον Θ.Σ. 5 και είναι οι εξής:

- 5.1. Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων: Εθνικές ή περιφερειακές εκτιμήσεις επικινδυνότητας για τη διαχείριση φυσικών καταστροφών λαμβάνοντας υπόψη την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Η αιρεσιμότητα έχει καλυφθεί.
- 5.2. Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες (ΚΓΠΣ): αναμένεται να εκπληρωθεί αρχές του 2015 σε εθνικό επίπεδο.

Τέλος, τρεις αφορούν τον Θ.Σ. 6, δύο εκ των οποίων έχουν και περιφερειακή διάσταση, και συγκεκριμένα οι αιρεσιμότητες είναι οι εξής:

- 6.1 Τομέας υδατικών πόρων: Ύπαρξη (α) τιμολογιακής πολιτικής για το νερό που θα παρέχει επαρκή κίνητρα στους χρήστες για την αποδοτική χρήση υδατικών πόρων και (β) μιας επαρκούς συνεισφοράς των διαφόρων χρήσεων του νερού στην ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδρευσης σε ποσοστό που θα καθορισθεί στα εγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών, για επενδύσεις που υποστηρίζονται από Προγράμματα.
- 6.2. Προώθηση οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμων επενδύσεων στον τομέα αποβλήτων, ιδίως με την ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων σύμφωνα με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα και σύμφωνα με την ιεράρχηση των αποβλήτων.
- 6.3. Ελάχιστες απαιτήσεις για τα λιπάσματα και τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα: οι ελάχιστες απαιτήσεις για τα λιπάσματα και τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα που αναφέρονται στο άρθρο 28 κεφάλαιο I του τίτλου III του κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013 καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο.

3.3.4. Εκτίμηση Συνάφειας και της Συνέπειας της Στρατηγικής του ΠΕΠ ΚΜ σε σχέση με τις υπερκείμενες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις

Η Εκτίμηση της συνάφειας αποσκοπεί στο να προσδιορίσει πόσο η Στρατηγική του ΠΕΠ, όπως εκφράζεται από τους Στρατηγικούς του Στόχους, συμβάλλει στην άσκηση των ευρύτερων πολιτικών, που έχουν αναλυθεί, και κατά πόσο τις λαμβάνει υπόψη.

Διερευνώντας βαθύτερα τη στρατηγική του προγράμματος ως προς τη συνέπειά της στους στόχους και τις δεσμεύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη, εξετάζεται η συνάφεια των ειδικών στόχων με τις πολιτικές που διατυπώνουν τους παραπάνω στόχους. Για την εξέταση αυτή αξιολογείται βάση του περιεχομένου και της περιγραφής η πιθανότητα ο κάθε ειδικός στόχος του ΠΕΠ να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της κάθε πολιτικής που έχει αναγνωριστεί στα προηγούμενα. Για την αξιολόγηση χρησιμοποιούνται σύμβολα τα οποία εκφράζουν την πιθανότητα αυτή. Τα σύμβολα αυτά είναι:

- ●: όταν οι δράσεις που αναμένεται να ενταχθούν για την υλοποίηση του ειδικού στόχου του ΠΕΠ θα ενισχύσουν σημαντικά το στόχο της πολιτικής. Σε αυτή την περίπτωση οι δράσεις αποτελούν μέσα επίτευξης της πολιτικής,
- (●): όταν ορισμένες δράσεις που αναμένεται να ενταχθούν για την υλοποίηση του ειδικού στόχου του ΠΕΠ θα ενισχύσουν έμμεσα ή σε μικρό βαθμό τον στόχο της πολιτικής.
- (○): όταν μέσα από συγκεκριμένες ενέργειες (οι οποίες δεν θεωρούνται επί του παρόντος δεδομένες) κατά την υλοποίηση των δράσεων είναι πιθανό να προκύψουν ορισμένα περιβαλλοντικά αποτελέσματα από την υλοποίηση της δράσης.

Δίνοντας την τιμή 2 στις περιπτώσεις που υπάρχει άμεση συνέργεια - συνάφεια και 1 στις περιπτώσεις που αυτή είναι περιορισμένη προκύπτει μια σχετική βαρύτητα που κάθε ειδικός στόχος του ΠΕΠ έχει σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής, αλλά και το κατά πόσο οι πολιτικές αυτές εξυπηρετούνται από τη στρατηγική του ΠΕΠ.

Επισημαίνεται ότι η διερεύνηση αυτή έχει το χαρακτήρα έλεγχου, υπό την έννοια ότι οι περιβαλλοντικοί στόχοι έχουν αναγνωριστεί και έχουν ληφθεί υπόψη σε στρατηγικό επίπεδο. Οι τιμές που προκύπτουν στην τελευταία γραμμή και την τελευταία στήλη του πίνακα δεν έχουν καμία ποσοτική ερμηνεία (ειδικά από την στιγμή που η χρηματοδοτική βαρύτητα διαφοροποιείται από Στόχο σε Στόχο), υποδηλώνουν απλώς:

- το πόσο ολοκληρωμένα αντιμετωπίζεται η εν λόγω πολιτική από το ΠΕΠ στην πρώτη περίπτωση
- το πόσο σημαντικός είναι για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής ο Ειδικός στόχος.

Βάση των στοιχείων που αναλύθηκαν στο κεφάλαιο 3.3 επισημαίνεται:

- Όπως ήταν αναμενόμενο οι Ειδικοί Στόχοι στους Α.Π 2 και 3 καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των υποχρεώσεων περιβαλλοντικής πολιτικής.

- Η μετρίαση της Κλιματικής Αλλαγής, προστασία και Βιοποικιλότητα και Διαχείριση Υδάτων αποτελούν κύριες Περιβαλλοντικές Πολιτικές που εξυπηρετούνται από το ΠΕΠ. Στην ίδια κατεύθυνση βρίσκεται και η γενικότερη πολιτική του 7^{ου} Προγράμματος για το Περιβάλλον.
- Η Διαχείριση Υδάτων και Απορριμμάτων θα μπορούσαν να ενισχυθούν περισσότερο μέσω από εξειδίκευση δράσεων που αναφέρονται κύρια στην ΕΤΑ και την Καινοτομία και οι οποίες θα αφορούν την μείωση της χρήσης των πόρων ή της παραγωγής αποβλήτων στις παραγωγικές διαδικασίες.
- Από τις γενικότερες πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης κύρια συνάφεια προκύπτει ως προς την κοινωνική συνοχή. Η σχέση αυτή είναι απόλυτα λογική λόγω της βαρύτητας της πολιτικής, της σχεδόν αποκλειστικής στόχευσης του ΕΚΤ στην υποστήριξη της και της πολυδιάσπαση των στόχων.
- Η Εδαφική διάσταση αποτυπώνεται στις δράσεις και κατά συνέπεια υπάρχει μια αρκετά καλή συνάφεια με τους στόχους της Εδαφικής Ατζέντας.
- Σε αντίθετη κατάσταση βρίσκεται η Στρατηγική για το έδαφος, καθώς προκύπτει συνάφεια μόνο σε 4 από τους 31 Ειδικούς Στόχους του ΠΕΠ (πρόκειται, ωστόσο, για άμεση συνάφεια), όπως επίσης και τη Διαχείριση Απορριμμάτων και την Ατμοσφαιρική Ρύπανση/Θόρυβο με άμεση συνάφεια σε 2 Ε.Σ έκαστος.
- Η Θαλάσσια Στρατηγική για το Ιόνιο και την Αδριατική εξυπηρετείται ως προς τις αναπτυξιακές της προτεραιότητες, είναι ωστόσο ελάχιστη η εξυπηρέτηση των περιβαλλοντικών προτεραιοτήτων. Αυτό οφείλεται κύρια λόγω του περιορισμένου "επιλέξιμου αντικειμένου" σε θέματα "Μπλε Οικονομίας" και παρέμβασης στον παράκτιο χώρο. Το "κενό" αυτό αναμένεται να καλυφθεί τόσο από το Τομεακό Πρόγραμμα του Ταμείου Θαλασσών, όσο και από τα Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας (Διμερή ή Πολυμερή).

Στο Παράρτημα Ι μετά το πέρας της παράθεσης των Πολιτικών παρουσιάζεται υπό μορφή πίνακα η αναλυτική εξέταση της συνάφειας ανά πολιτική ή τομέα πολιτικής, όπου καταγράφεται αναλυτικά το πως οι ΕΣ του ΠΕΠ μπορούν να συμβάλουν στα κυριότερα ζητήματα της κάθε πολιτικής.

Πίνακας 9: Πίνακας Συνάφειας Ειδικών Στόχων ΠΕΠ Ηπείρου και Ευρύτερων Πολιτικών για την Προστασία του Περιβάλλοντος και τη Β.Α.

Θ.Σ/Α.Π.	Ειδικός στόχος	Θαλάσσια Στρατηγική - Ιόνιο Αδριατική	Εδαφική Ατζέντα 2020,	7ο ΠΠ για το Περιβάλλον	Ατμ. Ρύπανση/ θόρυβος	Διαχείριση Υδάτων	Στρ. για το Έδαφος	Διαχείριση Απορ/των	Στρ. για τη Βιοποικ/τα	Μετρίαση Κλ. Αλ.	Προσαρμογή Κλ. Αλ.	Πολιτιστική κλ/μία και τοπίο	Κοιν/κή Συνοχή
1/1	Ενίσχυση δικτύωσης ερευνητικών υποδομών	●	(●)						(●)	(●)	(●)		
	Ανάπτυξη συνεργασιών δημόσιων ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων	●		(●)						(●)	(●)		
	Αύξηση των επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις	●		(●)		(●)		(●)	(●)			(●)	
2/1	Βελτίωση προσφερομένων ψηφιακών υπηρεσιών των Ο.Τ.Α.				(●)	(●)		(●)	(●)		(●)	(●)	(●)
	Ορθολογική διαχείριση των πόρων από τους ΟΤΑ μέσω εφαρμογών ΤΠΕ			(●)	(●)	(●)		(●)	(●)		(●)	(●)	(●)
	Αξιοποίηση δεδομένων του Δημοσίου σε περιφερειακό επίπεδο			(●)	(●)	(●)			(●)		(●)	(●)	(●)
	Ανάδειξη του τοπικού δυναμικού μέσω χρήσης ΤΠΕ.		(●)										●
3/1	Υποστήριξη καινοτόμου επιχειρηματικότητας		●									(●)	(●)
	Οργανωτική προσαρμογή επιχειρηματικότητας		(●)									(●)	(●)
	Αναβάθμιση υφιστάμενων επιχειρήσεων της Περιφέρειας		(●)	(●)	●	●		●		●		(●)	
4/2	Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημοσίων κτιρίων της Περιφέρειας			●	(●)					●		(●)	
	Μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των μεταφορών στην Περιφέρεια, ιδίως στις αστικές περιοχές			●	●					●			

«ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 – 2020» - «ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 -2020»

Θ.Σ/Α.Π.	Ειδικός στόχος	Θαλάσσια Στρατηγική - Ιόνιο Αδριατική	Εδαφική Ατζέντα 2020,	7ο ΠΠ για το Περιβάλλον	Ατμ. Ρύπανση/ θόρυβος	Διαχείριση Υδάτων	Στρ. για το Έδαφος	Διαχείριση Απορ/των	Στρ. για τη Βιοποικ/τα	Μετρίαση Κλ. Αλ.	Προσαρμογή Κλ. Αλ.	Πολιτιστική κλ/μία και τοπίο	Κοιν/κή Συνοχή
	Δημιουργία αστικών περιοχών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα			(●)	(●)					●			
5/2	Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Περιφέρεια	(●)		●		●	●		●		●	●	
	Ενίσχυση της ικανότητας της Περιφέρειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών			●		●	●		●	(●)	●	(●)	
6/2	Πρώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, μέσω της ολοκλήρωσης υποδομών που απαιτούνται από τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ			●	(●)	(●)	●	●	(●)	(●)		(●)	(●)
	Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των υδατικών πόρων	(●)	(●)	●		●	●		●	●			(●)
	Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία	●	(●)	(●)		(●)		(●)	(●)			●	
	Αποτελεσματική διαχείριση και προστασία περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας	●	(●)	(●)		(●)		(●)	(●)			●	●
	Ολοκλήρωση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στην Περιφέρεια		●	(●)	(●)	(●)	(●)		(●)	●		(●)	●
	Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και του μικροκλίματος των αστικών περιοχών		●		(●)	(●)		(●)			(●)	●	●
7/3	Βελτίωση ενδοπεριφερειακής κινητικότητας	(●)		●					(●)	●			
	Βελτίωση οδικής ασφάλειας	(●)											(●)
	Ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού ενέργειας μέσω έξυπνων συστημάτων			●	(●)					●			
9/4	Επέκταση και βελτίωση των υποδομών υγείας και πρόνοιας και εξασφάλιση		(●)										●

Θ.Σ/Α.Π.	Ειδικός στόχος	Θαλάσσια Στρατηγική - Ιόνιο Αδριατική	Εδαφική Ατζέντα 2020,	7ο ΠΠ για το Περιβάλλον	Ατμ. Ρύπανση/ Θόρυβος	Διαχείριση Υδάτων	Στρ. για το Έδαφος	Διαχείριση Απορ/των	Στρ. για τη Βιοποικ/τα	Μετρίαση Κλ. Αλ.	Προσαρμογή Κλ. Αλ.	Πολιτιστική κλ/μία και τοπίο	Κοιν/κή Συνοχή
	συνθηκών πρόσβασης κυρίως στις ευπαθείς ομάδες												
	Κάλυψη των ποιοτικών και ποσοτικών αναγκών πρόνοιας, στέγασης και σίτισης των ευπαθών κοινωνικά ομάδων												●
10/4	Ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης, αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης		(●)										●
	Αύξηση των ευκαιριών συμμετοχής στην αγορά εργασίας ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση												●
	Αύξηση των ευκαιριών κοινωνικής και οικονομικής ενσωμάτωσης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων												●
	Καταπολέμηση των διακρίσεων και εμποδίων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας, πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού												●
9/5	Διαφύλαξη της υγείας ειδικών πληθυσμιακών ομάδων												●
	Παροχή κοινωνικής υποστήριξης σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες												●
	Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση ειδικών ομάδων πληθυσμού μέσω της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας												●
	Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση με αξιοποίηση του τοπικού δυναμικού		●										●

3.4. Προσδιορισμός κριτηρίων περιβαλλοντικής αξιολόγησης

Η υλοποίηση του προγράμματος δε συνδέεται μονοδιάστατα με την εξυπηρέτηση των στόχων για προστασία του περιβάλλοντος. Συνεπώς, η υλοποίησή του ενδέχεται να οδηγήσει σε σημαντικές επιπτώσεις. Η εξέταση αυτών των επιπτώσεων είναι το κύριο αντικείμενο της ΣΜΠΕ.

Για την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του προγράμματος δημιουργείται ένας κατάλογος ζητημάτων βάση των στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής. Τα ζητήματα αυτά αφού πρώτα αναλυθεί η υφιστάμενη κατάσταση θα ληφθούν υπόψη προκειμένου να γίνει η αξιολόγηση των επιπτώσεων σε σχέση με την επίτευξη τους.

Βάσει των παραπάνω, για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων ανά εξεταζόμενο τομέα θα εξεταστούν κατά κύρια βάση τα εξής:

Η εφαρμογή του Π.Ε.Π. αναμένεται να επηρεάσει:
Βιοποικιλότητα - Οικοσυστήματα
Την έκταση και την συνοχή (εσωτερική) των προστατευόμενων περιοχών;
Την συνοχή του συστήματος Σημαντικών για την βιοποικιλότητα περιοχών, τους οικολογικούς διαδρόμους;
Την ενσωμάτωση της διατήρησης σε όλο το φάσμα του σχεδιασμού και την προώθηση "πράσινων υποδομών"
Το επίπεδο ασφάλειας - πιέσεων προστατευόμενων ή/ και δασικών περιοχών
Χλωρίδα - Πανίδα
Την διατήρηση της φυλετικής ή γενετικής ποικιλότητας
Τον πλούτο και την σύνθεση των πληθυσμών των ειδών άγριας ζωής
Ατμοσφαιρικές συνθήκες - Θόρυβος
Τα επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης (ή τις συνθήκες σχηματισμού της) σε τοπικό επίπεδο
Την έκθεση οικιστικών ή τουριστικών περιοχών στο θόρυβο
Υδατα
Την ζήτηση υδάτων ή τις πιέσεις προς επιφανειακά ή υπόγεια συστήματα (ρύπανση, υπαλμύριση)
Την εφαρμογή των μέτρων διαχείρισης και την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί
Εδαφος:
Την ποιοτική σύσταση και παραγωγικότητα των εδαφών
Την εξυγίανση / αποκατάσταση ρυπασμένων εδαφών

Διαχείριση Αποβλήτων
Την παραγωγή στερεών απορριμμάτων, την ποιοτική τους σύνθεση ή την επικινδυνότητα τους
Το πρόγραμμα έργων - υποδομών για την επίτευξη των στόχων του ΠΕΣΔΑ
Την μείωση και την επανάχρηση υλικών και καταναλωτικών προϊόντων
Υγεία - Κοινωνική Συνοχή
Το επίπεδο των συνθηκών διαβίωσης στις πόλεις
Την κοινωνική συνοχή και την προστασία ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων
Την εγκατάλειψη ή γήρανση του πληθυσμού σε ημιορεινές - ορεινές ή/και αγροτικές περιοχές
Την προσβασιμότητα σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας
Την αξία της γης, τον δημόσιο χαρακτήρα και την πρόσβαση σε δημόσια αγαθά
Ισόρροπη Ανάπτυξη - Εδαφική Ανάπτυξη
Την ανάγκη ανάπτυξης δικτύων μεταφορών, ενέργειας και περιβαλλοντικής διαχείρισης και το κόστος κατασκευής/λειτουργίας τους
Την ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη (συγκράτηση πληθυσμού και εισοδημάτων) και τις σχέσεις πόλης - υπαίθρου
Την προώθηση της γαλάζιας οικονομίας
Προσαρμογή και αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής
Την ικανότητα του περιβάλλοντος να αποσβένει - από μόνο του - τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής;
Την πιθανότητα εκδήλωσης ή το μέγεθος φυσικών καταστροφών που οφείλονται σε ακραία καιρικά φαινόμενα (καύσωνες, πλημμύρες)
Την ανάγκη προστασίας των παράκτιων εκτάσεων από την διάβρωση / βύθιση
Την πιθανότητα και το μέγεθος των επιπτώσεων από φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές
Μετριασμός της Κλιματικής Αλλαγής
Την επίτευξη των στόχων για τα GHG
Την ικανότητα δέσμευσης άνθρακα από φυσικά οικοσυστήματα
Την επίτευξη των στόχων για τις ΑΠΕ και την ενεργειακή αποδοτικότητα;
Την μετατόπιση του μεταφορικού έργου προς μέσα μικρών ή μηδενικών εκπομπών
Τοπίο - Πολιτιστική Κληρονομία
Τον υφιστάμενο χαρακτήρα του τοπίου, την ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών μνημείων - τόπων
Τον πολιτιστικό χαρακτήρα τα ήθη και έθιμα της περιοχής
Τις δεσμεύσεις για την προστασία της Παράκτιας Ζώνης

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα συντάχθηκε έπειτα από διαβούλευση τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, μέσα στα αυστηρά χρονοδιαγράμματα που έχουν τεθεί και είναι βασισμένο:

Α) στο υπόδειγμα για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. .../.. της Επιτροπής σχετικά με τη θέσπιση κανόνων, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για τα ΕΔΕΤ, το ΕΤΓΑΑ και το Ταμείο Αλιείας.

Β) στο υπόδειγμα για τα επιχειρησιακά προγράμματα, στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση», και σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1299/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης,

Το Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος περιλαμβάνει δέκα τμήματα και τα Παραρτήματα. Αυτά είναι:

1. Στρατηγική για τη συμβολή του Ε.Π. στη Στρατηγική της Ένωσης για Έξυπνη, Βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη οικονομικής, κοινωνικής και Εδαφικής Συνοχής
2. Άξονες Προτεραιότητας
3. Σχέδιο Χρηματοδότησης
4. Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στην Εδαφική Ανάπτυξη
5. Ειδικές Ανάγκες γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια ή ομάδες –στόχοι που κινδυνεύουν που κινδυνεύουν περισσότερο από διακρίσεις και κοινωνική απομόνωση
6. Ειδικές Ανάγκες και των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και διαρκή φυσικά και δημογραφικά μειονεκτήματα

7. Αρχές και Φορείς που είναι αρμόδιοι για τη διαχείριση, τον έλεγχο και το δημοσιονομικό έλεγχο και το ρόλο των εταιρών
8. Συντονισμός ανάμεσα στα Ταμεία, το ΕΓΤΑΑ, το ΕΤΘΑ και άλλα ενωσιακά και εθνικά χρηματοδοτικά μέσα, καθώς και με την ΕΤΕπ
9. Εκ των προτέρων όροι
10. Μείωση διοικητικού φόρτου για τους δικαιούχους
11. Οριζόντιες Αρχές
12. Χωριστά αρχεία
13. Παραρτήματα

Ο Συνολικός Π/Υ του ΠΕΠ ως Δημόσια Δαπάνη ανέρχεται σε 325,8 εκ. €. Το ποσοστό της συγχρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται στο 80%. Οι Φορείς Χρηματοδότησης είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Πίνακας 10: Χρηματοδοτικός πίνακας ΠΕΠ Ηπείρου

	Κοινοτική Συμμετοχή	Εθνική Συμμετοχή	Συνολική Χρηματοδότηση
ΕΚΤ	34.176.723,00	8.544.181,00	42.720.904,00
ΕΤΠΑ	226.500.791,00	56.625.199,00	283.125.990,00
Σύνολο	260.677.514,00	65.169.380,00	325.846.894,00

Η Στρατηγική του Προγράμματος, μέσα από μια διαρκή διαδικασία διαβούλευσης με τον κοινωνικό και οικονομικό ιστό, έχει ως όραμα, να καταστεί η Περιφέρεια Ηπείρου *«Αξιοβίωτη και αυτοτροφοδοτούμενη, έχοντας εξωστρεφή ανάπτυξη, εστιασμένη στις παραγωγικές δραστηριότητες που αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα και ενισχύουν την τοπική ταυτότητα, με σεβασμό στο περιβάλλον, την ιστορία και τον πολίτη της Ηπείρου»*.

Για την επίτευξη του Αναπτυξιακού Οράματος της Περιφέρειας, διαμορφώνεται ένα συνεκτικό πλέγμα πέντε Στρατηγικών Στόχων (Σ.Σ). Ειδικότερα:

- Ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας με ανάπτυξη της καινοτομίας και των ΤΠΕ (ΣΣ1).
- Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη (ΣΣ2).
- Ενίσχυση υποδομών μεταφορών (ΣΣ3).
- Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας (Σ.Σ4).
- Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση διακρίσεων (ΣΣ5).

Ο κάθε Στρατηγικός Στόχος, εξειδικεύεται επιχειρησιακά με την δημιουργία Αξόνων Προτεραιότητας (ΑΠ) στους οποίους επιλέγονται οι ενδεδειγμένες για την Περιφέρεια Επενδυτικές Προτεραιότητες (ΕΠ) οι οποίες χρησιμοποιούνται να υλοποιήσουν τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ) και τις Δράσεις που αυτοί περιλαμβάνουν. Οι Πέντε ΑΠ είναι:

Α.Π.1. Ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας με ανάπτυξη της καινοτομίας και των ΤΠΕ

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Ηπείρου εστιάζεται στην αξιοποίηση και προαγωγή της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας για την ανάπτυξη της Περιφερειακής Οικονομίας. Μάλιστα έχουν αναδειχθεί συγκεκριμένοι τομείς της οικονομίας στους οποίους η Περιφέρεια είτε έχει συγκριτικό πλεονέκτημα ή μπορεί να επενδύσει σε αυτούς λόγω της ιδιαίτερης δυναμικής που παρουσιάζουν και οι οποίοι είναι: α) Πρωτογενής τομέας – μεταποίηση - αγροδιατροφή – γαστρονομία, β) Βιομηχανία της Εμπειρίας: Τουρισμός, Πολιτισμός & Δημιουργική Οικονομία, γ) Ακαδημαϊκά Ιδρύματα, ΤΠΕ και νεανική επιχειρηματικότητα, δ) Υγεία και Ευεξία.

Δεδομένου ότι το ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 θα αποτελέσει εργαλείο χρηματοδότησης της εφαρμογής της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, ο Άξονας Προτεραιότητας 1 που Προγράμματος θα εξυπηρετήσει κατά κύριο λόγο την ανάγκη αυτή. Λαμβάνοντας υπόψη την στοχοθεσία και το περιεχόμενο της Περιφερικής RIS3 αυτή εκφράζεται ως επί στο πλείστον μέσα τους Θεματικούς στόχους 1, 2 και 3 του ΠΕΠ, οι οποίοι για το λόγο αυτό αντιμετωπίζονται από κοινού στον συγκεκριμένο Άξονα Προτεραιότητας.

Επισημαίνεται δε ότι συμπληρωματικά με τον ΑΠ1 μπορούν και άλλοι Άξονες να συνεισφέρουν στην εξυπηρέτηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και ειδικά ο ΑΠ2 που αφορά τον Περιβάλλον και τη Κλιματική Αλλαγή.

Στον επόμενο πίνακα φαίνονται οι φορείς χρηματοδότησης ανά θεματικό στόχο και επενδυτική προτεραιότητα, μαζί με το ποσοστό συγχρηματοδότησης και τους ειδικούς στόχους που συνδέονται με τους προηγούμενους. Επιπρόσθετα, φαίνονται όλα τα αναμενόμενα αποτελέσματα ανά Θεματικό Στόχο.

Α.Π.2. Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη

Η μετάβαση σε μια οικονομία φιλική προς το περιβάλλον, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, η προστασία του περιβάλλοντος και η αποδοτική χρήση των πόρων του, θεωρούνται αλληλένδετοι παράμετροι στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής της Περιφέρειας Ηπείρου για το περιβάλλον. Η εν λόγω στρατηγική εξυπηρετείται μέσω του ΑΠ 2 και ειδικότερα μέσω των Θεματικών Στόχων 4, 5 και 6 οι οποίοι τον απαρτίζουν.

Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν μέσω του συγκεκριμένου ΑΠ στοχεύουν στην εξοικονόμηση και την ορθολογική χρήση ενέργειας, καθώς στην προσαρμογή και στον μετριασμό των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή μέσω της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων. Παράλληλα η προστασία και η αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής

κληρονομιάς της Περιφέρειας αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος της Περιφέρειας για την περίοδο 2014-2020. Η βιώσιμη ανάπτυξη και η προώθηση καθαρών τεχνολογιών σε όλους τους τομείς αποτελούν στοιχείο της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης καθώς και το αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα που αναγνωρίζεται ως συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας.

ΑΠ 3 Ενίσχυση υποδομών μεταφορών

Σε αυτό το διαμορφωθέν περιβάλλον πυρήνα της στρατηγικής της Περιφέρειας στον τομέα των μεταφορών αποτελεί η ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας με γνώμονα τη διασύνδεση των ΔΕΔ-Μ που διέρχονται από την Περιφέρεια, την βελτίωση της αστικής κινητικότητας καθώς και τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Επιπρόσθετα, θα προωθηθεί η εγκατάσταση ευφυών συστημάτων για την άμεση και λεπτομερής πληροφόρηση κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, γεγονός που οδηγεί στην αλλαγή συμπεριφοράς στο προφίλ της κατανάλωσης, τη δημιουργία ευέλικτων ενεργειακών τιμολογίων και κατ' επέκταση στην αποτελεσματικότερη διαχείριση του ενεργειακού φορτίου.

Στόχο της Περιφέρειας αποτελεί η ανάπτυξη, ο εκσυγχρονισμός και η συμπλήρωση υποδομών μεταφορών προκειμένου να προωθηθούν η χωρική συνοχή, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας καθώς και να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής και η βιώσιμη ανάπτυξη.

ΑΠ 4 Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας

Μεταξύ εκπαίδευσης και υγείας υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση με τελικό αποτέλεσμα την βελτίωση της ποιότητας ζωής. Όσο οι επενδύσεις στην υγεία αυξάνονται, αυξάνονται και τα άλλα δυο. Όταν εξασφαλιστεί η καλή υγεία το ανθρώπινο κεφάλαιο καταφέρνει να ασχοληθεί περισσότερο με τη βελτίωση του προσωπικού, κοινωνικού και εκπαιδευτικού επιπέδου. Αποτελεί δηλαδή τη βάση που είναι απαραίτητη για να προχωρήσει το ανθρώπινο κεφάλαιο σε ποιοτική βελτίωση αφού εξασφαλίσει την καλή ζωή. Οι άνθρωποι όντας υγιείς μπορούν να δουλέψουν περισσότερο, να αυξήσουν την παραγωγικότητα τους αλλά και να λαμβάνουν περισσότερες πληροφορίες και εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της ζωής τους, γεγονός το οποίο βελτιώνει ακόμα περισσότερο την παραγωγικότητα και κατ' επέκταση τον προσωπικό και εθνικό πλούτο. Αντίστοιχα η επένδυση στην εκπαίδευση οδηγεί σε αύξηση του επιπέδου υγείας μέσα από την γνώση, αλλά και σε μακροχρόνιο ορίζοντα, μέσα από την αύξηση του εισοδήματος άρα κατανάλωση καλύτερων υπηρεσιών υγείας.

Βασική προϋπόθεση για την ενεργοποίηση της αμφίδρομης σχέσης μεταξύ υγείας και εκπαίδευσης είναι οι επενδύσεις σε υποδομές εκπαίδευσης και υγείας ώστε αυτές να καλύπτουν χωρίς διακρίσεις το σύνολο του πληθυσμού. Τόσο οι υποδομές εκπαίδευσης όσο και οι υποδομές υγείας και πρόνοιας ανήκουν στην κατηγορία των υποδομών κοινωνικού χαρακτήρα. Οι κοινωνικές υποδομές αποτελούν βασικό παράγοντα βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών για αυτό και ο συγκεκριμένος άξονας καλύπτει τόσο τον

Θεματικό Στόχο 10 όσο και τον Θεματικό Στόχο 9 ως προς το σκέλος των υποδομών υγείας.

ΑΠ 5 Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση διακρίσεων

Η χάραξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής πολιτικής για την καταπολέμηση των φαινομένων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού έχει ως στόχο την κοινωνική ευημερία όλων των πολιτών, η οποία επιτυγχάνεται με την εξασφάλιση ισότιμων ευκαιριών για αξιοπρεπή διαβίωση και ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία, ισότιμη πρόσβαση στην υγεία, την εκπαίδευση και την εργασία καθώς και ενδυνάμωση των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας για όλες τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Συνοπτικά το περιεχόμενο του κάθε Άξονα προτεραιότητα παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 11: Συνοπτική παρουσίαση Αξόνων Προτεραιότητας, Επενδυτικών Προτεραιοτήτων και Ειδικών Στόχων ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020.

Α.Π	Επιλεγμένος θεματικός στόχος	Επιλεγμένη επενδυτική προτεραιότητα	Ειδικός Στόχος
1	ΘΣ1. Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας	1.1 Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος 1.2 Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην Ε&Κ, ανάπτυξης δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων .	ΕΣ 1.1.1 Ενίσχυση δικτύωσης ερευνητικών υποδομών ΕΣ 1.2.1 Ανάπτυξη συνεργασιών δημόσιων ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων ΕΣ 1.2.2 Αύξηση των επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις
	ΘΣ2 Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	ΕΠ 2.3 Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία	ΕΣ 2.3.1 Βελτίωση προσφερομένων ψηφιακών υπηρεσιών των Ο.Τ.Α. ΕΣ 2.3.2 Ορθολογική διαχείριση των πόρων από τους ΟΤΑ μέσω εφαρμογών ΤΠΕ ΕΣ 2.3.3 Αξιοποίηση δεδομένων του Δημοσίου σε περιφερειακό επίπεδο ΕΣ 2.3.4 Ανάδειξη του τοπικού δυναμικού μέσω χρήσης ΤΠΕ
	ΘΣ3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	ΕΠ 3.1. Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων ΕΠ 3.2 Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για ΜΜΕ, ιδίως σε σχέση με τη διεθνοποίηση ΕΠ 3.3. Στήριξη της δημιουργίας και επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	ΕΣ 3.1.1 Υποστήριξη καινοτόμου επιχειρηματικότητας ΕΣ3.2.1 Οργανωτική προσαρμογή επιχειρηματικότητας ΕΣ3.3.1Αναβάθμιση υφιστάμενων επιχειρήσεων της Περιφέρειας
2	ΘΣ4. Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών CO ₂ σε όλους τους τομείς	ΕΠ 4.3. Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης ΕΠ 4.5 Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων·	ΕΣ4.3.1Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας του κτιριακού αποθέματος της Περιφέρειας ΕΣ 4.5.1 Μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των μεταφορών στην Περιφέρεια, ιδίως στις αστικές περιοχές ΕΣ 4.5.2Δημιουργία αστικών περιοχών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα

Α.Π	Επιλεγμένος θεματικός στόχος	Επιλεγμένη επενδυτική προτεραιότητα	Ειδικός Στόχος
	ΘΣ5 Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων	ΕΠ 5.1 Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασιζόμενων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων ΕΠ 5.2 Προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών	ΕΣ5.1.1 Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Περιφέρεια ΕΣ5.2.1 Ενίσχυση της ικανότητας της Περιφέρειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών
	ΘΣ6 Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	ΕΠ 6.1 Επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις. ΕΠ 6.2 Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις. ΕΠ 6.3 Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς ΕΠ 6.4 Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «ηράσινων» υποδομών ΕΠ 6.5 Ανάλυση δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	ΕΣ6.1.1 Προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, μέσω της ολοκλήρωσης υποδομών που απαιτούνται από τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ ΕΣ6.2.1 Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των υδατικών πόρων ΕΣ6.3.1 Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία ΕΣ6.4.1 Αποτελεσματική διαχείριση και προστασία περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας ΕΣ6.5.1 Ολοκλήρωση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στην Περιφέρεια ΕΣ6.5.2 Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και του μικροκλίματος των αστικών περιοχών
3	ΘΣ7. Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	ΕΠ 7.2. Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων. ΕΠ 7.5 Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και της ασφάλειας του εφοδιασμού μέσω της ανάπτυξης έξυπνων συστημάτων διανομής, αποθήκευσης και μεταφοράς ενέργειας και μέσω της ενσωμάτωσης σε αυτά της διανεμόμενης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές	ΕΣ7.2.1 Βελτίωση ενδοπεριφερειακής κινητικότητας ΕΣ7.2.2 Βελτίωση οδικής ασφάλειας ΕΣ7.5.1 Ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού ενέργειας μέσω έξυπνων συστημάτων
4	ΘΣ9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της	ΕΠ 9.1. (ΕΤΠΑ) Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά στην κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθηση της κοινωνικής	ΕΣ9.1.1 Επέκταση και βελτίωση των υποδομών υγείας και πρόνοιας και εξασφάλιση συνθηκών πρόσβασης κυρίως

Α.Π	Επιλεγμένος θεματικός στόχος	Επιλεγμένη επενδυτική προτεραιότητα	Ειδικός Στόχος
	φτώχειας και κάθε διάκρισης	ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας	στις ευπαθείς ομάδες ΕΣ9.1.2 Κάλυψη των ποιοτικών και ποσοτικών αναγκών πρόνοιας, στέγασης και σίτισης των ευπαθών κοινωνικά ομάδων ΕΣ10.1.1 Ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης, αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης
	ΘΣ10 Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση	ΕΠ 10.1 Επενδύσεις για την ανάπτυξη υποδομών στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, την επαγγελματική κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση	
5		ΕΠ 9.1 (ΕΚΤ) Ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας	ΕΣ9.1.1. Αύξηση των ευκαιριών συμμετοχής στην αγορά εργασίας ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση
		ΕΠ 9.2 (ΕΚΤ) Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά	ΕΣ9.2.1 Αύξηση των ευκαιριών κοινωνικής και οικονομικής ενσωμάτωσης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων
		ΕΠ 9.3 (ΕΚΤ) Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών	ΕΣ9.3.1 Καταπολέμηση των διακρίσεων και εμποδίων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας, πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού
		ΕΠ 9.4 (ΕΚΤ) Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος.	ΕΣ9.4.1 Διαφύλαξη της υγείας ειδικών πληθυσμιακών ομάδων ΕΣ9.4.2 Παροχή κοινωνικής υποστήριξης σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες
		ΕΠ 9.5 (ΕΚΤ) Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση.	ΕΣ9.5.1 Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση ειδικών ομάδων πληθυσμού μέσω της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας
		ΕΠ 9.6 (ΕΚΤ) Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων	ΕΣ9.6.1 Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση με αξιοποίηση του τοπικού δυναμικού

Πηγή: ΕΔΑΠΗ, 2014α

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα, όπως έχουν παρουσιαστεί, μέχρι στιγμής, σχηματοποιούνται ως εξής:

- υπάρχει καθαρή στόχευση για εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους πολίτες στις συναλλαγές τους με το κράτος, ενώ προωθείται η διαφοροποίηση των προϊόντων των επιχειρήσεων και η ενίσχυση των ΜΜΕ,
- η στόχευση της ενεργειακής στρατηγικής της περιφέρειας είναι πολύ εστιασμένη, χωρίς ακόμη, να είναι σαφείς οι ποσοτικοί στόχοι,
- τα χαρακτηριστικά των αναμενόμενων αποτελεσμάτων είναι μεικτά –ποιοτικά και ποσοτικά –αναφορικά με την κλιματική αλλαγή,
- η ποικιλία των αναμενόμενων αποτελεσμάτων σχετικά με περιβάλλον και την κοινωνική ένταξη είναι πολύ μεγάλη, σχεδόν εξαντλητική,
- τα αναμενόμενα αποτελέσματα των επενδύσεων για την εκπαίδευση και την κατάρτιση βρίσκονται ακόμη σε πρώιμο στάδιο επεξεργασίας.

Στην Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα², δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, ενίσχυση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μέσα από τη βελτιωμένη απασχόληση, την ενσωμάτωση όλων και την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων, βιώσιμες υποδομές για τη μεγέθυνση και την απασχόληση, περιβαλλοντικά φιλική και αποδοτική οικονομία για τη μεγέθυνση και την απασχόληση, διοικητική μεταρρύθμιση για την αποτελεσματική και αξιόπιστη διοίκηση. Τα αναμενόμενα αποτελέσματα που είναι διαθέσιμα, έως τώρα, ευθυγραμμίζονται με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στο παραπάνω πλαίσιο, η περαιτέρω εξειδίκευση των υπόλοιπων Θεματικών Στόχων, είναι σκόπιμο να ακολουθήσει τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 1 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Ενίσχυση της σύνδεσης έρευνας και παραγωγής.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.
- Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που παράγουν προϊόντα νέα στην αγορά και νέα προς την επιχείρηση.
- Αύξηση του ποσοστού και του αριθμού των υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.
- Ενσωμάτωση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε σημαντικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας.
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

² EC, 2012, *Position of the European Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in Greece for the period 2014-2020*, Bruxelles. Με βάση αυτή εκδόθηκε από Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων η 3^η Εγκύκλιος για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου.

- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας σε τομείς με τοπικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, με έμφαση στην καινοτομία και στην εξωστρέφεια.
- Ανάπτυξη προϊόντων, υπηρεσιών ή/και διαδικασιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Αύξηση της απασχόλησης.

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 2 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Ενίσχυση της σύνδεσης έρευνας και παραγωγής.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.
- Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που παράγουν προϊόντα νέα στην αγορά και νέα προς την επιχείρηση.
- Αύξηση του ποσοστού και του αριθμού των υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.
- Ενσωμάτωση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε σημαντικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας.
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας σε τομείς με τοπικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, με έμφαση στην καινοτομία και στην εξωστρέφεια.
- Ανάπτυξη προϊόντων, υπηρεσιών ή/και διαδικασιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Αύξηση της απασχόλησης.
- Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και αύξηση της εξοικονόμησης ενέργειας.
- Μείωση των ετήσιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.
- Μείωση των δασικών πυρκαγιών.
- Μείωση των πλημμυρών και των επιπτώσεών τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Προστασία της βιοποικιλότητας, μείωση του κατακερματισμού των βιοτόπων και δημιουργία συνεχούς δικτύου οικοτόπων, έτσι ώστε να διασφαλιστούν τα ενδιαιτήματα των ειδών σε περίπτωση πυρκαγιάς, πλημμύρας ή άλλων καταστροφών.
- Βελτίωση ποιοτικά και ποσοτικά της άμεσης ανταπόκρισης στη διαχείριση κινδύνων.
- Η προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων.
- Η αποτελεσματική διαχείριση των αστικών αποβλήτων, με ολοκλήρωση της κάλυψη των αναγκών σε Υποδομές Διαχείρισης, μείωση της παραγωγής αποβλήτων, προώθηση της επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης αποβλήτων και υιοθέτηση ενός αποτελεσματικού συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων, σε περιφερειακό επίπεδο.

- Η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας και η Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος, συνδράμοντας στις προσπάθειες του αντίστοιχου τομεακού προγράμματος για τη θεσμοθέτηση ενός διοικητικού Συστήματος Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών.
- Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος μέσω ολοκληρωμένου σχεδιασμού με στόχο την ενίσχυση του τουρισμού.
- Η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη μέσω Ολοκληρωμένων Στρατηγικών.

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 3 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Βελτίωση ενδοπεριφερειακής κινητικότητας
- Ενίσχυση οδικής ασφάλειας και μείωση των ατυχημάτων
- Εξοικονόμηση ενέργειας

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 4 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Κάλυψη των ποιοτικών και ποσοτικών αναγκών υγείας και πρόνοιας στην Περιφέρεια με τη δημιουργία επιλεγμένων υποδομών.
- Άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων στον τομέα υγείας με την παροχή πρωτοβάθμιων υπηρεσιών υγείας σε απομονωμένες περιοχές.
- Κάλυψη αναγκών σε εξειδικευμένες υπηρεσίες ψυχικής υγείας που απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους.
- Περιορισμό των εδαφικών ανισοτήτων και την ενίσχυση της εκπαίδευσης χωρίς διαχωρισμούς.
- Βελτίωση της προσβασιμότητας σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης.
- Βελτίωση της ποιότητας όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

Για τον Άξονα Προτεραιότητας 5 κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα

- Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων.
- Αύξηση Κοινωνικών επιχειρήσεων που δημιουργούνται, ή υποστηρίζονται σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.
- Ανάσχεση των εμποδίων πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας.

4.1. Χωρική Ανάπτυξη

Ο προσδιορισμός της χωρικής διάστασης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων αποτελεί μια καινοτομία της περιόδου 2014-2020, που στοχεύει στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας του σχεδιασμού μέσα από την ενσωμάτωση της χωρικής διάστασης σε αυτόν.

Το ΠΕΠ Ηπείρου αναγνωρίζει ως βασικούς στόχους της πολιτικής αυτής:

- την αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων σε χωρικό επίπεδο, και πιο συγκεκριμένα στο δίπολο βορράς-νότος και πεδινή-ημιορεινή/ορεινή ζώνη.
- την παρέμβαση στο κατάλληλο χωρικό επίπεδο με σκοπό την πραγματοποίηση συνεργιών για την παραγωγική ανασυγκρότηση και την απόκτηση ανταγωνιστικότητας.
- την συνεργασία όλων των διαθέσιμων πόρων με βάση τις πραγματικές ανάγκες.
- την εφαρμογή πολιτικών προσαρμοσμένων στα ειδικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, ώστε να προστατευτούν οι σπάνιοι πόροι και να είναι δυνατή η αντιμετώπιση μη αναστρέψιμων καταστάσεων με το μικρότερο δυνατό κόστος.
- την πολυκεντρικότητα σε περιφερειακό επίπεδο καθώς και η ανάδειξη του λειτουργικής αστικής περιοχής των Ιωαννίνων ως περιφερειακός αστικός πόλος σε εθνικό επίπεδο.
- την αντιμετώπιση των προκλήσεων σε ειδικές ομάδες πληθυσμού.

Κοντολογίς, στόχος είναι η επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων στην περιοχή αναφοράς με όχημα την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας. Τα βασικά εργαλεία για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων αποτελούν η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΚ), η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) και η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ). Επικουρικά, συνδράμουν τα προγράμματα για την ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία με την Αλβανία και την Ιταλία καθώς και η στρατηγική για την μακροπεριφέρεια της Αδριατικής και του Ιονίου.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, προτείνονται σε αρχικό στάδιο να σχεδιαστούν, να υιοθετηθούν και χρηματοδοτηθούν σχέδια Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων σε αστικό και εξωαστικό χώρο, ένα σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στο Λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και δύο σχέδια Ολοκληρωμένης Εδαφικής Επένδυσης. Για την υλοποίηση του σχεδιασμού θα χρησιμοποιηθεί ένα σημαντικό ποσοστό των διαθέσιμων πόρων του περιφερειακού προγράμματος, σε συνδυασμό με πόρους που θα προέρχονται από το ΕΓΤΑ, το ΕΚΤ και άλλες πηγές χρηματοδότησης, ώστε να είναι δυνατή η πολυτομεακή και πολυταμειακή παρέμβαση στις επιλεγμένες περιοχές.

5. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Παρουσιάζονται οι εναλλακτικές που θα μπορούσαν να εγκαταστήσουν τη θέσπιση του Σχεδίου. Επισημάνεται ότι σύμφωνα με το γράμμα, άλλα και το πνεύμα της Οδηγίας για τη ΣΠΕ, τα σενάρια δεν αφορούν επί συγκεκριμένων ρυθμίσεων του σχεδίου (σε μια τέτοια περίπτωση η εξέταση εναλλακτικών θα έπρεπε να έπεται της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης και της αξιολόγησης που ακολουθούν), άλλα τις εναλλακτικές δυνατότητες που θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν τη θέσπιση του συγκεκριμένου σχεδίου. Υπό αυτή την έννοια τα σενάρια που εξετάζονται είναι τα εξής:

- Το μηδενικό σενάριο, δηλαδή το σενάριο "μη δράσης" δηλαδή μη κατάρτισης προγράμματος
- Το σενάριο προσαρμογής της ήδη υπάρχουσας πολιτικής

5.1. Παραδοχές και δεδομένα για την δόμηση επιλογή των εναλλακτικών λύσεων

Η εξέταση εναλλακτικών δεν είναι μια τυπική διαδικασία που έχει ως στόχο να τονίσει την καταλληλότητα της επιλεγμένης λύσης, άλλα να αποδείξει ότι η επιλεγμένη λύση αποτελεί την βέλτιστη επιλογή για την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Σύμφωνα με την Οδηγία για την ΣΠΕ οι εναλλακτικές δυνατότητες θα πρέπει να είναι *ρεαλιστικές*, θα πρέπει δηλαδή να είναι υλοποιήσιμες και επιλέξιμες βάσει των συγκεκριμένων δεδομένων και κανόνων που καθορίζουν το Προγραμματικό Πλαίσιο.

Το Προγραμματικό Πλαίσιο ή πλαίσιο σχεδιασμού καθορίζεται από μια σειρά ήδη ειλημμένων και θεσμοθετημένων κανόνων και υποχρεώσεων που θα πρέπει το Πρόγραμμα σε οποιαδήποτε εναλλακτική του να τηρεί. Οι κανόνες αυτοί είναι:

- Να είναι σύμφωνο με τους Κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων της Περιόδου 2014-2020, δηλαδή να τηρεί το ύψος των πόρων που κατευθύνονται προς την Περιφέρεια, τις υποχρεώσεις για Θεματική Συγκέντρωση των πόρων και τις απαιτήσεις για την επιλεξιμότητα των έργων και την διαχείριση των πόρων. Η συμβατικότητα με τους

Κανονισμούς εμμέσως συνεπάγεται ότι η κάθε εναλλακτική θα πρέπει να είναι εξίσου συμβατές και να προωθούν την Στρατηγική Ε2020 και τους στόχους της.

- Να είναι σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020, να εξυπηρετεί δηλαδή τους στόχους και τις επιλογές του και να συμβάλει στην παραγωγή των αποτελεσμάτων του.
- Να υποστηρίζει την εκπλήρωση στόχων πολιτικής που είναι υπερκείμενες του Περιφερειακού αναπτυξιακού Σχεδιασμού, όπως για παράδειγμα η εφαρμογή του Κοινοτικού Κεκτημένου για το Περιβάλλον. Η υποστήριξη στην εκπλήρωση των στόχων αποτελεί προϋπόθεση που πρέπει κάθε σενάριο - δυνατότητα να εκπληρώνει καθώς σύμφωνα με τον Κανονισμό (για πρώτη φορά) υπάρχουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις για την χρηματοδότηση των Προγραμμάτων (ex-ante conditionalities).

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη ότι λόγω της συγκυρίας (δημοσιονομική κρίση) οι πόροι του ΕΣΠΑ 2014-2020 θα αποτελέσουν την μοναδική πηγή χρηματοδότησης έργων περιφερειακής ανάπτυξης δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ρεαλιστική δυνατότητα η μη υλοποίηση του προγράμματος.

Βάσει των παραπάνω προσδιορίζονται τρεις ρεαλιστικές εναλλακτικές λύσεις οι οποίες είναι:

- Μηδενική λύση: Μη υλοποίηση του ΠΕΠ Ηπείρου και του ΕΣΠΑ 2014-2020
- 1η εναλλακτική λύση: Μη υλοποίηση του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 άλλα υλοποίηση του υπολοίπου ΕΣΠΑ.
- 2η εναλλακτική λύση: Υλοποίηση του ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 με διατήρηση της ισχύουσας στρατηγικής της περιόδου 2007-2013 και προσαρμογή των χρηματοδοτήσεων σε αυτή.
- Το βασικό σενάριο: Διαμορφώνεται σύμφωνα με την στρατηγική του ΠΕΠ που παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 4.

5.1.1. Παρουσίαση των Λύσεων.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα κύρια σημεία των εναλλακτικών λύσεων τα οποία στην συνέχεια θα αξιολογηθούν με τα αντίστοιχα σημεία της κύριας λύσης που έχει παρουσιαστεί στο κεφάλαιο 4.

5.1.1.1. Μηδενική Λύση

Η μηδενική λύση ισοδυναμεί με την απουσία σχεδιασμού (και συνεπώς και των πόρων για την υλοποίηση του).

Στην λύση αυτή τα επιμέρους έργα για την υλοποίηση της αναπτυξιακής πολιτικής υλοποιούνται αυτόνομα από τους φορείς και σύμφωνα με τις αρμοδιότητες (θεματικές ή χωρικές) και ικανότητες (τεχνικές και χρηματοδοτικές) τους. Επί της ουσίας όμως και λαμβάνοντας υπόψη το "εξωτερικό περιβάλλον" και κύρια την υφιστάμενη χρηματοοικονομική συγκυρία, η λύση αυτή συνεπάγεται την περιορισμένη υλοποίηση έργων αναπτυξιακού σχεδιασμού, καθώς λόγω της ελαχιστοποίησης του ΠΔΕ και της κακής οικονομικής κατάστασης των Δήμων θεωρείται εξαιρετικά δύσκολο να προκύψουν πόροι για την χρηματοδότηση έργων σε όλους τους τομείς που αναφέρει το ΠΕΠ και ειδικά έργων απαραίτητων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Συνέπεια στην περίπτωση αυτή μεταξύ των άλλων είναι η ακύρωση των έργων / δράσεων ύψους περίπου 95,5 εκ. € για χρηματοδότηση έργων περιβάλλοντος από το ΠΕΠ Ηπείρου, άλλα και τουλάχιστον άλλων 100 με 130 εκ. € που αναμένεται να κατευθυνθούν προς την Ήπειρο από το Ταμείο Συνοχής και το ΕΤΠΑ των σχετικών τομεακών προγραμμάτων (βλ. κεφ. 3.3.2) σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος.

5.1.1.2. Πρώτη Εναλλακτική Λύση

Βάση του σεναρίου δεν καταρτίζεται και υλοποιείται το ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 και οποιαδήποτε έργα που συμβάλουν στην ανάπτυξη της περιφέρειας χρηματοδοτούνται από εναλλακτικές πηγές. Δεδομένης της μικρής ικανότητας χρηματοδότησης έργων από το ΠΔΕ ή ίδιους πόρους των φορέων επί της ουσίας αποκλειστική πηγή χρηματοδότησης είναι τα Τομεακά Προγράμματα.

Ως προς την τοποθέτηση πόρων ισχύει η Θεματική Συγκέντρωση (σε επίπεδο κατηγορίας περιφερειών), ωστόσο οι συνολικοί πόροι που θα κατευθυνθούν προς την περιφέρεια δεν είναι διασφαλισμένοι, καθώς τα Τομεακά προγράμματα δεν υποχρεούνται να καταλείψουν τους χρηματοδοτικούς πόρους ανά περιφέρεια, άλλα ανά κατηγορία περιφερειών.

Άλλες διαφοροποιήσεις που προκύπτουν από την εφαρμογή της λύσης είναι:

- Η απουσία προγραμματισμού για την περιφέρεια συνεπάγεται ότι δεν υλοποιείται (χρηματοδοτείται) η RIS3, ενώ οι Ολοκληρωμένη Χωρική Προσέγγιση διαφοροποιείται και ταυτίζεται με αυτή του εκάστοτε τομεακού προγράμματος.
- Η διαχειριστική προσπάθεια συγκεντρώνεται στις κεντρικές δομές.
- Οι δράσεις για την υλοποίηση των Θ.Σ. 4,5 και 6 περιορίζεται μόνο στο σκέλος που αφορά τον Εθνικό Σχεδιασμό και πραγματοποιούνται μόνο οι δράσεις που αφορούν τα τομεακά προγράμματα (βλέπε κεφ.3.3.2).

5.1.2. Δεύτερη Εναλλακτική Λύση

Το νέο Πρόγραμμα συνεχίζει την στρατηγική του Προγράμματος 2007-2013. Η Στρατηγική αυτή περιελάμβανε τρεις ΑΠ (+ Τεχνική Βοήθεια). Ανά άξονα ορίζονται οι ακόλουθοι Ειδικοί Στόχοι.

ΑΠ 1 (3) Υποδομές Προσπελασιμότητας Ηπείρου

- 3.1 Ολοκλήρωση των συστημάτων συγκοινωνίας και μεταφορών
- 3.2 Ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών

ΑΠ 2 (6) Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

- 6.1. Κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες
- 6.2. Υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη
- 6.3. Παρεμβάσεις περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας
- 6.4. Παρεμβάσεις πολιτισμού
- 6.5. Παρεμβάσεις τουρισμού
- 6.6. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής και αγροτικής αναγέννησης
- 6.7 Υποστήριξη υποδομών αλιείας

ΑΠ 3 (9) Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

- 9.1. Βελτίωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας ζωής με αξιοποίηση των ΤΠΕ
- 9.2. Ενίσχυση της καινοτομικής ικανότητας της Περιφέρειας για την ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και υπηρεσιών
- 9.3. Προώθηση της επιχειρηματικότητας – Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

5.1.3. Προτεινόμενη λύση

Η προτεινόμενη λύση 'έχει παρουσιαστεί αναλυτικά στο πλαίσιο του κεφαλαίου 4. Στηρίζεται σε 9 άξονες προτεραιότητας, οι οποίοι είναι οι εξής:

ΑΠ 1: - Ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας με ανάπτυξη της καινοτομίας και των ΤΠΕ

ΑΠ 2: Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη

ΑΠ 3: Ενίσχυση υποδομών μεταφορών ΑΠ4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

ΑΠ 4: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων

ΑΠ5: Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας

ΑΠ7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων

ΑΠ 8: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας

ΑΠ 9: Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τους Ειδικούς Στόχους που αναφέρονται στο Κεφάλαιο 4.

5.2. Αξιολόγηση Εναλλακτικών Λύσεων

Η αξιολόγηση γίνεται με γνώμονα την παραγωγή του καλύτερου περιβαλλοντικού αποτελέσματος του κάθε εναλλακτικού σεναρίου και συγκριτικά την κύρια λύση.

5.2.1. Αξιολόγηση της Μηδενικής Λύσης

Η απουσία προγραμματισμού θα έχει ως αποτέλεσμα την περιορισμένη αποτελεσματικότητα στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που έχουν τεθεί σε διάφορα επίπεδα από διάφορες πολιτικές. Η μειωμένη αποτελεσματικότητα θα οφείλεται κυρίως στους εξής παράγοντες

- Η ιεράρχηση και η σειρά υλοποίησης των έργων δεν θα γίνεται με βάση την παραγωγή ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος, αλλά την διαθεσιμότητα των πόρων και την ικανότητα του εκάστοτε φορέα.
- Ο συντονισμός φορέων θα είναι περιορισμένος με αποτέλεσμα πράξεις υπερτοπικού χαρακτήρα να μην διαθέτουν προγραμματικό πλαίσιο για την υλοποίηση τους.
- Δεν θα είναι δυνατή η παρακολούθηση συνολικά των επιπτώσεων του προγράμματος.
- Υπάρχει ο κίνδυνος αποσπασματικής υλοποίησης των έργων με αποτέλεσμα που μπορεί να επιρεάσει σημαντικά και περιβαλλοντικές παραμέτρους λόγω επιμήκυνσης της διάρκειας των πιέσεων που προκαλούνται κατά την φάση της κατασκευής / υλοποίησης.
- Αδυναμία συντονισμού της δράσης για έργα που σχετίζονται με την υλοποίηση περιφερειακών σχεδιασμών προστασίας του περιβάλλοντος.
- Αδυναμία δημιουργίας διοικητικής ικανότητας (capacity building) σε τομείς περιβαλλοντικής πολιτικής που το Πρόγραμμα χρηματοδοτεί και την δημιουργία νέων δομών.

Πολλώ δε μάλλον απο την στιγμή που όπως έχει αναφερθεί οι πόροι των φορέων είναι περιορισμένοι (ως ανύπαρκτοι), το αποτέλεσμα θα ήταν η υλοποίηση ελάχιστων έργων προστασίας του περιβάλλοντος.

5.2.2. Αξιολόγηση της 1ης εναλλακτικής έναντι κύριας λύσης

Στην περίπτωση της μηδενικής λύσης δεν αναφέρονται Ειδικοί Στόχοι για την Περιφέρεια, άλλα εθνικοί στόχοι που πρέπει να υλοποιηθούν (Ε2020, 20-20-20, Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα). Εξετάζοντας τις κατηγορίες δράσεων των Τομεακών Προγραμμάτων προκύπτει ότι οι ακόλουθοι Ειδικοί Στόχοι θα πρέπει να ακυρωθούν:

- Η ενεργειακή αποδοτικότητα για κτίρια Περιφερειακής και τοπικής διοίκησης
- Η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
- Τα έργα για την διάβρωση και την πολιτική προστασία
- Η ανάδειξη του οικολογικού και περιβαλλοντικού αποθέματος

5.2.3. Αξιολόγηση 2^{ης} μηδενικής έναντι κύριας λύσης

Εξετάζοντας τους Ειδικούς Στόχους της Κύριας Λύσης και της 2ης Εναλλακτικής (διατήρηση του ίδιου αναπτυξιακού μοντέλου της περιόδου 2007-2013) προκύπτει ότι αυτοί παρουσιάζουν σημαντική ταύτιση ως προς τον ΘΣ 6, αλλά και ελλείψεις όσο αναφορά τους Στόχους 4 και 5.

Υιοθέτηση της στρατηγικής της Περιόδου 2007-2013 θα σήμαινε ακύρωση των ΕΣ:

- ΕΣ4.3.1Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας του κτιριακού αποθέματος της Περιφέρειας
- ΕΣ 4.5.1 Μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των μεταφορών στην Περιφέρεια, ιδίως στις αστικές περιοχές
- ΕΣ 4.5.2Δημιουργία αστικών περιοχών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακαΕΣ5.1.1 Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Περιφέρεια
- ΕΣ5.2.1 Ενίσχυση της ικανότητας της Περιφέρειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών
- ΕΣ6.1.1Πρωώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, μέσω της ολοκλήρωσης υποδομών που απαιτούνται από τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ

Πέραν τούτου χωρίς να υπολογίζονται οι πόροι του Ταμείου Συνοχής που είναι εκτός προγράμματος, άλλα και του ΕΚΤ που θεωρούνται περιβαλλοντικά "ουδέτεροι" το σύνολο των πόρων για τους ΘΣ 4,5 και 6 διαμορφώνεται σε περίπου 31 % του προγράμματος στην περίπτωση της κύριας λύσης έναντι μόλις 20% στην περίπτωση της προσαρμογής της

στρατηγικής σε αυτή της Περιόδου 2007-2013. Αυτό ισοδυναμεί με μείωση των πόρων που κατευθύνονται για την υλοποίηση περιβαλλοντικών έργων ίση περίπου με 26 εκ. €.

	Κατανομή Πόρων ΕΤΠΑ με Στρατηγική 2007-2013	Κατανομή Πόρων ΕΤΠΑ με προτεινόμενη Στρατηγική
ΘΣ1	7,22%	3,25%
ΘΣ2	6,01%	3,25%
ΘΣ3	10,71%	9,75%
ΘΣ4	1,42%	8,61%
ΘΣ5	0,00%	11,31%
ΘΣ6	18,92%	11,31%
ΘΣ7	24,21%	38,01%
ΘΣ9	18,67%	7,25%
ΘΣ10	12,82%	7,25%

Συνοπτικά όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα η κύρια λύση που προτείνεται παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι των ρεαλιστικών εναλλακτικών που παρουσιάστηκαν.

Πίνακας 12: Συγκριτική παρουσίαση της αξιολόγησης των Σεναρίων

	Μηδενική Λύση	1η Εναλλακτική	2η Εναλλακτική	Κύριο Σενάριο
Ως προς την ανταπόκριση στις προκλήσεις	Μη υλοποίηση αναγκαίων εντοπισμένων έργων / δράσεων στο Περιβάλλον.	Περιορισμός δράσεων σε εθνικής ευθύνης τομείς Ακύρωση Παρεμβάσεων για την Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, Ολοκληρωμένη Εδαφική Ανάπτυξη	Ακύρωση δράσεων ενεργειακής αποδοτικότητας, διαχείρισης απορριμμάτων Μικρότερη εξειδίκευση στόχων - δράσεων (κίνδυνος μειωμένης αποδοτικότητας)	Συνεκτικοί στόχοι με Τομεακές Παρεμβάσεις - συμπληρωματικότητα. Περιλαμβάνει το Σύνολο των Προκλήσεων της Στρατηγικής Ε2020 για το περιβάλλον.
Ως προς την Χρηματοδότηση έργων για το Περιβάλλον	Περιορισμένη χρηματοδότηση έργων	Πιθανή μείωση της διαθέσιμης χρηματοδότησης λόγω μη κλειδωμένων χρηματοδότησης	Μείωση χρηματοδότησης διαθέσιμης χρηματοδότησης για περιβαλλοντικές δράσεις	Βέλτιστη οικονομική κατανομή (στο πλαίσιο ότι το πρόγραμμα δεν έχει μόνο περιβαλλοντική διάσταση)
Ως προς την προστασία της Βιοποικιλότητας	Περιορισμένη χρηματοδότηση έργων	Περιορισμένη αποδοτικότητα - αποτελεσματικότητα υλοποίηση	Στήριξη μόνο περιοχών με ΦΔ (εθνικά πάρκα - δρυμοί)	Ενίσχυση του περιφερειακού συστήματος Προστατευόμενων περιοχών.
Ως προς την προστασία των Υδάτων	Περιορισμένη χρηματοδότηση έργων, αδυναμία τήρησης της ιεράρχησης έργων των ΣΔΥ	Υλοποίηση εθνικών Δράσεων ΟΠΥ	Περιορισμένες δράσεις (ύδρευσης - αποχετεύσεις - ΕΕΛ)	Υλοποίηση Σχεδίων Διαχείρισης ΛΑΠ
Ως προς την πρόληψη και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής	Περιορισμένη χρηματοδότηση έργων	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος	Δεν προβλέπονται	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος
Ως προς την μετρίαση της κλιματικής Αλλαγής	Μηδενική χρηματοδότηση έργων	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος (λιγότεροι πόροι)	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος
Ως προς την διαχείριση αποβλήτων / απορριμμάτων	Περιορισμένη χρηματοδότηση έργων, αδυναμία τήρησης της ιεράρχησης έργων των ΠΕΣΔΑ	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος	Έργα εθνικού ενδιαφέροντος και περιφερειακού ενδιαφέροντος (από το Τομεακό Πρόγραμμα μόνο)

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στοχεύει στην ανάδειξη των κύριων περιβαλλοντικών ζητημάτων και τον προσδιορισμό της "τιμή βάσης" για την αξιολόγηση του περιβαλλοντικού αποτελέσματος.

Σύμφωνα με ΚΥΑ ΣΠΕ στο τμήμα αυτό δίνονται πληροφορίες για:

α) τα σχετικά στοιχεία της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης και η βάση αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοσθεί το σχέδιο ή πρόγραμμα,

β) τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεασθούν σημαντικά εντός της περιοχής μελέτης,

γ) τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα των περιοχών της παραγράφου β' ανωτέρω, κυρίως εάν πρόκειται για περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως εκείνες που περιλαμβάνονται στο εθνικό σκέλος του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000.

ΓΕΝΙΚΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΛΥΘΟΥΝ ΔΕΔΟΜΕΝΑ που αφορούν τους παρακάτω τομείς:

- βιοποικιλότητα,
- ο πληθυσμός,
- ανθρώπινη υγεία,
- πανίδα,
- χλωρίδα,
- έδαφος,
- ύδατα,
- αέρας,
- οι κλιματικοί παράγοντες,
- υλικά περιουσιακά στοιχεία,
- πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς,
- το τοπίο και
- οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων.

6.1. Προσδιορισμός των περιοχών και των χαρακτηριστικών που ενδέχεται να επηρεαστούν

Για τον προσδιορισμό του εύρους και της κάλυψης της ανάλυσης πρέπει πρώτα' απ' όλα να αναγνωριστούν οι περιοχές και οι τομείς στους οποίους αναμένετε να επιδράσει το Πρόγραμμα καθώς μπορεί η περιοχή εφαρμογής του Προγράμματος να ταυτίζεται με το σύνολο της Περιφέρειας, ωστόσο η ένταση και οι πιέσεις που θα ασκηθούν αναμένεται να έχουν σημαντικές χωρικές και θεματικές διαφοροποιήσεις ανά δράση.

Από την φύση του το ΠΕΠ δεν έχει αναλυτική χωρική διάσταση καθώς πέρα ορισμένων εξαιρέσεων δεν είναι εκ των προτέρων γνωστή η χωροθέτηση των έργων που θα υλοποιηθούν, ώστε να είναι δυνατή η επακριβής εξέταση των πιέσεων που αναμένεται να ασκήσουν στο περιβάλλον. Στην γενική περίπτωση ο προσδιορισμός της χωροθέτησης των έργων μπορεί να γίνει σε επίπεδο τύπου περιοχών. Ο προσδιορισμός αυτός γίνεται είτε λόγω της ειδικής στόχευσης των δράσεων (π.χ. αστική ανάπτυξη = χωροθέτηση σε αστικές περιοχές), είτε λόγω της γνώσης για την συγκέντρωση υφιστάμενων κλάδων στους οποίους απευθύνονται οι δράσεις (π.χ. συγκέντρωση των τουριστικών μονάδων στην παράκτια και νησιωτική ζώνη = συγκέντρωση των επενδύσεων). Η ακριβή χωροθέτηση των έργων είναι γνωστή κυρίως για ορισμένες κατηγορίες υποδομών στις οποίες υπάρχουν ήδη οι σχετικές μελέτες - χωροθετήσεις (π.χ. Κάθετη Άξονες Εγνατίας Οδού, ΣΜΑ, ορισμένες ΕΕΛ), ή σχετίζονται με την αξιοποίηση χωρικά εστιασμένων πόρων (εκμετάλλευση γεωθερμίας). Αναλύοντας αυτά τα δεδομένα η αναμενόμενη χωροθέτηση έργων ανά Ειδικό Στόχο παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 13: Αναμενόμενη χωροθέτηση έργων ΠΕΠ (τύποι περιοχών)

Ειδικός Στόχος	Περιοχές που αναμένεται να κατευθυνθούν οι επενδύσεις
ΕΣ 1.1.1 Ενίσχυση δικτύωσης ερευνητικών υποδομών	Οι δράσεις αναμένεται να χωροθετηθούν κύρια στον περιαστικό χώρο, σε βιομηχανικές περιοχές, ή εντός ερευνητικών / ακαδημαϊκών κέντρων όπως το Πανεπιστήμιο Ιωαννίων και το ΒΙC.
ΕΣ 1.2.1 Ανάπτυξη συνεργασιών δημόσιων ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων	
ΕΣ 1.2.2 Αύξηση των επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις	
ΕΣ 2.3.1 Βελτίωση προσφερομένων ψηφιακών υπηρεσιών των Ο.Τ.Α.	Εντός αστικών περιοχών όπου κατά βάση έχουν έδρα οι φορείς Δημόσιας Διοίκησης.
ΕΣ 2.3.2 Ορθολογική διαχείριση των πόρων από τους ΟΤΑ μέσω εφαρμογών ΤΠΕ	
ΕΣ 2.3.3 Αξιοποίηση δεδομένων του Δημοσίου σε περιφερειακό επίπεδο	

ΕΣ 2.3.4 Ανάδειξη του τοπικού δυναμικού μέσω χρήσης ΤΠΕ	
ΕΣ 3.1.1 Υποστήριξη καινοτόμου επιχειρηματικότητας	Διάσπαρτα κυρίως σε: ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ, ΒΙΠΑ (μεταποίηση)
ΕΣ3.2.1 Οργανωτική προσαρμογή επιχειρηματικότητας	Παράκτια Ζώνη (Τουρισμός - Ευεξία) Περιαστικό χώρο (Μεταποίησης, εμπόριο).
ΕΣ3.3.1Αναβάθμιση υφιστάμενων επιχειρήσεων της Περιφέρειας	
ΕΣ4.3.1Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας του κτιριακού αποθέματος της Περιφέρειας	Εντός οικισμών - αστικό χώρο
ΕΣ 4.5.1 Μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των μεταφορών στην Περιφέρεια, ιδίως στις αστικές περιοχές	Ιωάννινα - Άρτα - Πρέβεζα
ΕΣ 4.5.2Δημιουργία αστικών περιοχών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	Εντός Αστικών Κέντρων
ΕΣ5.1.1 Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Περιφέρεια	Σύνολο περιφέρειας (κυρίως δράσεις σχεδιασμού)
ΕΣ5.2.1 Ενίσχυση της ικανότητας της Περιφέρειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών	Παράκτια Ζώνη, ύπαιθρος, δασικές - ορεινές περιοχές
ΕΣ6.1.1Προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, μέσω της ολοκλήρωσης υποδομών που απαιτούνται από τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ	Περιαστικός χώρος - Ύπαιθρος, οι περιοχές ορίζονται απο το ΠεΣΔΑ
ΕΣ6.2.1 Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των υδατικών πόρων	Έργα αναμένεται να χωροθετηθούν εντός Οικισμών (δίκτυα), περιαστικές ζώνες - ύπαιθρος (ΕΕΛ), αλλά και υδατικά σώματα (λίμνες, ποτάμια, μεταβατικά ύδατα)
ΕΣ6.3.1 Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία	Σε όλη την περιφέρεια
ΕΣ6.4.1 Αποτελεσματική διαχείριση και προστασία περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας	Περιοχές NATURA 2000
ΕΣ6.5.1 Ολοκλήρωση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στην Περιφέρεια	Σύνολο περιφέρειας (μονάδα εφαρμογής Δημοτική Ενότητα)
ΕΣ6.5.2 Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και του μικροκλίματος των αστικών περιοχών	Αστικά Κέντρα
ΕΣ7.2.1 Βελτίωση ενδοπεριφερειακής κινητικότητας	Ύπαιθρος και περιαστικός χώρος

ΕΣ7.2.2 Βελτίωση οδικής ασφάλειας	Σύνολο περιφέρειας
ΕΣ7.5.1 Ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού ενέργειας μέσω έξυπνων συστημάτων	Αστικές Περιοχές
ΕΣ9.1.1 Επέκταση και βελτίωση των υποδομών υγείας και πρόνοιας και εξασφάλιση συνθηκών πρόσβασης κυρίως στις ευπαθείς ομάδες ΕΣ9.1.2 Κάλυψη των ποιοτικών και ποσοτικών αναγκών πρόνοιας, στέγασης και σίτισης των ευπαθών κοινωνικά ομάδων	Κυρίως εντός αστικών περιοχών
ΕΣ10.1.1 Ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης, αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης	Σύνολο περιφέρειας εντός οικισμών
ΕΣ9.1.1. Αύξηση των ευκαιριών συμμετοχής στην αγορά εργασίας ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση	Αστικά κέντρα
ΕΣ9.2.1 Αύξηση των ευκαιριών κοινωνικής και οικονομικής ενσωμάτωσης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων	Κυρίως εντός αστικών περιοχών
ΕΣ9.3.1 Καταπολέμηση των διακρίσεων και εμποδίων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας, πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού	
ΕΣ9.4.1 Διαφύλαξη της υγείας ειδικών πληθυσμιακών ομάδων ΕΣ9.4.2 Παροχή κοινωνικής υποστήριξης σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες	Αστικές - περιαστικές περιοχές
ΕΣ9.5.1 Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση ειδικών ομάδων πληθυσμού μέσω της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας	
ΕΣ9.6.1 Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση με αξιοποίηση του τοπικού δυναμικού	Αστικές - περιαστικές περιοχές, απομακρυσμένες περιοχές

Η χωρική διάσταση των έργων του ΠΕΠ φαίνεται σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα να εστιάζει σε αστικές και περιαστικές περιοχές και στην παράκτια ζώνη, ωστόσο οι δράσεις για τις οποίες προκύπτουν σημαντικότερες επιπτώσεις (μεγάλα τεχνικά έργα) κατευθύνονται προς τύπους περιοχής της υπαίθρου.

Ως προς τα μεταφορικά έργα, η περιγραφή των δράσεων στους σχετικούς Ειδικούς Στόχους δεν αποκλείουν κάποιο τύπο περιοχών καθώς η σχετική περιγραφή εντάσσει σχεδόν το σύνολο τους (πλην αστικής οδοποιίας). Σχετικός προσδιορισμό μπορεί να γίνει

για τα έργα που αφορούν Άξονες χαρακτηρισμένους ως TEN-T. Σε αυτούς εντάσσεται και το δηλωμένο ως "Μεγάλο Έργο" (έργο με Π/Υ > των 50εκ.€) που αφορά τον Κάθετο Άξονα της Εγνατίας Οδού "Αρδάνι - Μάνδρα" ο οποίος βρίσκεται σε επαφή του Προστατευόμενο Δάσος της Δαδιάς και τις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 GR1110002 & GR1110005.

Συνολικά για τις περιοχές που θα επηρεασθούν και ανά τομέα από το πρόγραμμα αναλύονται παρακάτω:

Τα κύρια χαρακτηριστικά και η δυναμική τους

Η κατάσταση τους

Τα υπάρχοντα προβλήματα

6.2. Περιγραφή Υφιστάμενης Κατάστασης

6.2.1. Βιοποικιλότητα - χλωρίδα - πανίδα

Η Περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζει ένα σημαντικό φυσικό κεφάλαιο, πλούτο ειδών και οικοτόπων απόρροια της μεγάλης κλιματικής και μορφολογικής ποικιλότητας που περιλαμβάνει:

- Τους Εκτεταμένους Ορεινούς Όγκους που κυριαρχούν στο ανατολικό, κεντρικό και βόρειο τμήμα της περιφέρειας,
- την παράκτια ζώνη συμπεριλαμβανομένων των εκβολών ποταμών και αβαθών κόλπων
- Τα σημαντικά και ιδιαίτερος αξιόλογα υδατικά συστήματα των ποταμών και λιμνών της περιφέρειας.

Με αυτό τον τρόπο παρά την σχετικά μικρή της έκταση η Ήπειρος διαθέτει 31 περιοχές που εντάσσονται στον Εθνικό κατάλογο Προστατευόμενων περιοχών του Δικτύου Natura 2000. Επισημαίνεται ότι από αυτές τις 31 περιοχές, οι 27 διοικητικά "χρεώνονται" στην Περιφέρεια Ηπείρου, οι υπόλοιπες 4 ανήκουν κατά το μεγαλύτερο τμήμα τους στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (ωστόσο σημαντικό τμήμα τους βρίσκεται εντός της Ηπείρου). Αντίστοιχα 4 περιοχές στο Νοτιοανατολικό τμήμα της Ηπείρου διαθέτουν μέρος της έκτασης τους στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και 1 ακόμα περιοχή διαμοιράζεται μεταξύ Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας.

Οι μεγάλες μορφολογικές διακυμάνσεις του ανάγλυφου της Περιφέρειας Ηπείρου δημιουργούν ένα μεγάλο εύρος ζωνών βλάστησης που καλύπτουν σχεδόν το σύνολο των ελληνικών τύπων οικοσυστημάτων από αυτά της ξηρής ευ-μεσογειακής ζώνης ως αυτά των ψυχρόβιων κωνοφόρων ή των αλπικών λιβαδιών. Από μεμονωμένες

μελέτες για συγκεκριμένα είδη ή περιοχές υπολογίζεται ότι σε επίπεδο χλωρίδας απαντώνται περισσότερα από 2.000 είδη και υποείδη³.

Συστημικά σύμφωνα με την Flora Hellenica η Περιφέρεια διαιρείται σε δύο χλωριδικές ζώνες αυτή της Βόρειας Πίνδου που περιλαμβάνει την περιοχή του Γράμμου και την παραμεθόριο με την Αλβανία και αυτή της Νότιας Πίνδου που περιλαμβάνει την περιοχή των Τζουμέρκων, το οροπέδιο των Ιωαννίνων και την παράκτια ζώνη.

Σχήμα 1: Χλωριδικές Περιοχές της Ελλάδας σύμφωνα με το Flora Hellenica.

Στην Ήπειρο παρατηρείται ένας σημαντικός αριθμός ενδημικών ειδών, τα οποία βρίσκονται κυρίως στην Βόρεια Πίνδο και κυρίως στα όρη Σμόλικα και Γράμμο, λόγω του μεγάλου τους ύψους. Οι ορεινοί όγκοι αποτελούν τον κύριο τόπο εκδήλωσης της χλωριδικής ποικιλότητας καθώς σε αυτούς καταγράφεται ο μεγαλύτερος αριθμός ειδών.

Πίνακας 14 Κατανομή των ενδημικών και απειλούμενων τάξεων της ελληνικής χλωρίδας σε φυτογεωγραφικές υποδιαίρεσεις (βάση δεδομένων Chloris)

Φυτογεωγραφική υποδιαίρεση		Ενδημικά τάξα	Τοπικά ενδημικά τάξα	Απειλούμενα τάξα
Πελοπόννησος	Pe	368	158	190
Κρήτη	KK	338	226	276
Στερεά Ελλάδα	StE	282	68	139
Δυτικό Αιγαίο	WAe	167	51	90
Ανατολικό Αιγαίο	EAe	126	63	176
Κυκλάδες	Cyc	124	30	80

Κεντρική Β. Ελλάδα	NC	114	53	105
Νότια Πίνδος	SPi	77	8	46
Βόρεια Πίνδος	NPi	76	26	68
Ανατολική Β. Ελλάδα	NE	74	39	85
Ανατολική Κ. Ελλάδα	EC	69	9	26
Ιόνιοι Νήσοι	IoI	66	19	40
Βόρειο Αιγαίο	NAe	32	13	26

6.2.1.1. Ζώνες βλάστησης - Χλωρίδα

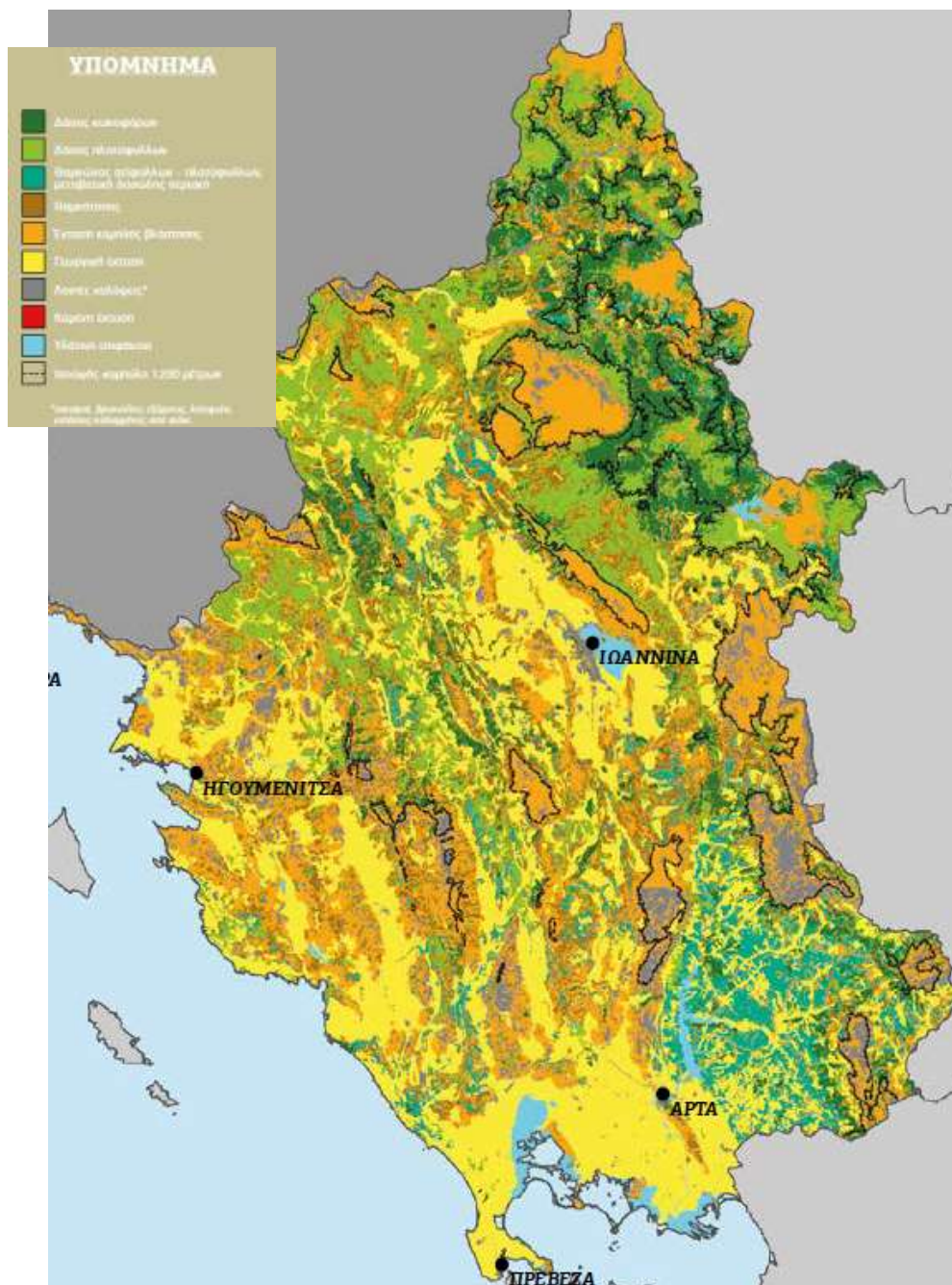
Η γενική σύνθεση της βλάστησης στην Περιφέρεια Ηπείρου επηρεάζεται πέρα από το έντονο ανάγλυφο από την υψηλή για τα μεσογειακά δεδομένα βροχόπτωση. Ο συνδυασμός αυτών των δύο παραμέτρων (ορεινός χαρακτήρας, μικρή περίοδος ξηρασίας) έχει ως αποτέλεσμα οι τυπικές μεσογειακές διαπλάσεις (οικοσυστήματα της ευμεσογειακής ζώνης) να έχουν περιορισμένη έκταση κυρίως στο παράκτιο νότιο μέρος της Περιφέρειας.

Η ευμεσογειακή διάπλαση της *Quercetalia ilicis*: καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη πεδινή έκταση της περιοχής και διακρίνεται σε δύο υποζώνες (*Oleo-Cetaronion* και *Quercion ilicis*). Η υποζώνη *Quercion ilicis*, η οποία εμφανίζεται κυρίως σε θαμνώδη μορφή, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων μπορεί να χαρακτηριστεί ως έντονα υποβαθμισμένη. Οι φυτοκοινωνίες της υποζώνης αυτής διακόπτονται, κατά θέσεις, υποκαθιστώμενες από ενώσεις φρύγανων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των πεδινών εδαφών της υποζώνης *Quercion ilicis* έχουν εκχερσωθεί και αποδοθεί στις καλλιέργειες και τα υπόλοιπα έχουν μετατραπεί σε βοσκότοπους, στους οποίους επικρατεί θαμνώδης βλάστηση με μικρή βοσκοικανότητα.

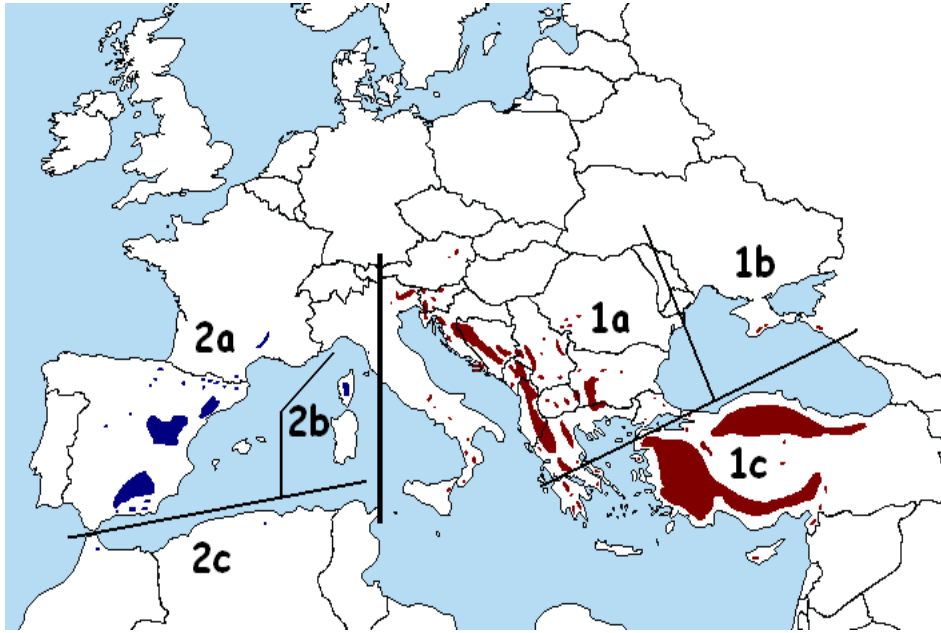
Υπομεσογειακά οικοσυστήματα πρίνου και γαύρου εμφανίζονται κυρίως στο βόρειο τμήμα της παράκτια ζώνης (Θεσπρωτία) και εξαπλώνονται στο εσωτερικό της περιφέρειας και σε ορεινές περιοχές όπου παρατηρούνται αναστροφές βλάστησης (Μέτσοβο). Στα οικοσυστήματα αυτά συναντούνται επίσης είδη όπως ο φράξος, η κοκκορεβυθιά κ.α. Όσο αυξάνεται το υψόμετρο πυκνώνει η παρουσία και η έκταση οικοσυστημάτων ορεινών φυλλοβόλων δρυών. Τα οικοσυστήματα αυτά απαντούνται κυρίως μετά το υψόμετρο των 600 μέτρων. Περιλαμβάνουν:

Οικοσυστήματα φυλλοβόλων πλατύφυλλων τα οποία περιλαμβάνουν διάφορα είδη φυλλοβόλων δρυών μεταξύ των οποίων της Μακεδονικής Δρυός (*Q. macedonica*) που εμφανίζεται στην περιοχή του Δυτικού Ζαγορίου. Σε ψυχρότερες περιοχές (ενδοχώρα) τα συστήματα θερμόβιων πλατύφυλλων αντικαθίστανται από αυτά των ψυχροβιότερων ειδών με δάση οξιάς ή μικτά δάση οξιάς - σφενδάμου.

Χάρτης 1: Βλάστηση και χρήσεις γης στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2007 (πηγή WWF 2012)

Την ζώνη των πλατύφυλλων διαδέχεται αυτή των ορεινών μεσογειακών κωνοφόρων. Τα δάση κωνοφόρων χαρακτηρίζονται κύρια από την παρουσία της ελάτης και της Μαύρης Πεύκης. Δάση της μαύρης Πεύκης, τα οποία εμφανίζονται ως επί το πλείστον στον ίδιο γεωγραφικό χώρο εξαπλώσης της οξιάς και της ελάτης, αλλά σε οφιολιθικά κυρίως ή δολομιτικά πετρώματα, όπου δημιουργούν διαρκείς, εδαφικά εξαρτώμενες φυτοκοινωνίες.

Εικόνα 1: Εξάπλωση Μαύρης Πεύκης στον Μεσογειακό χώρο

Η Μαύρη Πεύκη απαντάται είτε αμιγής, είτε σε μίξη με οξιά ή ελάτη. Αναμεμειγμένη με είδη όπως α) *Erica carnea*, *Brachypodium pinnatum*, *Polygala nicaeensis*, *Pyrola media*, *Pyrola uliflora*, 2) με *Stachelina uniflosculosa*, *Orobus hirsutus*, *Euphorbia myrsinites* και 3) με πυξάρι, *Buxus sempervirens*, *Brachypodium pinnatum* δημιουργεί οικοσυστήματα με έντονη μωσαϊκότητα. Στα υπολείμματα και υποβαθμισμένα δάση της μαύρης Πεύκης στην περιοχή, συναντώνται συχνά θαμνώνες με πυξάρι.

Σε πετρώδη και ορεινά εδάφη, σε υψόμετρο 1500 -2400 απαντάται η ζώνη των ψυχρόβιων κωνοφόρων. Ρόμπολά (λευκόδερμη πεύκη) εμφανίζεται σε συστάδες είτε αμιγείς, είτε σε μίξη με ελάτη, μαύρη Πεύκη και οξιά. Στη κοιλάδα του Εθνικού Δρυμού Πίνδου (Βάλια Κάλντα), αλλά και στις πλαγιές του όρους Φλέγκα εμφανίζονται μικροί πληθυσμοί δασικής Πεύκης (*Pinus silvestris*), οι οποίοι είναι πιθανότατα υπολείμματα της τελευταίας περιόδου των παγετώνων.

Στα μεγάλα υψόμετρα (1900μ.- 2177μ.), πάνω από το ανώτερο υψομετρικό όριο του δάσους και στα ξέφωτα του εκτείνονται αλπικά λιβάδια, αποτελούμενα μόνο από πόες και μερικά είδη θάμνων. Στις φυτοκοινότητες αυτές συμμετέχουν επίσης οι παρακάτω φυσιολογικά διακρινόμενοι τύποι βλάστησης: τα «στεππόμορφα» βραχώδη λιβάδια, οι βραχόφιλες φυτοκοινωνίες των κάθετων ασβεστολιθικών βράχων και οι ασβεστολιθικοί λιθώνες, δηλαδή οι κινούμενες και σχετικά σταθεροποιημένες σάρες. Τα οικοσυστήματα αυτά λειτουργούν ως θερινοί βοσκότοποι και αντιμετωπίζουν εκτεταμένη υποβάθμιση.

Στον ορεινό χώρο χαρακτηριστική είναι η παρουσία πολλών μικρών ρεμάτων και ύπαρξη πολλών μικρών λιμνών - οι μεγαλύτερες από αυτές είναι ο Λάκκος στο Αυγό στα 1600μ. και οι δύο λίμνες της Φλέγγας στα 1950μ.

6.2.1.2. Πανίδα

Τα οικοσυστήματα της Ηπείρου είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την άγρια πανίδα. Το ορεινό ανάγλυφο, τα πλούσια δάση και η ύπαρξη αδιατάραχων δασικών εκτάσεων υποστηρίζει την διατήρηση ορισμένων ομάδων εκ των τελευταίων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο μεγάλων θηλαστικών όπως η καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*), το αγριογούρουνο (*sus scrofa*), ο λύκος (*Canis lupus*), ο λύγκας (*Lynx lynx*), το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*), το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), το τσακάλι (*Canis aureus*) και η βίδα (*Lutra lutra*).

Οι κορυφές και ορεινές λιβαδικές περιοχές είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικές και διατηρούν σημαντικούς πληθυσμούς αρπακτικών πουλιών και στρουθιόμορφων, ενώ το πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο που αποτελείται από ποικίλου μεγέθους λίμνες και ποτάμια συνεχούς ροής εξασφαλίζει την ύπαρξη σημαντικών ειδών αμφιβίων, ιχθυοπανίδας και ερπετών μεταξύ των οποίων και η σαύρα της Πύνδου (*Algyroides nigropunctatus*), ορισμένα από τα οποία είναι ενδημικά ή απαντιούνται μόνο εδώ στην Ελλάδα. Παράλληλα στην παράκτια ζώνη υπάρχουν ιδιαίτερα εκτεταμένες ζώνες υγροτόπων με υψηλό ορνιθολογικό ενδιαφέρον τόσο για την μετανάστευση, όσο και για την αναπαραγωγή αρκετών απειλούμενων ειδών.

Στους κύριους υγροβιότοπους συγκαταλέγονται:

- Ο Αμβρακικός Κόλπος, η λιμνοθάλασσα, το Κατάφουρκο και τα κορακονήσια (ΖΕΠ GR21100004, Εθνικό Πάρκο, Περιοχή Ramsar)
- Το σύστημα του Ποταμού Καλαμά που περιλαμβάνει της περιοχές Δέλτα του Καλαμά (ΕΖΔ - GR2120002), ο Υγρότοπος Εκβολών Καλαμά και Νήσος Πρασούδι (ΖΕΠ) GR2120005), τα Στενά Καλαμά (ΕΖΔ - GR2120004), τα στενά Παρακάλαμου (ΖΕΠ GR2120007)
- Το σύστημα του Ποταμού Αχέοντα που περιλαμβάνει το Έλος Καλοδίκι (ΕΖΔ GR2120002 / GR2120006), η Λιμνοπούλα (ΖΕΠ - GR2120003), τα έλη Μαργαρίτι, Καρτέρι και την Λίμνη Προντάνη (ΖΕΠ - GR2120006), τις Εκβολές Αχέροντα (Από Γλωσσά έως Αλωνάκι) και τα Στενά Αχέροντα (ΕΖΔ GR2140001)
- Η Λίμνη των Ιωαννίνων (ΕΖΔ και ΖΕΠ GR213005).

Αναλυτικά η σύνθεση των ειδών και η κατάσταση της διατήρησης τους περιγράφεται στο **Παράρτημα ΙΙ.1**

6.2.1.3. Προστατευόμενες περιοχές: Κατάσταση και διαχείριση

Στην Ελλάδα φυσικές περιοχές αναγνωρίζονται ως προστατευόμενες είτε μέσω του χαρακτηρισμού τους με βάση την ισχύουσα εθνική νομοθεσία (Ν.3937/11), είτε με την κατοχύρωσή τους στο πλαίσιο διεθνών συμβάσεων τις οποίες έχει κυρώσει η χώρα και διεθνών ή Ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών. Περαιτέρω, οι περιοχές του Δικτύου Natura 2000, αποτελούν περιοχές διατήρησης τύπων οικοτόπων και ειδών Κοινοτικού ενδιαφέροντος. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται αλληλοεπικάλυψη μεταξύ των προστατευόμενων περιοχών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Σε ό,τι αφορά την εθνική νομοθεσία, η κήρυξη των προστατευόμενων περιοχών στις διάφορες κατηγορίες προστασίας βασίστηκε, έως το 1986, σε διατάξεις κυρίως του Δασικού Κώδικα. Οι Εθνικοί Δρυμοί, τα Αισθητικά Δάση και τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης προβλέπονται από τον Ν. 996/1971 που αποτελεί μέρος του Ν. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος». Από το 1986 και την ψήφιση του Ν.1650/86 ορίζονται πέντε κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, οι οποίες αναθεωρήθηκαν με τον Ν.3937/11 σε τέσσερεις οι οποίες είναι, Εθνικό Πάρκο, Περιφερειακό Πάρκο, προστατευόμενος φυσικός σχηματισμός και προστατευόμενο τοπίο, Καταφύγιο Άγριας Ζωής. Ξεχωριστή κατηγορία αποτελούν οι περιοχές του Δικτύου Natura 2000 οι οποίες επίσης εντάσσονται στον Εθνικό Κατάλογο Προστατευόμενων Περιοχών βάση του ευρωπαϊκού συστήματος προστασία (Οδηγίες 92/43/ΕΚ και 79/409/ΕΚ). Χαρακτηρισμένες σε διεθνές επίπεδο περιοχές είναι οι Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας από τη Σύμβαση Ραμσάρ, τα Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς (UNESCO), τα Αποθέματα Βιόσφαιρας (UNESCO, Άνθρωπος και Βιόσφαιρα), οι Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές (Σύμβαση Βαρκελώνης), τα Βιογενετικά Αποθέματα (Συμβούλιο της Ευρώπης) και οι Περιοχές στις οποίες έχει απονεμηθεί Ευρωδίπλωμα (Συμβούλιο της Ευρώπης).

Στην Περιφέρεια Ηπείρου εντάσσονται 31 περιοχές που εντάσσονται στον Εθνικό Κατάλογο Περιοχών του Δικτύου NATURA 2000. Εκ των 31 περιοχών 2 είναι διαπεριφερειακές με την Π. Δ. Μακεδονίας, ενώ η περιοχή του Αμβρακικού είναι επίσης διαπεριφερειακή με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, αλλά χρεώνεται στην Περιφέρεια Ηπείρου. Συνολικά η έκταση των 29 προστατευόμενων περιοχών (χωρίς να αφαιρεθούν οι επικαλύψεις μεταξύ ΖΕΠ και ΕΖΔ και χωρίς να αφαιρεθούν οι εκτάσεις άλλων περιφερειών) υπολογίζεται σε 4.484 τ.χλμ. Από τις περιοχές αυτές⁴:

- σε 24 με συνολική έκταση 3.330 τ.χλμ. (74%) έχουν εκπονηθεί Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες (ΕΜΠ) και εντάσσονται υπολογίζεται την αρμοδιότητα Φορέων Διαχείρισης,
- σε 15 περιοχές έχει συνταχθεί Σχέδιο Διαχείρισης,
- σε άλλες 3 (που εντάσσονται στο Πάρκο της Παμβώτιδας) το Σχέδιο Διαχείρισης απαιτεί επικαιροποίηση
- σε 3 περιοχές Natura που εντάσσονται στο Ε.Π. του Αμβρακικού έχει δρομολογηθεί η εκπόνηση Σχεδίου Διαχείρισης.

Οι περιοχές αυτές δέχονται σημαντικές απειλές και πιέσεις από ανθρωπογενής και φυσικές δραστηριότητες.

Σύμφωνα με την βάση δεδομένων για τις περιοχές NATURA που διατηρεί η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος (<http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/>) οι κύριες απειλές συνοψίζονται στον πίνακα 13.

⁴ Αναλυτικά στοιχεία σε σχέση με την έκταση, την κατάσταση της διαχείρισης και τα έργα που έχουν ως τώρα υλοποιηθεί σε κάθε περιοχή παρουσιάζονται στο **Παράρτημα ΙΙ.2** "Κατάσταση διαχείρισης και έργα στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000"

Πίνακας 15: Περιοχές του Εθνικού Καταλόγου Natura 2000 στην Ήπειρο, Είδος, Έκταση, κύριες Απειλές και Μέτρα Προστασίας (πηγή ΥΡΕΚΑ, ΕΕΑ, 2014)

Κωδικός	Όνομασία	Είδος	Έκταση	Απειλές και πιέσεις (κωδικός) ⁵											
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
GR1310002	Εθνικός Δρυμός Πίνδου	ΖΕΠ	146,6	■	■					■			■		■
GR1310003	Εθνικός Δρυμός Πίνδου Ευρύτερη Περιοχή	ΕΖΔ	68,38	■	■					■			■		■
GR1320002	Κορυφές Όρους Γράμμος	ΕΖΔ	246,25		■					■			■		■
GR2110001	Αμβρακικός Κόλπος, Δέλτα Λούρου και Αράχθου (Πέτρα, Μύτικας, Ευρύτερη Περιοχή)	ΕΖΔ	120,52		■	■			■				■		■
GR2110002	Όρη Αθαμανών (Νεράιδα)	ΕΖΔ	186,95		■	■			■				■		■
GR2110004	Αμβρακικός Κόλπος, Λιμνοθάλασσα Κατάφουρκο και Κορακονήσια	ΖΕΠ	230,11		■	■			■				■		■
GR2110006	Κοιλιάδα Αχελώου και Όρη Βάλτου	ΖΕΠ	467,38		■	■		■			■		■		■
GR2120001	Εκβολές (Δέλτα) Καλαμά	ΕΖΔ	70,26		■	■			■				■		■
GR2120002	Έλος Καλοδίκι	ΕΖΔ	7,9		■	■			■				■		■
GR2120003	Λίμνη Λιμνοπούλα	ΕΖΔ	5,8		■	■			■				■		■
GR2120004	Στενά Καλαμά	ΕΖΔ	18,2		■	■			■				■		■
GR2120005	Υγρότοπος Εκβολών Καλαμά και Νήσος Πρασούδι	ΖΕΠ	70,35		■	■			■				■		■
GR2120006	Έλη Καλοδίκι, Μαργαρίτι, Καρτέρι και Λίμνη Προντάνη	ΖΕΠ	18,08		■	■			■				■		■
GR2120007	Στενά Παρακαλάμου	ΖΕΠ	34,83		■	■			■				■		■
GR2120008	Όρη Παραμυθιάς, Στενά Καλαμά και Στενά Αχέροντα	ΖΕΠ	116,92		■	■			■				■		■
GR2120009	Όρη Τσαμάντα, Φιλιατών, Φαρμακοβούνι, Μεγάλη Ράχη	ΖΕΠ	198,54		■	■			■				■		■
GR2130001	Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου	ΕΖΔ	127,94		■	■			■				■		■

⁵ 1: Πυρκαγιές, 2: Υπερβόσκηση, 3: Εντατικοποίηση της γεωργίας / αποδάσωση, 4: Εγκατάλειψη παραδοσιακών πρακτικών / αρχιτεκτονικής, 5: Βιομηχανική, ή αστική ρύπανση υδάτων, 6: Παράνομη ή μη βιώσιμη υλοτομία, 7: Λατόμηση, 8: Οικιστική / τουριστική εξάπλωση, 9: Αναψυχή (κυνήγι, ψάρεμα, συλλογή ειδών), 10: Τεχνικά έργα (εγκιβωτισμοί, αμμοληψίες, φράγματα), 11: Διανοίξεις Οδών / Κατακερματισμός χώρου

Κωδικός	Όνομασία	Είδος	Έκταση	Απειλές και πιέσεις (κωδικός) ⁵												
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
GR2130002	Κορυφές Όρους Σμόλικας	ΕΖΔ	199,75						■			■				
GR2130004	Κεντρικό Τμήμα Ζαγορίου	ΕΖΔ	331,15	■		■					■		■			
GR2130005	Λίμνη Ιωαννίνων	ΕΖΔ	26,9			■			■			■			■	
GR2130006	Περιοχή Μετσόβου	ΕΖΔ	73,29	■											■	
GR2130007	Όρος Λάκμος (Περιστέρι)	ΕΖΔ	201,26													
GR2130008	Όρος Μιτσικέλι	ΕΖΔ	84,36													
GR2130009	Όρος Τύμφη (Γκαμήλα)	ΕΖΔ	274,16													
GR2130011	Κεντρικό Ζαγόρι και Ανατολικό Τμήμα Όρους Μιτσικέλι	ΖΕΠ	534,08													
GR2130012	Ευρύτερη Περιοχή Πόλης Ιωαννίνων	ΖΕΠ	224,6													
GR2130013	Ευρύτερη Περιοχή Αθαμανικών Όρων	ΖΕΠ	369,48													
GR2140001	Εκβολές Αχέροντα (Από Γλωσσά έως Αλωνάκι) και Στενά Αχέροντα	ΕΖΔ	46,28	■								■				
GR2140003	Παράκτια θαλάσσια ζώνη από Πάργα έως ακρωτήριο Άγιος Θωμάς (Πρέβεζα)	ΕΖΔ	15,29										■	■		

Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού

Το Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού είναι ένα σύμπλεγμα υγροτόπων ιδιαίτερης σημασίας λόγω μεγέθους και λειτουργικών που εξυπηρετούν την διαβίωση, τον φωλεασμό, την αναπαραγωγή και την μετανάστευση της ορνιθοπανίδας. Λόγω της σπουδαιότητας του έχει ενταχθεί στις περιοχές που προστατεύονται από την Συνθήκη RAMSAR.

Οι υγροβιότοποι του Αμβρακικού κόλπου δημιουργούνται από τη δράση των ποταμών Λούρου και Αράχθου οι οποίοι σχηματίζουν τα δύο δέλτα. Λόγω της τοπογραφίας του κλειστού αυτού κόλπου και με την δράση των κυμάτων τα φερτά υλικά δημιουργούν μια εκτεταμένη λιμνοθάλασσα στην οποία σχηματίζονται επιμήκεις χαμηλές λουρίδες (λουρονησίδες), χωρίζοντας έτσι τις λιμνοθάλασσες από τον υπόλοιπο κόλπο. Το Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού ιδρύθηκε στις 21 Μαρτίου 2008 με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 11989 (ΦΕΚ 123Δ/21- 03- 2008), για τον «Χαρακτηρισμό των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών του Αμβρακικού κόλπου ως Εθνικού Πάρκου και τον καθορισμό χρήσεων, όρων και περιορισμών».

Στο Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού ορίζονται με ιεραρχικό βαθμό προστασίας 4 ζώνες προστασίας:

- Ζώνη Α - Περιοχές Προστασίας της Φύσης,
- Ζώνη Β - Περιοχή Ειδικών Ρυθμίσεων,
- Ζώνη Α1 - Περιοχή Ειδικής Διαχείρισης Υδάτων,
- Ζώνη Περιβαλλοντικού Ελέγχου

Οι **Περιοχές Προστασίας της Φύσης**, αποτελούν τους κύριους πυρήνες φωλεασμού και αναπαραγωγής της ορνιθοπανίδας και κύριος διαχειριστικός στόχος είναι η διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος. Οι επιτρεπόμενες χρήσεις είναι περιορισμένες και αφορούν κυρίως την επιστημονική έρευνα των στοιχείων του οικοσυστήματος, την εκτέλεση έργων και εργασιών που αποσκοπούν στη βελτίωση, διατήρηση ή/και αποκατάσταση των χαρακτηριστικών του, την άσκηση της γεωργίας στις νόμιμα καλλιεργούμενες εκτάσεις, τη βόσκηση ως μέσο διαχείρισης των ενδιαιτημάτων, τη χρήση των λιμνοθαλάσσιων οικοσυστημάτων ως εκτατικών ιχθυοτροφείων, την αλιεία σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, την χρήση των νερών των ποταμών για άρδευση κ.α..

Στις Περιοχές Ειδικών Ρυθμίσεων διατηρούνται όροι και περιορισμοί σε χρήσεις με στόχο τη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και την αποτελεσματική προστασία του, εντός των ορίων τους ασκούνται δραστηριότητες, επιπλέον των επιτρεπόμενων στη Ζώνη Α.

Η Περιοχή Ειδικής Διαχείρισης Υδάτων (Ζώνη Α1) έχει ως στόχο την διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας σε συνάρτηση με τις ασκούμενες ανθρωπογενείς οικονομικές δραστηριότητες.

Τέλος, στη Ζώνη Περιβαλλοντικού Ελέγχου ισχύουν περιορισμένες απαγορεύσεις που αφορούν εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διακίνησης υγρών καυσίμων με αποθηκευτική

ικανότητα άνω των 300 m³ καθώς και οι υποστηρικτικές υποδομές τους. Εντός του Αμβρακικού κόλπου και ο διάπλους πλοίων που μεταφέρουν επικίνδυνες ουσίες και απόβλητα.

Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου

Το Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου ιδρύθηκε το 2005 με την ΚΥΑ 23069 (ΦΕΚ639Δ/14.6.2005). Βρίσκεται στη βορειοδυτική Ελλάδα στα όρια των Νομών Ιωαννίνων και Γρεβενών. Έχει έκταση 1.969.741 στρέμματα και αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα χερσαία Εθνικά Πάρκα της χώρας μας.

Οι ποταμοί Αώος και Βοϊδομάτης καθώς επίσης και οι παραπόταμοι του Άραχθου (Μετσοβίτικος, Ζαγορίτικος, Βάρδας), του Αλιάκμονα (Βενέτικος, Πραμόριτσα) και του Σαραντάπορου (Κερασοβίτικος) αποτελούν τα φυσικά όρια της Περιοχής.

Η περιοχή περιλαμβάνει το δεύτερο σε ύψος βουνό της χώρας μας, το Σμόλικα, την οροσειρά της Τύμφης με τις δύο χαράδρες του Βίκου και του Ζυγού, του Αώου, τον ορεινό όγκο του Λύγκου, της Βασιλίτσας, του Μιτσικελίου και άλλα χαμηλότερα βουνά ή ορεινές εξάρσεις (Τσούκα Ρόσσα, Κούστα, Κοζιακός, Φλάμπουρο, Κλέφτες, Κλέφτης, Όρλιακας, Τσούργιακας κ.α.)

Το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου περιλαμβάνει δύο Εθνικούς Δρυμούς: του Βίκου - Αώου (1973) και της Πίνδου (Βάλια Κάλντα) (1966), καθώς και τη μεταξύ τους γεωγραφική περιοχή. Συνολικά, στο Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου περιλαμβάνονται 11 περιοχές που ανήκουν στο Πανευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών Natura 2000. Από αυτές οι έξι ανήκουν εξ ολοκλήρου στο Εθνικό Πάρκο, ενώ οι υπόλοιπες πέντε κατά ένα μέρος τους. Επίσης στο Εθνικό Πάρκο περιλαμβάνεται μια περιοχή που είναι χαρακτηρισμένη ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου συγκροτείται από τέσσερις διακριτές ζώνες, με διαφορετικό βαθμό προστασίας. Η πρώτη ζώνη (Ζώνη I) περιλαμβάνει τρεις περιοχές που χαρακτηρίζονται ως Περιοχές Προστασίας της Φύσης και είναι: το φαράγγι του Βίκου, η χαράδρα του Αώου και η περιοχή της Βάλια Κάλντα. Γύρω από τις παραπάνω περιοχές, καθώς και σε ορισμένες άλλες θέσεις του Πάρκου εκτείνεται η δεύτερη ζώνη (Ζώνη II) που χαρακτηρίζεται ως Ζώνη Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών με τέσσερις επιμέρους περιοχές.

Το υπόλοιπο τμήμα του Πάρκου, που κατέχει και τη μεγαλύτερη έκταση, αποτελείται από την Κύρια Ζώνη του Εθνικού Πάρκου (Ζώνη III) και την Περιφερειακή Ζώνη (Ζώνη IV) με τέσσερις επιμέρους περιοχές.

Ο υψηλότερος βαθμός προστασίας χαρακτηρίζει τις Περιοχές Προστασίας της Φύσης (Ζώνη I), στις οποίες κύριος διαχειριστικός στόχος είναι η διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και η αποτελεσματική προστασία του ώστε να ακολουθήσει τη φυσική του εξέλιξη χωρίς ανθρώπινες επεμβάσεις.

Οι Ζώνες Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών (Ζώνη II) επίσης μπορούν να χαρακτηριστούν υψηλού βαθμού προστασίας, δεδομένου ότι έχουν επίσης ως στόχο τη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και την αποτελεσματική προστασία του, εντός των ορίων τους όμως επιτρέπεται να εκτελούνται έργα και εργασίες, να γίνονται έρευνες και να ασκούνται δραστηριότητες, κυρίως παραδοσιακού χαρακτήρα.

Στη Κύρια Ζώνη του Εθνικού Πάρκου (Ζώνη ΙΙΙ) ο βαθμός προστασίας είναι ηπιότερος ενώ ο κύριος σκοπός της είναι η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας σε συνάρτηση με τις ασκούμενες δραστηριότητες των κατοίκων, οι παράλληλη παροχή δυνατοτήτων οικοτουριστικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, η Περιφερειακή Ζώνη του Πάρκου (Ζώνη ΙV) έχει ως στόχο τον έλεγχο των χρήσεων γης, των δραστηριοτήτων και των έργων που ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον του Εθνικού Πάρκου, καθώς και τη διατήρηση και αποκατάσταση περιοχών σημαντικών για την προστασία της αρκούδας. Παράλληλα, στην ίδια Ζώνη, υποστηρίζονται δραστηριότητες με στόχο την ήπια ανάπτυξη της περιοχής καθώς και την ανάπτυξη ήπιων μορφών αναψυχής.

Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου - Αώου και Πίνδου, ιδρύθηκε το 2002 με το Νόμο 3044 (ΦΕΚ197Α/27- 08- 2002) και αποτελεί τον αρμόδιο φορέα της Ελληνικής Πολιτείας, για την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη της περιοχής του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, σε συνεργασία με τις Δασικές Υπηρεσίες Ιωαννίνων, Γρεβενών, Κόνιτσας, καθώς και τις άλλες συναρμόδιες Υπηρεσίες. Η νομική μορφή του είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Το Σχέδιο Διαχείρισης που έχει εκπονηθεί για την περιοχή δεν έχει λάβει την έγκριση της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠΕΚΑ. Επίσης δεν έχει εκδοθεί Κανονισμός Λειτουργίας και Διαχείρισης της περιοχής αρμοδιότητας του Φορέα

Περιοχή προστασίας της φύσης στενών και εκβολών ποταμών Αχέροντα και Καλαμά

Η Περιοχή προστασίας της φύσης στενών και εκβολών ποταμών Αχέροντα και Καλαμά ιδρύθηκε το 2009 με την ΚΥΑ «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών των Στενών και εκβολών των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά, του Έλους Καλοδικίου και της ευρύτερης περιοχής τους, ως Περιοχών Προστασίας της Φύσης και Περιφερειακών ζωνών» (ΦΕΚ396Δ/17.9.2009)

Η περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Στενών και Εκβολών Ποταμών Αχέροντα και Καλαμά αποτελείται από τέσσερις διακριτές περιοχές που αντιστοιχούν στα στενά και τις εκβολές του Αχέροντα, στα στενά του Καλαμά, στο δέλτα Καλαμά και στο Έλος Καλοδικίου, συνολικής έκτασης 15.769 εκτάρια, οι οποίες ανήκουν στους Νομούς Θεσπρωτίας και Πρέβεζας.

Στην περιοχή προστασίας της φύσης στενών και εκβολών ποταμών Αχέροντα και Καλαμά ορίζονται 2 ζώνες προστασίας:

- I. Ζώνη Α – Περιοχή Προστασίας της Φύσης, η οποία αποτελείται από τις επιμέρους περιοχές: I.1. ΖΩΝΗ Α1. Περιοχή Δέλτα Αχέροντα, I.2. ΖΩΝΗ Α2. Στενά Αχέροντα, I.3. ΖΩΝΗ Α3. Έλος Καλοδικίου, I.4. ΖΩΝΗ Α4. Δέλτα Καλαμά και I.5. ΖΩΝΗ Α5. Στενά Καλαμά.
- II. Ζώνη Β – Περιοχή Περιφερειακών Ζωνών

Ο υψηλότερος βαθμός προστασίας χαρακτηρίζει τις Περιοχές Προστασίας της Φύσης (Ζώνη Α), στις οποίες κύριος διαχειριστικός στόχος είναι η διατήρηση της υφιστάμενης

κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και οι κύριες επιτρεπόμενες χρήσεις είναι η επιστημονική έρευνα που σχετίζεται με την παρακολούθηση και τη προστασία και διαχείριση των προστατευόμενων στοιχείων της περιοχής, καθώς και των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς, η κατασκευή υποδομών, ο εναλλακτικός τουρισμός, τα έργα πρόληψης ή αντιμετώπισης της υπαλμύρωσης των υπογείων υδάτων ή εδαφών, η εκτέλεση έργων διαχείρισης υδατικών πόρων (υδρομαστεύσεις, υδροδότησης κ.λπ.) καθώς και τα έργα βελτίωσης της παροχετευτικότητας, η άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας, η μελισσοκομία, οι εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής και θερμότητας με χρήση φωτοβολταϊκών πεδίων και γεωθερμίας, ο εμπλουτισμός και η επανεισαγωγή τοπικού και όμοιου γενετικά υλικού της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας κ.α..

Στην Περιοχή Περιφερειακών Ζωνών (Ζώνη Β) ο βαθμός προστασίας είναι ηπιότερος ενώ ο κύριος σκοπός της είναι η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας σε συνάρτηση με τις ασκούμενες ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Επιτρέπεται υπό προϋποθέσεις η βόσκηση μόνο ως μέσο διαχείρισης των ενδιαιτημάτων και η απόληψη φερτών υλικών (π.χ. άμμος, άργιλος κ.λπ.).

Περιοχή οικοανάπτυξης λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων

Η λίμνη των Ιωαννίνων, γνωστή σαν Παμβώτιδα, κατέχει το κεντρικό τμήμα του ομώνυμου λεκανοπεδίου. Βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Μιτσικέλι στα Ιωάννινα. Απλώνεται σε ένα υψίπεδο περίπου 450μ. Τροφοδοτείται από πηγές του όρους Μιτσικέλι, ενώ δεν έχει φυσική επιφανειακή διέξοδο. Η εκροή του νερού πραγματοποιείται μέσω της τάφρου της Λαψίστας και παροχετεύεται από τον ποταμό Καλαμά. Στο παρελθόν αποτελούσε ενιαίο υδρολογικό σύστημα με τη γειτονική λίμνη Λαψίστα η οποία αποξηράθηκε.

Η λίμνη Παμβώτιδα έχει μέσο βάθος 4μ (μέγιστο 9μ) και καλύπτει περίπου 22τετρ.χλμ Τα νερά της λίμνης προέρχονται από φυσικές πηγές και χείμαρρους και στηρίζουν ένα πλούσιο οικοσύστημα που περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό από ψάρια, πουλιά και αμφίβια.

Η Περιοχή οικοανάπτυξης λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων ιδρύθηκε το 2003 με την ΚΥΑ «Χαρακτηρισμός της χερσαίας και λιμναίας περιοχής της λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων ως περιοχής οικοανάπτυξης, καθορισμός περιφερειακής ζώνης προστασίας αυτής, χρήσεων, όρων και περιορισμών δόμησης» (ΦΕΚ649Δ/25.6.2003). Η ανωτέρω απόφαση χαρακτηρισμού έχει εκπέσει για τυπικούς λόγους και δεν ισχύει πλέον και βρίσκεται σε εξέλιξη διαδικασία έκδοσης νέου Π.Δ. χαρακτηρισμού.

Το σχετικό σχέδιο Προεδρικό Διάταγμα με θέμα «Χαρακτηρισμός της υδάτινης, χερσαίας, και ευρύτερης περιοχής της λίμνης Παμβώτιδας (Ιωαννίνων), Ν. Ιωαννίνων, ως περιοχή «Οικοανάπτυξης» με περιφερειακή ζώνη προστασίας και καθορισμός χρήσεων γης όρων και περιορισμών δόμησης» τέθηκε σε διαδικασία διαβούλευσης, ως Περιφερειακό Πάρκο σύμφωνα με το νέο πλαίσιο του Ν.3937/11.

Ο Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας ιδρύθηκε με το Νόμο 3044/2002 (ΦΕΚ 197/27- 08- 02). Σκοπός της ίδρυσης του είναι η διαφύλαξη της φυσικού οικοσυστήματος, η αποκατάσταση και διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας της

Παμβώτιδας με παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον και υιοθετούν την αρχή της αειφορίας.

Εντός της έκτασης της περιοχής «Οικοανάπτυξης» καθορίζονται οι ακόλουθες ζώνες:

- Ζώνη Α (χερσαία και υδάτινη περιοχή κυρίως εντός περιοχών Ζ.Ε.Π: Νήσου Ιωαννίνων, λίμνης Παμβώτιδας, παραλίμνιων εκτάσεων και εποχιακής λίμνης Βρέλη) – Περιοχή «Προστασίας της Φύσης». Η ζώνη Α αποτελείται από τις ακόλουθες επιμέρους ζώνες: 1. Η Ζώνη Α1 περιλαμβάνει την υδάτινη περιοχή της λίμνης Παμβώτιδας, 2. Η Ζώνη Α2 περιλαμβάνει την παραλίμνια περιοχή πλάτος 300μ που περιβάλλει τη Ζώνη Α1, 3. Η Ζώνη Α3 περιλαμβάνει τη νήσο Ιωαννίνων, Η Ζώνη Α4 περιλαμβάνει την κατακλύζουσα υδάτινη έκταση της εποχιακής λίμνης, Βρέλη, στην οποία απαντάται οικότοπος προτεραιότητας της οδηγίας 92/43/ΕΕ και, διακρίνεται σε Α4.1 & Α4.2.
- Ζώνη Β (χερσαία και υδάτινη περιοχή κυρίως εντός περιοχών Ζ.Ε.Π: δασών, δασικών και αναδασωτέων εκτάσεων, γης υψηλής παραγωγικότητας και γεωργικού τοπίου, πηγών Κρύας και Τούμπας, τάφρου Λαμψίστας, αρχαιολογικών χώρων και σπηλαίων, αισθητικού δάσους Ιωαννίνων) - Περιοχή «Προστατευόμενων Φυσικών Σχηματισμών» και «Προστατευόμενων Τοπίων».

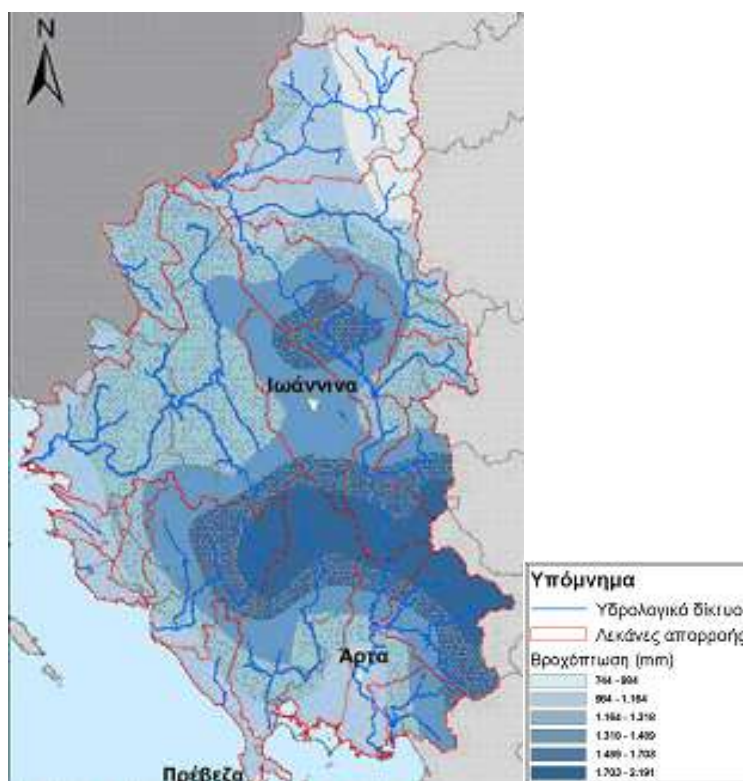
6.2.2. Αβιοτικό Περιβάλλον: κλίμα, αέρας, έδαφος, ύδατα.

6.2.2.1. Κλιματολογικοί Παράγοντες

Η οροσειρά της Πίνδου και ο προσανατολισμός της σε σχέση με τις κύριες βροχοφόρες ατμοσφαιρικές κινήσεις στην περιοχή της Μεσογείου είναι καθοριστικά στοιχεία που προσδιορίζουν το κλίμα στην Περιφέρεια της Ηπείρου.

Η έντονη βροχόπτωση αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό του κλίματος στην Ήπειρο. Η βροχόπτωση που προκαλείται από την εκτόνωση των βροχοφόρων νεφών που κινούνται από τα Βορειοδυτικά και την Κεντρική Ευρώπη προς την ελληνική χερσόνησο και την ανατολική μεσόγειο στον ορεινό χώρο της Πίνδου. Αποτέλεσμα του φαινομένου αυτού είναι η Ήπειρος να διαθέτει τα υψηλότερα ποσά κατακρήμνισης στη χώρα κατά μέσο όρο. Η μέση ετήσια κατακρήμνιση σε όλη την έκταση της Περιφέρειας για την περίοδο 1980-2001 υπερβαίνει τα 1.300 mm. Όσο προχωρούμε προς τα δυτικά, η μορφολογία γίνεται σταδιακά ηπιότερη και χαρακτηριστική της παράκτιας μορφολογίας, με εκτεταμένες κοιλάδες που ανοίγονται προς τη θάλασσα (π. Καλαμάς, π. Αχέροντας) και πεδινές, επίπεδες εκτάσεις στα νότια (πεδιάδα Άρτας, χαμηλά τμήματα της λεκάνης του π. Λούρου).

Χάρτης 2 Βροχομετρικός Χάρτης Ηπείρου(πηγή: Μ.Α. Μιμίκου 2011)

Το έντονο ανάγλυφο διαμορφώνει σημαντικές διαφοροποιήσεις στις θερμοκρασίες των επιμέρους περιοχών, οι οποίες μπορεί να διαμορφώνονται με μια διαφορά 4 και 5 °C μεταξύ ορεινών και παράκτιων περιοχών κατά την περίοδο του χειμώνα. Γενικά, υψηλότερες θερμοκρασίες παρουσιάζονται στα χαμηλά επίπεδα και προς τη θάλασσα, όπως είναι η Πρέβεζα, ενώ σε περιοχές με μεγαλύτερο υψόμετρο, όπως είναι τα Ιωάννινα, το Μέτσοβο και η Κόνιτσα, η μέση θερμοκρασία διαμορφώνεται σύμφωνα με τα στοιχεία της περιόδου 1980-2001 ως και 4,5 βαθμούς χαμηλότερα τον μήνα Ιανουάριο. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι μικρότερες κατά το θέρος (περίπου 2°C).

Διαμορφώνονται συνεπώς τρεις διακριτοί κλιματικοί τύποι:

Ο Μεσογειακός τύπος, εμφανίζεται κύρια στην παράκτια ζώνη και στο νοτιοδυτικό πεδινό τμήμα της περιφέρειας, περί του Αμβρακικού κόλπου. Ο κλιματικός αυτός τύπος χαρακτηρίζεται από ήπιους χειμώνες με σχετικά μικρό ετήσιο θερμοκρασιακό εύρος και ζεστά καλοκαίρια. Κατά την περίοδο του χειμώνα σημειώνονται άφθονες βροχές, οι χιονοπτώσεις είναι σπάνιες και μικρής διάρκειας ενώ η θερμοκρασία δεν πέφτει σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Τα καλοκαίρια είναι ζεστά ωστόσο λόγω προσανατολισμού παραμένουν οι συχνές βροχές. Οι θερμοκρασίες φθάνουν σε υψηλά επίπεδα μετά τον Ιούνιο.

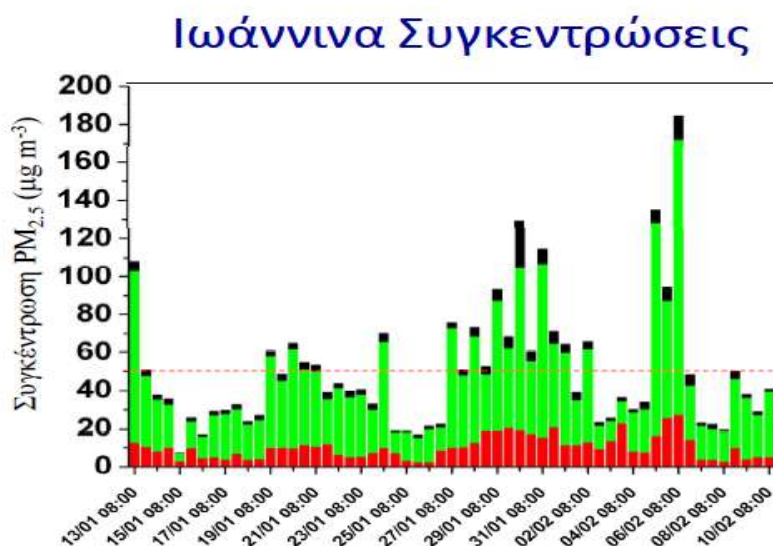
Ο Ηπειρωτικός τύπος, εμφανίζεται κύρια στο πεδινό και ημιορεινό τμήμα της περιφέρειας. Χαρακτηρίζεται από ψυχρό χειμώνα και ζεστό καλοκαίρι και αποτελεί μεταβατικό τύπο κλίματος μεταξύ του Μεσογειακού και του Μεσευρωπαϊκού. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα, η θερμοκρασία φθάνει σε χαμηλά επίπεδα και παρουσιάζει μεγάλο εύρος, οι χιονοπτώσεις είναι αρκετές, οι παγετοί είναι συνήθεις μεταξύ Νοεμβρίου και Απριλίου και σημειώνονται πολλές βροχές. Το καλοκαίρι είναι ζεστό με λίγες τοπικές βροχές, η άνοιξη είναι συνήθως μικρής διάρκειας ενώ το φθινόπωρο είναι σχετικά παρατεταμένο.

Ο Ορεινός τύπος που εμφανίζεται στον ορεινό χώρο της Ηπείρου και χαρακτηρίζεται από τραχείς χειμώνες και δροσερό καλοκαίρι πλησιάζοντας έτσι το Μεσοευρωπαϊκό κλίμα διατηρώντας όμως σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά του Μεσογειακού. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα η θερμοκρασία φθάνει σε χαμηλά επίπεδα και το θερμοκρασιακό εύρος είναι υψηλό, οι βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις είναι άφθονες και σημειώνεται παρατεταμένη χιονοκάλυψη, η νέφωση είναι υψηλή, οι παγετοί είναι συνηθείς από τον Οκτώβριο μέχρι το Μάιο. Το καλοκαίρι είναι δροσερό με τοπικές βροχές.

6.2.2.2. Ατμοσφαιρικές συνθήκες - ρύπανση

Στοιχεία για την ποιότητα της ατμόσφαιρας υπάρχουν μόνο για την περιοχή της πόλης των Ιωαννίνων, στην οποία από το 2009 έχει εγκατασταθεί και λειτουργεί Σταθμός Μέτρησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, ο οποίος εντάσσεται στο Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (ΕΔΠΑΡ). Οι μετρήσεις στο Σταθμό Ιωαννίνων αφορούν συγκεντρώσεις οξειδίων του αζώτου (NO_x), αιωρούμενων σωματιδίων PM_{10} και $\text{PM}_{2.5}$, όζοντος (O_3), βενζολίου (C_6H_6) και διοξειδίου του θείου (SO_2). Σύμφωνα με τα δεδομένα του σταθμού, όπως παρουσιάζονται στις ετήσιες εκθέσεις του ΥΠΕΚΑ (<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=495&language=el-GR>) ως το 2012 δεν υπήρξε παρατήρηση συστηματικών υπερβάσεων των σχετικών ορίων. Τα δύο τελευταία έτη ωστόσο η αύξηση της χρήσης ξύλων ή άλλων υποκατάστατων για θέρμανση των οικιών έχει οδηγήσει σε σημαντικές αυξήσεις των αιωρούμενων σωματιδίων κατά τους χειμερινούς μήνες (Σπύρος Πανδής, Ατμοσφαιρική ρύπανση και καύση ξύλων στις μεγάλες ελληνικές πόλεις, ΙΕΧΜΗ/ΙΤΕ και Παν. Πατρών, 2013).

Εικόνα 2: Ημερήσιες διακυμάνσεις $\text{PM}_{2.5}$ κατά την περίοδο 13/01 - 10/2 του 2013

Στην Περιφέρεια δεν λειτουργούν θερμοηλεκτρικές μονάδες παραγωγής ρεύματος, ώστε να προκαλείται σημαντική εκπομπή αερίων ρύπων που να επηρεάζουν τόσο την κατάσταση του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος στην περιοχή, όσο και να συμβάλουν στην διαμόρφωση του φαινομένου του θερμοκηπίου.

6.2.3. Έδαφος - Ανάγλυφο

Η περιφέρεια Ηπείρου από γεωλογικής άποψης διατρέχεται από ζώνες που εκτείνονται σχεδόν παράλληλα με διεύθυνση από Βορά προς Νότο. Οι Ζώνες που συνθέτουν την γεωτεκτονική δομή της Ηπείρου είναι:

Η Ιόνιος ζώνη, η οποία καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα της Ηπείρου και χαρακτηρίζεται από μια σειρά επάλληλων μεγάλων αντικλίνων και συγκλίνων που επωθούνται και εφιππεύουν το ένα το άλλο προς τα δυτικά. Η στρωματογραφική ακολουθία της αποτελείται από:

1. μια εβαπόριτική σειρά με γύψους, ορυκτό άλας και τριαδικά ασβεστολιθικά λατυποπαγή (Περμο – Τριαδικό), Η εβαποριτική σειρά εμφανίζεται με *κοιτάσματα γύψου και ανυδρίτη (σε γεωτρήσεις)* κυρίως κατά μήκος των μεγάλων ρηγμάτων και εφιππεύσεων, εμφανίζεται κυρίως στις περιοχές Φιλιππιάδα, Ηγουμενίτσα, Παρακάλαμος, Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων, Λεκάνη Αχέροντα.
2. μια μεσαία ανθρακική σειρά (Ανώτερο Τριαδικό – Ανώτερο Ηώκαινο) από ασβεστολιθικούς σχηματισμούς που αποτελούνται στη βάση τους από συμπαγείς παχυστρωματώδεις ασβεστόλιθους που εξελίσσονται στα ανώτερα στρώματά τους σε λεπτοπλακώδεις με πυριτιολίθους. Η ανθρακική ακολουθία διακόπτεται από οριζοντες κερατολίθων και σχιστολίθων με Ποσειδωνείες. Εμφανίζεται με Δολομίτες κυρίως στην εξωτερική Ιόνιο ζώνη, Ασβεστόλιθους Σινιών και Παντοκράτορα (Νόριο – Μεσο Λιάσιο). Συμπαγείς και άστρωτοι ασβεστόλιθοι λευκότεφροι, νηριτικής φάσης με πάχος έως 1000 μ. και έχουν σημαντική εξάπλωση στην λεκάνη Λούρου στα όρη Σουλίου, *Ασβεστόλιθοιανωτ. Σενωνίου* έχουν μεγάλη εξάπλωση στο Ξηροβούνι, στο λεκανοπέδιο Ιωαννίνων και στον άνω ρου του Καλαμά, ενώ *Ασβεστόλιθοι Ηωκαίνου* οι οποίοι είναι λεπτοπλακώδεις μικρολατυποπαγείς ασβεστόλιθοι με πυριτικούς κονδύλους. Πάχος από 250μ – 450μ. Εμφανίζονται σε εκτεταμένες περιοχές του αντικλίνου του Αράχθου, στην Τύμφη και στο Δούσκο
3. Την κλαστική σειρά του φλύσχη με ψαμμίτες, ιλυολίθους και τοπικά κροκαλοπαγή (Ανωτ. Ηώκαινο – Ακουϊτάνιο).

Η ζώνη της Πίνδου, η οποία εκτείνεται κάτω από τον Ορεινό όγκο στο ανατολικό τμήμα της περιφέρειας. Πρόκειται για πελαγικούς σχηματισμούς που λόγω πλαστικότητας κατά την τεκτονική διαδικασία ανάδυσης τους σχημάτισαν έντονες πτυχές. Οι γεωλογικοί σχηματισμοί της ζώνης Πίνδου περιλαμβάνουν εναλλαγές πελαγικών ασβεστόλιθων και κερατολιθικών στρωμάτων που στα ανώτερα στρώματα κλείνουν με τις κλαστικές αποθέσεις του φλύσχη που περιλαμβάνουν ιλυολίθους και ψαμμίτες. Η συνεχής ανθρακική- κερατολιθική ακολουθία διακόπτεται πριν το Ανώτερο Κρητιδικό από τα στρώματα του πρώτου φλύσχη. Από τεκτονική άποψη η ζώνη Ωλονού – Πίνδου εμφανίζεται ως τεκτονικό κάλυμμα επωθημένο πάνω στην Ιόνια ζώνη. Τα τεκτονικά λείπια επωθούνται το ένα στο άλλο με κατεύθυνση από ανατολικά προς δυτικά με άξονες διεύθυνσης Β-Ν ως ΒΒΔ-ΝΝΑ. Χαρακτηριστικές τεκτονικές δομές είναι οι ορεινοί όγκοι των Τζουμέρκων και το Περιστερί.

Το οφιολιθικό σύμπλεγμα (στο βόρειο και ανατολικό τμήμα της λεκάνης Αώου). Το τεκτονικό κάλυμμα έχει επωθηθεί στον φλύσχη της Πίνδου (δευτερο φλύσχη) κατά την διάρκεια της τελικής τριτογενούς πτύχωσης (μεταφλυσχική πτύχωση).

Οι Σχηματισμοί της Μεσοελληνικής αύλακας (στην υπολεκάνη του Σαραντάπορου) με ψαμμίτες, πολυγενή κροκαλοπαγή, μάργες.

Η ζώνη Γαβρόβου (στο νότιο ανατολικό τμήμα των βουνών του Βάλτου). Περιλαμβάνουν ανθρακικούς σχηματισμούς νηριτικών ασβεστόλιθων και δολομιτών.

Νεογενή ιζήματα και Τεταρτογενής σχηματισμοί εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην ΝότιοΑνατολική Ήπειρο μεταξύ Άρτας και Πρέβεζας, περικλειόμενες κατά κύριο λόγο από προσχώσεις ποταμών.

Χάρτης 3. Γεωτεκτονικές ενότητες Ελλάδας (I=Ιόνιος ζώνη, G= ζώνη Γαβρόβου, P=Ζώνη Πίνδου, Μουντουράκης 1983)

Η ορογραφία της Πίνδου αποτελείται περιλαμβάνει ορισμένα από τις υψηλότερες κορυφές της Ελλάδας. Τα υψηλότερα βουνά της Ηπείρου είναι ο Σμόλικας (2617m), τα Τζουμέρκα (2500 m), ο Γράμμος (2500 m), η Τύμφη (2540 m), η Νεμέρτσκα (2.200m), ο Τόμαρος (2100m), η Μουργκάνα (1900m).

6.2.3.1. Υδρογονάνθρακες της Ηπείρου

Συνήθως τα κοιτάσματα πετρελαίου στην Ήπειρο απαντώνται σε πορώδεις σχηματισμούς και σε ρηγματογενείς ζώνες. Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με βιβλιογραφικά δεδομένα έχουν εντοπιστεί:

- Σχιστόλιθοι πλούσιοι σε οργανικά οι οποίοι δημιουργήθηκαν στον ωκεανό της Πίνδου στο περιθώριο της ζώνης της Απουλίας.
- Ανθρακικά πετρώματα τα οποία δημιουργήθηκαν από το Μεσοζωικό έως το Παλαιογενές, ανήκουν στην Ιόνιο ζώνη και σχηματίζουν αντίκλινα τα οποία πιθανότατα αποτελούν παγίδες κοιτασμάτων πετρελαίου.
- Μεσοζωικά ιζήματα αλλά και ψαμμίτες μέσα στους οποίους ενδέχεται να έχουν παγιδευτεί αέριοι υδρογονάνθρακες.

Έχει παρατηρηθεί επίσης επιφανειακή εκροή πετρελαίων σε διάφορες περιοχές στις οποίες αναπτύσσεται η Ιόνιος ζώνη. Στην Ιόνια λεκάνη σχηματισμοί πλούσιοι σε οργανικά απαντώνται στους σχιστόλιθους της Βίγλας, στα ανώτερα στρώματα των σχηματισμών με *Posidonia*, στα κατώτερα στρώματα των σχηματισμών με *Posidonia*, στις μάργες στη βάση των σχηματισμών *Ammonitico Rosso*, στους σχιστόλιθους που βρίσκονται εντός των τριαδικών λατυποπαγών

6.2.4. Ύδατα

Το Υδατικό διαμέρισμα Ηπείρου (ΥΔ 5) περιλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης της Περιφέρειας Ηπείρου (μικρό μέρος της οποίας ανήκει στο ΥΔ 10 - Δυτικής Μακεδονίας και ΥΔ 4 Δυτικής Ελλάδας). Ο υδροκρίτης του διαμερίσματος ορίζεται ανατολικά από τον όρμο Κοπραινης του Αμβρακικού Κόλπου και συνεχίζει στους ορεινούς όγκους Βάλτου, Αθαμανικών, οροσειράς βόρειας Πίνδου, Βόιου, και Γράμμου. Στη συνέχεια τα όρια του διαμερίσματος ορίζονται από τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Το Υδατικό Διαμέρισμα της Ηπείρου⁶ περιλαμβάνει τις Λεκάνες Απορροής Αώου (GR 11), Καλαμά (GR 12), Αχέροντα και Λούρου (GR 13), Άραχθου (GR 14) και Κέρκυρας-Παξών (GR 34), όπως προσδιορίστηκαν κατά την εφαρμογή του Άρθρου 3 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Η συνολική επιφάνεια του είναι ίση με 9.384,2 km² (ηπειρωτική χώρα) και 592 km² (Νήσος Κέρκυρα) και περιλαμβάνει το σύνολο των νομών Θεσπρωτίας, Πρεβέζης και Κερκύρας και τη συντριπτική πλειοψηφία της έκτασης των νομών Ιωαννίνων και Άρτας. Μικρά τμήματα του Διαμερίσματος ανήκουν στους νομούς Φλώρινας και Γρεβενών στα βορειοανατολικά, και στο νομό Αιτωλοακαρνανίας στα νότια, ενώ τμήματα των νομών Ιωαννίνων και Άρτας περιλαμβάνουν μικρά τμήματα γειτονικών Υδατικών Διαμερισμάτων (Δυτικής Μακεδονίας και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας).

⁶ Συνοπτική παρουσίαση ΥΔ 5, ΕΓΥ

Χάρτης 4: Υδατικό Διαμέρισμα Ηπείρου ΥΔ 5

Το Υδατικό Διαμέρισμα χαρακτηρίζεται από την παρουσία πολλών εκ των σημαντικότερων ποταμών της χώρας. Οι κυριότερες υδρολογικές λεκάνες ανήκουν στους ποταμούς Αώο (2.141 km²), Άραχθο (2.005 km²), Καλαμά (1.899 km²), Λούρο (963 km²) και Αχέροντα (719 km²), οι οποίες μαζί με την κλειστή λεκάνη Ιωαννίνων (529 km²), καλύπτουν την συντριπτική πλειοψηφία της ηπειρωτικής έκτασης του. Η λεκάνη του ποταμού Αώου, αποτελεί διασυνοριακή λεκάνη (με την Αλβανία). Το ανάντη τμήμα της βρίσκεται επί ελληνικού εδάφους.

Η υδρογεωλογία της Ηπείρου χαρακτηρίζεται από τους ανθρακικούς σχηματισμούς της ζώνης της Πίνδου που αποτελούν τον κυριότερο παράγοντα για την ανάβλυση καρστικών πηγών που τροφοδοτούν την υδροφορία των ποταμών της περιφέρειας. Στο Υδατικό Διαμέρισμα της Ηπείρου έχουν αναγνωριστεί 26 υπόγεια υδατικά συστήματα, (21 εκ των οποίων βρίσκονται στην Περιφέρεια Ηπείρου. Σύμφωνα με το Σχέδιο διαχείρισης Υδάτων (Χαρακτηρισμός και τυπολογία επιφανειακών υδατικών συστημάτων και αρχικός και περαιτέρω χαρακτηρισμός των υπόγειων υδατικών συστημάτων) Τα συστήματα χαρακτηρίζονται ως:

Πίνακας 16: Υπόγεια Υδάτινα Συστήματα Ηπείρου, χαρακτηριστικά και προβλήματα (πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης ΥΔ 5, Παραδοτέο 10)

Κωδικός	Όνομασία Συστήματος	Τύπος	Έκταση σεKm ²	Μέση ετήσια τροφοδοσία (σε 10 ⁶ m ³)	Μέση ετήσια απόληψη (σε 10 ⁶ m ³)	Φαινόμενα ρύπανσης	Διείσδυση θαλάσσιων υδάτων
GR0500080	Μέσου Ρου Καλαμά	Καρστικός	76,8	40	1,9	όχι	
GR0500090	Σουλίου-Παραμυθιάς	Καρστικός	137	220	2,2	Τοπική φυσική επιβάρυνση σε SO4.	
GR0500100	Τύμφης	Καρστικός	324	160	0,7	Τοπική φυσική επιβάρυνση σε SO4.	
GR0500110	Κληματιάς	Καρστικός	285	145	5,6	Τοπική φυσική επιβάρυνση σε SO4. Σημειακή ρύπανση (NO3) λόγω αγροτικών δραστηριοτήτων.	
GR0500120	Κασιδιάρη	Καρστικός	62,9	35	0,9	Τοπική φυσική επιβάρυνση σε SO4. Σημειακή ρύπανση (NH4) λόγω αγροτικών δραστηριοτήτων.	
GR0500130	Κορώνης	Καρστικός	215	105	2,1	Τοπική φυσική επιβάρυνση σε SO4 και Cl στο νότιο τμήμα. Σημειακή ρύπανση (NH4) λόγω αγροτικών δραστηριοτήτων.	
GR0500140	Χερσονήσου Πρέβεζας	Κοκκώδης	179	40	10	Σημαντική ρύπανση (NO3, NH4), από την αγροτική δραστηριότητα	NAI
GR0500150	Λούρου	Καρστικός	885	460	28,7	Τοπική φυσική επιβάρυνση σε SO4 και Cl στο νοτιοανατολικό τμήμα, Σημειακή επιβάρυνση (NO3, NH4) λόγω αγροτικών δραστηριοτήτων	
GR0500160	Άρτας	Κοκκώδης	287	120	17,1	Σημειακή ρύπανση (Cl,SO4) από την θαλάσσια διείσδυση και NO3 από αγροτική δραστηριότητα	NAI
GR0500170	Πάργας	Καρστικός	218	100	3,6	Τοπικές επιβαρύνσεις λόγω αγροτικών δραστηριοτήτων	NAI (ΒΔ)
GR0500180	Μιτσικελίου- Βέλλα	Καρστικός	202	120	33,6	Τοπική αυξημένη παρουσία NH4 λόγω αγροτικών δραστηριοτήτων	
GR0500190	Πωγωνιανής	Καρστικός	387	200	12	Τοπική φυσική επιβάρυνση σε SO4.	
GR0500200	υδροφοριών π. Καλαμά	Ρωγματώδης	873	35	1,6	Σημειακή ρύπανση (NO3) λόγω αγροτικών δραστηριοτήτων.	
GR0500210	Κουρέντων	Καρστικός	40,3	20	0,4	όχι	
GR0500220	Σαρανταπόλου - Αώου	Ρωγματώδης	1380	50	3,6	όχι	
GR0500230	Σμόλικα-Μαυροβουνίου	Ρωγματώδης	353	25	1,5	όχι	
GR0500240	υδροφοριών π. Άραχθου	Ρωγματώδης	1640	65	19	όχι	
GR0500250	Ζαλόγγου	Καρστικός	24,6	10	0,8	όχι	
GR0500260	άνω ρου Αχέροντος-ρέματος Αρέθουα	Ρωγματώδης	247	9	12	όχι	

Το Υ.Δ. 5 σύμφωνα με το Σχέδιο διαχείρισης του διαθέτει έξι διακριτές Λεκάνες Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ). Από τις έξι αυτές λεκάνες οι πέντε αφορούν την Περιφέρεια Ηπείρου.

Πίνακας 17: Λεκάνες υποδιαίρεσης Υ.Δ. 5 Ηπείρου (πηγή: Σχέδιο Διατήρησης Υδάτων)

Υδατικό Διαμέρισμα	Κωδικός Λεκάνης	Ονομασία Λεκάνης Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ)	Έκταση (km ²)
Ήπειρος (GR05)	GR11	ΛΑΠ Αώου	2361
	GR12	ΛΑΠ Καλαμά	2523
	GR13	ΛΑΠ Αχέροντα	1292
	GR14	ΛΑΠ Αράχθου	2209
	GR34	ΛΑΠ Κέρκυρας-Παξών	631
	GR46	Λούρου	964

Λεκάνη απορροής ποταμού Αώου (GR11)

Ο ποταμός Αώος, που πηγάζει από την Πίνδο, εισέρχεται σε αλβανικό έδαφος και εκβάλλει στην Αδριατική Θάλασσα. Το μήκος του στο ελληνικό έδαφος είναι 70 km, ενώ το συνολικό μήκος του είναι 260 km. Οι κυριότεροι παραπόταμοί του είναι ο Δρίνος, ο Σαραντάπορος και ο Βοϊδομάτης. Ο ποταμός Δρίνος συμβάλλει στον Αώο σε αλβανικό έδαφος. Ο Σαραντάπορος πηγάζει από το Γράμμο και από τα βόρεια του όρους Σμόλικας, ενώ ο Βοϊδομάτης από τα νότια του όρους Τύμφη.

Λεκάνη απορροής ποταμού Καλαμά (GR12)

Ο ποταμός Καλαμάς πηγάζει από το όρος Δούσκο και εκβάλλει στο Ιόνιο Πέλαγος. Το συνολικό μήκος του είναι 115 km. Η συνολική έκταση της υδρολογικής λεκάνης του Καλαμά είναι περίπου 1900 km² και σχεδόν το σύνολό της (>99%) ανήκει σε ελληνικό έδαφος, ενώ το μέγιστο υψόμετρό της είναι 2198 m.

Παραπόταμοι του Καλαμά είναι οι Σμόλιτσας, Τύρια, Γορμός, Μέζερος, Βελτσιστικός, Κούτσης, Μπανιά, Λαγκαβίστα και Καλπακιώτικο ρέμα. Επίσης στον ποταμό Καλαμά οδηγούνται, μέσω της σήραγγας Λαψίστας, οι απορροές της κλειστής λεκάνης Ιωαννίνων. Η σήραγγα Λαψίστας εκβάλλει στο ρέμα της Κληματιάς, που συμβάλλει στον Καλαμά κοντά στο Σουλόπουλο. Η κλειστή λεκάνη των Ιωαννίνων συμπεριλαμβάνεται στη ΛΑΠ Καλαμά.

Λεκάνη απορροής ποταμού Αχέροντα (GR13)

Ο ποταμός Αχέροντας (έκταση υδρολογικής λεκάνης 705 km² περίπου) πηγάζει νότια του όρους Τόμαρου και δυτικά του Όρους Σουλίου και εκβάλλει στο Ιόνιο πέλαγος. Το συνολικό μήκος του ποταμού είναι 52 km. Παραπόταμοι του Αχέροντα είναι ο Κωκυτός και το ρέμα Ντάλα που πηγάζουν από το Κεφαλόβρυσο.

Λεκάνη απορροής ποταμού Αράχθου (GR14)

Ο ποταμός Άραχθος κινείται μέσω αδιαπέρατων σχηματισμών (φλύσχη), γεγονός που δημιουργεί τελείως διαφορετική διαίτα, με πολύ μεγάλες διακυμάνσεις της παροχής του. Έτσι, ανάντη της γέφυρας Άρτας, η συνολική έκταση της υδρολογικής λεκάνης Αράχθου είναι περίπου 2000 km² και η μέση ετήσια απορροή περίπου 2080 hm³ (66 m³/s). Όμως το φράγμα Πουρναρίου, που βρίσκεται σε λειτουργία από το 1981, με ρύθμιση ανάντη, μεταβάλλει σημαντικά το υδατικό καθεστώς του ποταμού κατάντη.

Λεκάνη απορροής ποταμού Λούρου (GR46)

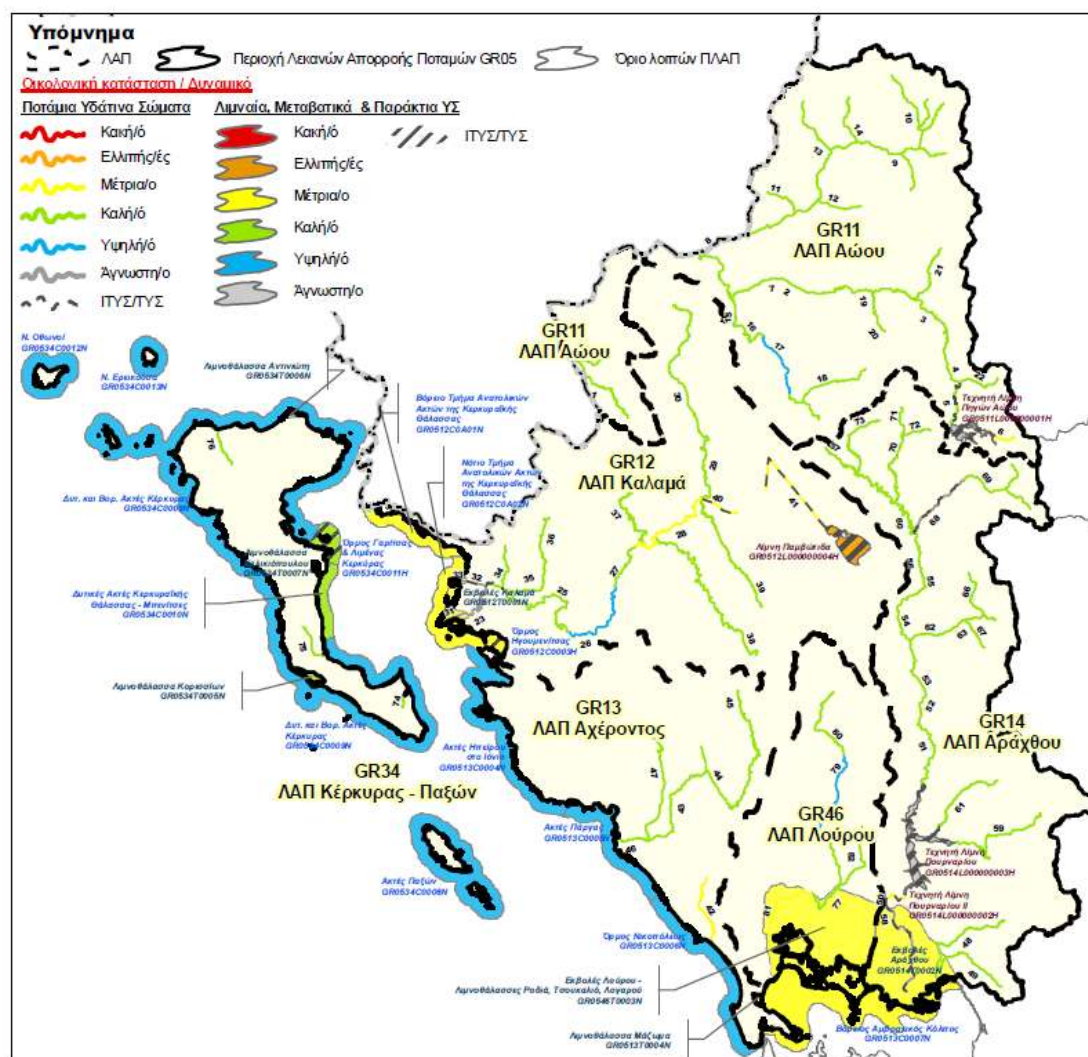
Ο ποταμός Λούρος (έκταση υδρολογικής λεκάνης 963 km² περίπου – περικλείεται και τμήμα μεταβατικής ζώνης εκβολών Λούρου), σε αντίθεση με τον Άραχθο, τροφοδοτείται από τον υπόγειο υδροφορέα, τον οποίο διασχίζει (παρόχθιες πηγές ή αναβλύσεις στην κοίτη του), καθώς και από τις πηγές βάσης του συστήματος Καμπής και Χανόπουλου (4 m³/s) στην ανατολική πλευρά και τις πηγές Πριάλας και Σκάλας στη δυτική. Ο ποταμός αυτός παρουσιάζει την πλέον σταθερή διαίτα, γεγονός που οφείλεται στο ότι το μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής του γίνεται μέσα σε καρστικοποιημένους ασβεστόλιθους.

Με βάση τα αποτελέσματα της ταξινόμησης της οικολογικής κατάστασης, από τα 82 ποτάμια υδάτινα σώματα στο Υδατικό Διαμέρισμα Ηπείρου (GR05):

- 3, δηλαδή ποσοστό 3,66%, βρίσκονται σε υψηλή οικολογική κατάσταση / υψηλό οικολογικό δυναμικό,
- 66, δηλαδή ποσοστό 80,49%, βρίσκονται σε καλή οικολογική κατάσταση / καλό οικολογικό δυναμικό,
- 6, δηλαδή ποσοστό 7,32% σε μέτρια οικολογική κατάσταση / μέτριο οικολογικό δυναμικό και
- 7, δηλαδή ποσοστό 8,54% σε άγνωστη οικολογική κατάσταση / άγνωστο οικολογικό δυναμικό.

Σημειώνεται ότι στην κατηγορία της υψηλής οικολογικής κατάστασης / υψηλού οικολογικού δυναμικού αντιστοιχεί το 4,06% του συνολικού μήκους των ποτάμιων υδάτινων σωμάτων, στην κατηγορία της καλής οικολογικής κατάστασης / καλού οικολογικού δυναμικού αντιστοιχεί το 84,43%, στην κατηγορία της μέτριας οικολογικής κατάστασης / μέτριου οικολογικού δυναμικού το 6,36%, ενώ στην κατηγορία της άγνωστης οικολογικής κατάστασης / άγνωστου οικολογικού δυναμικού το 5,15%.

Χάρτης 5: Οικολογική Κατάσταση Υδάτων (Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης ΥΔ 5, ΥΠΕΚΑ 2012)

Ακτές Κολύμβησης

Στην Περιφέρεια Ηπείρου παρακολουθούνται 33 (17 στην Π.Ε. Πρέβεζας, 13 στην Π.Ε. Θεσπρωτίας και 3 στην Π.Ε. Άρτας) ακτές κολύμβησης στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ. Σχεδόν το σύνολο των σταθμών σύμφωνα με τις μετρήσεις του 2012 διέθεταν την ανώτερη τάξη ποιότητας (εξαιρετική), πλην ενός (Κορωνήσια) στην Λιμνοθάλασσα του Λογάρου που χαρακτηρίζεται σύμφωνα με τα κριτήρια της Οδηγίας στην κατηγορία "καλή".

6.2.5. Ανθρωπογενές περιβάλλον: πληθυσμός δημογραφία, κοινωνική υποδομή

6.2.5.1. Οικιστικό Δίκτυο και χρήσεις γης

Το οικιστικό δίκτυο της Ηπείρου, χαρακτηρίζεται από την κεντρική θέση της πόλης των Ιωαννίνων, η οποία είναι ο κύριος πόλος ανάπτυξης της Περιφέρειας. Τα Ιωάννινα αποτελούν μοχλό περιφερειακής ανάπτυξης με εμβέλεια σε όλη την Περιφέρεια Ηπείρου και στις γειτονικές χώρες των Βαλκανίων, κυρίως εξαιτίας υπηρεσιών και υποδομών του τριτογενή τομέα. Ακολουθούν οι δευτερεύοντες πόλοι, οι οποίοι βρίσκονται στις έδρες των υπολοίπων Περιφερειακών Ενοτήτων (Νομών), δηλαδή οι πόλεις της Άρτας, της Πρέβεζας και της Ηγουμενίτσας. Οι έδρες των Περιφερειακών Ενοτήτων παρέχουν, κυρίως, υπηρεσίες επιπέδου Περιφερειακής Ενότητας και παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ, ΤΕΙ Ηπείρου).

Η Εγνατία Οδός –όπως ο Ε-65 και η Ιόνια Οδός μελλοντικά –αναμένεται να ενισχύσουν σημαντικά τις συνδέσεις του οικιστικού δικτύου της περιφέρειας με το υπόλοιπο εθνικό οικιστικό δίκτυο. Επίσης, έχει επισημανθεί μια ανισορροπία του οικιστικού δικτύου, με την απουσία δυναμικών μεσαίων ημιαστικών περιοχών, οι οποίες να μπορούν να προκαλέσουν ανάπτυξη στη μικρή κλίμακα. Αντίθετα, κυριαρχεί ο μικρός αγροτικός οικισμός (Θεώρημα κα, 2013)

Το οικιστικό δίκτυο σύμφωνα με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ διαρθρώνεται (Θεώρημα κα, 2013α) σε 5 επίπεδα: (1) τα Ιωάννινα (οικιστικό κέντρο 1ου επιπέδου) (2) οι έδρες των άλλων τριών Περιφερειακών Ενοτήτων (οικιστικά κέντρα 2ου επιπέδου), (3) τα κυριότερα ημιαστικά κέντρα της Περιφέρειας, δηλαδή Κόνιτσα, Μέτσοβο, Πράμαντα (Ν, Ιωαννίνων), Φιλιπιάδα, Καναλάκι, Πάργα (Ν. Πρέβεζας), Άγναντα (Ν. Άρτας, σε δίπολο με τα Πράμαντα) και Παραμυθιά, Φιλιάτες (Ν. Θεσπρωτίας) (οικιστικά κέντρα 3ου επιπέδου), (4) μικροί δυναμικοί οικισμοί του ορεινού ή παράκτιου χώρου (4ο ενισχυμένο επίπεδο).

Συνεκτιμώντας το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» (Ν.3852/2010), τις υποδομές και τη δυναμική κάθε οικισμού, όπως και την κατάταξή του στο θεσμοθετημένο Περιφερειακό Πλαίσιο (2003), το επικαιροποιημένο ΠΠΧΣΑΑ περιγράφει το υφιστάμενο οικιστικό δίκτυο, όπως φαίνεται σχηματοποιημένο στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 18: Χωροταξική οργάνωση οικισμών Ηπείρου

Επίπεδο οικισμού	Οικισμοί
1 ^ο επίπεδο	Ιωάννινα
2 ^ο επίπεδο	Άρτα, Πρέβεζα, Ηγουμενίτσα
3 ^ο επίπεδο	Μέτσοβο, Κόνιτσα, Καλπάκι, Ελεούσα, Πράμαντα, Ανατολή, Πέτα, Βουλγαρέλι, Παραμυθιά, Φιλιάτες, Φιλιπιάδα, Καναλάκι,
4 ^ο επίπεδο ενισχυμένο	Ασπράγγελοι, Δελβινάκι, Ζίτσα, Πέραμα, κασικός, Αγία Κυριακή, Μάντρες, Άνω Καλεντινή, Άγναντα, Νεοχώρι, Χαλκιάδες, Μαργαρίτι, Λούρος, Θεσπρωτικό, κανάλι, Πάργα
4 ^ο επίπεδο	<u>Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων</u> Βουτσαράς, Δερβίζιανα, Καλέντζι, Καρυές Ασφάκας, Κεφαλόβρυσος, Κληματιά, Μηλιωτάδες, Μικρό Περιστέρι, Παρακάλαμος, Πεδινή, Πυρσόγιαννη, Τσεπέλοβο, Τύρια, Χουλιαράδες. <u>Περιφερειακή Ενότητα Άρτας</u> Αμμότοπος, Ανέζα, Γραμμενίτσα, Διάσελλο, Κομπούτι, Πηγές Τετραφυλλίας <u>Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας</u> Ασπροκκλήσι, Γαρδίκι, Παραπόταμος, Πέρδικα, Πλαταριά <u>Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας</u> Γοργόμυλος
5 ^ο επίπεδο	<u>Π.Ε. Ιωαννίνων</u> Αετομηλίτσα, Βαθύπεδο, Βοβούσα, Δίστρατο, Καλαριτές, Λάβδανη, Ματσούκι, Μηλιά, Νήσος Ιωαννίνων, Πάπιγκο, Πωγωνιανή, Σιράκο, Φούρκα. <u>Π.Ε. Άρτας</u> Θεοδωριανά, Κομμένο, Μελισσουργοί <u>Π.Ε. Θεσπρωτίας</u> Σούλι <u>Π.Ε. Πρέβεζας</u> Κρανέα

Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ηπείρου (Θεώρημα κα, 2013α)

Επεξεργασία: Advice

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η αστική ανάπτυξη σημαντικής έκτασης, αναμένεται να είναι γεωγραφικά εντοπισμένη σε συγκεκριμένους οικισμούς, ιδίως στα πρώτα τρία επίπεδα. Στα παραπάνω πρέπει να συνυπολογιστεί η σημερινή τάση για μεταφορά ή συγχώνευση δραστηριοτήτων στις υποδομές, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μια εξέλιξη που αναμένεται να επηρεάσει την αστική ανάπτυξη –αλλά όχι τη θέση στο οικιστικό δίκτυο –των οικισμών 2^{ου} επιπέδου.

Το θεσμικό πλαίσιο για τις χρήσεις γης στην Περιφέρεια Ηπείρου περιλαμβάνει: (1) τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, τα οποία έχουν κυρωθεί σε εθνικό επίπεδο και αφορούν τον τουρισμό, τη βιομηχανία, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τις υδατοκαλλιέργειες, τα σωφρονιστικά καταστήματα, (2) η Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου των Ιωαννίνων (ΦΕΚ 297/Δ/17-05-1989), (3) τα Προεδρικά

Διατάγματα που θεσπίστηκαν για την προστασία αρχαιολογικών χώρων, όπως η Δωδώνη και η Νικόπολη, ή περιοχών όπως το Ζαγόρι ή το ιστορικό κέντρο της Πρέβεζας, (4) τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και τα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης που έχουν κυρωθεί στην περιφέρεια.

Οι τάσεις που διαμορφώνονται στο σχεδιασμό χρήσεων γης, όπως προκύπτουν από τα κυρωμένα σχέδια, είναι οι εξής. Καταρχάς, σε περιφερειακό επίπεδο, υπάρχει μια κοινή αντίληψη, ανεξαρτήτως φορέα, συγκέντρωσης ομοειδών δραστηριοτήτων και επίλυσης των συγκρούσεων χρήσεων γης, όπως φαίνεται από την προώθηση συγκεντρωμένων τουριστικών δραστηριοτήτων κατά περιοχές, την ενίσχυση των ΒΙΠΕ, την αποτροπή της χωροθέτησης βιομηχανικών μονάδων δίπλα από τους οδικούς άξονες, την απομάκρυνση των ιχθυοκαλλιεργειών από την πόλη της Ηγουμενίτσας κα. Επιπρόσθετα, αξιοποιούνται εργαλεία όπως οι Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ), οι Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) ή οι Περιοχές Ελέγχου και Περιορισμού Δόμησης (ΠΕΠΔ), προκειμένου να διευθετηθεί η οικιστική ανάπτυξη στον εξωαστικό χώρο, ένα βασικό πρόβλημα της Ηπείρου, το οποίο, συνήθως, έχει αφετηρία τη μη σωστή διαχείριση των πιέσεων χρήσεων γης, κατά τη μετάβαση από τη γεωργία ή τις δασικές εκτάσεις στον τουρισμό και άλλες αστικές λειτουργίες. Οι περιοχές που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα με τις πιέσεις χρήσεων και έχουν προτεραιότητα εντοπίζονται στο λεκανοπέδιο Ιωαννίνων, τον παράκτιο χώρο της Θεσπρωτίας και σε συγκεκριμένους οικισμούς της Π.Ε. Πρέβεζας (Θεσπρωτικό, Λούρος).

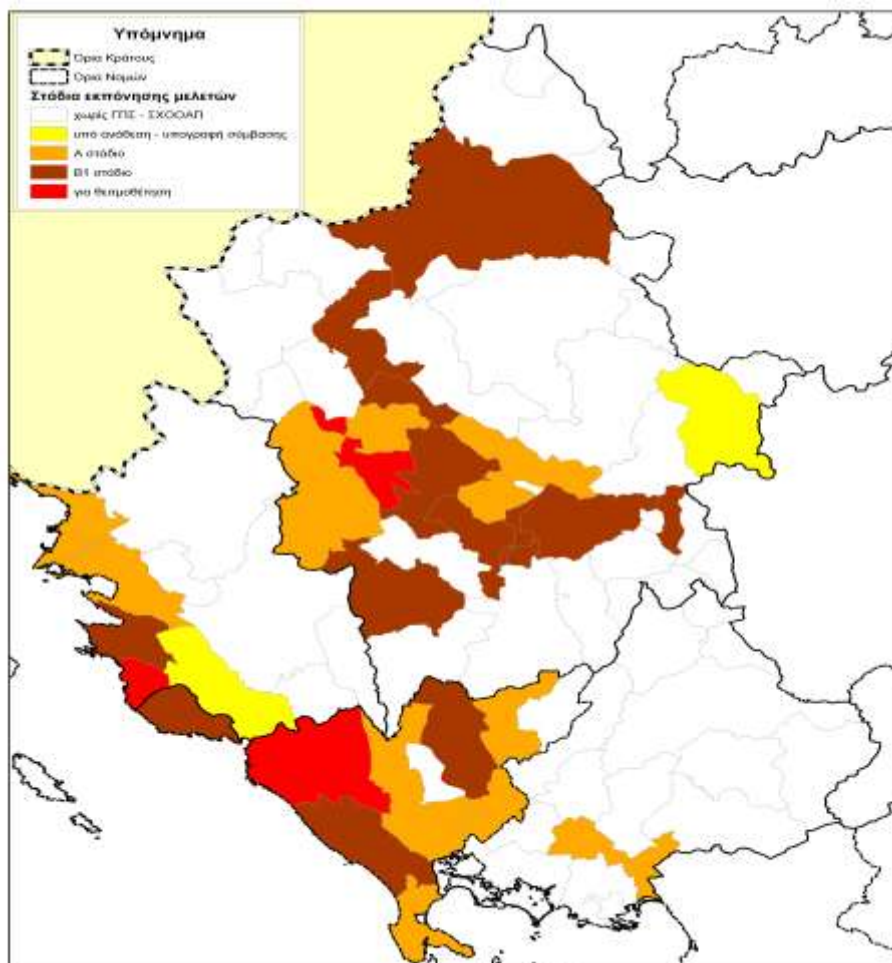
Η πόλη των Ιωαννίνων παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες μια έντονη αστική ανάπτυξη, απόρροια τόσο της ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας προ της κρίσης, όσο και των νέων οδικών αξόνων, ανεξαρτήτως επιπέδου (Εγνατία Οδός, Περιφερειακή Οδός, Οδός Κενάν Μεσσαρέ), οι οποίοι μεταβάλλουν την χωροταξία του Λεκανοπεδίου προς όφελος των περιμετρικών περιοχών. Από την άλλη πλευρά, στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων υπάρχουν προστατευόμενες περιοχές όπως αρχαιολογικοί χώροι ή περιοχές NATURA, οι οποίοι απαιτούν υψηλό βαθμό προστασίας. Η εξέλιξη αποτυπώνεται στις τροποποιήσεις τις ΖΟΕ, ωστόσο, είναι πιθανό να απαιτηθεί και άλλη τροποποίηση.

Η διαχείριση των χρήσεων γης στο εξωαστικό χώρο της Ηπείρου, πέρα από τις πιέσεις χρήσεων γης που ξετάστηκαν ήδη, συνδέεται ακόμη με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την προστασία του τοπίου. Έχει επισημανθεί (Θεώρημα κα, 2013α) ότι τα στοιχεία της ΕΣΥΕ και του Corine Land Cover υποδεικνύουν ότι οι καλύψεις γης στην περιφέρεια Ηπείρου παραμένουν γενικά αμετάβλητες, την τελευταία δεκαετία. Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι τα προβλήματα στη διαχείριση των χρήσεων γης είναι γεωγραφικά περιορισμένα και η έντασή τους οφείλεται περισσότερο στη μη έγκαιρη εναρμόνιση του θεσμικού πλαισίου και του επίσημου σχεδιασμού με την οικονομική πραγματικότητα των περιοχών.

Εξέλιξη του Προγράμματος θεσμοθέτησης ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ

Από τις 76 Δημοτικές Ενότητες (πρώην Καποδιστριακούς Δήμους) έχουν κατά την τελευταία 10ετία εκπονηθεί 28 ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ έχουν ολοκληρωθεί ή οφείλουν να ολοκληρωθούν ως το 2015.

Χάρτης 6: Οικισμοί με ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (πηγή: ΑΠ.Δ. Η.Δ.Μ.)

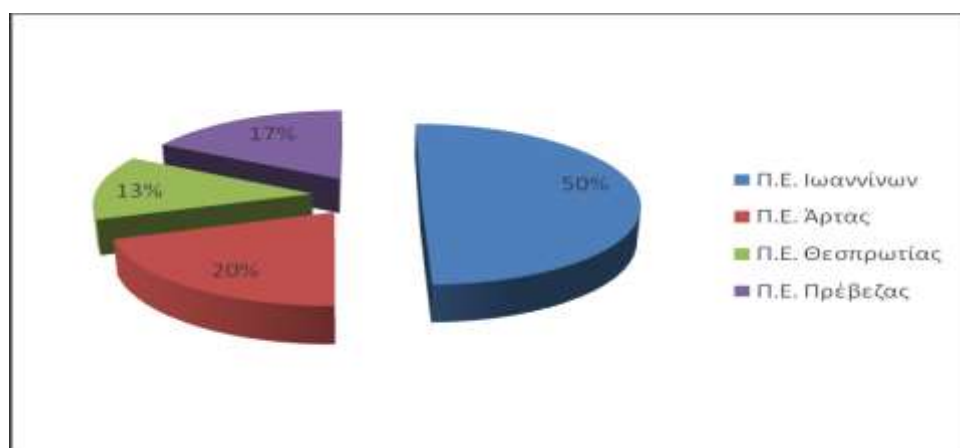
Όπως και σε άλλες αντίστοιχες περιπτώσεις τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ προχώρησαν κατά κύριο λόγο στην επέκταση των οικισμών, είτε για να εντάξουν εκ των υστέρων περιστατικές περιοχές με υψηλή πυκνότητα εκτός σχεδίου κατοικίας, είτε για να προσδιορίσουν νέες επεκτάσεις για την κάλυψη μελλοντικών αναγκών.

Ως προς τις επεκτάσεις νέας κατοικίας σε γενικές γραμμές οι εκτιμήσεις ήταν ιδιαίτερα αισιόδοξές με αποτέλεσμα οι προγραμματικοί πληθυσμοί (χωρητικότητα) που αναφέρονται στο 2022+ να είναι πολύ μεγαλύτεροι από τις τάσεις που διαμορφώνονται με την σταθεροποίηση που παρουσιάζει η απογραφή του 2011.

Σημαντικό στοιχείο των ΓΠΣ /ΣΧΟΟΑΠ είναι ότι καλύπτουν σχεδόν το σύνολο του παράκτιου χώρου. Ο χώρος αυτός πέρα από ότι δέχεται τις μεγαλύτερες πιέσεις και ανταγωνισμούς για την χρήση της γης και των πόρων του, είναι και ο κύριος αποδέκτης του τουρισμού. Η ρύθμιση του και η οργάνωση των υποδομών του είναι ουσιώδους σημασίας για την προστασία του περιβάλλοντος.

6.2.5.2. Πληθυσμός

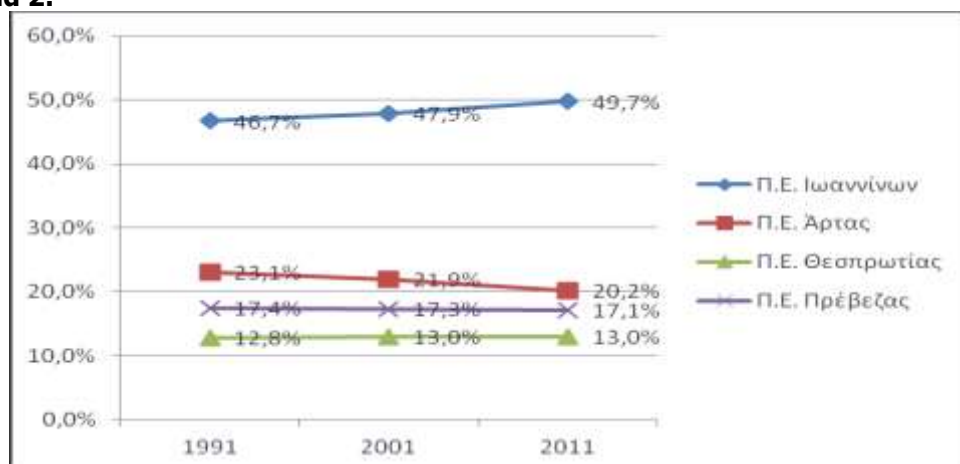
Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, για το έτος 2011, ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας Ηπείρου ανέρχεται συνολικά σε 336.650 κατοίκους, εκ των οποίων οι 167.400 κάτοικοι απογράφηκαν στην Π.Ε. Ιωαννίνων, οι 57.720 κάτοικοι απογράφηκαν στην Π.Ε. Πρέβεζας, οι 43.660 κάτοικοι απογράφηκαν στην Π.Ε. Θεσπρωτίας και οι 67.870 κάτοικοι απογράφηκαν στην Π.Ε. Άρτας.

Εικόνα 3: Ποσοστό της κάθε Π.Ε. στο συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας Ηπείρου
Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία: Advice

Όπως προκύπτει από το Σχήμα 1 στη Π.Ε. Ιωαννίνων κατοικεί ο μισός πληθυσμός της Περιφέρειας Ηπείρου, γεγονός που υποδηλώνει μια ετεροβαρή σχέση ανάμεσα στις περιφερειακές ενότητες στη δημογραφία. Η άνιση κατανομή του πληθυσμού συνδέεται συνήθως τόσο με διαφορετικά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης, όσο και με διαφορετική συχνότητα κινδύνων ρύπανσης στον τομέα του περιβάλλοντος.

Σχήμα 2:

Εικόνα 4 Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού του πληθυσμού της κάθε Π.Ε. στο σύνολο του πληθυσμού της Ηπείρου, Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία: Advice

Όπως προκύπτει από την παραπάνω Εικόνα, η βαρύτητα της κάθε Π.Ε. στη διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου είναι διαφορετική. Έτσι, η βαρύτητα της

Π.Ε. Ιωαννίνων τείνει να αυξάνεται, η βαρύτητα του Π.Ε. Άρτας τείνει να μειώνεται, ενώ η βαρύτητα των Π.Ε. Θεσπρωτίας και Πρέβεζας είναι, ουσιαστικά, σταθερές. Η τελευταία εξέλιξη

Πίνακας 19: Διαχρονική Εξέλιξη ('91 –'11) του πληθυσμού της περιφέρειας Ηπείρου και του Μέσου Ετήσιου Ρυθμού Μεταβολής ανά Π.Ε. και Δ.Ε

Δήμος - Π.Ε. - Περιφέρεια		Αριθμός Ατόμων			ΜΕΡΜ		
Κωδ	Όνομασία	1991	2001	2011	91-01	01-11	91-11
Συνολικά Μεγέθη							
Ελλάδα		10.223.392	10.934.097	10.787.690	0,67%	0,13%	0,27%
Ήπειρος		327.300	336.392	336.650	0,27%	0,01%	0,14%
Ήπειρος % Ελλάδας		3,2%	3,1%	3,1%	-0,40%	0,14%	-0,13%
Ήπειρος ανά Καλλικράτειο Δήμο							
18	Π.Ε. Ιωαννίνων	152.803	161.027	167.400	0,53%	0,39%	0,46%
1801	Δ. Ιωαννιτών	92.425	103.101	111.740	1,10%	0,81%	0,95%
1802	Δ. Βορείων Τζουμέρκων	4.645	4.361	5.770	-0,63%	2,84%	1,09%
1803	Δ. Δωδώνης	11.292	10.482	9.720	-0,74%	-0,75%	-0,75%
1804	Δ. Ζαγορίου	4.274	4.348	3.740	0,17%	-1,50%	-0,67%
1805	Δ. Ζίτσας	14.507	14.923	14.810	0,28%	-0,08%	0,10%
1806	Δ. Κόνιτσας	7.676	7.648	6.390	-0,04%	-1,78%	-0,91%
1807	Δ. Μετσόβου	7.535	7.177	6.240	-0,49%	-1,39%	-0,94%
1808	Δ. Πωγωνίου	10.449	8.987	8.990	-1,50%	0,00%	-0,75%
19	Π.Ε. Άρτας	75.609	73.620	67.870	-0,27%	0,81%	-0,54%
1901	Δ. Αρταίων	44.232	44.136	42.980	-0,02%	-0,27%	-0,14%
1902	Δ. Γεωργίου Καραϊσκάκη	8.055	7.131	5.850	-1,21%	-1,96%	-1,59%
1903	Δ. Κεντρικών Τζουμέρκων	8.989	7.862	6.230	-1,33%	-2,30%	-1,82%
1904	Δ. Νικολάου Σκουφά	14.333	14.491	12.810	0,11%	-1,23%	-0,56%
20	Π.Ε. Θεσπρωτίας	41.820	43.601	43.660	0,42%	0,01%	0,22%
2001	Δ. Ηγουμενίτσας	20.454	24.130	25.780	1,67%	0,66%	1,16%
2002	Δ. Σουλίου	11.011	10.379	10.130	-0,59%	-0,24%	-0,42%
2003	Δ. Φιλιππών	10.355	9.092	7.750	-1,29%	-1,58%	-1,44%
21	Π.Ε. Πρέβεζας	57.068	58.144	57.720	0,19%	0,07%	0,06%
2101	Δ. Πρέβεζας	27.948	30.137	31.700	0,76%	0,51%	0,63%
2102	Δ. Ζηρού	16.241	15.410	14.080	-0,52%	-0,90%	-0,71%
2103	Δ. Πάργας	12.879	12.597	11.940	-0,22%	-0,53%	-0,38%
% Συμμετοχή							

Καλλικράτειων Δήμων στο Σύνολο Ηπείρου							
18	Π.Ε. Ιωαννίνων	46,7%	47,9%	49,7%	0,25%	0,38%	0,32%
1801	Δ. Ιωαννιτών	28,2%	30,6%	33,2%	0,82%	0,80%	0,81%
1802	Δ. Βορείων Τζουμέρκων	1,4%	1,3%	1,7%	-0,90%	2,83%	0,95%
1803	Δ. Δωδώνης	3,5%	3,1%	2,9%	-1,01%	-0,76%	-0,89%
1804	Δ. Ζαγορίου	1,3%	1,3%	1,1%	-0,10%	-1,50%	-0,80%
1805	Δ. Ζίτσας	4,4%	4,4%	4,4%	0,01%	-0,08%	-0,04%
1806	Δ. Κόνιτσας	2,3%	2,3%	1,9%	-0,31%	-1,79%	-1,05%
1807	Δ. Μετσόβου	2,3%	2,1%	1,9%	-0,76%	-1,40%	-1,08%
1808	Δ. Πωγωνίου	3,2%	2,7%	2,7%	-1,77%	0,00%	-0,89%
19	Π.Ε. Άρτας	23,1%	21,9%	20,2%	-0,54%	0,82%	-0,68%
1901	Δ. Αρταίων	13,5%	13,1%	12,8%	-0,30%	-0,27%	-0,28%
1902	Δ. Γεωργίου Καραϊσκάκη	2,5%	2,1%	1,7%	-1,48%	-1,97%	-1,73%
1903	Δ. Κεντρικών Τζουμέρκων	2,7%	2,3%	1,9%	-1,60%	-2,31%	-1,95%
1904	Δ. Νικολάου Σκουφά	4,4%	4,3%	3,8%	-0,16%	-1,23%	-0,70%
20	Π.Ε. Θεσπρωτίας	12,8%	13,0%	13,0%	0,14%	0,01%	0,07%
2001	Δ. Ηγουμενίτσας	6,2%	7,2%	7,7%	1,39%	0,66%	1,02%
2002	Δ. Σουλίου	3,4%	3,1%	3,0%	-0,86%	-0,25%	-0,56%
2003	Δ. Φιλιππών	3,2%	2,7%	2,3%	-1,56%	-1,59%	-1,58%
21	Π.Ε. Πρέβεζας	17,4%	17,3%	17,1%	-0,09%	0,08%	-0,08%
2101	Δ. Πρέβεζας	8,5%	9,0%	9,4%	0,48%	0,50%	0,49%
2102	Δ. Ζηρού	5,0%	4,6%	4,2%	-0,80%	-0,91%	-0,85%
2103	Δ. Πάργας	3,9%	3,7%	3,5%	-0,49%	-0,54%	-0,52%

Από τον τελευταίο πίνακα διακρίνεται μια γενική τάση ανακοπής του δημογραφικού δυναμισμού, με τις σημαντικές εξαιρέσεις της Π.Ε. Άρτας και του Δήμου Άνω Πωγωνίου, οι οποίοι, παρά τις αντίξοες συνθήκες, εμφανίζουν έντονες δυναμικές δημογραφικής ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, οι Δήμοι Ιωαννίνων και Βορείων Τζουμέρκων παρουσιάζουν σταθερή δημογραφική δυναμική, με το δεύτερο να ανατρέπει τελείως τη διαγραφόμενες εξελίξεις, κατά την πρώτη δεκαετία.

Εκτός από το ΜΕΡΜ, η κατανομή του πληθυσμού ανά Δήμο δίνει μια εικόνα τη βαρύτητας του κάθε Δήμου, συνολικά στην Ήπειρο. Ο Δήμος Ιωαννιτών συγκεντρώνει περίπου το 1/3 της περιφέρειας, έχοντας τον κεντρικότερο ρόλο, ενώ οι Δήμοι Άρτας και Πρέβεζας συγκεντρώνουν περίπου το 1/10 του συνολικού πληθυσμού ο καθένας.

6.2.5.3. Δημογραφικές τάσεις

Η Περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζει έναν εξαιρετικά γερασμένο πληθυσμό. Η δημογραφική αυτή τάση εκδηλώνεται με σαφή χωρικά χαρακτηριστικά και συνδέεται άμεσα με τις κατά τόπους δυνατότητες και προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης. Παραθέτοντας τους δείκτες γήρανσης του πληθυσμού και αντικατάστασης της εργασίας, φαίνεται ότι "θετικές" πληθυσμιακές προοπτικές εμφανίζονται μόνο στα αστικά κέντρα των Ιωαννίνων και της Ηγουμενίτσας, συνθήκες "συγκράτησης" στις άλλες δύο πρωτεύουσες περιφερειακών ενοτήτων, ενώ στον λοιπό χώρο της υπαίθρου και ειδικά στον ορεινό χώρο η γήρανση είναι ιδιαίτερα υψηλή.

Ο δείκτης γήρανσης προκύπτει από την αναλογία του πληθυσμού 0-15 ετών προς τον πληθυσμό 65+ ετών. Αντίστοιχα, ο δείκτης αντικατάστασης προκύπτει από την αναλογία του πληθυσμού 14 -19 ετών προς τον πληθυσμό 60 -64 ετών. Οι δύο δείκτες υποδεικνύουν το δυναμισμό της δημογραφικής ανάπτυξης μιας κοινωνίας την επόμενη πενταετία, με το δείκτη αντικατάστασης να είναι περισσότερο στραμμένος προς την οικονομία, δεδομένου ότι οι παραγωγικές ηλικίες είναι οι ηλικίες 20 -65 ετών.

Από το σχετικό πίνακα (βλ. Παράρτημα ΙΙ) προκύπτει ότι ο πληθυσμός της Περιφέρειας Ηπείρου γενικά, είναι αρκετά γερασμένος και η αντικατάσταση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού δυσχερής. Στο εσωτερικό της Περιφέρειας, οι Καλλικρατικοί Δήμοι της Ηπείρου εμφανίζουν σχεδόν όλοι τα ίδια προβλήματα. Από την εικόνα αυτή εξαιρούνται:

Τα Δημοτικά Διαμερίσματα: α) Ανατολή του Δήμου Ιωαννιτών, β) Ηγουμενίτσα, του Δήμου Ηγουμενίτσα, τα οποία ελκύουν διαρκώς νέους και παραγωγικούς ανθρώπους. Η εξέλιξη αυτή πιθανότατα οφείλεται στην ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και την αυξανόμενη προαστιοποίηση στα Ιωάννινα, τα τελευταία χρόνια –ιδίως πριν την κρίση.

Τα Δημοτικά Διαμερίσματα: α) Ιωαννιτών στο Δήμο Ιωαννιτών, β) Πασσαρώνος, στο Δήμο Ζίτσας, γ) Αρταίων, στο Δήμο Αρταίων, δ) Πρεβεζαίων, στο Δήμο Πρεβεζαίων, τα οποία ανανεώνουν ομαλά τον πληθυσμό τους και το παραγωγικό τους δυναμικό, σε συνδυασμό με μια τάση για αύξηση. Η εξέλιξη οφείλεται τόσο στην ύπαρξη σημαντικών υποδομών, περιφερειακού και υπερτοπικού χαρακτήρα (νοσοκομεία, ΑΕΙ/ ΑΤΕΙ, ΒΙΠΕ κ), όσο και στη σταθερή λειτουργία, επί πολλές δεκαετίες, πολλών και δυναμικών επιχειρήσεων που ωθούν νέα νοικοκυριά στην εγκατάσταση τους στην περιοχή.

Μικροί οικισμοί όπως: α) το Πάπιγγο, στο Δήμο Ζαγορίου, β) η Πωγωνιανή, στο Δήμο Πωγωνίου, γ) το Πέτα στο Δήμο Σκουφά, δ) η Πάργα, στο Δήμο Πάργας, αντικαθιστούν χωρίς προβλήματα τον παραγωγικό τους πληθυσμό αλλά δεν αντικαθιστούν πλήρως το συνολικό πληθυσμό. Αν δε διορθωθεί το τελευταίο, οι οικισμοί μεσοπρόθεσμα θα έχουν πρόβλημα και στην αντικατάσταση του παραγωγικού τους πληθυσμού.

Στην υπόλοιπη περιφέρεια, η εικόνα διαμορφώνεται ως εξής:

- Οι Δήμοι Ζίτσας (πλην της Δ.Ε. Πασσαρώνος), Δωδώνης, Κόνιτσας, Μετσόβου, Βορείων Τζουμέρκων, Ζαγορίου (εκτός από το Πάπιγγο) και οι περισσότερο απομακρυσμένες Δ.Ε. του Δήμου Ιωαννιτών έχουν σοβαρό πρόβλημα γήρανσης και αντικατάστασης του παραγωγικού πληθυσμού στην Π.Ε. Ιωαννίνων.

- Η Π.Ε. Άρτας έχει πολύ σοβαρά προβλήματα στη γήρανση και την αντικατάσταση του πληθυσμού, εκτός από την Άρτα και το Πέτα.
- Η Π.Ε. Πρέβεζας έχει σοβαρά προβλήματα με τη γήρανση και την αντικατάσταση του πληθυσμού, εκτός από την Πρέβεζα την Πάργα και τη Φιλιππιάδα.
- Η Π.Ε. Θεσπρωτίας εμφανίζει και αυτή σοβαρά προβλήματα με τη γήρανση και την αντικατάσταση, εκτός από την Ηγουμενίτσα.

Συνολικά, το παραγωγικό δυναμικό της περιφέρειας Ηπείρου, βραχυπρόθεσμα, όσο και μεσοπρόθεσμα, θα είναι συγκεντρωμένο στις τέσσερις έδρες των Π.Ε., ενώ η Δ.Ε. Ανατολής εμφανίζει ένα ξεχωριστό, ποσοτικά και ποιοτικά, δυναμισμό. Ενδεχόμενα περιβαλλοντικά προβλήματα στο μέλλον αναμένεται να εντοπιστούν, κυρίως, σε αυτές τις περιοχές.

Το Πάπιγκο, η Πωγωνιανή, το Πέτα και η Πάργα αναμένεται βραχυπρόθεσμα να διατηρήσουν την τοπική τους ανάπτυξη σε ικανοποιητικό επίπεδο, αν και, κατά βάθος, εξαντλούν ήδη τις δυνατότητές τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η βιώσιμη διαχείριση του περιβάλλοντος αναμένεται να είναι καθοριστικό στοιχείο στη δημογραφική και την οικονομική τους ανάπτυξη μακροπρόθεσμα.

Ιδιαίτερα κρίσιμο στοιχείο για τη φυσιογνωμία της Ηπείρου στο μέλλον είναι οικισμοί όπως το Μέτσοβο, η Κόνιτσα, η Φιλιππιάδα, το Καλπάκι, τα Σύβοτα, οι οποίοι φαίνεται ότι έχουν χάσει αρκετό έδαφος ήδη και δυσκολεύονται να ακολουθήσουν τα πιο δυναμικά μέρη της Περιφέρειας. Θα χρειαστεί πολλή προσοχή στην ισορροπία ανάμεσα στην άμεση ανάγκη για ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις και στις επιπτώσεις που μπορεί εκείνες να έχουν στο περιβάλλον.

Τέλος, ένα μεγάλο μέρος της Περιφέρειας Ηπείρου, το οποίο καλύπτει ένα πολύ μεγάλο μέρος γεωγραφικά αλλά αισθητά μικρότερο πληθυσμιακά, αντιμετωπίζει ήδη πολύ σοβαρά δημογραφικά και αναπτυξιακά προβλήματα. Δεδομένου ότι η εγκατάλειψη των Δ.Ε. οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην έλλειψη επενδύσεων και υποδομών, το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον μπορεί να αποτελέσει συγκριτικό πλεονέκτημα των περιοχών για την οικονομική τους ανάπτυξη. Εν τούτοις, πρέπει να είναι σαφές ότι δεν έχουν όλες οι περιοχές τις ίδιες προοπτικές, αφού οι τελευταίες εξαρτώνται από τον περιφερειακό χωροταξικό σχεδιασμό και τις υφιστάμενες υποδομές στις μεταφορές, την εκπαίδευση, την υγεία και την παραγωγή.

Πίνακας 20 Δείκτες Γήρανσης και Αντικατάστασης στην Περιφέρεια Ηπείρου ανά Π.Ε. και Δ.Ε. (πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Περιοχή	ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1,34	0,83
ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	1,40	0,88
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ	1,76	0,69
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1,65	0,71
ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	1,09	0,86
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	1,08	0,86
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΤΟΛΗΣ	0,59	1,22
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	1,44	0,78
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΜΒΩΤΙΔΟΣ	1,52	0,73
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1,54	0,63
ΔΗΜΟΣ ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	4,70	0,34
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΑΜΑΝΤΩΝ	3,21	0,53
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΤΣΑΝΟΧΩΡΙΩΝ	5,20	0,29
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΜΑΤΣΟΥΚΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΛΑΡΙΤΩΝ (ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ) ΚΑΙ ΒΑΘΥΠΕΔΟΥ	2,55	0,73
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΣΙΡΑΚΟΥ (ΣΥΡΡΑΚΟΥ) ΚΑΙ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	15,15	0,08
ΔΗΜΟΣ ΔΩΔΩΝΗΣ	5,06	0,30
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	3,83	0,33
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΩΔΩΝΗΣ	9,23	0,22
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΚΚΑΣ ΣΟΥΛΙΟΥ	4,81	0,35
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΕΛΛΩΝ	8,71	0,19
ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	4,64	0,38
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	3,54	0,42
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΒΟΒΟΥΣΗΣ	6,64	0,27
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΠΙΓΚΟΥ	1,67	0,88
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΦΗΣ	4,88	0,49
ΔΗΜΟΣ ΖΙΤΣΑΣ	2,06	0,66
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΣΑΡΩΝΟΣ (ΠΑΣΣΑΡΩΝΟΣ)	1,21	0,90
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΚΑΛΗΣ	2,55	0,38
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	6,01	0,32
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΙΤΣΑΣ	4,68	0,41
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΛΟΣΣΩΝ	8,76	0,28
ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ	3,52	0,55
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΚΑΙ ΦΟΥΡΚΑΣ	3,09	0,60
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΗΣ	2,81	0,48
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ	3,31	0,52
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ	7,61	0,38
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	2,28	0,58
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΚΑΙ ΜΗΛΕΑΣ	1,68	0,78
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΓΝΑΤΙΑΣ	3,90	0,34
ΔΗΜΟΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ	4,53	0,42
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ	3,88	0,62
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΩ ΚΑΛΑΜΑ	4,09	0,41
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΩ ΠΩΓΩΝΙΟΥ	6,01	0,29
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΔΕΛΒΙΝΑΚΙΟΥ ΚΑΙ ΛΑΒΔΑΝΗΣ	5,00	0,33
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ	3,47	0,86
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΤΑΣ	2,14	0,64

Περιοχή	ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΙΩΝ	1,55	0,75
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΤΑΙΩΝ	1,20	0,92
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ	2,59	0,49
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΛΑΧΕΡΝΩΝ	2,33	0,61
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΞΗΡΟΒΟΥΝΙΟΥ	3,16	0,51
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΙΛΟΘΕΗΣ	1,69	0,61
ΔΗΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ	4,73	0,50
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	6,69	0,37
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ	3,53	0,56
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΡΑΦΥΛΙΑΣ	5,35	0,53
ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	7,57	0,28
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΑΘΑΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΟΔΩΡΙΑΝΩΝ	7,60	0,28
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΓΝΑΝΤΩΝ	10,36	0,21
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΛΙΣΣΟΥΡΓΩΝ	2,35	0,72
ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΦΑ	2,31	0,57
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΤΑ	1,73	0,89
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΑΧΘΟΥ	2,71	0,47
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΜΜΕΝΟΥ	2,41	0,47
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΜΠΟΤΙΟΥ	3,13	0,38
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	1,75	0,73
ΔΗΜΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	1,23	0,90
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	0,85	1,07
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΙΟΥ	3,45	0,52
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΟΥ	3,42	0,40
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΡΔΙΚΑΣ	1,81	0,73
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΥΒΟΤΩΝ	2,19	0,71
ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΛΙΟΥ	2,62	0,55
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΣΟΥΛΙΟΥ	2,83	0,50
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΧΕΡΟΝΤΑ	2,00	0,73
ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ	3,06	0,53
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΙΛΙΑΤΩΝ	3,51	0,53
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΑΓΙΑΔΑΣ	1,89	0,53
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	1,66	0,69
ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	1,35	0,73
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΕΒΕΖΗΣ	1,04	0,83
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΛΟΓΓΟΥ	2,20	0,53
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΟΥΡΟΥ	2,60	0,53
ΔΗΜΟΣ ΖΗΡΟΥ	2,23	0,63
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΟΣ	1,43	0,81
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΩΓΕΙΟΥ	6,03	0,20
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΕΣΠΡΩΤΙΚΟΥ	4,24	0,43
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΑΝΕΑΣ	2,79	0,73
ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΓΑΣ	1,91	0,65
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΑΝΑΡΙΟΥ	2,18	0,53
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΓΑΣ	1,49	1,00

6.2.5.4. Οικονομία και Εισόδημα

Η περιφέρεια κατατάσσεται μεταξύ των «φτωχότερων» περιφερειών όχι μόνο της χώρας αλλά και της Χωρικής Ενότητας και της ΕΕ-15 και της ΕΕ-28.

Επιπλέον, υφίστανται στο εσωτερικό της αξιοσημείωτες ανισότητες μεταξύ νομών οι οποίες εντοπίστηκαν το 2006 αλλά συνεχίζουν να δρουν και στην τρέχουσα περίοδο:

Πίνακας 21 κατάταξη νομών ως προς το ΑΕΠ, 2008 (σε Μ.Α.Δ.)

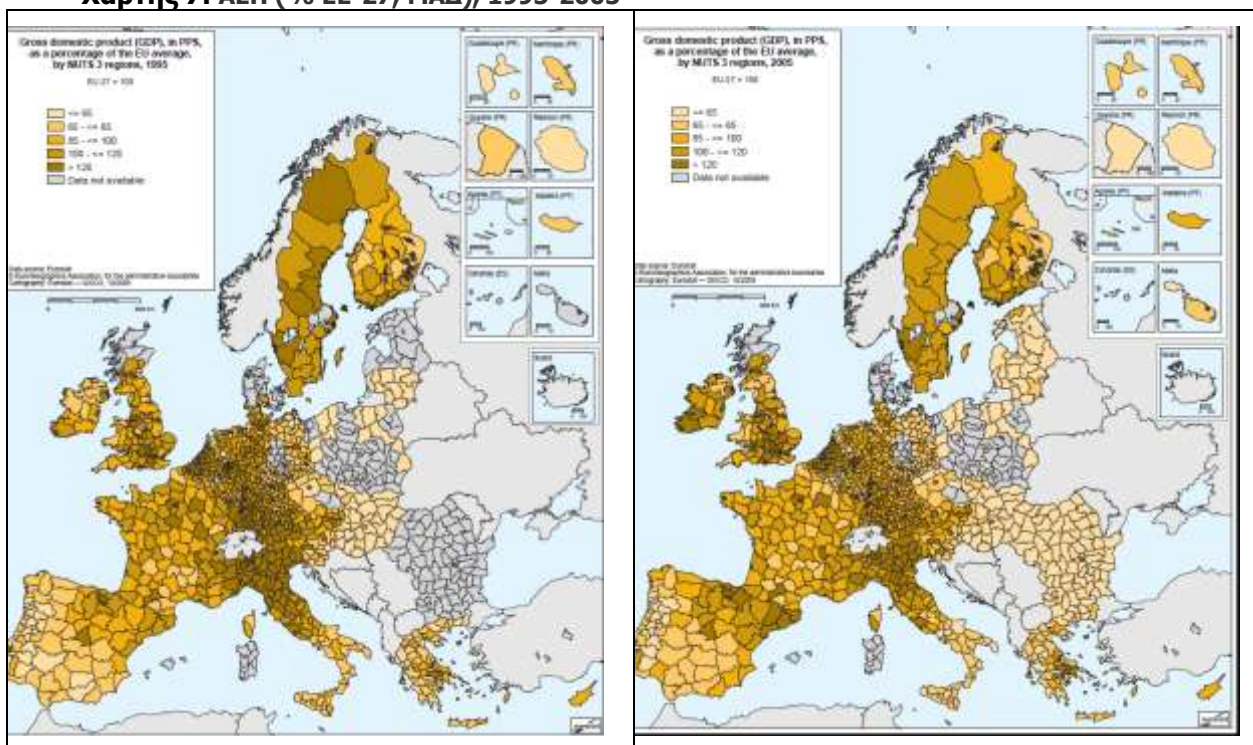
	ΑΕΠκκ 2008, κατάταξη μεταξύ 51 νομών χώρας	ΣΔΕΑ (*), 2001, κατάταξη μεταξύ 51 νομών χώρας
Ν. Αρτης	49	46
Ν. Θεσπρωτίας	31	49
Ν. Ιωαννίνων	28	21
Ν. Πρεβέζης	35	38

Πηγή: Eurostat, *ιδία επεξεργασία*

(*) Σύνθετος Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης: λαμβάνει υπόψη περισσότερες μεταβλητές πέραν του ΑΕΠ. Η μεθοδολογία υπολογισμού του αναλύεται στο: Πετράκος Γ., Ψυχάρης Ι. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, εκδ. Κριτική, σελ. 89-97

Το σημαντικότερο ζήτημα είναι η διαχρονικότητα της αναπτυξιακής υστέρησης. Αν Ιωάννινα και Πρέβεζα φαίνονται να ξεπερνούν το κατώφλι του 65% μεταξύ 1995 και 2005, αυτό συμβαίνει σε ελάχιστο βαθμό και οι υπόλοιποι νομοί εξακολουθούν να βρίσκονται στην τελευταία κατάταξη, όπως και το 1995:

Χάρτης 7. ΑΕΠ (% ΕΕ-27, ΜΑΔ), 1995-2005

Πηγή: Eurostat, Regional Yearbook 2010

Η κατάσταση αντανακλάται στους δείκτες εισοδηματικής ικανότητας:

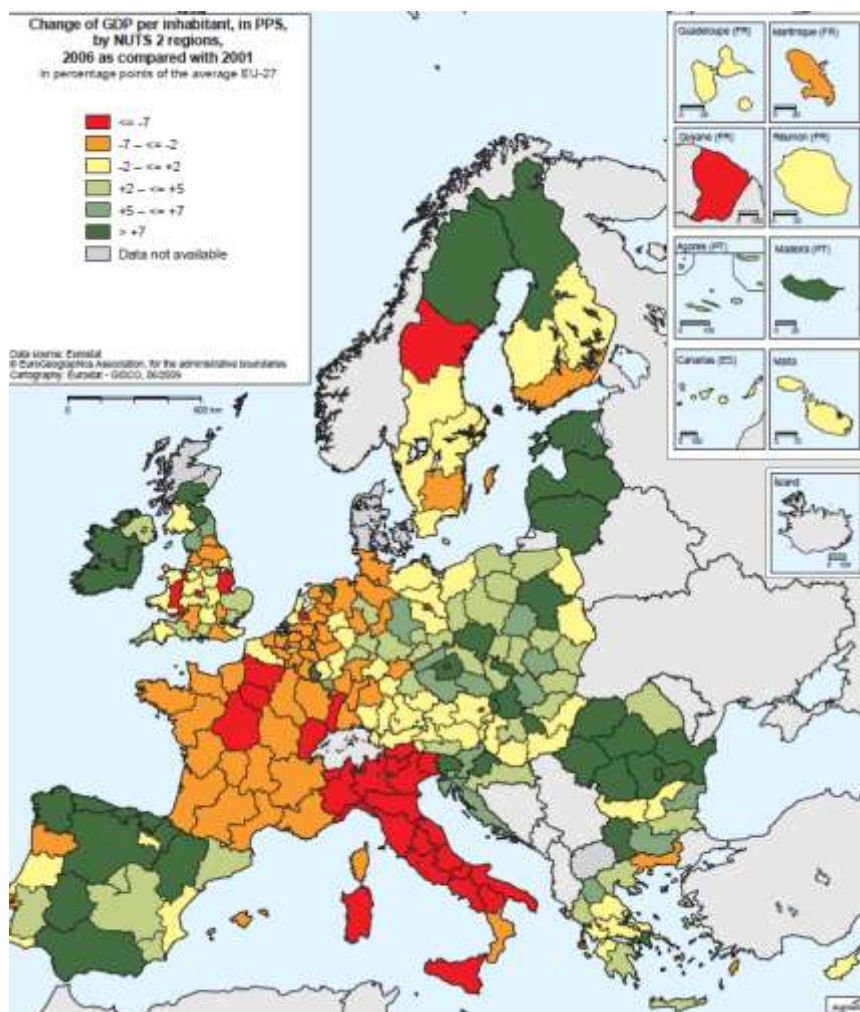
Πίνακας 22: ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ, 2008/2009

	ΑΕΠ σε εκατ. € (τρέχουσες τιμές 2009)			Μέση μηνιαία καταναλωτική δαπάνη ανά νοικοκυριό (αγορές 2008), σε €	% πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας, 2009
	€	% χώρας	σειρά		
Ελλάδα	235.017	100		2.118	27,6
Ήπειρος	5.797	2,5	10		33,5

Πηγή: Economics.gr, ίδια επεξεργασία

Είναι βεβαίως αξιοσημείωτο το γεγονός ότι, σε στατιστικούς όρους, η Περιφέρεια εμφανίζεται με αύξηση του κ.κ. ΑΕΠ (σε Μ.Α.Δ.) στην περίοδο 2001-2005, συγκαταλεγόμενη μεταξύ των «συγκλινουσών» ευρωπαϊκών περιφερειών:

Χάρτης 8 Μεταβολή ΑΕΠ 1995 - 2005

Πηγή: Eurostat, Regional Yearbook 2010

Πρόκειται μάλλον για τη διάκριση μεταξύ «πραγματικής» και «εικονικής» ανάπτυξης, η οποία έγινε προφανής με την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης, η πραγματική ποσοτικοποιημένη επίπτωση της οποίας στις ελληνικές Περιφέρειες δεν έχει ακόμη εκτιμηθεί.

{Είναι πιθανό η πρόσκαιρη άνοδος του κκ ΑΕΠ να σχετίζεται με τα γεγονότα της εποχής, όπως η κατασκευή της Εγνατίας Οδού, η μεγάλη άνοδος του κλάδου της οικοδομής, το ελκυστικότερο επενδυτικό περιβάλλον μετά την εισαγωγή του ευρώ (€) και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος (μαζικός τουρισμός και εναλλακτικές μορφές). Τα γεγονότα αυτά ήταν κάποιες αρνητικές συνθήκες της προηγούμενης περιόδου (γεωγραφική απομόνωση από την εθνική αγορά και από τους εμπορικούς δρόμους της Ευρώπης, χαμηλά εισοδήματα στον εξωαστικό χώρο κα), επιτρέποντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, τη σύγκλιση ορισμένων περιοχών. Παρόλα αυτά, η παραγωγική αναδιάρθρωση δεν ολοκληρώθηκε, ακολουθώντας εν πολλοίς τη γενικότερη πορεία της ελληνικής οικονομίας, με αποτέλεσμα τα εισοδήματα και οι θέσεις εργασίας να μην μπορούν να σταθεροποιηθούν, ιδίως έπειτα από την κρίση, και οι δείκτες οικονομίας και εισοδήματος να επιδεινωθούν.}

Ενδείξεις πάντως για υστέρηση με μόνιμα χαρακτηριστικά δίνει καταρχήν η ανάλυση της εξέλιξης του δείκτη «φτώχειας»:

Πίνακας 23: Ποσοστό Πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας

	2005	2009
ΕΛΛΑΔΑ	29,4	27,6
Ήπειρος	38,2	33,5

Πηγή: Eurostat

6.2.5.5. Παραγωγική διάρθρωση

Παραγωγική διάρθρωση

Η εξέλιξη της παραγωγής στην τελευταία περίοδο (από το 2000 και έως το 2008, έτος με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις κατά τομέα:

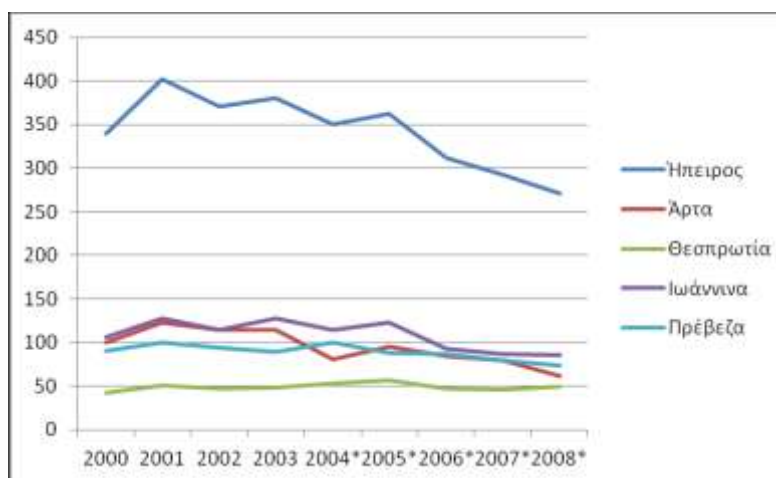
- αγροτικός τομέας
- βιομηχανία και ενέργεια
- κατασκευές
- εμπόριο, ξενοδοχεία - εστιατόρια, μεταφορές – επικοινωνίες
- χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις
- άλλες υπηρεσίες.

Τα κατά τομέα ποσοτικά δεδομένα αναλύονται ακολούθως.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19: ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ, ΑΛΙΕΙΑ (ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)

	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*
ΗΠΕΙΡΟΣ	340	402	371	381	350	363	312	293	271
Άρτα	100	123	115	114	81	96	85	80	61
Θεσπρωτία	42	51	47	49	54	57	47	46	50
Ιωάννινα	107	128	115	127	115	123	92	87	86
Πρέβεζα	91	100	94	90	101	88	87	80	74

Πηγή: ΕΣΑ

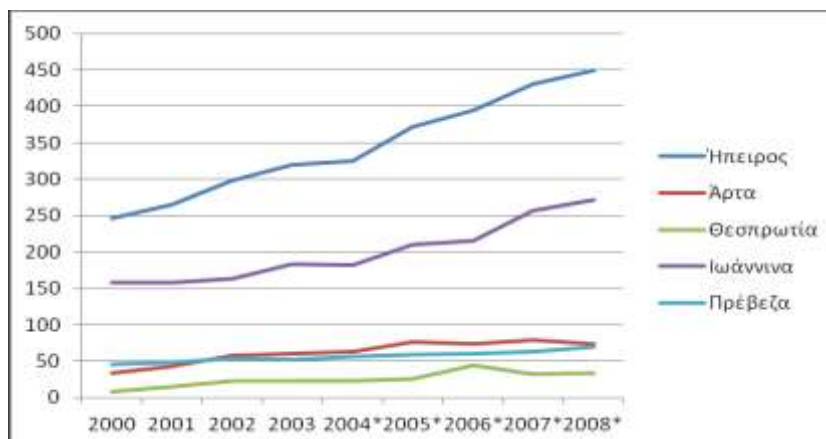

Στον πρωτογενή τομέα, για την σειρά ετών από το 2000 έως το 2008, οπότε και είναι διαθέσιμα τα οικονομικά στοιχεία από την ΕΣΑ, παρατηρούμε μια συνεχή πτωτική τάση. Αυτή οφείλετε στην εν γένει ερήμωση της υπαίθρου καθώς και στο γεγονός ότι παραδοσιακές μαζικές καλλιέργειες όπως; αυτή του καπνού σταμάτησαν να υφίστανται ή οι τιμές που επιτυγχάνονται πλέον δεν είναι ικανοποιητικές. Στο φαινόμενο αυτό συνδράμει και η δυσκολία των καλλιεργητών να προσαρμοστούν σε νέες μορφές καλλιέργειας. Ο μόνος Νομός στον οποίο εμφανίζεται ελαφρά ανοδική τάση είναι ο Νομός Θεσπρωτίας. Η τάση αυτή εικάζεται ότι μπορεί να προέρχεται από την ανάπτυξη που επήλθε λόγω του νέου λιμανιού, το οποίο βοηθά στην διακίνηση των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*
ΗΠΕΙΡΟΣ	247	265	298	320	325	372	394	431	450
Άρτα	34	44	58	61	63	76	73	79	74
Θεσπρωτία	8	15	23	23	24	26	45	32	34
Ιωάννινα	159	158	164	183	183	211	216	257	272
Πρέβεζα	46	48	54	52	56	60	61	63	70

Πηγή: ΕΣΑ.

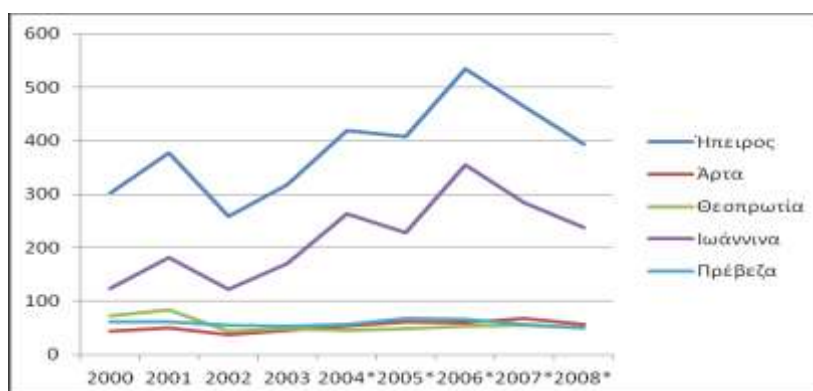

Εν αντιθέσει με τον πρωτογενή τομέα, η βιομηχανία παρουσιάζει άνοδο Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας. Το γεγονός μπορεί να αποδοθεί τόσο στην συνεχή λειτουργία των Αναπτυξιακών Νόμων και Προγραμμάτων, όσο και στην εισαγωγή των ενεργειακών εγκαταστάσεων ως νέας μορφής επενδύσεων. Βεβαίως, πρέπει να τονιστεί ότι η άνοδος αυτή οφείλεται κυρίως στον Νομό Ιωαννίνων ο οποίος έως το 2008 είχε και την μόνη σε λειτουργία ΒΙΠΕ στην Ήπειρο. Στους άλλους Νομούς, ενώ εμφανίζεται ανοδική τάση, αυτή δεν είναι τόσο έντονη, παρουσιάζοντας χαμηλό βαθμό ανάπτυξης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21: ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*
ΉΠΕΙΡΟΣ	301	377	259	318	419	408	534	463	394
Άρτα	43	50	37	46	53	62	60	67	56
Θεσπρωτία	73	84	44	49	46	49	53	54	49
Ιωάννινα	124	181	123	170	264	228	355	285	239
Πρέβεζα	61	61	54	53	56	69	66	57	50

Πηγή: ΕΣΑ.

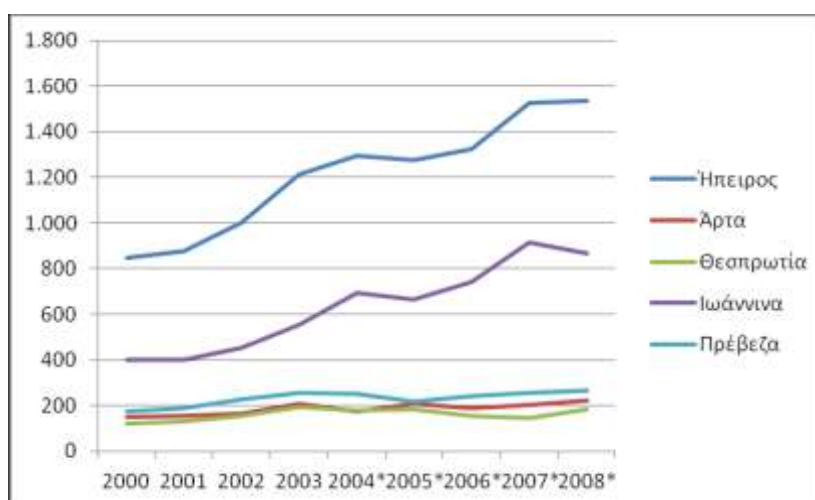
Ανοδική τάση με έντονες διακυμάνσεις παρουσιάζει ο κλάδος των κατασκευών στην Ήπειρο. Οι έντονες διακυμάνσεις παρουσιάζονται κυρίως στο Νομό Ιωαννίνων ο οποίος, κατέχοντας το μεγάλο ποσοστό της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του κλάδου, επιρεάζει έντονα τη γενική εικόνα. Οι άλλοι τρεις Νομοί ακολουθούν σχετικά σταθερές πορείες. Ο Νομός Άρτας εμφανίζει ελαφρά ανοδική τάση ενώ οι Νομοί Πρέβεζας και

Θεσπρωτίας ελαφρά πτωτική τάση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 22: ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ, ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ, ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ, ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*
ΉΠΕΙΡΟΣ	850	876	1.002	1.214	1.298	1.276	1.326	1.526	1.537
Άρτα	151	155	163	210	173	208	189	204	222
Θεσπρωτία	123	132	154	193	181	184	155	147	182
Ιωάννινα	401	400	456	557	693	667	742	917	866
Πρέβεζα	175	188	229	254	251	218	240	257	267

Πηγή: ΕΣΑ.

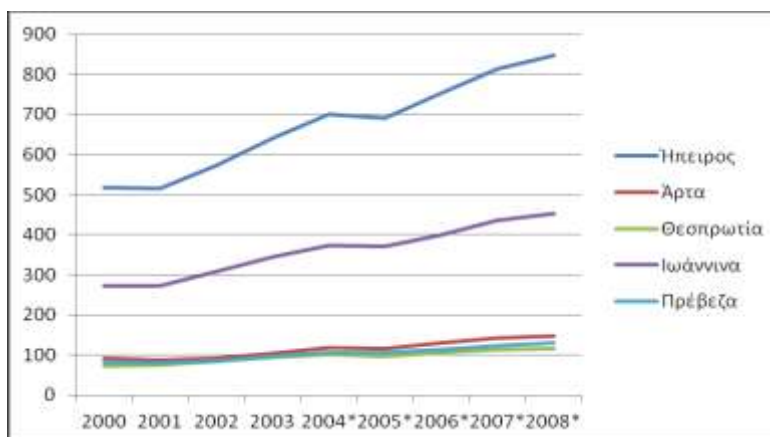

Με βάση τα οικονομικά στοιχεία των κλάδων του εμπορίου και του τουρισμού είναι εμφανές ότι η Ήπειρος είναι περιοχή που η κλάδοι αυτοί αποτελούν βασικούς μοχλούς οικονομικής ανάπτυξης. **Με Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία που υπερβαίνει το άθροισμα της Πρωτογενούς Παραγωγής, της Μεταποίησης και του τομέα των Κατασκευών, το Εμπόριο και ο Τουρισμός** αναδεικνύονται σε οικονομική «ατμομηχανή» της Ηπείρου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως φαίνεται από τα παρατιθέμενα στοιχεία, όλοι οι Νομοί της Ηπείρου εμφανίζουν ανοδική τάση στους κλάδους αυτούς με μόνο τον Νομό Ιωαννίνων να έχει εμφανίσει πρόσκαιρη και, μάλλον, συγκυριακή πτώση το 2008.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ, ΕΚΜΙΣΘΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧ/ΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*
ΉΠΕΙΡΟΣ	519	515	572	640	701	692	754	814	846
Άρτα	93	86	91	105	118	116	132	143	147
Θεσπρωτία	72	76	86	94	102	98	106	113	116
Ιωάννινα	272	272	309	346	374	372	401	435	454
Πρέβεζα	82	80	86	96	107	106	115	124	130

Πηγή: ΕΣΑ.

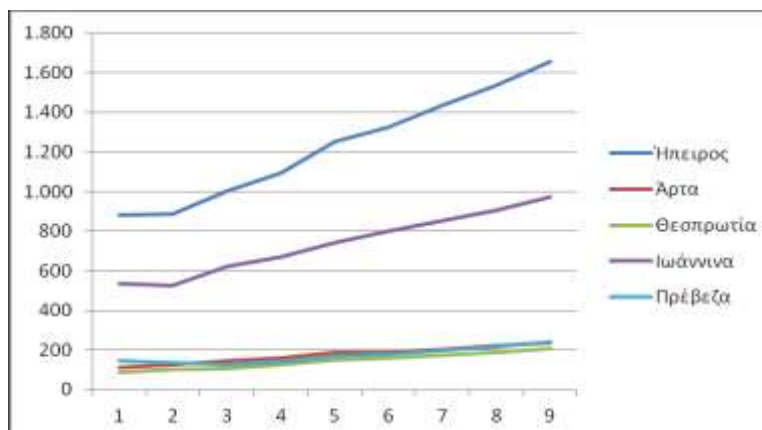

Σημαντική ΑΠΑ (Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία) εμφανίζει ο κλάδος της χρηματοπιστωτικής διαμεσο-λάβησης, της διαχείριση ακίνητης περιουσίας και της εκμίσθωσης. Το γεγονός υποδεικνύει ότι υπάρχει αποθεματικό κεφάλαιο από ιδιώτες και επιχειρήσεις και ότι υπάρχουν πολλές ακίνητες περιουσίες. Δυστυχώς, σχετικοί δείκτες δεν δείχνουν ότι οι αξίες αυτές διατίθενται για επενδύσεις αλλά παραμένουν ανενεργές, ως αποθεματικό, καταθέσεις ή αναξιοποίητα ακίνητα. Παρά το γεγονός της ισχυρής ανοδικής τάσης που καταγράφεται στα δεδομένα, η τάση δεν παράγει επιχειρηματική ή οικονομική ανάπτυξη καθώς αφορά υπηρεσίες που εκτελούνται με εσωστρεφή προσανατολισμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 24: ΑΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*
ΉΠΕΙΡΟΣ	880	888	1.002	1.095	1.254	1.325	1.433	1.536	1.658
Άρτα	114	127	143	159	191	189	203	223	237
Θεσπρωτία	87	102	109	125	152	161	176	189	208
Ιωάννινα	535	524	624	672	743	798	853	906	972
Πρέβεζα	143	134	126	140	168	178	200	218	241

Πηγή: ΕΣΑ.

Με βάση τα εν λόγω στοιχεία, ο κλάδος των Άλλων Υπηρεσιών αναδύκνεται σε πρωταγωνιστή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ήπειρο. Περνώντας σε αξία ακόμη κι αυτόν τον κλάδο του Εμπορίου και του Τουρισμού, αναδύκνει, αθροιστικά και με τους άλλους, σχετικούς κλάδους, την Ήπειρο ως περιφέρεια που οι υπηρεσίες αποτελούν την κύρια επιχειρηματική δραστηριότητα και την κύρια πηγή προστιθέμενης αξίας.

Συμπερασματικά με βάση τα παραπάνω, επιβεβαιώνεται η μεταστροφή της επιχειρηματικότητας στον τομέα των υπηρεσιών, των μεταφορών και του εμπορίου, με σχετική εγκατάλειψη κυρίως της πρωτογενούς παραγωγής. Το γεγονός αυτό ενώ μπορεί να θεωρηθεί θετικό σε ότι αφορά το εμπόριο και τις μεταφορές (καθώς η Ήπειρος θα πρέπει να καταστεί ισχυρό διακομιστικό κέντρο, χάρις και στις συγκοινωνιακές υποδομές που έχουν δημιουργηθεί - Εγνατία, λιμάνι Ηγουμενίτσας - ή πρόκειται να δημιουργηθούν - Ιονία οδός, οδικός άξονας Ηγουμενίτσα – Τεργέστη), παράλληλα προκαλεί ανησυχία καθώς ο τομέας της πρωτογενούς παραγωγής αντιμετωπίζει πρόβλημα συρρίκνωσης (αν και κάποιοι κλάδοι, όπως π.χ. οι ιχθυοκαλλιέργειες δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα μείωσης παραγωγής αλλά αντίθετα αυξάνουν και παραγωγή και εξαγωγές).

Πρωτογενής τομέας

Ο πρωτογενής τομέας παραμένει κρίσιμος για τη φυσιογνωμία της παραγωγικής διάρθρωσης της περιφέρειας. Αφενός μεν η de facto αναδιάρθρωση των τελευταίων χρόνων, εξ αιτίας της δημοσιονομικής κρίσης, αναμένεται να τονώσει τις δραστηριότητες του πρωτογενούς, αφετέρου δε η κατανομή των δραστηριοτήτων στο χώρο ενδέχεται να οδηγήσει σε σημαντικές πιέσεις στο περιβάλλον.

Ο πρωτογενής τομέας στην Ήπειρο στηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στην κτηνοτροφία, η οποία αποτελεί εξαιρετική τροφοδότης για τους κλάδους μεταποίησης αγροτικών προϊόντων. Ειδικότερα, σύμφωνα με το επικαιροποιημένο ΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ήπειρου, η Ήπειρος παράγει τα εξής προϊόντα ζωικής παραγωγής:

- κοτόπουλα
- χοίροι
- αιγοπρόβατα
- βοοειδή

Στην Περιφέρεια της Ήπειρου η εντατική κτηνοτροφία εντοπίζεται σε συγκεκριμένες περιοχές, όπως το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων (βοοτροφία, πτηνοτροφία), το τρίγωνο της Φιλιπιάδας (χοιροτροφία), ο κάμπος της Άρτας (χοιροτροφία, πτηνοτροφία) κ.λ.π.

Η Ήπειρος παράγει το 15% περίπου του Ελληνικού κρέατος και είναι δεύτερη σε παραγωγή μετά την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Επίσης παράγει το 13% περίπου της εγχώριας παραγωγής και είναι δεύτερη σε παραγωγή τυριού και γάλακτος μετά την Περιφέρεια Θεσσαλίας. Ο χαρακτήρας της κτηνοτροφίας και των συνδεδεμένων με αυτήν δραστηριοτήτων στην Περιφέρεια Ήπειρου είναι καθαρά εξαγωγικός, αφ ού μικρό μόνο μέρος των παραγόμενων προϊόντων καταναλώνονται από την τοπική αγορά.

Όπως επισημαίνεται στο ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ηπείρου, η συνολική αξία του κρέατος που παράχθηκε, κατά μέσο ετήσιο όρο της τριετίας 2006-2008, υπολογίζεται σε 187 εκατομμύρια € περίπου. Από το ποσό αυτό, η αναλογία του κρέατος των πουλερικών, βρισκόταν στο 38,2% της αξίας αυτής, του κρέατος προβάτων (κυρίως από αρνιά κάτω του έτους και δευτερευόντως από ζυγούρια-πρόβατα) ήταν στο 25,9%, το κρέας των χοιριδίων και χοίρων στο 19,6%, το κρέας αιγών στο 8,7% και το κρέας βοοειδών στο 7,4% (Θεώρημα κα, 2013α).

Σχετικά με τη γεωγραφική κατανομή του προϊόντος, την πρώτη θέση στην αξία του παραχθέντος κρέατος είχε ο Δήμος Ιωαννιτών, με 18,9% της συνολικής αξίας παραγωγής της περιφέρειας – κυρίως κρέας πουλερικών που αναλογούσε στο 78,1% της συνολικής αξίας κρέατος στο Δήμο. Στη δεύτερη θέση, βρίσκεται ο Δήμος Αρταίων με 14,7% του συνόλου της περιφέρειας (κυρίως κρέας χοίρων και προβάτων), ακολουθεί ο Δήμος Ζηρού με 13,6% του συνόλου της περιφέρειας (επίσης κυρίως κρέας χοίρων και προβάτων) και, τέλος, ο Δήμος Ζίτσας με 11,4% (κατά περισσότερο από 2/3, αξία κρέατος πουλερικών). Συνολικά, οι τέσσερις αυτοί Δήμοι αναλογούσαν στο 58,7% της συνολικής αξίας κρέατος που εκτιμάται ότι παράχθηκε στην Ήπειρο κατά μέσο ετήσιο όρο της τριετίας 2006-2008 (ο.π).

Επίσης, σύμφωνα με το επικαιροποιημένο ΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ηπείρου, στην περιφέρεια παράγονται μια σειρά από ζωικά προϊόντα:

- αυγά, ιδίως στους Δήμους Ιωαννιτών, Ζίτσας και Βορείων Τζουμέρκων,
- μέλι και κερύ, με κυριότερη συγκέντρωση στο Δήμο Αρταίων,
- τυρί, ιδίως στους Δήμους Ζίτσας, Άρτας, Δωδώνης,
- γάλα, ιδίως στο Δήμο Αρταίων (κυρίως γάλα πρόβειο και αγελαδινό), το Δήμο Πρέβεζας (κυρίως αγελαδινό και πρόβειο), το Δήμο Ζηρού (κατεξοχήν πρόβειο) και το Δήμο Ιωαννιτών (κυρίως πρόβειο),
- βούτυρο νωπό και κρέμα, κυρίως στο Δήμο Ζίτσας,
- χοιρινό λίπος, ιδίως στους Δήμους Καραϊσκάκη και Κεντρικών Τζουμέρκων,
- μαλλί, σε διάσπαρτες θέσεις στην περιφέρεια,
- δέρματα ζώων, κυρίως στο Δήμο Ζηρού.

Στην περιφέρεια Ηπείρου παράγονται εξαιρετικά προϊόντα φυτικής παραγωγής.

Ειδικότερα, παράγονται:

- ρύζι
- φασόλια
- κτηνοτροφικά φυτά,
- σανά, χόρτα, ριζώματα
- καρπούζια και πεπόνια
- πατάτες
- πορτοκάλια
- μηδική
- καλαμπόκι
- ελαιόδεντρα για βρώσιμες ελιές
- μανταρίνια

Στην περιφέρεια Ηπείρου, παράγονται, ως Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης, τα εξής:

– **Τυριά**

Σύμφωνα με το αρμόδιο υπουργείο, στην Ήπειρο παράγεται το **γαλοτύρι**, το οποίο είναι χαρακτηρισμένο ΠΟΠ. Πρόκειται για μαλακό λευκό επιτραπέζιο τυρί, αλοιφώδους υφής χωρίς επιδερμίδα και οπές, με υπόξινη, ευχάριστη δροσερή γεύση και άρωμα, παραγόμενο, κατά τον παραδοσιακό τρόπο, από γάλα πρόβειο ή γίδινο ή μίγμα αυτών. Η μέγιστη υγρασία μπορεί να είναι 75% κατά βάρος και η ελάχιστη λιποπεριεκτικότητα επί ξηρού 40% κατά βάρους. Το γαλοτύρι είναι από τα πιο ιστορικά και διαδομένα προϊόντα στον ελληνικό χώρο, με την πρώτη αναφορά σ' αυτό να γίνεται το 1952 και να προστατεύεται από το ελληνικό κράτος από το 1988 (Υπ. Αγ. Ανάπτυξης, 2006).

Η **φέτα** είναι ένα άλλο σημαντικό ΠΟΠ, το οποίο παράγεται και πέραν της Ηπείρου, σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και τη Λέσβο. Πρόκειται για τυρί επιτραπέζιο και λευκό, διατηρείται εντός άλμης και παράγεται παραδοσιακά και αποκλειστικά από γάλα πρόβειο ή μίγμα αυτού με γίδινο, υπό την προϋπόθεση ότι το τελευταίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 30% κατά βάρος. Το προϊόν χρονολογείται από την εποχής Ενετοκρατίας στην Ελλάδα, με το όνομα «φέτα» να καθιερώνεται το 19^ο αιώνα. Έπειτα από μακροχρόνια προσπάθεια των αρμόδιων φορέων, η φέτα καθιερώθηκε ως ΠΟΠ το 2005 (Υπ. Αγ. Ανάπτυξης, 2006).

Η τοπική βιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε., με έδρα τα Ιωάννινα, εκτός από τα προηγούμενα προϊόντα, παράγει την **κεφαλογραβιέρα**, όντας, μάλιστα εκείνη η βιομηχανία που παρήγαγε πρώτη το συγκεκριμένο προϊόν, το οποίο έδινε αμέσως δημοφιλές και, πλέον, παράγεται και σε άλλες περιοχές της χώρας. Η κεφαλογραβιέρα είναι ένα σκληρό επιτραπέζιο τυρί, ελαφρώς αλμυρό με διάφορες οπές στη μάζα του, το οποίο παράγεται από γάλα πρόβειο ή μίγμα του με γίδινο –το τελευταίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% κατά βάρος. Οι ιδιότητες της κεφαλογραβιέρας περιλαμβάνουν ιδιότητες του τυριού και ιδιότητες του κεφαλοτυριού. Η μέγιστη υγρασία είναι 40% και η ελάχιστη λιποπεριεκτικότητα 40% επί ξηρού (Υπ. Αγ. Ανάπτυξης, 2006).

Το **μετσοβόνε** παράγεται στην περιοχή του Μετσόβου και αποτελεί σύνθεση του τρόπου παραγωγής ιταλικών τυριών και των τύπων ελληνικών σκληρών τυριών που ταιριάζουν με τον τύπο γάλακτος του Μετσόβου. Πρόκειται για ένα τυρί για ένα τυρί ημίσκληρο έως σκληρό, καπνιστό, επιτραπέζιο, αργυρόχρουν, με ελαφρά αλμυρή και πικάντικη γεύση, με επιδερμίδα λεπτή, ξηρή, κίτρινη ως καστανόχρωμη, το οποίο παράγεται παραδοσιακά από γάλα αγελαδινό ή μείγματα αυτού με πρόβειο και γίδινο σε αναλογία έως 20%. Η μέγιστη υγρασία είναι 38% κατά βάρος και η ελάχιστη λιποπεριεκτικότητα επί ξηρού 40% κατά βάρος (Υπ. Αγ. Ανάπτυξης, 2006).

– Κρασί

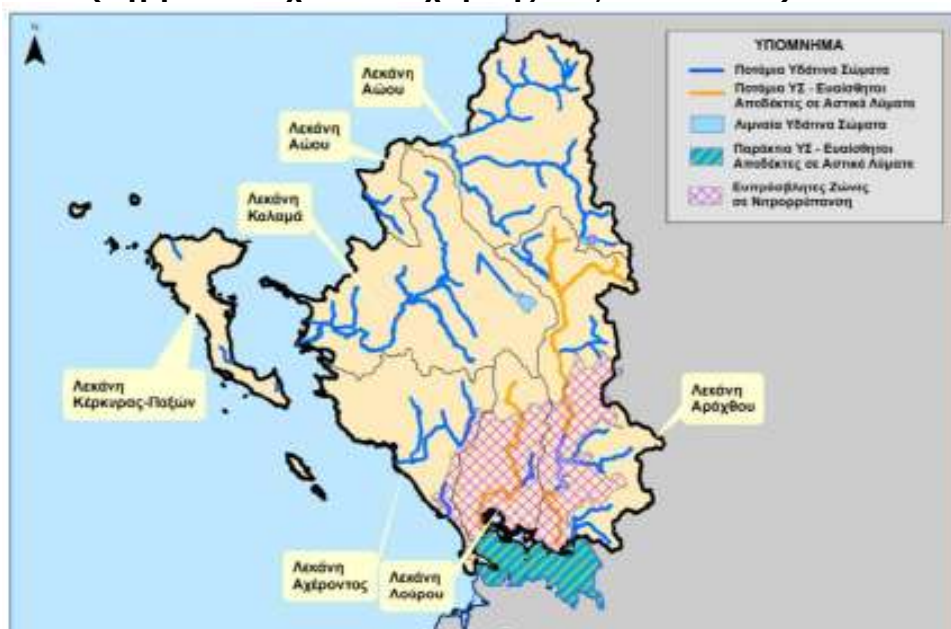
Στο κεντρικό –δυτικό τμήμα της περιφερειακής ενότητας Ιωαννίνων, σε τμήματα των περιοχών Ζίτσας (*Ζίτσα, Καρίτσα, Πρωτόπαππας*), Εκάλης (*Γαβρισιοί, Λιγομά*) και Ευρυμενών (*Κληματιά*) είναι η ζώνη του **ΠΟΠ Ζίτσα** (θεσπίστηκε το 1972).

Παραδοσιακά, στην ευρύτερη περιοχή της Ζίτσας παράγονταν αφρώδεις οίνοι. Η πλήρης ζύμωση του γλεύκους ολοκληρωνόταν σε 2 φάσεις, καθώς το χειμώνα, λόγω του κρύου, διακοπτόταν. Στην αρχή της άνοιξης, με την έναρξη της 2ης φάσης της ζύμωσης, τα δοχεία παρέμεναν σφραγισμένα και φυλάκιζαν το διοξείδιο. Αυτή η παράδοση αξιοποιείται από τον **ΠΟΠ Ζίτσα**, με σύγχρονη όμως οινοποίηση. Πρόκειται για το μόνο λευκό αφρώδη οίνο ΠΟΠ της Ελλάδας. Στην περιοχή υπάρχουν τρία οινοποιεία εντός της ζώνης. Η Ποικιλία είναι η Ντεμπίνα κατά 100%. Οι τύποι κρασιών της ΠΟΠ Ζίτσα είναι: λευκός ξηρός, λευκός ξηρός ημιαφρώδης ή αφρώδης, λευκός ημίξηρος ημιαφρώδης ή αφρώδης, λευκός ημίγλυκος αφρώδης

(http://www.newwinesofgreece.com/el/lista_oionon_pop/el_pop_zitsa.html)..

Στους παρακάτω χάρτες φαίνεται η κατανομή των παραγωγικών μονάδων και η σχέση της με διάφορες ζώνες του χώρου της Περιφέρειας Ηπείρου.

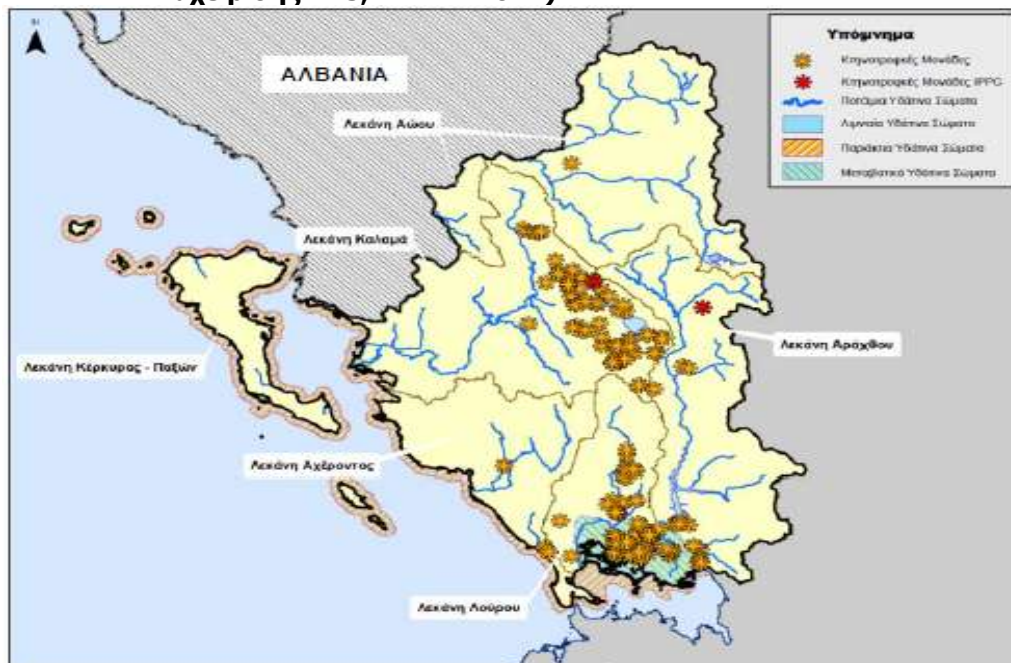
Χάρτης 9 Περιοχές Ευαίσθητες στην Παρουσία Θρεπτικών ουσιών στο ΥΔ Ηπείρου (πηγή: ΣΜΠΕ Σχεδίου Διαχείρισης ΥΔ5, ΥΠΕΚΑ 2012)

Από τη Στρατηγικής Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης Σχεδίου Διαχείρισης ΥΔ5 του ΥΠΕΚΑ, είναι σαφές ότι η ποικιλία τύπων υδάτων (θάλασσα –λίμνες –λιμνοθάλασσες – ποτάμια) και η κάλυψη σχεδόν όλης της περιφέρειας από αυτά αυξάνουν τους κινδύνους

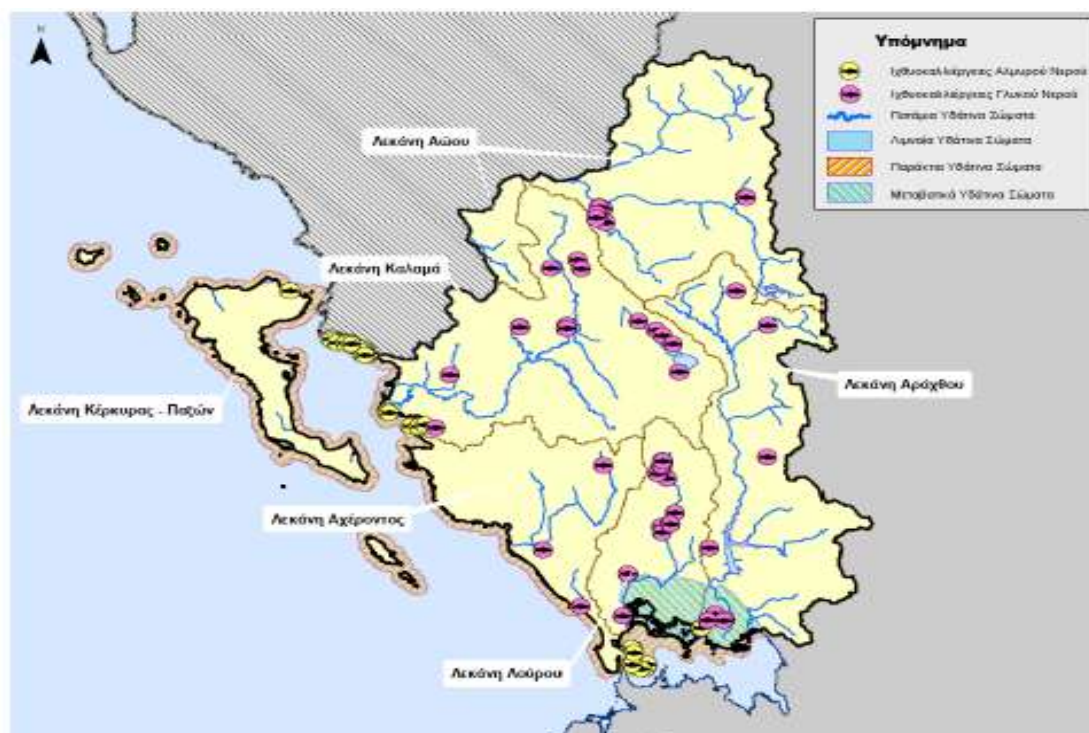
ρύπανσης των υδάτων. Οι δυνητικές επιπτώσεις είναι σοβαρότερες νότια της περιοχής μελέτης, στις Π.Ε. Άρτας και Πρέβεζας, όπου οι ευπρόσβλητες ζώνες είναι μεγάλες.

Χάρτης 10 Κατανομή εσταυλισμένης κτηνοτροφίας (πηγή: ΣΜΠΕ Σχεδίου Διαχείρισης ΥΔ5, ΥΠΕΚΑ 2012)

Στο Χάρτη 9 παρατηρείται μια τεράστια συγκέντρωση των σταβλισμένων μονάδων στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων, περίξ του Λεκανοπεδίου και την Π.Ε. Άρτας. Ιδιαίτερως στην περίπτωση της Π.Ε. Άρτας θα απαιτηθεί προσοχή, δεδομένου ότι οι μονάδες βρίσκονται σε ευαίσθητες περιοχές, όπως ο Αμβρακικός Κόλπος και ο παράκτιος χώρος βόρεια του Αμβρακικού Κόλπου. Όπως προκύπτει από την επίσημη ιστοσελίδα του Φορέα Διαχείρισης του Αμβρακικού Κόλπου (<http://www.amvrakikos.eu>), κατά τις τελευταίες δεκαετίες, πολλές μονάδες έχουν ήδη μεταφερθεί από ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές, σε περιοχές όπου οι επιπτώσεις είναι ανεκτές.

Χάρτης 11 Μονάδες ιχθυοκαλλιέργειών στην Ήπειρο (πηγή: ΣΜΠΕ Σχεδίου Διαχείρισης ΥΔ5, ΥΠΕΚΑ 2012)

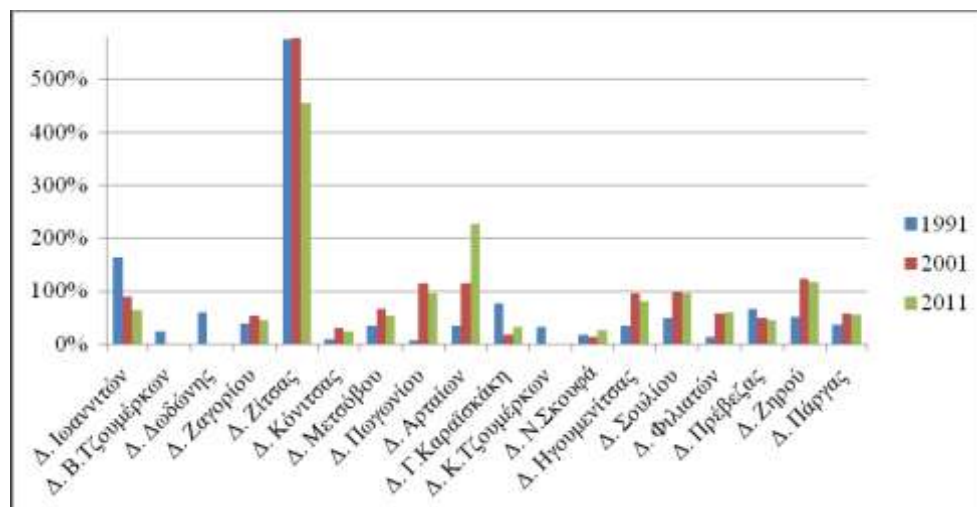
Όπως προκύπτει από το Χάρτη 10, η διασπορά των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας στο χώρο είναι πολύ μεγάλη, αφού με εξαίρεση τις περιοχές νότια της Θεσπρωτίας, βόρεια της Π.Ε. Ιωαννίνων και ανατολικά της Π.Ε. Άρτας, παντού υπάρχουν ιχθυοκαλλιέργειες γλυκού νερού. Επιπρόσθετα, στον Αμβρακικό Κόλπο και την ακτή Ηγουμενίτσας –Σαγιάδας, υπάρχουν πολλές ιχθυοκαλλιέργειες αλμυρού νερού. Σημειώνεται ότι το ΠΠΧΣΑΑ για τις Υδατοκαλλιέργειες αποτρέπει τη δημιουργία μονάδων στον τουριστικά ανεπτυγμένο παράκτιο χώρο Ηγουμενίτσας –Πρέβεζας και προωθεί την αποσυμφόρηση της Ηγουμενίτσας από τη δραστηριότητα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τέλος, παρουσιάζει το γεγονός ότι πολλές μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας βρίσκονται κοντά στη μεθόριο με την Αλβανία.

Δευτερογενής τομέας – εξόρυξη

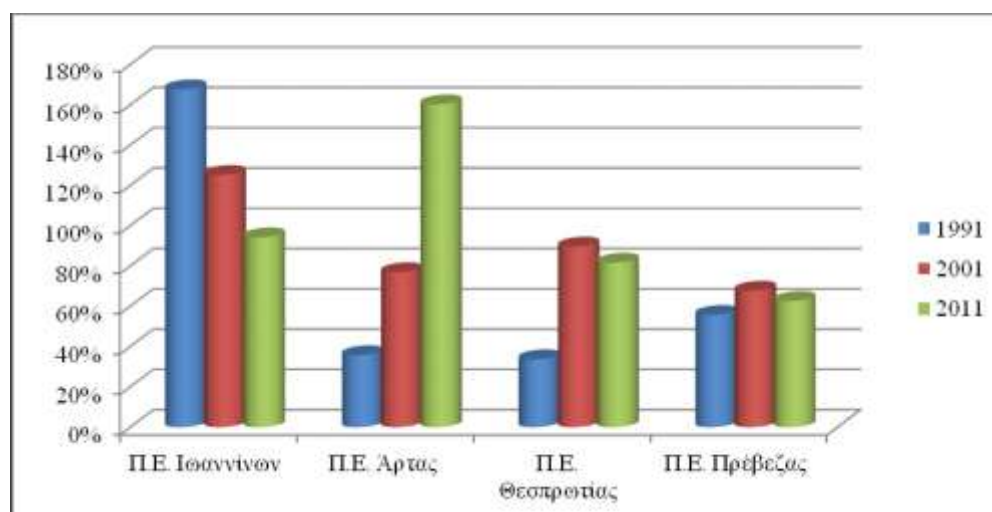
Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ηπείρου, ο δευτερογενής τομέας εμφανίζεται συγκεντρωμένος στις τέσσερις έδρες των Π.Ε., τα Ιωάννινα, την Άρτα, την Πρέβεζα και την Ηγουμενίτσα. Δήμοι που ειδικεύονται στη μεταποίηση είναι η Ζίτσα, το Μέτσοβο, το Σούλι και το Πωγώνι. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Δήμος Ζίτσας, πέρα από το ότι εμφανίζεται να ειδικεύεται στη μεταποίηση, εμφανίζει μεγάλο αριθμό εργαζομένων σε απόλυτους αριθμούς. Η εξέλιξη σχετίζεται, προφανώς, με τη λειτουργία της ΒΙΠΕ στο Ροδοτόπι, ήδη από το 1981, η οποία έχει πολύ υψηλό βαθμό πληρότητας.

Η περιφέρεια Ηπείρου έχει άλλες δύο ΒΙΠΕ, στην Πρέβεζα και τη Θεσπρωτία, οι οποίες είναι πιο πρόσφατες και έχουν αισθητά χαμηλότερους βαθμούς πληρότητας.

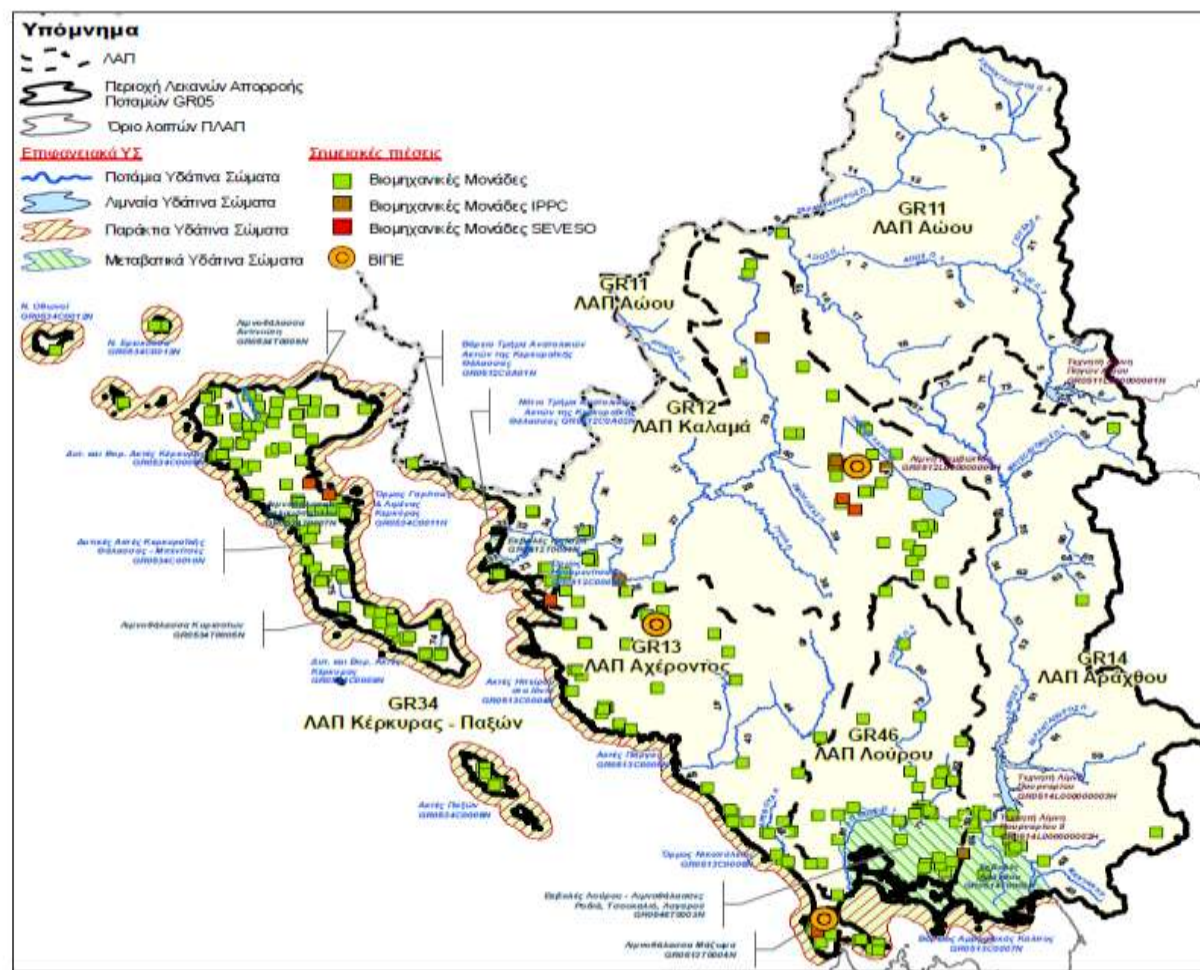
Διάγραμμα 1 Δήμοι Ηπείρου - Εξειδίκευση Απασχόλησης στην Εξόρυξη 1991-2001-2011 Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ

Διάγραμμα 2: Π.Ε. Ηπείρου - Εξειδίκευση Απασχόλησης στην Εξόρυξη 1991-2001-2011 Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ

Όπως προκύπτει από τα δύο τελευταία διαγράμματα, η μόνη Π.Ε. που παρουσιάζει ειδίκευση στην εξόρυξη είναι της Άρτας. Απεναντίας η Π.Ε. Ιωαννίνων, κατά την τελευταία δεκαετία, δεν παρουσιάζει κάποια ειδίκευση στην εξόρυξη, γεγονός που, πιθανώς, σχετίζεται με την εγκατάλειψη αρκετών μονάδων στο Δήμο Ζίτσας.

Στον τελευταίο χάρτη φαίνονται τα ύδατα και οι βιομηχανικές μονάδες, συμπεριλαμβανομένων των μονάδων που υπάγονται στην Κοινοτική Οδηγία 96/82/ΕΚ (Οδηγία Seveso II), η οποία έχει αναθεωρηθεί και περιλαμβάνει ένα μεγάλο εύρος εφαρμογής (<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=548>). Σύμφωνα με την Οδηγία, οι βιομηχανικές μονάδες που χρησιμοποιούν επικίνδυνες ουσίες, μείγματα κλπ οφείλουν να εφαρμόζουν ειδική διαχείριση και να τηρούν προδιαγραφές ασφαλείας, έπειτα από επί τούτω μελέτη.

Επιπρόσθετα, στο χάρτη φαίνονται οι βιομηχανικές μονάδες που υπάγονται στην Κοινοτική Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 (IPPC). Οι βιομηχανικές μονάδες αυτής της κατηγορίας δραστηριοποιούνται, κυρίως, στη χημική και τη μεταλλευτική βιομηχανία και τις μονάδες παραγωγής ενέργειας. Η Οδηγία προβλέπει συγκεκριμένους τρόπους για τη χορήγηση άδειας των μονάδων και την πρόληψη ανεπιθύμητων περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Από την κατανομή των βιομηχανικών μονάδων προκύπτει ότι η γεωγραφική διασπορά είναι τεράστια, επομένως, υπάρχει μια μεγάλη σπατάλη του χώρου, δεν υπάρχουν εδάφη που να αποφεύγουν τη ρύπανση κάποιας μορφής, ενώ ο ρόλος των ΒΙΠΕ, στο χώρο και την ανάπτυξη, υποβαθμίζεται σημαντικά –με εξαίρεση στα παραπάνω την εξορυκτική βιομηχανία, η οποία έχει εκ των πραγμάτων ειδική χωροθέτηση. Το αποτέλεσμα είναι ο

κατακερματισμός των υποδομών που απαιτούνται για τη σωστή λειτουργία των βιομηχανικών μονάδων, μια εξέλιξη που αυξάνει το κόστος και μειώνει τους χρόνους απόσβεσης. Αρνητικά αποτελέσματα από τη διασπορά των βιομηχανικών μονάδων παρατηρούνται, επίσης, στην οικονομική ανάπτυξη, δεδομένου ότι δυσχεραίνεται η καθετοποίηση της οικονομίας της περιφέρειας, η υιοθέτηση ή η διάχυση της καινοτομίας.

Παρατηρείται ακόμη ότι οι βιομηχανικές μονάδες που υπάγονται στις Οδηγίες Seveso και IPPC είναι ελάχιστες, επομένως, ο κίνδυνος για μεγάλης κλίμακας περιβαλλοντικά ατυχήματα είναι πολύ μικρός. Επισημαίνεται ότι ιδιαίτερα επιβαρυνμένος είναι ο παράκτιος και ο μεταβατικός χώρος στις Π.Ε. που βρέχονται από θάλασσα, ενώ υψηλή συγκέντρωση βιομηχανικών μονάδων υπάρχει στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων. Οι κίνδυνοι για το περιβάλλον από το δευτερογενή τομέα είναι, κυρίως, έμμεσοι και αφορούν την υποβάθμιση της ποιότητας του εδάφους, των υδάτων και του αέρα, την αλλοίωση, ακτά τόπους, του τοπίου.

{Σημειώνεται ότι στην περιφέρεια δεν έχουν εκδηλωθεί ακόμη, από φορείς ή την κοινωνία, προσπάθειες προστασίας των υπολειμμάτων βιομηχανικής κληρονομιάς στον αστικό χώρο (εργαστήρια, αποθήκες και άλλα κτίρια περασμένων εποχών), πέρα από τις ενέργειες που γίνονται με την ενθάρρυνση του κράτους για μνημεία του εξωαστικού χώρου (νερόμυλοι, μνημεία υδροκίνησης κα). }

Τριτογενής τομέας - Τουρισμός⁷

Σχετικά με το Εμπόριο και τις Υπηρεσίες οι μεγαλύτεροι κλάδοι ως προς την Ακαθάριστη Παραγόμενη Αξία (ΑΠΑ) στην Ήπειρο είναι (α) ο κλάδος του εμπορίου, επισκευών, καταλυμάτων (ξενοδοχείων κ.α.), εστίασης, μεταφορών και επικοινωνιών και (β) ο κλάδος της δημόσιας διοίκησης, άμυνας υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Ένα ενδιαφέρον εύρημα είναι ότι στην ΑΠΑ των κλάδων αυτών, το μερίδιο της Ηπείρου στο σύνολο της χώρας υπολείπεται του μεριδίου της περιφέρειας στον πληθυσμό, γεγονός που υποδηλώνει τόσο τη χαμηλότερη ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες, ακόμη και στους περισσότερο δυναμικούς κλάδους, όσο και ένα άνισο μερίδιο στις δαπάνες του κράτους συνολικά στη χώρα.

Η Π.Ε. Ιωαννίνων συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα απόλυτα μεγέθη της περιφερειακής ΑΠΑ συνολικά (52% του συνόλου της Ηπείρου το 2009) και σε όλους τους κλάδους. Το μικρότερο μερίδιο της Π.Ε. Ιωαννίνων στη περιφερειακή ΑΠΑ καταγράφεται στον πρωτογενή (όπου η Π.Ε. αναλογεί στο 31% της ΑΠΑ του τομέα στην Ήπειρο). Σε τρεις άλλους κλάδους (5: εμπόριο κλπ., 8: διαχείριση ακίνητης περιουσία και 7: χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες), η Π.Ε. αναλογεί σε ποσοστά της αντίστοιχης κλαδικής ΑΠΑ της περιφέρειας μεταξύ 45-49%. Σε όλους τους άλλους κλάδους, η Π.Ε. Ιωαννίνων αναλογεί σε άνω του 50% της ΑΠΑ στην περιφέρεια, με

⁷ Το κεφάλαιο βασίζεται σε στοιχεία του επικαιροποιημένου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου των Θεώρημα κα.

υψηλότερα μερίδια στην ΑΠΑ της ενημέρωσης-επικοινωνίας (64%), της δημόσιας διοίκησης κλπ. (62%) και των τεχνών, διασκέδασης, ψυχαγωγίας κλπ. (60%).

Η Π.Ε. Ιωαννίνων συγκεντρώνει δραστηριότητες επιστημονικών και τεχνικών κλάδων, όπως επίσης, ασφαλιστικών και χρηματοπιστωτικών κλάδων, σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό από τις υπόλοιπες Π.Ε., γεγονός που τα τοποθετεί σε κεντρική θέση στην περιφερειακή οικονομία.

Τουρισμός

Ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα που στηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στους φυσικούς πόρους, με ιδιαίτερη εξάρτηση από την προσπελασιμότητα της Περιφέρειας και των τουριστικών προορισμών της. Επιπρόσθετα απαιτεί επάρκεια και ποιότητα των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Ο τουρισμός μπορεί να λειτουργήσει, σε τοπικό επίπεδο, πάντα, ως ηγετικός κλάδος της οικονομίας, καθώς έχει σημαντικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, αυξάνοντας ζήτηση για αγροτικά προϊόντα, προϊόντα χειροτεχνίας, υπηρεσίες εμπορίου, μεταφορών, υγείας, χρηματοπιστωτικές, διοικητικές και άλλες.

Έως σήμερα, η ανάπτυξη του τουρισμού στην εκτιμάται πως είναι περιορισμένη, δεδομένου ότι η Περιφέρεια αναλογεί στο 1,9% των ξενοδοχειακών κλινών, στο 2,6% των αφίξεων και στο 1,4% των διανυκτερεύσεων τουριστών στην Ελλάδα. Στην Ήπειρο υπήρχαν το 2011 371 ξενοδοχειακές μονάδες, με 7.404 δωμάτια και 14.532 κλίνες. Τα μερίδια της περιφέρειας στα εθνικά σύνολα ήταν 3,8%, 1,9% και 1,9% αντίστοιχα. Το μέσο μέγεθος των ξενοδοχειακών μονάδων της Ηπείρου ήταν μικρό – 39 κλίνες ανά μονάδα, στο επίπεδο του 49% του αντίστοιχου μέσου της χώρας. Το γενικό επίπεδο των ξενοδοχειακών μονάδων της Ηπείρου (όπως προσδιορίζεται βάσει των κατηγοριών αστέρων) ήταν χαμηλότερο του αντίστοιχου μέσου της χώρας. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις ξενοδοχειακών κλινών στην Ήπειρο εντοπίζονται στους Δήμους Ιωαννιτών (22%), Ηγουμενίτσας (19%), Πρέβεζας και Πάργας (από 15%) και Ζαγορίου (12%) – με τους 5 αυτούς Δήμους να αναλογούν στο 83% του συνολικού δυναμικού κλινών της περιφέρειας.

Παρά την υστέρηση σε σχέση με τα εθνικά μεγέθη, η περιφέρεια Ηπείρου επιδεικνύει υψηλή δυναμική στον τομέα του τουρισμού. Όντας ο πλέον ανερχόμενος ελληνικός προορισμός για τον εσωτερικό και εξωτερικό τουρισμό και πιθανότατα λόγω μιας σειράς γεγονότων όπως η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού, η προβολή και η ενίσχυση των κλάδων, η ανάδειξη τουριστικών και πολιτιστικών πόρων η Ήπειρος παρουσιάζει υπερδιπλάσιο ρυθμό αύξησης σε αφίξεις και διανυκτερεύσεις από ότι η Χώρα.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΖΗΤΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

	Αφίξεις			Διανυκτερεύσεις		
	2005	2012	% μεταβολή	2005	2012	% μεταβολή
Ελλάδα	13.412.596	18.342.752	36,8%	55.264.093	78.177.354	41,5%
Ήπειρος	1.002.743	1.779.143	77,4%	753.923	1.428.677	89,5%

Αντίστοιχα οι Ξενοδοχειακές μονάδες αυξήθηκαν την περίοδο 2005-2012 κατά 47% και οι κλίνες κατά 38%.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δείκτες τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου. Η αναλογία τουριστικών κλινών ανά 1000 κατοίκους είναι 43, έναντι αντίστοιχου μέσου δείκτη 71 στο σύνολο της χώρας. Στο επίπεδο των Δήμων πρώτος, μακράν των υπολοίπων, είναι ο Δήμος Ζαγορίου, στον οποίο ο δείκτης ανέρχεται σε 473 κλίνες ανά 1.000 μόνιμους κατοίκους (δηλαδή σχεδόν μια κλίνη «επίσημων» ξενοδοχειακών μονάδων ανά δύο μόνιμους κατοίκους). Ακολουθούν ο Δήμος Πάργας (με δείκτη ίσο με 180), ο Δήμος Μετσόβου (με δείκτη 124) και ο Δήμος Ηγουμενίτσας (με δείκτη 107) – με το δείκτη δυναμικού κλινών ανά 1.000 κατοίκους στους Δήμους αυτούς να υπερβαίνει σημαντικά τον αντίστοιχο μέσο δείκτη της χώρας. Κοντά στο μέσο δείκτη της χώρας είναι επίσης οι Δήμοι Πρέβεζας (δείκτης 68) και Κόνιτσας (δείκτης 66).

Τα διαθέσιμα στοιχεία υποδεικνύουν ότι στην περιφέρεια έχουν αναπτυχθεί σημαντικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, δεδομένου ότι ο πρώτος και ο τρίτος στην κατάταξη ως προς τον αριθμό κλινών ανά 1.000 κατοίκους είναι Δήμοι χωρίς πρόσβαση στη θάλασσα, μια εξέλιξη που διαφοροποιεί την Ήπειρο από το μοντέλο τουρισμού «ήλιος και θάλασσας» που κυριαρχεί στην Ελλάδα.

Στην περιφέρεια δραστηριοποιούνται 15 μονάδες camping (5,0% του σχετικού συνόλου της χώρας), δυναμικότητας 3.526 θέσεων (4,3% της χώρας). Το 84% των μονάδων αυτών είναι 2 αστέρων και το υπόλοιπο 16% τριών αστέρων. Οι μονάδες αυτές είναι εγκαταστημένες στο Δήμο Πρέβεζας (που αναλογεί στο 36% του συνόλου των σχετικών θέσεων), στο Δήμο Ηγουμενίτσας (33%), στο Δήμο Πάργας (25%) και στο Δήμο Ιωαννιτών (6%).

Το 2010, η Ήπειρος αναλογούσε στο 2,6% των αφίξεων και στο 1,4% των διανυκτερεύσεων τουριστών σε ξενοδοχειακές και παρεμφερείς μονάδες στην Ελλάδα. Η τουριστική κίνηση της Ηπείρου βασίζεται στους Έλληνες επισκέπτες σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι στο σύνολο της Ελλάδας. Ενώ στην Ελλάδα συνολικά οι αλλοδαποί αναλογούσαν στο 54% των αφίξεων και στο 57% των διανυκτερεύσεων, τα αντίστοιχα ποσοστά στην Ήπειρο ήταν μόλις 13% και 14%. Από την παραπάνω εικόνα διαφοροποιείται μόνο ο Δήμος Πάργας.

Τα τελευταία στοιχεία υποδηλώνουν ότι η Ήπειρος είναι αποκομμένη από τη διεθνή τουριστική αγορά, μια πολύ σοβαρή παράμετρος του τουρισμού στην περίοδο που διανύει η ελληνική οικονομία κατά την οποία η εξωστρέφεια αναδεικνύεται συχνά σε ζητούμενο για τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Η μέση διάρκεια παραμονής τουριστών στην Ήπειρο είναι αισθητά μικρότερη από ό,τι κατά μέσο όρο στο σύνολο της χώρας. Η μέση ετήσια πληρότητα του συνολικού δυναμικού κλινών της Ηπείρου το 2010 (σε ετήσια βάση) ήταν 17,2% -αρκετά χαμηλότερη της αντίστοιχου δείκτη στο σύνολο της χώρας (23,3%).

Το έτος 2009, το 50% των αφίξεων και το 41% των διανυκτερεύσεων των τουριστών στην Ήπειρο ήταν συγκεντρωμένο στο Δήμο Ιωαννιτών. Ακολουθεί ο Δήμος Πρέβεζας (13% των αφίξεων και 17% των διανυκτερεύσεων), ο Δήμος Ηγουμενίτσας (12% και 12% αντίστοιχα), ο Δήμος Αρταίων (11% και 9% αντίστοιχα) και ο Δήμος Πάργας (8% των αφίξεων αλλά 16% των διανυκτερεύσεων), ενώ μικρότερα ποσοστά καταγράφονται στους ορεινούς Δήμους Μετσόβου, Ζαγορίου και Κόνιτσας.

Η εποχικότητα της τουριστικής κίνησης, ένα σοβαρό πρόβλημα του ελληνικού τουρισμού, είναι σχετικά αμβλυμένη στην Ήπειρο, σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας, με τις εποχικές αιχμές να εντοπίζονται κυρίως στις Π.Ε. Πρέβεζας και Ηγουμενίτσας, όπου είναι κατ' εξοχήν αναπτυγμένος (για τα δεδομένα της Ηπείρου) ο τουρισμός ήλιου και θάλασσας. Αντίθετα, η κίνηση κατανέμεται σχετικά ισομερώς μέσα στο έτος στις Π.Ε. Ιωαννίνων και Άρτας – όπου είναι περισσότερο αναπτυγμένες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Από το ΠΠΧΣΑΑ προκρίνεται, μέχρι στιγμής, ο τουρισμός «τεσσάρων εποχών», ο οποίος στηρίζεται:

- αφενός μεν, στην ποιοτική αναβάθμιση και τον εξορθολογισμό του μαζικού τουρισμού,
- αφετέρου στην ανάπτυξη και την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο ορεινός τουρισμός, ο εναλλακτικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο γαστρονομικός τουρισμός, ο αστικός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός κ.ο.κ.

Οι Π.Ε. Θεσπρωτίας και Πρέβεζας παρουσιάζουν ένα δυναμισμό στην ίδρυση και δραστηριοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων. Το ΠΠΧΣΑΑ έχει καταγράψει τις νέες τουριστικές επιχειρήσεις, έπειτα από το 2000. Στην Π.Ε. Θεσπρωτίας υπάρχουν 438 τουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν το 10,2% του συνόλου των επιχειρήσεων της Π.Ε., με υψηλότερους, σε γενικές γραμμές, ρυθμούς ίδρυσης νέων επιχειρήσεων από ό,τι σε άλλους οικονομικούς κλάδους. Στην Π.Ε. Πρέβεζας, δραστηριοποιούνται 552 τουριστικές επιχειρήσεις –σχεδόν όλες ατομικές επιχειρήσεις –οι οποίες αποτελούν το 10,7% του συνόλου των επιχειρήσεων της Π.Ε.. Στην Π.Ε. Ιωαννίνων δραστηριοποιούνται 415 τουριστικές επιχειρήσεις.

6.2.5.6. Κοινωνικός και Τεχνικός Εξοπλισμός

Μεταφορές

Το σύστημα μεταφορών της περιφέρειας Ηπείρου περιλαμβάνει:

- Το Οδικό δίκτυο που εξυπηρετεί το σύνολο των ενδοπεριφερειακών μετακινήσεων και το μεγαλύτερο μέρος των μετακινήσεων σε εθνικό επίπεδο
- Τους Λιμένες που εξυπηρετούν κυρίως εμπορικές και επιβατικές συνδέσεις με τα νησιά του Ιονίου και τις παράκτιες περιοχές της Αδριατικής
- Τους Αερολιμένες που εξυπηρετούν συνδέσεις με τα κύρια αστικά κέντρα της χώρας, άλλα και ευρωπαϊκούς προορισμούς
- Τα υδατοδρόμια (;)

Το Οδικό δίκτυο της Ηπείρου περιλαμβάνει ένα σύστημα διαβαθμισμένων οδών το οποίο σε πρώτο επίπεδο στηρίζεται στους Άξονες της Εγνατίας (διασχίζει την περιφέρεια από Δυτικά προς Ανατολικά) και της Ιωνίας Οδού που διασχίζει την περιφέρεια από Βορά προς Νότο με κέντρο τομής το διοικητικό και οικονομικό κέντρο της Περιφέρειας, τα Ιωάννινα.

Χάρτης 12: Σχεδιασμός συστήματος πρωτεύοντων αυτοκινητοδρόμων

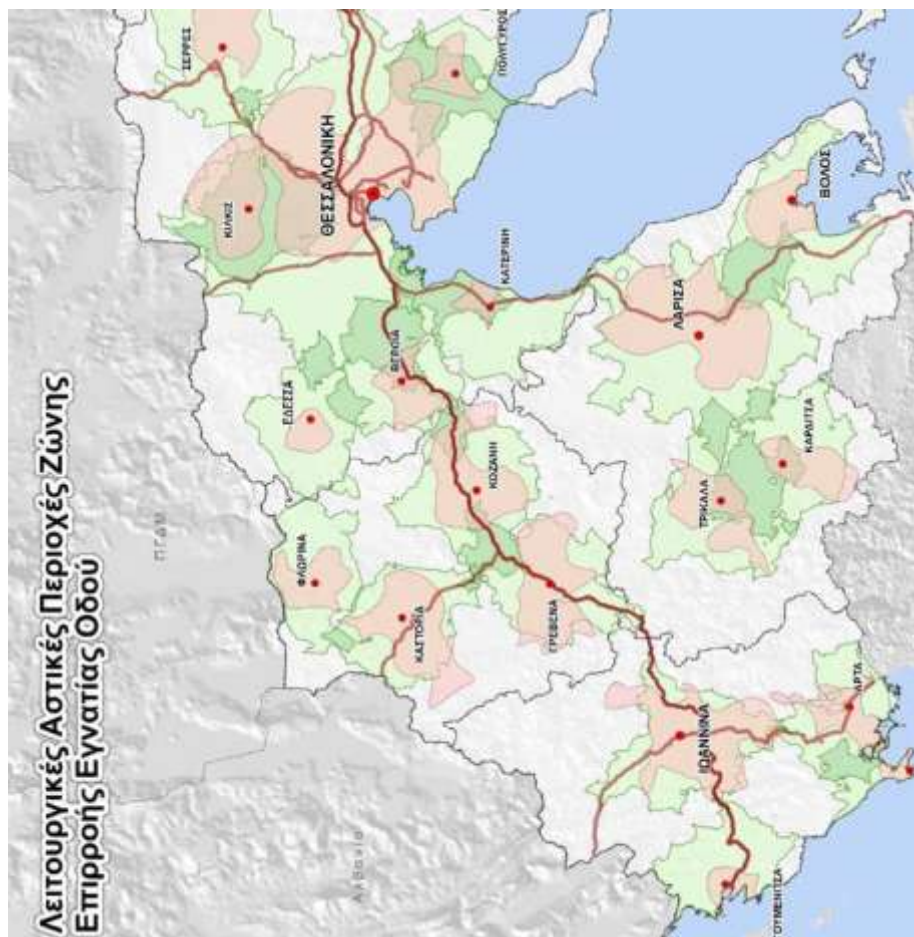

Ο Άξονας της Εγνατίας Οδού έχει ολοκληρωθεί και βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία, ενώνοντας την Ευρώπη με τις Κεντρικές και Βόρειες περιοχές της Χώρας, καθώς και τις Βαλκανικές Χώρες μέσω των συνδέσεων της οδού με τους υπάρχοντες συνοριακούς σταθμούς. Η Εγνατία Οδός διασχίζει την Ήπειρο, τη Μακεδονία και τη Θράκη, εκκινώντας από το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, απ' όπου υπάρχει τακτική ακτοπλοϊκή σύνδεση με την Ιταλία, μέχρι τους κήπους Έβρου στα Ελληνοτουρκικά σύνορα. Αντίθετα η Ιόνια οδός, δηλαδή ο Δυτικός Άξονας Β - Ν είναι υπό κατασκευή. Τμήμα του Άξονα αποτελούν τα έργα της Ζεύξης Ρίου - Αντιρρίου και τμημάτων των παρακάμφσεων Αγρινίου και Άρτας, συνολικού μήκους ~28 km τα οποία έχουν ολοκληρωθεί, απομένουν ωστόσο αρκετά ακόμα έργα εντός και εκτός περιφέρειας Ηπείρου. Ο νέος οδικός άξονας θα καλύπτει την διαδρομή Καλαμάτα - Πύργος - Πάτρα - Ρίο - Αντίρριο - Αμφιλοχία - Άρτα - Ιωάννινα - Κακαβιά και θα έχει χαρακτηριστικά τετράχνου κλειστού αυτοκινητόδρομου ταχείας κυκλοφορίας, δηλαδή με δύο λωρίδες κυκλοφορίας και μία λωρίδα εκτάκτου ανάγκης (ΛΕΑ) ανά κατεύθυνση, διαχωριστική νησίδα και ταχύτητα μελέτης 120 km./ώρα.

Η επίδραση του οδικού δικτύου είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διαμόρφωση των οικονομικών και οικιστικών τάσεων στην Περιφέρεια Ηπείρου. Σύμφωνα με έρευνα του Παρατηρητηρίου Χωρικών Επιπτώσεων της Εγνατίας Οδού (2008) το Π.Σ. Ιωαννίνων παρουσιάζει συγκριτικά την μεγαλύτερη Λειτουργική Αστική Περιοχή, η οποία εκτείνεται σε όλες της γύρω περιοχές. Δεύτερη μεγαλύτερη ακτίνα επιρροής παρουσιάζει η πόλη της Άρτας, η οποία εκτείνεται προς κάθε κατεύθυνση εκτός από νότια των ορίων του δήμου.

Η Λειτουργική Αστική Περιοχή του Δήμου Ηγουμενίτσας περιλαμβάνει επιπλέον δύο ΟΤΑ, ενώ η Πρέβεζα περιορίζεται στα όρια του ΟΤΑ της. Αξίζει να τονιστεί η χωρική συνέχεια που παρουσιάζουν οι Λειτουργικές Αστικές Περιοχές της πόλης των Ιωαννίνων και της Άρτας. Αυτό δείχνει ένα πιθανό δίπολο το οποίο θα ενισχυθεί από την ολοκλήρωση της Ιωνίας Οδού.

Περιοχή Χάρτης 13 Λειτουργικές Αστικές Περιοχές Ηπείρου

Όπως φαίνεται στον τελευταίο χάρτη, οι Λειτουργικές Αστικές Περιοχές της Ηπείρου παρουσιάζουν την εξής ιδιομορφία: οι Λειτουργικές Αστικές Περιοχές των Ιωαννίνων, της Άρτας και της Πρέβεζας είναι σχεδόν ενωμένες, υποδεικνύοντας ότι οι εξαρτήσεις και γενικότερα οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ τους είναι στενές. Η υπό κατασκευή Ιόνια Οδός (ελεύθερη λεωφόρος) πιθανότατα θα δώσει νέα ώθηση στο διαμορφωμένο τόξο ανάπτυξης.

Αντιθέτως, προς το παρόν η Λειτουργική Αστική Περιοχή της Ηγουμενίτσας φαίνεται πως είναι περισσότερο απομονωμένη, μία εξέλιξη που θα παίρνει διαφορετική τροπή, καθώς η Εγνατία Οδός θα συνδέει το λιμάνι της πόλης με μεγάλα αστικά κέντρα, όπως η Θεσσαλονίκη και η Κωνσταντινούπολη, ενώ τουρίστες από τη Βόρεια Ελλάδα θα μεταβαίνουν άνετα στα Σύβοτα ή τη Σαγιάδα – πρόκειται για δύο οικισμούς κοντά στην Ηγουμενίτσα.

Εκπαίδευση

Στοιχειώδη και Μέση Εκπαίδευση⁸

Η εκπαίδευση στην Ήπειρο, ιδίως στα Γιάννενα αλλά και μικρότερους οικισμούς, έχει μακρά ιστορία. Σήμερα, τα σχολεία της περιφέρειας ελέγχονται από τη Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου.

Στην Περιφέρεια Ηπείρου υπάρχουν τέσσερις διευθύνσεις δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:

- η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Άρτα, με τριάντα επτά σχολικές μονάδες,
- η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ηγουμενίτσα, με είκοσι πέντε σχολικές μονάδες,
- η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στα Ιωάννινα, με εβδομήντα έξι σχολικές μονάδες,
- η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Πρέβεζα, με τριάντα μία σχολικές μονάδες.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν τέσσερις διευθύνσεις πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης:

- Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Άρτα, με εκατόν είκοσι τέσσερις σχολικές μονάδες,
- Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ηγουμενίτσα, με ογδόντα δύο σχολικές μονάδες,
- Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα Ιωάννινα, με διακόσιες σαράντα εννιά σχολικές μονάδες,
- Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Πρέβεζα, με ενενήντα επτά σχολικές μονάδες.

Τα σχολεία στην Ήπειρο συμμετέχουν σε διάφορα προγράμματα των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, όπως το Comenius ή η Νέα Γενιά σε Δράση. Στην Π.Ε. Ιωαννίνων τα σχολεία έχουν υλοποιήσει δεκατρείς καινοτόμες δράσεις, με διάφορα θέματα, όπως το περιβάλλον, η ιστορία, η μελέτη, οι υπολογιστές και πολλά άλλα.

Ανώτατη και Ανώτερη

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ιδρύθηκε το 1964 και σήμερα φιλοξενεί πλήθος σχολών και τμημάτων, όπως διαμορφώνονται μετά την ίδρυση, συγκρότηση, κατάργηση και ανασυγκρότηση των Σχολών, με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 105 (ΦΕΚ Α' 137/2013) και φαίνονται συνοπτικά στο σχήμα.

⁸ Τα στοιχεία έχουν αντληθεί από την επίσημη ιστοσελίδα της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου, <http://srv-ipeir.pde.sch.gr/>.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	
Σχολή	Φιλοσοφική
Τμήμα	Φιλολογίας
Τμήμα	Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Τμήμα	Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
Σχολή	Θετικών Επιστημών
Τμήμα	Μαθηματικών
Τμήμα	Φυσικής
Τμήμα	Χημείας
Τμήμα	Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής
Τμήμα	Μηχανικών Επιστήμης Υλικών
Σχολή	Επιστημών Αγωγής
Τμήμα	Παιδαγωγικό, Δημοτικής Εκπαίδευσης
Τμήμα	Παιδαγωγικό, Νηπιαγωγών
Σχολή	Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα	Οικονομικών Επιστημών
Σχολή	Επιστημών Υγείας
Τμήμα	Ιατρικής
Τμήμα	Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών
Σχολή	Καλών Τεχνών
Τμήμα	Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης
Σχολή	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Τμήμα	Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Πηγή: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, <http://www.uoi.gr/gr/education/>

Ορισμένα Τμήματα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων βρίσκονται στο Αγρίνιο. Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων είναι χωροθετημένο στην Πανεπιστημιούπολη, η οποία είναι πλέον ενωμένη οικιστικά με τα Ιωάννινα, όπου βρίσκονται είκοσι επτά διαφορετικά κτίρια, τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες εκπαίδευσης, μελέτης, στέγασης, διατροφής, άθλησης, εκκλησιασμού κα των φοιτητών. Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων παρέχει σαράντα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, κάποια από τα οποία, παρέχουν, επιπρόσθετα, τη δυνατότητα εκπόνησης διδακτορικής διατριβής. Επίσης, το πανεπιστήμιο διεξάγει έρευνα αιχμής και συχνά συνεργάζεται με πολυεθνικές ερευνητικές ομάδες, στα πλαίσια προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από την Ε.Ε.

Η λειτουργία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων έχει συνδεθεί με μια σειρά από σημαντικούς τοπικούς φορείς, όπως το Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο και το Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων –μέσω της Ιατρικής Σχολής.

Το ΤΕΙ Ηπείρου ιδρύθηκε το 1994 και σήμερα έχει τις εξής Σχολές και Τμήματα.

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου		
Σχολή	Οικονομίας και Διοίκησης	
Τμήμα	Λογιστικής	Πρέβεζα
Τμήμα	Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής	Πρέβεζα
Τμήμα	Τουριστικών Επιχειρήσεων	Ηγουμενίτσα
Τμήμα	Τεχνολογίας Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών	Άρτα
Τμήμα	Εφαρμοσμένων Ξένων Γλωσσών στη Διοίκηση και το Εμπόριο	Ηγουμενίτσα
Σχολή	Τεχνολογίας Γεωπονίας	
Τμήμα	Φυτικής Παραγωγής	Άρτα
Τμήμα	Ζωικής Παραγωγής	Άρτα
Τμήμα	Ανθοκομίας - Αρχιτεκτονικής Τοπίου	Άρτα
Σχολή	Μουσικής Τεχνολογίας	
Τμήμα	Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής	Άρτα
Σχολή	Επαγγελματών Υγείας & Πρόνοιας	
Τμήμα	Νοσηλευτικής	Ιωάννινα
Τμήμα	Βρεφονηπιοκομίας	Ιωάννινα
Τμήμα	Λογοθεραπείας	Ιωάννινα
Τμήμα	Ιχθυοκομίας & Αλιείας (ανεξάρτητο)	Ηγουμενίτσα

Πηγή: ΤΕΙ Ηπείρου,

Τα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών του ΤΕΙ Ηπείρου εκπονούνται σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, εκτός από ένα που υλοποιείται με τη σύμπραξη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Το ΤΕΙ Ηπείρου διαθέτει Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, προκειμένου να καταρτίζονται, να δικτυώνονται και να αντλούν πληροφόρηση οι σπουδαστές σε θέματα επιχειρηματικότητας.

Υγεία

Η Ήπειρος έχει ένα πολύ ικανοποιητικό σύστημα υποδομών υγείας και πρόνοιας, το οποίο καλύπτει επαρκώς την περιοχή. Ιδιαίτερο δυναμισμό επιδεικνύουν τα δύο νοσοκομεία των Ιωαννίνων, με το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο να βρίσκεται στην αιχμή των υποδομών υγείας πανελλαδικά.

Νοσοκομεία

Στην Περιφέρεια Ηπείρου υπάρχουν τα εξής νοσοκομεία:

- Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων
- Γενικό Νοσοκομείο Χατζηκώστα Ιωαννίνων
- Γενικό Νοσοκομείο Πρέβεζας

- Γενικό Νοσοκομείο Άρτας
- Γενικό Νοσοκομείο –Κέντρο Υγείας Φιλιατών

Στους παρακάτω πίνακες φαίνεται η νοσολογική κίνηση των νοσοκομείων για το 2008, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της 6ης Διοίκησης Υγειονομικής Περιφέρειας Πελοποννήσου –Ιονίων Νήσων –Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας, όπως είναι διαθέσιμα στο http://www.dypede.gr/index.asp?a_id=300 (ημερομηνία πρόσβασης 26/01/2014).

Είναι σαφής η κυριαρχία των δύο νοσοκομείων των Ιωαννίνων, τόσο ως προς τον αριθμό και την ειδίκευση των κλινικών, όσο και ως προς τον αριθμό των εξυπηρετούμενων. Ιδίως το ΠΠΝ Ιωαννίνων είναι υποδομή διεθνούς εμβέλειας και εξυπηρετεί ασθενείς όχι μόνο από την Ελλάδα αλλά και από τη γειτονική Αλβανία, με ορισμένες κλινικές να εμφανίζονται υπερπλήρεις.

Η σωστή διαχείριση των νοσοκομειακών αποβλήτων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αποφυγή σοβαρών κινδύνων στη δημόσια υγεία και το περιβάλλον. Τα νοσοκομεία της περιοχής δεν έχουν αποκτήσει ακόμη σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων.

Κέντρα Υγείας –Δομές Ψυχικής Υγείας -Πρόνοιας

Στην περιφέρεια Ηπείρου, υπάρχουν διάσπαρτα πολλά Κέντρα Υγείας, σε πολλές έδρες των πρώην καποδιστριακών Δήμων, τα οποία εξυπηρετούν καλά την περιοχή. Οργανωμένες δομές Ψυχικής Υγείας υπάρχουν στα Ιωάννινα και εξυπηρετούν όλη την Περιφέρεια. Τόσο στα Ιωάννινα, όσο και στις υπόλοιπες έδρες των Π.Ε. υπάρχουν υποδομές πρόνοιας για τη φιλοξενία και την κατάρτιση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, εγκαταλελειμμένα παιδιά κλπ.

Κέντρα Υγεία και Δομές Ψυχικής Υγείας στην Περιφέρεια Ηπείρου	
ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ	ΔΟΜΕΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
Νομός Θεσπρωτίας	Νομός Ιωαννίνων
Κέντρο Υγείας Παραμυθιάς	Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου Ιωαννίνων
Κέντρο Υγείας Ηγουμενίτσας	Κέντρο Ψυχικής Υγείας του Γενικού Νοσοκομείου Ιωαννίνων "Γ. Χατζηκώστα"
Κέντρο Υγείας Μαργαριτίου	Τακτικά Εξωτερικά Ψυχιατρικά Ιατρεία και διασυνδεδετική-Συμβουλευτική Ψυχιατρική του Γενικού Νοσοκομείου Ιωαννίνων "Γ. Χατζηκώστα"
Νομός Πρέβεζας	
Κέντρο Υγείας Φιλιππιάδας	
Κέντρο Υγείας Πάργας	
Κέντρο Υγείας Καναλακίου	
Κέντρο Υγείας Θεσπρωτικού	
Νομός Άρτας	

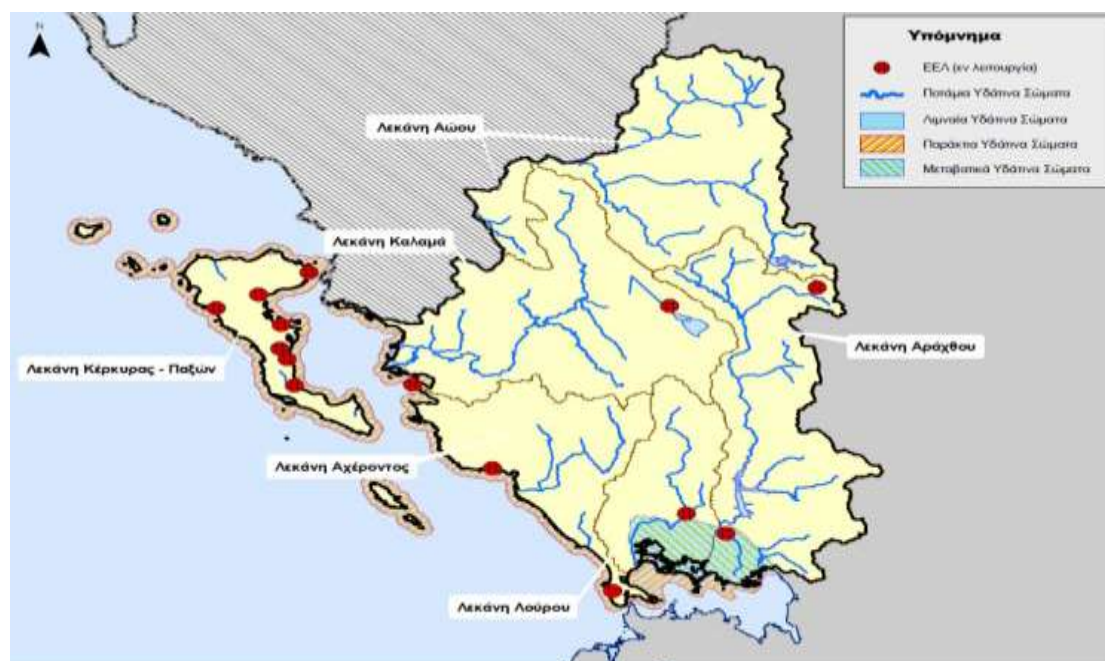
Κέντρο Υγείας Α. Καλεντίνης	
Κέντρο Υγείας Βουλγαρελίου	
Κέντρο Υγείας Αγνάντων'	
Νομός Ιωαννίνων	
Κέντρο Υγείας Πραμάντων	
Κέντρο Υγείας Δελβινακίου	
Κέντρο Υγείας Βουτσará	
Κέντρο Υγείας Μετσόβου	
Κέντρο Υγείας Κόνιτσας	
Κέντρο Υγείας Δερβίζιανων	

Πηγή: <http://www.epirus.gov.gr/portal/index.php/epirus/dimosies-ipiresies/monades-ygeias.html> (πρόσβαση στις 26/01/2014)

6.2.6. Υποδομές προστασίας Περιβάλλοντος

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΥΠΕΚΑ (Βάση Δεδομένων της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων για τις Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων) στην Ήπειρο λειτουργούν 7 Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων. Οι εγκαταστάσεις αυτές εξυπηρετούν το σύνολο των οικισμών Α και Β προτεραιότητας, δηλαδή τις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων και τις μεγαλύτερες πόλεις της Ηπείρου. Πρόκειται για τις μονάδες σε Άρτα, Γιάννενα, Πρέβεζα, Ηγουμενίτσα, Μέτσοβο, Φιλιππιάδα και Πάργα.

Χάρτης 14: Θέσεις ΕΕΛ Υ.Δ. GR05 - Ηπείρου (πηγή. ΣΜΠΕ ΣΔΥΔ GR05)

Στο πλαίσιο ολοκλήρωσης του Εθνικού Σχεδιασμού για τα υπολειπόμενα έργα Διαχείρισης Αποβλήτων η ΕΥΔ ΕΠΕΡΑΑ υλοποίησε για κάθε Περιφέρεια το 2009 μελέτη για τον

προσδιορισμό των απαιτούμενων σύμφωνα με τις υποχρεώσεις εφαρμογής της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ έργων σε οικισμούς Γ' Προτεραιότητας.

Σύμφωνα με την τότε εκτίμηση του 2009:

- στην Περιφέρεια Ηπείρου ανήκει μόνο ένας οικισμός Α' προτεραιότητας (πληθυσμός αιχμής μεγαλύτερος από 10.000 και διάθεση σε ευαίσθητο αποδέκτη), η Άρτα με αποδέκτη τον ποταμό Άραχθο, ο οποίος οικισμός εξυπηρετείται από την αντίστοιχη εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων.
- Στους οικισμούς Β' προτεραιότητας (πληθυσμός αιχμής μεγαλύτερος από 15.000 και διάθεση σε κανονικό αποδέκτη) ανήκουν η Ηγουμενίτσα (αποδέκτης η εγγύς θαλάσσια περιοχή), τα Ιωάννινα (αποδέκτης η Τάφρος Λαψίστα) και η Πρέβεζα (αποδέκτης το Ιόνιο Πέλαγος στη θέση Καλαμίτσι), που επίσης εξυπηρετούνται από τις αντίστοιχες αυτόνομες εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.
- Στην Περιφέρεια Ηπείρου ανήκουν και 15 οικισμοί Γ' προτεραιότητας με ισοδύναμο πληθυσμό (πληθυσμός αιχμής 2007) μεγαλύτερο από 2000 κατοίκους, στους Νομούς Άρτας (2 οικισμοί), Θεσπρωτίας (3 οικισμοί), Ιωαννίνων (6 οικισμοί) και Πρεβέζης (4 οικισμοί).

Από το σύνολο των 15 οικισμών υπάρχουν 9 οικισμοί το 2009 ήταν χωρίς κανένα από τα απαραίτητα έργα υποδομής (δίκτυα ή/και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων-ΕΕΛ) που σχετίζονται με τη διαχείριση των λυμάτων. Εξ αυτών ο ένας (Ελεούσα) προβλέπεται να συνδεθεί με την υφιστάμενη εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων Ιωαννίνων και κατά συνέπεια απαιτούνταν μόνο τα έργα αποχέτευσης ενώ για τους υπόλοιπους οκτώ υπολείπονταν τόσο τα δίκτυα αποχέτευσης, όσο και η ΕΕΛ.

Στους υπόλοιπους 6 οικισμούς:

- οι 4 διέθεταν εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων (ή εξυπηρετόντουσαν ήδη από υφιστάμενη μονάδα) και υπολείπονταν κυρίως έργων αποχέτευσης (Πάργα, Κατσικάς, Πέραμα και Ανατολή)
- και 2 (Μέτσοβο και Φιλιπιάδα) έχουν κατασκευασμένα τα αναγκαία έργα υποδομής.

Το διάστημα 2009-2013 τόσο μέσω του ΕΠΠΕΡΑΑ, όσο και μέσω του ΠΕΠ ΘΗΣΕ 2007-2013 εντάχθηκαν συνολικά 17 έργα Δ.Α.. από τα έργα αυτά τα 10 αφορούσαν υπολειπόμενα έργα του σχεδιασμού για τους Οικισμούς Γ' Προτεραιότητας, ενώ τα άλλα 7 δεν εντάσσονται στα έργα προτεραιότητας.

- Κατασκευή χωριστικού δικτύου αποχέτευσης και αντικατάσταση εσωτερικού δικτύου ύδρευσης Δ.Κ. Μετσόβου
- Κατασκευή δικτύου αποχέτευσης Ακαθάρτων επέκταση σχεδίου πόλης (ΔΡΟΣΙΑ ΠΡΕΒΕΖΑ)
- Δίκτυο αποχέτευσης Ακαθάρτων Τοπικής Κοινότητας Ν. Κερασούντας Ζηρού

- Δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων και εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων του Τ.Κ. Παρακαλάμου
- Αποχέτευση Οικισμών Κωστακίων και Κεραμάτων του Δήμου Αρταίων
- Αποχέτευση Ηγουμενίτσας
- Αποχέτευση ακαθάρτων λυμάτων Πεδινής / ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Από τα παραπάνω έργα, αυτό που αφορά την αποχέτευση Πεδινής, θα πρέπει να "μεταφερθεί" στην λίστα έργων προτεραιότητας, καθώς ο οικισμός της Πεδινής (Δ.Ε. Μπιζανίου) σύμφωνα με την απογραφή του 2001 είχε μόλις 1.745 κατοίκους και κατά το 2009 δεν εκτιμήθηκε ότι ανήκει στους οικισμούς Γ' Προτεραιότητας. Η απογραφή του 2011 δείχνει ωστόσο, ότι ο πληθυσμός του οικισμού έχει αυξηθεί κατά 65%, ξεπερνώντας έτσι το κατώφλι των 2.000 κατοίκων. Από τα υπόλοιπα έργα δύο (Μέτσοβο και Παρακάλαμου) ως τις αρχές του 2014 δεν παρουσιάζουν πληρωμές.

Για την επικαιροποίηση του σχεδιασμού του 2009 σύμφωνα με τα στοιχεία υλοποίησης των προγραμμάτων, άλλα και τα νέα πληθυσμιακά δεδομένα, συντάσσεται η λίστα των οικισμών και των έργων που είναι υπό εξέλιξη ή εξακολουθούν να απαιτούνται. Στον ίδιο πίνακα δίνονται και οι απαιτήσεις που προκύπτουν για την νέα περίοδο.

Πίνακας 24: Ανάγκες στον τομέα της διαχείρισης Αποβλήτων

	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΙΧΜΗΣ 2007	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	ΑΠΑΙΤΗΣΗ 2007	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ 2007-2013	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΣΣΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
1	Νεοχώριο	2.207	2.123	1.737	ΕΕΛ και 100% των δικτύων		Εξέταση της σκοπιμότητας βάση της απογραφής του 2011.
2	Κομπότιο	2.128	2.026	1.544	ΕΕΛ και 100% των δικτύων	Κατασκευή δικτύου αποχέτευσης ακαθάρτων και εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων για τους οικισμούς Κομποτίου, Αγ. Νικολάου και Σελλάνων	
3	Παραμυθιά	2.525	2.509	2.363	ΕΕΛ και 100% των δικτύων	Κατασκευή αποχέτευσης εσωτερικού δικτύου ακαθάρτων και εγκατάστασης επεξεργασίας ακαθάρτων του Δημοτικού Διαμερίσματος Παραμυθίας και Καρυωτίου	Το έργο δεν εμφανίζει ως τώρα (2/14) πληρωμές
4	Φιλιάτες	2.256	2.346	2.512	ΕΕΛ και 100% των δικτύων	Κατασκευή αποχέτευσης ακαθάρτων και εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων Φιλιατών	Το έργο δεν εμφανίζει ως τώρα (2/14) πληρωμές
5	Σύβοτα	5.272	887	875	ΕΕΛ και 100% των δικτύων	Μελέτη αποχέτευσης – βιολογικού καθαρισμού Πλαταριάς και Συβότων	
6	Κόνιτσα	4.321	2.869	2.942	ΕΕΛ και 100% των δικτύων	Η μελέτη χρηματοδοτείται από το ΕΠΕΡΑΑ	
7	Λούρος	2.044	2.152	1.938	ΕΕΛ και 100% των δικτύων	Κατασκευή δικτύου αποχέτευσης ακαθάρτων και εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων Δήμων Λούρου και Θεσπρωτικού	
8	Καναλλάκιον	2.454	2.498	2.513	ΕΕΛ και 100% των δικτύων	Η μελέτη χρηματοδοτείται από το ΕΠΕΡΑΑ	
9	Ελεούσα	2.805	2.884	3.484	100% των δικτύων	Κατασκευή δικτύου αποχέτευσης ακαθάρτων του οικισμού Ελεούσας	Το έργο εμφανίζει ως τώρα (2/14) ελάχιστες πληρωμές
10	Παργας	10.271	2.022	2.088	30% των δικτύων	Αποχέτευση δημοτικών διαμερισμάτων και οικισμών Δήμου Πάργας	
11	Κατσικάς	2.871	2.981	3.885	40% των δικτύων	Επέκταση- Αναβάθμιση- Εκσυγχρονισμός αποχετευτικού Συστήματος Παραλίμνιας Ζώνης	

	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΙΧΜΗΣ 2007	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	ΑΠΑΙΤΗΣΗ 2007	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ 2007-2013	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΣΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
12	Περάμα	2.983	2.566	1.841	10% των δικτύων	Ολοκληρωμένη διαχείριση λυμάτων Δήμου Ιωαννιτών Νομού Ιωαννίνων για την προστασία της λίμνης Παμβώτιδας.	
13	Ανατολή	5.815	6.382	9.798	40% των δικτύων	Ολοκλήρωση δικτύου αποχέτευσης ακαθάρτων υδάτων Δημοτικού Διαμερίσματος Ανατολής	
14	Πεδινή		1.745	2.871		Αποχέτευση ακαθάρτων λυμάτων Πεδινής / ΙΩΑΝΝΙΝΑ	

Για την διαχείριση των Υδάτων πέρα των παραπάνω έργων που αφορούν τις υποχρεώσεις για την εφαρμογή της Οδηγίας 271/91/ΕΟΚ προσδιορίζεται από το Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων του Υ.Δ. 05 και ένας άλλος σημαντικός αριθμός μέτρων. Μεταξύ των μέτρων αυτών που περιλαμβάνουν επιπλέον θεσμικές ρυθμίσεις, τιμολογήσεις, απαγορεύσεις υπάρχει ένας σημαντικός κατάλογος έργων που αφορούν:

- Υλοποίηση Σχεδίων Ασφάλειας Νερού σε Μεγάλες ΔΕΥΑ όπως οι ΔΕΥΑ Ιωαννίνων, Άρτας, Πρέβεζας, Ηγουμενίτσας.
- Προώθηση τεχνολογιών αποτελεσματικής διαχείρισης του νερού στη βιομηχανία.
- Ενθάρρυνση της εξοικονόμησης και της ανακύκλωσης στις υδροβόρες βιομηχανίες με κατανάλωση πάνω από
- 50.000 m³/έτος.
- Έργο Ύδρευσης Ν. Θεσπρωτίας: Υδαταγωγός Ραβένης – Ηγουμενίτσας: Τμήμα Πέντε Εκκλησιών – Γέφυρας Νεράιδας.
- Έργο Ύδρευσης Ν. Θεσπρωτίας: Υδαταγωγός Ραβένης – Ηγουμενίτσας: Τμήμα Πέντε Εκκλησιών – Γέφυρας Νεράιδας
- Έργα Μεταφοράς Νερού και Αρδευτικά Δίκτυα Ζώνης 8 περιοχής Πέτα – Κομποτίου, Ν. Άρτας.
- Ολοκληρωμένη διαχείριση λυμάτων Δήμου Ιωαννιτών για την προστασία της λίμνης Παμβώτιδας
- Φράγμα Κομποτίου, Ν. Άρτας
- Έργα Ενίσχυσης Ύδρευσης Πρέβεζας, Άρτας και Λευκάδας από τις πηγές Αγ. Γεωργίου Λούρου
- Έργα Αποκατάστασης / Ενίσχυσης υφιστάμενου δικτύου ύδρευσης.
- Δράσεις εκσυγχρονισμού της λειτουργίας των δικτύων ύδρευσης των μεγάλων πολεοδομικών συγκροτημάτων του ΥΔ. Έλεγχος Διαρροών.
- Τοποθέτηση συστημάτων καταγραφής απολήψεων υπογείων υδάτων.
- Προώθηση σχεδιασμού κεντρικών μονάδων επεξεργασίας γεωργοκτηνοτροφικών αποβλήτων
- Ενδυνάμωση των περιοδικών ελέγχων παράκτιων υδάτων που καταλήγουν στη θάλασσα από εκβολές αγωγών ομβρίων και λοιπών σημειακών πηγών ρύπανσης.

Ως προς την διαχείριση απορριμμάτων το σημερινό σύστημα διαχείρισης περιλαμβάνει την λειτουργία 4 ΧΥΤΑ και προέβλεπε την λειτουργία ΣΜΑ τα οποία θα έπρεπε να λειτουργούν ως το 2015, 1 ΜΕΑ (είναι υπό κατασκευή) και 3 ΚΔΑΥ εκ των οποίων λειτουργεί το 1 (ΒΙΠΕ Ιωαννίνων).

Ο Παραπάνω σχεδιασμός όπως έχει επισημανθεί και στο κεφάλαιο 3 βρίσκεται υπό αναθεώρηση, καθώς οι απαιτήσεις της Οδηγίας 2008/98, του Ν.4042/2012 και του ΕΣΔΑ

αναδιατάσσουν τους στόχους του συστήματος συλλογής και κατά συνέπεια απαιτούν εκσυγχρονισμό του προγράμματος έργων. Η Περιφέρεια Ηπείρου προχώρησε έγκαιρα στην διαδικασία αναθεώρησης του ΠεΣΔΑ. Το νέο ΠεΣΔΑ που συμμορφώνεται με τις παραπάνω προϋποθέσεις βρίσκεται σε φάση διαβούλευσης προκειμένου να οριστικοποιήσει τον κατάλογο έργων του.

Σύμφωνα με αυτό η Περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζει μείωση της παραγωγής αστικών σύμμεικτων αποβλήτων. Κύρια αιτία της μείωσης αυτής είναι η μείωση της κατανάλωσης η οποία έχει προέλθει ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, άλλα και της σταθεροποίησης (και ενδεχόμενες μειώσεις μετά το 2011) του πληθυσμού.

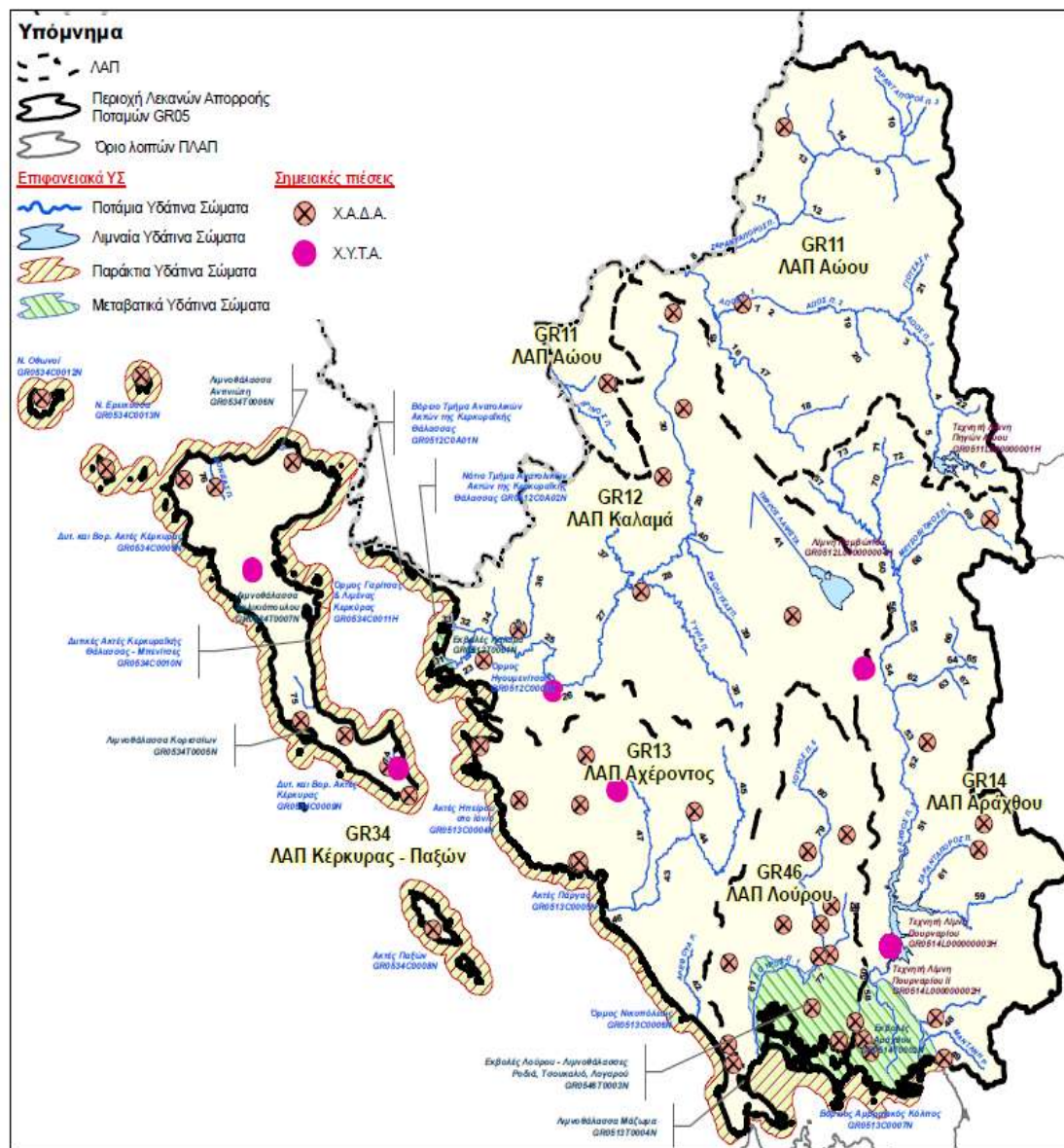
Πίνακας 25: Παραγωγή ΑΣΑ στην Περιφέρεια Ηπείρου, πηγή: Μη τεχνική Περίληψη ΠΕΣΔΑ

Π.Ε.	2010	2011	2012
	Ποσότητα (tn)		
Ιωαννίνων	61.379,36	57.652,39	55.860,90
Άρτας	25.242,57	24.018,83	23.350,60
Θεσπρωτίας	16.856,63	15.631,99	15.095,73
Πρέβεζας	25.558,59	24.905,35	23.410,93
Σύνολο Δήμων	129.037,14	122.208,56	117.718,16
Σύνολο ΚΔΑΥ (tn) (μόνο από Δήμους)	3.907,09	4.254,42	4.717,90
Σύνολο	132.944,23	126.462,98	122.436,06

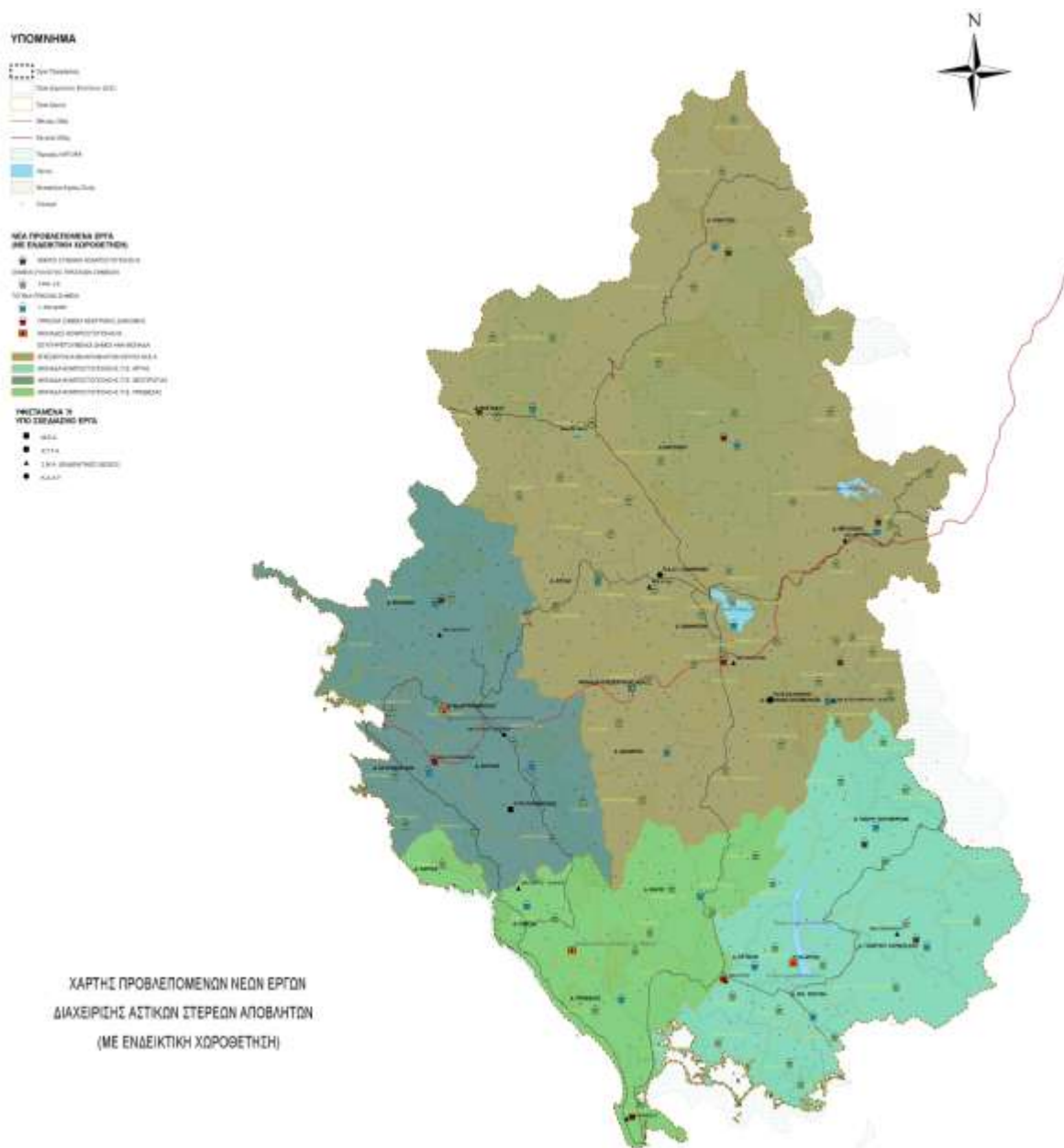
Το νέο ΠεΣΔΑ δίνει ιδιαίτερο βάρος στην ολοκλήρωση του συστήματος μεταφοράς με την ολοκλήρωση 12 ΣΜΑ που θα καλύψουν όλες τις διαχειριστικές ενότητες και θα εξυπηρετήσουν κατά κύριο λόγο τις ανάγκες της ανακύκλωσης, καθώς και την λειτουργία τουλάχιστον 76 Πράσινων Σημείων (σημεία συλλογής), 18 τοπικών σημείων συλλογής και ενός κεντρικού που θα τροφοδοτήσουν επίσης το σύστημα ανακύκλωσης - ανάκτησης.

Το σχέδιο προβλέπει την διακριτή συλλογή και διαχείριση των βιοαποβλήτων και προτείνει την λειτουργία τεσσάρων μονάδων σε συνδυασμό με την λειτουργία μικρών - φορητών σταθμών. Το ΠεΣΔΑ περιλαμβάνει επίσης την οργάνωση του συστήματος διαχείρισης ιλύος, ΑΕΚΚ και κόπρου, όχι όμως του συνόλου των κατηγοριών του ΠεΣΔΑ. Το συνολικό κόστος προσδιορίζεται περίπου σε 100 με 110 εκ. €.

Χάρτης 15: Θέσεις Εγκαταστάσεων Διαχείρισης Απορριμμάτων GR05 - Ηπείρου (πηγή: ΣΜΠΕ ΣΔΥΔ GR05)

Χάρτης 16: Προβλεπόμενα νέα έργα ΠΕΣΔΑ, πηγή: Πρόταση ΠεΣΔΑ Ηπείρου 2013.

6.2.7. Πολιτιστική Κληρονομιά και Τοπίο

Η Ήπειρος έχει πλούσια ιστορική και πολιτιστική παράδοση, η οποία τεκμηριώνεται από τα πολλά και σημαντικά ιστορικά μνημεία και τους παραδοσιακούς οικισμούς που υπάρχουν στην περιοχή, από όλες τις ιστορικές περιόδους. Η πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής συμπεριλαμβάνει, επιπρόσθετα, παραδοσιακά επαγγέλματα (χρυσοχοΐα, ασημουργία, βαρελοποιία κα), τη μουσική παράδοση, ιδιαίτερα τοπία (π.χ. αναβαθμίδες, ξερολιθιές κα).

Ξεκινώντας από την αρχαιότητα, η Ήπειρος, είναι μια περιοχή με περιόδους ακμής και παρακμής, από το βασίλειο του Πύρρου και τους ρωμαϊκούς χρόνους, στη μεθόριο της βυζαντινής αυτοκρατορίας, από την άνοδο του Δεσποτάτου της Ηπείρου στην τουρκική κατάκτηση και έπειτα το νεοελληνικό διαφωτισμό και τη σύγχρονη εποχή. Κάστρα, βυζαντινές εκκλησίες, πύργοι, αρχοντικά, γεφύρια και οι κατοικίες κάθε εποχής μαρτυρούν την μακρά πορεία της Ηπείρου σε όλες τις εποχές.

Το δίκτυο των αρχαιολογικών χώρων σε όλη την περιφέρεια (Δωδώνη – Νικόπολη – Νεκρομαντείο – Πύργος Λυγιάς, Αρχαία Τιτάνη κ.λ.π, χώροι πολλά με ιστορικά ευρήματα και επιβλητικά ορατά μνημεία) δείχνει ότι η πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής είναι προϊόν της συνεισφοράς όλων των τόπων, επιτρέποντας στον κάτοικο αλλά και τον επισκέπτη να έχει εύκολα μια αντιπροσωπευτική εικόνα για τη ιστορία της περιφέρειας.

Ειδικότερα, η αρχιτεκτονική κληρονομιά της Ηπείρου περιλαμβάνει, καταρχάς, μνημεία διεθνώς γνωστά, με μεγάλη αρχαιολογική σημασία και πλούτο ιστορικής πληροφορίας, με σημαντικότερα τη Δωδώνη και τη Νικόπολη. Επίσης, ογδόντα δύο (82) οικισμοί είναι χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί.

Ως προς τη γεωγραφική κατανομή, η Περιφέρεια Ηπείρου και ειδικότερα η Π.Ε. Ιωαννίνων συγκεντρώνουν ένα ιδιαίτερα υψηλό αριθμό παραδοσιακών οικισμών, πολλοί από τους οποίους διατηρούνται σχεδόν αναλλοίωτοι. Στις περιοχές του Ζαγορίου και του Μετσόβου στην Π.Ε. Ιωαννίνων και στο βόρειο τμήμα της Π.Ε. Θεσπρωτίας παρατηρείται η υψηλότερη συγκέντρωση παραδοσιακών οικισμών.

Τέλος, δεκάδες μεταβυζαντινά μνημεία, εκκλησίες και μοναστήρια, με τοιχογραφίες και ξυλόγλυπτα εικονοστάσια, μαζί με άλλες ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής, συνθέτουν ένα σύνολο με διάσημα αλλά και άγνωστα στο ευρύ κοινό στοιχεία.

6.2.7.1. Αρχιτεκτονική κληρονομιά

Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Ηπείρου περιγράφονται συχνά στη σχετική βιβλιογραφία ως «μονοκεντρικοί», υπό την έννοια ότι η πλατεία αποτελεί το κεντρικό τους σημείο και τα υπόλοιπα μέρη του οικισμού δομούνται σταδιακά γύρω από αυτή. Η διάρθρωση των ενοτήτων και ο διαχωρισμός τους, κατά κανόνα, από καλντερίμια, μαζί με τις συνδέσεις τους προς την ύπαιθρο, όπως πχ οι ξερολιθικές κατασκευές, είναι κοινή. Στοιχεία επιμέρους διαφοροποίησης υπάρχουν και σχετίζονται κυρίως με τις κλίσεις του εδάφους, το υψόμετρο και τον προσανατολισμό των οικισμών, παράγοντες που επηρέαζαν, στη συνέχεια, την αρχιτεκτονική των σπιτιών και τον ρόλο των καλντεριμιών στην εξυπηρέτηση της κοινότητας –πχ απορροή των υδάτων στο Συρράκο.

Στους κηρυγμένους παραδοσιακούς οικισμούς –και τους ηπειρωτικούς οικισμούς, εν γένει –η κεντρική πλατεία διατηρεί σημαντικό ρόλο στη σύνταξη του αγροτικού χώρου (Αράπογλου, 2005). Η πλατεία είναι ένας απλός φυσικός χώρος, στον οποίο γίνονται συναντήσεις, συζητήσεις και συναλλαγές. Περιλαμβάνει πράσινο και ιδίως δέντρα, όπως πλάτανος ή ακακία ή λεύκα ή έλατο ή μουριά. Συχνά, περιλαμβάνει κάποιο μνημείο ή προτομή. Από την πλατεία ξεκινούν και κατευθύνονται στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα οι δρόμοι του οικισμού, εξυπηρετώντας την κοινότητα, τόσο στις κοντινές, όσο και τις μακρινές μετακινήσεις.

Η πλατεία διατηρεί ένα ρόλο πολυδιάστατο, με μεγάλη κοινωνική σημασία, η οποία διατηρείται μέχρι σήμερα:

- είναι το ομφάλιο σημείο του οικισμού,
- είναι το γεωγραφικό κέντρο της παραγωγικής διάρθρωσης,
- είναι η αφετηρία μετρήσεως της τοπικής ιστορίας,
- είναι το σημείο όπου επικεντρώνεται αλλά και συμπυκνώνεται όλη η συλλογική μνήμη της κοινότητας,
- είναι, τέλος, ο μοναδικός διαμορφωμένος χώρος για να υποδεχτεί κάθε μορφή έκφρασης της κοινοτικής ζωής.

Στην οικιστική οργάνωση των οικισμών είναι εμφανή τα κριτήρια οικονομίας, βάση των οποίων είναι χτισμένοι. Η προστασία από τον άνεμο και το κρύο, η χρήση τοπικών δομικών υλικών, η αξιοποίηση των υδατικών πόρων και η ενίσχυση των δεσμών της κοινότητας είναι βασικά κίνητρα των κατοίκων και των μαστόρων που έχτισαν τους οικισμούς.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι χτισμένοι με πέτρα, εναρμονισμένοι με το φυσικό τοπίο, με περίτεχνα τοξωτά γεφύρια και πετρόχτιστους νερόμυλους, βρύσες, καλντερίμια, αλώνια κλπ, και θεωρείται ότι εκφράζουν την απόλυτη ταύτιση και αρμονία της φύσης και του ανθρώπου. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση των παραδοσιακών οικισμών εντοπίζεται, πρωτίστως, στην περιοχή του Ζαγορίου, και, έπειτα, στις περιοχές της Κόνιτσας, του Πωγωνίου και των Τζουμέρκων. Το βασικό δομικό υλικό είναι η πέτρα.

Αναλυτικά, ειδικότερα στοιχεία για κάθε οικισμό αναφέρονται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.3** "Παραδοσιακοί Οικισμοί, μνημεία και προστατευόμενα Οικιστικά σύνολα"

Η λαϊκή αρχιτεκτονική της Ηπείρου, και παρά τις επιμέρους τοπικές μορφολογικές ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής, εμφανίζει κοινά χαρακτηριστικά για τις ορεινές και δυσπρόσιτες περιοχές. Τα κτίρια είναι οργανικά ενταγμένα στο φυσικό τοπίο, ενώ η χωροθέτηση των οικισμών και η διάταξη των κτισμάτων στον χώρο, καθορίζεται από τους εκάστοτε κοινωνικούς παράγοντες (αμυντικοί, πολιτικοί, και θρησκευτικοί λόγοι). Άλλοι σημαντικοί παράμετροι στην επιλογή χωροθέτησης και διάταξης των κτισμάτων αποτελούν το φυσικό ανάγλυφο, ο προσανατολισμός και η θέα.

Τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των κτιρίων και των ανοιχτών χώρων των παραδοσιακών οικισμών διαμορφώθηκαν ανάλογα με τις τοπικές μορφολογικές ιδιαιτερότητες (γεωγραφία, φύση, ανάγλυφο, παραγωγικές δραστηριότητες) και την ιστορική πορεία των επιμέρους χωρικών ενοτήτων.

Κατοικίες

Οι τυπολογίες της παραδοσιακής κατοικίας της Π.Ε. Ιωαννίνων είναι τέσσερις:

- α) η γιαννιώτικη κατοικία,
- β) η ζαγορίσια κατοικία,
- γ) η μετσοβίτικη κατοικία,
- δ) η κατοικία στο Συρράκο και τους Καλαρρύτες (Τζουμέρκα).

Οι κατοικίες στα Γιάννενα και το Μέτσοβο διαφοροποιούνταν σε αρχοντικά και λαϊκές κατοικίες, με τα πρώτα να έχουν συνήθως κήπο ή προκήπιο και περισσότερους χώρους από τα δεύτερα. Συχνά, στα δώροφα κτίρια, το ισόγειο χρησιμοποιείται ως κατάστημα (Γιάννενα) ή στάβλος (Μέτσοβο). Στο Ζαγόρι και τα Τζουμέρκα η κατοικία είναι περισσότερο απλή, ως προς την αρχιτεκτονική και δεν υπάρχει σοβαρή κοινωνική διαφοροποίηση. Στο Συρράκο η είσοδο ήταν περισσότερο κλιμακωτή, εξαιτίας της κλίσης του εδάφους.

Βασικό υλικό της τοιχοποιίας των κτισμάτων της Περιφέρειας Ηπείρου αποτελεί η πέτρα (σχιστολιθική ή ασβεστολιθική), συνδυασμένη με το ξύλο, το οποίο χρησιμοποιείται για την κατασκευή των κουφωμάτων, δαπέδων, ορόφων, καθώς και των χρηστικών αντικειμένων του χώρου. Η χρήση του ξύλου ποικίλλει, ανάλογα με την διαθεσιμότητα του στην εκάστοτε περιοχή. Η επικάλυψη των κτισμάτων, αποτέλεσμα των κλιματολογικών συνθηκών, γίνεται πάντα με στέγη από ξύλινο σκελετό (ζευκτά) και σχιστόπλακα. Ως ιδιαίτερα οικοδομικά υλικά χρησιμοποιούνται ο ασβεστόλιθος στα Ιωάννινα, η πέτρα στο Μέτσοβο και το Ζαγόρι, τους Καλαρρύτες και το Συρράκο. Στο Μέτσοβο μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και περισσότερα είδη ξύλου (Θεώρημα κα, 2013β).

Το εσωτερικό της κατοικίας είχε διάφορα στοιχεία, με περισσότερο βασικά το τζάκι –που χρησίμευε, κατά τόπους και ως φωταγωγός –και τον οντά, ως έπιπλο.

Γεφύρια

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στα πέτρινα γεφύρια της Ηπείρου, τα οποία αποτελούν ξεχωριστά τοπίο της ορεινής ζώνης της Περιφέρειας και εξαιρετικά δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Στην περιοχή υπάρχουν πολλά ποτάμια και τα караβάνια που πραγματοποιούσαν την διακίνηση του εμπορίου για τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και της Βαλκανικής, κάνοντας έτσι, την ανάγκη για την ζεύξη τους επιτακτική. Το βασικό δομικό υλικό είναι η πέτρα, η οποία πρέπει να είναι ομοιογενής, συμπαγής και ανθεκτική, να μην έχει ρωγμές και να μην αποσθρώνεται με το νερό ή τον αέρα (http://www.ntua.gr/MIRC/db/epirus_db/ARXITEKTONIKH/Gefuria.htm) ενώ το πλάτος είναι αρκετά στενό, συνήθως γύρω στα δύο μέτρα και το οδόστρωμα είναι λιθόστρωτο.

Τα γεφύρια διαφέρουν ως προς την ποικιλία στην μορφή τους που καθορίζεται από τον αριθμό των τόξων. Υπάρχουν τα βασικά τόξα και τα τόξα, στην βάση ή στον κορμό του γεφυριού που ελαφρώνουν την κατασκευή και επιτρέπουν τη γρήγορη διέλευση του νερού σε περίπτωση πλημμύρας. Το πλάτος είναι στενό, συνήθως γύρω στα 2 μέτρα, και το οδόστρωμα είναι λιθόστρωτο, διαμορφωμένο όπως ακριβώς τα καλντερίμια των χωριών, ενώ σε πολλές περιπτώσεις δίνουν την αίσθηση ότι αποτελούν φυσική προέκταση των βράχων. Η ονοματοθεσία των πετρογέφυρων προέρχεται από τα τοπωνύμια (π.χ. γεφύρι Τσιπιανης) ή

από τα ονόματα των πρωτομαστόρων και των χορηγών (πχ. γεφύρι του Φρόντζου, γεφύρι του Μίσσιου κ.α.) (Θεώρημα, 2013β).

Τα γεφύρια ήταν ιδιαίτερος αναγκαία σε πολλές περιοχές της Ηπείρου καθώς μπορούσαν να συντομεύουν κατά πολύ το δρόμο κατά τις μετακινήσεις, τόσο των ανθρώπων, όσο και των φορτίων. Δεδομένου ότι το κόστος κατασκευής ήταν πάντα πολύ μεγάλο, κατασκευάζονταν συχνά με τη χορηγία ενός πλούσιου Ηπειρώτη μετανάστη ή κάποιου ντόπιου άρχοντα ή αγά. Το χτίσιμο ενός πετρογέφυρου θεωρούνταν μεγάλη τιμή και κοινωνική καταξίωση του χορηγού και μεγάλη ευεργεσία, για τις τοπικές κοινωνίες.

Αναβαθμίδες

Η κλίση του ηπειρωτικού εδάφους οδήγησε τους περισσότερους παραδοσιακούς οικισμούς της Π.Ε. Ηπείρου στη δημιουργία αναβαθμίδων –και ιδίως στο Ζαγόρι και τα Τζουμέρκα. Οι αναβαθμίδες θεωρούνται σημαντικό στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς και προστατεύονται από τα επίσημα ευρωπαϊκά κείμενα, όπως π.χ. το Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου.

Ξερολιθιά

Αν και οι περισσότερες ξερολιθικές κατασκευές συναντώνται στο Ζαγόρι, οι υπόλοιπες είναι διάσπαρτες στα Τζουμέρκα, την Κόνιτσα και το Μέτσοβο. Η ξερολιθιά είναι ένα γοητευτικό, αν και υποτιμημένο στοιχείο του αγροτικού τοπίου της Ηπείρου. Η εύκολη απόκτηση και χρήση της, έδινε την ευκαιρία στους κατοίκους για κατασκευές που χρησιμοποιούνταν σε κτίσματα του εξωαστικού χώρου. Οι λοιποί (πλην των κατοικιών) τύποι ξερολιθικών κατασκευών είναι οι εξής (Θεώρημα, 2013β):

- Νερόμυλοι
- Εκκλησίες και Μοναστήρια
- Εικονοστάσια
- Καλύβες
- Βρύσες (Ανοιχτές ή Στεγασμένες)
- Αλώνια
- Σκάλες
- Αναβαθμίδες
- Φράχτες
- Λιθόστρωτοι δρόμοι (καλντερίμια)
- Εξώπορτες (οβροροί)
- Γεφύρια

Εκτός από τις αρχαιότητες, τα κτίρια και οι λοιπές κατασκευές (ξερολιθικές ή μη) που είναι ήδη θεσμοθετημένα και ανήκουν στη δικαιοδοσία των αρμόδιων υπηρεσιών και Εφορειών, στην Ήπειρο εντοπίζονται πολλές άλλες κατασκευές, όπως νερόμυλοι, ναοί, οικίες, λιθόκτιστα μονοπάτια κλπ, τα οποία, παρόλο που δεν είναι θεσμοθετημένα ως διατηρητέα μνημεία, παρουσιάζουν αξιόλογο ενδιαφέρον από άποψη αρχιτεκτονικής και στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού και για αυτό το λόγο χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

6.2.7.2. Πολιτιστική Κληρονομιά

Εκτός από τα μνημεία, η πολιτιστική κληρονομιά της Ηπείρου περιλαμβάνει πλούσια πολιτιστική παράδοση διάφορων επαγγελμάτων και μια σημαντική μουσική παράδοση. Τα περισσότερα πλέον έχουν παρακμάσει ή εξαφανιστεί. Παρόλα αυτά, όσα επιβιώνουν αποτελούν ζωντανό κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ηπείρου, πολύτιμες είναι και οι πληροφορίες για εκείνα τα επαγγέλματα που έχουν εξαφανιστεί. (αναλυτικά βλ. Παράρτημα ΙΙ.4)

6.2.7.3. Αρχαιολογική Κληρονομιά

Η αρχαιολογική κληρονομιά της Ηπείρου είναι πολύ σημαντική αφού δίνει πολύτιμες πληροφορίες για την κοινωνία, την οικονομία και τον πολιτισμό της εποχής, ενώ, ταυτόχρονα, συνδέει την Ήπειρο με τον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο, τις πόλεις –κράτη, το βασίλειο της Μακεδονίας και τις αποικίες. Παράλληλα, εντοπίζονται οι συνδέσεις, στις μετέπειτα εποχές, ανάμεσα στους Ηπειρώτες και τους Ρωμαίους ή τους Βυζαντινούς. Τα εμβληματικά μνημεία της αρχαίας εποχής είναι αναμφισβήτητα δύο, η Δωδώνη και η Νικόπολη, με πολλά μικρότερα μνημεία, λιγότερο γνωστά.

6.3. Πιθανή εξέλιξη της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος χωρίς την εκτέλεση του προγράμματος

Κύρια σκοπιμότητα του ΠΕΠ είναι να υποστηρίξει χρηματοδοτικά την εφαρμογή επιμέρους Σχεδίων και Στρατηγικών που αναφέρονται στους τομείς της Έξυπνης, Βιώσιμης και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξης. Συνεπώς η μη εφαρμογή του Προγράμματος θα είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την ακύρωση σημαντικών δράσεων υλοποίησης των Στρατηγικών και Σχεδίων αυτών και την ανατροπή της αποτελεσματικότητάς τους.

Η αναμενόμενη εξέλιξη της υφιστάμενης κατάστασης συνοψίζεται παρακάτω βάση των κύριων τάσεων που έχουν παρουσιαστεί.

- Η Ήπειρος διαθέτει ένα ιδιαίτερα πλούσιο και ποικιλόμορφο φυσικό περιβάλλον που περιλαμβάνει από αλπικά οικοσυστήματα, ως εκτεταμένους παράκτιους υγροβιότοπους. Το απόθεμα αυτό αποτελεί κύριο αναπτυξιακό πόρο και θα πρέπει να διαφυλαχθεί. Η διαφύλαξη αυτή θα επιτευχθεί όχι με την απομόνωση του, άλλα με

την χρηστή διαχείριση και προστασία του. Σε πολλά από τα προστατευόμενα οικοσυστήματα παρουσιάζονται πιέσεις (βλ. Περιοχές του Εθνικού Καταλόγου Natura 2000 στην Ήπειρο, Είδος, Έκταση, κύριες Απειλές και Μέτρα Προστασίας (πηγή ΥΡΕΚΑ, ΕΕΑ, 2014) σχετίζονται με:

- τις επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής (πυρκαγιές -πλημμύρες) που αναμένεται να αυξηθούν.
- τις δραστηριότητες αναψυχής και την οργάνωση των χρήσεων γης
- Το καθεστώς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών είναι αρκετά υψηλό σε σχέση με την Ελλάδα δεν καλύπτει ωστόσο την υποχρέωση κάλυψης όλων των περιοχών του δικτύου Natura 2000 με επικαιροποιημένα Σχέδια Διαχείρισης
- Το Υδατικό διαμέρισμα Ηπείρου παρόλο που είναι το πλέον πλεονασματικό της χώρας, αντιμετωπίζει κατά τόπους σημαντικά ποσοτικά και ποιοτικά προβλήματα. Αυτά εντοπίζονται κύρια στην Παράκτια Ζώνη και ειδικά στο νότιο τμήμα της, όσο και στην Παμβώτιδα λόγω της ισχυρής πίεσης από την συγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων. Το Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων περιλαμβάνει σημαντικά Μέτρα τα οποία θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν προκειμένου με την υλοποίηση τους να αντιστραφούν οι τάσεις υποβάθμισης της ποιότητας τους.
- Η ρύπανση των υδάτων εν μέρει οφείλεται στην απουσία υποδομών συλλογής και επεξεργασίας αστικών υγρών αποβλήτων που αφορούν ένα σημαντικό αριθμό μεσαίου μεγέθους οικισμών (οικισμών Γ' προτεραιότητας) ή μικρών οικισμών που διοχετεύουν τα απόβλητα τους σε ευαίσθητους αποδέκτες (κυρίως θάλασσα). Η μη υλοποίηση των απαιτούμενων έργων θα επιτείνει τα προβλήματα ρύπανσης, ειδικά στην παράκτια ζώνη όπου οι οικισμοί αυτοί εμφανίζουν θετική τουριστική και πληθυσμιακή δυναμική.
- Η Διαχείριση των απορριμμάτων παρουσιάζει ελλείψεις σε σχέση με τις απαιτήσεις της τρέχουσας Ευρωπαϊκής και Εθνικής Στρατηγικής σε επίπεδο έργων που αφορούν την συλλογή - διαλογή, ανακύκλωση, κομποστοποίηση θα καλυφθούν σε μεγάλο ποσοστό από τα ΕΤΠΑ - Ταμείο Συνοχής της περιόδου 2014-2020. Πέρα όμως από τα έργα δεν θα πρέπει να υποτιμάται η ενίσχυση των πολιτικών Μείωσης και Επαναχρησιμοποίησης των απορριμμάτων. Η παραγωγή των απορριμμάτων δεν αναμένεται να διαφοροποιηθεί σημαντικά σε σχέση με τα ποιοτικά ή ποσοτικά χαρακτηριστικά της
- Τα αστικά κέντρα αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο πιέσεις που προκαλούνται από την συμφόρηση και την κίνηση στις κεντρικές περιοχές. Οι υπερβάσεις ρύπων στην ατμόσφαιρά, αν και δεν έχουν επαρκώς μελετηθεί θεωρείται ότι ειδικά τα τελευταία έτη έχουν οξυνθεί κύρια λόγω της αντικατάστασης του πετρελαίου με την καύση ξύλου. Παράλληλα ειδικά στα Ιωάννινα και την Άρτα παρατηρείται μια εκτεταμένη αστική διάχυση που προκαλεί σημαντικά προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος στο χώρο αυτό.

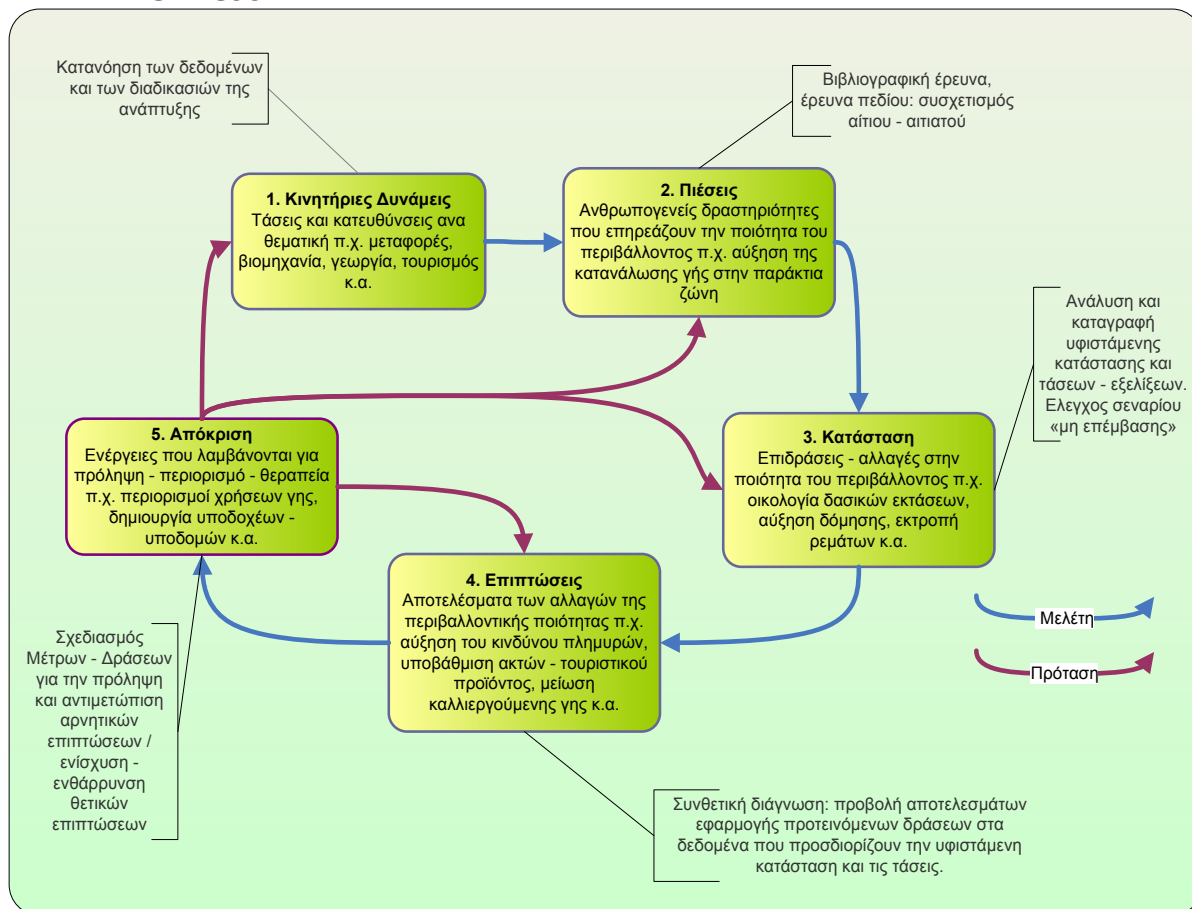
- Η περιφέρεια δεν διαθέτει ιδιαίτερες μονάδες που να παράγουν μεγάλες ποσότητες GHG, ωστόσο υπάρχουν πηγές συμβολής στην κλιματική αλλαγή οι οποίες κατά κύριο λόγο αφορούν τον αστικό χώρο και την κτηνοτροφία. Στον αστικό χώρο η παραγωγή GHG σχετίζεται με την αστική ρύπανση που προκαλείται κύρια από τις αυξημένες ανάγκες για θέρμανση και την μεγάλη εξάρτηση αυτής από καύσεις (πετρελαίου, ξύλου). Ειδικά η αυξανόμενη χρήση ξύλου και άλλων υλικών τα τελευταία έτη έχει οδηγήσει στην εμφάνιση φαινομένων αιθαλομίχλης στα αστικά κέντρα (τεκμηριωμένα στα Ιωάννινα όπου λειτουργεί σταθμός μέτρησης, αλλά πολύ πιθανών και σε άλλες περιοχές) με σοβαρές επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο.
- Η Ήπειρος παρουσιάζει ιδιαίτερα ανησυχητικές πληθυσμιακές τάσεις κυρίως στο Ορεινό τμήμα της με υψηλή γήρανση και σημαντική μείωση του εργατικού δυναμικού. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να έχει και περιβαλλοντικές επιπτώσεις λόγω της περιορισμού του ρυθμιστικού ρόλου του ανθρώπου στο οικοσύστημα.
- Η παραγωγική δομή της περιφέρειας στηρίζεται σε δραστηριότητες συγκέντρωσης στα αστικά κέντρα και τον παράκτιο χώρο. Το γεγονός αυτό δημιουργεί μια υψηλή συγκέντρωση στις περιοχές αυτές και τροφοδοτεί πιέσεις προς τους περιβαλλοντικούς πόρους λόγω της απρογραμμάτιστης και άναρχης αστικής διάχυσης τόσο στον περιαστικό χώρο, όσο και στο παράκτιο μέτωπο. Οι πιέσεις αυτές μεταφράζονται σε οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Για την αντιμετώπιση των πιέσεων αυτών η Περιφέρεια έχει ήδη καθορίσει τις χρήσεις γης σε όλες τις δημοτικές ενότητες του παράκτιου χώρου.
- Η Ήπειρος διαθέτει ένα σημαντικό πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό απόθεμα το οποίο από την μία οφείλει να διατηρηθεί και από την άλλη να αξιοποιηθεί.

7. ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων θα βασιστεί στην λογική ανάλυση βάση του μεθοδολογικού πλαισίου DPSIR (DPSIR: Driving force-Pressure-State-Impact-Response). Το πλαίσιο αυτό έχει αναπτυχθεί από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος για την περιβαλλοντική αξιολόγηση και παρακολούθηση της εφαρμογής δράσεων και προγραμμάτων, και θα προσαρμοστεί στις ανάγκες της παρούσας περίπτωσης. Κύριοι λόγοι γι' αυτό είναι: α) ότι το ΠΕΠ αποτελεί ένα πλαίσιο πολυτομεακής πολιτικής με υψηλή πολυπλοκότητα, β) ότι σε γενικές γραμμές η ανάλυση έχει ποιοτικό χαρακτήρα λόγω της στοχαστικής (και όχι ντετερμινιστικής) φύσης του Σχεδίου.

Το DPSIR στηρίζεται σε μια διαδοχική εξέταση πέντε διαδοχικών βημάτων συσχέτισης ενός λογικού πλαισίου αίτιου – αιτιατού. Η χρήση του εξειδικεύεται περαιτέρω με προσαρμογή στο περιεχόμενο της ΣΜΠΕ, όπως αυτό προσδιορίζεται από την ΚΥΑ α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 και τις τεχνικές προδιαγραφές του παραρτήματος ΙΙΙ (βλέπε σχήμα).

Εικόνα 5: Μοντέλο DPSIR για την αξιολόγηση των επιπτώσεων σε στρατηγικό επίπεδο

Στο παραπάνω μοντέλο προσδιορίζονται ως **Κινητήριες δυνάμεις**, δηλαδή δυνάμεις που θα προκαλέσουν κίνηση - αλλαγή, οι δράσεις του προγράμματος (βλ. Κεφ.4) που θα προκαλέσουν την δημιουργία νέων ή ενδεχομένως τη μεταβολή υφισταμένων **Πιέσεων** προς το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους. Αυτές με την σειρά τους θα αναδιαμορφώσουν την **υφιστάμενη κατάσταση** (baseline data - κεφάλαιο 6). Τονίζεται ότι καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει και "περιβαλλοντικές δράσεις" η διαφοροποίηση υφιστάμενων πιέσεων μπορεί να έχει αμφίσημο αποτέλεσμα. Το αποτέλεσμα των πιέσεων επί της υφιστάμενης κατάστασης προσδιορίζει την έννοια της **Επιπτώσης**. Η αξιολόγηση των επιπτώσεων γίνεται με την χρήση των Περιβαλλοντικών Στόχων, όπως αυτοί έχουν προσδιοριστεί στο Κεφάλαιο 3. Οι στόχοι αυτοί χρησιμοποιούνται προκειμένου να αποφασιστεί αν οι αλλαγές που θα προέλθουν στο περιβάλλον τους πόρους, την κοινωνική ευημερία και την υγεία είναι αποδεκτές ή όχι, αλλά και ποιές θα είναι οι θετικές επιπτώσεις (συνέργειες). Παράλληλα πραγματοποιείται η εκτίμηση των συσσωρευτικών επιπτώσεων. Οι επιπτώσεις αυτές προσπαθούν να υποδείξουν το αθροιστικό αποτέλεσμα από την εφαρμογή του συνόλου των δράσεων του ΠΕΠ. Θα πρέπει να επισημανθεί εδώ ότι πέρα από την τυχών αθροιστικότητα, υπάρχει η περίπτωση μία "θετική" για κάποιο περιβαλλοντικό στόχο δράση (π.χ. μείωση των GHG) μπορεί να προκαλεί αρνητικά αποτελέσματα για την εκπλήρωση κάποιου άλλου

περιβαλλοντικού στόχου. Τελευταία ενέργεια από την εφαρμογή του πλαισίου είναι η κατάρτιση της **Απόκρισης** (ανάδραση). Πρόκειται για τον προσδιορισμό των ενεργειών που προτείνονται για την πρόληψη, των περιορισμό και την θεραπεία των τυχών αρνητικών επιπτώσεων, άλλα και μέτρα για την ενίσχυση ή διασφάλιση του περιβαλλοντικού αποτελέσματος σε περιπτώσεις θετικών επιδράσεων.

Ο έλεγχος των επιπτώσεων περιλαμβάνει την εκτίμηση και τεκμηρίωση με ποσοτικά ή ποιοτικά στοιχεία των αρνητικών ή θετικών επιπτώσεων ως προς:

- Την πιθανότητα, τη διάρκεια, τη συχνότητα και την αναστρεψιμότητα τους.
- Το σωρευτικό χαρακτήρα τους.
- Το διαπεριφερειακό⁹ ή διασυνοριακό χαρακτήρα τους.
- Τους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον (π.χ. λόγω ατυχημάτων).
- Το μέγεθος και την έκταση στο χώρο (γεωγραφική περιοχή και μέγεθος πληθυσμού που ενδέχεται να θιγούν).

7.1. Εκτίμηση Πιέσεων που προκύπτουν από την εφαρμογή των δράσεων του Προγράμματος ανά Άξονα Προτεραιότητας

Παρακάτω παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις για τις πιέσεις και τις **Πρωτογενής ή Δευτερογενής** επιπτώσεις που θα έχει η υλοποίηση του προγράμματος στο Περιβάλλον. Η ανάλυση γίνεται με τη χρήση του Πίνακα Περιβαλλοντικών Στόχων που καταρτίστηκε και παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 3.

Η αξιολόγηση γίνεται σε επίπεδο Ειδικών Στόχων (ΕΣ) - τύπου δράσεων και ομαδοποιείται σε επίπεδο Αξόνων Προτεραιότητας (ΑΠ). Για κάθε ΕΣ δίνεται ανά τύπο δράσεων μια συνοπτική περιγραφή των επιπτώσεων που αναμένονται σύμφωνα με την απόκριση στα επιμέρους ερωτήματα που έχουν διατυπωθεί ανά περιβαλλοντικό στόχο (ΠΣ) στον Πίνακα 5. Τα τελικά αποτελέσματα της αξιολόγησης αποτυπώνονται και παρουσιάζονται με σαφήνεια και απλότητα υπό την μορφή μιας μίτρας αξιολόγησης στην οποία κάθε γραμμή αναφέρεται σε έναν ΠΣ, ενώ η κάθε στήλη σε έναν ΕΣ.

Η Αξιολόγηση των επιπτώσεων, περιλαμβάνει τις εξής μεταβλητές:

1. **Πιθανότητα της Επίπτωσης:** εκφράζει το πόσο αναμενόμενη ή όχι είναι η δημιουργία μιας επίπτωσης. Η εκτίμηση στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην συνεκτίμηση α) των "τυπικών" επιπτώσεων που αναμένονται από μια κατηγορία δράσεων ή έναν τύπο έργου ή μια δραστηριότητα σύμφωνα με την ανάλυση των διεργασιών που περιέχει και την εμπειρία από επιπτώσεις παρόμοιων έργων και β) του

⁹ Στις περιπτώσεις αυτές και σε συνεργασία με την αναθέτουσα αρχή θα επιζητηθεί η συνεργασία με τους ανάδοχους όμορων Περιφερειών.

χώρου ή των ειδικών συνθηκών που θα υλοποιηθεί, όπως αυτά έχουν αναγνωρισθεί στην υπάρχουσα κατάσταση. Εφόσον, θεωρηθεί ότι η υλοποίηση του Ειδικού Στόχου αναμένεται να έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον η μεταβλητή λαμβάνει τις Τιμές Πολύ Πιθανή, Λιγότερο Πιθανή. Σε περίπτωση κατά την οποία θεωρείται ότι δεν υπάρχει πιθανότητα επιπτώσεων χαρακτηρίζεται ως "Μηδενική" και οι περαιτέρω μεταβλητές δεν αξιολογούνται.

2. **Κατεύθυνση και ένταση της Επίπτωσης:** Η κάθε δράση μπορεί να **έχει θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις** οι οποίες μπορεί να είναι **ισχυρές ή ασθενής** ως προς την ένταση τους. Η διαφοροποίηση της έντασης σχετίζεται κύρια με την κλίμακα του έργου, την αντιληπτικότητα των μεταβολών που αναμένεται να επιφέρει σε κρίσιμες παράγοντες και την σπουδαιότητα της παραμέτρου που επηρεάζει στον τύπο περιοχής. Έτσι για παράδειγμα η αύξηση ενός ρύπου Χ, λόγω της δημιουργίας μιας αστικής αρτηρίας μπορεί να είναι θεωρηθεί ισχυρή επίπτωση ως προς την ποιότητα της ατμόσφαιρας σε μια αστική περιοχή και ασθενής (ως επίπτωση) όταν η ίδια ποσότητα ρύπων εκπέμπεται σε έναν επαρχιακό δρόμο. Η εκτίμηση της έντασης γίνεται συνεπώς βάση συνεκτίμησης των δεδομένων της υφιστάμενης κατάστασης.

Επισημαίνεται ότι πέρα των αρνητικών ή θετικών επιπτώσεων προσδιορίζονται και αμφίσημες ή μικτές επιπτώσεις. Τέτοιες χαρακτηρίζονται αυτές που διαθέτουν ένα ή και τα δύο παρακάτω χαρακτηριστικά:

α) Επιδρούν θετικά σε μία παράμετρο ενός περιβαλλοντικού στόχου, άλλα αρνητικά σε μια άλλη. Η περίπτωση αυτή απαντάται συνήθως σε δράσεις που περιλαμβάνουν ξεχωριστές επιπτώσεις κατά την κατασκευή και την λειτουργία. Π.χ. Η αντικατάσταση ΤΠΕ σε μια υπηρεσία μπορεί να δημιουργήσει έναν "όγκο" αποβλήτων Η/Υ που θα απαξιωθούν, άλλα μετά την αναβάθμιση των υπηρεσιών θα μειωθεί σημαντικά ο όγκος χαρτιού.

β) Ο βαθμός και το πρόσημο της επίπτωσης εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις που κατά κύριο λόγο θα προσδιοριστούν κατά την εξειδίκευση των δράσεων. Σε αυτές τις περιπτώσεις πέρα από τον εντοπισμό των δράσεων θα διερευνηθούν και οι εν λόγω προϋποθέσεις προκειμένου να προταθούν ως μέτρα βελτίωσης της περιβαλλοντικής επίδοσης του προγράμματος (κεφ. 8)

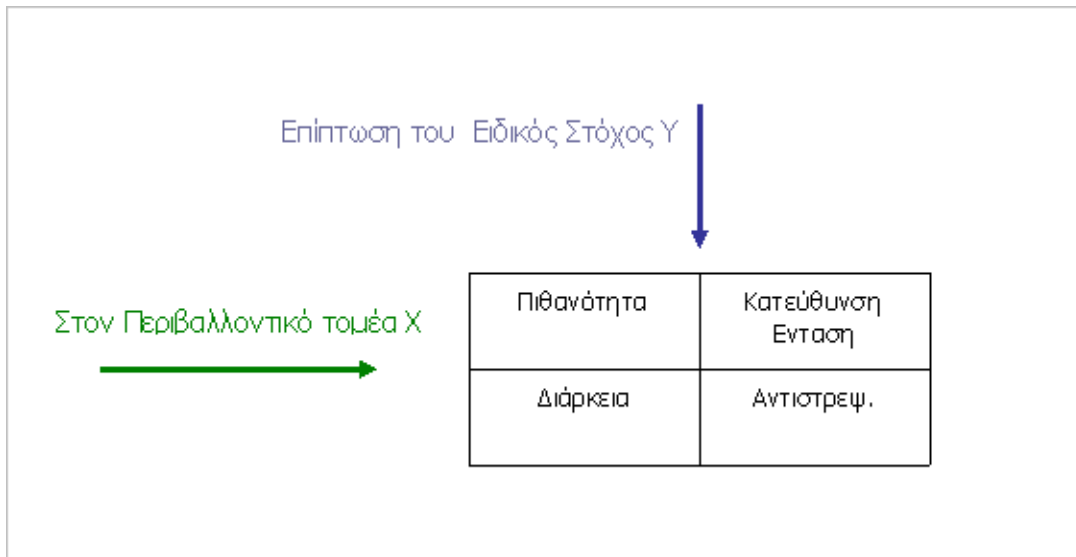
3. **Συχνότητα / διάρκεια:** Αφορά τον χρόνο που θα διαρκέσει η επίπτωση. Στην γενική περίπτωση δράσεις που περιέχουν κατασκευή έργων κατά την διάρκεια των οποίων δημιουργούνται οχλήσεις, οι οποίες σταματούν ταυτόχρονα με την ολοκλήρωση της κατασκευής (π.χ. θόρυβος από μηχανήματα, σκόνη κ.α.). Επιπτώσεις από την λειτουργία έχουν περισσότερο μακροχρόνιο χαρακτήρα. Ως μεσοπρόθεσμες αναφέρονται επιπτώσεις που εκδηλώνονται μετά από την κρίσιμη συγκέντρωση ενός παράγοντα που δημιουργεί όχληση. Η παράμετρος αυτή δεν αξιολογείται για θετικές επιπτώσεις καθώς δεν προκύπτουν θετικές επιπτώσεις "βραχύβιου" χαρακτήρα.

- 4. Αντιστρεψιμότητα:** Εκφράζεται την δυνατότητα πρόληψης, περιορισμού ή αποκατάστασης (τεχνίτης ή φυσικής) και επαναφοράς στην πρότερη κατάσταση του περιβαλλοντικού στόχου σε περίπτωση που η σχετιζόμενη δράση ολοκληρώνεται / παύει την λειτουργία της. Η παράμετρος αυτή δεν αξιολογείται για θετικές επιπτώσεις.

Σύμφωνα με τις προδιαγραφές της ΣΜΠΕ η εκτίμηση των επιπτώσεων περιλαμβάνει και την εκτίμηση 5) της **Διασυννοριακής διάστασης** και 6) του **συσσωρευτικού - αθροιστικού** χαρακτήρα των επιπτώσεων. Αυτή πραγματοποιείται στο τέλος της διαδικασίας αξιολόγησης όταν δηλαδή ολοκληρωθεί η εξέταση κάθε ΕΣ και παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 7.1.2.

Η παρουσίαση των παραπάνω στις Μήτρες Αξιολόγησης. Κάθε στήλη (Υ) της Μήτρας Αξιολόγησης αναφέρεται σε έναν Ειδικό Στόχο, ενώ κάθε γραμμή (Χ) σε έναν τομέα του περιβάλλοντος στον οποίο εξετάζονται οι επιπτώσεις. Κάθε κελί ΧΥ χωρίζεται περαιτέρω σε τεταρτημόρια (βλ. Εικόνα 6), όπου με την βοήθεια συμβόλων (Πίνακας 40) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για τις πρώτες τέσσερις παραπάνω αναφερόμενες μεταβλητές.

Εικόνα 6: Σχηματική παρουσίαση των επιπτώσεων ανά κελί του πίνακα αξιολόγησης

Πίνακας 26: Πίνακας Συμβόλων Αξιολόγησης ΣΜΠΕ

Παράμετρος	Σύμβολο	Επεξήγηση
Πιθανότητα Επίπτωσης	Π	Πολύ Πιθανό
	Λ	Λιγότερο Πιθανή
	Ο	Ελάχιστη ή μηδενική Πιθανότητα Επίπτωσης
Κλίμακα - Κατεύθυνση	- - , -	Ισχυρά Αρνητική , Ασθενής Αρνητική
	++ , +	Ισχυρά θετική , Ασθενής Θετική (συνέργεια)
	-/+	Μικτές επιπτώσεις ή επιπτώσεις που μπορεί να καθοριστούν αμφίδρομα από την εξειδίκευση της δράσης.
Συχνότητα/διάρκεια	M	Μακροχρόνια
	μ	Μεσοπρόθεσμη
	B	Περιστασιακή - βραχυπρόθεσμη
Αντιστρεψιμότητα	U	Μη αναστρέψιμη - Μόνιμη
	A	Αναστρέψιμη
Διασυννοριακή διάσταση	↓	Πιθανή διασυννοριακή επίπτωση
Αβεβαιότητα	?	Υψηλή αβεβαιότητα εκτίμησης

Παράλληλα για καθαρά εποπτικούς λόγους τα σύμβολα κάθε κελιού χρωματίζονται προκειμένου να εστιαστεί η θετική ή αρνητική συμβολή του. Για τον χρωματισμό χρησιμοποιείται ένα φάσμα αποχρώσεων από το Κόκκινο (περισσότερο αρνητικό), ως το Πράσινο (περισσότερο θετικό) και με την χρήση του μαύρου για τα ουδέτερα (μη επίπτωση) ή για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες υπάρχουν μικτές ή αμφίδρομες επιπτώσεις.

7.2. Εκτίμηση των πιέσεων που προκύπτουν από την εφαρμογή των δράσεων του Προγράμματος ανά Άξονα Προτεραιότητας.

7.2.1. Ανταπόκριση ΠΕΠ σε σχέση με τα υφιστάμενα περιβαλλοντικά ζητήματα

Πριν την παράθεση των επιπτώσεων ανά Άξονα Προτεραιότητας και Ειδικό Στόχο είναι σημαντικό να γίνει μια συνοπτική παρουσίαση του τρόπου που "τοποθετείται" το ΠΕΠ στα κύρια περιβαλλοντικά ζητήματα που έχουν αναγνωριστεί. Η παρουσίαση αυτή αποσκοπεί στο να αναδείξει τα θετικά ως προς την προστασία ή την βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος στοιχεία του ΠΕΠ. Η "θετική" προσφορά του ΠΕΠ

Κύρια οχήματα για την άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής του ΠΕΠ αποτελεί ο ΑΠ.2 που περιλαμβάνει δράσεις των Θ.Σ. 4,5,6. Οι δράσεις που προτείνονται καλύπτουν σχεδόν το

σύνολο των θεματικών όπου παρουσιάζονται ελλείψεις προστασίας ή προβλήματα υποβάθμισης. Συγκεκριμένα:

- Ένας σημαντικό αριθμός Δράσεων του Προγράμματος αναμένεται να έχει ως άμεσο ή έμμεσο αποτέλεσμα την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου στα αστικά κέντρα. Το σύνολο των δράσεων του Θ.Σ.4 αν και ως κύριο στόχο έχουν την μείωση των εκπομπών GHG, αναμένεται να επηρεάσουν την εκπομπή ρύπων που ευθύνονται για την ατμοσφαιρική ρύπανση σε αστικές περιοχές. Συγκεκριμένα δράσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας αναμένεται πέρα από την μείωση του CO₂ να επιφέρουν και μείωση των PM₂₅ και των NO_x. Το ίδιο διπλό αποτέλεσμα αναμένεται να έχει και η αντικατάσταση του στόλου ρυπογόνων οχημάτων (δεδομένου ότι αυτά κινούνται κύρια στις αστικές περιοχές), η ανάπτυξη πεζοδρόμων - ποδηλατοδρόμων, η δημιουργία περιφερειακών (των αστικών κέντρων) οδών κλπ.
- Η αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν την κατάσταση των Υδάτων και την εφαρμογή του Υ.Δ. GR05 αποτελεί Ειδικό Στόχο του Προγράμματος (6.2.1.). Το ΠΕΠ επιδιώκει μέσω αυτού να καλύψει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την Οδηγία 91/271 καθώς και άλλα έργα που συμπεριλαμβάνονται στο Σχέδιο Διαχείρισης (βλ. Κεφ.6.2.6). Το ΠΕΠ αναμένεται να καλύψει μέρος των απαιτούμενων έργων καθώς αφενός ο Π/Υ του Ε.Σ. είναι ανεπαρκής σε σχέση με το πρόγραμμα απαιτούμενων μέτρων και αφετέρου ορισμένα έργα (όπως πχ αρδευτικά δίκτυα) δεν είναι επιλέξιμα από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ που χρηματοδοτούν το Πρόγραμμα. Για τον λόγω αυτό η επίτευξη του στόχου θα υλοποιηθεί με συμβολή τόσο του ΥΜΠΕΡΑΑ 2014-2020 στο οποίο υπάγεται το Ταμείο Συνοχής (χρηματοδότηση τεχνικών έργων), όσο και το ΠΑΑ2014-2020 στο οποίο υπάγεται το ΕΓΤΑΑ που θα χρηματοδοτήσει υποδομές που σχετίζονται με τον αγροτικό τομέα. Συμπληρωματικά, στην επίτευξη στόχων βελτίωσης της ποιότητας των υδάτων πιθανώς να συμβάλουν και δραστηριότητες που σχετίζονται με την ενίσχυση επιχειρήσεων, στο βαθμό που στα επιχειρηματικά σχέδια εκσυγχρονισμού - επέκτασης τους προβλέπεται η ενίσχυση διαχείρισης αποβλήτων ή εξοικονόμησης ύδατος.
- Η προετοιμασία για την αντιμετώπιση και τον μετριασμό των επιπτώσεων που αναμένεται να επιφέρει η κλιματική αλλαγή σχετίζεται με τις δράσεις του Θ.Σ.5.. Όπως προκύπτει και από την ανάλυση παρά την κρισιμότητα του ζητήματος δεν υπάρχουν σαφή δεδομένα και πόσο μάλλον προετοιμασία για δράση ούτε σε εθνικό, ούτε σε περιφερειακό επίπεδο. Για τον λόγω αυτό το ΠΕΠ προωθεί δράσεις που σχετίζονται με την δημιουργία ενός σχεδίου και την ενίσχυση των μηχανισμών παρέμβασης, παρά με την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ζητημάτων ή έργων.
- Σε σχέση με την διαχείριση των απορριμμάτων, το ΠΕΠ εντάσσει μέρος των δράσεων που περιγράφονται από το ΠΕΣΔΑ (κυρίως συμπληρωματικού χαρακτήρα), αφήνοντας (ορθά κατά την διαχειριστική λογική των ΕΔΕΤ) τα έργα μεγάλων υποδομών όπως οι ΜΕΑ για το Ταμείο Συνοχής.

- Στον τομέα της προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος το ΠΕΠ εστιάζει στην οργάνωση της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Πρόθεση του είναι να κεφαλαιοποιήσει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί τόσο σε θέματα πλαισίου, όσο και σε θέματα στρατηγικής, ωστόσο η ex ante εκτίμηση αποτελεσμάτων είναι περιορισμένη ελλείψει συγκεκριμένου σχεδιασμού και προσδιορισμού της οργάνωσης - λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Διοίκησης και Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών.

7.2.1.1. Α.Π.1 Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας

Ο Α.Π. 1 περιλαμβάνει δράσεις, Ειδικούς Στόχους, Επενδυτικές Προτεραιότητες από τους Θεματικούς Στόχους 1, 2 και 3. Οι δράσεις που περιγράφονται δεν αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατή και η ανάπτυξη ιδιαίτερα σημαντικών συνεργιών που θα ενισχύσουν την περιβαλλοντική προστασία.

Οι Ειδικοί Στόχοι και οι δράσεις του ΑΠ 1 στοχεύουν κατά κύριο λόγο με την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας - επιχειρηματικότητας της Ηπείρου με άμεσες επιπτώσεις την αύξηση του ΑΕΠ, των εισοδημάτων και των θέσεων εργασίας και αναμένεται να συμβάλουν στην αύξηση της ευημερίας και της κοινωνικής συνοχής.

Σχετικά με τις δράσεις του Θ.Σ. 1, ιδιαίτερα θετική αναμένεται να είναι η συμβολή στην "Ισορροπη εδαφική ανάπτυξη και προώθηση ενός νέου μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης" κύρια μέσα από τις ενέργειες που σχετίζονται με την ανάπτυξη της ΕΤΑ σε κλάδους της "Μπλε Οικονομίας" όπως προσδιορίζεται και στην Στρατηγική για την Μακροπεριφέρεια Ιονίου - Αδριατικής (δράσεις Ε.Σ.1.1.1). Αν και δεν προδικάζεται από την περιγραφή του άξονα οι επενδύσεις είναι πολύ πιθανό να χωροθετηθούν κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα και δη στα Ιωάννινα στα οποία είναι εγκατεστημένοι οι κύριοι φορείς ΕΤΑ, καθώς και οι περισσότερες καινοτόμες επιχειρήσεις. Αυτό έχει θετική επίπτωση στην ισορροπη ανάπτυξη σε επίπεδο χώρας, άλλα και για την περιφέρεια υποχρέωση την έννοια του πόλου ανάπτυξης που περιγράφει η εδαφική ατζέντα.

Αντίστοιχα θετικό περιβαλλοντικό αποτέλεσμα μπορεί να προέλθει από την συνεργασία επιχειρήσεων - ερευνητικών κέντρων ή την εισαγωγή καινοτομίας (δράσεις Ε.Σ.1.2.1 & 1.2.2) εφόσον σε αυτή υποστηριχθούν προτάσεις για εισαγωγή καινοτόμων διαδικασιών τυποποίησης προϊόντων και συσκευασίας τους, με στόχο την εξοικονόμηση υλικών και ενέργειας. Και στις δύο περιπτώσεις η επίπτωση αξιολογείται ως ελαφρά θετική και ως λίγο πιθανή καθώς η εξοικονόμηση δεν περιγράφεται ρητά στην περιγραφή του Άξονα. Πιθανή εξειδίκευση κριτηρίων που θα πριμοδοτούσαν προτάσεις με τα παραπάνω χαρακτηριστικά κατά την διαδικασία των σύνταξης των Οδηγών πρόσκλησης θα μπορούσε να αυξήσει την περιβαλλοντική αποτελεσματικότητα των δράσεων του Άξονα. Πιθανότητα αρνητικών επιπτώσεων μπορεί να υπάρξει μόνο στην περίπτωση που σε πειραματικές διαδικασίες χρησιμοποιηθούν υλικά ή ουσίες με μεγάλη τοξικότητα, ραδιενεργά υλικά, ή παραχθούν

απόβλητα τα οποία μπορεί να χαρακτηριστούν ως Επικίνδυνα (Τοξικά ή Μολυσματικά). Σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει η έγκριση και χρηματοδότηση του επενδυτικού σχεδίου να περιλαμβάνει τις απαραίτητες άδειες όπως αυτές καθορίζονται από την κείμενη περιβαλλοντική νομοθεσία.

Πολύ πιθανή θεωρείται η θετική επίπτωση στην ανάδειξη του πολιτιστικού κεφαλαίου καθώς κύρια μέσα από δικτυώσεις στον τουρισμό, τέτοιες δράσεις είναι αναμενόμενες. Γενικότερα η περιβαλλοντική επίδοση και επιρροή των δράσεων του άξονα μπορεί να ενισχυθεί σε περίπτωση που σημαντικό μέρος των χρηματοδοτήσεων κατευθυνθούν προς δράσεις ενίσχυσης της "πράσινης καινοτομίας" και της ανάπτυξης "καθαρών τεχνολογιών".

Οι Ειδικοί Στόχοι που σχετίζονται με τον Θ.Σ.2 και οι δράσεις που προτείνεται να υλοποιηθούν θα έχουν κύρια θετικές επιπτώσεις που προσδιορίζονται σε άμεσες και έμμεσες. Κύρια άμεση επίπτωση προέρχεται από τον Ε.Σ. 2.3.2 (Ορθολογική διαχείριση των πόρων από τους ΟΤΑ μέσω εφαρμογών ΤΠΕ), που περιλαμβάνει δράσεις εγκατάστασης "έξυπνων" συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας, υλικών (με αποτέλεσμα την μείωση της παραγωγής αποβλήτων π.χ. χαρτιού) καυσίμων και νερού σε κτήρια ΟΤΑ. Στις έμμεσες θετικές επιπτώσεις συγκαταλέγονται δράσεις που σχετίζονται με την ψηφιοποίηση της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής πληροφορίας, την ανάπτυξη εφαρμογών διαχείρισης στα παραπάνω θέματα κ.ο.κ. Οι δράσεις αυτές μπορεί να μην έχουν άμεσα κάποιο περιβαλλοντικό αποτέλεσμα ωστόσο αυξάνουν την γνώση και την ικανότητα ερμηνείας για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, συμβάλουν στην πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των πολιτών και την καλλιέργεια μιας φιλικής στο περιβάλλον κουλτούρας που ενισχύει την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων. Μία ακόμα θετική επίπτωση που αναμένεται από το σύνολο των δράσεων του Θ.Σ.2 είναι η μείωση της απαίτησης φυσικής παρουσίας (και άρα Ι.Χ. μετακινήσεων) για την εξυπηρέτηση πολιτών και επιχειρήσεων είτε για παροχή πληροφοριών, είτε για την παροχή υπηρεσιών από δημόσιους φορείς. Η μείωση αυτή θα έχει θετικό αποτέλεσμα για την μείωση κατανάλωσης καυσίμων (και άρα παραγωγής ρύπων) και την ελάφρυνση της κυκλοφοριακής συμφόρησης σε κεντρικές περιοχές. Στον αντίποδα, όπως η παροχή ψηφιακού περιεχομένου - υπηρεσιών προς τους πολίτες αναμένεται να μειώσει τις ανάγκες μετακίνησης τους, αντίστοιχα η παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου που στοχεύει στην προβολή και την προσέλκυση επισκεπτών στην περιφέρεια αναμένεται να αυξήσει (έμμεσα) τις πιέσεις προς τους περιβαλλοντικούς πόρους. Ωστόσο καθώς η Περιφέρεια δεν εμφανίζει ζητήματα κορεσμού λόγω τουριστικής ανάπτυξης, οι αναμενόμενες πιέσεις κρίνονται αμελητέες. Με την υλοποίηση των πράξεων που περιγράφονται αναμένεται λόγω αντικατάστασης εξοπλισμού (ηλεκτρονικού - ηλεκτρικού), ή ανακατασκευής χώρων η παραγωγή ανάλογων αποβλήτων χωρίς ωστόσο να επηρεάζεται η αποτελεσματικότητα των συστημάτων διαχείρισης.

Σε σχέση με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας (δράσεις και Ε.Σ. του Θ.Σ.3) η ένταση, ο τύπος και η κρισιμότητα τυχών επιπτώσεων αναμένεται να καθοριστεί από τρεις παραμέτρους:

α) από το είδος και την δυναμικότητα των δραστηριοτήτων που θα ενισχυθούν και

β) από την χωροθέτηση σε σχέση με περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα ή ιδιαίζουσα ευαισθησία και

γ) από τον βαθμό ενσωμάτωσης κριτηρίων που προωθούν την ορθή περιβαλλοντική διαχείριση στις υποχρεώσεις ένταξης έργων.

Σε κάθε περίπτωση πάντως η πρόληψη και ο περιορισμός των επιπτώσεων αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης και υπόκειται από την σχετική νομοθεσία για την περιβαλλοντική αδειοδότηση της κάθε δραστηριότητας,

Κύριο αντικείμενο των επενδύσεων στην επιχειρηματικότητα (3.1.1.) αποτελούν οι Κλάδοι του Πυρήνα Εξειδίκευση της RIS3, σύμφωνα με την περιγραφή των δράσεων οι αναμενόμενες επιπτώσεις περιγράφονται παρακάτω

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΙΕΣΕΙΣ
<p>Αγροδιατροφικός τομέας</p> <p>Έμφαση δίνεται στην παραγωγή νέων προϊόντων, την ενσωμάτωση πιστοποιημένων μεθόδων παραγωγής που διασφαλίζουν την υγιεινή και την ασφάλεια του καταναλωτή και την προστασία του περιβάλλοντος, τη διεύρυνση της τυποποίησης ώστε να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία του κλάδου, την αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών εφαρμογών στην παραγωγική διαδικασία και την προβολή και προώθηση των προϊόντων.</p>	<p>Η διατύπωση της δράσης προσδιορίζει την εισαγωγή περιβαλλοντικών κριτηρίων στην επιλογή των έργων (επιχειρήσεων που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα) και την επιλεξιμότητα των δαπανών "πράσινων υποδομών" σε αυτά.</p> <p>Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση η δημιουργία νέων μονάδων του αγροτοδιατροφικού τομέα αναμένεται να δημιουργήσει τοπικές πιέσεις κυρίως σε σχέση με την κατανάλωση υδάτων και την παραγωγή υγρών αποβλήτων.</p> <p>Η διεύρυνση της τυποποίησης ενδέχεται να αυξήσει τις ποσότητες αποβλήτων συσκευασίας στην περιφέρεια</p>
<p>Τουριστικός τομέας</p> <p>Έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη επιχειρηματικότητας σε ειδικές μορφές τουρισμού, την ποιοτική και περιβαλλοντική αναβάθμιση των υποδομών, την τήρηση συστημάτων διαχείρισης και εξασφάλισης ποιότητας, την ανάπτυξη συνεργειών με τον αγροδιατροφικό, βιοτεχνικό και πολιτιστικό τομέα, την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στη διαχείριση και προβολή των επιχειρήσεων.</p>	<p>Η περιβαλλοντική αναβάθμιση των υποδομών αναμένεται να έχει ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση ενέργειας / μείωση CO₂, Νερού / ποσοτήτων αποβλήτων και ενδεχόμενα την απομάκρυνση μη συμβατών με τους σύγχρονους κανονισμούς συσκευών - υλικών (π.χ. αμιάντου, παλαιών κλιματιστικών, παλαιού τύπου συσσωρευτών ενέργειας κ.ο.κ.).</p> <p>Στον αντίποδα η δράση θα οδηγήσει στην παραγωγή αποβλήτων ηλεκτρικού - ηλεκτρονικού εξοπλισμού και ΑΕΚΚ.</p> <p>Κυρίως χώρος που αναμένεται να κατευθυνθούν οι επενδύσεις του τουριστικού τομέα είναι η Παράκτια Ζώνη, η οποία στην γενική περίπτωση αντιμετωπίζει σημαντικούς κινδύνους υποβάθμισης. Η τουριστική ανάπτυξη σχετίζεται κύρια με αύξηση των πιέσεων σε υδατικούς πόρους (μεγάλη κατανάλωση \ μεγάλη</p>

	<p>παραγωγή αποβλήτων), φυσικά οικοσυστήματα (κατακερματισμός, υποβάθμιση - αντικατάσταση φυσικής βλάστησης), αλλοίωση του ανάγλυφου.</p> <p>Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητα σε ειδικές μορφές τουρισμού ενδέχεται να δημιουργήσει σημαντικές πιέσεις στα φυσικά οικοσυστήματα και την βιοποικιλότητα, όταν δεν λαμβάνει υπόψη κανόνες και περιορισμούς ανάλογα με το οικολογικό περιεχόμενο της περιοχής που ασκείται.</p>
<p>Παροχή υπηρεσιών υγείας – ευεξίας</p> <p>Έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στον τομέα παροχής ιατρικών υπηρεσιών και φιλοξενίας και παροχής υπηρεσιών που σχετίζονται με την ευζωία και ευεξία (χρήση ιαματικών πηγών, λασπόλουτρα, θαλασσοθεραπεία, βοτανοθεραπεία)</p>	<p>Προσδιορίζονται δύο ελάσσονες πιέσεις:</p> <p>Η εξάντληση των ιαματικών πηγών σε περιπτώσεις που υπάρχει υπέρβαση της δυνατότητας παροχής χωρίς επαρκή αναπλήρωση.</p> <p>Η παραγωγή μεγάλου όγκου υγρών αποβλήτων από τις εγκαταστάσεις.</p>
<p>Παροχή υπηρεσιών τεχνολογίας και επικοινωνίας</p> <p>Έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών για το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, στην ανάπτυξη εφαρμογών για διάθεση στις υποδομές νέφους, για ενέργειες προβολής και προώθησης προϊόντων ΤΠΕ</p>	<p>Δεν προσδιορίζονται σημαντικές πιέσεις</p>

Συνοψίζοντας τις κατά τομέα / κλάδο επιπτώσεις που παρουσιάστηκαν παραπάνω, συνολικά για τους ΕΣ 3.1.1, 3.2.1., 3.3.1. αναμένεται:

- Ως προς την βιοποικιλότητα, η μικρή πιθανότητα ασθενών αρνητικών επιπτώσεων προσδιορίζεται κύρια για τον τουρισμό (νέες και υφιστάμενες), ως πιθανή δευτερογενής επίπτωση λόγω αύξηση της όχλησης που θα προκληθεί από την αύξηση της επισκεψιμότητας στις περιοχές ή η ανταγωνιστική χρήση των πόρων (πχ παραλίες) καθώς και από την ενίσχυση του αγροτο-διατροφικού τομέα που ενδέχεται να εντείνει πιέσεις ρύπανσης υδατικών συστημάτων.
- Ως προς τα ύδατα, η επίπτωση είναι αμφίσημη από την μία δραστηριότητες όπως ο τουρισμός και τυροκομεία που εντάσσονται στον πύρινα εξειδίκευσης της RIS δημιουργούν πιέσεις προς τα ύδατα, ενώ από την άλλη δράσεις εκσυγχρονισμού ενδέχεται να αυξήσουν την αποδοτικότητα των συστημάτων πρόληψης και περιορισμού.
- Το ίδιο ισχύει με την παραγωγή αποβλήτων από μεταποιητικές μονάδες. Η αύξηση της παραγωγής θα προκαλέσει αύξηση των ποσοτήτων παραπροϊόντων και η αύξηση της εξωστρέφειας (εξαγωγών) την χρήση υλικών συσκευασίας. Αντίθετα υπάρχει πιθανότητα να εισαχθούν καινοτομίες που θα μειώσουν την παραγωγή αποβλήτων σε

υφιστάμενες μονάδες ή θα βελτιώσουν τον περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών του προϊόντος.

- Ως προς τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής θεωρείται ότι υπάρχει πιθανότητα βελτίωσης του "αποτυπώματος" σε υφιστάμενες μονάδες μέσω δράσεων τεχνολογικού εκσυγχρονισμού του προγράμματος, αλλά προσθήκη νέων πηγών εκπομπής από την ίδρυση νέων μονάδων. Αύξηση των GHG αναμένεται να προκληθεί και από την ενίσχυση του τουρισμού.
- Ως προς το τοπίο εκτιμάται ότι υπάρχει κίνδυνος διαταραχής (κατακερματισμού) στην παράκτια ζώνη από την εγκατάσταση νέων δραστηριοτήτων.

Πίνακας 27: Μήτρα Αξιολόγησης ΕΣ του ΑΠ 1 (1 απο 2)

	1.1.1 Ενίσχυση δικτύωσης ερευνητικών υποδομών		1.2.1 Ανάπτυξη συνεργασιών δημόσιων ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων		1.2.2 Αύξηση των επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών		2.3.1 Βελτίωση αποτ/τας ΟΤΑ με χρήση ΤΠΕ		2.3.2. Ορθολογική Διαχείριση των πόρων από τους ΟΤΑ μέσω ΤΠΕ	
1. Βιοποικιλότητα- οικοσυστήματα	Ο		Ο		Ο		Ο		Λ	+
2. Χλωρίδα - Πανίδα	Λ	+	Λ	+	Ο		Ο		Λ	+
3. Ατμόσφαιρα - Θόρυβος	Ο				Ο		Π	+	Π	++
4. Ύδατα	Ο		Λ	-	Λ	+	Λ	+	Λ	+
			Μ	Α						
5. Έδαφος	Ο		Λ	-	Λ	+	Ο		Λ	+
			Μ	Α						
6. Παραγωγή Αποβλήτων	Ο		Λ	-	Λ	+	Λ	+	Π	++
			Μ	Α						
7. Υγεία - Κοινωνική Συνοχή	Π	++	Π	++	Π	++	Π	++	Π	++
8. Ισορροπη ανάπτυξη - εισόδημα	Π	++	Π	++	Π	++	Π	++	Π	++
9. Τοπίο	Ο		Ο		Ο		Ο		Ο	
10. Πολιτιστική Κληρονομία	Ο		Ο		Λ	+	Λ	+	Π	+
11. Κλιματική Αλλαγή (προσαρμογή)	Λ	+	Λ	+	Λ	+	Ο		Λ	+
12. Κλιματική Αλλαγή (Μετριασμός)	Λ	+	Λ	+	Λ	+	Λ	+	Π	+
Δημιουργία βραχυπρόθεσμων επιπτώσεων κατά την φάση κατασκευής - υλοποίησης										

Πίνακας 28: Μήτρα Αξιολόγησης ΕΣ του ΑΠ 1 (2 απο 2)

	3.1.1 Υποστήριξη καινοτόμου επιχειρηματικότητας		3.2.1 Οργανωτική προσαρμογή επιχειρηματικότητας		3.3.1 Αναβάθμιση υφιστάμενων επιχειρήσεων	
1. Βιοποικιλότητα- οικοσυστήματα		-	Ο		Λ	-
	M	U			M	U
2. Χλωρίδα - Πανίδα	Ο		Ο		Ο	
3. Ατμόσφαιρα - Θόρυβος	Ο		Ο		Λ	+
4. Ύδατα	Λ	-	Ο		Λ	-/+
	M	U			μ	A
5. Έδαφος	Ο		Ο		Λ	+
6. Παραγωγή Αποβλήτων	Λ	-/+	Λ	+	Λ	-/+
	μ	A			μ	A
7. Υγεία - Κοινωνική Συνοχή	Π	+	Π	+	Π	+
8. Ισορροπη ανάπτυξη - εισόδημα	Π	++	Π	++	Π	+
9. Τοπίο	Λ	-	Ο		Ο	
	M	U				
10. Πολιτιστική Κληρονομία	Ο		Ο		Ο	
11. Κλιματική Αλλαγή (προσαρμογή)	Ο		Ο		Ο	
12. Κλιματική Αλλαγή (Μετριασμός)	Π	-	Λ	+	Λ	+
	M	U				
Δημιουργία βραχυπρόθεσμων επιπτώσεων κατά την φάση κατασκευής - υλοποίησης	Πιθανότητα δημιουργίας, σκόνης, θορύβου κατά την κατασκευή				Πιθανότητα δημιουργίας ΑΕΚΚ, Η/Η αποβλήτων, σκόνης, θορύβου κατά κατασκευή	

7.2.1.2. Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη

Ο ΑΠ 2 περιλαμβάνει τους Θ.Σ. 4, 5 και 6 που αναφέρονται στην βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι δράσεις και ΕΣ του ΘΣ. 4 έχουν άμεση και προφανή σύνδεση στην συμμετοχή της Ηπείρου κατ' αναλογία στην Εθνική και Διεθνή προσπάθεια για τον μετριασμό της Κλιματικής Αλλαγής και υψηλή συνέργεια στον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στα αστικά κέντρα. Αναλυτικά:

Ο Ε.Σ. 4.3.1. θα συμβάλει θετικά στην μείωση της παραγωγής των GHG μέσω δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας σε δημόσια κτίρια και υποδομές, άλλα και στον οικιακό τομέα. Στον βαθμό που τα κτήρια αυτά βρίσκονται σε αστικές περιοχές με "υψηλή υποψία" τοπικής υποβάθμισης της ποιότητας της ατμόσφαιρας μια ενδεχόμενη μείωση καύσεων κυρίως ξύλου, άλλα και πετρελαίου για θέρμανση θα έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις λόγω μείωσης της παραγωγής PM₂₅. Η εφαρμογή των δράσεων του στόχου θα συνδυαστεί με αύξηση των ποσοτήτων ΑΕΚΚ και ηλεκτρικών αποβλήτων (κυρίως λαμπτήρων παλαιάς τεχνολογίας).

Παρόμοιες αναμένεται να είναι οι επιπτώσεις των δράσεων των Ε.Σ. 4.5.1 και 4.5.2., ωστόσο στην περίπτωση αυτή το αποτέλεσμα σε σχέση με τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στα αστικά κέντρα αναμένεται να είναι εντονότερο. Μια παράμετρος που θα πρέπει να προσεχθεί κατά τον σχεδιασμό της εφαρμογής των πράξεων σε σχέση με έργα που σχετίζονται με κυκλοφοριακές παρεμβάσεις στα κέντρα πόλεων είναι η αποφυγή του φαινομένου "μετανάστευσης" των φαινομένων συμφόρησης και ατμοσφαιρικής ρύπανσης σε περιμετρικές περιοχές. Οι δύο αυτοί ΕΣ είναι πιθανό να έχουν δευτερογενής επιπτώσεις στα ύδατα και το έδαφος λόγω της μείωσης των ρύπων που μέσω του κύκλου του νερού επιδρούν αρνητικά στην ποιότητα νερών και εδάφους. Η επίδραση αυτή ωστόσο αναμένεται να είναι ιδιαίτερα μικρή και η πιθανότητα της περιορισμένη (λόγω αστικού χώρου). Ακόμα, στην περίπτωση των δράσεων των ΕΣ 4.5.1 και 4.5.2. πέρα από την αύξηση των ΑΕΚΚ, αναμένεται να υπάρξει αύξηση των Οχημάτων Τέλους Κύκλου Ζωής (βαρέως τύπου). Τα απόβλητα θεωρούνται διαχειρίσιμα.

Οι δράσεις που εντάσσονται στον Θ.Σ.5 αναμένεται να έχουν πέρα από την προφανή ταύτιση με τον Περιβαλλοντικό Στόχο " Ενίσχυση της προσαρμογής της Ηπείρου στην Κλιματική Αλλαγή, προκειμένου να απορροφηθούν με το λιγότερο δυνατό κόστος οι επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής" σημαντικές επιπτώσεις σε σχεδόν όλους τους περιβαλλοντικούς τομείς και κυρίως στην προστασία της βιοποικιλότητας, του εδάφους και των υδάτων. Σε πρώτο επίπεδο (Ε.Σ. 5.1.1.) οι δράσεις δεν περιγράφουν έργα ή παρεμβάσεις που έχουν ως αποτέλεσμα κάποιες αρνητικές επιπτώσεις. αποτελούνται κυρίως από δράσεις προετοιμασίας, σχεδιασμού και προετοιμασίας συστημάτων που θα επιτρέψουν την αποτελεσματικότερη παρέμβαση. Έργα περιλαμβάνονται σε τύπους δράσεων του στόχου 5.2.1., χωρίς ωστόσο αυτά να θεωρούνται ότι προκαλούν ιδιαίτερες επιπτώσεις.

Στον Θ.Σ.6 περιλαμβάνονται δράσεις που σχετίζονται:

- Με την ολοκλήρωση του συστήματος διαχείρισης Απορριμμάτων (ΕΣ6.1.1.): Η δράση αποτιμάται θετικά ως προς τα περιβαλλοντικά αποτελέσματα, τόσο για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από τις πιέσεις και τους κίνδυνους που προκαλεί η μη ορθή διαχείρισης (ΧΑΔΑ), όσο και σε θέματα διαφύλαξης των πόρων. Ερωτηματικά ως προς τις επιπτώσεις στο Τοπίο και την Ισόρροπη Ανάπτυξη (κύρια σε σχέση με επιπτώσεις στην αξία της γης) σχετίζονται με την υλοποίηση των απαιτούμενων έργων υποδομής. Οι επιπτώσεις αυτές δύναται να ελεγχθούν αποτελεσματικά και με σαφήνεια μέσω της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης τους. Επισημάνεται ότι σύμφωνα με την περιγραφή του ΠΕΠ σε αυτό δεν θα ενταχθούν εγκαταστάσεις διαχείρισης Υψηλής Όχλησης και μεγάλων τεχνικών έργων (όπως ΧΥΤΥ ή ΜΕΑ) για της οποίες απαιτείται η Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Περιορισμός της Ρύπανσης τόσο κατά την φάση κατασκευής, όσο και λειτουργίας.

Πέρα της ενδεχόμενης διαταραχής του τοπίου έργα όπως ΚΔΑΥ, ΣΜΑ ή Πράσινα Σημεία έχουν ελάχιστον επιπτώσεις που σχετίζονται κύρια με την κατασκευή τους .

Ιδιαίτερα σημαντικό ως προς την προστιθέμενη αξία του στην βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος της Περιφέρειας είναι η πρόβλεψη από το ΠΕΠ της ένταξης δράσεων για την πρόληψη της παραγωγής απορριμμάτων, την ανακύκλωση και γενικότερα την ολοκληρωμένη διαχείριση.

- Τα έργα διαχείρισης υδάτων (Ε.Σ.6.2.1) έχουν αξιολογηθεί τόσο ως προς την σκοπιμότητα τους, όσο και ως προς τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους στο πλαίσιο του Σχεδίου Διαχείρισης του ΥΔ GR05 και της ΣΜΠΕ του. Τα προτεινόμενα από τον Περιφερειακό έργα έχουν εξάλλου οργανωτικό - διοικητικό χαρακτήρα και εξ αντικειμένου δεν προκαλούν πιέσεις. Αναμενόμενες πιέσεις αφορούν την εγκατάσταση υποδομών συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων των οικισμών Γ προτεραιότητας (που απαιτούνται βάση της οδηγίας) ή άλλων οικισμών κυρίως σε τουριστικές περιοχές και ευαίσθητους αποδέκτες. Τα έργα αυτά παρά τον "περιβαλλοντικό" τους χαρακτήρα έχουν επιπτώσεις τόσο κατά την φάση κατασκευής τους (κυρίως τα έργα δικτύων λόγω των εργασιών διάνοιξης, εκσκαφής και επανατοποθέτησης της ανωδομής), όσο και λειτουργίας τους (οι ΕΕΛ) που σχετίζονται με την παραγωγή οσμών, την παραγωγή στερεών αποβλήτων (εκσκαρώσεις), την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων ιλύος, την ανάπτυξη εντόμων και την διαταραχή του Τοπίου και των χρήσεων γης). Το σύνολο των επιπτώσεων αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης των μονάδων - έργων και την σχετική νομοθεσία για την διαχείριση των αποβλήτων που προκύπτουν (ιλύες).
- Την σύνδεση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς με τον τουρισμό, η οποία μπορεί να προκαλέσει επιπτώσεις είτε θετικές (δια της αύξησης της ευαισθητοποίησης, ή της αύξησης των πόρων για την προστασία), είτε αρνητικές σε περιπτώσεις που αυτή αναπτυχθεί πέρα από τα όρια της φέρουσας ικανότητας των περιοχών ή με μη συμβατές με τους όρους και τους στόχους της προστασίας πρακτικές (βλέπε αξιολόγηση ΑΠ 1 - ΘΣ 3).

- Την προστασία των οικολογικών περιοχών αφορά κύρια την υλοποίηση διαχειριστικών σχεδίων σε περιοχές του Δικτύου Natura 2000. Από την ανάλυση έχει προσδιοριστεί ότι η ανάγκη για εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης αφορά 8 περιοχές εκ των οποίων οι 3 εντάσσονται στην περιοχή της Παμβώτιδας και έχουν διαχειριστικό σχέδιο το οποίο απαιτεί επικαιροποίηση. Η προστασία και αναβάθμιση των φυσικών και προστατευόμενων οικοσυστημάτων (δασικών, υγροτοπικών) αναμένεται να έχει καθολικές θετικές επιπτώσεις που αναφέρονται στην διατήρηση του τοπίου, την βιώσιμη ανάπτυξη (αναβάθμιση τουριστικών πόρων - ευκαιριών), τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής (υπηρεσίες δέσμευσης - απορρόφησης GHG από φυσικά οικοσυστήματα), την πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής (υπηρεσίες οικοσυστήματος: συγκράτηση εδαφών, βελτίωση μικροκλίματος κ.α.) την διαχείριση υδάτων (καλή οικολογική κατάσταση - συγκράτηση υδατικών πόρων από δάση) κ.ο.κ.
- Την ολοκλήρωση του Χωροταξικού μέσω της υλοποίησης ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ τα οποία εκ πρώτης έχουν ως προτεραιότητα τόσο την οικονομική και οικιστική ανάπτυξη, όσο και την βελτίωση του περιβάλλοντος, ωστόσο δια των επιλογών του μπορεί να οδηγήσουν σε απαιτήσεις για υδατικούς πόρους, ή παραγωγή επιπτώσεων απορριμμάτων (ή μεγαλύτερης διασποράς της πηγής τους). Οι επιπτώσεις των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ελέγχονται σε κάθε περίπτωση περιβαλλοντικά, ενώ η πρόληψη αρνητικών επιπτώσεων από την εφαρμογή τους θα γίνει σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που θα δώσει του ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου.
- Τα έργα Ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης θα έχουν σημαντική θετική επίπτωση στους στόχους που έχουν τεθεί σε σχέση με την ποιότητα του αστικού χώρου. Η επιλογή των έργων θα γίνει μετά από την κατάρτιση ολοκληρωμένων σχεδίων, οπότε δεν είναι δυνατή η εκτίμηση αν θα έχουν (αρνητικές) επιπτώσεις σε άλλους τομείς. Σε κάθε περίπτωση οι επιπτώσεις αυτές θα αφορούν τεχνικά έργα, θα είναι βραχυπρόθεσμες (αύξηση αιωρούμενων σωματιδίων - σκόνης, θόρυβος κατά την διάρκεια κατασκευής) και θα αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της αδειοδότησης τους. Επισημαίνεται ότι λόγω του ότι ορισμένα από τα Αστικά Κέντρα της Ηπείρου βρίσκονται σε επαφή με ευαίσθητα ή προστατευόμενα οικοσυστήματα (Ιωάννινα - Παμβώτιδα, Άρτα - Άραχθος, Πρέβεζα - Αμβρακικός) η βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών σε αστικά κέντρα ενδέχεται να συμβάλει στη προστασία της βιοποικιλότητας.

Πίνακας 29 Μήτρα Αξιολόγησης ΕΣ του ΑΠ 2 (1 απο 3)

	4.3.1.Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας δημοσίων κτιρίων		4.5.1. Μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των αστικών μεταφορών		4.5.2. Δημιουργία αστικών περιοχών χαμηλών εκπομπών CO ₂		5.1.1 Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής		5.2.1.Ενίσχυση της ικανότητας στην πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών	
1. Βιοποικιλότητα- οικοσυστήματα	Ο		Ο		Ο		Π	+	Π	++
2. Χλωρίδα - Πανίδα	Ο		Ο		Ο		Π	+	Π	+
3. Ατμόσφαιρα - Θόρυβος	Π	++	Π	++	Π	++	Ο		Λ	+
4. Ύδατα	Ο		Λ	+	Λ	+	Π	++	Π	++
5. Έδαφος	Ο		Λ	+	Λ	+	Π	+	Π	++
6. Παραγωγή Αποβλήτων	Ο		Ο		Ο		Ο		Ο	
7. Υγεία - Κοινωνική Συνοχή	Ο		Ο		Ο		Π	+	Π	++
8. Ισόρροπη ανάπτυξη - εισόδημα	Ο		Ο		Ο		Π	++	Π	++
9. Τοπίο	Ο		Ο		Ο		Π	++	Π	++
10. Πολιτιστική Κληρονομία	Ο		Ο		Ο		Λ	+	Λ	+
11. Κλιματική Αλλαγή (προσαρμογή)	Ο		Ο		Ο		Π	++	Π	++
12. Κλιματική Αλλαγή (Μετριασμός)	Π	++	Π	++	Π	++	Π	+	Π	+
Δημιουργία βραχυπρόθεσμων επιπτώσεων κατά την φάση κατασκευής - υλοποίησης	Παραγωγή ΑΕΚΚ		Παραγωγή ΟΤΚΖ		Παραγωγή ΑΕΚΚ		5.2.1: Δομικά έργα (π.χ. αντιπλημμυρικά) πιθανές βραχυπρόθεσμες ασθενής και αντιστρεπτές επιπτώσεις σε ύδατα, ατμόσφαιρα, τοπίο.			

Πίνακας 30: Μήτρα Αξιολόγησης ΕΣ του ΑΠ 1 (2 απο 3)

	6.1.1. προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, μέσω της ολοκλήρωσης υποδομών ΠΕΣΔΑ		6.2.1. Αύξηση της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των υδατικών πόρων		6.3.1. Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία	
1. Βιοποικιλότητα- οικοσυστήματα	Π	+	Π	++	Λ	-/+
					?	?
2. Χλωρίδα - Πανίδα	Π	+	Π	++	Λ	-/+
					?	?
3. Ατμόσφαιρα - Θόρυβος	Π	-	Π	-	Ο	
	Β	Α	μ	Α		
4. Ύδατα	Π	++	Π	++	Ο	
5. Έδαφος	Π	++	Π	++	Ο	
6. Παραγωγή και διαχείριση Αποβλήτων	Π	++	Π	-	Ο	
			μ	Α		
7. Υγεία - Κοινωνική Συνοχή	Π	++	Π	++	Ο	
8. Ισορροπη ανάπτυξη - εισόδημα	Ο		Π	++	Π	++
9. Τοπίο	Π	++ (-)	Π	+	Π	++
10. Πολιτιστική Κληρονομία	Ο		Ο		Π	++
11. Κλιματική Αλλαγή (προσαρμογή)	Ο		Π	++	Ο	
12. Κλιματική Αλλαγή (Μετριασμός)	Π	++	Π	+	Ο	
Δημιουργία βραχυπρόθεσμων επιπτώσεων κατά την φάση κατασκευής - υλοποίησης	6.1.1 / 6.2.1 Δομικά έργα, κατασκευή δικτύων εντός οικιστικών περιοχών βραχυπρόθεσμες ασθενής και αντιστρεπτές επιπτώσεις σε ατμόσφαιρα - θόρυβο					

Πίνακας 31 Μήτρα Αξιολόγησης ΕΣ του ΑΠ 1 (3 απο 3)

	6.4.1. Αποτελεσματική διαχείριση προστασία περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας.		6.5.1. Ολοκλήρωση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού		6.5.2 Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και του μικροκλίματος των αστικών περιοχών	
1. Βιοποικιλότητα- οικοσυστήματα	Π	++	Π	+	Λ	+
2. Χλωρίδα - Πανίδα	Π	++	Π	+	Ο	
3. Ατμόσφαιρα - Θόρυβος	Π	+	Π	+	Π	++
4. Ύδατα	Π	++	Π	+	Π	+
5. Έδαφος	Π	++	Π	+	Λ	+ ?
6. Παραγωγή και διαχείριση Αποβλήτων	Ο		Λ	-/+	Λ	+ ?
			?	?		
7. Υγεία - Κοινωνική Συνοχή	Π	+	Π	++	Π	++
8. Ισόρροπη ανάπτυξη - εισόδημα	Λ	+	Π	++	Π	++
9. Τοπίο	Π	++	Π	++	Λ	+ ?
10. Πολιτιστική Κληρονομία	Ο		Π	++	Π	++
11. Κλιματική Αλλαγή (προσαρμογή)	Π	++	Λ	+	Λ	+ ?
12. Κλιματική Αλλαγή (Μετριασμός)	Π	+	Λ	+	Π	++
Δημιουργία βραχυπρόθεσμων επιπτώσεων κατά την φάση κατασκευής - υλοποίησης	6.1.1 / 6.2.1 Δομικά έργα, κατασκευή δικτύων εντός οικιστικών περιοχών βραχυπρόθεσμες ασθενής και αντιστρεπτές επιπτώσεις σε ατμόσφαιρα - θόρυβος					

7.2.1.3. Ενίσχυση υποδομών μεταφορών

Τα έργα μεταφορών συνοδεύονται από σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον που προκαλούνται τόσο από την κατασκευή τους, όσο και από την λειτουργία τους. Παράλληλα, η αύξηση της προσβασιμότητας σε ορισμένες περιοχές αυξάνει τις πιέσεις που αυτή δέχεται και από άλλους κλάδους - δραστηριότητες. Ο τύπος και η ένταση των αναμενόμενων πιέσεων διαφοροποιείται ανά Ε.Σ. άλλα και τύπο δράσεων. Συγκεκριμένα:

Ο Ε.Σ. 7.2.1. περιλαμβάνει έργα που αναφέρονται τόσο σε περιοχές της υπαίθρου, συμπεριλαμβανομένων πιθανώς δασικών ή προστατευόμενων περιοχών, όσο και δράσεις που εξυπηρετούν την αστική κινητικότητα και αναμένεται να χωροθετηθούν εντός των αστικών ή/και σε περιαστικές ζώνες.

Και στις δύο περιπτώσεις αναμενόμενες επιπτώσεις σχετίζονται και με την κατασκευή (παροδικές) και με την λειτουργία (μόνιμες) των έργων που θα ενταχθούν στο ΠΕΠ.

Κατά την κατασκευή οδών σύνηθες διαταραχές αφορούν την προσωρινή υποβάθμιση των περιβαλλοντικών παραμέτρων στην περιοχή εκτέλεσης του έργου (συνήθως γραμμικά και σε μικρή απόσταση από αυτό) λόγω της παραγωγής σκόνης, θορύβου που προκαλείται κατά τις εκσκαφές και την αλλοίωση του τοπίου που προκαλείται είτε από την αναγκαία αποψίλωση είτε λόγω της δημιουργίας ορυγμάτων - επιχωμάτων. Κατά την φάση της λειτουργία των οδικών αξόνων κύριες επιπτώσεις σχετίζονται (στην γενική περίπτωση) με την αύξηση των εκπομπών κυκλοφοριακών ρύπων και θορύβου και επηρεάζουν σε μικρή απόσταση από χάραξη του δρόμου την ποιότητα των υδάτων και του εδάφους λόγω καθίζησης υπολειμμάτων καυσίμων, λιπαντικών ελαίων, ελαστικών στο οδόστρωμα και μεταφοράς τους μέσω των βρόχινων απορροών στο έδαφος και τον υδροφόρο της περιοχής.

Στην περίπτωση της ανάπτυξης νέων οδών στην ύπαιθρο και ειδικά για συνδέσεις ΔΕΔ-Μ με περιοχές φυσικού κάλους, η κατασκευή και λειτουργία των νέων οδών μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην βιοποικιλότητα, την χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής, καθώς είναι ενδεχόμενος ο κατακερματισμός του οικοσυστήματος, η αύξηση της θνησιμότητας άγριας ζωής για απειλούμενα ή τρωτά είδη (αρκούδα, λύκος) λόγω ατυχημάτων, η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων (λόγω ρύπανσης ή την αύξησης των σκουπιδιών), η αύξηση του κινδύνου εκδήλωσης πυρκαγιών (σε δασικές περιοχές).

Στην περίπτωση ανάπτυξης νέας οδικής υποδομής στην ύπαιθρο για την σύνδεση των ΔΕΔ-Μ με μεγάλα αστικά κέντρα, οι επιπτώσεις αφορούν σχεδόν αποκλειστικά αγροτικές εκτάσεις και περιαστικές ζώνες. Σε αυτές τις περιοχές οι κυριότερες επιπτώσεις (πέρα των γενικών που αναφέρθηκαν παραπάνω) συνδέονται κύρια με την αλλαγή των χρήσεων γης και την γραμμική - παρόδια ανάπτυξη εκτός σχεδίου δόμησης κυρίως για επαγγελματικές χρήσεις. Η ανάπτυξη αυτή έχει ιδιαίτερα σοβαρές δευτερογενείς επιπτώσεις που συνδέονται με την υποβάθμιση των υδάτων (καθώς στις περιοχές αυτές απουσιάζουν συστήματα ύδρευσης/ αποχέτευσης), την αύξηση των ατυχημάτων λόγω συχνή δυνατότητας πρόσβασης των παρόδιων στην οδό. Παράλληλα η ρύπανση που προκαλείται στην περίπτωση αυτή στο

έδαφος και τα νερά ενδέχεται να επηρεάσει την ποιότητα παραγόμενων αγροτικών προϊόντων.

Στον αστικό χώρο σημαντικότερες θεωρούνται οι επιπτώσεις που προκαλούνται σε σχέση με την παραγωγή αερίων ρύπων και θορύβου, ωστόσο τα έργα που θα ενταχθούν στοχεύουν στην βελτίωση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, δηλαδή στην καταπολέμηση των κύριων επιπτώσεων που έχει προκαλέσει η παρελθούσα ανάπτυξη της αστικής οδικής υποδομής.

Σε κάθε περίπτωση (δράση) θα πρέπει να επισημανθεί ότι μια δευτερογενή πίεση που δημιουργείται από την διάνοιξη οδικών αξόνων είναι ότι με κάθε νέα οδό ικανοποιείται ένα μέρος της λανθάνουσας ζήτησης μεταφορικού έργου, το οποίο θα παρέμενε ανενεργό (δηλαδή οι κινήσεις δεν θα πραγματοποιούνταν αν δεν γινόταν ο Άξονας) με συνέπεια την αύξηση των εκπομπών από την οδική κυκλοφορία.

Οι δράσεις το ΕΣ 7.2.2. περιλαμβάνουν ήπιες κατασκευαστικά παρεμβάσεις. Στόχος τους είναι η βελτίωση της οδικής ασφάλειας η οποία περιλαμβάνει και την προστασία από ατυχήματα που προκαλεί η διέλευση ειδών άγριας πανίδας από οδικούς άξονες (ιδιαίτερα της Καφέ Αρκούδας στον ορεινό χώρο της Πίνδου). Η μείωση των ατυχημάτων πέρα από τις πρωτογενείς θετικές επιπτώσεις στην Υγεία, κοινωνική συνοχή και την οικονομία, έχει και δευτερογενής επιπτώσεις που σχετίζονται κύρια με τα ύδατα και το έδαφος. Συγκεκριμένα η μείωση των ατυχημάτων αναμένεται να προκαλέσει μείωση των διαρροών επικίνδυνων και τοξικών ουσιών όπως τα λιπαντικά έλαια, ή τα καύσιμα που εκλύονται κατά την διάρκεια των ατυχημάτων στο οδόστρωμα και μετά μέσω των βρόχινων απορροών εκπλένονται προς τα εδάφη και τα υπόγεια ύδατα.

Ο Άξονας περιλαμβάνει επίσης ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού ενέργειας μέσω έξυπνων συστημάτων ασφάλειας και εφοδιασμού (διαχείρισης) ενέργειας (Ε.Σ.7.5.1). Επί της ουσίας ο στόχος θα υλοποιηθεί με την αντικατάσταση μετρητών ενέργειας με σύγχρονα ευφυή συστήματα. Η αντικατάσταση αυτή θα προκαλέσει μείωση της κατανάλωσης λόγω βελτίωσης της διαχείρισης, και μείωση της επικινδυνότητας εκδήλωσης ατυχημάτων, όπως πυρκαγιές λόγω υπερφορτίσεων που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην υγεία και την περιουσία των πολιτών.

Πίνακας 32: Μήτρα Αξιολόγησης ΕΣ του ΑΠ 3

	7.2.1. Ολοκλήρωση των ΔΕΔ-Μ και διασύνδεση αυτών με αστικά κέντρα, συνοριακούς σταθμούς και τουριστικές περιοχές.		7.2.2. Βελτίωση οδικής ασφάλειας.		7.5.1 Ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού ενέργειας μέσω έξυπνων συστημάτων	
	Λ	--	Ο		Ο	
1. Βιοποικιλότητα - οικοσυστήματα	Λ Μ	-- U	Ο		Ο	
2. Χλωρίδα - Πανίδα	Λ Μ	-- U	Π	++	Ο	
3. Ατμόσφαιρα - Θόρυβος	Λ Μ	- U	Λ	+	Ο	
4. Ύδατα	Λ Μ	- U	Λ	+	Ο	
5. Έδαφος	Λ Μ	- U	Π	++	Ο	
6. Παραγωγή και διαχείριση Αποβλήτων	Ο		Ο		Ο	
7. Υγεία - Κοινωνική Συνοχή	Π	+	Π	++	Λ	+
8. Ισορροπη ανάπτυξη - εισόδημα	Π	++	Π	++	Λ	+
9. Τοπίο	Π μ	- U	Ο			
10. Πολιτιστική Κληρονομία	Ο		Ο			
11. Κλιματική Αλλαγή (προσαρμογή)	Ο		Ο			
12. Κλιματική Αλλαγή (Μετριασμός)	Π μ	- A	Ο		Π	++
Δημιουργία βραχυπρόθεσμων επιπτώσεων κατά την φάση κατασκευής - υλοποίησης	Λόγω της σημαντικότητας οι επιπτώσεις κατά την κατασκευή οδικών αξόνων έχουν ενσωματωθεί στην αξιολόγηση του ΕΣ 7.2.1.					

7.2.1.4. Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας

Ο Α.Π. περιλαμβάνει δράσεις ΕΤΠΑ των Θ.Σ. 9 και 10 που σχετίζονται με την κατασκευή υποδομών υγείας και εκπαίδευσης. Τα έργα αυτά δεν προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις (πέρα από αυτές της κατασκευής κτηρίων), επιδέχονται ωστόσο βελτιώσεων της περιβαλλοντικών τους επιδόσεων μέσα από την ενσωμάτωση κατά την κατασκευή τους αρχών βιοκλιματικού σχεδιασμού, ενσωμάτωσης των ΑΠΕ και συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας / υδάτων και διαχωρισμού της συλλογής απορριμμάτων,

7.2.1.5. Κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση διακρίσεων

Πρόκειται για δράσεις που δεν περιλαμβάνουν έργα που δημιουργούν επιπτώσεις στο περιβάλλον. Γενικά θα συμβάλουν στην Ισόρροπη Ανάπτυξη και την Κοινωνική Συνοχή. Πιθανών να έχουν έμμεσα θετική συμβολή μέσα από δράσεις που σχετίζονται με την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης.

7.2.2. Έλεγχος Συσσωρευτικών και Διασυννοριακών (Διαπεριφερειακών) Επιπτώσεων

Ο χαρακτηρισμός των Συσσωρευτικών επιπτώσεων γίνεται αποτιμώντας το σύνολο των επιπτώσεων που αναλύθηκαν και αξιολογήθηκαν διακριτά για κάθε ειδικό στόχο και εξετάζοντας τον τρόπο που μπορεί να αλληλοεπιδράσουν μεταξύ τους. Η αλληλεπίδραση μπορεί να οδηγήσει κατά περίπτωση στην δημιουργία :

- Αθροιστικών επιπτώσεων, ομοειδών δηλαδή αποτελεσμάτων που λαμβάνουν χώρα σε έναν κοινό τόπο και χρόνο.
- Συνισταμένων επιπτώσεων όταν δύο ή περισσότερα αποτελέσματα διαφορετικής κατεύθυνσης και έντασης επιπτώσεων παράγουν μια συνιστώσα επίπτωση
- Πολλαπλασιαστικών επιπτώσεων που προκύπτουν από την ασύμμετρη συνέργεια ορισμένων αποτελεσμάτων τα οποία λειτουργούν υπό την μορφή καταλύτη ορισμένων διεργασιών

Οι Συσσωρευτικές και διασυννοριακές - διαπεριφερειακές Επιπτώσεις αναφέρονται ανά εξεταζόμενο περιβαλλοντικό τομέα. Τα αποτελέσματα της εξέτασης παρουσιάζονται υπό την μορφή πίνακα στον οποίο αναφέρονται:

1. Οι Αιτίες της μεταβολής: μια συνοπτική αναφορά στους παράγοντες που αναλύθηκαν παραπάνω και αποτελούν τα αίτια διαφοροποίησης απο την υφιστάμενη κατάσταση (ή την τάση της).
2. Κατεύθυνση της Επίπτωσης - Ιδιότητες της Επίπτωσης: διαχωρίζονται και καταγράφονται ξεχωριστά τα κύρια χαρακτηριστικά των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων
3. Έκταση της επίπτωσης: Καταγράφεται η έκταση που αναμένεται να επηρεαστεί από την εφαρμογή των δράσεων του προγράμματος. Ο προσδιορισμός βασίζεται κύρια στις ιδιότητες, άλλα και στην εκ των προτέρων εξέταση των περιοχών που αναμένεται να επηρεαστούν (βλ. κεφ 6.1.1.)
4. Η ένταση της επίπτωσης: Προκύπτει εφ' όσον είναι δυνατή η αθροιστική, συνιστώσα ή πολλαπλασιαστική ένταση. Όπου δεν μπορεί να προκύψει συμψηφισμός ή συνιστώσα (γιατί π.χ. τα θετικά ή αρνητικά αφορούν άλλες περιοχές) αναφέρεται η αναμενόμενη ένταση ανά κατεύθυνση.
5. Δυνατότητα Πρόληψης - Περιορισμού: Παρατίθενται οι αρχές για πρόληψη και περιορισμό που θα τροφοδοτήσουν τα μέτρα προστασίας στην συνέχεια.
6. Διασυννοριακή διάσταση: αναφέρεται εφόσον υπάρχει η διασυννοριακή ή /και διαπεριφερειακή διάσταση
7. Συνολική αξιολόγηση: αφορά το τελικό πόρισμα των επιπτώσεων ανά τομέα

Συνοπτικά η αξιολόγηση των επιπτώσεων παρουσιάζεται στον Πίνακα 6. Τα βασικά ευρήματα της αξιολόγησης είναι:

Σε σχέση με την βιοποικιλότητα η επίδραση αναμένεται ιδιαίτερα θετική καθώς το πρόγραμμα θα χρηματοδοτήσει σημαντικές παρεμβάσεις για την προστασία και ανάδειξη περιοχών με σημαντική οικολογική αξία. Θετικά εξάλλου αναμένεται να συνδράμουν δράσεις για την προστασία από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (δασική προστασία, περιορισμός πλημμύρων σε δελταικούς σχηματισμούς) και οι δράσεις για την διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων. Οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις προσδιορίζονται τοπικά και αφορούν σημειακές ή γραμμικές παρεμβάσεις (π.χ. διάνοιξη οδών) οι επιπτώσεις των οποίων μπορούν να προληφθούν ή περιοριστούν δραστικά μέσω της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Επίσης, σημείο προσοχής οφείλει να είναι η ανάδειξη του οικολογικού αποθέματος καθώς "υπερέκθεση" του μπορεί να δημιουργήσει σοβαρές πιέσεις υποβάθμισης.

Σε σχέση με την πανίδα και χλωρίδα, πέρα από την προστασία των ενδιαιτημάτων που αναφέρθηκε παραπάνω αναμένεται να συμβάλουν και άλλες δράσεις του ΠΕΠ όπως η πρόληψη καταστροφών, η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων κ.α..

Στον τομέα της διαχείρισης των υδάτων, το πρόγραμμα περιλαμβάνει την χρηματοδότηση σημαντικών μέτρων για την εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Ηπείρου και αναμένεται να συμβάλει θετικά. Πιθανές αρνητικές επιπτώσεις μπορεί να εκδηλωθούν τοπικά λόγω της αύξησης χρήσης των υδατικών πόρων για την περαιτέρω επιχειρηματική και παραγωγική ανάπτυξη που θα ενισχυθεί επίσης από το

ΠΕΠ. Οι επιπτώσεις αυτές θεωρούνται ότι θα είναι τοπικές και ασθενής, ενώ η πρόληψη και ο περιορισμός τους μπορεί να υλοποιηθεί μέσω του ίδιου ΠΕΠ (πέρα από την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας) με την ενθάρρυνση της εισαγωγής "πράσινων" τεχνολογιών και καινοτομίας.

Για την ατμοσφαιρική ρύπανση των πρόγραμμα περιλαμβάνει σημαντικά μέτρα που αφορούν τις αστικές περιοχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν και τα κυριότερα προβλήματα. Τα μέτρα αυτά εντάσσονται στην λογική υλοποίησης σχεδίων Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης.

Ως προς την διαχείριση των απορριμμάτων το ΠΕΠ θα συμπεριλάβει σημαντικά έργα για την υλοποίηση του ΠεΣΔΑ και ορθή περιβαλλοντικά διαχείριση τους. Βραχυπρόθεσμα ωστόσο, μέσω των διαδικασιών υλοποίησης ορισμένων έργων του είναι πιθανό να αυξηθούν οι ροές ορισμένων ρευμάτων αποβλήτων. Οι επιπτώσεις που αυτά μπορεί να επιφέρουν μπορεί να ελαχιστοποιηθούν με την ορθή διαχείριση τους.

Το πρόγραμμα θα χρηματοδοτήσει σημαντικές παρεμβάσεις για την πολιτιστική κληρονομιά και θα συμβάλει στην προστασία των πόρων. Προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην προστασία του τοπίου.

Το πρόγραμμα διαθέτει σημαντικούς πόρους για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της πρόληψης - μετριασμό των επιπτώσεων φυσικών καταστροφών. Οι πόροι δεν θα καλύψουν το σύνολο των αναγκών, ωστόσο αναμένεται να συμβάλουν θετικά προστατεύοντας τις περιουσίες και την υγεία των κατοίκων. Παράλληλα συμβάλει στην τήρηση των δεσμεύσεων της χώρας για τον μετριασμό των εκπομπών αερίων που συμβάλουν στην κλιματική αλλαγή και στην κάλυψη του μεριδίου της Περιφέρειας.

Τέλος, όπως είναι αναμενόμενο το πρόγραμμα αναμένεται να συνδράμει ιδιαίτερα θετικά στην ενίσχυση της ισόρροπης ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την υγεία των κατοίκων της περιφέρειας καθώς οι τομείς αυτοί αποτελούν τον πυρήνα του σχεδιασμού.

Οι επιπτώσεις παρουσιάζονται συνολικά και αποτιμούνται.

Τομέας	Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα – Οικοσυστήματα	
Αιτίες μεταβολής	Παρεμβάσεις Επιχειρηματικότητας (Τουρισμός - Τυροκομία και έργα (οδικά) εντός ή κοντά σε ευαίσθητες - προστατευόμενες περιοχές • Πιέσεις σε πόρους από τους οποίους εξαρτάται η άγρια ζωή από την εγκατάσταση των ως άνω δραστηριοτήτων (3.1.1, 3.3.1) • Αύξηση της επισκεψιμότητας - προσβασιμότητας σε φυσικά οικοσυστήματα (6.3.1)• Μέτρα διαχείριση περιοχών - ειδών (6.4.1) • ψηφιοποίηση - δημιουργία γνώσης για τα οικοσυστήματα (2.3.2)• Βελτίωση αστικού περιβάλλοντος.(6.5.2 - Παμβότιδα) • Σχεδιασμός χρήσεων γης (6.5.1) Πρόληψη καταστροφών (5.2.1 -5.2.2.)	
Κατεύθυνση επίπτωσης	-	+
Ιδιότητες της επίπτωσης	- όχληση από υπερβάλλουσα παρουσία ανθρώπου - ρύπανση - υποβάθμιση ενδιαιτημάτων - κατακερματισμός οικοσυστημάτων	+ Ρύθμιση και αποκατάσταση υφιστάμενων οχλήσεων και πρόληψη νέων οχλήσεων + Πρόληψη ρύπανσης - θεραπεία + Βελτίωση της διαχείρισης
Έκταση της επίπτωσης	Μικρή - τοπική	Εκτεταμένη (ανά περιοχή προστασίας)
Ένταση της επίπτωσης	Οι αρνητικές επιπτώσεις είναι ελάχιστες, οι θετικές ανά περίπτωση αναμένεται να βελτιώσουν την κατάσταση της διατήρησης	
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Μεσοπρόθεσμος (σε κάθε περίπτωση)	
Δυνατότητα πρόληψης	Κυρίως για τις δραστηριότητες μέσα από έλεγχο της καταλληλότητας της χωροθέτησης τους (π.χ. εντός κατάλληλων υποδοχέων). Σε σχέση με οδικές υποδομές η πρόληψη μπορεί να γίνει σε επίπεδο χαράξεων. Λόγω της διάρκειας του προγράμματος σε σχέση με τις διαδικασίες ωρίμανσης έργων θεωρείται ότι οι όποιες τροποποιήσεις υφιστάμενων σχεδιασμών είναι οριακές. Σε σχέση με την αύξηση της επισκεψιμότητας περιοχών φυσικού κάλους η πρόληψη και ο περιορισμός των αρνητικών επιπτώσεων μπορεί να επιτευχθεί με την δημιουργία κανόνων ορθής πρακτικής που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στα Σχέδια Διαχείρισης	
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Οι επιπτώσεις από την διάνοιξη οδών εντός προστατευόμενων μπορεί να περιοριστεί με την χρήση σηράγγων - γεφυρών προκειμένου να περιοριστεί ο κατακερματισμό δασικών οικοσυστημάτων και η διακοπή ρεμάτων.	
Διασυννοριακή Διάσταση	Ναι - Περιοχή Ιονίου, Αδριατικής	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΥ	Ο υπολογισμός μιας συνολικής συνιστώσας δεν είναι εφικτός καθώς το μέγεθος της επίπτωσης στην βιοποικιλότητα ως αποτέλεσμα μιας δράσης εξαρτάται από πολλούς παραμέτρους που μπορούν να προσδιοριστούν για συγκεκριμένα έργα και τοποθεσίες. Η εξέταση και η αξιολόγηση των παραμέτρων αυτών για την υλοποίηση κάθε δράσης μέσα από την διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων και η λήψη ενδεδειγμένων προληπτικών / περιοριστικών δράσεων μπορεί να ελαχιστοποιήσει τις αρνητικές επιπτώσεις και να μεγιστοποιήσει τις θετικές συνέργειες, ώστε εν τέλει το 2026 η κατάσταση σε σχέση με την βιοποικιλότητα να είναι καλύτερη σε σχέση με την αρχή του προγράμματος.	

Τομέας	Αέρας - Θόρυβος	
Αιτίες μεταβολής	Κυκλοφοριακές παρεμβάσεις σε αστικά κέντρα/ ΒΑΑ • εγκατάσταση έξυπνων συστημάτων ενέργειας • εγκατάσταση - λειτουργία συστημάτων παρακολούθησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης - θορύβου • αντικατάσταση στόλων ρυπογόνων οχημάτων • αντικατάσταση / μείωση ρυπογόνων καυσίμων για θέρμανση σε αστικές περιοχές • ενσωμάτωση πράσινων τεχνολογιών (ενέργειας) σε επιχειρήσεις και παραγωγικές διαδικασίες • Περιμετρικές Οδοί - νέες συνδέσεις • Ανάπτυξη Ψηφιακών Υπηρεσιών Δημοσίου • Προστασία οικοσυστημάτων σε περιαστικές περιοχές	
Κατεύθυνση επίπτωσης	-	+
Ιδιότητες της επίπτωσης	- Αύξηση της ρύπανσης σε περιοχές της υπαίθρου. - Παραγωγή οσμών από ΕΕΛ	+ Μείωση των επιπέδων ρύπανσης σε κεντρικές οικιστικές περιοχές
Έκταση της επίπτωσης	Γραμμική	Σε επίπεδο αστικού κέντρου
Ένταση της επίπτωσης	Ελάχιστη ως προς την αρνητική διάσταση, σημαντική ως προς την θετική	
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεσος.	
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτούνται	
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Η διαδικασία της Περιβαλλοντικής αδειοδότησης διασφαλίζει τον περιορισμό των επιπτώσεων από τις εν λόγω δραστηριότητες.	
Διασυννοριακή Διάσταση		
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΥ	Η συνιστώσα θα είναι σαφώς θετική καθώς οι συγκεντρώσεις των ατμοσφαιρικών ρύπων αφορούν κυρίως τον αστικό χώρο που αφενός συγκεντρώνονται οι δραστηριότητες παραγωγής τους και αφετέρου είναι περιορισμένη η δράση φυσικών μηχανισμών διάλυσης τους.	

Τομέας	Υδάτα	
Αιτίες μεταβολής	Ενίσχυση δράσεων Διαχείρισης Υδάτων (6.2.1) • Βελτίωση της διαχείρισης των Στερεών Αποβλήτων (6.1.1)• Εξοικονόμηση υδάτων - ενσωμάτωση τεχνολογιών εξοικονόμησης/ ανακύκλωσης σε παραγωγικές δραστηριότητες (3.3.1)• ενίσχυση των υπηρεσιών του οικοσυστήματος (5.2) • βελτίωση των μεθόδων παρακολούθησης / ελέγχου πόρων (2.3.2)• Εγκατάσταση νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων - Αύξηση της κατανάλωσης υδάτων και παραγωγή αποβλήτων που προκαλείται από κάθε νέα μονάδα (3.1.1.) • ρύπανση που οφείλετε στην κυκλοφορία σε νέους οδικούς άξονες	
Κατεύθυνση επίπτωσης	-	+
Ιδιότητες της επίπτωσης	- Ρύπανση υπογείων υδάτων, θαλασσών ή άλλων υδατικών αποδεκτών από νέες δραστηριότητες.	+ Βελτίωση της οικολογικής κατάστασης υδατικών σωμάτων + Ανάσχεση υφιστάμενης ρύπανσης + Εξοικονόμηση πόρων / περιορισμός ρυπαντικών φορτίων
Έκταση της επίπτωσης	Τοπικά γύρω από δραστηριότητες σημεία απόληψης / ή γραμμικά γύρω από νέους οδικούς άξονες	Εκτεταμένη σε επίπεδο ΥΔ - Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Ισχυρή (ως προς την θετική της διάσταση)	
Χρονικός οριζοντας της μεταβολής	Οι θετικές επιπτώσεις από την εφαρμογή των μέτρων του σχεδίου διαχείρισης Υδάτων θα είναι μεσοπρόθεσμη. Οι σημειακές (αρνητικές) επιπτώσεις αναλόγως της δραστηριότητας και της υφιστάμενης κατάστασης μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες καθώς απαιτείται συσσώρευση ρύπων	
Δυνατότητα πρόληψης	Ήδη στο πλαίσιο περιγραφής των δράσεων που αφορούν την επιχειρηματικότητα και εισαγωγή καινοτομίας περιγράφεται η ενίσχυση για την ενσωμάτωση πράσινων τεχνολογιών για την εξοικονόμηση υδάτων από ιδιαίτερα υδροβόρες δραστηριότητες.	
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Αντίστοιχα με την πρόληψη, η περιγραφή δράσεων ενισχύσεων προς επιχειρήσεις περιλαμβάνει την εισαγωγή νέων τεχνολογιών για την βελτίωση της διαχείρισης αποβλήτων και την επανάχρηση υδάτων.	
Διασυνοριακή Διάσταση	Διασυνοριακά με Αλβανία κυρίως στην ΠΛΑΠ Βίκου- Αώου Διαπεριφερειακά με Δυτική Ελλάδα στην περιοχή του Αμβρακικού και Ιόνια Νησιά	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΥ	Το πρόγραμμα αναμένεται να συμβάλει θετικά στην βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης των υδάτων τόσο μέσα από την προώθηση των έργων του Σχεδίου Διαχείρισης, όσο και μέσα από την ενσωμάτωση ενεργειών πρόληψης / περιορισμού των επιπτώσεων σε άλλους τύπους δράσεων που σχετίζονται με την κατανάλωση υδάτων - παραγωγή υγρών αποβλήτων.	

Τομέας	Απόβλητα - Απορρίμματα - Έδαφος	
Αιτίες μεταβολής	Δράσεις Ε.Σ. 6.1.1. • εξοικονόμηση ΑΣΑ λόγω ψηφιοποίηση υπηρεσιών • Κατασκευαστικές εργασίες και αντικατάσταση εξοπλισμού συνόλου δράσεων • Παραγωγή υλίου από ΕΕΛ (ΕΣ6.2.1)	
Κατεύθυνση επίπτωσης	-	+
Περιγραφή της επίπτωσης	- Αύξηση των ποσοτήτων στερεών αποβλήτων - απορριμμάτων για διαχείριση (ΑΣΑ, ΑΕΚΚ, ΟΤΚΖ, Η/Η κ.α.) κατά την υλοποίηση δράσεων (κατασκευή, ανακαίνιση/ανακατασκευή ή υλοποίηση επενδυτικού σχεδίου).	+ Μείωση των εκπομπών ρύπων και της επικινδυνότητας τους στο περιβάλλον λόγω βελτίωσης της διαχείρισης / κατάργησης μη ορθών πρακτικών + Μείωση των ποσοτήτων που οδεύουν προς τελική διάθεση λόγω αύξηση της αποτροπής, της επανάχρησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης
Έκταση της επίπτωσης	Σημειακή	Όλη η Περιφέρεια
Ένταση της επίπτωσης	Ιδιαίτερα σημαντική μόνο σε περίπτωση παραγωγής επικινδυνων.	
Χρονικός οριζοντας της μεταβολής	Άμεσος και βραχυπρόθεσμος	
Δυνατότητα πρόληψης	Σε ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων όπως π.χ. ηλεκτρονικός εξοπλισμός - εξοπλισμός γραφείων είναι δυνατή η επαναχρησιμοποίηση υλικών (με ή χωρίς μετασκευή). Η εκμετάλλευση αυτή θα μειώσει σημαντικά τις παραγόμενες ποσότητες. Εισαγωγή κριτηρίου (on/off) για την ύπαρξη εγκεκριμένου συστήματος διαχείρισης όταν προκύπτει παραγωγή επικινδύνων	
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Ο Περιορισμός των επιπτώσεων θα γίνει μέσα απο το ΠεΣΔΑ. Προϋποθέτει ωστόσο την λειτουργία των (υπό)συστημάτων των ρευμάτων που αναφέρονται και κυρίως των ΑΕΚΚ, ηλεκτρικών - ηλεκτρονικών συσκευών, Ιλίου, ΟΤΚΖ. Καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις τα παραγόμενα στερεά απόβλητα σχετίζονται με το στάδιο κατασκευής - υλοποίησης των δράσεων και όχι με την λειτουργία, οι αρνητικές επιπτώσεις θεωρούνται αντιστρεπτές.	
Διασυνοριακή Διάσταση	όχι	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΥ	Η θετική επίπτωση (προστασία μέσω ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης) είναι επί της ουσίας το μέτρο που αποτρέπει - περιορίζει της αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσει το σύνολο των δράσεων του ΠΕΠ σε σχέση με τα Στερεά Απόβλητα και το Έδαφος.	

Τομέας	Πληθυσμός - Ανάπτυξη - υγεία	
Αιτίες μεταβολής	Δράσεις επιχειρηματικότητας - βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας (ΑΠ1) <ul style="list-style-type: none"> • δράσεις βελτίωσης της διακυβέρνησης σε τοπικό επίπεδο • δράσεις αποσυμφόρησης - περιβαλλοντικής αναβάθμισης αστικών κέντρων (6.5.2) • δράσεις πρόληψης περιορισμού των βλαβών από φυσικές καταστροφές (5.2) • υπηρεσίες οικοσυστήματος (5.2. - 6.4.1) • Περιβαλλοντικές υποδομές (6.1.1 - 6.2.1.) • οικονομική αποδοτικότητα χρήσης πολιτιστικών και φυσικών πόρων (6.3.1) • βελτίωση της προσβασιμότητας - βιώσιμη κινητικότητα (ΑΠ 3) • Υποδομές εκπαίδευσης - Υγείας (ΑΠ4 -5) • Δράσεις ενίσχυσης κοινωνικής συνοχής. 	
Κατεύθυνση επίπτωσης	-	+
Ιδιότητες της επίπτωσης	- μείωση αξίας γης σε περιοχές χωροθέτησης περιβαλλοντικών υποδομών	+ αύξηση του ΑΕΠ, των θέσεων εργασίας, εισοδημάτων. + βελτίωση της προσβασιμότητας σε υπηρεσίες υγείας. + Ενίσχυση κοινωνικής συνοχής. + Συγκράτηση πληθυσμού
Έκταση της επίπτωσης	Τοπική	Περιφερειακή
Ένταση της επίπτωσης	Ισχυρή (θετικά)	
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Μεσοπρόθεσμος	
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	
Διασυννοριακή Διάσταση	Όχι	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΥ	Ως αναπτυξιακό πρόγραμμα η βελτίωση της ευημερίας του πληθυσμού αποτελεί το κύριο ζητούμενο και την βασική σκοπιμότητα του σχεδιασμού.	

Τομέας	Πολιτιστική Κληρονομιά - Τοπίο	
Αιτίες μεταβολής	Ψηφιοποίηση - προβολή πολιτιστικού αποθέματος (ΕΣ 2.3.2) • Δόμηση εκτός σχεδίου για δραστηριότητες (ΕΣ3.1.1 -3.3.1.) • Ενίσχυση της τουριστικής ζήτησης • Προστασία από φυσικούς κινδύνους (ΘΣ 5) • Ανάδειξη Πολιτιστικού αποθέματος (6.3.1) • Υποδομές Περιβάλλοντος (6.1.1. -6.2.1.) και μεταφορών	
Κατεύθυνση επίπτωσης	-	+
Ιδιότητες της επίπτωσης	<ul style="list-style-type: none"> - Κατακερματισμός τοπίου από την χωροθέτηση υποδομών και κτιρίων (δραστηριοτήτων) στην ύπαιθρο - Αύξηση της έκθεση πόρων με σχετική ευαισθησία 	<ul style="list-style-type: none"> + Βελτίωση της κατάστασης μνημείων από εργασίες ανάδειξης - ανασύλωσης. + Ενίσχυση της ανθεκτικότητας τους στην έκθεση + Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης - ανατίμηση της αξίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Έκταση της επίπτωσης	Περιφερειακή	
Ένταση της επίπτωσης	Σημαντική (σε περιφερειακό επίπεδο)	
Χρονικός οριζοντας της μεταβολής	Άμεσος με την υλοποίηση των δράσεων	
Δυνατότητα πρόληψης	<p>ΤΟ ΠΠΧΣΑΑ θα ορίσει ζώνες προστασίας του τοπίου Διεθνούς, Εθνικής και Περιφερειακής σημασίας και θα δώσει κατευθύνσεις για την χωροθέτηση έργων και προτεραιοτήτων. Οι δυσμενείς επιπτώσεις μπορούν να προληφθούν μέσα από την εφαρμογή των κατευθύνσεων αυτών.</p> <p>Για περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόρους που διατρέχουν κινδύνους υποβάθμισης από την υπερέκθεση κύριο προληπτικό μέτρο είναι η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας τους και η δημιουργία ενός διαχειριστικού σχεδίου που θα προγραμματίζει την συντήρησή τους.</p>	
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Μέτρα περιορισμού έχουν να κάνουν κύρια με συμμόρφωση σε μορφολογικούς κανόνες (σε περίπτωση κτιρίων) και χρήσης	
Διασυννοριακή Διάσταση	Παγκόσμιο φαινόμενο	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΥ	Ιδιαίτερα θετική. Η αύξηση της παραγωγής GHG λόγω αύξησης της χρήσης υπεραστικών οδών είναι μικρή σε σχέση με τα συνολικά οφέλη του συνδυασμού των δράσεων που συμβάλουν θετικά.	

Τομέας	Μετριάσμός της Κλιματικής Αλλαγής	
Αιτίες μεταβολής	Σύνολο δράσεων Θ.Σ.4 • εγκατάσταση έξυπνων συστημάτων ενέργειας • Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις σε αστικά κέντρα • ενσωμάτωση πράσινων τεχνολογιών (ενέργειας) σε επιχειρήσεις και παραγωγικές διαδικασίες • αύξηση της επισκεψιμότητας / ικανοποίηση λανθάνουσας ζήτησης μεταφορικού έργου λόγω νέων οδών • αύξηση της επισκεψιμότητας	
Κατεύθυνση επίπτωσης	-	+
Ιδιότητες της επίπτωσης	- Αύξηση παραγωγής GHG λόγω αύξησης του μεταφορικού έργου για εμπορικές και τουριστικές δραστηριότητες	- Μείωση παραγωγής GHG από οδικές μετακινήσεις υπεραστικού χαρακτήρα - Μείωση παραγωγής GHG από δημόσια κτήρια / κατοικία
Έκταση της επίπτωσης	Περιφερειακή	
Ένταση της επίπτωσης	Σημαντική (σε περιφερειακό επίπεδο)	
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεσος με την υλοποίηση των δράσεων	
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτούνται	
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτούνται	
Διασυνοριακή Διάσταση	Παγκόσμιο φαινόμενο	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΥ	Ιδιαίτερα θετική. Η αύξηση της παραγωγής GHG λόγω αύξησης της χρήσης υπεραστικών οδών αναμένεται να είναι μικρή σε σχέση με τα συνολικά οφέλη του συνδυασμού των δράσεων που συμβάλουν θετικά.	

Τομέας	Πρόληψη και αντιμετώπιση των Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής	
Αιτίες μεταβολής	Σύνολο δράσεων Θ.Σ.5 • εγκατάσταση έξυπνων συστημάτων ενέργειας • υπηρεσίες οικοσυστήματος (συγκράτηση εδαφών, βελτίωση μικροκλίματος κ.α.) • Συστήματα παρακολούθησης - βελτίωση αποτελεσματικότητας ΟΤΑ • Εξοικονόμηση υδάτων, επεξεργασία και επανάχρηση Υ.Α.	
Κατεύθυνση επίπτωσης	-	+
Περιγραφή της επίπτωσης		+ Πρόληψη και περιορισμός του κινδύνου εκδήλωσης, άλλα και της έντασης αποτελεσμάτων φυσικών καταστροφών που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή + Μείωση των απειλών για την υγεία και την καταστροφή περιουσίας
Έκταση της επίπτωσης		Τοπική ως και εκτεταμένη (π.χ. ΠΛΑΠ)
Ένταση της επίπτωσης	(?)	
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεσος με την κατασκευή των έργων	
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	
Διασυνοριακή Διάσταση	Όχι	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΥ	Ιδιαίτερα Θετικές. Σε πολλές περιπτώσεις η επικινδυνότητα θα περιοριστεί δραστικά. Ωστόσο, η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής απαιτεί γενικότερες πολιτικές πρόληψης και προσαρμογής σε παγκόσμιο επίπεδο και οφείλει να ενσωματωθεί ως διάσταση στο σύνολο των πολιτικών - θεματικών στόχων.	

7.3. Μέτρα για την προστασία του Περιβάλλοντος, την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Η πρόληψη, ο περιορισμός και η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Προγράμματος πραγματοποιείται κύρια μέσω δύο μηχανισμών: α) της περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων όπως αυτή ισχύει και β) της δημιουργίας ειδικών όρων, προβλέψεων ή/και προϋποθέσεων που θα εφαρμοστούν κατά την υλοποίηση του προγράμματος και θα ενσωματωθούν στις διαδικασίες διαχείρισης του (αξιολόγηση πράξεων, ένταξη έργων). Οι τελευταίοι θα συστήσουν και τους κανονιστικούς όρους του προγράμματος που θα αναφερθούν στο κεφ. 8

α) Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων.

Οι επιπτώσεις κάθε έργου ελέγχονται από την διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης σύμφωνα με τον Ν.4014/11 όπως αυτός ισχύει. Η ένταξη τους στο ΠΕΠ δεν τροποποιεί τις υποχρεώσεις του ως προς τις διατάξεις του νόμου, βάσει των οποίων προκύπτουν οι ειδικοί όροι και προϋποθέσεις εκτέλεσης του. Σε σχέση με τις κύριες δραστηριότητες, άλλα όχι αποκλειστικά θα πρέπει μέσω των σχετικών ΜΠΕ και της έκδοσης των ΑΕΠΟ να αναφέρονται:

- Η τήρηση των ειδικών οριακών τιμών εκπομπής ρυπαντικών φορτίων και συγκεντρώσεων για την ατμόσφαιρα, τα ύδατα και το έδαφος σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις
- Οι ειδικές οριακές ειδικές τιμές στάθμης θορύβου.
- Η τήρηση των διατάξεων που προβλέπονται για την διαχείριση των αποβλήτων και το ΠεΣΔΑ.
- Η καταλληλότητα της χωροθέτησης σύμφωνα με εγκεκριμένα σχέδια χρήσεων γης, όρους και περιορισμούς δόμησης.
- Η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων που προβλέπονται από την σχετική νομοθεσία σε σχέση με την πρόληψη και περιορισμό της ρύπανσης προστατευόμενων περιοχών, της Θάλασσας και των δασών σύμφωνα με την σχετική νομοθεσία.

Πέρα των παραπάνω και ανεξαρτήτως άξονα προτεραιότητας ή τύπο έργου:

- όταν εκτελείται εντός περιοχής που είναι ενταγμένη στο δίκτυο Natura2000, σύμφωνα με το Άρθρο 6.3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ θα πρέπει να διασφαλίζεται η ισχύς του : *«Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του».*
- όταν εκτελείται εντός περιοχής που χαρακτηρίζεται ως ΖΕΠ θα πρέπει να είναι σύμφωνο με τους όρους και τις προϋποθέσεις της ΚΥΑ Αριθ. Η.Π. 8353/276/Ε103, ΦΕΚ Β 415/23.2.2012.

β) Ειδικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Αναφέρονται κατευθύνσεις, όροι, περιορισμοί και προτάσεις πέρα από την τήρηση των διαδικασιών αδειοδότησης που στοχεύουν στην αποφυγή τυχών συσσωρευτικών επιπτώσεων που μπορεί να προκληθούν από την υλοποίηση διαφόρων και διαφορετικών έργων στον ίδιο τόπο, άλλα και για να μεγιστοποιήσει το περιβαλλοντικό αποτέλεσμα του ΠΕΠ.

Ως κύρια αρχή για τον προσδιορισμό των μέτρων που θα προταθούν αναγνωρίζεται η αρχή της πρόληψης.

Βάσει όλων των παραπάνω για την πρόληψη και τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον και την βιώσιμη ανάπτυξη αναγνωρίζονται τα εξής μέτρα ανά ΑΠ:

Α.Π.1:

- Σε έργα τεχνολογικής ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων ή άλλα έργα που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του πλαισίου περιβαλλοντικής αδειοδότησης θα πρέπει να προσδιορίζεται εκ των προτέρων από τους φορείς της πρότασης αν υπάρχει πιθανότητα παραγωγής επικίνδυνων ή τοξικών αποβλήτων ή η χρήση "ελεγχόμενων περιβαλλοντικά ουσιών ή ακτινοβολιών και να προσκομίζεται βεβαίωση ότι τα απόβλητα αυτά γίνονται δεκτά από πιστοποιημένο στο ΥΠΕΚΑ φορέα ή μονάδα διαχείρισης.
- Ο έλεγχος της καταλληλότητας της χωροθέτησης δραστηριοτήτων πραγματοποιείται κατά την διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων ή την έκδοση αδειών κατασκευών. Θα ήταν ωστόσο επιθυμητό οι επενδύσεις προς δραστηριότητες να κατευθυνθούν κατά προτεραιότητα σε περιοχές όπου οι εν λόγω δραστηριότητα αποτελεί κύρια θεσμοθετημένη χρήση σύμφωνα με τα ισχύοντα σχέδια χρήσεων γης και κατόπιν σε περιοχές όπου υπάρχει γενική καταλληλότητα. Η υλοποίηση του μέτρου αυτού μπορεί να γίνει μέσα από την διαδικασία αξιολόγησης των προτάσεων για την ένταξη έργων με πρόβλεψη ειδικής προμολόγησης.
- Σε περιοχές που τα επιφανειακά ή υπόγεια ύδατα χαρακτηρίζονται από το Σχέδιο Διαχείρισης ως κατώτερης της καλής κατάστασης, ή περιοχές που εντάσσονται στο Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών του ΥΔ05, με σύμφωνη γνώμη και αδειοδότηση από την Δ/ση Υδάτων είναι επιθυμητό κατά την διαμόρφωση κριτηρίων για την ένταξη πράξεων να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ενσωμάτωση έργων "πρασίνων τεχνολογιών" όπως εξοικονόμηση ύδατος, ανακύκλωση υδάτων, επεξεργασίας αποβλήτων κ.ο.κ..
- Πράξεις που χρηματοδοτούν επιχειρήσεις (καινοτομία- επιχειρηματικότητα - ανταγωνιστικότητα) που θα περιλαμβάνουν επιπλέον των υποχρεωτικών περιβαλλοντικών όρων επενδύσεις σε "πράσινες υποδομές και τεχνολογίες"(πχ χρήση γεωθερμίας, εξοικονόμηση πόρων - ενέργειας παραγωγή αποβλήτων, κ.ο.κ.) , βιοκλιματικές αρχές ή/και θα προωθούν την μείωση παραγωγής και επανάχρηση υλικών (σύμφωνα με την ιεραρχία διαχείρισης απορριμμάτων) θα ήταν ιδιαίτερα σκόπιμο να προμολογούνται κατά την διαδικασία επιλογής έργων.

- Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει το επιχορηγούμενο επενδυτικό σχέδιο να λαμβάνει κάθε δυνατό μέτρο για την τήρηση των προτεραιοτήτων της διαχείρισης απορριμμάτων, δηλαδή να έχει ως προτεραιότητα τη μείωση των παραγόμενων ποσοτήτων, την επαναχρησιμοποίηση υλικών (από την επένδυση ή τρίτους), την ανακύκλωση κ.ο.κ.
- Ειδικά για επενδύσεις σε τουριστικές επιχειρήσεις θα ήταν επιθυμητό στις επιλέξιμες ενέργειες που θα χρηματοδοτηθούν να περιλαμβάνονται και να αξιολογούνται παρέχοντας επιπλέον βαθμούς ενέργειες που κατευθύνουν μέρος της επιδότησης για την εφαρμογή βιοκλιματικών μεθόδων ή/και την ενσωμάτωση "πράσινων" τεχνολογιών.

Α.Π.2.:

- Τα έργα διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα θα πρέπει να εντάσσονται στο ΠεΣΔΑ Ηπείρου.
- Δράσεις τουριστικής ανάπτυξης ή ανάδειξης φυσικών πόρων εντός περιοχών του Εθνικού Καταλόγου Natura 2000 θα πρέπει να είναι συνεπή τους με τα Σχέδια Διαχείρισης των περιοχών αυτών. Σε περιπτώσεις που τα έργα αυτά αναφέρονται σε περιοχές με Φορέα Διαχείρισης, είναι απαραίτητη η γνωμοδότηση του.
- Για τις εντάξεις έργων Ύδρευσης, Αποχέτευσης, ΕΕΛ ή άλλα έργα που αφορούν την διαχείριση αποβλήτων θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα σε έργα εφαρμογής του Σχεδίου Διαχείρισης Υδάτων.

Α.Π.5.:

- Η λήψη κάθε δυνατού μέτρου για αποφυγή διέλευσης εντός βιοτόπων και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών πραγματοποιείται κατά την διαδικασία Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, θα πρέπει να ενσωματώνεται στο τεχνικό δελτίο του κάθε έργου η πληροφορία για το μήκος του άξονα που διέρχεται μέσα από προστατευόμενη περιοχή και οι σχετικές εργασίες που υλοποιούνται κατ' εντολή της ΑΕΠΟ του έργου προκειμένου να είναι δυνατή η παρακολούθηση των επιπτώσεων μέσω του αντιστιχου περιβαλλοντικού δείκτη της ΣΜΠΕ.
- Όταν εκτελούνται δράσεις που περιλαμβάνουν ενέργειες αντικατάστασης εξοπλισμού, ανακαίνισης - ανακατασκευής κτιρίων, αντικατάστασης οχημάτων - μηχανημάτων, εκσκαφές, αντικατάσταση ηλεκτρονικών ή ηλεκτρικών συσκευών από δημόσιους φορείς (ΕΣ 4.3.1., 4.5.1., 5.2.1, 6.1.1., 6.2.1 και 7.2.1) θα πρέπει στις προτάσεις να υπάρχει περιγραφή του τρόπου με τον οποίο θα γίνει η διαχείριση των αποβλήτων που προκύπτουν κατά την φάση της υλοποίησης (ΑΕΚΚ, ΟΤΚΖ, Ηλεκτρικά-Ηλεκτρονικά), ώστε να γίνεται η βέλτιστη δυνατή διαχείριση σύμφωνα με τις τρέχουσες διαθεσιμες υποδομές του ΠεΣΔΑ.

7.4. Σύστημα παρακολούθησης των Επιπτώσεων του ΠΕΠ Ηπείρου.

Ο έλεγχος και η παρακολούθηση των επιπτώσεων του Προγράμματος είναι αναγκαίος σύμφωνα με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ και πραγματοποιείται σε ετήσια βάση μέσα από την σύνταξη Ετήσιων Εκθέσεων.

Η ΣΜΠΕ αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια εντοπισμού των επιπτώσεων ενός προγράμματος που δεν διαθέτει ακόμα πλήρη εξειδίκευση. Οι δράσεις και οι τύποι παρεμβάσεων που έχουν εξεταστεί καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό το είδος των αναμενόμενων επιπτώσεων, μπορούν όμως να δώσουν μικρές δυνατότητες για την ένταση τους και κατά συνέπεια για την αποδοχή τους ή όχι. Κατά συνέπεια και εκλείπει συγκεκριμένων στοιχείων που θα προκύψουν από την σταδιακή και δια της εφαρμογής εξειδίκευση του προγράμματος η ΣΜΠΕ αποτελεί μια κατά κύριο λόγο θεωρητική διερεύνηση των σημαντικών επιπτώσεων του προγράμματος. Η ΣΜΠΕ έχει ως τώρα εντοπίσει τις αρνητικές επιπτώσεις και προτείνει τις πρακτικές και τα μέτρα ελαχιστοποίησης τους. Η παρακολούθηση συνεπώς καλείται σε πρώτη φάση να επικυρώσει ή διορθώσει τα θεωρητικά αποτελέσματα της εκτίμησης της ΣΜΠΕ σε σύγκριση με τις πραγματικές προκαλούμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την υλοποίηση και σε δεύτερη φάση να εκτιμήσει κατά πόσο τα προτεινόμενα μέτρα ήταν αποτελεσματικά.

Η Διαδικασία της ΣΠΕ προβλέπει αυτή την αδυναμία και για τον λόγο αυτό υποχρεώνει τα Προγράμματα (άρθρο 10) να εφαρμόζουν διαδικασίες εντοπισμού και εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων πέραν της φάσης ετοιμασίας του Σχεδίου και κατά την φάση υλοποίησης αυτού με κύρια σκοπιμότητα τον έγκαιρο εντοπισμό απρόβλεπτων δυσμενών επιπτώσεων, έτσι ώστε να μπορεί να αναληφθεί κατάλληλη επανορθωτική δράση. Στόχοι συνεπώς της παρακολούθησης είναι:

- Να επαληθευτούν και να εκτιμηθούν με μεγαλύτερη ακρίβεια η επιπτώσεις του προγράμματος κατά την διάρκεια (on-going) εκτέλεσης του.
- Να πιστοποιηθεί ότι τα μέτρα αντιμετώπισης που προτάθηκαν για την πρόληψη και των περιορισμό των επιπτώσεων υλοποιήθηκαν και να εξεταστεί η αποτελεσματικότητά τους
- Να αξιολογηθεί η επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που έχουν τεθεί από την ΣΜΠΕ
- Να σχεδιαστούν και υιοθετηθούν τυχών νέα μέτρα ή δράσεις σε περίπτωση που ανιχνευτούν πέρα του ανεκτού περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Δεδομένου ωστόσο, ότι απο την αξιολόγηση έχει προκύψει ότι οι αναμενόμενες αρνητικές επιπτώσεις θα είναι περιορισμένες και για τόν λόγο αυτό είναι αρκετά δύσκολο να απομωνοθούν, οι δείκτες κατά κύριο λόγο προσδιορίζονται στην παρακολούθηση της έντασης των επεμβάσεων. Παράλληλα, λόγω του ότι είναι εξίσου σημαντικό να βελτιστοποιηθούν και τα θετικά αποτελέσματα στο Περιβάλλον αρκετοί δείκτες παρακολουθούν τις θετικές επιπτώσεις.

Για τον έλεγχο των επιπτώσεων και την παρακολούθησή τους χρησιμοποιούνται δείκτες. Οι δείκτες είναι:

Πίνακας 33: Δείκτες περιβαλλοντικής Παρακολούθησης

ΤΟΜΕΑΣ	Δείκτης	Πηγή - Τρόπος υπολογισμού	Σκοπιμότητα χρήσης / Σύνδεση με Παρακολούθηση επιπτώσεων δράσεων
Βιοποικιλότητα - Οικοσυστήματα - Χλωρίδα - Πανίδα	Έκταση εντός προστατευόμενων περιοχών που καταλαμβάνεται από νέα υποδομή ή δραστηριότητα η οποία χρηματοδοτείται από το ΠΕΠ	Τεχνικά Δελτία Έργων Υπολογίζεται το εμβαδόν οικοπέδου αν πρόκειται για δραστηριότητα ή της οδού (συμπεριλαμβανομένων των διευθετήσεων) αν πρόκειται για δρόμο.	Στόχος είναι η παρακολούθηση της έντασης επέμβασης εντός περιοχών με σημαντική βιοποικιλότητα. Στόχος είναι η ελαχιστοποίηση της τιμής του δείκτη (χωρίς ωστόσο να ορίζεται ένα συγκεκριμένο μέγεθος).
	Έκταση των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 στις οποίες υλοποιούνται σχέδια διαχείρισης που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα.	Τεχνικά Δελτία Έργων ΕΣ 6.4.1.	Αναφέρεται στην πρόοδο επίτευξης του Στόχου για προστασία της Βιοποικιλότητας του Προγράμματος. Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα το 100% των περιοχών θα πρέπει να διαθέτει μια μορφή διαχείρισης ως το 2020. Το αποτέλεσμα αυτό θα προκύπτει ως άθροισμα όλων των σχετικών προγραμμάτων των ΕΔΕΤ (ΥΜΠΕΡΡΑΑ, ΠΑΑ, ΕΠΑΛ).
Ατμόσφαιρα - Θόρυβος	Αριθμός Αστικών κέντρων που διαθέτουν συστήματα μέτρησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης	Αριθμός ενταγμένων έργων	Παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας.
	Αριθμός κυκλοφοριακών παρεμβάσεων για την ενίσχυση ήπιων μορφών μετακίνησης ανα αστικό κέντρο	Τεχνικά Δελτία Έργων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης. Ως παρέμβαση θεωρείται το κάθε υποέργο.	Ο δείκτης εκφράζει την ένταση της ένταξης έργων βιώσιμης αστικής κινητικότητας στο σύνολο των ΒΑΑ.
Υδατα	Έκταση των ΛΑΠ ή Υπόγειων Υδατικών Συστημάτων στα οποία χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα έργα διαχείρισης υδάτων ή αντιπλημμυρικά έργα	Τεχνικά δελτία έργων και Δ/ση Υδάτων Ηπείρου ΑΠ.Δ. Ηπ-ΔΜ.	Ο δείκτης περιγράφει τον βαθμό κάλυψης (στον χώρο) των μέτρων για την διαχείριση των υδάτων. Ο δείκτης περιγράφει την συνεισφορά του ΠΕΠ στην επίτευξη των Μέτρων διαχείρισης.
	Α)Αριθμός νέων Έργων/ Δραστηριοτήτων που Χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα και ύναται να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις σε Προστατευόμενες περιοχές (του Μητρώου Υδατων, και Β) έκταση που συνολικά καταλαμβάνουν εντός προστατευόμενων περιοχών (εφόσον εμπίπτουν εντός ορίων προστατευόμενης περιοχής) [ανά Ζετία]	Τεχνικά δελτία έργων και Δ/ση Υδάτων ΑΠ.Δ. Ηπ-ΔΜ.	Οι συγκεκριμένοι δείκτες αποτελούμ παραλλαγή αντίστοιχου δείκτη παρακολούθησης της Εφαρμογής του Σχεδίου Διαχείρισης Υδάτων. Ο αρχικός δείκτης περιλαμβάνει το σύνολο των έργων / δραστηριοτήτων. Για την παρακολούθηση του ΠΕΠ θα απομονωθεί το κλάσμα που αφορά τα έργα που εντάσσονται σε αυτό. Σύγκριση των δύο δεικτών θα αναδείξει το βαθμό στον οποίο το ΠΕΠ επιδρά στις επιπτώσεις στα Υδατα.
Έδαφος - Απόβλητα	Ποσοτητες αποβλήτων ΑΕΚΚ και ΟΤΚΖ που οδηγείται προς ανακύκλωση / ανάκτηση.	Οι ποσότητες αυτές θα δηλώνονται απο τους φορείς υλοποίησης των	Στόχος είναι ο έλεγχος της παραγωγής ΑΕΚΚ και ΟΤΚΖ που παράγεται από δράσεις υλοποίησης υποδομών και

		έργων στα ΤΔΕ παρακολούθησης τους. Αφορά τις δράσεις των ΘΣ 4, 5 και 7	ανακαίνησης/ ανακατασκευής δημοσίων κτηρίων μέσω του προγράμματος και η πιστοποίηση της ορθής διαχείρισής τους.
Ισόρροπη Ανάπτυξη	Ποσοστό έκτασης που καλύπτεται από ΓΠΣ /ΣΧΟΟΑΠ	Σύστημα Διαχείρισης του Προγράμματος Συνολική έκταση Δημ. Ενοτήτων προς έκταση περιφέρειας	Στόχος του δείκτη είναι η μέτρηση της ολοκλήρωσης θεσμοθέτησης χρήσεων γης.
Τοπίο - Υγεία - Ισόρροπη Ανάπτυξη	Αριθμός (ποσοστό) νέων δραστηριοτήτων που εγκαθίστανται εντός ζωνών στις οποίες η συγκεκριμένη δραστηριότητα ορίζεται ως ή μεταξύ των κυρίων χρήσεων προς τον Αριθμό του συνόλου των επενδύσεων που εντάσσονται στις αντίστοιχες δράσεις	Σύστημα διαχείρισης προγράμματος / συσχέτιση με ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ. Αφορά μόνο δράσεις των ΕΣ του ΘΣ 3 (επιχειρηματικότητα).	Στόχος είναι η κατά το δυνατόν μεγιστοποίηση του δείκτη, ο οποίος εκφράζει την αποδοτικότητα του προγράμματος στην διαχείριση του χώρου
Μετριασμός της Κλιματικής Αλλαγής	Ισοζύγιο CO ₂ προγράμματος Συνολική ετήσια μείωση των εκπομπών CO ₂ (σε tn) που οφείλεται στην εφαρμογή δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας / εκμετάλλευσης ΑΠΕ	Προκύπτει ως άθροισμα της ετήσια εξοικονόμησης CO ₂ (σε tn) που προκύπτει από την εφαρμογή των δράσεων των ΕΣ του ΘΣ4 (όπως αυτές προσδιορίζονται από τα Ενεργειακά Πιστοποιητικά των έργων) μείων (-) των επιπλέον ¹⁰ ετήσιων εκπομπών CO ₂ που αναμένεται να προστεθούν κατ' έτος από την λειτουργία οδών στους ΑΠ7 σύμφωνα με τις ΜΠΕ τους	

¹⁰ Ως "επιπλέον" ετήσιες εκπομπές θεωρούνται αυτές που προκύπτουν από νέες κινήσεις που θα δημιουργηθούν και όχι από υπάρχουσες που εξυπηρετούνται ήδη από υφιστάμενες εναλλακτικές οδοί. Σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει να προσμετρείται και η μείωση εκπομπών που προκύπτει από την δημιουργία μιας λιγότερο ενεργοβόρας σύνδεσης δύο περιοχών.

8. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Το ΠΕΠ Ηπείρου αποτελεί ένα αναπτυξιακό σχέδιο το οποίο στοχεύει στην οικονομική, κοινωνική, βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος της Περιφέρειας Ηπείρου. Κύριος φορέας Προγραμματισμού του είναι η Περιφέρεια Ηπείρου και αρχή διαχείρισης η Διαχειριστική Αρχή Ηπείρου, σύμφωνα με τις εκάστοτε αρμοδιότητες που απορρέουν από το θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης της περιόδου 2014-2020. Περιοχή εφαρμογής του είναι η περιοχή εντός των διοικητικών ορίων της Περιφέρειας και κύριοι δικαιούχοι και ωφελούμενοι οι κάτοικοι, οι φορείς και η επιχειρήσεις που εδρεύουν ή δραστηριοποιούνται εντός αυτής.

Για την επίτευξη των στόχων για βιώσιμη ανάπτυξη το ΠΕΠ Ηπείρου προωθεί επενδύσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας, την προώθηση των ΤΠΕ, τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, την αντιμετώπιση των επιπτώσεων (πρόληψη) της κλιματικής αλλαγής, την αποτελεσματική διαχείριση των πόρων και του περιβάλλοντος, τις βιώσιμες μεταφορές, την κοινωνική ενσωμάτωση και την εκπαίδευση.

Η εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων των προτεινόμενων από το ΠΕΠ δράσεων κατέληξε στα εξής:

- Στην πλειονότητα τους οι δράσεις του ΠΕΠ θα έχουν θετική επίπτωση στην κατάσταση του περιβάλλοντος της Περιφέρειας Ηπείρου.
- Σημαντικό μέρος των δράσεων καλύπτουν τις ανάγκες χρηματοδότησης επιμέρους σχεδίων και προγραμμάτων για την υλοποίηση στόχων της περιφερειακής, εθνικής και ευρωπαϊκής πολιτικής για το Περιβάλλον και την Βιώσιμη Ανάπτυξη.
- Οι θετικές επιπτώσεις αφορούν τόσο το ανθρωπογενές, όσο και το φυσικό περιβάλλον και ειδικότερα την ισορροπία (χωρική) ανάπτυξη, την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών στα αστικά κέντρα, την διαχείριση των υδάτων, την διαχείριση των αποβλήτων, την διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, την επίτευξη των στόχων για την κλιματική αλλαγή, την αντιμετώπιση επιπτώσεων και κινδύνων από την κλιματική αλλαγή και την πολιτική προστασία.
- Η ένταξη της περιβαλλοντικής διάστασης στην υλοποίηση δράσεων διέπει όλους τους στόχους του προγράμματος και δεν περιορίζεται αυστηρά στα μέτρα (ειδικούς στόχους) που σχετίζονται αποκλειστικά με την προστασία του.

- Οι οποίες αρνητικές επιπτώσεις προκύπτουν από το σχέδιο αξιολογούνται ως ασθενείς, και τοπικές. Σημαντικό μέρος των αρνητικών επιπτώσεων σχετίζεται με την φάση κατασκευής / υλοποίησης των δράσεων του προγράμματος και έχουν βραχυπρόθεσμο και βραχυχρόνιο χαρακτήρα. Στο σύνολο τους οι αρνητικές επιπτώσεις του προγράμματος επιδέχονται ρυθμίσεων για την πρόληψη ή τον περιορισμό της έντασης και έκτασης τους.

Με βάση τα παραπάνω εκτιμάται ότι η υλοποίηση του προγράμματος θα δημιουργήσει μια ισχυρή θετική συνέργεια για την βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Ηπείρου. Προκειμένου ωστόσο ο βαθμός της συνέργειας αυτής να μεγιστοποιηθεί και να αποφευχθούν τυχόν αρνητικές επιπτώσεις που έχουν αναγνωριστεί και λαμβάνονται τα μέτρα πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που περιγράφονται παρακάτω.

8.1.1. Μέτρα για την προστασία του Περιβάλλοντος, την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προκαλούνται από την υλοποίηση δράσεων που θα ενταχθούν στο ΠΕΠ Ηπείρου περιλαμβάνουν ενέργειες ελέγχου, αρχές και υποχρεώσεις που πρέπει να τηρούνται από τις αρμόδιες αρχές. Κύριος φορέας για τον έλεγχο της εφαρμογής των μέτρων είναι η υπηρεσία διαχείρισης του προγράμματος. Η εφαρμογή των επιμέρους μέτρων γίνεται βάση της κείμενης νομοθεσίας από την έχουσα την σχετική αρμοδιότητα υπηρεσία. Αυτά είναι:

α) Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων.

- Η επιλεξιμότητα των τύπων δράσεων / έργων από το πρόγραμμα δεν μεταβάλλει σε καμία περίπτωση τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το θεσμικό πλαίσιο για την Περιβαλλοντική Αδειοδότηση και η παρούσα έγκριση όρων του προγράμματος δεν υποκαθιστά καμία από τις σχετικές υποχρεώσεις των φορέων υλοποίησης - λειτουργίας των έργων - δραστηριοτήτων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.
- Για την ένταξη οποιουδήποτε έργου προς χρηματοδότηση, είναι υποχρεωτικό να έχουν ακολουθηθεί και τηρούνται οι κατά περίπτωση (είδος έργου / δραστηριότητα) διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης, όπως αυτές ορίζονται από την σχετική νομοθεσία και όπως αυτή ισχύει κατά την περίοδο υποβολής της πρότασης προς χρηματοδότηση. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες απαιτείται η έκδοση απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων από αρμόδια αρχή η απόφαση αυτή θα αποτελεί μέρος του φακέλου των στοιχείων του έργου, ο οποίος θα ελέγχεται κατά την διαδικασία ελέγχου ένταξης των έργων. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης αποτελεί μέρος του προς χρηματοδότηση έργου ή εξαρτάται από αυτό, θα πρέπει να υπάρχει σχετική πρόβλεψη στην πρόσκληση, όπου

θα καθορίζεται ο εναλλακτικός χρόνος κατά τον οποίο τα απαιτούμενα σε κάθε περίπτωση έγγραφα θα πρέπει να προσκομιστούν.

- Διαπίστωση μη τήρησης εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων περιλαμβάνονται στους φακέλους έγκρισης των έργων / υποέργων από αρμόδιες υπηρεσίες ή κατά τις διαδικασίες ελέγχου του Προγράμματος δύναται να οδηγήσουν σε απένταξη των σχετικών πράξεων από το Πρόγραμμα.

β) Λοιπά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της περιβαλλοντικής διάστασης του προγράμματος:

Τα μέτρα αυτά αφορούν κυρίως την αρχή διαχείρισης και παρακολούθησης του προγράμματος και ενσωματώνονται είτε ως ενέργειες ελέγχου κατά την εξέταση των φακέλων των προς ένταξη πράξεων / έργων, είτε ως μέτρα (υποχρεωτικού ή μη χαρακτήρα) που θα ενσωματωθούν κατά τις ενέργειες υλοποίηση του προγράμματος και κατά κύριο λόγο κατά την εξειδίκευση των κριτηρίων επιλογής και αξιολόγησης των πράξεων.

- Σε έργα τεχνολογικής ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων ή άλλα έργα που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του πλαισίου περιβαλλοντικής αδειοδότησης θα πρέπει να προσδιορίζεται εκ των προτέρων από τους φορείς της πρότασης αν υπάρχει πιθανότητα παραγωγής επικίνδυνων ή τοξικών αποβλήτων ή η χρήση "ελεγχόμενων περιβαλλοντικά ουσιών ή ακτινοβολιών και να προσκομίζεται βεβαίωση ότι τα απόβλητα αυτά γίνονται δεκτά από πιστοποιημένο στο ΥΠΕΚΑ φορέα ή μονάδα διαχείρισης.
- Ο έλεγχος της καταλληλότητας της χωροθέτησης δραστηριοτήτων πραγματοποιείται κατά την διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων ή την έκδοση αδειών κατασκευών. Θα ήταν ωστόσο επιθυμητό οι επενδύσεις προς δραστηριότητες να κατευθυνθούν κατά προτεραιότητα σε περιοχές όπου οι εν λόγω δραστηριότητα αποτελεί κύρια θεσμοθετημένη χρήση σύμφωνα με τα ισχύοντα σχέδια χρήσεων γης και κατόπιν σε περιοχές όπου υπάρχει γενική καταλληλότητα. Η υλοποίηση του μέτρου αυτού μπορεί να γίνει μέσα από την διαδικασία αξιολόγησης των προτάσεων για την ένταξη έργων με πρόβλεψη ειδικής προμοδότησης.
- Σε περιοχές που τα επιφανειακά ή υπόγεια ύδατα χαρακτηρίζονται από το Σχέδιο Διαχείρισης ως κατώτερης της καλής κατάστασης, ή περιοχές που εντάσσονται στο Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών του ΥΔ05, με σύμφωνη γνώμη και αδειοδότηση από την Δ/ση Υδάτων είναι επιθυμητό κατά την διαμόρφωση κριτηρίων για την ένταξη πράξεων να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ενσωμάτωση έργων "πρασίνων τεχνολογιών" όπως εξοικονόμηση ύδατος, ανακύκλωση υδάτων, επεξεργασίας αποβλήτων κ.ο.κ..
- Πράξεις που χρηματοδοτούν επιχειρήσεις (καινοτομία- επιχειρηματικότητα - ανταγωνιστικότητα) που θα περιλαμβάνουν επιπλέον των υποχρεωτικών

περιβαλλοντικών όρων επενδύσεις σε "πράσινες υποδομές και τεχνολογίες"(πχ χρήση γεωθερμίας, εξοικονόμηση πόρων - ενέργειας παραγωγή αποβλήτων, κ.ο.κ.) , βιοκλιματικές αρχές ή/και θα προωθούν την μείωση παραγωγής και επανάχρηση υλικών (σύμφωνα με την ιεραρχία διαχείρισης απορριμμάτων) θα ήταν ιδιαίτερα σκόπιμο να προμοτοτούνται κατά την διαδικασία επιλογής έργων.

- Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει το επιχορηγούμενο επενδυτικό σχέδιο να λαμβάνει κάθε δυνατό μέτρο για την τήρηση των προτεραιοτήτων της διαχείρισης απορριμμάτων, δηλαδή να έχει ως προτεραιότητα τη μείωση των παραγόμενων ποσοτήτων, την επαναχρησιμοποίηση υλικών (από την επένδυση ή τρίτους), την ανακύκλωση κ.ο.κ.
- Ειδικά για επενδύσεις σε τουριστικές επιχειρήσεις θα ήταν επιθυμητό στις επιλέξιμες ενέργειες που θα χρηματοδοτηθούν να περιλαμβάνονται και να αξιολογούνται παρέχοντας επιπλέον βαθμούς ενέργειες που κατευθύνουν μέρος της επιδότησης για την εφαρμογή βιοκλιματικών μεθόδων ή/και την ενσωμάτωση "πράσινων" τεχνολογιών.
- Τα έργα διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα θα πρέπει να εντάσσονται στο ΠεΣΔΑ Ηπείρου.
- Δράσεις τουριστικής ανάπτυξης ή ανάδειξης φυσικών πόρων εντός περιοχών του Εθνικού Καταλόγου Natura 2000 θα πρέπει να είναι συνεπή τους με τα Σχέδια Διαχείρισης των περιοχών αυτών. Σε περιπτώσεις που τα έργα αυτά αναφέρονται σε περιοχές με Φορέα Διαχείρισης, είναι απαραίτητη η γνωμοδότηση του.
- Για τις εντάξεις έργων Ύδρευσης, Αποχέτευσης, ΕΕΛ ή άλλα έργα που αφορούν την διαχείριση αποβλήτων θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα σε έργα εφαρμογής του Σχεδίου Διαχείρισης Υδάτων.
- Η λήψη κάθε δυνατού μέτρου για αποφυγή διέλευσης εντός βιοτόπων και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών πραγματοποιείται κατά την διαδικασία Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, θα πρέπει να ενσωματώνεται στο τεχνικό δελτίο του κάθε έργου η πληροφορία για το μήκος του άξονα που διέρχεται μέσα από προστατευόμενη περιοχή και οι σχετικές εργασίες που υλοποιούνται κατ' εντολή της ΑΕΠΟ του έργου προκειμένου να είναι δυνατή η παρακολούθηση των επιπτώσεων μέσω του αντιστιχου περιβαλλοντικού δείκτη της ΣΜΠΕ.
- Όταν εκτελούνται δράσεις που περιλαμβάνουν ενέργειες αντικατάστασης εξοπλισμού, ανακαίνισης - ανακατασκευής κτιρίων, αντικατάστασης οχημάτων - μηχανημάτων, εκσκαφές, αντικατάσταση ηλεκτρονικών ή ηλεκτρικών συσκευών από δημόσιους φορείς (ΕΣ 4.3.1., 4.5.1., 5.2.1, 6.1.1., 6.2.1 και 7.2.1) θα πρέπει στις προτάσεις να υπάρχει περιγραφή του τρόπου με τον οποίο θα γίνει η διαχείριση των αποβλήτων που προκύπτουν κατά την φάση της υλοποίησης (ΑΕΚΚ, ΟΤΚΖ, Ηλεκτρικά-

Ηλεκτρονικά), ώστε να γίνεται η βέλτιστη δυνατή διαχείριση σύμφωνα με τις τρέχουσες διαθέσιμες υποδομές του ΠεΣΔΑ.

8.1.2. Σύστημα παρακολούθησης των Επιπτώσεων του ΠΕΠ Ηπείρου.

Για την Παρακολούθηση των επιπτώσεων του ΠΕΠ Ηπείρου συντάσσεται ετήσια έκθεση σύμφωνα με το περιεχόμενο και την δομή που θα οριστεί από τις αρμόδιες Εθνικές Αρχές.

Η παρακολούθηση θα βασιστεί κύρια στην χρήση δεικτών που είτε παρακολουθούν παραμέτρους που δημιουργούν πιέσεις στο περιβάλλον είτε αναφέρονται στις κύριες περιβαλλοντικές μεταβολές που μπορεί να προκληθούν (είτε θετικά είτε αρνητικά) από το Πρόγραμμα. Η επιλογή του συστήματος δεικτών θα προσδιοριστεί από τις αρμόδιες αρχές συντονισμού προκειμένου να εξυπηρετεί το σύνολο της παρακολούθησης του ΕΣΠΑ 2014-2020 και να μπορεί να παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ελέγχου. Ωστόσο στο πλαίσιο της ΣΜΠΕ ειδικά για την Ήπειρο συστήνεται η χρήση των δεικτών που έχουν καταγραφεί στο κεφάλαιο 7.4 της ΣΜΠΕ.

Η ετήσια έκθεση παρακολούθησης συντάσσεται από τις αρχές που θα οριστούν σύμφωνα με το σύστημα διαχείρισης του 2007-2014 και υποστηρίζονται από την υπηρεσία διαχείρισης του προγράμματος η οποία έχει και την ευθύνη τήρησης και συλλογής των στοιχείων παρακολούθησης.

9. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Ως κύριες δυσκολίες που προέκυψαν αναφέρονται κύρια στην φύση του προγράμματος:

- Από τη φύση του, το προτεινόμενο πρόγραμμα δεν είναι χωρικά προσδιορισμένο, λειτουργεί με διαγωνιστικές διαδικασίες και παρέχει γενικές περιγραφές του είδους των δράσεων που ενδέχεται να υποστηριχθούν στο πλαίσιο κάθε προτεραιότητας. Επομένως, είναι δύσκολο μερικές φορές να προβλεφτούν πιθανές σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις με ποσοτική βεβαιότητα, και ως εκ τούτου, η αρχή της προφύλαξης έχει ληφθεί για την αξιολόγηση των επιπτώσεων.
- Η απουσία δεδομένων και κυρίως ήδη εγκατεστημένων συστημάτων παρακολούθησης των περιβαλλοντικών παραμέτρων δυσχεραίνει - περιορίζει την δυνατότητα επιλογής δεικτών για την παρακολούθηση του προγράμματος. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για παράδειγμα η παρακολούθηση των επιπτώσεων στην ποιότητα της ατμόσφαιρας οικιστικών περιοχών δεν μπορεί να γίνει αποτελεσματικά αν δεν υπάρχουν ήδη εγκατεστημένα συστήματα μέτρησης που να δίνουν σαφή εικόνα των υφιστάμενων τάσεων.
- Η χρονική εξέλιξη του σχεδιασμού δημιουργεί σημαντικές ελλείψεις δεδομένων καθώς το Πρόγραμμα είναι ανέφικτο να παρουσιαστεί στην τελική του μορφή, λόγω των δεσμευτικών ημερομηνιών υποβολής του.

10. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

Δεν προτείνονται μελέτες και έργα πέρα από αυτά που περιλαμβάνονται ήδη στο ΠΕΠ και τις απαιτούμενες μελέτες που προβλέπονται από την περιβαλλοντική αδειοδότηση.

Ο Ανάδοχος

Ο Συντονιστής Ομάδας ΣΠΕ

Σταμέλος Κυριάκος, ΧΜ

Βιβλιογραφία - Πηγές

- Βάση δεδομένων της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος για τις Περιοχές Natura2000 <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000>.
- Βάση δεδομένων για το καθεστώς διαχείρισης των περιοχών Natura, ΥΠΕΚΑ (ψηφιακό αρχείο)
- Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ - 2008)
- Εθνική Πολιτική για την καταπολέμηση της Απερήμωσης
- Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων, ΥΠΕΚΑ (2014)
- Εθνικό Σχέδιο Πρόληψης της Δημιουργίας Απορριμμάτων (2013)
- Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ – ΑΠΕ - 2008)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΕΠΧΣΑΑ-Β-2009)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΕΠΧΣΑΑ-Υ - 2011)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΕΠΧΣΑΑ-Τα - 2013)
- Εμβληματική Πρωτοβουλία "Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους" (2011)
- Ενεργειακός Χάρτης Πορείας για το 2050 (Λευκή Βίβλος)
- ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» 2014-2020
- ΕΠ «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 2014-2020
- Επιχειρησιακό Αλιείας 2014-2020
- Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020
- Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (2004) και κύρωσή της με το Νόμο 3827/2010
- Ευρώπη 2020 – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμού ανάπτυξη
- Κάλυψη χρήσεων γης και βλάστηση στην Περιφέρεια Ηπείρου για το έτος 2007 από το Ελληνικό τμήμα του παγκόσμιου δικτύου του WWF (2012)
- Κοινή Γεωργική Πολιτική και Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020
- ΚΥΑ α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001
- Μουντράκης, Δ. (1983). *Η γεωλογική δομή της Βόρειας Πελαγονικής ζώνης και η γεωτεκτονική εξέλιξη των Εσωτερικών Ελληνίδων*. Πραγματεία για Υψηγασία, Πανεπ. Θεσσαλονίκης.
- Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας

- Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, γνωστή ως Οδηγία για τα Νερά
- Οδηγία 2001/42/ΕΚ σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2011
- Οδηγία 2002/49/ΕΚ σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου
- Οδηγία 2006/7/ΕΚ σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης
- Οδηγία 2007/60/ΕΚ για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας
- Οδηγία 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη
- Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική 2008/56/ΕΚ & εναρμόνιση με ελληνικό δίκαιο με Ν.3983/2011
- Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τη διαχείριση των απορριμμάτων, εναρμόνιση με ελληνικό δίκαιο με Ν.4072/12
- Οδηγία 2009/28/ΕΚ σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές - Εθνικό σχέδιο δράσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Οδηγία 2009/30/ΕΕ για την ποιότητα των καυσίμων
- Οδηγία 2009/147/ΕΚ περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών
- Οδηγία 2012/27/ΕΕ & 2010/31/ΕΕ σχετικά με την ενεργειακή αποδοτικότητα
- Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης - Πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου
- Περιφέρεια Ηπείρου, 2011 "Αποτύπωση επιχειρηματικών τάσεων και του τεχνολογικού επιπέδου των επιχειρήσεων στην 'Ηπειρο. "
- Περιφέρεια Ηπείρου, 2011 Μελέτη εκτίμησης χωρικών επιπτώσεων του Οδικού Άξονα της Δυτικής Χώρας στον Κοινωνικό και Οικονομικό Τομέα της Περιφέρειας Ηπείρου
- Περιφέρεια Ηπείρου, 2012 Εμπειρογνωμοσύνη για τη διερεύνηση εφαρμογής δράσεων μέσω του JESSICA στην Περιφέρεια Ηπείρου
- Περιφέρεια Ηπείρου, 2013 Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων Ηπείρου, Περιφέρεια Ηπείρου (σχέδιο υπό διαβούλευση 2013)
- Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ηπείρου 2014-2020
- Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) Ηπείρου Α2 Στάδιο (υπό αναθεώρηση από το 2012)
- Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030 (Πράσινη Βίβλος)
- Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για Περιοχές «Natura 2000» 2014-2020
- Πληθυσμιακά στοιχεία, Οικονομία και Παραγωγική Διάρθρωση από Ελληνική Στατιστική Αρχή
- Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020 (2010)
- Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Στρατηγική των Η.Ε. και της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή UNFCCC

- Συμβάσεις Ηνωμένων Εθνών για τη Βιολογική Ποικιλότητα Aichi και Nagoya (2010)
- Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Διαμερισμάτων GR 11 και GR 12
- Territorial Agenda of the European Union 2020 (2011)
- Σχέδιο διαχείρισης Υδάτων Λεκανών Απορροής Υδατικού Διαμερίσματος Ηπείρου (GR05) και ΣΜΠΕ, Ειδική Γραμματεία Υδάτων 2013
- Υδάτινα Σώματα, Οικολογική και Χημική Κατάσταση Υδάτων από Ειδική Γραμματεία Υδάτων
- Φλόκας, Α. (1986), *Μαθήματα Μετεωρολογίας και Κλιματολογίας*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Ζήτη
- Χάρτα της Λειψίας για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (2007)
- 7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (ΠΔΠ – Γενικό ενωσιακό πρόγραμμα) – 2013

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

11. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Πολιτικές ανά τομέα που περιέχουν στόχους που αφορούν το ΠΕΠ και πρέπει να ληφθούν υπόψη από το σχεδιασμό

11.1. Αειφόρος Ανάπτυξη (ΠΛΑΙΣΙΟ)

11.1.1. Ευρώπη 2020 – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμού ανάπτυξη

Στις 03/03/2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθετεί τη στρατηγική ανάπτυξης με την ονομασία «Ευρώπη 2020» για τη μετατροπή της ΕΕ σε μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής. Στην ουσία, με την «Ευρώπη 2020» προτείνονται τρεις αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες, που διαμορφώνουν την εικόνα της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς:

- *Έξυπνη ανάπτυξη:* ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία μέσω της βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης, της ενίσχυσης των επιδόσεων στην έρευνα, της προώθησης της καινοτομίας και της μεταβίβασης γνώσης σε όλη την Ένωση, της πλήρους αξιοποίησης των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών και της διασφάλισης ότι οι καινοτόμες ιδέες θα καταστεί δυνατό να λάβουν τη μορφή νέων προϊόντων και υπηρεσιών που δημιουργούν ανάπτυξη, ποιοτικές θέσεις εργασίας και συμβάλουν στην αντιμετώπιση των ευρωπαϊκών και παγκόσμιων κοινωνικών προκλήσεων.
- *Διατηρήσιμη ανάπτυξη:* προώθηση μιας πιο αποδοτικής στη χρήση πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας με την αξιοποίηση του ηγετικού ρόλου της Ευρώπης στον αγώνα δρόμου για την ανάπτυξη νέων διαδικασιών και τεχνολογιών, την επιτάχυνση της εγκατάστασης ευφυών δικτύων χρησιμοποιώντας ΤΠΕ, την εκμετάλλευση δικτύων σε κλίμακα ΕΕ και την ενίσχυση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των επιχειρήσεων ιδίως στον μεταποιητικό τομέα και στο πλαίσιο των

μικρομεσαίων επιχειρήσεών μας καθώς και με την παροχή βοήθειας στους καταναλωτές για να αντιμετωπίζουν με εκτίμηση την αποδοτική χρησιμοποίηση των πόρων.

- *Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς*: μια οικονομία με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή με εξασφάλιση πρόσβασης και ευκαιριών για όλους καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής.

Ειδικότερα, προτείνονται πρωταρχικοί ποσοτικοποιημένοι / μετρήσιμοι στόχοι καθοριστικής σημασίας για τη γενικότερη επιτυχία της στρατηγικής, οι οποίοι είναι οι εξής:

- Το 75% του πληθυσμού μεταξύ 20-64 ετών πρέπει να έχει απασχόληση (σήμερα έχει 69%), μεταξύ άλλων μέσω της μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών, των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και καλύτερης ενσωμάτωσης των μεταναστών.
- Το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται σε Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A) και είναι αναγκαίος ο καθορισμός δείκτη που θα αντικατοπτρίζει την ένταση E&A και καινοτομίας.
- Οι στόχοι του «20/20/20» ως προς το κλίμα / την ενέργεια πρέπει να έχουν επιτευχθεί. Δηλαδή, θα πρέπει να μειωθούν οι εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 20% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 ή κατά 30%, εάν πληρούνται οι όροι, θα πρέπει να αυξηθεί το ποσοστό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας κατά 20%, όπως επίσης και η ενεργειακή απόδοση κατά 20%.
- Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση πρέπει να είναι μικρότερο από 10% (σημερινό ποσοστό 15%) και τουλάχιστον το 40% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών πρέπει να έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (31% σήμερα).
- Ο αριθμός των ατόμων που ζουν κάτω από τα εθνικά όρια φτώχειας πρέπει να μειωθεί κατά 20 εκατομμύρια (μείωση κατά 25%).

Αυτοί οι προαναφερθέντες αλληλένδετοι στόχοι της ΕΕ προτείνεται να μετασχηματιστούν σε εθνικούς στόχους και πορείες, ώστε να διασφαλιστεί ότι το κάθε κράτος μέλος θα προσαρμόσει τη στρατηγική του για την Ευρώπη 2020 στην ιδιαίτερη κατάστασή του. Παρά το ότι οι στόχοι αντανακλούν τις τρεις προτεραιότητες, εντούτοις το πεδίο τους είναι ευρύτερο, αφού για την επίτευξή τους θα απαιτηθεί μεγάλο φάσμα δράσεων σε εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο.

Πιο συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει **επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες** που θα ενεργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε βασική προτεραιότητα. Αυτές μπορούν να συνοψιστούν στις εξής:

1. «*Ένωση καινοτομίας*», για τη βελτίωση των συνθηκών-πλαίσιο και της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για την έρευνα και καινοτομία ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι καινοτόμες ιδέες θα μπορέσουν να μετατραπούν σε προϊόντα και υπηρεσίες που θα δημιουργήσουν ανάπτυξη και θέσεις εργασίας.
2. «*Νεολαία σε κίνηση*», για την ενίσχυση των επιδόσεων των εκπαιδευτικών συστημάτων και τη διευκόλυνση της εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας.

3. «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη», για την επίσπευση της ανάπτυξης των υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας και την άντληση οφελών από μια ψηφιακή ενιαία αγορά για νοικοκυριά και επιχειρήσεις.
4. «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους», για την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων, τη στήριξη της μετάβασης σε οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τον εκσυγχρονισμό του τομέα των μεταφορών και την ενθάρρυνση της ενεργειακής αποδοτικότητας.
5. «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης», για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως για τις ΜΜΕ, και τη στήριξη της ανάπτυξης μιας ισχυρής και βιώσιμης βιομηχανικής βάσης, ικανής να ασκεί ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο.
6. «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας», για τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας και την παροχή δυνατοτήτων στους πολίτες μέσω της δια βίου ανάπτυξης δεξιοτήτων με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και την καλύτερη αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων και μέσω της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.
7. «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας», για τη διασφάλιση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, ούτως ώστε να εξαπλωθούν ευρέως τα οφέλη της ανάπτυξης και της απασχόλησης και τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να αποκτήσουν τα μέσα αξιοπρεπούς διαβίωσης και να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνία.

Με τους προαναφερθέντες στόχους και τις εμβληματικές πρωτοβουλίες, η ΕΕ στοχεύει στην καταγραφή όλων όσων πρέπει να υλοποιηθούν, ώστε να χαραχθεί μια αξιόπιστη στρατηγική εξόδου από την κρίση, να συνεχιστεί η μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, να διασφαλιστεί η δημοσιονομική εξυγίανση με γνώμονα την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και να ενισχυθεί η συνεργασία στους κόλπους της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Για την επίτευξη αυτών των σκοπών, θα απαιτηθεί ισχυρότερη οικονομική διακυβέρνηση. Αυτές οι εμβληματικές πρωτοβουλίες αντιστοιχίζονται στους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 34: Η αντιστοίχιση των θεματικών πρωτοβουλιών με τις προτεραιότητες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Προτεραιότητες	Εμβληματικές Πρωτοβουλίες
Έξυπνη ανάπτυξη	- ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ «Ένωση καινοτομίας» - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ «Νεολαία σε κίνηση» - ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη»

Διατηρήσιμη / Βιώσιμη ανάπτυξη	- ΚΛΙΜΑ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ & ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» - ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης»
Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς	- ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ & ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» - ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας»

Η Ευρώπη 2020 θα βασίζεται σε δύο πυλώνες, που αφορούν:

- α) τη θεματική διάρθρωση που αναλύθηκε προηγουμένως με τις προτεραιότητες και τους πρωταρχικούς στόχους και
- β) την ανάγκη για υποβολή εκθέσεων κατά χώρα, ώστε να βοηθηθούν τα κράτη μέλη να αναπτύξουν τις στρατηγικές τους για την επάνοδο σε διατηρήσιμη ανάπτυξη και διατηρήσιμα δημόσια οικονομικά (έξοδος από την κρίση).

Αυτό θα πραγματοποιηθεί με ειδικές συστάσεις ανά χώρα για να υιοθετηθούν ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές σε επίπεδο ΕΕ που θα καλύπτουν τις προτεραιότητες και τους στόχους της. Σημειώνεται ότι η υποβολή αυτών των εκθέσεων για την Ευρώπη 2020 και η αξιολόγηση βάσει του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης θα πραγματοποιούνται ταυτόχρονα μεν, αλλά οι σχετικοί μηχανισμοί θα παραμείνουν αυτοτελείς, ενώ παράλληλα θα διατηρηθεί η ακεραιότητα του Συμφώνου.

Όσον αφορά τις αρμοδιότητες, αξίζει να αναφερθεί ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι αυτό που θα έχει την πλήρη ευθύνη της νέας στρατηγικής και θα αποτελεί στην ουσία την εστία της. Αντίθετα, η αρμοδιότητα της Επιτροπής έγκειται στην παρακολούθηση της προόδου σχετικά με την επίτευξη των στόχων, διευκολύνοντας τις ανταλλαγές πολιτικής και υποβάλλοντας τις απαιτούμενες προτάσεις με σκοπό την καθοδήγηση των δράσεων και την προώθηση των εμβληματικών πρωτοβουλιών της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα αποτελεί κινητήρια δύναμη που θα κινητοποιεί τους πολίτες και θα ενεργεί ως από κοινού νομοθέτης στο πλαίσιο βασικών πρωτοβουλιών. Αυτή η τύπου «εταιρικής σχέσης» προσέγγιση είναι αναγκαίο να τηρηθεί και απέναντι σε επιτροπές της ΕΕ, στα εθνικά κοινοβούλια και εθνικές, τοπικές και περιφερειακές αρχές, σε κοινωνικούς εταίρους, σε ενδιαφερόμενα μέρη και στην κοινωνία των πολιτών, ώστε όλοι να είναι συμμετοχοί στην υλοποίηση του οράματος.

11.1.2. ΕΣΠΑ 2014-2020

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 προωθεί την αξιοποίηση των αναπτυξιακών πόρων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) για την περίοδο 2014-2020 προκειμένου αυτά να συμβάλουν, στο βαθμό που τους αναλογεί, σημαντικά στις θεσμικές και οργανωτικές αλλαγές που έχουν ξεκινήσει στην Ελλάδα για τη μετάβαση σε ένα νέο αναπτυξιακό

υπόδειγμα, το οποίο αποβλέπει στη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στον παγκόσμιο χώρο με περαιτέρω αναβάθμιση και δημιουργία νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Οι Ευρωπαϊκοί πόροι είναι, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, κρίσιμοι για την Ελλάδα, καθώς σε μεγάλο βαθμό είναι και οι μοναδικοί διαθέσιμοι για παροχή κινήτρων αναπτυξιακών επενδύσεων, τουλάχιστον σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τους περιορισμούς των πόρων (οικονομικών αλλά και ανθρώπινων), καθιστά την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και την έμφαση που θα δοθεί σ' αυτές στο προκαθορισμένο χρονικό διάστημα, περισσότερο αναγκαίες από ποτέ.

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, η Ελλάδα στοχεύει πρωτίστως στη μεταφορά των εν ανεπαρκεία επενδυτικών πόρων από μη διεθνώς εμπορεύσιμους τομείς σε εμπορεύσιμους τομείς και στην εφαρμογή ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης που δεν θα στηρίζεται πλέον στην κατανάλωση και το δανεισμό, αλλά σε υγιείς επενδύσεις που δημιουργούν βιώσιμες θέσεις απασχόλησης.

Η νέα αναπτυξιακή στρατηγική που διέπει το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020, συνάδει απόλυτα τόσο με τις ανάγκες και τις δυνατότητες της χώρας, όσο και με τα διαλαμβανόμενα στο Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο (ΚΣΠ), στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, τις Ειδικές Συστάσεις του Συμβουλίου για τη χώρα, καθώς και με τους στόχους για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της ευρωπαϊκής στρατηγικής Ε2020 .

Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός για την Ελλάδα του 2020 αποβλέπει «στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρέφει, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της αρχές της αειφόρου ανάπτυξης».

Για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος της χώρας επιλέγονται στο πλαίσιο της στρατηγικής οι ακόλουθες πέντε χρηματοδοτικές προτεραιότητες με συγκέντρωση των πόρων σε επιλεγμένους θεματικούς στόχους και επενδυτικές προτεραιότητες που όχι μόνο καλύπτουν τα προβλεπόμενα από τους κανονισμούς ποσοστά, αλλά και θέτουν τον πήχη υψηλότερα.

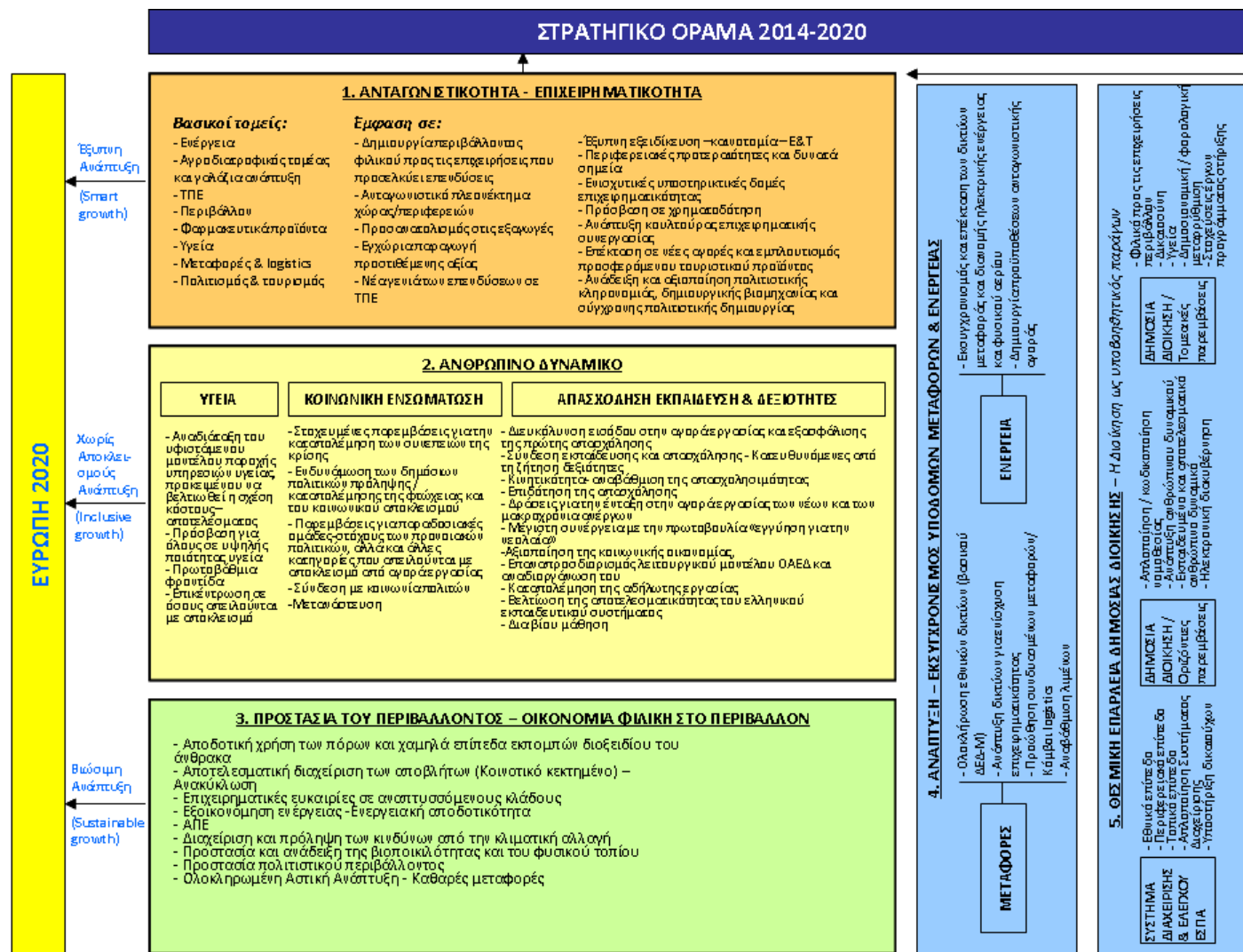
Οι Στρατηγικές αυτές Προτεραιότητες είναι:

- 1) Η Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας
- 2) Η Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση
- 3) Η Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον
- 4) Η Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη

5) Η Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η Στρατηγική του ΕΣΠΑ περιλαμβάνει την υλοποίηση παρεμβάσεων και δράσεων σε συγκεκριμένους τομείς. Οι τομείς αυτοί παρουσιάζονται συνοπτικά στο σχήμα που ακολουθεί.

Εικόνα 7: Συνοπτική Δομή ΕΣΠΑ 2014-2020

Βασική επιδίωξη για την προστασία του περιβάλλοντος είναι η μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, παράλληλα με την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

ΕΠ «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη»

Το ΕΠ «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» (Ε.Π. ΥΜΠΕΡΑΑ) διαμορφώνεται σύμφωνα με τις χρηματοδοτικές Προτεραιότητες 3 και 4 του ΕΣΠΑ που απευθύνονται στον Τομέα της Προστασίας του Περιβάλλοντος και των Μεταφορών και Ενέργειας αντίστοιχα. Το Ε.Π. ΥΜΠΕΡΑΑ είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ και Τ.Σ.) και θα χρηματοδοτεί μέσω των Ταμείων αυτών κυρίως τις βασικές υποδομές των μεταφορών και τις δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος

Στον Τομέα των Μεταφορών τέσσερις κυρίαρχοι στόχοι θα χρηματοδοτηθούν κατά προτεραιότητα στη περίοδο 2014-2020:

- Α) Προώθηση της ολοκλήρωσης μέρους των υποδομών του βασικού ΔΕΔ-Μ (οδικών και σιδηροδρομικών) και περαιτέρω ανάπτυξη/αναβάθμιση του αναλυτικού ΔΕΔ-Μ (με έμφαση στο οδικό και σιδηροδρομικό, αλλά και επιλεγμένες παρεμβάσεις λιμένων και αεροδρομίων),
- Β) Προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών,
- Γ) Βελτίωση της οδικής ασφάλειας, και
- Δ) Ανάπτυξη και επέκταση βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών (αστικών μέσων σταθερής τροχιάς και λοιπών καθαρών επιφανειακών μέσων).

Οι Θεματικοί Στόχοι (ΘΣ) της περιόδου 2014-2020 που συνεργούν άμεσα στην ενίσχυση των δικτύων Μεταφορών είναι ο ΘΣ 7 και ο ΘΣ 4. Ειδικότερα:

Με τον ΘΣ 7 «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων», οι βασικές στρατηγικές επιλογές για τις Βιώσιμες Μεταφορές αποτυπώνονται στις ακόλουθες ομάδες στόχων:

- ο Η πρώτη ομάδα στόχων αφορά την προώθηση της ολοκλήρωσης των Βασικών Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών.
- ο Η δεύτερη ομάδα στόχων αφορά την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος εμπορευματικών μεταφορών, με επιμέρους στόχους:

Στα αναμενόμενα αποτελέσματα του ΘΑ 7 περιλαμβάνονται η προώθηση της ολοκλήρωσης της ανάπτυξης των «βασικών» αξόνων του εθνικού συστήματος μεταφορών, η βελτίωση της ποιότητας υπηρεσιών μετακίνησης προσώπων και μεταφοράς προϊόντων, η βελτίωση δεικτών πολυτροπικότητας στις μεταφορές, η βελτίωση της ασφάλειας σε όλα τα υποσυστήματα των Μεταφορών, η συμβολή στην άρση της απομόνωσης και περιφερειακότητας των γεωγραφικά απομονωμένων και δύσκολα προσβάσιμων περιοχών.

Με τον ΘΣ 4 «Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς», ιδιαίτερη προτεραιότητα δίνεται στην ανάπτυξη/επέκταση έργων καθαρών αστικών μεταφορών στα κύρια αστικά κέντρα της χώρας, με στόχο την προαγωγή της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας με τη χρήση μέσων φιλικών προς το περιβάλλον.

Οι Θεματικοί Στόχοι (ΘΣ) της περιόδου 2014-2020, που συνεργούν άμεσα στην προαγωγή του τομέα του Περιβάλλοντος, είναι ο προαναφερθέν ΘΣ4, ο ΘΣ5 «Πρώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων» και ο ΘΣ6 «Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων». Ειδικότερα:

- ο στο πλαίσιο του ΘΣ4 εντάσσεται η υλοποίηση παρεμβάσεων για προώθηση της ενεργειακής απόδοσης, της διαχείρισης της έξυπνης ενέργειας και της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων κτιρίων και των κατοικιών, και της συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού υψηλής απόδοσης. Επίσης, εντάσσονται παρεμβάσεις προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και δράσεων που συμβάλλουν σε χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα των αστικών.
- ο στο πλαίσιο του ΘΣ5 προωθούνται στοχευμένες δράσεις για προσαρμογή και μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε όλους τους τομείς, για ολοκληρωμένη πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων, με έμφαση στην πρόληψη και διαχείριση υψηλής επικινδυνότητας πλημμυρικών φαινομένων που καταδεικνύονται από τα Διαχειριστικά Σχέδια Πλημμυρών. Οι παρεμβάσεις αυτές δρουν συμπληρωματικά με αντίστοιχες δράσεις που θα υλοποιηθούν μέσω των ΠΕΠ (περιπτώσεις παρέμβασης για αντιμετώπιση του προβλήματος της διάβρωσης των ακτών) ή άλλων Τομεακών Ε.Π., όπως το ΕΓΤΑΑ (περιπτώσεις παρέμβασης με εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης για πρόληψη και αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών). Παράλληλα, προωθούνται δράσεις για ενίσχυση της δυνατότητας επενδυτικών ευκαιριών που στοχεύουν στην αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας ανθεκτικότητα στις καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών.
- ο στο πλαίσιο του ΘΣ6 δίδεται προτεραιότητα στην εκπλήρωση των απαιτήσεων του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς των αποβλήτων, των υδάτων, της βιοποικιλότητας και των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000, ενώ θα προωθηθούν και εμβληματικές παρεμβάσεις για βελτίωση και αναζωογόνηση του αστικού περιβάλλοντος με προώθηση των πράσινων υποδομών, καθώς και στοχευμένες δράσεις για μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και περιορισμό του θορύβου.

Το Πρόγραμμα έχει 15 Άξονες Προτεραιότητας (Α.Π.):

- Α.Π.1 ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ
- Α.Π.2 ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
- Α.Π.3 ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ
- Α.Π.4 ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΟΔΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ
- Α.Π.5 ΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ Ή/ΚΑΙ ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
- Α.Π.6 ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΪΑΣ
- Α.Π.7 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΑΕΡΟΠΛΟΪΑΣ
- Α.Π.8 ΚΑΘΑΡΕΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ
- Α.Π.9 ΚΑΘΑΡΕΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ & ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

- Α.Π.10 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΧΑΜΗΛΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΔΙΟΞΕΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
- Α.Π.11 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ
- Α.Π.12 ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ (ΕΤΠΑ)
- Α.Π.13 ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ (ΤΣ)
- Α.Π.14 ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΠΑ
- Α.Π.15 ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΑΜΕΙΟΥ ΣΥΝΟΧΗΣ

ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία»

Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» (Ε.Π.ΑΝΕΚ) διαμορφώνεται σύμφωνα με τις χρηματοδοτικές Προτεραιότητες 1 και 2 του ΕΣΠΑ που απευθύνονται στον Τομέα της Ανταγωνιστικότητας – Επιχειρηματικότητας και του Ανθρώπινου Δυναμικού αντίστοιχα. Το Ε.Π.ΑΝΕΚ είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ) και θα χρηματοδοτεί μέσω των Ταμείων αυτών κυρίως τις βασικές υποδομές για την ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματικότητα.

Οι Θεματικοί Στόχοι (ΘΣ) της περιόδου 2014-2020 που συνεργούν άμεσα στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας είναι οι ΘΣ 1, 2 και 3.

Πιο συγκεκριμένα, με το ΘΣ 1 «Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας» ενισχύονται οι υποδομές έρευνας και προάγονται οι επιχειρηματικές επενδύσεις στην Έρευνα και Καινοτομία (Ε&Κ) και με το ΘΣ 2 «Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και της ποιότητάς τους» επεκτείνονται οι ευρυζωνικές υπηρεσίες, αναπτύσσονται προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ, καθώς και το ηλεκτρονικό εμπόριο, ο ηλεκτρονικός πολιτισμός και η ηλεκτρονική υγεία. Με το ΘΣ 3 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων» προάγονται νέες ιδέες, ενισχύονται νέες επιχειρήσεις, αναπτύσσονται νέα επιχειρηματικά μοντέλα για τις ΜικροΜεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ), οι οποίες στηρίζονται ώστε να αναπτυχθούν σε νέες αγορές και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας.

Το Πρόγραμμα, όπως παρουσιάστηκε τον Απρίλιο του 2014, έχει 6 Άξονες Προτεραιότητας (Α.Π.):

1. Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες
2. Έρευνα και καινοτομία
3. Προσαρμογή εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματικού περιβάλλοντος στις νέες αναπτυξιακές απαιτήσεις
4. Ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικότητας
5. Χρηματοδοτικά εργαλεία
6. Τεχνική Βοήθεια.

11.2. Αγροτική Ανάπτυξη

11.2.1. Κοινή Γεωργική Πολιτική

Η Κοινή Γεωργική Πολιτική έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου και προσαρμόζεται όλο και περισσότερο στην ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ανησυχιών και την εξυπηρέτηση των σκοπών της προστασίας της βιωσιμότητας.

Από το 1992, η ΚΓΠ έχει σταδιακά προσαρμοστεί προκειμένου να εξυπηρετήσει καλύτερα τους στόχους της αειφορίας, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του περιβάλλοντος. Η εξέλιξη αυτή κατέστη πρόδηλη σε μια διαδικασία μεταρρύθμισης που αποσκοπεί στη μετάβαση, από τη στήριξη των τιμών και της παραγωγής, σε μια πολιτική άμεσης στήριξης του εισοδήματος και μέτρα αγροτικής ανάπτυξης. Σήμερα, η ΚΓΠ είναι συμβατή με τις απαιτήσεις της αγοράς και συμβαδίζει με την περιβαλλοντική ενσωμάτωση.

Γενική αρχή είναι η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προβληματισμών στην κοινή γεωργική πολιτική, η οποία βασίζεται στη διάκριση μεταξύ:

- διασφάλισης ενός βιώσιμου τρόπου καλλιέργειας, αποφεύγοντας επιβλαβείς για το περιβάλλον γεωργικές δραστηριότητες και
- την παροχή κινήτρων για τη διαφύλαξη περιβαλλοντικά δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών.

Για την εξασφάλιση βιώσιμων γεωργικών δραστηριοτήτων, οι γεωργοί είναι υποχρεωμένοι να τηρούν τους κοινούς κανόνες και πρότυπα για την προστασία του περιβάλλοντος και του τοπίου. Οι κοινοί κανόνες και πρότυπα είναι υποχρεωτικά και αποτελούν τη βάση για την εξασφάλιση ότι η γεωργική δραστηριότητα γίνεται με βιώσιμο τρόπο. Οι εν λόγω κανόνες και τα πρότυπα αποτελούν το «επίπεδο αναφοράς» μέχρι το οποίο το κόστος για τη συμμόρφωση αποτελεί ευθύνη του καλλιεργητή, σύμφωνα με την αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει". Ωστόσο, οι περιβαλλοντικοί στόχοι συχνά υπερβαίνουν ό,τι μπορούμε να περιμένουμε τους αγρότες να αποδώσουν με το σεβασμό στη νομοθεσία. Θα πρέπει, λοιπόν, οι αγρότες να συμμετάσχουν εθελοντικά σε δράσεις για τη βελτίωση του περιβάλλοντος, πέρα από τις υποχρεωτικές απαιτήσεις, και για αυτό θα πρέπει να παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα.

Η Κοινή Γεωργική Πολιτική αντικατοπτρίζει τις δύο παραπάνω προσεγγίσεις και την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προβληματισμών στην πολιτική μέσω δύο μηχανισμών:

- Συνδέοντας το σεβασμό των επιλεγμένων κανονιστικών απαιτήσεων (πολλαπλή συμμόρφωση) στις περισσότερες των ενισχύσεων της ΚΓΠ και την επιβολή κυρώσεων για μη συμμόρφωση με τις μειώσεις πληρωμών .
- Πληρώνοντας για την παροχή περιβαλλοντικών δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών πέραν των υποχρεωτικών απαιτήσεων (γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα) .

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης επιτυγχάνεται με μέτρα που στοχεύουν:

- στην επίτευξη στόχων, όπως η σταθερότητα της αγοράς, στήριξη του εισοδήματος ή η ενίσχυση του εισοδήματος από θετικές δευτερογενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον ή διατήρηση επωφελών για το περιβάλλον δομών ή τύπων γεωργίας (π.χ. ενισχύσεων στις μειονεκτικές περιοχές),
- στην επίτευξη στόχων, όπως η στήριξη του εισοδήματος, με σκοπό τη συμβολή στην εφαρμογή των υποχρεωτικών περιβαλλοντικών απαιτήσεων και την εφαρμογή της αρχής ο ρυπαίνων πληρώνει (π.χ. αποσυνδεδεμένων ενισχύσεων σε συνδυασμό με την πολλαπλή συμμόρφωση),
- στην ενθάρρυνση της παροχής περιβαλλοντικών υπηρεσιών σε εθελοντική βάση (γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα),
- στη διευκόλυνση της συμμόρφωσης με τις υποχρεωτικές περιβαλλοντικές απαιτήσεις (π.χ. «τήρηση των προδιαγραφών») ή αντισταθμίζουν τα σχετικά οικονομικά μειονεκτήματα που προκύπτουν σε μια περιοχή - με υψηλές περιβαλλοντικές δεσμεύσεις (π.χ. Natura 2000 και η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα).

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (υπό κατάρτιση)

Το Πρόγραμμα Αγροτικής για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 βρίσκεται υπό εκπόνηση, χωρίς να έχει εκδοθεί κάποιο προσχέδιο, ώστε να είναι εφικτή μια πρώτη ανάλυση των στόχων του και των επενδυτικών προτεραιοτήτων του. Έτσι, για μια εικόνα του προγράμματος που πρόκειται να εκδοθεί, κρίθηκε αναγκαίο να αναφερθεί ο κανονισμός 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου «για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου», στον οποίο θα στηριχθεί το πρόγραμμα.

Ο κανονισμός του ΕΓΤΑΑ, σε γενικές γραμμές, θεσπίζει τους κανόνες που διέπουν τη στήριξη της Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη και περιγράφει το στρατηγικό πλαίσιο της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης, ορίζοντας παράλληλα τα μέτρα που θα ληφθούν για την εκτέλεση της πολιτικής αυτής. Το ΕΓΤΑΑ συμβάλλει στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» κατά τρόπο συμπληρωματικό ως προς τα άλλα εργαλεία της ΚΓΠ, της πολιτικής συνοχής και της κοινής αλιευτικής πολιτικής.

Στο γενικό πλαίσιο της ΚΓΠ, η στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης (μαζί με δραστηριότητες στον τομέα των τροφίμων, εκτός τροφίμων και της δασοπονίας), θα συμβάλει στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

1. ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας·
2. διασφάλιση αφενός της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων και αφετέρου της δράσης για το κλίμα·
3. επίτευξη ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης των αγροτικών οικονομιών και κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας και της διατήρησης θέσεων απασχόλησης.

Ειδικότερα, επιδιώκει τις ακόλουθες έξι προτεραιότητες της Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη, οι οποίες εκφράζουν τους σχετικούς θεματικούς στόχους του Κοινοτικού Στρατηγικού Πλαισίου (ΚΣΠ) και είναι οι εξής:

1. προώθηση της μεταφοράς γνώσεων και της καινοτομίας στη γεωργία, τη δασοπονία και τις αγροτικές περιοχές,
2. ενίσχυση της βιωσιμότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της ανταγωνιστικότητας όλων των τύπων γεωργίας σε όλες τις περιφέρειες και προώθηση των καινοτόμων γεωργικών τεχνολογιών και της βιώσιμης διαχείρισης των δασών,
3. προώθηση της οργάνωσης της αλυσίδας τροφίμων, περιλαμβανομένης της επεξεργασίας και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, της καλής διαβίωσης των ζώων και της διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία
4. αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων που συνδέονται με τη γεωργία και τη δασοπονία
5. προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και στήριξη της στροφής προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με ανθεκτικότητα στην αλλαγή του κλίματος στους τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοπονίας,
6. προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές.

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης 2014-2020, σημειώνεται ότι, επιπλέον των στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 27 του κανονισμού όλων των ταμείων (αριθ. 1303/2013), κάθε πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης περιλαμβάνει:

α) την εκ των προτέρων αξιολόγηση

β) μια ανάλυση SWOT της κατάστασης και τον προσδιορισμό των αναγκών που πρέπει να αντιμετωπιστούν στη γεωγραφική περιοχή που καλύπτεται από το πρόγραμμα.

γ) περιγραφή της στρατηγικής

δ) αξιολόγηση σχετικά με τους εκ των προτέρων καθορισμένους όρους που ισχύουν για το πρόγραμμα και σχετικά με το ποιοι εξ αυτών πληρούνται κατά την ημερομηνία υποβολής της συμφωνίας εταιρικής σχέσης και του προγράμματος. Όταν δεν πληρούνται οι ισχύοντες εκ των προτέρων καθορισμένοι όροι, το πρόγραμμα περιλαμβάνει περιγραφή των δράσεων που πρέπει να αναληφθούν, των υπεύθυνων οργάνων και του χρονοδιαγράμματος για την υλοποίησή των δράσεων, σύμφωνα με την περίληψη που συνυποβάλλεται με την εταιρική συμφωνία

ε) περιγραφή του πλαισίου επιδόσεων

στ) περιγραφή καθενός από τα επιλεγέντα μέτρα

ζ) το σχέδιο αξιολόγησης

η) χρηματοδοτικό σχέδιο

θ) σχέδιο δεικτών, καταμεμημένο σε τομείς επικέντρωσης

ι) όπου κρίνεται σκόπιμο, έναν πίνακα με την πρόσθετη εθνική χρηματοδότηση ανά μέτρο,

ια) όπου ισχύει, τον κατάλογο των καθεστώτων ενίσχυσης

ιβ) πληροφορίες για τη συμπληρωματικότητα με μέτρα που χρηματοδοτούνται από άλλα εργαλεία της κοινής γεωργικής πολιτικής, και από τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία («ΕΔΕΤ»):

ιγ) ρυθμίσεις εφαρμογής του προγράμματος

- ιδ) τις αναληφθείσες δράσεις για συμμετοχή των εταιρών
- ιε) όπου κρίνεται σκόπιμο, τη δομή του Εθνικού αγροτικού δικτύου

Επιχειρησιακό Αλιείας 2014-2020 (υπό κατάρτιση)

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 βρίσκεται υπό κατάρτιση και ακόμα δεν έχει δοθεί κάποιο προσχέδιο για να είναι εφικτή μια πρώτη ανάλυση των στόχων του και των επενδυτικών προτεραιοτήτων του. Γι' αυτό κρίθηκε αναγκαίο να αναφερθεί ο κανονισμός που ισχύει για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), σύμφωνα με τον οποίο θα αναπτυχθεί το πρόγραμμα και ο οποίος ορίζει τα χρηματοδοτικά μέτρα της Ένωσης για την εφαρμογή:

- α) της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ),
- β) των σχετικών μέτρων σχετικά με το δικαίο της θάλασσας,
- γ) της βιώσιμης ανάπτυξης των τομέων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και της αλιείας εσωτερικών υδάτων, και
- δ) και της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ).

Σε συνέχεια του Κανονισμού αριθ. 1303/2013, που αφορά τις κοινές διατάξεις για όλα τα Ευρωπαϊκά Ταμεία (συμπεριλαμβανόμενο και του ΕΤΘΑ), στις 24 Απριλίου 2014 εγκρίθηκε από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το τελικό κείμενο του Κανονισμού για το ΕΤΘΑ, ενώ το επόμενο βήμα αφορά τη δημοσίευσή του στην επίσημη εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Σημειώνεται ότι η ΚΑΛΠ μεταρρυθμίσθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1380/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Σε γενικές γραμμές, το ΕΤΘΑ συμβάλλει στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

1. προώθηση ανταγωνιστικής, περιβαλλοντικά βιώσιμης, οικονομικά βιώσιμης και κοινωνικά υπεύθυνης αλιείας και υδατοκαλλιέργειας,
2. ενίσχυση της εφαρμογής της ΚΑΛΠ,
3. προώθηση της ισορροπημένης και χωρίς αποκλεισμούς εδαφικής ανάπτυξης των περιοχών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.

Επιπλέον, όπως γίνεται κατανοητό από τους προαναφερθέντες στόχους, συμβάλλει στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και στην εφαρμογή της ΚΑΛΠ. Ειδικότερα, επιδιώκει τις ακόλουθες προτεραιότητες της Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, καθώς και των σχετικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τους σχετικούς θεματικούς στόχους του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013:

- Προώθηση της περιβαλλοντικά βιώσιμης, αποδοτικής ως προς τους πόρους, καινοτόμου, ανταγωνιστικής και βασιζόμενης στη γνώση αλιείας μέσα από ειδικούς στόχους (κατά το δυνατόν αποφυγή και μείωση ανεπιθύμητων αλιευμάτων, προστασία υδρόβιας βιοποικιλότητας κτλ).
- Ενίσχυση της εφαρμογής της ΚΑΛΠ μέσω της βελτίωσης και παροχής επιστημονικής γνώσης και της παροχής στήριξης στην παρακολούθηση, τον έλεγχο και την επιβολή,

ενισχύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις θεσμικές ικανότητες και την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης, χωρίς αύξηση του διοικητικού φόρτου.

- Αύξηση της απασχόλησης και της εδαφικής συνοχής.
- Ενίσχυση της εμπορίας και της μεταποίησης (μέσω βελτίωσης της οργάνωσης της αγοράς για προϊόντα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας κτλ).
- Ενίσχυση εφαρμογής της ΟΘΠ.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στο άρθρο 18 αναφέρεται το περιεχόμενο, που θα πρέπει να παρουσιάζει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, και έγκειται συνοπτικά στα εξής:

α) ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, δομημένης γύρω από τις σχετικές προτεραιότητες της Ένωσης, από την άποψη των δυνατών – αδύνατων σημείων, ευκαιριών και απειλών με παράλληλο προσδιορισμών των αναγκών ανά γεωγραφική περιοχή,

β) περιγραφή της στρατηγικής,

γ) κατά περίπτωση ειδικές ανάγκες των περιοχών Natura 2000 και συμβολή του προγράμματος στη δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου περιοχών αποκατάστασης των ιχθυοποθεμάτων,

δ) εκτίμηση των ειδικών εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων,

ε) περιγραφή του πλαισίου επιδόσεων,

στ) κατάλογο των επιλεγμένων μέτρων,

ζ) κατάλογο των κριτηρίων επιλογής των αλιευτικών περιοχών και των περιοχών υδατοκαλλιέργειας,

η) κατάλογο των κριτηρίων επιλογής των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων,

θ) στα κράτη μέλη, όπου πάνω από 1000 σκάφη είναι δυνατόν να θεωρηθούν ως σκάφη παράκτιας αλιείας μικρής κλίμακας, σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα της παράκτιας αλιείας μικρής κλίμακας,

ι) τις απαιτήσεις και το σχέδιο αξιολόγησης ,

ια) σχέδιο χρηματοδότησης,

ιβ) πληροφορίες για τη συμπληρωματικότητα και το συντονισμό με τα ΕΔΕΤ και άλλους σχετικούς ενωσιακούς και εθνικούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς,

ιγ) ρυθμίσεις εφαρμογής του επιχειρησιακού προγράμματος,

ιδ) κατάλογο των εταιρών,

ιε) για το στόχο της αύξησης της συμμόρφωσης μέσω διενέργειας ελέγχου και για το στόχο της βιώσιμης διαχείρισης της αλιείας μέσα από τη συλλογή δεδομένων.

11.3. Χωρική, Εδαφική και Αστική Ανάπτυξη

11.3.1. Territorial Agenda of the European Union 2020 (2011)

Πρόκειται για συνθήκη που έχει προσθέσει το στόχο της εδαφικής συνοχής σε αυτούς της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Ένωσης. Η προσθήκη αυτή δεν πραγματοποιήθηκε μόνο λόγω της αποτίμησης του ρόλου που ο εδαφικός παράγοντας διαδραματίζει στις αναπτυξιακές διεργασίες, αλλά και λόγω της διαπίστωσης ότι οι διαπεριφερειακές ανισότητες οξύνονται παρά οδηγούν σε σύγκλιση.

Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '90, η Επιτροπή και τα Κράτη Μέλη επικέντρωσαν το ενδιαφέρον στην ενσωμάτωση δύο διαστάσεων στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής:

- Πρώτον, ως προς το ρόλο στις αναπτυξιακές διεργασίες, την τοπική οικονομική ανάπτυξη, τη διεθνής και διαπεριφερειακή οικονομική ανταγωνιστικότητα των πόλεων και τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης στις πόλεις, και εν τέλει το σχηματισμό πόλων ανάπτυξης.
- Δεύτερον, ως προς την αντιμετώπιση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων σε πάσης φύσεως μειονεκτικές περιοχές και περιοχές σε κρίση και στις οποίες χωρικά εντοπισμένα χαρακτηριστικά απομακρύνουν από αναπτυξιακή την διαδικασία.

Η όλο και αυξανόμενη προσοχή στην εδαφική διάσταση των αναπτυξιακών πολιτικών της Ε.Ε. επικυρώθηκε κατά την προηγούμενη δεκαετία με τη θέσπιση το 2007 της Εδαφικής Ατζέντας "*territorial agenda*", με κύριους στόχους την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων όλων των εδαφών για τη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη, τη διαχείριση της συγκέντρωσης, τη βελτίωση της συνδεσιμότητας της ευρωπαϊκής επικράτειας και την ανάπτυξη της συνεργασίας. Το 2011, η εδαφική συνοχή συνδέεται απευθείας με την πολιτική συνοχής διαμορφώνοντας την Εδαφική Ατζέντα για την Ευρωπαϊκή Ένωση 2020, η οποία θέτει τις αρχές που μετέπειτα θα ενσωματωθούν στα σχέδια κανονισμών για την Περίοδο 2014-2020. Κύριος στόχος, όπως δηλώνει και ο Υπότιτλος της σχετικής ανακοίνωσης - συμφωνίας των υπεύθυνων για τη χωροταξία και την εδαφική ανάπτυξη υπουργών, είναι: *η δημιουργία μιας Έξυπνης, Βιώσιμης, χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπης με "περιφερειακή ποικιλότητα"*. Ως προτεραιότητες έχουν τεθεί:

1. Η προώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης, με έμφαση στο ρόλο των μεσαίων πόλεων.
2. Η ενθάρρυνση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των πόλεων και της υπαίθρου. Για τις μεν πόλεις ως χώρους κατοικίας, εργασίας, επίσκεψης και επενδύσεων, θέτοντας αυτές ως μοχλούς ανάπτυξης, ενθαρρύνοντας τη λήψη στρατηγικών πέρα από τα διοικητικά στα λειτουργικά τους όρια. Για την υπαίθρο λαμβάνοντας υπόψη τα κατά τόπους μοναδικά χαρακτηριστικά.
3. Χωρική Ολοκλήρωση σε διασυνοριακές και διακρατικές λειτουργικές περιφέρειες, κατά την λογική σχηματισμού των μακρο-περιφερειών (η Στερεά Ελλάδα δεν εντάσσεται προς το παρόν σε κάποια από τις υπάρχουσες στρατηγικές).

4. Διασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των περιφερειών βασισμένη στην ισχυρή τοπική οικονομία, θέτοντας την τοποκεντρική προσέγγιση (place-based approach) ως εργαλείο για το σχεδιασμό στρατηγικών για το κοινωνικό κεφάλαιο, την ανάπτυξη της καινοτομίας και την έξυπνη εξειδίκευση.
5. Βελτίωση της συνδεσιμότητας για τα άτομα, τις κοινότητες και τις τοπικές επιχειρήσεις, ενισχύοντας τις ασφαλείς, φιλικές στο περιβάλλον και αποδοτικές αποκεντρωμένες υποδομές σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των TEN-T και TEN-E.
6. Διαχείριση και διασύνδεση των οικολογικών και πολιτιστικών αξιών και του τοπίου της περιφέρειας, με την διασφάλιση της καλής λειτουργίας των οικολογικών συστημάτων, την προστασία και την ενίσχυση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.

11.3.2. Χάρτα της Λειψίας για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη

Στις 24-25 Μαΐου του 2007, κατά την Άτυπη Υπουργική Συνάντηση για την Αστική Ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή στη Λειψία, υιοθετήθηκε ένα έγγραφο με τον τίτλο: «*Χάρτα της Λειψίας για τις Βιώσιμες Ευρωπαϊκές Πόλεις*», αντικατοπτρίζοντας την προσοχή που έχει λάβει τα τελευταία χρόνια η έννοια της *ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης* στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι αρμόδιοι για την Αστική Ανάπτυξη Υπουργοί συμφώνησαν ως προς ορισμένες κοινές αρχές και στρατηγικές για την πολιτική αστικής ανάπτυξης και μέσω της Χάρτας αυτής δεσμεύτηκαν για:

- την προώθηση της δημόσιας συζήτησης σχετικά με την ενσωμάτωση των αρχών και στρατηγικών της Χάρτας της Λειψίας στις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αναπτυξιακές πολιτικές.
- Τη χρήση του μέσου της ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης και της σχετικής διακυβέρνησης για την εφαρμογή του, θεσπίζοντας το απαραίτητο πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο,
- Την προώθηση της καθιέρωσης μιας ισορροπημένης εδαφικής οργάνωσης με βάση μια ευρωπαϊκή πολυκεντρική αστική διάρθρωση.

Το έγγραφο αυτό, ακολουθώντας τις δεσμεύσεις των υπουργών και λαμβάνοντας υπόψη όλες τις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης – οικονομική ευημερία, κοινωνική ισορροπία και υγιές περιβάλλον – συνιστά ειδικότερα:

1. Να γίνεται μεγαλύτερη χρήση των προσεγγίσεων της πολιτικής ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης, συντονίζοντας τις χωροταξικές, τομεακές και χρονικές πτυχές των βασικών πεδίων αστικής πολιτικής και καταρτίζοντας προγράμματα ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης για την πόλη ως σύνολο. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης πολιτικής είναι ένα έργο ευρωπαϊκής κλίμακας, το οποίο είναι απαραίτητο να λάβει υπόψη τις τοπικές συνθήκες και ανάγκες, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, συνιστώντας μια βιώσιμη βάση για την επίτευξη συναίνεσης μεταξύ του κράτους, των πόλεων, των πολιτών και των οικονομικών παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα, για την εφαρμογή της πολιτικής ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης και για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των Ευρωπαϊκών πόλεων, έχουν ζωτική σημασία οι παρακάτω δράσεις, που σημειώνονται στη Χάρτα:

- 1.1 Δημιουργία και εξασφάλιση δημόσιων χώρων υψηλής ποιότητας
 - 1.2 Εκσυγχρονισμός των δικτύων υποδομών και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης
 - 1.3 Προορατικές πολιτικές καινοτομίας και εκπαίδευσης
- 2 Να δοθεί ειδική προσοχή στις φτωχές συνοικίες εντός των πόλεων, μειώνοντας τις σημαντικές διαφορές στις οικονομικές και κοινωνικές ευκαιρίες, καθώς και στην κυμαινόμενη ποιότητα του περιβάλλοντος στις επιμέρους περιοχές της πόλης. Έτσι, θεωρείται ζωτικής σημασίας για αυτές τις μειονεκτικές αστικές περιοχές να εφαρμοστούν, στα πλαίσια μιας πολιτικής ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης, οι ακόλουθες στρατηγικές δράσης:
- 2.1 Εφαρμογή στρατηγικών για την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος
 - 2.2 Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και της τοπικής πολιτικής αγοράς της εργασίας
 - 2.3 Προορατικές πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης για τα παιδιά και τους νέους
 - 2.4 Προώθηση αποτελεσματικών και οικονομικά προσιτών αστικών μεταφορών

Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι, σε αυτό το έγγραφο αναφέρεται ότι οι πόλεις χρειάζονται επαρκές πεδίο δράσης προκειμένου να αντεπεξέρχονται στα τοπικά καθήκοντα κατά τρόπο υπεύθυνο και επάνω σε υγιή χρηματοοικονομική βάση, η οποία παρέχει μακροπρόθεσμη σταθερότητα.

Πέντε χρόνια μετά την υιοθέτηση της Χάρτας της Λειψίας, το Ινστιτούτο Αστικών Υποθέσεων μελέτησε την έκταση της επιρροής της Χάρτας στην ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη στα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε. και στις 6 υποψήφιες χώρες.

Ειδικότερα, για την Ελλάδα σημειώνεται ότι ανήκει στην 3^η κατηγορία, η οποία περιλαμβάνει τις χώρες που διαθέτουν κυρίως τοπικές προσεγγίσεις της ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης (των υποβαθμισμένων γειτονιών). Η μελέτη της εφαρμογής των 5 χρόνων της Χάρτα της Λειψίας καταλήγει, όσον αφορά την Ελλάδα, ότι η επιτυχής ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη εξαρτάται κυρίως από τους ακόλουθους παράγοντες:

- ρητός συντονισμός της ενσωμάτωσης των διαφορών τομέων δράσης σχετικά με τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά ζητήματα,
- συντονισμός των διαφόρων επιπέδων εφαρμογής,
- εκτεταμένη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων (κάτοικοι και άλλοι τοπικοί φορείς) στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών και σχεδίων και
- παρακολούθηση και αξιολόγηση.

11.3.3. Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ)

Το 2008 με το ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008 εγκρίθηκε το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που αφορά τις στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου με ορίζοντα 15 χρόνων. Οι βασικοί στόχοι του μπορούν να συνοψιστούν στους εξής:

1. Ενίσχυση του ρόλου της χώρας, σε διεθνές, ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο, με παράλληλη:
 - ανάδειξη των, μοναδικής αξίας, φυσικών και πολιτιστικών πόρων της και της μακραίωνης ιστορίας της
 - ανάδειξη της σε σημαντικό κόμβο μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών, σε πόλο διασυνοριακών και λοιπών συνεργασιών,
 - βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας
2. Ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής. Για το σκοπό αυτόν, με το παρόν πλαίσιο, επιδιώκεται:
 - ενίσχυση της ισόρροπης – πολυκεντρικής ανάπτυξης της χώρας με σεβασμό στο περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά.
 - περιορισμό της υπέρμετρης αστικοποίησης
 - βελτίωση της πρόσβασης σε βασικά δίκτυα μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών και ανάπτυξη των σχετικών υποδομών.
 - βελτίωση της ποιότητας ζωής.
 - ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών
3. διαφύλαξη – προστασία του περιβάλλοντος και, κατά περίπτωση, αποκατάσταση και / ή ανάδειξη των ευαίσθητων στοιχείων της φύσης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται:
 - στον περιορισμό παραγόντων υποβάθμισης του χώρου, όπως η υπέρμετρη αστική εξάπλωση και η διάσπαρτη δόμηση,
 - στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, στην πρόληψη της ρύπανσης, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής,
 - στην πρόληψη και την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών και στην αποκατάσταση των πληγείσων περιοχών. Περαιτέρω ιδιαίτερης σημασίας επιδίωξη αποτελεί η αναβάθμιση της ποιότητας σχεδιασμού του οικιστικού χώρου και η προώθηση της ανάπτυξης υποβαθμισμένων περιοχών ιδιαίτερα σε αστικοποιημένες ζώνες και σε ζώνες έντονης τουριστικής ανάπτυξης.
4. Εν όψει των οξύτερων προβλημάτων που προκαλεί η αλλαγή κλίματος με ταχύτατους ρυθμούς, τίθενται οι εξής στόχοι:
 - συνεχής μέριμνα για την εξοικονόμηση ενέργειας,
 - προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας φιλικότερων προς το περιβάλλον, ιδίως δε ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
 - ενίσχυση των φυσικών αναδραστικών μηχανισμών (δάση, υγράτοποι, κ.λπ.),
 - προσαρμογή της χώρας στις νέες συνθήκες που διαγράφουν οι κλιματικές αλλαγές και αντιμετώπιση των επιπτώσεων που αυτές συνεπάγονται (πυρκαγιές, πλημμύρες και διάβρωση, ξηρασία, υφαλμύρωση, απερήμωση και άλλα φυσικά φαινόμενα), με τη δημιουργία κατάλληλων προληπτικών μηχανισμών, υποδομών και σχεδίων δράσης.

5. Παροχή ενός συνεκτικού πλαισίου κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού

Εκτός από τους παραπάνω στόχους, το ΠΕΠ Ηπείρου οφείλει να εναρμονίζεται και με τις βασικές προτεραιότητες και τις στρατηγικές κατευθύνσεις που δίνονται από το ΓΠΧΣΑΑ και ειδικότερα αναφέρονται, εκτός των άλλων, στην περιβαλλοντική προστασία. Σε γενικές γραμμές, οι στρατηγικές κατευθύνσεις του ΓΠΧΣΑΑ αφορούν:

- α) τη χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης, καθώς και των διεθνών και διαπεριφερειακών εισόδων – πυλών και συνδέσεων της χώρας,
- β) τη χωρική διάρθρωση των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών,
- γ) τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων,
- δ) τη χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου,
- ε) τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, παράκτιου, νησιωτικού και αγροτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών,
- στ) τη διατήρηση, προστασία και ανάδειξη του εθνικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, καθώς και
- ζ) τη διοικητική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων.

11.3.4. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΕΠΧΣΑΑ-Τ)

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τον Τουρισμό εγκρίθηκε το έτος 2009 με το ΦΕΚ 1138/Β/11.06.2009. Είναι το μόνο ΕΠΧΣΑΑ που έχει τροποποιηθεί πρόσφατα με το ΦΕΚ 3155/Β/12.12.2013, ύστερα από την αξιολόγηση στην οποία τέθηκε, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.2742/1999.

Σε γενικές γραμμές, το νέο ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό (2013) έχει διπλή στρατηγική κατεύθυνση:

1. την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας στον τουρισμό παράλληλα με
2. την αειφορική διαχείριση του χώρου, λαμβάνοντας πρόνοιες, ώστε ο ρυθμός και η μορφή της ανάπτυξης να σέβονται τις ανάγκες των προορισμών και τις δυνατότητες και ιδιαιτερότητες του χώρου.

Σκοπός του είναι:

- Η εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών κατευθύνσεων, προτεραιοτήτων και επιλογών του ΓΠΧΣΑΑ, στον κλάδο του τουρισμού.
- Η παροχή των αναγκαίων κατευθύνσεων προς τα υποκείμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης, στο πλαίσιο της αειφόρου, ισόρροπης, συνεκτικής και ολοκληρωμένης διαχείρισης του χώρου.

- Η προσαρμογή του σχεδιασμού στις νέες προκλήσεις και πολιτικές, για τη βελτίωση της απόδοσης του κλάδου του τουρισμού και της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος στο πλαίσιο της ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής.
- Η προσέλκυση σημαντικών για την εθνική οικονομία τουριστικών επενδύσεων μέσω ενός σταθερού υπερκείμενου πλαισίου σχεδιασμού για τη χωροθέτηση επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό.
- Η ενσωμάτωση στο χωρικό σχεδιασμό των αναπτυξιακών προγραμμάτων και παρεμβάσεων

Αφού ελήφθησαν υπόψη τα τελευταία δεδομένα (περίοδος κρίσης κτλ), εξειδικεύτηκαν οι στόχοι του νέου ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν στους εξής:

- α) Την προώθηση της αιεφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού της χώρας, σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου και ειδικότερα την προστασία των υδατικών πόρων και του εδάφους και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- β) Τη μετάβαση από ένα μαζικό, αδιαφοροποίητο και μονοθεματικό και τουρισμό σε έναν ποιοτικό, διαφοροποιημένο και πολυθεματικό τουρισμό, οικονομικά αποδοτικότερο, που απευθύνεται σε κοινό με υψηλότερες απαιτήσεις, που δεν αρκείται στο καθιερωμένο τουριστικό πρότυπο «ήλιος-θάλασσα».
- γ) Την άμβλυνση της εποχικότητας του τουρισμού της χώρας και την αύξηση της μέσης κατά κεφαλή δαπάνης μέσω της προώθησης τουριστικών καταλυμάτων υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και υποδομών, της διείσδυσης διεθνών αλυσίδων επώνυμων ξενοδοχείων και της προώθησης σύγχρονων τουριστικών προϊόντων, όπως τα σύνθετα τουριστικά καταλύματα και οι οργανωμένοι υποδοχείς τουριστικών δραστηριοτήτων.
- δ) Την αναβάθμιση των υφιστάμενων μονάδων χαμηλών κατηγοριών.
- ε) Τη διάχυση των ευκαιριών ανάπτυξης τουρισμού και την ενίσχυση λιγότερο τουριστικά αναπτυγμένων περιοχών, που έχουν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση ειδικών – εναλλακτικών
- στ) Τον περιορισμό της διάσπαρτης δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε περιοχές εκτός σχεδίων πόλεων και ορίων οικισμών μέσω της θεσμοθέτησης ζωνών με χρήση γης «τουρισμός-αναψυχή» και οργανωμένων υποδοχέων τουριστικών δραστηριοτήτων.
- ζ) Την αξιοποίηση κατά προτεραιότητα, ιδιαίτερων στοιχείων των τοπικών φυσικών και πολιτισμικών πόρων – σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές – στην κατεύθυνση διαφοροποίησης του τοπικού τουριστικού προϊόντος και επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.
- η) Τη δημιουργία δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, που θα αναδεικνύουν και αξιοποιούν το σύνολο των ιστορικών και πολιτιστικών πόρων (αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί τόποι, παραδοσιακοί οικισμοί, παραδοσιακά ήθη και έθιμα) και θα συνδέονται με τη σύγχρονη κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική δραστηριότητα με έμφαση στην προώθηση τοπικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών.

θ) Τη διεύρυνση του φάσματος των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών λαμβάνοντας υπόψη τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής.

ι) Την τουριστική αξιοποίηση, στο πλαίσιο των κατευθύνσεων του παρόντος, της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου.

ια) Την ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου για τον τομέα του τουρισμού λαμβάνοντας υπόψη τα όσα προβλέπονται για άλλους τομείς ή κλάδους παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Με αυτό το νέο Ειδικό Πλαίσιο, ομαδοποιείται με μεγαλύτερη σαφήνεια ο εθνικός χώρος βάσει κριτηρίων αναπτυξιακών, γεωμορφολογικών και ευαισθησίας περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων. Δηλαδή, βάσει της έντασης της τουριστικής ανάπτυξης, το αν πρόκειται για νησιωτικό, παράκτιο, ορεινό κτλ χώρο και βάσει της ευαισθησίας των πόρων, λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα, ώστε να προκύπτει ο σαφής διαχωρισμός της κάθε κατηγορίας του με ευδιάκριτη διατύπωση των ρυθμίσεων σε καθεμία από αυτές, ώστε να μην προκύπτουν επικαλύψεις. Έτσι, ο εθνικός χώρος κατατάσσεται στις εξής γενικές κατηγορίες περιοχών, για τις οποίες καθορίζονται κατευθύνσεις, ενέργειες και δράσεις που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την ανάπτυξη του τουρισμού:

A) Αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές

B) Περιοχές ενδεικνυόμενες για την ανάπτυξη ειδικών – εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Γ) Μητροπολιτικές περιοχές

Δ) Νησιά και παράκτιες περιοχές.

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό σχετικά με την Ήπειρο αποτυπώνεται και ενσωματώνεται στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) της Περιφέρειας Ηπείρου που βρίσκεται υπό αναθεώρηση από το 2012 (βλ. εκτεταμένη αναφορά στο 1.3.8).

11.3.5. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΕΠΧΣΑΑ-Υ)

Με το ΦΕΚ 2505/Β/4.11.2011 εγκρίθηκε το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τις Υδατοκαλλιέργειες με το οποίο παρέχονται οι κατευθύνσεις, οι κανόνες και τα κριτήρια για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του κλάδου στον ελληνικό χώρο. Αυτά αναλύονται στους ακόλουθους γενικούς στόχους:

- *Προώθηση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης που θα διασφαλίζει την ενίσχυση του τομέα και την αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος των Ελληνικών θαλασσών και των άλλων ευνοϊκών χαρακτηριστικών του Ελλαδικού χώρου.*
- *Προώθηση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας στη χωρική διάρθρωση της υδατο-καλλιεργητικής δραστηριότητας σύμφωνα με τους βασικούς στόχους του Γενικού Πλαισίου.*
- *Εξασφάλιση αναγκαίου χώρου για την ανάπτυξη του τομέα και την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν για την ανάπτυξη νέων μονάδων, για επεκτάσεις ή μετεγκαταστάσεις και*

εκσυγχρονισμούς υφισταμένων μονάδων, καθώς και για την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και μεθόδων καλλιέργειας.

- *Διασφάλιση των χωρικών προϋποθέσεων για την αύξηση της εθνικής παραγωγής προϊόντων υδατοκαλλιέργειας, τη διεύρυνση των εκτρεφόμενων ειδών και την υποστήριξη της παραγωγής προϊόντων υδατοκαλλιέργειας τα οποία είναι ασφαλή και υψηλής ποιότητας, με υποστήριξη της στροφής προς τη βιολογική υδατοκαλλιέργεια.*
- *Εξορθολογισμός της χωροθέτησης των υδατοκαλλιεργειών με ενίσχυση της οργανωμένης λειτουργίας των μονάδων έναντι της σημειακής χωροθέτησης και θέσπιση ειδικών όρων και περιορισμών χωροθέτησης των μεμονωμένων μονάδων.*
- *Ρύθμιση των σχέσεων της υδατο-καλλιεργητικής δραστηριότητας με κλάδους ή δραστηριότητες με τις οποίες υπάρχει δυνητικά σύγκρουση ή ανταγωνισμός.*
- *Συνδυασμένη ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών, επαγγελματικής αλιείας και τουρισμού, κυρίως στα εσωτερικά ύδατα (Λιμνοθάλασσες – Λίμνες – Ποτάμια).*
- *Στήριξη της οικονομικής βιωσιμότητας των επιχειρήσεων του τομέα, δημιουργώντας σταθερό αναπτυξιακό πλαίσιο και συγκεκριμένους κανόνες λειτουργίας με καλύτερο συντονισμό των πολιτικών που έχουν χωρική διάσταση και αφορούν την υδατο-καλλιεργητική δραστηριότητα.*
- *Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας του τομέα με τη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων και κυρίως της εξασφάλισης του αναγκαίου χώρου για ανάπτυξη νέων μονάδων καθώς και την επέκταση ή / και μετεγκατάσταση υφιστάμενων.*
- *Εξειδίκευση και αναπροσαρμογή των στόχων, κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων της αναπτυξιακής νομοθεσίας, όσον αφορά τη χωροταξική διάρθρωση και ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών.*
- *Απλούστευση των διαδικασιών ίδρυσης και λειτουργίας των υποδοχέων και μονάδων υδατο-καλλιεργητικής δραστηριότητας, με γνώμονα την διασφάλιση της ποιότητας του περιβάλλοντος.*
- *Προστασία της δημόσιας υγείας και της υγείας και ευζωίας των ζώων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας.*
- *Προσαρμογή της πολιτικής ανάπτυξης του τομέα στις νέες προκλήσεις των αγορών των αλιευτικών προϊόντων, στην Κοινή Αλιευτική Πολιτική της Ε.Ε. και άλλες συναφείς πολιτικές.*
- *Ενθάρρυνση της στροφής της υδατο-καλλιεργητικής δραστηριότητας προς την βιολογική υδατοκαλλιέργεια, νέες καινοτομικές τεχνολογίες παραγωγής και πειραματική υδατοκαλλιέργεια.*

Έτσι, για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων, το Ειδικό Πλαίσιο για τις Υδατοκαλλιέργειες δίνει κατευθύνσεις σχετικά με το εθνικό πρότυπο χωροταξικής οργάνωσης της υδατο-καλλιεργητικής δραστηριότητας με εξειδίκευση ανά τύπο καλλιέργειας (π.χ. υδατοκαλλιέργεια θαλασσινών ειδών, οστρακοκαλλιέργεια κτλ), καθώς και σχετικά με το καθεστώς και τους όρους χωροθέτησης υποδοχέων και μονάδων του τομέα. Επιπλέον, περιλαμβάνει κριτήρια και συμβατότητες χωροθέτησης τόσο των υποδοχέων όσο και των μεμονωμένων μονάδων σε σχέση με τα

χαρακτηριστικά του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και κατευθύνσεις για τον υποκείμενο χωροταξικό σχεδιασμό με την παράλληλη πρόταση μέτρων και δράσεων θεσμικού και διοικητικού – οργανωτικού χαρακτήρα, καθώς και προγράμματος δράσης.

Σημειώνεται, όπως και προηγουμένως, ότι η εξειδίκευση του ΕΠΧΣΑΑ για τις Υδατοκαλλιέργειες σχετικά με την Περιφέρεια αποτυπώνεται και ενσωματώνεται και εξειδικεύεται στο ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου , για το οποίο ειδική αναφορά πραγματοποιείται παρακάτω.

11.3.6. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ - ΑΠΕ)

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) εγκρίθηκε το 2008 (ΦΕΚ 2464/Β/03.12.2008). Βασικός σκοπός αυτού του Πλαισίου είναι:

- η διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου,
- η καθιέρωση κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός τη δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, και
- η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

Το ΠΕΠ της ΠΚΜ οφείλει να εναρμονίζεται τόσο με τους προαναφερθέντες στόχους όσο και με τους εκάστοτε συμβατικούς στόχους της Ελλάδας για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως θα απορρέουν από τις ευρωπαϊκές και διεθνείς της υποχρεώσεις. Ο τελευταίος αυτός στόχος, σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ, θα συνδυασθεί με τη συμβολή όλων των ΑΠΕ στην ανάπτυξη της χώρας μέσω της ορθολογικής εκμετάλλευσης όλων των ενεργειακών πόρων σ' όλη την επικράτεια ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν και με τις δυνατότητες κάθε περιοχής, αίροντας παράλληλα την ενεργειακή απομόνωση αποκλεισμένων, συμβάλλοντας στη μείωση της ρυπογόνου ενέργειας, δημιουργώντας απασχόληση σε νέες τεχνολογίες αιχμής και συμβάλλοντας στην ενεργειακή απεξάρτηση της χώρας και ιδιαίτερα ευαίσθητων περιοχών. Το ίδιο το Ειδικό Πλαίσιο επιδιώκει να παρασχεθεί, εκτός των άλλων, ένα σαφές πλαίσιο στις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, ώστε να προσανατολιστούν σε καταρχήν κατάλληλες από χωροταξικής απόψεως περιοχές εγκατάστασης και να περιορίσουν έτσι τις αβεβαιότητες και τις συγκρούσεις χρήσεων γης που συχνά αναφύονται επί του πεδίου.

11.3.7. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΕΠΧΣΑΑ-Β)

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τη Βιομηχανία εγκρίθηκε με το ΦΕΚ 151/13.04.2009 με σκοπό το μετασχηματισμό της χωρικής διάρθρωσης του

εθνικής σημασίας τομέα της βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμη ανάπτυξης. Για την υλοποίηση αυτού του σκοπού, το Ειδικό πλαίσιο, όρισε τους εξής στόχους:

- *Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας καθώς και του ευρύτερου οικονομικού και χωρικού ρόλου της, μέσω της προώθησης ενός χωρικού προτύπου που δημιουργεί εξωτερικές οικονομίες στον τομέα ή σε διασυνδεδεμένους τομείς και μειώνει τις εξωτερικές παρενέργειες σε τομείς, περιοχές ή ομάδες του πληθυσμού.*
- *Ενίσχυση της βιομηχανικής επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης, με τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την εξασφάλιση επαρκούς και κατάλληλης γης για την κάλυψη των αναγκών, για ανάπτυξη νέων βιομηχανικών μονάδων και για μετεγκατάσταση υφισταμένων, καθώς και μέτρων για το μετασχηματισμό μονάδων στη θέση τους.*
- *Επιλεκτική διεύρυνση της γεωγραφικής βάσης της βιομηχανίας σε περιφερειακή και ενδοπεριφερειακή κλίμακα, με την προώθηση ενός πιο πολυκεντρικού προτύπου οργάνωσης, και επιλεκτική αποκέντρωση από τις μητροπολιτικές περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης.*
- *Εξορθολογισμός και εξυγίανση της χωροθέτησης της βιομηχανίας σε επίπεδο χρήσεων γης και ριζική αλλαγή της σημερινής σχετικής ελκυστικότητας μεταξύ οργανωμένης και διάσπαρτης / σημειακής χωροθέτησης της βιομηχανίας, υπέρ της πρώτης.*
- *Προσδιορισμός όρων και προϋποθέσεων διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας. Ειδικότερα διαμόρφωση ειδικών όρων χωροθέτησης για τους κλάδους ή κατηγορίες βιομηχανίας που παρουσιάζουν έντονες χωρικές εξαρτήσεις από συγκεκριμένα στοιχεία της γενικότερης οργάνωσης του χώρου (συμπεριλαμβανομένων των ορυκτών πρώτων υλών).*
- *Εξορθολογισμός των σχέσεων της βιομηχανίας με κλάδους ή δραστηριότητες με τις οποίες υπάρχει δυναμική σύγκρουση σε επίπεδο χρήσεων γης ή ανταγωνισμός για την αξιοποίηση των ίδιων πόρων, με παράλληλη επιδίωξη τη διατήρηση ενός βασικού βιομηχανικού ιστού σε όλες τις περιοχές.*
- *Προώθηση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας στη χωρική διάρθρωση της δραστηριότητας, κυρίως με την προαγωγή οργανωμένων μορφών χωροθέτησης της βιομηχανίας.*
- *Καλύτερο συντονισμό του συνόλου των πολιτικών που έχουν (και) χωρική διάσταση και αφορούν τη βιομηχανία.*
- *Απλούστευση διαδικασιών και ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου για τις βιομηχανικές επενδύσεις.*
- *Αποφυγή ρυθμίσεων και δράσεων που δεν λαμβάνουν υπόψη την εφικτότητα υλοποίησης ή τις δευτερογενείς επιπτώσεις σε άλλα πεδία.*

Πιο συγκεκριμένα, το Ειδικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία περιλαμβάνει διάφορες κατευθύνσεις που αφορούν στη μακρο – χωρική οργάνωση της βιομηχανίας και τη χωροθέτησή της σε τοπικό επίπεδο σε συνάρτηση με τις χρήσεις γης. Δηλαδή, περιλαμβάνει κατευθύνσεις για το εθνικό πρότυπο χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας (εξειδίκευση σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο), κατευθύνσεις κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα, κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους οργανωμένης χωροθέτησης της βιομηχανίας, καθώς και για τη χωροθέτησή της εκτός σχεδίου, κριτήρια και συμβατότητες χωροθέτησης των βιομηχανικών μονάδων και υποδοχέων, κατευθύνσεις για τον υποκείμενο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό και για άλλες μορφές σχεδιασμού και πρόγραμμα δράση.

11.3.8. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Ηπείρου(υπό αναθεώρηση)

Κύρια επιλογή αποτελεί η επικέντρωση των αναπτυξιακών προσπαθειών σε συγκεκριμένους τομείς και χωρικές ενότητες, όπου αποδεδειγμένα διαπιστώνεται ότι υπάρχει συγκριτικό πλεονέκτημα και επομένως η στοχευμένη παρέμβαση μπορεί να δημιουργήσει αναπτυξιακό αποτέλεσμα. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στις περιπτώσεις όπου η παρέμβαση έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και σε άλλους τομείς ή άλλες χωρικές ενότητες, που ενισχύονται έτσι έμμεσα από την συγκεκριμένη παρέμβαση.

Με βάση τη δεύτερη αυτή επιλογή εντοπίζονται στην περιφέρεια της Ηπείρου οι παρακάτω χωρικές ενότητες, στις οποίες και εστιάζεται η αναπτυξιακή προσπάθεια :

- Η παραμεθόρια ζώνη, στην οποία οι αναπτυξιακές δυνατότητες, σχετίζονται είτε με τον υφιστάμενο προσανατολισμό και δυνατότητες ανάπτυξης της παραγωγικής βάσης (Σαγιάδα, Φιλιάτες), είτε με την προοπτική εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας προς τη γειτονική Αλβανία λόγω της πορείας των σχέσεων και της Ευρωπαϊκής προοπτικής της (Κόνιτσα, Δελβινάκι).
- Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, με εξειδικευμένο ρόλο και αναπτυξιακό προσανατολισμό, στους τομείς της διαμετακόμισης, της κρουαζιέρας και των υπηρεσιών.
- Η παράκτια ζώνη του Ιονίου, η οποία διαθέτει τις αναγκαίες προδιαγραφές για τουριστική ανάπτυξη, με αναβάθμιση-αξιοποίηση υφιστάμενων επώνυμων τουριστικών προορισμών (Πάργα – Σύβοτα) καθώς και με την ανάπτυξη-αξιοποίηση του αξιόλογου νοτιότερου παραλιακού μετώπου. Η τουριστική ανάπτυξη της ζώνης αυτής ενισχύεται από την εύκολη προσπελασιμότητα της περιοχής τόσο από τη Λευκάδα, αναγνωρισμένο διεθνή τουριστικό προορισμό με σημαντική κίνηση, όσο και απευθείας από το κοντινό αεροδρόμιο του Ακτίου.
- Η Πρέβεζα με την ανάδειξή της ως κέντρου εξυπηρέτησης της παράκτιας τουριστικής ζώνης.
- Η παράκτια ζώνη του Αμβρακικού, με την αξιοποίηση του ιδιαίτερου χαρακτήρα του για την ανάπτυξη ήπιων μορφών οικότουρισμού
- Η ευρύτερη περιοχή της πόλης των Ιωαννίνων, η οποία ευνοείται από την βελτίωση της προσπελασιμότητας λόγω Εγνατίας και έχει τις δυνατότητες για αναβάθμιση του ρόλου της στο βαλκανικό χώρο, με εξειδίκευση σε υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας όπως εκπαίδευση, υγεία καθώς και τουριστική ανάπτυξη
- Στις παρακάτω τρεις ορεινές περιοχές όπου συγκεντρώνουν σοβαρά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξή του που είναι :
 - Η ήδη αναπτυγμένη περιοχή του Μετσόβου, ως κέντρο ορεινού τουρισμού, η οποία ευνοείται από τη βελτίωση της προσπελασιμότητας λόγω Εγνατίας, αποτελεί επώνυμο τόπο παραγωγής επώνυμων αγροτικών προϊόντων. αλλά και τουριστικό προορισμό
 - Τα Ζαγοροχώρια, που αποτελούν επίσης επώνυμο τουριστικό προορισμό, χωρίς όμως να διαθέτουν οικιστικό κέντρο αντίστοιχο του Μετσόβου.

- Η νοτιότερη ορεινή ζώνη των βόρειων Τζουμέρκων , η λιγότερο αναπτυγμένη τουριστικά αλλά με σημαντικές δυνατότητες λόγω φυσικού περιβάλλοντος και παραδοσιακών οικισμών.
- Η ευρύτερη περιοχή του κάμπου της Άρτας, σε άμεση σχέση με τη ζώνη ορεινού τουρισμού των Τζουμέρκων, τη γειτονική ζώνη οικοτουρισμού του Αμβρακικού αλλά και την τουριστική παράκτια ζώνη του Ιονίου θα μπορούσε να προσανατολιστεί στην εξειδίκευση της γεωργικής παραγωγής για την κάλυψη των αναγκών του τουρισμού. Στην κατεύθυνση αυτή θα ήταν σκόπιμη η ανάπτυξη επώνυμων αγροτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας (βιολογικές καλλιέργειες, πιστοποιημένα προϊόντα κ.ο.κ.).
- Τέλος η νοτιοανατολική ορεινή περιοχή Τζουμέρκων, με κέντρο το Βουλγαρέλι συνιστά επίσης μια αναπτυξιακή ενότητα με δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, η οποία όμως επηρεάζεται καθοριστικά από την βελτίωση της προσπελασιμότητάς της από τα Τρίκαλα.

11.4. Περιβαλλοντική Πολιτική: Γενικά και Στρατηγικά Θέματα

11.4.1. 7^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (ΠΔΠ – Γενικό ενωσιακό πρόγραμμα)

Το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον είχε ως περίοδο ισχύος από το έτος 2002 έως τις 21.7.2012. Ήδη πριν τη λήξη αυτού του προγράμματος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διενήργησε διαβούλευση με τίτλο «Δημόσια Διαβούλευση σχετικά με τις πολιτικές προτεραιότητας για το περιβάλλον το 2020: Προς ένα 7ο Πρόγραμμα Δράσης της ΕΕ για το Περιβάλλον» από τις 12 Μαρτίου έως την 1η Ιουνίου 2012, όπου εκφράστηκαν περίπου 300 απόψεις από διάφορους εμπλεκόμενους φορείς (εθνικές αρχές, φορείς της βιομηχανίας κτλ). Επιπλέον, το 2012 γνωμοδότησαν το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή των Περιφερειών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Από τις παραπάνω γνωμοδοτήσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι αυτή που κατά την προετοιμασία της πρότασης για το νέο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, βασίστηκε στις προκλήσεις που επισημαίνονται από την έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (2010) και τα συμπεράσματα του 6ου Προγράμματος, σημειώνοντας ότι το νέο Πρόγραμμα Δράσης θα πρέπει να διαθέτει πολύ πιο στρατηγικό χαρακτήρα από το 6ο Πρόγραμμα και να καθορίζει τους στόχους προτεραιότητας που πρέπει να επιτευχθούν στην περιβαλλοντική πολιτική στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ένα χάρτη πορείας (10/2012)¹¹ για το 7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, το οποίο πρέπει να λάβει υπόψη και να αντιμετωπίσει:

- τις ταχέως μεταβαλλόμενες εξωτερικές συνθήκες και την ολοένα και πιο αλληλένδετη φύση των περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών προκλήσεων

¹¹http://ec.europa.eu/governance/impact/planned_ia/docs/2012_env_013_7th_environmental_action_programme_en.pdf

- την αύξηση της ζήτησης για τους φυσικούς πόρους και τις επιπτώσεις από αυτήν
- τη διεύρυνση της ΕΕ και ένα πιο διαφοροποιημένο φάσμα εθνικών χαρακτηριστικών και περιστάσεων
- τα αποτελέσματα ότι η ΕΕ δεν βρίσκεται σε καλό δρόμο για τις πιέσεις στα οικοσυστήματα, την απώλεια της βιοποικιλότητας (χερσαία και θαλάσσια), την παραγωγή αποβλήτων και την ποιότητα του αέρα στις αστικές περιοχές, ενώ αντίθετα σημειώνει πρόοδο όσον αφορά τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, την ανακύκλωση, τη ρύπανση των υδάτων από σημειακές πηγές και την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης.

Εκτός από τα πιο παραδοσιακά στοιχεία της περιβαλλοντικής πολιτικής (βιοποικιλότητα, νερό, απόβλητα κλπ) το 7ο ΠΔΠ πρέπει να βασιστεί στις δράσεις για την αποδοτικότητα των πόρων και να ασχοληθεί με:

την αλλαγή της συμπεριφοράς των καταναλωτών, ώστε να διευκολύνει τις πιέσεις στο περιβάλλον, ιδίως σε εκείνους τους τομείς που διαθέτουν το μεγαλύτερο οικολογικό αποτύπωμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- τη διερεύνηση του ρόλου των αστικών κοινοτήτων και της αστικής πολιτικής για την επίτευξη των περιβαλλοντικών βελτιώσεων
- την εξασφάλιση μιας βελτιωμένης πολιτικής συνοχής μέσω της καλύτερης ενσωμάτωσης
- την ανάπτυξη μιας πιο εκτεταμένης βάσης γνώσεων και καλύτερων δεικτών για τη μέτρηση της προόδου
- τους περιβαλλοντικούς καθοριστικούς παράγοντες για τη βελτίωση της δημόσιας υγείας
- μια ανανεωμένη έμφαση στη διεθνή διάσταση της περιβαλλοντικής πολιτικής, θέτοντας τις βάσεις για μια παγκόσμια πράσινη ανάπτυξη και συνεχίζοντας τις προσπάθειες για τη βελτίωση της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και
- τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών στόχων πολιτικής που βασίζονται στον κατάλληλο συνδυασμό των δημόσιων και ιδιωτικών μέσων λόγω των πιέσεων επί των δημόσιων προϋπολογισμών.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον οδηγό αυτό (10/2012) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον θα μπορούσε να επηρεάσει ένα ευρύ φάσμα οικονομικών παραγόντων και τομέων όπως η γεωργία, οι μεταφορές κτλ, καθώς και τους πολίτες των οποίων οι δράσεις μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την επίτευξη των περιβαλλοντικών αποτελεσμάτων. Η έμφαση για καλύτερη εφαρμογή μπορεί να επηρεάσει κυρίως τις εθνικές και περιφερειακές αρχές και να αξιοποιήσει τις καθιερωμένες κατευθύνσεις για τις κύριες γραμμές του προϋπολογισμού του νέου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου. Ειδικότερα, το 7ο Πρόγραμμα θα μπορούσε να παρουσιάσει μια σειρά από περιβαλλοντικά αποτελέσματα που πρέπει να επιτευχθούν για να συμβάλλουν στη βιώσιμη, έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της στρατηγικής Ευρώπη 2020 και ένα όραμα για το πού πρέπει να κατευθύνεται μακροπρόθεσμα η περιβαλλοντική πολιτική.

Σε συνέχεια των παραπάνω γνωμοδοτήσεων, στις 29.11.2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε το γενικό ενωσιακό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον έως το 2020 «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας¹²», ώστε να παρθεί απόφαση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Η

¹² http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/7EAP_Proposal/el.pdf

πρόταση αυτή προήλθε αφού λήφθηκαν υπόψη όλες οι γνωμοδοτήσεις τόσο των υπολοίπων θεσμικών οργάνων της ΕΕ, που ανέφεραν ότι είναι αναγκαία μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του περιβάλλοντος, όσο και των διάφορων ενδιαφερόμενων και εμπλεκόμενων φορέων, και αφού μελετήθηκαν μια σειρά από μελέτες και αξιολογήσεις. Το πλαίσιο της πρότασης αυτής είναι τετραπλό. Δηλαδή, πρώτον είναι γεγονός ότι παραμένουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς και ευκαιρίες για να γίνει το περιβάλλον ανθεκτικότερο σε συστημικούς κινδύνους και αλλαγές. Δεύτερον, η ΕΕ ενέκρινε τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η

οποία κατευθύνει τη χάραξη πολιτικής για την περίοδο έως το 2020. Τρίτον, ενώ πολλά κράτη μέλη προσπαθούν να αντεπεξέλθουν στην οικονομική κρίση, η ανάγκη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων προσφέρει νέες ευκαιρίες για να προχωρήσει η ΕΕ προς μια «πράσινη» οικονομία χωρίς αποκλεισμούς και τέταρτον στη σύνοδο κορυφής Ρίο+20 τονίστηκε η σημασία της παγκόσμιας διάστασης.

Υπό το πρίσμα αυτό, είναι απαραίτητο να καθοριστούν ενωσιακοί στόχοι προτεραιότητας για το 2020, με βάση ένα μακροπρόθεσμο όραμα για το 2050, όπως σημειώνεται παραστατικά από την ίδια την πρόταση για το ενωσιακό πρόγραμμα: «στην καθοδήγηση της δράσης έως το 2020 και μετέπειτα πρόκειται να συμβάλει το ακόλουθο όραμα για το 2050: Το 2050 ζούμε καλά, εντός των οικολογικών ορίων του πλανήτη». Το νέο πρόγραμμα θα πρέπει να στηριχθεί στις πρωτοβουλίες άσκησης πολιτικής στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η δέσμη μέτρων της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια, ο χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050, η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020, ο χάρτης πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη και η εμβληματική πρωτοβουλία «Ένωση καινοτομίας». Ο στόχος του προγράμματος δράσης είναι η ενίσχυση της συμβολής της περιβαλλοντικής πολιτικής στη μετάβαση σε μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα ανθρακούχων εκπομπών, στην οποία θα προστατεύεται και θα ενισχύεται το φυσικό κεφάλαιο και θα διασφαλίζονται η υγεία και η ευημερία των πολιτών. Επιπλέον, κατά την εκτίμηση επιπτώσεων αυτής της πρότασης, διαπιστώθηκε ότι θα προσδώσει προστιθέμενη αξία με διάφορους τρόπους: με την παροχή στρατηγικού πλαισίου για την περιβαλλοντική πολιτική στην ΕΕ, με την εξασφάλιση συμπληρωματικότητας και συνοχής, με την εξασφάλιση προβλεψιμότητας και όρων ισότιμου ανταγωνισμού και με την ενθάρρυνση της δράσης σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.

Ειδικότερα, το πρόγραμμα παρέχει ένα γενικό πλαίσιο για την περιβαλλοντική πολιτική έως το 2020 και καθορίζει τη στρατηγική ατζέντα για τη χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής με 9 στόχους προτεραιότητας προς επίτευξη από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της με στόχο τη διαμόρφωση κοινής προσέγγισης (βλ. και σχήμα 1):

1. προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης·
2. μετατροπή της Ένωσης σε μια πράσινη και ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των πόρων·
3. προστασία των πολιτών της Ένωσης από περιβαλλοντικές πιέσεις και κινδύνους για την υγεία και την ευημερία·
4. μεγιστοποίηση των οφελών της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ένωσης·
5. βελτίωση της βάσης αποδεικτικών στοιχείων για την περιβαλλοντική πολιτική·

6. διασφάλιση των επενδύσεων στην περιβαλλοντική και την κλιματική πολιτική και διαμόρφωση σωστών τιμών·
7. βελτίωση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης και της συνοχής των πολιτικών·
8. ενίσχυση της αειφορίας των πόλεων της Ένωσης·
9. αύξηση της αποτελεσματικότητας της ΕΕ όσον αφορά την αντιμετώπιση των περιφερειακών και παγκόσμιων περιβαλλοντικών προκλήσεων.

Σχήμα 3: Οι στόχοι προτεραιότητας μπορούν να χωριστούν ανά Θεματικούς Στόχους, Ενεργοποίηση Πλαισίου και Χωρική Διάσταση
(Πηγή: <http://ec.europa.eu/environment/newprg/intro.htm>)

Αναλυτικότερα, οι στόχοι προτεραιότητας εξειδικεύονται σε επιμέρους στόχους που το πρόγραμμα θα πρέπει να έχει εξασφαλίσει το αργότερο μέχρι το 2020.

Στόχος Προτεραιότητας 1

Προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης

Ειδικοί Στόχοι

- Ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών και διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών που αυτά παρέχουν.
- Σημαντική μείωση των επιπτώσεων των πιέσεων που ασκούνται στα γλυκά, τα μεταβατικά και τα παράκτια ύδατα ώστε να επιτευχθεί, να διατηρηθεί ή να ενισχυθεί η καλή κατάσταση (Οδηγία για τα Ύδατα).
- Μείωση των επιπτώσεων των πιέσεων που ασκούνται στα θαλάσσια ύδατα ώστε να επιτευχθεί ή να διατηρηθεί η καλή περιβαλλοντική κατάσταση (Οδηγία για θαλάσσια στρατηγική).
- Περαιτέρω μείωση των επιπτώσεων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στα οικοσυστήματα και στη βιοποικιλότητα.
- Αειφόρο διαχείριση της γης στην ΕΕ, επαρκή προστασία του εδάφους και σημαντική πρόοδο όσον αφορά την αποκατάσταση μολυσμένων τοποθεσιών.

- Διαχείριση του κύκλου των θρεπτικών στοιχείων (άζωτο και φωσφόρος) με πιο αειφόρο και αποδοτικό ως προς τους πόρους τρόπο.
- Προστασία των δασών και των υπηρεσιών που παρέχουν και βελτίωση της ανθεκτικότητάς τους στην κλιματική αλλαγή και στις πυρκαγιές.

Για όλα τα προηγούμενα απαιτούνται ιδίως τα εξής:

- Πλήρης εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα.
- Πλήρης εφαρμογή του προσχεδίου για τη διαφύλαξη των υδατικών πόρων της Ευρώπης.
- Αύξηση των προσπαθειών, μεταξύ άλλων, για να εξασφαλιστεί η επίτευξη υγιών ιχθυοποθεμάτων το αργότερο το 2020, με πρώτο βήμα την αλίευση στα επίπεδα της μέγιστης βιώσιμης απόδοσης και κάτω, από το 2015, σε όλους τους τύπους αλιείας, και για να καθοριστεί ενωσιακός ποσοτικός στόχος μείωσης των απορριμμάτων στη θάλασσα.
- Ένταση των προσπαθειών για να επιτευχθεί πλήρης συμμόρφωση με την ενωσιακή νομοθεσία για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθορισμός στρατηγικών στόχων και δράσεων για τη μετά το 2020 περίοδο.

Στόχος Προτεραιότητας 2

Μετατροπή της ΕΕ σε μια πράσινη και ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των πόρων

Ειδικοί Στόχοι

- Επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η ΕΕ για το 2020 όσον αφορά το κλίμα και την ενέργεια και καταβολή προσπαθειών προς την κατεύθυνση της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050 κατά 80-95% σε σύγκριση με το 1990, στο πλαίσιο της παγκόσμιας προσπάθειας για τη συγκράτηση της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη σε λιγότερο από 2 °C.
- Σημαντική μείωση των συνολικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων της βιομηχανίας της ΕΕ και αύξηση της αποδοτικότητας κατά τη χρήση των πόρων, σε όλους τους μεγάλους βιομηχανικούς κλάδους.
- Μείωση των συνολικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων της παραγωγής και κατανάλωσης, ιδίως στους τομείς της διατροφής, της στέγασης και της κινητικότητας.
- Ασφαλής διαχείριση των αποβλήτων ως πόρου, πτώση, σε απόλυτες τιμές, της κατά κεφαλήν παραγωγής αποβλήτων, περιορισμός της ανάκτησης ενέργειας στα μη ανακυκλώσιμα υλικά και πραγματική εξάλειψη της υγειονομικής ταφής ανακυκλώσιμων και λιπασματοποιήσιμων υλικών.
- Πρόληψη ή σημαντική μείωση της καταπόνησης των υδάτων στην ΕΕ.

Ειδικότερα απαιτούνται τα εξής:

- Πλήρης εφαρμογή της δέσμης μέτρων για το κλίμα και την ενέργεια και επίτευξη συμφωνίας σχετικά με το πλαίσιο άσκησης πολιτικής της ΕΕ στους τομείς του κλίματος και της ενέργειας για τη μετά το 2020 περίοδο.

- Γενίκευση της εφαρμογής των «βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών» και ένταση των προσπάθειών για την προώθηση της υιοθέτησης αναδυόμενων καινοτόμων τεχνολογιών, διεργασιών και υπηρεσιών.
- Ύθηση στις δημόσιες και ιδιωτικές προσπάθειες έρευνας και καινοτομίας
- Διαμόρφωση συνεκτικότερου πλαισίου για την αειφόρο παραγωγή και κατανάλωση. Επανεξέταση της νομοθεσίας περί των προϊόντων και καθορισμός στόχων μείωσης των συνολικών επιπτώσεων της κατανάλωσης
- Πλήρης εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τα απόβλητα.
- Βελτίωση της αποδοτικότητας κατά τη χρήση του νερού, με τον καθορισμό στόχων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού και την αξιοποίηση μηχανισμών της αγοράς, όπως η τιμολόγηση του νερού.

Στόχος Προτεραιότητας 3

Προστασία των πολιτών της ΕΕ από περιβαλλοντικές πιέσεις και κινδύνους για την υγεία και την ευημερία

Ειδικοί Στόχοι

- Σημαντική βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα στην ΕΕ.
- Σημαντική μείωση της ηχορύπανσης στην ΕΕ.
- Οι πολίτες ολόκληρης της ΕΕ επωφελούνται από αυστηρά πρότυπα για ασφαλές πόσιμο νερό και ασφαλή ύδατα κολύμβησης.
- Αποτελεσματική αντιμετώπιση των συνδυασμένων επιδράσεων των χημικών ουσιών και των ανησυχιών για την ασφάλεια που σχετίζονται με τους ενδοκρινικούς διαταράκτες και εκτίμηση και ελαχιστοποίηση των κινδύνων για το περιβάλλον και την υγεία που συνδέονται με τη χρήση επικίνδυνων ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των χημικών ουσιών που περιέχονται σε προϊόντα.
- Αποτελεσματική αντιμετώπιση των ανησυχιών για την ασφάλεια που σχετίζονται με τα νανοϋλικά, στο πλαίσιο συνεκτικής προσέγγισης των διαφόρων νομοθετικών πράξεων.
- Καθοριστική πρόοδο όσον αφορά την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Ειδικότερα απαιτούνται τα εξής:

- Εφαρμογή της επικαιροποιημένης πολιτικής της ΕΕ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες επιστημονικές γνώσεις, καθώς και μέτρων για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην πηγή.
- Εφαρμογή της επικαιροποιημένης πολιτικής της ΕΕ για τον θόρυβο, με βάση τις πλέον πρόσφατες επιστημονικές γνώσεις, καθώς και μέτρων για τη μείωση του θορύβου στην πηγή.
- Ύθηση στις προσπάθειες εφαρμογής της οδηγίας για το πόσιμο νερό, ιδίως για τους μικρούς προμηθευτές πόσιμου νερού, καθώς και της οδηγίας για τα ύδατα κολύμβησης.
- Κατάστρωση ενωσιακής στρατηγικής για μη τοξικό περιβάλλον, η οποία υποστηρίζεται από εκτενή γνωσιακή βάση σχετικά με την έκθεση σε χημικές ουσίες και την τοξικότητά τους και ευνοεί την καινοτομία για αειφόρα υποκατάστατα.

- Έγκριση και εφαρμογή ενωσιακής στρατηγικής για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, η οποία περιλαμβάνει την ενσωμάτωση των παραμέτρων της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της διαχείρισης φυσικών καταστροφών στις βασικές πρωτοβουλίες και τομείς άσκησης πολιτικής της ΕΕ

Στόχοι Προτεραιότητας 4

Μεγιστοποίηση των οφελών της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ

Ειδικοί Στόχοι

- Πρόσβαση των πολιτών της ΕΕ σε σαφείς πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.
- Βελτίωση της εφαρμογής συγκεκριμένων νομοθετικών πράξεων για το περιβάλλον.
- Ενίσχυση της τήρησης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και διασφάλιση όρων ισότιμου ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.
- Ενίσχυση της πίστης και της εμπιστοσύνης των πολιτών στο περιβαλλοντικό δίκαιο της ΕΕ.
- Διευκόλυνση της τήρησης της αρχής της αποτελεσματικής νομικής προστασίας των πολιτών και των οργανώσεών τους.

Απαιτούνται ιδίως τα εξής:

- Καθιέρωση, σε εθνικό επίπεδο, συστημάτων ενεργού διάδοσης πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, σε συνδυασμό με επισκόπηση, σε ενωσιακό επίπεδο, των επιδόσεων των επιμέρους κρατών μελών.
- Σύναψη συμφωνιών εταιρικής σχέσης για την εφαρμογή μεταξύ κρατών μελών και της Επιτροπής.
- Επέκταση των δεσμευτικών κριτηρίων για αποτελεσματικές επιθεωρήσεις και επιτήρηση από μέρους των κρατών μελών στο ευρύτερο περιβαλλοντικό δίκαιο της ΕΕ και ανάπτυξη συμπληρωματικής δυναμικότητας ενωσιακής κλίμακας για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων στις οποίες συντρέχουν βάσιμοι λόγοι ανησυχίας, συνοδευόμενη από την υποστήριξη δικτύων επαγγελματιών.
- Σύσταση συνεπών και αποτελεσματικών μηχανισμών σε εθνικό επίπεδο για το χειρισμό των καταγγελιών που αφορούν την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.
- Εξασφάλιση της αντιστοιχίας των εθνικών διατάξεων περί πρόσβασης στη Δικαιοσύνη με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προώθηση της εξώδικης επίλυσης διαφορών ως μέσου εξεύρεσης συμβιβαστικών λύσεων για τις διαφορές στον τομέα του περιβάλλοντος.

Στόχος Προτεραιότητας 5

Βελτίωση της βάσης αποδεικτικών στοιχείων για την περιβαλλοντική πολιτική

Ειδικοί Στόχοι

- Βελτίωση της κατανόησης των αναδυόμενων περιβαλλοντικών και κλιματικών κινδύνων και της ικανότητάς για εκτίμηση και διαχείριση.
- Ενίσχυση της διεπαφής πολιτικής-επιστήμης στον τομέα του περιβάλλοντος.

Απαιτούνται ιδίως τα εξής:

- Συντονισμός και επικέντρωση των ερευνητικών προσπαθειών της ΕΕ και των κρατών μελών στην αντιμετώπιση βασικών κενών των γνώσεων σχετικά με το περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων από τα σημεία ανατροπής της περιβαλλοντικής ισορροπίας.
- Υιοθέτηση συστηματικής προσέγγισης της διαχείρισης κινδύνων.
- Απλούστευση, εξορθολογισμός και εκσυγχρονισμός της συλλογής, διαχείρισης και ανταλλαγής δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή.

Στόχος προτεραιότητας 6

Διασφάλιση των επενδύσεων στην περιβαλλοντική και την κλιματική πολιτική και διαμόρφωση σωστών τιμών

Ειδικοί Στόχοι

- Επίτευξη των στόχων της πολιτικής για το περιβάλλον και το κλίμα με οικονομικά αποδοτικό τρόπο και υποστήριξη των στόχων αυτών με επαρκή χρηματοδότηση.
- Αύξηση της ιδιωτικής χρηματοδότησης των δαπανών για το περιβάλλον και το κλίμα.

Απαιτούνται ιδίως τα εξής:

- Σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων που βλάπτουν το περιβάλλον, αύξηση της χρήσης αγορακεντρικών μέσων, στα οποία συγκαταλέγονται η φορολογία, η τιμολόγηση και η επιβολή τελών, και επέκταση των αγορών για περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των ενδεχόμενων δυσμενών κοινωνικών επιπτώσεων.
- Διευκόλυνση της πρόσβασης σε καινοτόμα χρηματοδοτικά μέσα και χρηματοδότηση για την οικοκαινοτομία.
- Επαρκής έκφραση περιβαλλοντικών και κλιματικών προτεραιοτήτων στις πολιτικές για τη στήριξη της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.
- Ειδικές προσπάθειες για να εξασφαλιστεί η πλήρης και αποδοτική χρησιμοποίηση της διαθέσιμης ενωσιακής χρηματοδότησης για περιβαλλοντική δράση, μεταξύ άλλων με την ουσιαστική βελτίωση της έγκαιρης απορρόφησής της βάσει του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της Ένωσης για την περίοδο 2014-2020 και τη διασφάλιση της διάθεσης του 20% του προϋπολογισμού για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή στις επιπτώσεις της, μέσω της ενσωμάτωσης της δράσης για το κλίμα.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή συστήματος αναφοράς και εντοπισμού των περιβαλλοντικών δαπανών που προβλέπονται στον προϋπολογισμό της ΕΕ, κυρίως όσων σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή και τη βιοποικιλότητα, το αργότερο το 2014.
- Ένταξη περιβαλλοντικών και κλιματικών παραμέτρων στη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, εφόσον αυτό έχει σημασία για τις προοπτικές αειφόρου οικονομικής μεγέθυνσης μεμονωμένων κρατών μελών και ενδείκνυται για τη διατύπωση ειδικών κατά χώρα συστάσεων.
- Εκπόνηση και εφαρμογή εναλλακτικών δεικτών πέραν του ΑΕΠ και συμπληρωματικών προς αυτό, για την παρακολούθηση του βαθμού αειφορίας της προόδου μας, και συνέχιση των

εργασιών που έχουν ως αντικείμενο την ενοποίηση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών δεικτών, συμπεριλαμβανομένης της λογιστικής απεικόνισης του φυσικού κεφαλαίου.

Στόχος προτεραιότητας 7

Βελτίωση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης και της συνοχής των πολιτικών

Ειδικό Στόχοι

- Χάραξη και εφαρμογή των τομεακών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών κατά τρόπο που να εξυπηρετεί τους σχετικούς με αυτές περιβαλλοντικούς και κλιματικούς σκοπούς και στόχους.

Απαιτούνται ιδίως τα εξής:

- Ενσωμάτωση όρων και κινήτρων που σχετίζονται με το περιβάλλον και το κλίμα στις πρωτοβουλίες άσκησης πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της επανεξέτασης και μεταρρύθμισης υφιστάμενων πολιτικών, καθώς και στις νέες πρωτοβουλίες, σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών.
- Διενέργεια συστηματικών εκ των προτέρων εκτιμήσεων των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων των πρωτοβουλιών άσκησης πολιτικής, σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών, για τη διασφάλιση της συνοχής και της αποτελεσματικότητάς τους.

Στόχος προτεραιότητας 8

Ενίσχυση της αειφορίας των πόλεων της ΕΕ

Ειδικό Στόχοι

- Εφαρμογή πολιτικών αειφόρου πολεοδομικού προγραμματισμού και σχεδιασμού στην πλειονότητα των πόλεων της ΕΕ.

Απαιτούνται ιδίως τα εξής:

- Καθορισμός και έγκριση ενός συνόλου κριτηρίων για την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των πόλεων, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων.
- Μέριμνα ώστε οι πόλεις να ενημερώνονται σχετικά με τη χρηματοδότηση για μέτρα βελτίωσης της αστικής αειφορίας και να έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση αυτή.

Στόχος προτεραιότητας 9

Αύξηση της αποτελεσματικότητας της ΕΕ όσον αφορά την αντιμετώπιση των περιφερειακών και παγκόσμιων περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων

Ειδικό Στόχοι

- Πλήρης ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της συνόδου κορυφής Ρίο+20 στις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ και αποτελεσματική συμβολή της ΕΕ στις παγκόσμιες προσπάθειες για την τήρηση των ανειλημμένων δεσμεύσεων, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από τις συμβάσεις του Ρίο.
- Αποτελεσματική στήριξη από την ΕΕ των εθνικών, περιφερειακών και διεθνών προσπαθειών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών και των κλιματικών προκλήσεων και για την εξασφάλιση αειφόρου ανάπτυξης.

- Μείωση των επιπτώσεων της κατανάλωσης στην ΕΕ στο περιβάλλον πέραν των συνόρων της.

Απαιτούνται ιδίως τα εξής:

- Καταβολή προσπαθειών για την έγκριση στόχων αειφόρου ανάπτυξης οι οποίοι: α) να καλύπτουν τους τομείς προτεραιότητας της χωρίς αποκλεισμούς πράσινης οικονομίας και ευρύτερες επιδιώξεις που συνδέονται με την αειφόρο ανάπτυξη, όπως ενέργεια κτλ, καθώς και οριζόντια ζητήματα, όπως η ισότητα, η κοινωνική ένταξη κτλ· β) να έχουν καθολική εφαρμογή, καλύπτοντας και τα τρία πεδία αειφόρου ανάπτυξης· γ) να αξιολογούνται και να συνοδεύονται από ποσοτικούς στόχους και δείκτες και δ) να είναι συνεκτικοί και ενσωματωμένοι στο πλαίσιο ανάπτυξης για τη μετά το 2015 περίοδο και να υποστηρίζουν τα μέτρα για το κλίμα.
- Καταβολή προσπαθειών προς την κατεύθυνση μιας αποτελεσματικότερης δομής των Ηνωμένων Εθνών για την αειφόρο ανάπτυξη, με την ενίσχυση του UNEP σύμφωνα με τα αποτελέσματα της συνόδου κορυφής Ρίο+20, ενώ παράλληλα συνεχίζεται η επιδίωξη της αναβάθμισης του καθεστώτος UNEP σε υπηρεσία του ΟΗΕ, και στήριξη των υπό εξέλιξη προσπαθειών για την ενίσχυση των συνεργιών μεταξύ των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών.
- Ενίσχυση του αντίκτυπου των διαφόρων πηγών χρηματοδότησης, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η φορολογία, η κινητοποίηση εγχώριων πόρων, οι ιδιωτικές επενδύσεις και οι νέες και καινοτόμες πηγές, και δημιουργία δυνατοτήτων χρησιμοποίησης της αναπτυξιακής βοήθειας για τη μόχλευση των εν λόγω άλλων πηγών χρηματοδότησης στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης που καθορίστηκε στο Ρίο, καθώς και στις πολιτικές της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών δεσμεύσεων για τη χρηματοδότηση των μέτρων που αφορούν το κλίμα και τη βιοποικιλότητα.
- Συνεργασία με τις χώρες-εταίρους με στρατηγικότερο τρόπο. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει την επικέντρωση της συνεργασίας: 1) με τους στρατηγικούς εταίρους, στην προώθηση των βέλτιστων πρακτικών στην εσωτερική περιβαλλοντική πολιτική και νομοθεσία και στη σύγκλιση θέσεων κατά τις πολυμερείς περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις· 2) με τις χώρες που καλύπτονται από την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, στη σταδιακή εναρμόνιση με τη βασική περιβαλλοντική και κλιματική πολιτική και νομοθεσία της ΕΕ και στην ενίσχυση της συνεργασίας για την αντιμετώπιση των περιφερειακών περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων· 3) με τις αναπτυσσόμενες χώρες, στη στήριξη των προσπαθειών τους για την προστασία του περιβάλλοντος, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη μείωση των φυσικών καταστροφών, καθώς και την τήρηση των διεθνών περιβαλλοντικών δεσμεύσεων, ως συμβολή στον περιορισμό της φτώχειας και στην αειφόρο ανάπτυξη.
- Συμμετοχή στις πολυμερείς περιβαλλοντικές διαδικασίες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η UNFCCC, η σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα και οι συμβάσεις για τις χημικές ουσίες, καθώς και σε άλλα συναφή φόρουμ, όπως ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας και ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός, με πιο συνεπή, προορατικό και αποτελεσματικό τρόπο, με σκοπό να εξασφαλιστεί η τήρηση των δεσμεύσεων για το 2020 σε ενωσιακό και παγκόσμιο επίπεδο και να επιτευχθεί συμφωνία για την ανάληψη διεθνούς δράσης μετά το 2020.
- Κύρωση όλων των βασικών πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών πολύ πριν από το 2020.

- Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σε παγκόσμιο πλαίσιο, της κατανάλωσης τροφίμων και άλλων βασικών αγαθών στην ΕΕ και των πιθανών μέτρων αντιμετώπισής τους.

Στο παράρτημα της πρότασης αυτής αναλύονται το πρόγραμμα δράσης, οι θεματικές προτεραιότητες, το ευνοϊκό πλαίσιο υλοποίησης, η αντιμετώπιση τοπικών, περιφερειακών και παγκόσμιων προκλήσεων και η παρακολούθηση της προόδου. Έπειτα από την έκδοση της πρότασης για αυτό το ενωσιακό πρόγραμμα δράσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε γνωμοδότηση από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) και από την Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΤΠ).

Έτσι, στις 20-21/03/2013 κατά την 488η σύνοδο ολομέλειας, η ΕΟΚΕ γνωμοδότησε, σημειώνοντας ότι η πρόταση για το γενικό ενωσιακό έβδομο ΠΔΠ είναι περισσότερο μια έκθεση σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος παρά ένα πραγματικά στρατηγικό πολιτικό έγγραφο ή πρόγραμμα δράσης, αφού δεν περιλαμβάνει σχεδόν καμία πρόταση για το πώς οι αποτυχίες των προηγούμενων ΠΔΠ μπορούν να μετριαστούν και δεν λαμβάνεται αρκετά σαφής θέση σχετικά με τις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής. Ωστόσο, σημείωσε ότι η κύρια προστιθέμενη πολιτική αξία του πλαισίου έγκειται στο ότι θα πρέπει να εγκριθεί από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, δημιουργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια ορισμένη συναίνεση μεταξύ των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Το γεγονός ότι το χρονοδιάγραμμα συμπίπτει με το δημοσιονομικό πλαίσιο 2014-2020 θα αποτελέσει σημαντικό πλεονέκτημα, εφόσον δημιουργηθούν οι απαραίτητες διασυνδέσεις. Ανάμεσα στις προτάσεις της ΕΟΚΕ είναι η ανάγκη το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να θέσουν ως στόχο στο έβδομο ΠΔΠ την ανάπτυξη μιας νέας συνολικής στρατηγικής βιωσιμότητας της ΕΕ, να ενσωματώσουν στρατηγικά την κοινωνία των πολιτών στο ΠΔΠ με τη θέσπιση ιδιαίτερου στόχου προτεραιότητας και να προστεθούν μέτρα που παρέχουν θετικά κίνητρα για την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Όσον αφορά τη γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, αυτή πραγματοποιήθηκε στις 30 Μαΐου στην 101η σύνοδο ολομέλειας, όπου επιδοκιμάστηκαν οι εννέα στόχοι που περιγράφονται στην πρόταση της Επιτροπής. Ωστόσο, η ΕΤΠ διερωτάται αν και με ποιόν τρόπο θα μπορέσουν να υλοποιηθούν οι συγκεκριμένοι στόχοι, με αποτέλεσμα να προτείνει ορισμένους τρόπους με τους οποίους οι στόχοι θα είναι περισσότερο εφαρμόσιμοι. Μερικές από αυτές τις προτάσεις είναι η εφαρμογή όλων των Οδηγιών που αφορούν το περιβάλλον (ύδατα, βιοποικιλότητα κτλ), η διενέργεια αποτελεσματικών επιθεωρήσεων για επαγρύπνηση σε θέματα περιβάλλοντος, ενώ σημειώνονται προτάσεις και ανά τομείς περιβάλλοντος, όπως η ευθυγράμμιση των τομεακών πολιτικών της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (ανώτατες τιμές σε επίπεδο ΕΕ) με την πολιτική της ΕΕ για τις εκπομπές ρύπων (μέτρα της ΕΕ στην πηγή) κτλ. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ΕΤΠ προχωρεί σε συγκεκριμένες προτάσεις τροπολογίας που αφορούν το παράρτημα και τροποποιεί σε διάφορα σημεία το κείμενο που προτείνει η Επιτροπή.

Με βάση όλες τις παραπάνω γνωμοδοτήσεις, στις 20/06/2013 επετεύχθη πολιτική συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το νέο γενικό ενωσιακό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον έως το 2020 «*Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας*».

11.5. Ατμοσφαιρική ρύπανση - θόρυβος

Η Οδηγία-Πλαίσιο (2008/50/ΕΚ) «για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη» έχει ως στόχο την ανάπτυξη κοινής στρατηγικής αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Η Οδηγία ενοποιεί την Οδηγία πλαίσιο για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, τρεις από τις τέσσερις θυγατρικές Οδηγίες (96/62, 99/30, 2002/3) και θεσπίζει πρότυπα και ορίζει επιδιωκόμενα χρονοδιαγράμματα για τη μείωση των συγκεντρώσεων των αιρούμενων σωματιδίων, τα οποία αποτελούν ήδη αντικείμενο νομοθετικών ρυθμίσεων και συγκαταλέγονται στους πλέον επικίνδυνους για την ανθρώπινη υγεία ρύπους. Η νέα Οδηγία προέκυψε από την ανάγκη να εφαρμοστεί μια συνολική και συνεκτική πολιτική για όλους τους αέριους ρύπους που κρίνεται ότι επιδρούν βλαπτικά στον άνθρωπο και το περιβάλλον, αντί της αποσπασματικής αντιμετώπισης με επιμέρους Οδηγίες για ορισμένους ρύπους που υπήρχε μέχρι τώρα.

Για να προστατευθεί η ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον γενικότερα, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να καταπολεμηθούν οι εκπομπές ρύπων στην πηγή και να εντοπισθούν και να εφαρμοσθούν τα αποτελεσματικότερα μέτρα για τη μείωση των εκπομπών σε τοπικό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Γι' αυτόν το λόγο θα πρέπει να αποφεύγονται, να προλαμβάνονται ή να μειώνονται οι εκπομπές επικίνδυνων ατμοσφαιρικών ρύπων, θέτοντας παράλληλα κατάλληλους στόχους για τον ατμοσφαιρικό αέρα που να λαμβάνουν υπόψη τα αντίστοιχα πρότυπα, τις κατευθυντήριες γραμμές και τα προγράμματα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και της ΕΕ.

Επίσης, εκδόθηκε η αναθεωρημένη οδηγία 2009/30/ΕΕ για την ποιότητα των καυσίμων «με την οποία τροποποιείται η οδηγία 98/70/ΕΚ όσον αφορά τις προδιαγραφές για τη βενζίνη, το ντίζελ και το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης και την καθιέρωση μηχανισμού για την παρακολούθηση και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τροποποιείται η οδηγία 1999/32/ΕΚ του Συμβουλίου όσον αφορά την προδιαγραφή των καυσίμων που χρησιμοποιούνται στα πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας και καταργείται η οδηγία 93/12/ΕΟΚ». Στην οδηγία αυτή διατυπώνεται η απαίτηση για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 6% στον κύκλο ζωής των καυσίμων στον τομέα των μεταφορών έως το 2020. Μία επιπλέον μείωση κατά 4% έως το 2020 θα επανεξεταστεί το 2012. Η οδηγία ορίζει επίσης τα κριτήρια βιωσιμότητας για βιοκαύσιμα που θα βοηθήσουν στην επίτευξη αυτής της μείωσης. Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) από τη ναυτιλία, η οποία ευθύνεται για 2-3% των παγκόσμιων εκπομπών, αυξάνονται κατά 3-4% ετησίως. Η Επιτροπή προβλέπει τη θέσπιση νομοθεσίας για τη μείωσή τους.

Η Οδηγία για το Θόρυβο έχει ως αντικείμενο την καταπολέμηση του θορύβου που αντιλαμβάνονται οι πληθυσμοί στους δομημένους χώρους, στα δημόσια πάρκα ή σε άλλους ήρεμους τόπους ενός οικισμού, στις ήρεμες ζώνες της υπαίθρου, δίπλα στα σχολεία, στα πέριξ των νοσοκομείων καθώς και σε άλλα, ευαίσθητα στον θόρυβο, κτίρια και ζώνες. Δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση του θορύβου που παράγεται από το ίδιο το εκτιθέμενο άτομο, στο θόρυβο που προέρχεται από οικιακές δραστηριότητες, στο θόρυβο από τους γείτονες, στο θόρυβο που γίνεται αντιληπτός στους χώρους εργασίας ή στο εσωτερικό των μέσων μεταφοράς, ούτε στο θόρυβο που προέρχεται από στρατιωτικές δραστηριότητες στις στρατιωτικές ζώνες.

Στο πλαίσιο της Οδηγίας θεσπίστηκε η διαδικασία κατάρτισης Χαρτών Θορύβου για αστικές περιοχές και η υλοποίηση Σχεδίων Δράσης. Τα Σχέδια Δράσεως στοχεύουν στη διαχείριση των

προβλημάτων θορύβου και των επιπτώσεων του θορύβου, συμπεριλαμβανομένου, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο, του περιορισμού του θορύβου. Οφείλουν να ανταποκρίνονται στις ελάχιστες προδιαγραφές τις καθοριζόμενες στο παράρτημα V της οδηγίας. Τα μέτρα που περιλαμβάνονται στα σχέδια δράσεως επαφίενται στη διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών, πλην όμως πρέπει να ανταποκρίνονται στις προτεραιότητες που ενδέχεται να προκύψουν από την υπέρβαση κάθε ισχύουσας οριακής τιμής ή από την εφαρμογή άλλων κριτηρίων εκ μέρους των κρατών μελών και να εφαρμόζονται, ιδιαίτερα, στις σημαντικότερες ζώνες που καθορίζει η στρατηγική χαρτογράφηση. Το αργότερο στις 18 Ιουλίου 2005, τα κράτη μέλη θα δημοσιοποιήσουν τα στοιχεία σχετικά με τις αρχές και τους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την κατάρτιση και, ενδεχομένως, την έγκριση των Σχεδίων Δράσεως. Το αργότερο στις 18 Ιουλίου 2008, πρέπει να έχουν καταρτιστεί Σχέδια Δράσεως για τους μεγάλους οδικούς άξονες των οποίων η κίνηση υπερβαίνει τα 6 εκατομμύρια οχημάτων ετησίως, τους σιδηροδρομικούς άξονες των οποίων η κίνηση υπερβαίνει τους 60.000 επιβάτες ετησίως, τα μεγάλα αεροδρόμια και τα αστικά συγκροτήματα άνω των 250.000 κατοίκων. Το αργότερο στις 18 Ιουλίου 2013, πρέπει να έχουν καταρτιστεί Σχέδια Δράσεως για το σύνολο των μεγάλων αστικών συγκροτημάτων και των μεγάλων αεροδρομίων, οδικών και σιδηροδρομικών αξόνων. Τα Σχέδια Δράσεως επανεξετάζονται σε περίπτωση σημαντικών εξελίξεων που επηρεάζουν την κατάσταση όσον αφορά το θόρυβο και, οπωσδήποτε, ανά πενταετία.

11.6. Ύδατα

11.6.1. Διαχείριση Υδάτων - εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60/ΕΚ (& επιμέρους Οδηγίες)

Κεντρικός πυλώνας για τη διαχείριση υδάτων είναι η Οδηγία Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ, η οποία ενσωματώθηκε με τον Ν.3100/2003 όπως αυτός τροποποιήθηκε από το Ν. 4117/2013.

Ως Οδηγία Πλαίσιο, η 60/2000/ΕΚ, έρχεται να συστηματοποιήσει και να ενοποιήσει μια σειρά πολιτικών και θεσμικών υποχρεώσεων που σχετίζονται με επιμέρους ζητήματα προστασίας και διαχείρισης των υδατικών πόρων, όπως αναφέρονται:

- Η Οδηγία 76/160/ΕΟΚ περί της ποιότητας των υδάτων κολυμβήσεως
- Η Οδηγία 80/778/ΕΟΚ περί της ποιότητας του πόσιμου νερού και η Οδηγία 98/83/ΕΚ με την οποία αντικαταστάθηκε, σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης
- Η Οδηγία 96/82/ΕΚ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες» («SEVESO II»)
- Η Οδηγία 91/271/ΕΟΚ για την επεξεργασία και διάθεση αστικών λυμάτων
- Η Οδηγία 91/676/ΕΟΚ για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης

- Η Οδηγία 96/61/ΕΚ σχετικά με την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης (Integrated Prevention Pollution Control, I.P.P.C.)
- Η Οδηγία 2006/118/ΕΚ για την προστασία των υπόγειων νερών από την ρύπανση και την υποβάθμιση
- Η Οδηγία 2007/60/ΕΚ για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας.

Επιπλέον, στην ίδια κατηγορία εντάσσονται και οι μεταγενέστερες της 2000/60/ΕΚ:

- Οδηγία για την προστασία των υπόγειων υδάτων (2006/118/ΕΚ).
- Οδηγία για τις ουσίες προτεραιότητας (2008/105/ΕΚ).
- Οδηγία 2006/11/ΕΚ για τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες.

Η *Οδηγία* δημιουργεί **το πλαίσιο** για τη διατήρηση και προστασία της ποσότητας και ποιότητας όλων των ΥΣ, το οποίο:

- **αποτρέπει** την περαιτέρω υποβάθμιση, και προστατεύει και βελτιώνει την κατάσταση όλων των υδατικών πόρων,
- **προωθεί** τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων, μέσω της μακροπρόθεσμης προστασίας των διαθέσιμων υδατικών πόρων,
- **ενισχύει** την προστασία του υδατικού περιβάλλοντος με την εφαρμογή μέτρων για τη μείωση της απόρριψης ρυπαντικών ουσιών και την εξάλειψη της απόρριψης τοξικών ρυπαντών με βάση κατάλογο προτεραιότητας,
- **διασφαλίζει** την προοδευτική μείωση της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων,
- **συμβάλλει** στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων ακραίων φαινομένων, πλημμύρων και ξηρασίας.

Για την επίτευξη του σκοπού αυτού θεσπίζεται μια σειρά ρυθμίσεων που επιχειρούν:

- να επιτύχουν τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της καλής κατάστασης των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων μέχρι το 2015,
- να ενοποιήσουν και να συμπληρώσουν την προηγούμενη αποσπασματική ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα νερά,
- να προσεγγίσουν τη διαχείριση των υδατικών πόρων σε επίπεδο υδατικής περιφέρειας, η οποία νοείται αποτελούμενη από μία ή περισσότερες γειτονικές λεκάνες απορροής μαζί με τα συναφή υπόγεια και παράκτια ύδατα, ορίζοντας για την άσκησή της την αρμόδια αρχή,
- να ασκήσουν τη διαχείριση των υδατικών πόρων βάσει προγραμμάτων - σχεδίων διαχείρισης υδατικής περιφέρειας, τα οποία θα καταρτίσει κάθε ΚΜ και τα οποία θα περιλαμβάνουν τη γενική περιγραφή των χαρακτηριστικών της περιοχής, τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην ποσότητα και την ποιότητα των υδατικών πόρων, τις χρήσεις του ύδατος κλπ,
- να διασφαλίσουν ρεαλιστική τιμολόγηση όλων των υπηρεσιών, που σχετίζονται με τη χρήση του νερού.

11.6.2. Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων Υ.Δ. 5

Για την επίτευξη του στόχου αυτού καταρτίζονται σε επίπεδο Υδατικού Διαμερίσματος που περιλαμβάνει μία ή περισσότερες ΠΛΑΠ Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων

Το κύριο μέσο για την εφαρμογή των ΣΔ είναι το πρόγραμμα μέτρων, το οποίο αποσκοπεί τόσο στην προστασία από υποβάθμιση όσο και στην αποκατάσταση των Υδατικών Συστημάτων. Κάθε πρόγραμμα μέτρων περιλαμβάνει τα "βασικά" μέτρα και, όπου απαιτείται, "συμπληρωματικά" μέτρα.

Το πρόγραμμα μέτρων είναι το εργαλείο αντιμετώπισης των πιέσεων που έχουν προσδιοριστεί και στοχεύει στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της Οδηγίας.

Τα βασικά μέτρα διακρίνονται σε δύο επιμέρους ομάδες μέτρων:

Η πρώτη ομάδα βασικών μέτρων αφορά σε μέτρα που απαιτούνται για την εφαρμογή της Κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία των υδάτων, τα οποία περιλαμβάνουν, σύμφωνα με το άρθρο 11(3) της Οδηγίας, τα μέτρα που απαιτούνται δυνάμει της νομοθεσίας που προσδιορίζεται στο άρθρο 10 και στο τμήμα Α του παραρτήματος VI της Οδηγίας. Τα μέτρα αυτά απαιτούνται σύμφωνα με τις Οδηγίες που αναφέρθηκαν παραπάνω και την αντίστοιχη εθνική νομοθεσία.

Σημειώνεται πως τα Βασικά Μέτρα που αφορούν στις παραπάνω οδηγίες είναι (εξ ορισμού) η ίδια η εφαρμογή τους. Τυχόν πρόσθετες ενέργειες, αναφέρονται ως «προγραμματιζόμενες δράσεις».

Η δεύτερη ομάδα βασικών μέτρων αφορά σε μέτρα που προκύπτουν από την υποχρέωση εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και ειδικότερα, όπως προσδιορίζονται στο Άρθρο 11 (3β÷3ιβ) σε μέτρα που εμπίπτουν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Μέτρα για εφαρμογή αρχής ανάκτησης του κόστους (Άρθρο 9)
- Μέτρα προαγωγής μιας αποτελεσματικής και βιώσιμης χρήσης ύδατος προκειμένου να μην διακυβεύεται η επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων (Άρθρο 4)
- Μέτρα διαφύλαξης της ποιότητας του πόσιμου ύδατος για να μειωθεί η απαιτούμενη επεξεργασία για την παραγωγή του (Άρθρο 7)
- Ελέγχους σχετικά με τις απολήψεις και την ταμίευση γλυκών υδάτων συμπεριλαμβανομένων αδειοδοτήσεων, κατάρτισης μητρώου κ.α.
- Ελέγχους σχετικά με την τεχνική ανατροφοδότηση των συστημάτων υπόγειων υδάτων αδειοδοτήσεων, μόνο ως προς το αν η προέλευση των υδάτων θέτει σε κίνδυνο την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων
- Μέτρα και ελέγχους για τις σημειακές πηγές απορρίψεων που ενδέχεται να προκαλέσουν ρύπανση (Άρθρα 10, 16)
- Μέτρα και ελέγχους για τις διάχυτες πηγές απορρίψεων που ενδέχεται να προκαλέσουν ρύπανση.
- Ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά, τα συμπληρωματικά μέτρα, σύμφωνα με το μέρος Β του παραρτήματος VI της Οδηγίας μπορεί να είναι:

- νομοθετικά μέτρα,

- ο διοικητικά μέτρα,
- ο οικονομικά ή φορολογικά μέτρα,
- ο περιβαλλοντικές συμφωνίες μετά από διαπραγμάτευση,
- ο έλεγχοι εκπομπής,
- ο κώδικες ορθών πρακτικών,
- ο ανασύσταση και αποκατάσταση περιοχών υγροτόπων,
- ο έλεγχος απολήψεων, ιδίως προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης υπεραντλήσεων,
- ο μέτρα διαχείρισης της ζήτησης, μεταξύ άλλων προώθηση της προσαρμοσμένης γεωργικής παραγωγής, όπως π.χ. καλλιέργειών χαμηλών απαιτήσεων σε νερό, σε περιοχές που υποφέρουν από ανομβρία,
- ο μέτρα αποτελεσματικότητας και επαναχρησιμοποίησης, μεταξύ άλλων προώθηση τεχνολογιών αποτελεσματικής χρήσης ύδατος στη βιομηχανία και αρδευτικές τεχνικές εξοικονόμησης ύδατος,
- ο έργα δομικών κατασκευών, τα οποία εξετάζονται σε συνδυασμό με τα προγραμματιζόμενα έργα στο ΥΔ.
- ο εγκαταστάσεις αφαλάτωσης,
- ο έργα αποκατάστασης υφιστάμενων υποδομών, ιδίως έργα βελτίωσης υποδομών συλλογής, αποθήκευσης και μεταφοράς / διανομής νερού για ύδρευση ή άρδευση, με σκοπό τη μείωση των απωλειών και τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων,
- ο τεχνητή επαναπλήρωση υδροφόρων στρωμάτων,
- ο εκπαιδευτικά έργα,
- ο έργα έρευνας, ανάπτυξης και επίδειξης,
- ο λοιπά σχετικά μέτρα.

Σε Σχέση με την Οικολογική Κατάσταση για κάθε κατηγορία επιφανειακών υδάτων προτάθηκαν, στο πλαίσιο του Διαχειριστικού Σχεδίου του Υδατικού Διαμερίσματος της Ηπείρου, όρια γενικών φυσικοχημικών παραμέτρων, που αποτελούν και τους αντίστοιχους περιβαλλοντικούς στόχους, τα οποία έχουν προκύψει από συν-αξιολόγηση δεδομένων βιβλιογραφικών αναφορών και την εμπειρία άλλων Κρατών Μελών. Οι τιμές αφορούν στο όριο μεταξύ καλής και μέτριας κατάστασης, το οποίο σύμφωνα με το γενικό σχήμα ταξινόμησης καθορίζει τη δυνατότητα υποβιβασμού της μετρούμενης με βάση τα Βιολογικά Ποιοτικά Στοιχεία οικολογικής κατάστασης ενός υδάτινου σώματος από την καλή στη μέτρια.

Αναπόσπαστο μέρος των περιβαλλοντικών στόχων, που ορίζονται στο Άρθρο 4 της ΟΠΥ, είναι οι «εξαιρέσεις». Οι εξαιρέσεις αναφέρονται σε υδατικά σώματα τα οποία βάση συγκεκριμένων αιτιών δεν είναι δυνατό να επέλθει ή να πιστοποιηθεί το διαχειριστικό αποτέλεσμα και για το λόγο αυτό δύνονται προσωρινές εξαιρέσεις έως και μακροπρόθεσμες παρεκκλίσεις από το στόχο "καλή κατάσταση ως το 2015". Συνολικά για 38 υδάτινα σώματα, δηλαδή ποσοστό 35,8% του συνόλου

των επιφανειακών υδάτινων σωμάτων του Υδατικού Διαμερίσματος Ηπείρου (συνολικά 106 επιφανειακά υδάτινα σώματα).

Στους δύο παρακάτω πίνακες καταγράφονται τα υδάτινα σώματα που χαρακτηρίζονται προστατευόμενα από το ΣΔ

Επιφάνεια

Όνομα επιφανειακού Υδάτινου Σώματος	Κωδικός επιφανειακού Υδάτινου Σώματος	ΕΤΗΣΙΟΣ ΟΓΚΟΣ ΑΠΟΛΗΨΗΣ (m ³)	ΜΕΣΟΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΣ ΟΓΚΟΣ ΑΠΟΛΗΨΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΕΡΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (m ³)
ΛΟΥΡΟΣ Π. 4	GR0546R000200081N	10.616.025	48.520
ΛΟΥΡΟΣ Π. 5	GR0546R000200082N	άγνωστο	άγνωστο

Όνομα υπόγειου Υδατικού Συστήματος	Κωδικός υπόγειου Υδατικού Συστήματος	Παρατηρήσεις
Υδρολογική Λεκάνη Αώου		
Σύστημα Τύμφης	GR0500100	Υδρευση Δήμων Ζαγορίου, Κόνιτσας
Σύστημα υδροφορών Σμόλικα-Μαυροβουνίου	GR0500230	Υδρευση Δήμου Κόνιτσας
Υδρολογική Λεκάνη Καλαμά		
Σύστημα Μουργκάνας	GR050A060	Υδρευση Δήμων Φιλιατών, Πωγωνίου
Σύστημα Μέσου Ρου Καλαμά	GR0500080	Υδρευση Δήμων Φιλιατών, Σουλίου
Σύστημα Κασιδιάρη	GR0500120	Υδρευση Δήμων Πωγωνίου και Ζίτσας
Σύστημα Μιτσικελίου-Βελλά	GR0500180	Υδρευση Δήμου Πωγωνίου, Ιωαννιτών, Ζαγορίου
Σύστημα Πωγωνιανής	GR0500190	Υδρευση Δήμου Πωγωνίου
Σύστημα Κουρέντων	GR0500210	Υδρευση Δήμου Ζίτσας
Υδρολογική Λεκάνη Λούρου		
Σύστημα Λούρου	GR0500150	Υδρευση Δήμων Δωδώνης, Ιωαννιτών, Αρταίων, Ζηρού, Νικ.Σκουφά, Πρέβεζας, Λευκάδας. Οι πηγαίες εκφορτίσεις των πηγών Αγ. Γεωργίου αποτελούν την σημαντικότερη πηγή υδροδότησης της περιοχής με σημαντική μεταφορά νερού μέχρι και την Λευκάδα.
Υδρολογική Λεκάνη Αχέροντος		
-	-	-
Υδρολογική Λεκάνη Αράχθου		
-	-	-
Υδρολογική Λεκάνη Κέρκυρας - Παξών		
-	-	-

Παράλληλα, το ΣΔ ορίζει τις λοιπές περιοχές προστασίας (οικονομικών ειδών, ακτές κολύμβησης κ.ο.κ.) καθώς και τους ευαίσθητους αποδέκτες οι οποίοι είναι:

Ευαίσθητη Περιοχή	Σχετικά Υδάτινα Σώματα	
	Κωδικός	Ονομασία
ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ	GR0513C0007N	Βόρειος Αμβρακικός κόλπος
ΜΕΤΣΟΒΙΤΙΚΟΣ (Παραπόταμος Ποταμού Αράχθου)	GR0514R000208067N	ΜΕΤΣΟΒΙΤΙΚΟΣ Π. 2
	GR0514R000208066H	ΜΕΤΣΟΒΙΤΙΚΟΣ Π. 1
ΠΟΤΑΜΟΣ ΑΡΑΧΘΟΣ	GR0514R000200056N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 5
	GR0514R000210071N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 11
	GR0514R000210069N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 10
	GR0514R000200065N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 8
	GR0514R000200054N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 3
	GR0514R000200063N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 6
	GR0514R000200055N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 4
	GR0514R000200064N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 7
	GR0514R000203068N	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 9
	GR0514R000201050H	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 2
	GR0514R000200051H	ΑΡΑΧΘΟΣ Π. 2

Ευαίσθητη Περιοχή	Σχετικά Υδάτινα Σώματα	
	Κωδικός	Ονομασία
ΠΟΤΑΜΟΣ ΛΟΥΡΟΣ	GR0546R000200081N	ΛΟΥΡΟΣ Π. 4
	GR0546R000201077N	ΛΟΥΡΟΣ Π. 1
	GR0546R000200080H	ΛΟΥΡΟΣ Π. 3
	GR0546R000200078N	ΛΟΥΡΟΣ Π. 2
	GR0546R000200082N	ΛΟΥΡΟΣ Π. 5
ΤΑΦΡΟΣ ΛΑΨΙΣΤΑ*	GR0512R000212139A	ΤΑΦΡΟΣ ΛΑΨΙΣΤΑ
ΛΙΜΝΗ ΠΑΜΒΩΤΙΔΑ*	GR0512L000000004H	ΛΙΜΝΗ ΠΑΜΒΩΤΙΔΑ

* Η Τάφρος Λαψίστα και η Λίμνη Παμβώτιδα προτείνονται από το υπό μελέτη Σχέδιο Διαχείρισης Νερών ως ευαίσθητοι αποδέκτες σε ότι αφορά τα αστικά λύματα.

11.6.3. Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική 2008/56/ΕΚ & εναρμόνιση με ελληνικό δίκαιο (Ν.3983/2011)

Το 2008, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ε.Ε., εξέδωσαν την Οδηγία 2008/56/ΕΚ «περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον», τη λεγόμενη και οδηγία – πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική. Η οδηγία αυτή καθιερώνει το πλαίσιο εντός του οποίου τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να επιτύχουν ή να διατηρήσουν καλή περιβαλλοντική κατάσταση για το θαλάσσιο περιβάλλον το αργότερο έως το έτος 2020. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, θα αναπτυχθούν και θα εφαρμοστούν στρατηγικές για τα θαλάσσια ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία των κρατών μελών, με τη παράλληλη λήψη μέτρων, τα οποία:

- Εξασφαλίζουν την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, προλαμβάνουν την επιδείνωσή του ή, όταν αυτό είναι δυνατόν, αποκαθιστούν τα θαλάσσια οικοσυστήματα, σε περιοχές όπου αυτά έχουν υποστεί αρνητικές επιδράσεις·
- Προλαμβάνουν και μειώνουν τις εναποθέσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον, με στόχο τη σταδιακή εξαφάνιση της ρύπανσης για να εξασφαλίσουν ότι δεν θα υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις ή κίνδυνοι για τη θαλάσσια βιοποικιλότητα, τα θαλάσσια οικοσυστήματα, την ανθρώπινη υγεία ή τις θεμιτές χρήσεις της θάλασσας.

Τα θαλάσσια ύδατα των κρατών μελών αποτελούν συστατικό στοιχείο των εξής θαλάσσιων περιοχών:

- της Βαλτικής Θάλασσας
- του Βορειανατολικού Ατλαντικού Ωκεανού
- της Μεσογείου Θάλασσας
- της Μαύρης θάλασσας,

ενώ τα κράτη μέλη δύνανται να εφαρμόζουν την οδηγία αναφερόμενα σε υποδιαίρεσεις των παραπάνω θαλάσσιων περιοχών, εφόσον η οριοθέτηση ανάλογων υποδιαίρεσεων συμφωνεί προς τις εξής θαλάσσιες υποπεριοχές:

- στο Βορειανατολικό Ατλαντικό
 - στην ευρύτερη Βόρεια Θάλασσα, συμπεριλαμβανομένου του Kattegat και του διαύλου της Μάγχης,
 - στην Κελτική Θάλασσα
 - στον Βισκαϊκό Κόλπο και στις Ιβηρικές ακτές,
 - στον Ατλαντικό, στη Μακαρονησιακή βιογεωγραφική περιοχή, που ορίζεται από τα θαλάσσια ύδατα που περιβάλλουν τις Αζόρες Νήσους και τη Μαδέρα καθώς και τις Κανάριες Νήσους
- στη Μεσόγειο Θάλασσα:
 - στη Δυτική Μεσόγειο,
 - στην Αδριατική,
 - στο Ιόνιο Πέλαγος και στην Κεντρική Μεσόγειο,
 - στο Αιγαίο Πέλαγος – Ανατολική Μεσόγειο.

Έτσι, σύμφωνα με την οδηγία 2008/56/ΕΚ και την παραπάνω υποδιαίρεση, κάθε κράτος μέλος, αναπτύσσει μια θαλάσσια στρατηγική των υδάτων, ακολουθώντας τα βήματα που αναφέρονται στα άρθρα της οδηγίας και συνοψίζονται: α) στην προετοιμασία με την αξιολόγηση, τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης (ειδική αναφορά και στο Παράρτημα I της οδηγίας), τη θέσπιση περιβαλλοντικών στόχων (Παράρτημα IV), τα προγράμματα παρακολούθησης (Παράρτημα V), β) στα προγράμματα μέτρων (Παράρτημα VI) και γ) στην επικαιροποίηση, τις εκθέσεις και την ενημέρωση του κοινού.

Το 2011, με το Νόμο 3983 «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος», η οδηγία 2008/56/ΕΚ εναρμονίστηκε πλήρως με το εθνικό δίκαιο (ΦΕΚ 144 Α'/17.06.2011). Σε αυτό το νόμο, σημειώνονται οι ίδιοι ακριβώς στόχοι με την οδηγία, καθώς και η θαλάσσια περιοχή και οι υποπεριοχές, που υπάγονται στην κυριαρχία της Ελληνικής Δημοκρατίας ή εντός των οποίων αυτή ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα ή δικαιοδοσία και αφορά την περιοχή της Μεσογείου και τις ακόλουθες θαλάσσιες υποπεριοχές:

- α) την Αδριατική Θάλασσα,
- β) το Ιόνιο Πέλαγος και την Κεντρική Μεσόγειο,

γ) το Αιγαίο Πέλαγος- Την Ανατολική Μεσόγειο (Θάλασσα του Λεβάντε).

1.: Η βιοποικιλότητα διατηρείται. Η ποιότητα και η παρουσία των ενδιαιτημάτων και η κατανομή και αφθονία των ειδών είναι σύμφωνα με τις επικρατούσες φυσιογραφικές, γεωγραφικές και κλιματικές συνθήκες:

- 1) Διατήρηση του πληθυσμού της Μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus* στα ελληνικά ύδατα.
- 2) Απογραφή του πληθυσμού της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* που αναπαράγεται στις ελληνικές ακτές και διατήρηση των περιοχών ωοτοκίας.
- 3) Διατήρηση και χαρτογράφηση των λειμώνων του φανερόγαμου *Posidonia oceanica*.
- 4) Απογραφή της έκτασης του καταλαμβάνουν τα βιογενή ιζήματα τύπου Maerl.
- 5) Διατήρηση των βενθικών κοινοτήτων της μακροπανίδας και της δομής των πλαγκτονικών κοινοτήτων.

2: «Τα μη αυτόχθονα είδη που εισέρχονται εξαιτίας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων είναι σε επίπεδα που δεν αλλοιώνουν δυσμενώς τα οικοσυστήματα.»

- 1) Η απογραφή των χωροκατακτητικών ξενικών ειδών και των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων στα θαλάσσια οικοσυστήματα.

3: «Οι πληθυσμοί των εμπορικά εκμεταλλεύσιμων ιχθύων, μαλακίων και οστρακόδερμων βρίσκονται σε ασφαλή βιολογικά όρια, παρουσιάζοντας μια κατανομή του πληθυσμού κατά ηλικία και κατά μέγεθος που είναι ενδεικτική της καλής κατάστασης του αποθέματος»

- 1) Παρακολούθηση των δεικτών «Αλιευτική θνησιμότητα» (F/Fmsy) και «Αναπαραγωγική βιομάζα» (B/Bmsy) χαρακτηριστικών βενθοπελαγικών ειδών.
- 2) Παρακολούθηση του δείκτη «Αλιευτική εκμετάλλευση» χαρακτηριστικών πελαγικών ειδών
- 3) Συσχέτιση των αλιευτικών δραστηριοτήτων με τους καθορισθέντες δείκτες.

4: «Όλα τα στοιχεία των θαλάσσιων τροφικών δικτύων, στο βαθμό που είναι γνωστά, υπάρχουν σε φυσιολογική αφθονία και ποικιλότητα και σε επίπεδα ικανά να εξασφαλίσουν τη μακροπρόθεσμη αφθονία των ειδών και τη διατήρηση της πλήρους αναπαραγωγικής τους δυναμικότητας».

- 1) Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της ισορροπίας της βιομάζας στα ανώτερα τροφικά επίπεδα προς το σύνολο του αλιεύματος των βενθοπελαγικών ψαριών.

5: «Ο ανθρωπογενής ευτροφισμός ελαχιστοποιείται, και ιδίως οι δυσμενείς επιπτώσεις του, όπως απώλειες της βιοποικιλότητας, υποβάθμιση του οικοσυστήματος, η έξαρση επιβλαβούς φυκοπλαγκτού και η έλλειψη οξυγόνου στον βυθό των θαλασσών».

- 1) Μείωση του εισερχόμενου στο θαλάσσιο περιβάλλον οργανικού φορτίου και θρεπτικών συστατικών από σημειακές και μη σημειακές πηγές.

2) Μείωση της νιτρορυπάνσης από γεωργικές δραστηριότητες στα Πλαίσια των Κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής προκειμένου να περιοριστούν τα φορτία θρεπτικών συστατικών που καταλήγουν στους υδάτινους αποδέκτες.

6: «Η ακεραιότητα του θαλάσσιου βυθού είναι σε επίπεδο τέτοιο που να εξασφαλίζει ότι η δομή και οι λειτουργίες των οικοσυστημάτων διασφαλίζονται και τα βενθικά ιδίως οικοσυστήματα δεν επηρεάζονται δυσμενώς».

1) Χαρτογράφηση των ευαίσθητων βενθικών ενδιαιτημάτων.

2) Διατήρηση της ισορροπίας της βενθικής μακροπανίδας

7.«Η μόνιμη μεταβολή των υδρογραφικών συνθηκών δεν επηρεάζει δυσμενώς τα θαλάσσια οικοσυστήματα».

1) Πρόληψη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις ανθρωπογενούς προέλευσης μόνιμες μεταβολές των υδρογραφικών συνθηκών που έχουν τοπικό χαρακτήρα.

8: «Οι συγκεντρώσεις ρυπογόνων ουσιών βρίσκονται σε επίπεδα που δεν προκαλούν επιπτώσεις ρύπανσης».

1) Η εξειδίκευση των επιδράσεων των ρυπογόνων ουσιών και ο προσδιορισμός των επικρατούσων τάσεων της συγκέντρωσης των ουσιών αυτών στην υδάτινη στήλη, τα ιζήματα, τους θαλάσσιους οργανισμούς και τα οικοσυστήματα.

9: «Οι ρυπογόνες ουσίες σε ψάρια και άλλα θαλασσινά που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση δεν υπερβαίνουν τα επίπεδα που θεσπίζονται από την Κοινοτική νομοθεσία ή άλλα συναφή πρότυπα».

1) Η διατήρηση των ρυπογόνων ουσιών σε ψάρια και άλλα θαλασσινά που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση σε επιτρεπόμενα επίπεδα.

10: «Οι ιδιότητες και οι ποσότητες των απορριμμάτων στη θάλασσα δεν βλάπτουν το θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον».

1) Η μείωση των απορριμμάτων ανθρωπογενούς προέλευσης στις ακτές και το θαλάσσιο περιβάλλον.

11: «Η εισαγωγή ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου και του υποθαλάσσιου θορύβου, βρίσκεται σε επίπεδα που δεν επηρεάζει δυσμενώς το θαλάσσιο περιβάλλον».

1) Ο έλεγχος των επιπέδων ενέργειας ώστε να μην επηρεάζουν δυσμενώς το θαλάσσιο περιβάλλον

11.6.4. Θαλάσσια Στρατηγική για την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος (COM(2012) 713)

Στις 30 Νοεμβρίου 2012, η Ευρωπαϊκή επιτροπή παρουσιάζει μια ανακοίνωση για τη θαλάσσια στρατηγική για την Αδριατική θάλασσα και το Ιόνιο πέλαγος, σε μια προσπάθεια να αξιολογήσει τις ανάγκες και το δυναμικό των δραστηριοτήτων που συνδέονται με τη θάλασσα στην περιοχή αυτή

και να προβλέψει ένα πλαίσιο για την προαγωγή μιας συνεκτικής θαλάσσιας στρατηγικής και ενός αντίστοιχου σχεδίου δράσης. Παράλληλα, προβλέπει ένα πλαίσιο προσαρμογής της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής στις ανάγκες και στο δυναμικό των φυσικών πόρων και στον κοινωνικο-οικονομικό ιστό των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου πελάγους. Ειδικότερα, σημειώνεται ότι σε περίπτωση που τα κράτη μέλη αποφασίσουν να ζητήσουν από την Επιτροπή να προετοιμάσει μια στρατηγική της ΕΕ για την εν λόγω περιοχή, η παρούσα ανακοίνωση δύναται να αποτελέσει το πρώτο συστατικό στοιχείο μιας μακροπεριφερειακής στρατηγικής η οποία θα καλύπτει επιπλέον τομείς και θα καθορίζει βιώσιμα μέτρα και κοινές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την αξιοποίηση των ευκαιριών με διασυνοριακή διάσταση, η αντιμετώπιση των οποίων είναι δυνατή μόνον βάσει κοινής δέσμευσης.

Η παρούσα ανακοίνωση καθορίζει μια ατζέντα με στόχο την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη (επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής για την Ευρώπη του 2020) που στηρίζεται σε 4 πυλώνες και σημειώνει ενδεικτικά παραδείγματα τομέων προτεραιότητας του κάθε πυλώνα για ανάπτυξη. Αυτοί οι πυλώνες, συνοψίζονται στους εξής:

Πυλώνας 1. Μεγιστοποίηση του δυναμικού της γαλάζιας οικονομίας

Καθορισμός των προϋποθέσεων για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα

Συναφείς θαλάσσιοι και ναυτιλιακοί τομείς (θαλάσσιες μεταφορές, παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός, υδατοκαλλιέργεια)

Πυλώνας 2. Πιο υγιές θαλάσσιο περιβάλλον

Πυλώνας 3. Ένας πιο ασφαλής και προστατευμένος θαλάσσιος χώρος

Πυλώνας 4. Βιώσιμες και υπεύθυνες αλιευτικές δραστηριότητες

Με βάση αυτούς του πυλώνες, αναφέρεται ρητά στην ανακοίνωση ότι η θαλάσσια στρατηγική για την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος θα διατυπωθεί εκτενώς στο σχέδιο δράσης (δεύτερο εξάμηνο του 2013) τηρουμένων των τρεχουσών και σχεδιαζόμενων δράσεων συναφών πολιτικών της ΕΕ, συμπεριλαμβάνοντας τομείς και δράσεις προτεραιότητας, καθώς και σαφείς στόχους σε ευθυγράμμιση με εκείνους για τη στρατηγική της Ευρώπης του 2020. Για αυτές τις δράσεις, η Επιτροπή είναι διαθέσιμη για συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους τομείς, περιλαμβανομένων κυβερνήσεων και υπηρεσιών, περιφερειών, δήμων, επιχειρηματικών φορέων, ερευνητών και διεθνών και μη κυβερνητικών οργανισμών.

11.7. Έδαφος

11.7.1. Εθνική Πολιτική για την καταπολέμηση της Απερήμωσης

Ο Ν. 2468/1997 κύρωσε τη σχετική Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης, συγκροτώντας αρμόδια Εθνική Επιτροπή (Απόφαση 96990/9361-1996), και καταρτίζοντας και εγκρίνοντας, με την ΚΥΑ 99605/3719, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης που προβλέπει την ανάληψη πρωτοβουλιών στις απειλούμενες περιοχές (πρόληψη για το 60%, αντιμετώπιση για το 35% της έκτασης).

Το Σχέδιο προβλέπει γενικά μέτρα και ειδικές δράσεις στους τομείς: Γεωργίας, Δασών, Κτηνοτροφίας, Άγριας πανίδας και Υδατικών Πόρων, Προστασίας των δασών από πυρκαγιές και καταστροφικές εκχερσώσεις, καθώς και έγκαιρη αποκατάσταση της καταστρεφόμενης από τις πυρκαγιές δασικής βλάστησης-Προστασία των υδατικών πόρων από την υπερκατανάλωση και τη ρύπανση. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στον τομέα της γεωργίας με πρόνοια για την εφαρμογή αρδευόμενης γεωργίας μόνο σε περιπτώσεις εξασφαλισμένης αειφόρου επάρκειας υδατικών πόρων, με παράλληλο εκσυγχρονισμό των αρδευτικών συστημάτων και λαμβανομένων υπόψη και των αναγκών της πρόληψης της αλάτωσης των εδαφών.

- Προστασία των αγροτικών γαιών και βοσκοτόπων από την εντατική εκμετάλλευση, λαμβάνοντας υπόψη τα όρια της βιωσιμότητάς τους και με πρόνοια για άσκηση της γεωργίας μόνο σε εδάφη με μικρές κλίσεις.
- Προστασία υγροτόπων και δασικών εκτάσεων από πιέσεις για οικοδομική, βιομηχανική και τουριστική χρήση, καθώς και αναθεώρηση του συστήματος γεωργικών και κτηνοτροφικών επιδοτήσεων, οι οποίες δεν εξασφαλίζουν την αειφόρο ανάπτυξη.
- Ενίσχυση της έρευνας, ανταλλαγής πληροφοριών και εκπαίδευσης, και οργάνωση μηχανισμών παρακολούθησης με την επιλογή κατάλληλων δεικτών.

11.8. Απορρίμματα

11.8.1. Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τη διαχείριση απορριμμάτων (N.4072/12)

Το 2008 τέθηκε το νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ, μέσα από την Οδηγία 2008/98/ΕΚ (κατήργησε τις Οδηγίες 75/439/ΕΟΚ, 91/689/ΕΟΚ και 2006/12/ΕΚ), για τον έλεγχο του συνολικού κύκλου των αποβλήτων, από την παραγωγή μέχρι τη διάθεση, δίνοντας έμφαση στην ανάκτηση και την ανακύκλωση. Επιπλέον, πριν το 2008 υφίσταται η Οδηγία του Συμβουλίου 91/271/ΕΟΚ για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων. Η τελευταία τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/15/ΕΚ μόνον όσον αφορά ορισμένες απαιτήσεις οι οποίες καθορίζονται στο παράρτημα Ι αυτής.

Σε γενικές γραμμές, η Οδηγία 2008/98/ΕΚ θεσπίζει μέτρα και αποσκοπεί στην προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας με τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της παραγωγής και διαχείρισης των αποβλήτων. Έχει εφαρμογή σε απόβλητα που δεν περιέχουν: αέρια απόβλητα, ραδιενεργά απόβλητα, αποχαρακτηρισμένα εκρηκτικά, περιττώματα, λύματα (καλύπτεται από την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ), ζωικά υποπροϊόντα, πτώματα ζώων τα οποία αποθνήσκουν εκτός σφαγείων, απόβλητα που προκύπτουν από ορυκτούς πόρους. Στην παρούσα Οδηγία ορίζεται ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν μέτρα όσον αφορά την επεξεργασία των αποβλήτων σύμφωνα με την ακόλουθη ιεράρχηση βάσει προτεραιότητας:

- πρόληψη,
- προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση,
- ανακύκλωση,
- άλλη ανάκτηση, ιδίως ενεργειακή,
- διάθεση.

Στην Οδηγία σημειώνεται ο τρόπος που πρέπει να διαχειριστούν τα απόβλητα. Συγκεκριμένα, ο κάθε παραγωγός ή κάτοχος αποβλήτων πρέπει να πραγματοποιεί ο ίδιος την επεξεργασία των αποβλήτων ή να την αναθέτει σε έμπορο ή σε οργανισμό ή σε επιχείρηση. Η αποθήκευση και η επεξεργασία των επικίνδυνων αποβλήτων πρέπει να διεξάγεται σε συνθήκες που παρέχουν προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας και δεν πρέπει να αναμειγνύονται σε καμία περίπτωση με άλλες κατηγορίες επικίνδυνων αποβλήτων.

Όσον αφορά τις αρμόδιες αρχές, αυτές οφείλουν να καταρτίσουν ένα ή περισσότερα σχέδια διαχείρισης αποβλήτων που θα καλύπτουν ολόκληρη τη γεωγραφική επικράτεια του οικείου κράτους μέλους και θα περιγράφουν ειδικότερα το είδος, την ποσότητα και την πηγή των αποβλήτων, τα υφιστάμενα συστήματα συλλογής αποβλήτων και τα κριτήρια σχετικά με τον εντοπισμό τοποθεσιών. Επίσης, είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν προγράμματα πρόληψης αποβλήτων και να κοινοποιηθούν από τα κράτη μέλη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το 2012 ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2008/98/ΕΟΚ μέσω του Ν. 4042/2012 «Ποινική προστασία του περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ – Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ – Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής». Ο Νόμος επιβεβαιώνει την βασική ιεραρχία διαχειριστικών πρακτικών που είναι: α) Πρόληψη, β) επανάχρηση, γ) ανακύκλωση, δ) ανάκτηση (συμπεριλαμβανομένης της ενεργειακής αξιοποίησης) και ε) ασφαλής διάθεση, άλλα θέτει νέους στόχους, οι οποίοι είναι:

- Έως το 2020 η προετοιμασία για την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση των υλικών αποβλήτων πρέπει να αυξηθεί κατ' ελάχιστον στο 50% κατά βάρος,
- Έως το 2020 η προετοιμασία για την επαναχρησιμοποίηση, η ανακύκλωση και η ανάκτηση άλλων υλικών, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών επίχωσης (backfilling) όπου γίνεται χρήση αποβλήτων για την υποκατάσταση άλλων υλικών, μη επικινδύνων αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων εξαιρουμένων των υλικών πρέπει να αυξηθεί κατ' ελάχιστον στο 70% κατά βάρος.

- Έως το 2015, το ποσοστό χωριστής συλλογής των βιολογικών αποβλήτων πρέπει να ανέλθει, κατ' ελάχιστον, στο 5% του συνολικού βάρους των βιολογικών αποβλήτων και έως το 2020, κατ' ελάχιστον, στο 10% του συνολικού βάρους των βιολογικών αποβλήτων.

Επιπλέον, το Άρθρο 35 του Ν.4042/2012 ορίζει ως μέτρο εφαρμογής και βασικό στρατηγικό και πολιτικό εργαλείο σχεδιασμού την εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ), το οποίο θα προσδιορίσει τις γενικές κατευθύνσεις τους και θα υποδείξει τα κατάλληλα μέτρα διαχείρισης τους. Στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδιασμού είναι δυνατόν να καταρτίζονται επιμέρους ειδικά σχέδια διαχείρισης (σε επίπεδο χώρας) προκειμένου να καθοριστούν ειδικότερα μέτρα για ορισμένα ρεύματα αποβλήτων των οποίων η διαχείριση λόγω ποιοτική και ποσοτικής σύστασης τους απαιτείται.

Όσον αφορά την Οδηγία του Συμβουλίου 91/271/ΕΟΚ για την «επεξεργασία των αστικών λυμάτων», αυτή ορίζει την ελάχιστη αναγκαία τεχνική υποδομή σε δίκτυα αποχέτευσης και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων που πρέπει να διαθέτουν οι πόλεις και οι οικισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανάλογα με τον ισοδύναμο πληθυσμό και τον αποδέκτη των επεξεργασμένων λυμάτων. Οι υδάτινοι αποδέκτες στους οποίους καταλήγουν τα αστικά λύματα, ορίζονται σε τρεις κατηγορίες: κανονικούς, ευαίσθητους και λιγότερο ευαίσθητους.

Ειδικότερα, καθορίζονται τα ανώτατα επιτρεπτά όρια των ποιοτικών χαρακτηριστικών των επεξεργασμένων λυμάτων που πρέπει να επιτυγχάνονται στις εκροές των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, προβλέποντας συγκεκριμένα χρονικά όρια μέσα στα οποία οι οικισμοί, που εμπίπτουν στις διατάξεις της, οφείλουν να ολοκληρώσουν την απαιτούμενη σε κάθε περίπτωση υποδομή συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης των αστικών τους λυμάτων. Δηλαδή, για παράδειγμα, μέχρι το τέλος του έτους 2005 όλοι οι οικισμοί με ισοδύναμο πληθυσμό μεγαλύτερο των 2.000 κατοίκων θα πρέπει να διαθέτουν αποχετευτικό δίκτυο και εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων.

Με την νέα Οδηγία ρυθμίζεται συνολικά η διαχείριση των αποβλήτων ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον, η ανθρώπινη υγεία και εξοικονομούνται φυσικοί πόροι μέσω της μείωσης, της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης των αποβλήτων και της ανάκτησης υλικών ή/και ενέργειας από τα απόβλητα. Η φιλοσοφία της Οδηγίας στηρίζεται κύρια σε δύο αρχές:

1. Στην θέσπιση ενιαίων κανόνων διαχείρισης για όλα τα είδη αποβλήτων, με την ενσωμάτωση ειδικών ρυθμίσεων που αφορούν ρεύματα παραγωγής,
2. Στην ιεράρχηση των διαχειριστικών πρακτικών με ανώτερη προτεραιότητα αυτή της Πρόληψης δημιουργίας (Μείωσης) και μετά την Επανάχρηση, Ανακύκλωση, Ανάκτηση και τέλος την διάθεση των υπολειμμάτων.

Με βάση την αρχή της ολοκληρωμένης προσέγγισης, η Οδηγία δημιουργεί ένα συνολικό πλέγμα, προκειμένου να ενοποιηθεί ένα σύστημα που διαθέτει πολλούς "παίκτες" (παραγωγούς, υπόχρεους, διαχειριστές) και να είναι δυνατή ο προσδιορισμός συνολικών στόχων και η επίτευξη ενός συνολικού και μετρήσιμου αποτελέσματος. Η συνολική θεώρηση επιτρέπει ακόμα την ανάπτυξη συνεργειών και την δυνατότητα συνδυασμένης διαχείρισης είτε διαφορετικών ρευμάτων είτε σε χωρικό επίπεδο. ΜΕ τον τρόπο αυτό είναι δυνατό να υπάρξει αποτελεσματικότερη και φτηνότερη διαχείριση.

Η ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της διαχείρισης εισάγεται προκειμένου να μειωθεί δραστικά το "αποτύπωμα" των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παραγωγή αποβλήτων. Η μείωση αυτή πέρα από το περιβαλλοντικό όφελος που αποσκοπεί στην αποδοτική χρήση των πόρων και στην μείωση των πιέσεων που δημιουργεί η διάθεση των αποβλήτων, έχει και οικονομικό όφελος. Η νέα στρατηγική απομακρύνεται από την λογική των κοστοβόρων βαρέως τύπου υποδομών διαχείρισης όπως οι ΧΥΤΑ, οι οποίοι απαιτούν μεγάλα ποσά επένδυσης, έχουν υψηλά λειτουργικά κόστη και παράλληλα (σχετικά) περιορισμένα περιβαλλοντικά αποτελέσματα και υψηλή επικινδυνότητα ατυχημάτων. Η νέα λογική μετατοπίζει το "επενδυτικό αντικείμενο" από το αντικείμενο των υποδομών σε αυτό της επικοινωνίας, της πληροφόρησης και από τις υπερκατασκευές στα δίκτυα μικρού μεγέθους υποδομών. Ως εκ τούτου οδηγεί αναγκαστικά στην αναθεώρηση των προϋφιστάμενων σχεδιασμών, οι οποίοι δεν χρησιμοποιούν τους χρηματοδοτικούς πόρους ανάλογα με τις προτεραιότητες, άλλα και είναι ανίκανοι να ικανοποιήσουν τους νέους ποσοτικούς μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους.

Βάσει λοιπόν της Οδηγίας καθιερώνεται η κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων για κάθε ρεύμα (ειδικά σχέδια) αλλά και συνολικά σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο. Τα σχέδια περιλαμβάνουν της στρατηγική, τις πολιτικές και τους στόχους για τη διαχείριση του συνόλου των αποβλήτων. Ως τώρα (αρχές 2014) η Ελλάδα έχει προχωρήσει στην εκπόνηση των:

- Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Απορριμμάτων
- Εθνικό Σχέδιο Πρόληψης Αποβλήτων
- Ειδικό Σχέδιο Διαχείρισης Νοσοκομειακών και Μολυσματικών Απορριμμάτων

Στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 91/271/ΕΟΚ ενσωματώθηκε με την ΚΥΑ 5673/400/1997 (ΦΕΚ 192Β/14-3-1997) «Μέτρα και Όροι για την επεξεργασία των Αστικών Λυμάτων», η οποία είχε ως στόχους τη δημιουργία δικτύων αποχέτευσης αστικών λυμάτων: α) έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000 σε οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό (ι.π.) άνω των 15.000 και β) έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005 σε οικισμούς με ι.π. μεταξύ 2.000 και 15.000. Αν η διάθεση αστικών λυμάτων πραγματοποιείται σε υδάτινο αποδέκτη που έχει προσδιορισθεί ως «ευαίσθητες ζώνες», τότε οι αρμόδιες αρχές μεριμνούν για τη δημιουργία δικτύων αποχέτευσης έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998 για οικισμούς με ι.π. άνω των 10.000. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τις περιπτώσεις των κοινοτήτων με πληθυσμούς κάτω των 2.000 κατοίκων (στην Ελλάδα αντιστοιχεί σε περίπου 2,5 εκατομμύρια ισοδύναμους κατοίκους) δεν είναι θεσμικά απαραίτητη η κατασκευή δικτύων αποχέτευσης, αλλά η εφαρμογή κατάλληλων συστημάτων διαχείρισης και επεξεργασίας των λυμάτων.

11.8.2. Διαχείριση Απορριμμάτων - Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΕΣΔΑ)

Το νέο ΕΣΔΑ καταρτίζεται με στόχο να εφαρμόσει τα στοιχεία και να καλύψει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Νόμο Πλαίσιο για τα απόβλητα (Ν. 4042/2012), βάσει του οποίου ενσωματώνεται στο εθνικό δίκαιο η νέα Οδηγία Πλαίσιο για τα απόβλητα (2008/98/ΕΚ) και ρυθμίζεται εκ νέου συνολικά η διαχείριση των αποβλήτων, επικίνδυνων και μη.

Ειδικότερα, ο Νόμος καθορίζει το θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση του συνόλου των αποβλήτων σε όλη την επικράτεια, πλην ορισμένων εξαιρέσεων του άρθρου 2 της Οδηγίας, ώστε να μην

υπάρχουν αλληλεπικαλύψεις με άλλες νομοθεσίες. Πέραν της ενσωμάτωσης της Οδηγίας, ο Νόμος Πλαίσιο εισάγει στο εθνικό δίκαιο ορισμένα πρόσθετα στοιχεία:

- Εκτός από το εθνικό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων, τα περιφερειακά σχέδια διαχείρισης και τα προγράμματα πρόληψης, προβλέπει τη δυνατότητα κατάρτισης ειδικών εθνικών σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων για ορισμένα ρεύματα αποβλήτων που χρίζουν ειδικότερης συνολικής αντιμετώπισης.
- Θεσπίζει ποσοτικούς στόχους χωριστής συλλογής των βιοαποβλήτων για το 2015 και το 2020.
- Απλοποιεί τις διαδικασίες αδειοδότησης για τη διαχείριση αποβλήτων. Για την αδειοδότηση των εργασιών επεξεργασίας αποβλήτων απαιτείται περιβαλλοντική άδεια (Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων-ΑΕΠΟ ή Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις-ΠΠΔ) και άδεια λειτουργίας. Η συλλογή και μεταφορά δεν υπόκειται σε περιβαλλοντική αδειοδότηση και άδεια λειτουργίας.
- Εισάγει την τεκμηρίωση και παρακολούθηση της παραγωγής αποβλήτων και καθιερώνει ηλεκτρονικό σύστημα συλλογής και επεξεργασίας στοιχείων παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων.
- Θεσπίζει ειδικό τέλος ταφής σε ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) και των Αποβλήτων Εκσκαφών, Κατασκευών, Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ), στα οποία δεν έχουν προηγηθεί ορισμένες εργασίες επεξεργασίας.
- Θεσπίζει τις διαρκείς επιθεωρήσεις και τους ελέγχους από τις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές στους οργανισμούς ή επιχειρήσεις που πραγματοποιούν εργασίες επεξεργασίας αποβλήτων ή που συλλέγουν ή μεταφέρουν απόβλητα ή που παράγουν επικίνδυνα απόβλητα.
- Καθορίζει διοικητικές και ποινικές κυρώσεις σε όλους τους εμπλεκόμενους στη διαχείριση των αποβλήτων που αντιβαίνουν τις διατάξεις του εν λόγω νόμου.

Η νομοθεσία θέτει συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι είναι οι εξής:

Απόβλητα αστικής προέλευσης

Η πολιτική διαχείριση εξειδικεύεται στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Προώθηση της χωριστής συλλογής και ανάκτησης βιοαποβλήτων.
- Προώθηση της χωριστής συλλογής έντυπου χαρτιού, χαρτιού συσκευασίας, γυαλιού, μετάλλων και πλαστικών.
- Επιλογή της 2ης μεθόδου υπολογισμού του στόχου, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 3 της Απόφασης της Επιτροπής 2011/753/ΕΕ.

Βιοαποδομήσιμα Αστικά Απόβλητα (ΒΑΑ) (ΚΥΑ 29407/3508/2002)*	2020	μείωση αποβλήτων που οδηγούνται σε υγειονομική ταφή στο 35% κβ από τα επίπεδα παραγωγής του 1997	
Βιοαπόβλητα (ΒΑ) (Ν. 4042/2012)	2015	5%	του συνολικού βάρους σε χωριστή συλλογή
	2020	10%	
Οικιακά απόβλητα (Ν. 4042/2012)	2015	καθιέρωση χωριστής συλλογής τουλάχιστον για χαρτί, μέταλλα, πλαστικό, γυαλί, όπου είναι τεχνικοοικονομικά εφικτό	
	2020	50% κβ προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση & ανακύκλωση τουλάχιστον για χαρτί, μέταλλα, πλαστικό και γυαλί	

* Τα πρώτα στοιχεία εκτίμησης ΒΑΑ για την Ελλάδα ήταν το 1997 και για το λόγο αυτό οι ποσότητες υπολογίζονται με βάση την παραγωγή ΒΑΑ 1997.

Ιλύες Αστικού Τύπου:

Η ιλύς πρέπει να αντιμετωπιστεί ως πόρος, πηγή οργανικής ουσίας επ' ωφελεία της γεωργίας ή για την ανάκτηση ενέργειας. Για την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση της παραγόμενης ιλύος στη χώρα θα πρέπει να διαμορφωθεί ολοκληρωμένο δίκτυο διαχείρισης.

	Ποσοστό παραγόμενης ιλύος αστικού τύπου (% κ.β. επί ξηρού)
Ενεργειακή ανάκτηση*	55%
Αξιοποίηση στη Γεωργία**	45%

Απόβλητα Υγειονομικών Μονάδων

Η πολιτική διαχείρισης των ΑΥΜ, όπως περιγράφεται στην ΚΥΑ οικ.146163/2012 και το υφιστάμενο ειδικό σχέδιο (ΕΕΣΔΕΑΥΜ), βασίζεται στη διασφάλιση της χωριστής συλλογής των επιμέρους κατηγοριών ΑΥΜ και της σύννομης διαχείρισης τους, εντός ή εκτός ΥΜ.

Βιομηχανικά Απόβλητα

Η ορθολογική διαχείριση των βιομηχανικών αποβλήτων αποτελεί βασική συνιστώσα της ολοκληρωμένης πρόληψης και έλεγχου της ρύπανσης που προκαλείται από τη λειτουργία των βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Η πολιτική διαχείρισης εξειδικεύεται στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Κατά προτεραιότητα, επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση, εφόσον δεν είναι δυνατή η χρησιμοποίηση των αποβλήτων ως πόρων κατά την παραγωγική διαδικασία.
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ βιομηχανικών κλάδων, ώστε τα απόβλητα ενός βιομηχανικού κλάδου να διοχετεύονται ως πρώτες ύλες σε άλλους κλάδους ή να αξιοποιούνται σε άλλους βιομηχανικούς τομείς.
- Προώθηση κλαδικών εθελοντικών συμφωνιών.
- Διασφάλιση της απαγόρευσης της ανάμειξης επικίνδυνων βιομηχανικών αποβλήτων (με άλλα επικίνδυνα ή μη επικίνδυνα απόβλητα /υλικά).
- Ευαισθητοποίηση καταναλωτών σε προϊόντα φιλικά στο περιβάλλον .

Ζωικά Υποπροϊόντα

Βασική κατεύθυνση είναι η πλήρης αξιοποίηση των ΖΥΠ (πέραν της 1ης κατηγορίας) για την παραγωγική προϊόντων (ζωοτροφών, εδαφοβελτιωτικών κλπ) και την ενεργειακή ανάκτηση. Επίσης, η πλήρης εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού 1069/2009 καθώς και η πλήρης εφαρμογή του Ν. 4042/2012 για τα αδρανοποιημένα ΖΥΠ.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΖΥΠ	Ανάκτηση (% κ.β. επί ξηρού)
1	100% (εκτροπή από υγειονομική ταφή) και αποτέφρωση
2	100% θερμική αδρανοποίηση* 80%**
3	80%**

Απόβλητα Εγκαταστάσεων Κοινής Ωφέλειας,

Στην περίπτωση των αποβλήτων των ΕΚΩ, πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως τα ακόλουθα δεδομένα:

- Το πλεονέκτημα λήψης αποφάσεων που μπορεί να έχουν άμεση και ευρεία εφαρμογή, λόγω της ύπαρξης κεντρικής διοίκησης στους εν λόγω οργανισμούς.
- Οι πολύ μεγάλες επικοινωνιακές δυνατότητες των ΕΚΩ, κυρίως στη κατεύθυνση της ενημέρωσης του κοινού και της ανακύκλωσης.

Γεωργοκτηνοτροφικά Απόβλητα.

Τα γεωργοκτηνοτροφικά απόβλητα πρέπει να θεωρηθούν ως πόρος επ' ωφελεία της γεωργίας ή ενεργειακός πόρος. Οι βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής διαχείρισης είναι:

- Επιδίωξη πλήρους αξιοποίησης των γεωργοκτηνοτροφικών αποβλήτων, με προτεραιότητα την αξιοποίησή τους στη γεωργία και ενίσχυση της συνεργασίας με τη βιομηχανία ανακύκλωσης βιοαποδομίσιμων αποβλήτων.
- Αξιοποίηση του ενεργειακού περιεχομένου των γεωργοκτηνοτροφικών αποβλήτων.
- Προώθηση βιολογικών μεθόδων στη γεωργική παραγωγική, ώστε να αυξηθεί η απορρόφηση του παραγόμενου από τα γεωργοκτηνοτροφικά απόβλητα εδαφοβελτιωτικού υλικού.
- Προώθηση της ανακύκλωσης των πλαστικών αποβλήτων γεωργοκτηνοτροφικής προέλευσης.
- Διασφάλιση της περιβαλλοντικά ορθής διαχείρισης των απορριμμάτων γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής (πλαστικά θερμοκηπίων, συσκευασίες λιπασμάτων και κτηνιατρικών φαρμάκων κλπ.).
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των παραγωγών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, σχετικά με τα οφέλη (οικονομικά και άλλα) που μπορεί να αποφέρει η σύννομη διαχείριση των εν λόγω αποβλήτων.

ΕΤΟΣ	Αξιοποίηση επ' ωφελεία της γεωργίας (% κ.β. επί ξηρού)
2016	20%
2020	50%

Εξορυκτικά Απόβλητα

Βασική προτεραιότητα στη διαχείριση των εξορυκτικών αποβλήτων είναι:

- Η αποφυγή συσσώρευσης αποκρίσεων στους χώρους των εγκαταστάσεων.
- Η αποκατάσταση του τραυματισμένου ανάγλυφου των χώρων εκμετάλλευσης.
- Η απογραφή και αποκατάσταση των κλειστών και εγκαταλελειμμένων λατομείων – ορυχείων.

Απόβλητα που περιέχουν Υδράργυρο

Βασική πολιτική αποτελεί:

- Η σταδιακή κατάργηση των χρήσεων και των εκπομπών υδραργύρου, εξαιρουμένων των χρήσεων για σκοπούς έρευνας και ανάπτυξης, ιατρικούς σκοπούς ή σκοπούς χημικής ανάλυσης.
- Η ανάπτυξη ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης μεταλλικού Υδραργύρου.

Μικρές Ποσότητες Επικινδύνων Αποβλήτων (ΜΠΕΑ)

Βασική πολιτική αποτελεί η χωριστή συλλογή των ΜΠΕΑ από το κλάσμα των ΑΣΑ και η περαιτέρω κατάλληλη διαχείρισή τους.

Απόβλητα που περιέχουν Αμιάντο

Βασική πολιτική αποτελεί η μείωση των διασυννοριακών μεταφορών αποβλήτων αμιάντου και η κατά προτεραιότητα διάθεσή τους εντός της χώρας σε κατάλληλα διαμορφωμένο ΧΥΤ.

Ρεύματα Εναλλακτικής Διαχείρισης:

- Εξορθολογισμός της λειτουργίας των ΣΕΔ, με προτεραιότητα σταδιακά ρεύματα αποβλήτων συσκευασίας και ΑΕΚΚ.
- Γεωγραφική επέκταση της ανακύκλωσης.
- Προώθηση χωριστής συλλογής αποβλήτων συσκευασίας.
- Ποιοτική αναβάθμιση της ανακύκλωσης.
- Ενίσχυση της συλλογής αποβλήτων συσκευασιών / άλλων προϊόντων.
- Ενίσχυση ανάκτησης –ανακύκλωσης.
- Καταπολέμηση εισφοροδιαφυγής.
- Ανάπτυξη αγορών ανακτώμενων υλικών.
- Ένταξη νέων ρευμάτων στην εναλλακτική διαχείριση.
- Καταγραφή των διαχειριστών / παραγωγών συσκευασιών / άλλων προϊόντων.
- Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση κοινού / φορέων.

Επισημαίνεται ότι στην Περιφέρεια Ηπείρου υπάρχει το ΠΕΣΔΑ Ηπείρου που καταρτίστηκε το 2005. Το σχέδιο αυτό θεωρείται ανεπίκαιρο και κατά συνέπεια δεν εξετάζεται.

11.8.3. Διαχείριση Απορριμμάτων – Εθνικό Σχέδιο Πρόληψης της Δημιουργίας Απορριμμάτων

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων που τέθηκε σε διαβούλευση το Δεκέμβριο του 2013, έχει ως όραμα, σύμφωνα με την προαναφερθείσα Οδηγία 2008/98/ΕΚ, την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την παραγωγή αποβλήτων και την πρόκληση αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, στοχεύοντας σε μια οικονομία μηδενικών αποβλήτων.

Ως γενικοί στόχοι του εν λόγω Σχεδίου ορίζονται οι εξής:

Προώθηση της βιώσιμης κατανάλωσης προϊόντων

Προώθηση της επαναχρησιμοποίησης προϊόντων

Βελτίωση ενημέρωσης και ευαισθητοποίηση του κοινού σε σχέση με την πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων.

Οι ακόλουθοι ενδεικτικοί ποσοτικοί υποστόχοι/ μέτρα μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη των ανωτέρω στόχων:

- ✓ Βελτίωση ενημέρωσης και αύξηση ευαισθητοποίησης κοινού, βιομηχανίας, εμπορίου κλπ για την ανάγκη μείωσης των αποβλήτων.
- ✓ Βελτίωση καταναλωτικής συμπεριφοράς, προωθώντας την αγορά περιβαλλοντικά φιλικών προϊόντων και τη βιώσιμη κατανάλωση.
- ✓ Αύξηση διάρκειας ζωής προϊόντων και αγαθών.
- ✓ Ενθάρρυνση επαναχρησιμοποίησης προϊόντων.
- ✓ Οικολογικός σχεδιασμός προϊόντων.
- ✓ Βελτίωση της αποδοτικότητας των υλών στις κύριες κατηγορίες προϊόντων.
- ✓ Επιδίωξη μιας φιλόδοξης βιώσιμης πολιτικής σε σχέση με την αγορά και κατανάλωση αγαθών.
- ✓ Μείωση στη χρήση ορισμένων επικίνδυνων χημικών ουσιών και αντικατάσταση με λιγότερο επικίνδυνες εναλλακτικές λύσεις.
- ✓ Ενίσχυση των προσπαθειών για τη μείωση και την καλύτερη διαχείριση των αποβλήτων.
- ✓ Περαιτέρω προώθηση των «πράσινων» προμηθειών. Ως μέτρο πρόληψης, στο πλαίσιο δημόσιων και εταιρικών προμηθειών, θα προωθηθεί περαιτέρω η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών κριτηρίων και των κριτηρίων πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων σε δημοπρασίες και συμβάσεις, σύμφωνα με το Εγχειρίδιο για Περιβαλλοντικές Δημόσιες Προμήθειες.

Στο Εθνικό Σχέδιο Πρόληψης επιλέγονται οι εξής τομείς προτεραιότητας για τη θέσπιση ποιοτικών στόχων, βάσει των παραγόμενων ποσοτήτων, της συνέργειας με άλλους θεσμοθετημένους στόχους και της επικινδυνότητας:

1. Απόβλητα Τροφίμων / Κουζίνας
2. Υλικά / Απόβλητα Συσκευασίας
3. Χαρτί
4. Απόβλητα Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού

Ειδικότερα, για κάθε έναν από αυτούς τους τομείς ορίζονται Ειδικοί Στόχοι, οι οποίοι αφορούν την προώθηση μείωσης των εκάστοτε απορριμμάτων και ορίζονται τα ενδεικτικά μέτρα, οι πιθανοί δείκτες, καθώς και τα δυνατά-αδύνατα σημεία, οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι.

11.8.4. Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΠεΣΔΑ)

Το σε ισχύ ΠεΣΔΑ Ηπείρου καταρτίστηκε αρχικά το 2004 (υπ. Αρ. 6077/28.12.2004). Σύμφωνα με αυτό, η Περιφέρεια χωρίζεται σε 4 Διαχειριστικές Ενότητες (Δ.Ε.).

- Η 1η Διαχειριστική ενότητα περιλαμβάνει όλη την Π.Ε. Ιωαννίνων.
- Η 2η Διαχειριστική Ενότητα περιλαμβάνει τους Καποδιστριακούς Δήμους Πρεβέζης, Λούρου, Φαναρίου, Ζαλόγγου και Πάργας από την Π.Ε. Πρέβεζας, και από την Π.Ε. Θεσπρωτίας τους Καποδιστριακούς Δήμους Αχέροντα, Μαργαριτίου, Παραμυθιάς, Συβότων, και τις Κοινότητες Πέρδικας και Σουλίου.
- Η 3η Διαχειριστική Ενότητα περιλαμβάνει όλη την Π.Ε. Άρτας, καθώς και τους Καποδιστριακούς Δήμους Ανωγείου, Θεσπρωτικού, Φιλιππιάδας και την Κοινότητα Κρανέας από την Π.Ε. Πρέβεζας.
- Η 4η Διαχειριστική Ενότητα περιλαμβάνει τους Καποδιστριακούς Δήμους Ηγουμενίτσας, Παραποτάμου, Σαγιάδας και Φιλιππιάδας από την Π.Ε Θεσπρωτίας.

Στόχος του ΠεΣΔΑ ήταν η ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων βάσει των ποσοτικών και ποιοτικών στόχων της τότε ισχύουσας νομοθεσίας. Αυτό περιελάμβανε:

- ένα πρόγραμμα έργων με βασικά τη δημιουργία 4 ΧΥΤΑ (που υλοποιήθηκαν), ενός δικτύου 9 ΣΜΑ, τη λειτουργία ΚΔΑΥ και μίας ΜΕΑ,
- την ενίσχυση της ανακύκλωσης,
- την παύση λειτουργίας και αποκατάσταση των ΧΑΔΑ.

Το 2012 δεδομένης των ριζικών εξελίξεων που αφορούσαν τόσο τους στόχους όσο και την προσέγγιση της διαχείρισης των απορριμμάτων η Περιφέρεια Ηπείρου προχώρησε στην ανάθεση μελέτης για την επικαιροποίηση του ΠεΣΔΑ. Το σχέδιο βρίσκεται σε διαβούλευση και αναμένεται να οριστικοποιηθεί σύντομα. Σύμφωνα με αυτό, κύριοι στόχοι είναι οι εξής:

A. Για την ανακύκλωση

- Η προετοιμασία για την επαναχρησιμοποίηση και η ανακύκλωση των υλικών αποβλήτων, όπως τουλάχιστον το χαρτί, το μέταλλο, το πλαστικό και το γυαλί από τα νοικοκυριά και ενδεχομένως άλλης προέλευσης, στο βαθμό που τα απόβλητα αυτά είναι παρόμοια με τα απόβλητα των νοικοκυριών, πρέπει να αυξηθεί τουλάχιστον στο 50%. Ποσοτικά αυτός ο στόχος προσδιορίζεται σε 30.837 τόνους.
- η χωριστή συλλογή καθιερώνεται τουλάχιστον για τα ακόλουθα: χαρτί, μέταλλο, πλαστικό και γυαλί.

B, Για τα βιολογικά απόβλητα

- Στόχος χωριστής συλλογής 5% κ.β. για το έτος 2015, ήτοι 2.653,48 tn βιοαποβλήτων (βάσει εκτιμήσεων για το έτος 2015)
- Στόχος χωριστής συλλογής 10% κ.β. για το έτος 2020, ήτοι 5.440,97 tn βιοαποβλήτων (βάσει εκτιμήσεων για το έτος 2020)

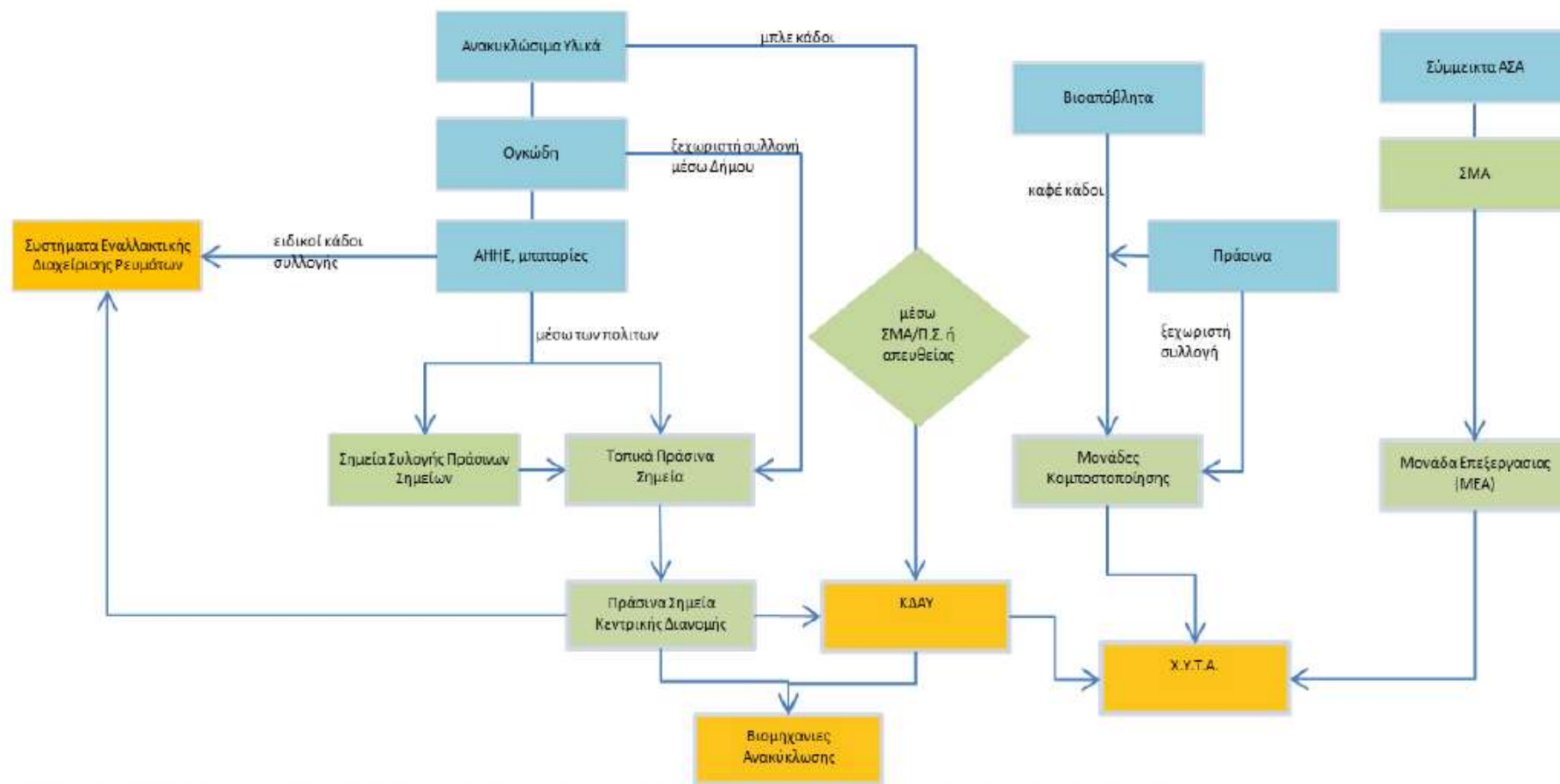
Γ. Για τα βιοαποδομήσιμα απόβλητα

Με βάση το έτος 1995 που εκτιμάται ότι είχαν παραχθεί 67.708,55 tn βιοαποδομήσιμων αποβλήτων στην Περιφέρεια Ηπείρου, στόχοι είναι η εκτροπή από την ταφή του 75% (54.263,56 tn) ως το 2020.

Δ. Για τα σύμμεικτα στόχος είναι η οριστική παύση χρήσης ΧΑΔΑ

Ε. Για τα ειδικά ρεύματα (εντός ΑΣΑ) η ενίσχυση των συστημάτων ΑΗΗΕ και η οργάνωση της συλλογής ορισμένων κατηγοριών ΕΚΑ (Ογκώδη, πρασίνου κ.α.).

Σημειώνεται ότι το σχέδιο, παρά το ότι είναι συμβατό με τη νέα νομοθεσία, έχει εκπονηθεί πριν τη δημοσιοποίηση του ΕΣΔΑ και έτσι δεν περιλαμβάνει ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων που εξετάζονται από αυτό. Ως εκ τούτου είναι πολύ πιθανό κατά την οριστικοποίησή του να τροποποιηθεί εκ νέου για να συμπεριλάβει νέες κατηγορίες.

Με 'μπλε' σημειώνονται τα επιμέρους ρεύματα αποβλήτων, με 'πράσινο' οι νέες ή υπό σχεδιασμό υποδομές και με 'πορτοκαλί' οι υφιστάμενες.

Εικόνα 8: Πρόταση Αναθεώρησης ΠεΣΔΑ Ηπείρου 2013 (πηγή: Μελέτη Αναθεώρησης ΠεΣΔΑ Ηπείρου 2013)

11.9. Βιοποικιλότητα

11.9.1. Συμβάσεις Ηνωμένων Εθνών για τη Βιολογική Ποικιλότητα Aichi και Nagoya

Κατά τη 10^η Διάσκεψη των μερών (COP 10) της Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα που έλαβε χώρα στη Nagoya της Ιαπωνίας, το 2010, υιοθετήθηκε από 193 χώρες, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ και όλων των κρατών μελών της, το αναθεωρημένο και επικαιροποιημένο Στρατηγικό Σχέδιο για τη βιοποικιλότητα μέχρι το 2020 (αναφορά στο 1.9.2.), συμπεριλαμβανόμενων 20 Στόχων, γνωστοί και ως στόχοι Aichi για τη βιοποικιλότητα.

Οι 20 αυτοί στόχοι πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2020 και διακρίνονται σε πέντε στρατηγικούς στόχους:

Στρατηγικός στόχος Α: Αντιμετώπιση των αιτίων της απώλειας βιοποικιλότητας μέσω της διάδοσης της ενσωμάτωσης της βιοποικιλότητας στο θεματολόγιο των κυβερνήσεων και των κοινωνιών.

Στρατηγικός στόχος Β: Μείωση των άμεσων πιέσεων στη βιοποικιλότητα και προώθηση της βιώσιμης χρήσης.

Στρατηγικός στόχος Γ: Βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά τη βιοποικιλότητα μέσω της προστασίας των οικοσυστημάτων, των ειδών και της γενετικής πολυμορφίας.

Στρατηγικός στόχος Δ: Ενίσχυση των οφελών από τη βιοποικιλότητα και τις υπηρεσίες των οικοσυστημάτων για όλους.

Στρατηγικός στόχος Ε: Ενίσχυση της υλοποίησης με συμμετοχικό σχεδιασμό, διαχείριση της γνώσης και οικοδόμηση δεξιοτήτων.

11.9.2. Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020

Τον Μάρτιο του 2010 οι ηγέτες των χωρών της ΕΕ αναγνώρισαν ότι ο στόχος του 2010 για τη βιοποικιλότητα δεν δύναται να επιτευχθεί, γι' αυτό ενέκριναν το μακροπρόθεσμο όραμα και το φιλόδοξο πρωταρχικό στόχο που πρότεινε η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της με τον τίτλο «Επιλογές όσον αφορά το όραμα και τον στόχο της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα μετά το 2010».

Όραμα για το 2050

Μέχρι το 2050 η βιοποικιλότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχει – το φυσικό της κεφάλαιο – θα προστατευθούν, θα αποτιμηθούν και θα αποκατασταθούν καταλλήλως για την εγγενή αξία της βιοποικιλότητας και για την ουσιώδη συμβολή τους στην ανθρώπινη ευημερία και την οικονομική ευμάρεια, ούτως ώστε να αποτραπούν καταστροφικές αλλαγές που οφείλονται στην απώλεια βιοποικιλότητας.

Πρωταρχικός στόχος για το 2020

Ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ μέχρι το 2020 και αποκατάστασή τους στο βαθμό του εφικτού, με παράλληλη ενίσχυση της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως.

Ειδικότερα, η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020 περιλαμβάνει έξι αλληλοϋποστηριζόμενους και αλληλένδετους ειδικούς στόχους που εξυπηρετούν τον πρωταρχικό στόχο για το 2020. Αυτοί είναι οι εξής:

Ειδικός στόχος 1

Ανάσχεση της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των ειδών και ενδαιτημάτων που εμπίπτουν στη νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία της φύσης και επίτευξη σημαντικής και μετρήσιμης βελτίωσης της κατάστασής τους, ώστε μέχρι το 2020 και σε σύγκριση με τις τρέχουσες εκτιμήσεις: (i) να έχουν αυξηθεί οι διενεργούμενες βάσει της οδηγίας για τα ενδαιτήματα εκτιμήσεις ενδαιτημάτων και εκτιμήσεις ειδών, από τις οποίες προκύπτει βελτιωμένη κατάσταση διατήρησης, κατά 100% και 50%, αντίστοιχα, και (ii) να έχουν αυξηθεί κατά 50% οι διενεργούμενες βάσει της οδηγίας για τα πτηνά εκτιμήσεις ειδών από τις οποίες προκύπτει σταθερή ή βελτιωμένη κατάσταση.

Ειδικός στόχος 2:

Μέχρι το 2020, διατήρηση και βελτίωση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών που παρέχουν, με τη δημιουργία πράσινης υποδομής και την αποκατάσταση τουλάχιστον του 15% των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων.

Ειδικός στόχος 3*:

A) Γεωργία: Μέχρι το 2020, μεγιστοποίηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων – σε όλο το φάσμα των βοσκοτόπων, αρόσιμων γαιών και μόνιμων καλλιεργειών – οι οποίες υπάγονται σε μέτρα σχετιζόμενα με τη βιοποικιλότητα στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, ώστε να εξασφαλιστεί η διατήρηση της βιοποικιλότητας και να επέλθει μετρήσιμη βελτίωση(*), αφενός της κατάστασης διατήρησης των ειδών και ενδαιτημάτων που εξαρτώνται ή επηρεάζονται από τη γεωργία και, αφετέρου, της παροχής οικοσυστημικών υπηρεσιών, σε σύγκριση με το σενάριο αναφοράς 2010 της ΕΕ, με αποτέλεσμα τη συμβολή στην ενίσχυση της αειφόρου διαχείρισης.

B) Δάση: Μέχρι το 2020, εφαρμογή σχεδίων δασικής διαχείρισης ή ισοδύναμων μέσων, σύμφωνα με την αειφόρο δασική διαχείριση²¹, για όλα τα δάση που ανήκουν στο Δημόσιο και τις δασικές εκμεταλλεύσεις που υπερβαίνουν ένα ορισμένο μέγεθος** (θα καθοριστεί από τα κράτη μέλη ή τις περιφέρειες και θα ανακοινωθεί μέσω των οικείων προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης) και για τις οποίες διατίθεται χρηματοδότηση στο πλαίσιο της πολιτικής της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη, ώστε να επέλθει μετρήσιμη βελτίωση(*), αφενός της κατάστασης διατήρησης των ειδών και ενδαιτημάτων που εξαρτώνται ή επηρεάζονται από τη δασοκομία και, αφετέρου, της παροχής σχετικών οικοσυστημικών υπηρεσιών, σε σύγκριση με το σενάριο αναφοράς 2010 της ΕΕ.

(*) Η βελτίωση θα μετράται – και για τους δύο ειδικούς στόχους – σε σύγκριση με τους ποσοτικούς στόχους βελτίωσης για την κατάσταση διατήρησης των ειδών και των ενδαιτημάτων ενωσιακού ενδιαφέροντος (ειδικός στόχος 1) και την αποκατάσταση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων (ειδικός στόχος 2).

(**) Όσον αφορά τις μικρότερες δασικές εκμεταλλεύσεις, τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν πρόσθετα κίνητρα για να ενθαρρύνουν τη θέσπιση διαχειριστικών σχεδίων ή ισοδύναμων μέσων τα οποία είναι σύμφωνα με την αειφόρο δασική διαχείριση.

Ειδικός στόχος 4:

Αλιεία: Επίτευξη Μέγιστης Βιώσιμης Απόδοσης (ΜΒΑ)²² μέχρι το 2015. Επίτευξη της πληθυσμιακής κατανομής ανά ηλικία και μέγεθος που είναι ενδεικτική υγιούς αποθέματος, με διαχείριση της αλιείας χωρίς σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις σε άλλα αποθέματα, είδη και οικοσυστήματα, για την υποστήριξη της επίτευξης καλής περιβαλλοντικής κατάστασης μέχρι το 2020, όπως επιβάλλει η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική.

Ειδικός στόχος 5:

Μέχρι το 2020, ταυτοποίηση και ιεράρχηση των χωροκατακτητικών ξένων ειδών και των διαδρομών που ακολουθούν, έλεγχος ή εξάλειψη των ειδών προτεραιότητας και διαχείριση των διαδρομών κατά τρόπο ώστε να προλαμβάνεται η είσοδος και εγκατάσταση νέων ειδών.

Ειδικός στόχος 6:

Μέχρι το 2020, αύξηση της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως.

Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα της ΕΕ σημειώνει ότι για να επιτευχθούν οι ενωσιακοί και παγκόσμιοι στόχοι για το 2020 «απαιτείται η πλήρης συμμετοχή και δέσμευση ευρέος φάσματος εμπλεκόμενων φορέων. Προκειμένου να εξασφαλιστεί αυτό, θα διευρυνθούν και θα προωθηθούν ορισμένες καίριες σημασίας συμπράξεις για την υποστήριξη της παρούσας στρατηγικής».

Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων και την άγρια χλωρίδα και πανίδα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανταποκρινόμενη στην ανάγκη για ανάρρωση της συνεχούς υποβάθμισης των φυσικών οικοτόπων και των κινδύνων που απειλούν ορισμένα είδη, πρόβη το 1992 στην έκδοση της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», ορίζοντας ένα κοινό πλαίσιο για τη διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων, των φυτών και των ζώων κοινοτικού ενδιαφέροντος.

Με την οδηγία περί οικοτόπων συνίσταται ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο "Natura 2000". Το δίκτυο αυτό, όντας το μεγαλύτερο οικολογικό δίκτυο παγκοσμίως, αποτελείται από «Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)» που έχουν χαρακτηρίσει τα κράτη μέλη δυνάμει αυτής της οδηγίας, καθώς και ζώνες ειδικής προστασίας που έχουν ταξινομηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας περί πτηνών 2009/147/ΕΚ (αναφορά στο επόμενο).

Τα παραρτήματα I και II της οδηγίας περιλαμβάνουν τον τύπο οικοτόπων και τα είδη των οποίων η διατήρηση απαιτεί το χαρακτηρισμό περιοχών ως ΕΖΔ. Ορισμένα από αυτά ορίζονται ως τύποι οικοτόπων ή ειδών «προτεραιότητας» (που διατρέχουν κίνδυνο εξαφάνισης). Στο παράρτημα IV απαριθμούνται τα ζωικά και φυτικά είδη που απαιτούν ιδιαίτερα αυστηρή προστασία.

Ειδικότερα, τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν τις εξής υποχρεώσεις:

- να ενθαρρύνουν τη διαχείριση των στοιχείων του τοπίου που θεωρούν ουσιαστικά για τη μετανάστευση, τη γεωγραφική κατανομή και τη γενετική ανταλλαγή των αγρίων ειδών·
- να θεσπίσουν ιδιαίτερα αυστηρά συστήματα προστασίας για ορισμένα ζωικά και φυτικά είδη που απειλούνται (παράρτημα IV) και να μελετήσουν τη σκοπιμότητα της επανεισαγωγής των ειδών αυτών στο έδαφός τους·
- να απαγορεύσουν τη χρήση μη επιλεκτικών μέσων αφαίρεσης από το φυσικό περιβάλλον, σύλληψης ή θανάτωσης ορισμένων ζωικών και φυτικών ειδών (παράρτημα V).

Η οδηγία προβλέπει τη δυνατότητα συγχρηματοδότησης των μέτρων διατήρησης από την Κοινότητα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα παραρτήματα της οδηγίας τροποποιήθηκαν, ώστε να ληφθεί υπόψη η βιοποικιλότητα των κρατών μελών που προσχώρησαν στην ΕΕ το 2004 και το 2007.

Σημειώνεται ότι στο ελληνικό δίκαιο η οδηγία ενσωματώθηκε με τις ΚΥΑ 33318/3028/11-12-1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαπημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» και ΚΥΑ Η.Π. 14849/853/Ε103/4-4-2008 (ΦΕΚ 645/Β/11-4-08) «Τροποποίηση των υπ' αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 1289) και υπ' αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 992), σε συμμόρφωση με διατάξεις της οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20ης Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Οδηγία 2009/147/ΕΚ για την ορνιθοπανίδα

Η Οδηγία 2009/147/ΕΚ «περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών» αντικαθιστά την οδηγία 79/409/ΕΟΚ (της κοινώς αποκαλούμενης οδηγίας «Πτηνά»), που ήταν το παλαιότερο νομικό κείμενο της ΕΕ για τη φύση. Αναγνωρίστηκε ότι τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν μέτρα που θα διασφαλίζουν τη διατήρηση και θα ρυθμίζουν την εκμετάλλευση των πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος, ώστε να διατηρηθεί ή να προσαρμοστεί ο πληθυσμός τους σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Σύμφωνα με αυτήν την οδηγία τα κράτη μέλη οφείλουν να δημιουργήσουν ζώνες προστασίας, να συντηρούν και να διευθετούν τους οικοτόπους και να αποκαταστήσουν τους ήδη κατεστραμμένους βιοτόπους. Σε αυτό το πλαίσιο τα κράτη μέλη είναι αναγκαίο να δημιουργήσουν Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για τα απειλούμενα είδη πτηνών και για τα αποδημητικά πτηνά, τοποθετώντας αυτές τις περιοχές στη φυσική περιοχή εξαπλώσεως των πτηνών (μπορούν να περιλαμβάνουν ζώνες διαχειρίσεως, φωλεοποιήσεως ή σταθμούς κατά μήκος των οδών αποδημίας).

Τα κράτη μέλη πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στους υγροτόπους που βρίσκονται σε ύφεση σε όλη την Ευρώπη και να μεριμνούν ώστε να τηρούνται ορισμένες αρχές σχετικά με το κυνήγι.

Η παρούσα οδηγία εισάγει ένα γενικό καθεστώς προστασίας όλων των ειδών αγρίων πτηνών που διαβιούν στο έδαφος της Ευρώπης. Ειδικότερα απαγορεύει:

- τον εκ προθέσεως φόνο ή σύλληψη αγρίων πτηνών·
- την καταστροφή ή βλάβη των φωλιών·
- τη συλλογή των αυγών στη φύση και την κατοχή τους (έστω και κενών)·

- τη σκόπιμη ενόχληση των πτηνών, ιδιαίτερα όταν θέτει σε κίνδυνο τη διατήρηση των ειδών·
- το εμπόριο και την κατοχή ζωντανών ή νεκρών πτηνών, των οποίων απαγορεύεται η θήρα και η σύλληψη (η εν λόγω απαγόρευση ισχύει επίσης για οποιοδήποτε μέρος ή προϊόν προέρχεται από πτηνό).

11.9.3. Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα

Η Εθνική Πολιτική για τη Βιοποικιλότητα εντοπίζει ως άμεσες αιτίες, για τη μείωση της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα, τις εξής:

- η καταστροφή ή αλλαγή και ο κατακερματισμός των οικοσυστημάτων, που προκαλούν οι αλλαγές στις χρήσεις γης (γεωργία - αστικοποίηση) και η ανάπτυξη των υποδομών,
- η εισβολή ξενικών ειδών,
- η υπερεκμετάλλευση των ειδών και των φυσικών πόρων,
- οι ασθένειες,
- η ρύπανση που προκαλούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες ,
- η κλιματική αλλαγή.

Ως κύριες απειλές ανακύκλωσης του είδους στην Ελλάδα αποτελούν:

- Για τα φυτά: η υπερβόσκηση, η συλλογή φυτών και η ανάπτυξη υποδομών στον παράκτιο χώρο.
- Για τα πουλιά: η γεωργική ρύπανση, η αλλαγή χρήσεων γης (αποξηράνσεις), οι οχλούσες δραστηριότητες (κυνήγι, υλοτομία) και η επέκταση και εντατικοποίηση των καλλιεργειών.
- Για τα αμφίβια: η κλιματική αλλαγή (ξηρασία), η ατμοσφαιρική ρύπανση και το κυνήγι - συλλογή ζώων.
- Για τα ερπετά: η συλλογή ζώων, η διάνοιξη οδών και οι πυρκαγιές.
- Για τα χερσαία θηλαστικά: η ανθρώπινη όχληση - αναψυχή, η οικιστική εξάπλωση, η γεωργική ρύπανση και οι πυρκαγιές.
- Για τα θαλάσσια θηλαστικά: η γεωργική ρύπανση (απορροές - ευτροφισμός), τα βιομηχανικά απόβλητα και η αλιεία.
- Για τα θαλάσσια ψάρια: η αλιεία .
- Για τα ψάρια του γλυκού νερού: η αλλαγή χρήσεων σε υδατικά σώματα (αποξηράνσεις, υδροηλεκτρικά), τα αστικά λύματα και η γεωργική ρύπανση.

Όραμα για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2050 είναι: Η βιοποικιλότητα στην Ελλάδα και οι λειτουργίες των οικοσυστημάτων, που αυτή υποστηρίζει, δηλαδή το εθνικό φυσικό κεφάλαιο, να προστατεύονται. Η προστασία αυτή προκύπτει από την εγγενή αξία της βιοποικιλότητας, αλλά και την ουσιαστική συμμετοχή στην ευμάρεια και την οικονομική ευημερία και αποβλέπει στην αποτροπή καταστρεπτικών αλλαγών που προκαλούνται από την απώλεια της.

Σκοπός της Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα είναι η ανάσχεση της απώλειάς της και της υποβάθμισης των λειτουργιών των οικοσυστημάτων της Ελλάδας μέχρι το 2026, η αποκατάστασή τους, όπου χρειάζεται και είναι δυνατή, η ανάδειξή της ως εθνικό κεφάλαιο, όπως και η εντατικοποίηση της συμβολής της στην αποτροπή περαιτέρω απώλειας της σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η στρατηγική περιλαμβάνει 13 γενικούς Στόχους, οι οποίοι είναι:

1. Η αύξηση της γνώσης για τη βιοποικιλότητα, μέσα από τη συγκέντρωση, τον εμπλουτισμό και τη διαχείριση της γνώσης.
2. Η διατήρηση και αποκατάσταση των ειδών και των οικοτόπων της Ελλάδας, μέσα από τον προγραμματισμό προτεραιοτήτων διατήρησης, παρακολούθηση και έργων αποκατάστασης.
3. Η οργάνωση και λειτουργία Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών, με την ολοκλήρωση του χαρακτηρισμού περιοχών, της θεσμικής κατοχύρωσης και την οριοθέτηση, όπου κρίνεται απαραίτητο, οικολογικών διαδρόμων.
4. Η διατήρηση των γενετικών πόρων, της πρόσβασης σε αυτούς και καταμερισμός των ωφελειών που θα προκύψουν από την χρήση τους.
5. Η ενσωμάτωση των αναγκών διατήρησης της βιοποικιλότητας και προώθηση της αειφορικής διαχείρισης των οικοσυστημάτων σε όλες τις πολιτικές και τα επίπεδα σχεδιασμού (αναπτυξιακού, χωρικού, πολεοδομικού) και θέσπιση κινήτρων. Ο στόχος εξειδικεύεται μέσα από: α) την ενσωμάτωση των στόχων της διατήρησης σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού και την ενίσχυση της σύνδεσης του αναπτυξιακού προγραμματισμού τομειακών πολιτικών με τη χωρική ανάπτυξη, β) τη συμβατότητα των έργων υποδομής με την προστασία της βιοποικιλότητας γ) τη διασφάλιση της συμβατότητας της οικιστικής, βιομηχανικής ανάπτυξης, του τουρισμού, της αγροτικής ανάπτυξης, της παραγωγής ενέργειας, εξόρυξης και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και αναψυχής με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
6. Η διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου μέσα από την ενσωμάτωσή της στις τομειακές πολιτικές, τη λήψη μέτρων διατήρησης πέρα των προστατευόμενων περιοχών και των γεωτόπων.
7. Η λήψη μέτρων για τη μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα λόγω της κλιματικής αλλαγής μέσα από τη διερεύνηση των κινδύνων, την ενίσχυση των δυνατοτήτων των επιμέρους στοιχείων να αποκριθούν αποτελεσματικά στις επιπτώσεις και την υλοποίηση δράσεων αντιμετώπισης των επιπτώσεων.
8. Η προστασία από τα είδη εισβολείς, μέσα από τον έλεγχο και την ανίχνευση, αλλά και δράσεις θεραπείας.
9. Η ενίσχυση της διεθνούς και διακρατικής συνεργασίας για την προστασία της βιοποικιλότητας.
10. Η αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης στη διαχείριση και προστασία.
11. Η ενσωμάτωση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο αξιακό σύστημα της κοινωνίας, μέσα από δράσεις εκπαίδευσης – ευαισθητοποίησης.

12. Η συμμετοχή της κοινωνίας στη διατήρηση.
13. Η αποτίμηση των οικοσυστηματικών υπηρεσιών στην Ελλάδα και προβολή της αξίας της ελληνικής βιοποικιλότητας.

PAF's 2014-2020 – Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για τις περιοχές του δικτύου NATURA 2000

Λαμβάνοντας υπόψη τις προαναφερθείσες Οδηγίες 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, της άγριας πανίδας, πτηνών και χλωρίδας, η Ελλάδα προέβη στην κατάρτιση ενός εθνικού Πλαισίου Δράσεων Προτεραιότητας για την αποτελεσματική διαχείριση του Δικτύου NATURA 2000 και την περιγραφή των δυνατοτήτων χρηματοδότησης αυτού, το οποίο για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 βρίσκεται στην Α΄ Φάση (Απρίλιος 2014).

Στο παρόν PAF πραγματοποιείται μια επισκόπηση της κατάστασης των τύπων οικοτόπων και ειδών του Δικτύου NATURA 2000 στην Ελλάδα, καθώς και της τρέχουσας εμπειρίας από τη χρήση των κοινοτικών χρηματοδοτικών μέσων, ώστε να αποτυπωθούν οι προτεραιότητες για τους τύπους οικοτόπων σχετικά με την απαίτηση μετρήσιμης προόδου στο υπό στόχο φυσικό περιβάλλον σύμφωνα με την ΕΕ 2020 Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα και για τη διασφάλιση της καλής λειτουργία του δικτύου Natura 2000.

Έτσι, σημειώνονται οι στρατηγικές προτεραιότητες σε σχέση με τις επενδύσεις στη Natura 2000 σχετιζόμενες με πράσινο τουρισμό και θέσεις εργασίας, προς ενίσχυση του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής σε αυτή ή άλλων ωφελειών για τα οικοσυστήματα, όπως έρευνα, εκπαίδευση, επιμόρφωση ευαισθητοποίηση και προώθηση των συνεργασιών (και διασυνοριακών) συνδεδεμένων με την διαχείριση της Natura 2000. Αυτές συνοψίζονται στα εξής:

1. Υιοθέτηση οικοσυστημικής (ολοκληρωμένης) προσέγγισης

Στο πλαίσιο αυτό προβλέπονται / προωθούνται οι παρακάτω δράσεις:

- Διαμόρφωση οικολογικών διαδρόμων και υποστήριξη πράσινων υποδομών σε επίπεδο Περιφέρειας για τη βελτίωση της σύνδεσης μεταξύ των κηρυγμένων περιοχών και των τύπων οικοτόπων και ειδών με στόχο τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και τη μετρίαση της κλιματικής αλλαγής.
- Διαμόρφωση συνεργασιών – συμπράξεων για την ανάδειξη του τοπίου ως συστατικού πόρου για την ανάπτυξη, ειδικότερα του τουρισμού, στη βάση της διευρυμένης έννοιας του που περιλαμβάνει εκτός από το φυσικό περιβάλλον και πολιτιστικά / ιστορικά / αρχιτεκτονικά κ.ά στοιχεία.
- Σχέδια Διαχείρισης σε Περιφερειακό επίπεδο.

2. Κλιματική αλλαγή

Οι επενδύσεις με βασικό στόχο τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτή προσανατολίζονται στα παρακάτω μέτρα:

- A. Την ενίσχυση της φυσικής ικανότητας για την αποθήκευση άνθρακα.
- B. Τη μετρίαση κινδύνων (π.χ. πυρκαγιές, πλημμύρες, ξηρασία, διάβρωση εδάφους κλπ) από τυχόν ακραία φαινόμενα.

Γ. Τη μείωση των επιπτώσεων εξαιτίας της ανόδου της στάθμης της θάλασσας.

3. Ολοκληρωμένη Διαχείριση

A. Προσανατολισμός επενδύσεων προς την κατεύθυνση ενίσχυσης ενός μοντέλου οικότουριστικής ανάπτυξης στις περιοχές Natura 2000 που συνάδει με το χαρακτήρά τους και αποσκοπεί στον περιορισμό των απειλών από την ανάπτυξη μεγάλης κλίμακας τουριστικών δραστηριοτήτων καθώς και στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας με στόχο την εδραίωση εκείνων των συμπράξεων/ συνεργειών που απαιτούνται για την προστασία και διατήρηση του προστατευτέου αντικειμένου τους.

B. Εκπαίδευση / Κατάρτιση / Ενημέρωση

11.10. Μετρίαση της Κλιματικής Αλλαγής- Ενέργεια

11.10.1. Στρατηγική των Η.Ε. και της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή UNFCCC

Η αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής είναι μια παγκόσμια πρόκληση, στην οποία συντονισμό ασκούν τα Ηνωμένα Έθνη και κεντρική στρατηγική είναι η Σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος (UNFCCC). Η Σύμβαση επιδιώκει τη μείωση των διεθνών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με τον καθορισμό στόχων σε εθνικό επίπεδο με βάση την έννοια της «κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης». Αυτό σημαίνει ότι, τα έθνη, που έχουν εκπέμψει το μεγαλύτερο μέρος των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέχρι τώρα, θα πρέπει να επιδιώξουν μεγαλύτερη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Σύμφωνα με την UNFCCC (πρωτόκολλο του Κιότο), η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε σε συλλογικό στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 8% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, μεταξύ των ετών 2008 και 2012 (με τους στόχους ανά Κράτος-Μέλος να διαφοροποιούνται στο πλαίσιο της ατομικής τους ευθύνης).

Το Μάρτιο του 2007, στο πλαίσιο διαμόρφωσης της Στρατηγικής E2020, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ ενέκριναν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ενεργειακή πολιτική που έχει ως στόχο την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και την αύξηση της ενεργειακής ασφάλειας της ΕΕ, ενισχύοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητά της. Θέτουν μια σειρά από απαιτητικούς στόχους για το κλίμα και την ενέργεια, που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2020, οι οποίοι είναι γνωστή ως στόχοι του '20-20-20 '.

Για να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις της ΕΕ, που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο και σύμφωνα με την ευρωπαϊκή φιλοδοξία, τα κράτη μέλη οφείλουν να:

- Μειώσουν (σε επίπεδο ένωσης) τις συνδυασμένες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου το 2020 κατά τουλάχιστον 20 % σε σχέση τα επίπεδα του 1990.
- Παράγουν το 20% της συνδυασμένης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές .

- Βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση για κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας κατά 20 % σε σύγκριση με τα προβλεπόμενα επίπεδα.

11.10.2. Ενεργειακός Χάρτης Πορείας για το 2050 (Λευκή Βίβλος)

Σε μακροπρόθεσμο επίπεδο δημιουργήθηκε ο χάρτης πορείας (roadmap) για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050. Στόχος του Οδικού αυτού Χάρτη είναι η χάραξη μιας οικονομικώς αποδοτικής οδού για τη μείωση των εγχώριων εκπομπών κατά 80 έως 95% (σε σχέση με τα επίπεδα του 1990) μέχρι τα μέσα του 21ου αιώνα. Ο χάρτης πορείας προσδιορίζει ορόσημα και παρέχει καθοδήγηση σχετικά με το πώς η Ευρώπη θα προχωρήσει σε μια φιλική προς το κλίμα οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο.

11.10.3. Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030 (Πράσινη Βίβλος)

Στις 27 Μαρτίου 2013 τέθηκε σε διαβούλευση, έως τις 2 Ιουλίου, η Πράσινη Βίβλος για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030 υπό μορφή ερωτήσεων, με στόχο τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων και απόψεων για υποστήριξη της ανάπτυξης του πλαισίου 2030. Η ΕΕ, παρά το ότι διαθέτει σαφές πλαίσιο που κατευθύνει τις πολιτικές για την ενέργεια και το κλίμα έως το 2020, εντούτοις είναι αναγκαίος ο προβληματισμός σχετικά με το νέο πλαίσιο που θα διέπει αυτές τις πολιτικές το 2030. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της ανάγκης:

- α) για ασφάλεια δικαίου και μειωμένου κινδύνου (λόγω κανονιστικών ρυθμίσεων) για τους επενδυτές που ασχολούνται με μακροχρόνιους επενδυτικούς κύκλους,
- β) για στήριξη της πορείας προόδου προς μια ανταγωνιστική οικονομία και ένα ασφαλές ενεργειακό σύστημα με την αποσαφήνιση των στόχων για το 2030 και δημιουργία μεγαλύτερης ζήτησης για αποδοτικές τεχνολογίες και
- γ) την ανάγκη η ΕΕ να καταλήξει σε συμφωνία επί σειράς ζητημάτων για το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής ενόψει της σύναψης διεθνούς συμφωνίας έως το τέλος του 2015.

Η Πράσινη Βίβλος, αφού πραγματοποιεί μια επισκόπηση του ισχύοντος πλαισίου και των επιτευγμάτων σε σχέση με την ενέργεια και το κλίμα, στη συνέχεια παρουσιάζει τα εξής καίρια ζητήματα:

- α) τους στόχους,
- β) τα λοιπά μέσα άσκησης πολιτικής,
- γ) την ανταγωνιστικότητα, και
- δ) τη διαφορετική ικανότητα των κρατών μελών να αναλαμβάνουν δράση,

για τα οποία ζητείται η συμβολή των εμπλεκόμενων παραγόντων, με την εμπειρία και τις απόψεις τους, οι οποίες θεμελιώνονται, όπου καθίσταται δυνατό, με έγκυρες αποδείξεις. Ειδικότερα, για τους στόχους τίθενται οι εξής ερωτήσεις:

- Ποια στόχευση θα ήταν αποτελεσματικότερη για την προώθηση των στόχων της πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το 2030; Σε ποιο επίπεδο οφείλει να εφαρμόζεται (ΕΕ, κράτη μέλη ή τομείς) και σε ποιο βαθμό πρέπει να είναι νομικά δεσμευτική;
- Έχουν διαπιστωθεί αντιφάσεις στους τρέχοντες στόχους για το 2020 και, εάν ναι, με ποιο τρόπο θα μπορούσε να εμπεδωθεί καλύτερα η συνοχή των υποψήφιων στόχων για το έτος 2030;
- Κρίνεται άραγε σκόπιμος ο καθορισμός στόχων σε επιμέρους τομείς, όπως οι μεταφορές, η γεωργία και η βιομηχανία και, εάν ναι, σε ποιους από αυτούς; Για παράδειγμα, είναι για τον τομέα των μεταφορών αναγκαίος ο καθορισμός στόχου για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, λαμβανομένων υπόψη των στόχων για μείωση των εκπομπών CO₂ για τα επιβατηγά αυτοκίνητα και τα ελαφρά εμπορικά οχήματα;
- Πώς μπορούν η οικονομική βιωσιμότητα, καθώς και ο μεταβαλλόμενος βαθμός ωριμότητας των τεχνολογιών να αντανακλώνται καλύτερα στους στόχους στο πλαίσιο για το 2030;
- Πώς πρέπει να αξιολογείται η πρόοδος για άλλες πτυχές της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ, όπως η ασφάλεια του εφοδιασμού, οι οποίες ενδέχεται να μην ανήκουν στους πρωταρχικούς στόχους;

Σε συνέχεια της απόκρισης των ενδιαφερόμενων στην Πράσινη Βίβλο και της φιλόδοξης δέσμευσης των χαρτών πορείας για το 2050, στις 22 Ιανουαρίου 2014, ανακοινώθηκε από την Επιτροπή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομικής και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, το πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια κατά την περίοδο από το 2020 έως το 2030. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να στηρίζεται στην πλήρη υλοποίηση των στόχων 20-20-20 και ειδικότερα στα εξής (COM (2014) 15 final):

- *«Φιλόδοξη δέσμευση για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου σύμφωνα με τους χάρτες πορείας για το 2050. Για την υλοποίηση αυτής της δέσμευσης θα πρέπει να υιοθετηθεί οικονομικά αποδοτική προσέγγιση, που να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις προσιτού κόστους, ανταγωνιστικότητας, ασφάλειας των προμηθειών και αειφορίας, και να λαμβάνει υπόψη την τρέχουσα οικονομική και πολιτική συγκυρία.*
- *Απλούστευση του ευρωπαϊκού πλαισίου πολιτικής και παράλληλη βελτίωση της συμπληρωματικότητας και της συνάφειας μεταξύ στόχων και μέσων.*
- *Εντός αυτού του πλαισίου της ΕΕ, παροχή ευελιξίας στα κράτη μέλη να ορίζουν τη μετάβαση προς οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες τους, το ενεργειακό μείγμα που προτιμούν και τις ανάγκες από πλευράς ενεργειακής ασφάλειας, καθώς και της δυνατότητας να διατηρούν το κόστος στα ελάχιστα επίπεδα.*
- *Ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών που θα τα βοηθήσει να αντιμετωπίσουν κοινές ενεργειακές και κλιματικές προκλήσεις με το χαμηλότερο κόστος,*

ενώ παράλληλα θα ενισχύεται η ενοποίηση της αγοράς και θα αποτρέπεται η στρέβλωση της αγοράς.

- *Αξιοποίηση της δυναμικής της ανάπτυξης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές με πολιτική που θα στηρίζεται σε πιο αποδοτική ως προς το κόστος προσέγγιση, η οποία θα ενισχύει την ευρωπαϊκή διάσταση και θα επικεντρώνεται σε μεγαλύτερη ενοποίηση της εσωτερικής ενεργειακής αγοράς και σε ανόθευτο ανταγωνισμό.*
- *Πλήρης κατανόηση των παραγόντων που καθορίζουν το ενεργειακό κόστος, ούτως ώστε η πολιτική να στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα και στοιχεία για να είμαστε σαφείς ως προς ποιες πτυχές μπορούν να επηρεάσουν οι εθνικές και οι ενωσιακές πολιτικές και ποιες όχι. Διασφάλιση ότι η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και το προσιτό κόστος της ενέργειας για τους καταναλωτές αποτελούν κεντρικά στοιχεία στον καθορισμό των στόχων του πλαισίου και των μέσων για την εφαρμογή του.*
- *Βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας και παράλληλη θέσπιση ανταγωνιστικού συστήματος χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών, μέσω κοινής δράσης, ενοποιημένων αγορών, διαφοροποίησης των εισαγωγών, αειφόρου ανάπτυξης εγχώριων ενεργειακών πηγών, επενδύσεων σε απαραίτητη υποδομή, εξοικονόμησης ενέργειας κατά την τελική χρήση και στήριξης της έρευνας και καινοτομίας.*
- *Ενίσχυση της ασφάλειας για τους επενδυτές με σαφή πλέον μηνύματα για τον τρόπο με τον οποίο θα αλλάξει το πλαίσιο πολιτικής μετά το 2020 και με εγγυήσεις ότι πριν από το έτος δεν θα επέλθουν σημαντικές αλλαγές στους υπάρχοντες στόχους και τα μέσα.*
- *Δίκαιο επιμερισμό των προσπαθειών μεταξύ κρατών μελών που θα αντικατοπτρίζει τις ειδικές συνθήκες και ικανότητές τους.»*

Πιο συγκεκριμένα, τα βασικά στοιχεία του πλαισίου έγκεινται: α) στο νέο στόχο μείωσης των εγχώριων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά 40% σε σύγκριση με το 1990, ποσοστό που θα κατανομηθεί μεταξύ των τομέων ΣΕΔΕ (σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της ΕΕ) και των τομέων εκτός ΣΕΔΕ, β) στην ανάγκη ενθάρρυνσης, κατ' επέκταση του προαναφερθέντος στόχου μείωσης, της αύξησης του μεριδίου ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ΕΕ σε τουλάχιστον 27% και της απαίτησης για υψηλότερο επίπεδο εξοικονόμησης ενέργειας κατά περίπου 25% το 2030, γ) στην αναβολή έως το 2019/2020 της δημοπράτησης δικαιωμάτων εκπομπών ύψους 900 εκατ., δ) στις πρόσφατες κατευθυντήριες γραμμές για τη δημόσια παρέμβαση σε αγορές ηλεκτρικής ενέργειας που εξέδωσε πρόσφατα η Επιτροπή και στη διεξαγωγή, επί του παρόντος, διαβούλευσης σχετικά με την αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στο περιβάλλον και την ενέργεια την περίοδο ως το 2020., και τέλος ε) στην αναγκαία περαιτέρω αξιοποίηση εγχώριων αειφόρων ενεργειακών πηγών και συλλογική δράση των κρατών μελών για τη διαφοροποίηση των χωρών εφοδιασμού και των οδύσεων εισαγωγών ορυκτών καυσίμων.

Παράλληλα, στο ίδιο πλαίσιο πολιτικής αναφέρεται η Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση που τίθεται για την υλοποίησή του. Απαιτούνται, δηλαδή, εθνικά σχέδια για ανταγωνιστική, ασφαλή και αειφόρο ενέργεια με 3 στάδια:

- 1) η Επιτροπή θα εκπονήσει λεπτομερή καθοδήγηση σχετικά με τη λειτουργία της νέας διαδικασίας διακυβέρνησης και ιδίως σχετικά με το περιεχόμενο των εν λόγω εθνικών σχεδίων,

- 2) κατάρτιση σχεδίων των κρατών μελών, μέσω επαναληπτικής διαδικασίας και
- 3) αξιολόγηση σχεδίων και ανειλημμένων δεσμεύσεων των κρατών μελών,

καθώς και δείκτες και στόχοι που θα περιλαμβάνουν τις διαφορές στις τιμές ενέργειας μεταξύ της ΕΕ και μεγάλων εμπορικών εταιρών, την εγκατάσταση έξυπνων δικτύων και γραμμών διασύνδεσης μεταξύ κρατών μελών με ιδιαίτερη προτεραιότητα στη μεγαλύτερη καθυστέρηση της επίτευξης του στόχου κτλ.

Στο πλαίσιο της πολιτικής για την μετρίαση της Κλιματικής Αλλαγής και τις επίτευξης των παραπάνω στόχων η ΕΕ έχει θεσπίσει ένα σύνολο Οδηγιών που προσδιορίζουν επιμέρους στόχους και τρόπους δράσης για την επίτευξη των παραπάνω Στρατηγικών Στόχων (αρχικά της επίτευξης του 20-20-20). Σημαντικότερες από αυτές είναι:

Η **Οδηγία 2009/28/ΕΚ** σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ).

Η Οδηγία αποσκοπεί στη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου παραγωγής και προώθησης της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Βάση της Οδηγίας κάθε κράτος μέλος έχει θέσει έναν εκτιμώμενο στόχο σχετικά με το μερίδιο της ενέργειας που παράγει από ανανεώσιμες πηγές, στο σύνολο της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας για το 2020. Ο στόχος αυτός συνάδει με το συνολικό στόχο «20-20-20» της Κοινότητας. Επιπλέον, το μερίδιο της ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές στον τομέα των μεταφορών πρέπει να ισούται με τουλάχιστον 10 % της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας στον συγκεκριμένο τομέα έως το 2020.

Κάθε κράτος μέλος θεσπίζει Εθνικό Σχέδιο Δράσης όπου ορίζονται τα μερίδια της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που καταναλώνονται στις μεταφορές, στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θέρμανσης για το 2020. Η Ελλάδα, στο πλαίσιο υιοθέτησης συγκεκριμένων αναπτυξιακών και περιβαλλοντικών πολιτικών, με το Νόμο 3851/2010 προχώρησε στην αύξηση **του εθνικού στόχου συμμετοχής των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας στο 20%, ο οποίος και εξειδικεύεται σε 40 % συμμετοχή των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή , 20 % σε ανάγκες θέρμανσης - ψύξης και 10 % στις μεταφορές.**

Οι **Οδηγίες 2012/27/ΕΕ** και **2010/31/ΕΕ** σχετικά με την Ενεργειακή Αποδοτικότητα θέτει ένα κοινό πλαίσιο μέτρων για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης εντός της Κοινότητας, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της εξοικονόμησης κατά 20% μέχρι το 2020 και η κατανάλωση της ενέργειας να μην υπερβαίνει τους 1.474 εκατομμύρια Ισοδύναμους Τόνους Πετρελαίου πρωτογενούς ενέργειας ή τους 1.078 εκατομμύρια Ισοδύναμους Τόνους Πετρελαίου τελικής ενέργειας. Ο υπολογισμός του στόχου εξοικονόμησης ενέργειας *«ισοδυναμεί τουλάχιστον με την πραγματοποίηση νέων εξοικονομήσεων κάθε χρόνο από την 1η Ιανουαρίου 2014 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020 ίσων με το 1,5% των κατ' όγκον ετήσιων πωλήσεων ενέργειας στους τελικούς καταναλωτές όλων των διανομένων ενέργειας είτε όλων των εταιρειών λιανικής πώλησης ενέργειας, του μέσου όρου των τριών τελευταίων ετών πριν από την 1η Ιανουαρίου 2013. Οι κατ' όγκον πωλήσεις ενέργειας που χρησιμοποιούνται στις μεταφορές μπορούν να εξαιρούνται εν μέρει ή εν όλω από αυτόν τον υπολογισμό»*.

Βάση των υπολογισμών του ΚΑΠΕ προκύπτει **ο στόχος εξοικονόμησης ενέργειας για την περίοδο 2014-2020 ο οποίος διαμορφώνεται σωρευτικά σε 3.301,8 ktoe εκ των οποίων το σύνολο των νέων ετήσιων εξοικονομήσεων είναι ίσο με 893,8 ktoe.**

11.11. Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή

11.11.1. Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Είναι γεγονός ότι με την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου του Κιότο, οι διεθνείς προσπάθειες καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος εισήλθαν σε νέο στάδιο. Ανάμεσα σε αυτές τις προσπάθειες συγκαταλέγεται η ανακοίνωση της Επιτροπής στις 9/2/2005 για την «επιτυχή καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος», η οποία αποτέλεσε τις βάσεις της στρατηγικής σχετικά με την κλιματική αλλαγή και ακολουθήθηκε από την ανακοίνωση στις 10/1/2007 για τον «Περιορισμό της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη σε αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2 βαθμούς Κελσίου – Η πορεία προς το 2020 και μετέπειτα».

Πιο συγκεκριμένα, στην ανακοίνωση της Επιτροπής το 2005 τίθεται ο στόχος των "2 °C" που συνιστούν οι επιστήμονες, δηλαδή ο περιορισμός της μελλοντικής ανόδου της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη στους 2 °C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα με την παράλληλη μείωση έως το 2050 των παγκόσμιων εκπομπών τουλάχιστον κατά 15% σε σχέση με τα επίπεδα εκπομπών του 1990. Επιπλέον, σημειώνεται ότι η μελλοντική στρατηγική της ΕΕ σε θέματα αλλαγής του κλίματος θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Διεύρυνση της αντιμετώπισης της αλλαγής του κλίματος σε όλες τις ρυπαίνουσες χώρες (με κοινές αλλά διαφοροποιημένες ευθύνες) και σε όλους τους εμπλεκόμενους τομείς (σύνολο των μέτρων μεταφοράς, αποψίλωση των δασών, κλπ.) - Διεύρυνση της συμμετοχής με αύξηση του αριθμού των χωρών ανά τον κόσμο που λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα για την επίτευξη των στόχων ·
- Ενίσχυση της καινοτομίας με εφαρμογή και εγκατάσταση υφιστάμενων τεχνολογιών και ανάπτυξη νέων τεχνολογιών·
- Χρήση και ενίσχυση των αγοροκεντρικών μέσων και ευέλικτων μηχανισμών (π.χ. σύστημα ανταλλαγής δικαιωμάτων εκπομπών)·
- Ενσωμάτωση πολιτικών προσαρμογής στην αλλαγή του κλίματος, σε προληπτικό και επανορθωτικό επίπεδο, ανάλογα με τους πλέον πληττόμενους οικονομικούς τομείς και περιφέρειες·
- Συστράτευση και άλλων πολιτικών π.χ. το πεδίο εφαρμογής της διεθνούς δράσης θα πρέπει να διευρυνθεί ούτως ώστε να καλύπτει όλα τα αέρια του θερμοκηπίου και όλους τους τομείς της οικονομίας κτλ·
- Άμεση και αποτελεσματική εφαρμογή των συμπεφωνημένων πολιτικών·
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού·
- Αύξηση και καλύτερη εστίαση της έρευνας·
- Ενίσχυση της συνεργασίας με τις τρίτες χώρες·
- Μετάβαση του ευρωπαϊκού προγράμματος για την αλλαγή του κλίματος σε ένα νέο στάδιο εντός του 2005·

Στη συνέχεια η Επιτροπή με τη στρατηγική σχετικά με την αλλαγή του κλίματος μέχρι το 2020, προτείνει πιο συγκεκριμένες ενέργειες για να περιοριστούν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να μειωθούν οι πιθανότητες μειζόνων και οριστικών διαταράξεων του κλίματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι, αφού η ΕΕ και τα κράτη μέλη επιβεβαίωσαν το στόχο των 2 °C και μετέπειτα, καθόρισαν τις εξής δράσεις στην ΕΕ:

- Καθορισμός στόχων μείωσης των εκπομπών με σκοπό την υιοθέτηση ως στόχο, στο πλαίσιο των διεθνών διαπραγματεύσεων, την κατά 30 % μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στις αναπτυγμένες χώρες (ως προς τα επίπεδα του 1990) έως το 2020. Έως ότου επιτευχθεί αυτή η συμφωνία, η ΕΕ είναι αναγκαίο να αναλάβει ρητή και ανεξάρτητη δέσμευση υπέρ της μείωσης των εσωτερικών της εκπομπών τουλάχιστον κατά 20 % μέχρι το 2020.
- Ενέργειες που απορρέουν από την ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε. και περιλαμβάνουν τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης της Ε.Ε. κατά 20% έως το 2020, την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε 20% έως το 2020 και την υιοθέτηση μιας πιο ασφαλούς από περιβαλλοντική άποψη πολιτικής δέσμευσης άνθρακα και αποθήκευσης σε γεωλογικούς σχηματισμούς (CCS), συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής δώδεκα μεγάλης κλίμακας μονάδων επίδειξης στην Ευρώπη έως το 2015.
- Αναγκαία η ενίσχυση του κοινοτικού συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (ΣΕΔΕ) αερίων θερμοκηπίου λαμβάνοντας τα εξής μέτρα: αύξηση της διάθεσης των δικαιωμάτων εκπομπής για περίοδο που να υπερβαίνει την πενταετία· επέκταση του συστήματος και σε άλλα αέρια και τομείς· αναγνώριση της δέσμευσης άνθρακα και αποθήκευσης σε γεωλογικούς σχηματισμούς· εναρμόνιση των διαδικασιών κατανομής των δικαιωμάτων εκπομπής μεταξύ των κρατών μελών· σύνδεση του συστήματος με τα συμβατά και δεσμευτικά συστήματα άλλων κρατών.
- Μείωση εκπομπών στον τομέα των μεταφορών με έγκριση των προτάσεων σχετικά με τη συμπερίληψη των αεροπορικών μεταφορών στο ΣΕΔΕ και τη φορολογία επί των επιβατικών οχημάτων ανάλογα με τις εκπομπές CO₂ που προκαλούν. Η μείωση των εκπομπών CO₂ από τα αυτοκίνητα αντιμετωπίζεται επίσης ως ενδεχόμενο, πρωτίστως για να επιτευχθεί ο στόχος των 120 g CO₂/km. Σημαντική θεωρείται η ενίσχυση των μέτρων της Λευκής Βίβλου, ο περιορισμός των εκπομπών GHG από τις οδικές εμπορευματικές μεταφορές και τη ναυτιλία, καθώς και η μείωση των εκπομπών κύκλου ζωής CO₂ στα καύσιμα μεταφορών, ενισχύοντας παράλληλα τα βιοκαύσιμα.
- Μείωση των εκπομπών του CO₂ σε άλλους τομείς όπως στις κατοικίες και τα εμπορικά κτίρια μέχρι και 30%. Παράλληλη μείωση και άλλων αερίων, ιδίως μέσω της εφαρμογής και της ενίσχυσης των μέτρων στον τομέα της γεωργίας και των δασών, και καθορισμός ορίων για τις εκπομπές μεθανίου από κινητήρες αερίου κτλ, περαιτέρω περιορισμός ή απαγόρευση της χρήσης φθοριούχων αερίων· μείωση των εκπομπών οξειδίων του αζώτου που παράγονται από καύση και συμπερίληψη των εκπομπών από μεγάλες εγκαταστάσεις στο ΣΕΔΕ.
- Στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης θεωρείται αναγκαίο να ενεργοποιηθούν τάχιστα οι χρηματοδοτικοί πόροι στο πλαίσιο του 7ου κοινοτικού προγράμματος – πλαισίου με παράλληλη αύξηση του προϋπολογισμού υπέρ της έρευνας

μετά το 2013· πλήρης εφαρμογή των σχεδίων δράσεων για την ενεργειακή τεχνολογία και τις οικότεχνολογίες.

- Υλοποίηση των στρατηγικών προσανατολισμών για τη συνοχή που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των αειφόρων συστημάτων μεταφορών και ενέργειας και προάγουν τις τεχνικές που σέβονται το περιβάλλον.
- Περαιτέρω δράσεις στις αναπτυγμένες χώρες για δέσμευση μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 30% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 μέχρι το 2020 και δραστηριοποίηση των αναπτυσσόμενων χωρών για να επιτύχουν μείωση σε απόλυτα μεγέθη των εν λόγω εκπομπών μετά το 2020. Οι ενέργειες αυτές μπορούν να υλοποιηθούν με : Μια νέα προσέγγιση στον μηχανισμό καθαρής ανάπτυξης· Μια Βελτιωμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση· Με κλαδικές προσεγγίσεις· Με ποσοτικά προσδιορισμένα όρια εκπομπών και με απουσία υποχρεώσεων για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Έχοντας, λοιπόν, ως βάση της στρατηγική του 2007 σχετικά με τον περιορισμό της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη μέχρι το 2020, η Επιτροπή στις 26.3.2013 εξέδωσε γνωμοδοτική ανακοίνωση (αποσκοπεί σε διάλογο μεταξύ κρατών μελών κτλ) για τη «*Διεθνή συμφωνία του 2015 για την κλιματική αλλαγή: Η διαμόρφωση της διεθνούς πολιτικής για το κλίμα μετά το 2020*». Βάσεις για αυτή τη συμφωνία αποτελούν τα εξής:

- Επίδειξη της απαιτούμενης φιλοδοξίας για τη μείωση των εκπομπών παγκοσμίως·
- Διευκόλυνση της συμβολής όλων των μεγάλων οικονομιών και όλων των τομέων στην παγκόσμια προσπάθεια μετριασμού·
- Ενσωμάτωση της αλλαγής του κλίματος και της αμοιβαίας ενίσχυσης των διαδικασιών και πρωτοβουλιών·
- Μετριασμός των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου παγκοσμίως κάτω από τα επίπεδα του 1990 έως το 2030, δηλαδή μείωση περίπου κατά 25% σε σύγκριση με τις εκπομπές του 2010·
- Ανάγκη για πλήρη ενσωμάτωση των ζητημάτων της διεθνούς πολιτικής στο ευρύ φάσμα των τομέων πολιτικής, π.χ. στον περιφερειακό και χωροταξικό σχεδιασμό, στη διαχείριση παράκτιων ζωνών κτλ·
- Προώθηση μιας περιεκτικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης για τα μέσα εφαρμογή, περιλαμβανομένων των ζητημάτων χρηματοδότησης σε παγκόσμιο επίπεδο·
- Προώθηση του θεσμού του Κέντρου και Δικτύου Τεχνολογίας για το Κλίμα για την ταχύτερη διάδοση των νέων και προηγμένων τεχνολογιών·
- Προώθηση των μηχανισμών που βασίζονται στην αγορά π.χ. εμπόριο εκπομπών κτλ·

Η πιο πρόσφατη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή ανακοινώθηκε στις 16/04/2013 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Υπό το πρίσμα ότι, οι συνέπειες της αλλαγής του κλίματος γίνονται όλο και περισσότερο αισθητές στην Ευρώπη, με την πλανητική αύξηση της θερμοκρασία να πρέπει να συγκρατηθεί σε λιγότερο από 2 °C σε σχέση με τα επίπεδα της προβιομηχανικής εποχής, είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα προσαρμογής σε όλα τα επίπεδα, από το τοπικό έως το περιφερειακό

και το εθνικό, για την αντιμετώπιση των αναπόφευκτων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και του οικονομικού, περιβαλλοντικού και κοινωνικού κόστους τους.

Ειδικότερα, στη στρατηγική αυτή, σημειώνεται ότι την τελευταία δεκαετία (2002-2011) η θερμοκρασία της χερσαίας έκτασης της Ευρώπης έχει διαμορφωθεί κατά μέσο όρο σε επίπεδα υψηλότερα κατά 1,3 °C από τα προβιομηχανικά, γεγονός που σημαίνει ότι η αύξηση στην Ευρώπη ήταν ταχύτερη από τον παγκόσμιο μέσο όρο, ενώ παράλληλα αυξήθηκαν ορισμένα ακραία καιρικά φαινόμενα (κύματα καύσωνα, ξηρασία κτλ). Ως συνέπεια αυτών των επιπτώσεων, το 2009 υιοθετήθηκε η Λευκή Βίβλος «Η προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος: προς ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο δράσης», όπου καθορίστηκαν ορισμένα μέτρα. Από αυτά, το βασικό παραδοτέο ήταν η διαδικτυακή ευρωπαϊκή πλατφόρμα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή με την ονομασία Climate - ADAPT, όπου ενσωματώνονται τα πλέον πρόσφατα δεδομένα για τα μέτρα προσαρμογής στην ΕΕ, καθώς και διάφορα χρήσιμα εργαλεία υποστήριξης της πολιτικής. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περίπτωση της Ελλάδας, δίνονται δεδομένα για 4 περιπτώσεις: Παρακολούθηση για την προστασία του εδάφους στην Πελοπόννησο, Ολοκληρωμένο σύστημα ανάλυσης για την αποτελεσματική πυροπροστασία των δασών στην Αττική, Επιπτώσεις της ανόδου της στάθμης της θάλασσας για τις παράκτιες περιοχές του Ανατολικού Αιγαίου και Ήπιες τεχνικές για την προστασία των ακτών στην Ελλάδα. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι σήμερα 15 μέλη της ΕΕ έχουν θεσπίσει στρατηγική προσαρμογής, στα οποία δε συμπεριλαμβάνεται η Ελλάδα.

Η στρατηγική αυτή, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη, όπως οι διαταραχές στις αλυσίδες εφοδιασμού ή η μειωμένη πρόσβαση σε πρώτες ύλες κτλ, το διάλογο και τη συνεργασία της ΕΕ με τις γειτονικές και τις αναπτυσσόμενες χώρες σε θέματα προσαρμογής, ορίζει ορισμένους στόχους:

Γενικός στόχος της στρατηγικής της ΕΕ για την προσαρμογή είναι η συμβολή στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της Ευρώπης στην κλιματική αλλαγή. Δηλαδή, αύξηση της ετοιμότητας και της ικανότητας αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, διαμόρφωση συνεκτικής προσέγγισης και βελτίωση του συντονισμού.

Ειδικόί στόχοι της στρατηγικής είναι:

1. Προώθηση της ανάληψης δράσης από τα κράτη μέλη – Δράση 1: Ενθάρρυνση της θέσπισης συνολικών στρατηγικών προσαρμογής από όλα τα κράτη μέλη & Δράση 2: Χρηματοδότηση μέσω του LIFE για τη στήριξη της δημιουργίας δυναμικότητας και την επιτάχυνση της δράσης προσαρμογή στην Ευρώπη (2013-2020).
2. Λήψη αποφάσεων με βάση πληρέστερες πληροφορίες – Δράση 4: Συμπλήρωση των κενών των γνώσεων & Δράση 5: Περαιτέρω εξέλιξη της πλατφόρμας Climate-ADAPT σε ενιαίο κέντρο εξυπηρέτησης (one-stop shop) για πληροφορίες σχετικά με την προσαρμογή στην Ευρώπη.
3. Θωράκιση της δράσης της ΕΕ έναντι του κλίματος: προαγωγή της προσαρμογής σε βασικούς τρωτούς τομείς – Δράση 6: Διευκόλυνση της θωράκισης της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ), της πολιτικής για τη συνοχή και της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ) έναντι του κλίματος, Δράση 7: Εξασφάλιση ανθεκτικότερης στην κλιματική αλλαγή υποδομής & Δράση 8: Προώθηση ασφαλιστικών προγραμμάτων και άλλων

χρηματοπιστωτικών προϊόντων για ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή επενδυτικές και επιχειρηματικές αποφάσεις

Είναι σημαντικό να σημειωθεί για μια πλήρη εικόνα της στρατηγικής της Ε.Ε. για την κλιματική αλλαγή, η δεύτερη περίοδος του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Το Πρωτόκολλο του Κιότο αποτελεί μια διεθνή συμφωνία που συνδέεται με τη Σύμβαση – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, η οποία δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη της, θέτοντας διεθνώς δεσμευτικούς στόχους μείωσης των εκπομπών. Υιοθετήθηκε στο Κιότο της Ιαπωνίας στις 11 Δεκεμβρίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ στις 16 Φεβρουαρίου 2005. Η πρώτη περίοδος δέσμευση ξεκίνησε το 2008 και τελείωσε το 2012.

Στις 8 Δεκεμβρίου 2012 υιοθετήθηκε, στη Ντόχα του Κατάρ, η τροποποίηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο που αφορά:

- Νέες Υποχρεώσεις για τα συμβαλλόμενα μέρη τα οποία συμφώνησαν να αναλάβουν δεσμεύσεις στη δεύτερη περίοδο από 1^η Ιανουαρίου 2013 έως 31 Δεκεμβρίου 2020
- Έναν αναθεωρημένο κατάλογο των αερίων του θερμοκηπίου που θα αναφέρονται από τα συμβαλλόμενα μέρη κατά τη δεύτερη περίοδο δέσμευσης και
- Τροποποιήσεις σε διάφορα άρθρα του πρωτοκόλλου του Κιότο τα οποία αναφέρονται σε ειδικά θέματα της πρώτης περιόδου ανάληψης υποχρεώσεων και έπρεπε να ενημερωθούν κατά τη δεύτερη περίοδο δεσμεύσεων.

Σε αυτή τη δεύτερη περίοδο δεσμεύσεων, τα συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύονται να μειώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 18% κάτω από τα επίπεδα του 1990 κατά την οκταετία 2013-2020, ενώ η σύνθεση των μερών είναι διαφορετική από αυτής της πρώτης περιόδου. Οι τρεις μηχανισμοί του Πρωτοκόλλου του Κιότου:

α) Διεθνής Εμπορία Δικαιωμάτων των Εκπομπών,

β) Μηχανισμοί Καθαρής Ανάπτυξης και

γ) Κοινή εφαρμογή, παραμένουν και στη δεύτερη περίοδο δεσμεύσεων.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η Ελλάδα κύρωσε το Πρωτόκολλο του Κιότο για την πρώτη περίοδο δεσμεύσεων με το Νόμο 3017/2002 (ΦΕΚ Α'117). Σύμφωνα με αυτόν, δεσμεύεται να περιορίσει την αύξηση των εκπομπών της στο +25% για το διάστημα 2008-2012, προκειμένου να συνεισφέρει στο κοινό στόχο της ΕΕ για 8% μείωση των εκπομπών της για το αυτό διάστημα. Για να ανταποκριθεί στη δέσμευσή της αυτή, η χώρα εκπόνησε το Εθνικό Πρόγραμμα μείωσης εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου για την περίοδο 2000-2010.

11.11.2. Οδηγία 2007/60/ΕΚ για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας – Σχέδια διαχείρισης (υπό κατάρτιση)

Η Κοινοτική Οδηγία 2007/60/ΕΚ “για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας” (Directive of the European Parliament and of the Council “on the assessment and management of flood risks”) αφορά τη θέσπιση του αντίστοιχου πλαισίου, με στόχο τη μείωση των αρνητικών συνεπειών που συνδέονται με τις πλημμύρες στην ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την

πολιτιστική κληρονομιά και τις οικονομικές δραστηριότητες. Με την Απόφαση Αριθμ. Η.Π. 31822/1542/Ε103 (ΦΕΚ 1108Β2010), έγινε συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Οδηγίας.

Με την Οδηγία δημιουργείται το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας, το οποίο επεκτείνει και συντονίζεται στενά με την Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ), που αναφέρθηκε στο 1.6.1. Η Οδηγία προβλέπει, στο πλαίσιο μιας προσέγγισης μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, μια διαδικασία διαχείρισης του κινδύνου πλημμύρων, η οποία υλοποιείται σε τρία στάδια:

- Στάδιο 1. Μέχρι το τέλος του 2011. Τα Κράτη Μέλη θα πρέπει έχουν προβεί σε προκαταρκτική εκτίμηση των κινδύνων πλημμύρας για τις λεκάνες απορροής ποταμών και να προσδιορίσουν τις περιοχές με σοβαρή πιθανότητα πλημμύρας (η Ελλάδα έχει ολοκληρώσει και έχει υποβάλει στην ΕΕ έκθεση προκαταρκτικής αξιολόγησης κινδύνων πλημμύρας - 23-03-2012).
- Στάδιο 2. Μέχρι το τέλος του 2013. Σε περιοχές, στις οποίες υφίστανται όντως κίνδυνοι για ζημιές από πλημμύρες, τα Κράτη Μέλη οφείλουν να εκπονήσουν, χάρτες επικινδυνότητας και χάρτες κινδύνων πλημμύρας, στους οποίους θα αποτυπώνονται οι αρνητικές συνέπειες των πλημμύρων (σε πληθυσμό, εγκαταστάσεις, κλπ).
- Στάδιο 3. Μέχρι το 2015. Για τις παραπάνω περιοχές πρέπει να καταρτισθούν Σχέδια Διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας. Τα Σχέδια Διαχείρισης πρέπει να περιλαμβάνουν μέτρα για τη μείωση της πιθανότητας πλημμύρας και τον περιορισμό των πιθανών της επιπτώσεων. Τα σχέδια αυτά θα καλύπτουν μεν όλες τις φάσεις του κύκλου διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας, αλλά θα εστιάζονται ιδίως:
 1. στην πρόληψη των ζημιών από πλημμύρες (όπως αποφυγή κατασκευής οικιών και βιομηχανιών σε περιοχές που απειλούνται σήμερα ή που θα απειληθούν στο μέλλον από πλημμύρες ή προσαρμογή των μελλοντικών αναπτυξιακών προγραμμάτων στους κινδύνους πλημμύρας κ.ά.)
 2. την προστασία (με τη λήψη μέτρων μείωσης της πιθανότητας πλημμύρων ή/και περιορισμού των επιπτώσεων των πλημμύρων σε συγκεκριμένες τοποθεσίες όπως π.χ. με αποκατάσταση κατακλυζόμενων περιοχών και υγροτόπων)
 3. την ετοιμότητα (π.χ. μέσω της παροχής οδηγιών στο κοινό σχετικά με το τι πρέπει να κάνει σε περίπτωση πλημμύρας).

Τα τρία αυτά στάδια θα επαναλαμβάνονται σε εξαετείς κύκλους, ώστε να εξασφαλιστεί η συνεκτίμηση των μακροπρόθεσμων εξελίξεων.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι έχει πραγματοποιηθεί προκαταρκτική αξιολόγηση των κινδύνων πλημμύρας και για τα 3 Υ.Δ. της ΠΚΜ (GR 09, 10 και 11), όπου ορίστηκαν οι (προκαταρκτικές) ζώνες δυνητικού κινδύνου (με ροζ χρώμα) και οι ιστορικές πλημμύρες ως σημεία και διαβαθμισμένες ως προς την ένταση (σημαντικές με κόκκινο, καταγεγραμμένες με πράσινο).

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ, σε κάθε Υδατικό Διαμέρισμα και για τις ζώνες δυνητικά υψηλού κινδύνου πλημμύρας, που έχουν καθορισθεί, καταρτίζονται χάρτες κινδύνου πλημμύρας, οι οποίοι περιγράφουν τις δυνητικές αρνητικές συνέπειες που συνδέονται με τις

πλημμύρες χαμηλής/μέσης/υψηλής πιθανότητας υπέρβασης και διαμορφώνονται με βάση τις ακόλουθες παραμέτρους:

- ενδεικτικός αριθμός κατοίκων που ενδέχεται να πληγούν,
- τύποι οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή που ενδέχεται να πληγούν,
- οι εγκαταστάσεις IPPC, οι οποίες ενδέχεται να προκαλέσουν τυχαία ρύπανση σε περίπτωση πλημμύρας,
- οι προστατευόμενες περιοχές που ενδέχεται να πληγούν και
- άλλες πληροφορίες που θεωρούνται χρήσιμες, όπως η επισήμανση των ζωνών όπου υπάρχει το ενδεχόμενο πλημμυρών με αυξημένο ποσοστό μεταφερόμενων ιζημάτων και πλημμυρών που μπορεί να προκαλέσουν ροή λάσπης ή κατολισθήσεις, καθώς και πληροφορίες για άλλες σημαντικές πηγές ρύπανσης.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 6, σε κάθε Υδατικό Διαμέρισμα και για τις ζώνες δυνητικά υψηλού κινδύνου πλημμύρας καταρτίζονται τα Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνου Πλημμύρας (ΣΔΚΠ) με βάση τους χάρτες επικινδυνότητας και κινδύνων πλημμύρας, που προαναφέρθηκαν. Ειδικότερα, καταρτίζεται 1 μόνο ΣΔΚΠ ανά ΥΔ ή μια δέσμη σχεδίων διαχείρισης που αναφέρονται σε επιμέρους λεκάνες απορροής, τα οποία συντονίζονται σε επίπεδο ΥΔ.

Τα ΣΔΚΠ περιλαμβάνουν:

- α) τους βασικούς στόχους για τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας με έμφαση
- β) τα αναγκαία μέτρα και τις προτεραιότητες για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων και
- γ) τα πορίσματα υπό μορφή χάρτη με τις ζώνες δυνητικά υψηλού κινδύνου πλημμύρας και τους χάρτες επικινδυνότητας πλημμύρας και κινδύνου πλημμύρας.

11.12. Πολιτιστική κληρονομιά και Τοπίο

11.12.1. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (2004)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο, η οποία θέτει τους γενικούς άξονες πάνω στους οποίους δομείται η πολιτική για το τοπίο στην Ευρώπη και που ψηφίστηκε στην Φλωρεντία το 2000, υιοθετήθηκε από το Ελληνικό κοινοβούλιο το 2010, δηλαδή 10 χρόνια αργότερα πριν αποτελέσει τον Νόμο 3827/10.

Ο Νόμος αυτός εξαίρει τη σημασία του τοπίου διαπιστώνοντας ότι 'το τοπίο διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο δημοσίου συμφέροντος από άποψη πολιτισμική, οικολογική, περιβαλλοντική και κοινωνική και ότι συνιστά πόρο ευνοϊκό για την οικονομική δραστηριότητα, του οποίου η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Έχοντας επίγνωση ότι το τοπίο συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής κουλτούρας και ότι αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, συνεισφέροντας στην ανθρώπινη ευημερία και παγίωση της Ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Αναγνωρίζοντας ότι το τοπίο είναι ένα σημαντικό μέρος της ποιότητας ζωής των ανθρώπων οπουδήποτε, σε αστικές περιοχές και στην ύπαιθρο, σε υποβαθμισμένες περιοχές, όπως και σε περιοχές υψηλής ποιότητας, σε περιοχές αναγνωρισμένες ως εξαιρετικού φυσικού κάλλους, όπως και σε περιοχές χωρίς ιδιαιτερότητες’.

Ακολουθώντας και αφού δώσει τον ορισμό της ίδιας της έννοιας, ορίζει τις έννοιες της πολιτικής, της προστασίας, της διαχείρισης, των στόχων ποιότητας και του σχεδιασμού τοπίων, θέτει δε ως στόχο της ίδιας της σύμβασης την ‘προώθηση της προστασίας των τοπίων, τη διαχείριση και το σχεδιασμό τους, και την οργάνωση της Ευρωπαϊκής συνεργασίας σε ζητήματα τοπίων’. Απαραίτητη προϋπόθεση για την προώθηση του παραπάνω στόχου είναι η νομική αναγνώριση των τοπίων, η επεξεργασία και εφαρμογή πολιτικών προστασίας, διαχείρισης και σχεδιασμού, καθώς και η ένταξη των τοπίων στις περιφερειακές και αστικές πολιτικές. Για το σκοπό αυτό, είναι απαραίτητο να καταγράφονται τα χαρακτηριστικά των τοπίων, καθώς και οι δυνάμεις και οι πιέσεις που τα μετασχηματίζουν, να σημειώνονται οι μεταβολές και να ορίζονται στόχοι ποιότητας μετά από δημόσια διαβούλευση. Επιπρόσθετα, ο Νόμος αναγνωρίζει την ανάγκη για αύξηση της ευαισθητοποίησης τόσο των εμπλεκόμενων φορέων όσο και των πολιτών συνολικά.

11.12.2. Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης – Πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου

Σύμφωνα με τη διεθνή σύμβαση για την προστασία του θαλασσιού περιβάλλοντος και των παρακτίων περιοχών της Μεσογείου και με τα πρωτόκολλά της, έχει θεσπιστεί ένα κοινό πλαίσιο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου, το οποίο περιλαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για την ενδυνάμωση της περιφερειακής συνεργασίας για το σκοπό αυτό.

Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο, η ζώνη οριοθετείται από:

- α) το θαλάσσιο όριο των παράκτιων ζωνών, το οποίο είναι το εξωτερικό όριο των χωρικών υδάτων των μερών και
- β) το χερσαίο όριο των παράκτιων ζωνών, το οποίο είναι το όριο των ανάλογων παράκτιων μονάδων, όπως αυτές έχουν οριστεί από τα συμβαλλόμενα μέρη.

Στόχοι της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών είναι:

- α) η διευκόλυνση της αειφόρου ανάπτυξης των παράκτιων ζωνών μέσω του λογικού σχεδιασμού των δραστηριοτήτων, λαμβανομένου υπόψη ότι η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη συνάδει με το περιβάλλον και τα τοπία·
- β) η διατήρηση των παράκτιων ζωνών προς όφελος των σημερινών και μελλοντικών γενεών·
- γ) η εξασφάλιση της αειφόρου εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, ιδίως όσον αφορά τα ύδατα·
- δ) η διατήρηση της ακεραιότητας των παράκτιων οικοσυστημάτων και τοπίων και της γεωμορφολογίας των παράκτιων ζωνών·

- ε) η αποτροπή ή/και μείωση των αποτελεσμάτων των φυσικών κινδύνων και ειδικότερα της αλλαγής του κλίματος, που μπορούν να προκληθούν από φυσικές αιτίες ή ανθρωπογενείς δραστηριότητες·
- στ) η επίτευξη συνοχής μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών πρωτοβουλιών και μεταξύ όλων των αποφάσεων που λαμβάνονται από τις δημόσιες αρχές, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, οι οποίες επηρεάζουν τη χρήση των παράκτιων ζωνών.

Ως γενικές αρχές της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών κατά την εφαρμογή του παρόντος πρωτοκόλλου, τα συμβαλλόμενα μέρη ακολουθούν τις εξής αρχές όσον αφορά την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών:

- α) Ο βιολογικός πλούτος και η φυσική δυναμική και λειτουργία της παλιρροιακής περιοχής και η συμπληρωματική και αλληλοεξαρτώμενη φύση του θαλάσσιου και του χερσαίου τμήματος που συναποτελούν μια ενιαία οντότητα λαμβάνονται ιδιαίτερως υπόψη.
- β) Όλα τα στοιχεία σχετικά με τα υδρολογικά, γεωμορφολογικά, κλιματολογικά, οικολογικά, κοινωνικοοικονομικά και πολιτιστικά συστήματα λαμβάνονται υπόψη με ολοκληρωμένο τρόπο, ώστε να μην σημειώνεται υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας των παράκτιων ζωνών και να προλαμβάνονται οι αρνητικές επιπτώσεις λόγω φυσικών καταστροφών και ανάπτυξης.
- γ) Κατά το σχεδιασμό και τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών εφαρμόζεται προσέγγιση βασιζόμενη στα οικοσυστήματα, ώστε να εξασφαλίζεται αειφόρος ανάπτυξή τους.
- δ) Διασφαλίζεται η κατάλληλη διακυβέρνηση, η οποία επιτρέπει στους τοπικούς πληθυσμούς και τα μέλη της κοινωνίας των πολιτών που ενδιαφέρονται για τις παράκτιες ζώνες επαρκή και έγκαιρη συμμετοχή τους σε μια διαφανή διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- ε) Διασφαλίζεται ο θεσμικός διατομεακός συντονισμός των διάφορων διοικητικών υπηρεσιών και των περιφερειακών και τοπικών αρχών, αρμόδιων για τις παράκτιες ζώνες.
- στ) Διασφαλίζεται χάραξη χωροταξικών στρατηγικών, σχεδίων και προγραμμάτων που καλύπτουν την αστική ανάπτυξη και τις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες, καθώς και άλλες σχετικές τομεακές πολιτικές.
- ζ) Λαμβάνονται υπόψη η πολλαπλότητα και η ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων στις παράκτιες ζώνες και δίνεται προτεραιότητα, όπου είναι απαραίτητο, στις δημόσιες υπηρεσίες και δραστηριότητες που απαιτούν, από την άποψη της χρήσης και της θέσης, άμεση εγγύτητα με τη θάλασσα.
- η) Η κατανομή χρήσεων στο σύνολο των παράκτιων ζωνών είναι ισόρροπη και αποφεύγεται η περιπτή συγκέντρωση και η υπερβολική αστική ανάπτυξη.
- θ) Εκτελούνται προκαταρκτικές αξιολογήσεις των κινδύνων που συνδέονται με τις διάφορες ανθρωπογενείς δραστηριότητες και υποδομές, ώστε να αποτρέπεται ή να περιορίζεται ο αρνητικός αντίκτυπός τους στις παράκτιες ζώνες.
- ι) Αποτρέπεται η ζημία στο παράκτιο περιβάλλον και, όταν συμβαίνει, λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα αποκατάστασης.

Σύμφωνα με τους στόχους και τις αρχές του παρόντος πρωτοκόλλου, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις της σύμβασης της Βαρκελώνης και των πρωτοκόλλων της, τα συμβαλλόμενα μέρη:

- α) αποδίδουν τη δέουσα προσοχή στις οικονομικές δραστηριότητες που απαιτούν την άμεση εγγύτητα με τη θάλασσα·
- β) εξασφαλίζουν ότι στις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες ελαχιστοποιείται η χρήση των φυσικών πόρων και λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών·
- γ) εξασφαλίζουν ότι τηρείται ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων και περιβαλλοντικά ορθή διαχείριση των αποβλήτων·
- δ) διασφαλίζουν ότι η παράκτια και η θαλάσσια οικονομία είναι προσαρμοσμένες στην ευπαθή φύση των παράκτιων ζωνών και ότι οι πόροι της θάλασσας προστατεύονται από τη ρύπανση·
- ε) καθορίζουν τους δείκτες ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων για να εξασφαλίσουν βιώσιμη χρήση των παράκτιων ζωνών και να μειώσουν πιέσεις που υπερβαίνουν τη φέρουσα ικανότητά τους·
- στ) προωθούν κώδικες ορθής πρακτικής μεταξύ των δημοσίων αρχών, των οικονομικών παραγόντων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Επιπλέον, όσον αφορά τις ακόλουθες οικονομικές δραστηριότητες, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν:

- α) για τη γεωργία και βιομηχανία, να εξασφαλίσουν υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, όσον αφορά τη χωροθέτηση και την εκτέλεση των γεωργικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων, ώστε να προστατεύονται τα παράκτια οικοσυστήματα και τα τοπία και να αποτρέπεται η ρύπανση της θάλασσας, των υδάτων, του αέρα και του εδάφους·
- β) για την αλιεία, να λαμβάνουν υπόψη στα αναπτυξιακά έργα την ανάγκη προστασίας των περιοχών αλιείας, να εξασφαλίζουν ότι οι αλιευτικές πρακτικές είναι συμβατές με την αειφόρο εκμετάλλευση των φυσικών θαλάσσιων πόρων·
- γ) για την υδατοκαλλιέργεια, να λαμβάνουν υπόψη στα αναπτυξιακά έργα την ανάγκη προστασίας των περιοχών υδατοκαλλιέργειας και οστρακοκαλλιέργειας, να ρυθμίζουν την υδατοκαλλιέργεια με έλεγχο της χρήσης των εισροών και της επεξεργασίας αποβλήτων·
- δ) για τον τουρισμό, τις αθλητικές και τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες: i) να ενθαρρύνουν τον αειφόρο παράκτιο τουρισμό με τον οποίο διατηρούνται τα παράκτια οικοσυστήματα, οι φυσικοί πόροι, η πολιτιστική κληρονομιά και τα τοπία· ii) να προωθούν ιδιαίτερες μορφές παράκτιου τουρισμού, συμπεριλαμβανομένου του πολιτιστικού, του αγροτικού και του οικολογικού τουρισμού, με σεβασμό στις παραδόσεις των τοπικών πληθυσμών, iii) να ρυθμίζουν ή, όπου είναι απαραίτητο, να απαγορεύουν την πρακτική διάφορων αθλητικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της αλιείας αναψυχής και της αφαίρεσης οστρακόδερμων·
- ε) για τη χρήση συγκεκριμένων φυσικών πόρων: i) να επιβάλλουν την έκδοση αδείας για τις δραστηριότητες ανασκαφής και εξόρυξης μεταλλευμάτων, ii) να ρυθμίζουν την

αμμοληψία, και iii) να παρακολουθούν τα παράκτια υδροφόρα στρώματα και τις δυναμικές περιοχές επαφής ή διεπαφής μεταξύ γλυκού και αλμυρού ύδατος, που ενδέχεται να επηρεαστεί αρνητικά από την εξαγωγή υπόγειου ύδατος ή από απορρίψεις στο φυσικό περιβάλλον·

στ) για υποδομή, ενεργειακές εγκαταστάσεις, λιμένες και θαλάσσιες εργασίες και δομές, να επιβάλλουν έγκριση για αυτού του είδους τις υποδομές, εγκαταστάσεις, εργασίες και δομές, ώστε ο αρνητικός αντίκτυπός τους στα παράκτια οικοσυστήματα, τα τοπία και τη γεωμορφολογία να ελαχιστοποιείται ή, όπου απαιτείται, να αντισταθμίζεται από μέτρα μη οικονομικού χαρακτήρα,

ζ) για τις θαλάσσιες δραστηριότητες, να διεξάγουν θαλάσσιες δραστηριότητες με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση των παράκτιων οικοσυστημάτων σύμφωνα με τους κανόνες, τα πρότυπα και τις διαδικασίες των σχετικών διεθνών συμβάσεων.

Για την πρόληψη και τον έλεγχο των πιέσεων στην παράκτια ζώνη, τα συμβαλλόμενα μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα παρακάτω μέτρα:

1. Περιβαλλοντική εκτίμηση: για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στις παράκτιες ζώνες, και ιδίως στα οικοσυστήματά τους, συνεκτιμούν τη συγκεκριμένη ευαισθησία του περιβάλλοντος και τις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ θαλάσσιων και χερσαίων τμημάτων των παράκτιων ζωνών. Σύμφωνα με τα ίδια κριτήρια, τα συμβαλλόμενα μέρη διατυπώνουν, ανάλογα με την περίπτωση, στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση των σχεδίων και προγραμμάτων που επιδρούν στις παράκτιες ζώνες. Στις περιβαλλοντικές εκτιμήσεις λαμβάνονται υπόψη οι σωρευτικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, με τη δέουσα προσοχή, μεταξύ άλλων, στις φέρουσες ικανότητές τους.
2. Χωροταξική πολιτική: με σκοπό την προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών, τη μείωση των οικονομικών πιέσεων, τη διατήρηση ανοικτών περιοχών και τη διευκόλυνση της δημόσιας πρόσβασης στη θάλασσα και κατά μήκος της ακτής, τα συμβαλλόμενα μέρη θεσπίζουν κατάλληλα χωροταξικά μέσα και μέτρα, συμπεριλαμβανόμενης της διαδικασίας του χωροταξικού σχεδιασμού. Για το σκοπό αυτό, και προκειμένου να διασφαλιστεί η αειφόρος διαχείριση της δημόσιας και ιδιωτικής γης των παράκτιων περιοχών, τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν μεταξύ άλλων να θεσπίσουν μηχανισμούς για την αγορά, την εκχώρηση, τη δωρεά ή τη μεταφορά εδαφών στο δημόσιο και να επιβάλουν δουλείες στις ιδιοκτησίες.

Πίνακας 35: Ανάλυση της συνάφειας των Ειδικών Στόχων του ΠΕΠ με τις ευρύτερες Πολιτικές για το Περιβάλλον και την Βιώσιμη Ανάπτυξη

Ε2020 / ΕΣΠΑ- Πολιτική για την Μετρίαση της Κλιματικής Αλλαγής

Υποστηρίζει την μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς (Θ.Σ. 4); Με ποιά μέτρα - κατευθύνσεις συμβάλει στην επίτευξη του στόχου της Εμβληματικής Πρωτοβουλίας για αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης;

Το ΠΕΠ περιλαμβάνει δράσεις σε δύο Ε.Π. (4.γ και 4.ε) του Θ.Σ. 4 στοχεύοντας πρωτίστως στην εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσια κτήρια και οικίες και δευτερευόντως στην ενίσχυση της παραγωγής μέσω ΑΠΕ, ενώ συγκεντρώνει την χρηματοδοτική προσπάθεια κυρίως στον αστικό (οικιστικό χώρο). Με τον τρόπο αυτό η Πρόταση της περιφέρειας έχει ιδιαίτερα θετικό αντίκτυπο καθώς α)οριοθετεί την δράση της στον τομέα ευθύνης της (εκεί δηλαδή που μπορεί να ελέγξει και να αξιολογήσει την πολιτική της), δημιουργεί συνέργεια σε σχέση με τον επιμέρους στόχο για βελτίωση του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος στον αστικό χώρο (Θ.Σ.6) και γ) στοχεύει στην ανώτερη ιεραρχικά βαθμίδα πρόληψης που είναι η μείωση των απαιτήσεων (έναντι της αντικατάστασης του τρόπου παραγωγής ενέργειας) που ιεραρχικά ακολουθεί. Στο στόχο αναμένεται να συμβάλει και η ΕΠ 7.5 Υπο συνθήκες περιορισμένο αντίκτυπο θα μπορούσαν να έχουν και δράσεις του ΑΠ1

Ε2020 / ΕΣΠΑ - Πολιτική για την αντιμετώπιση των Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής

Περιλαμβάνει μέτρα για την προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης των κινδύνων (Θ.Σ. 5),

Περιλαμβάνει δύο Ε.Σ - Ε.Π.(5.α. και 5.β), ωστόσο η στόχευση τους είναι πολύ γενική. Επί της ουσίας ο Ε.Σ. " "Μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής Αλλαγής στην Περιφέρεια", όπως περιγράφεται στο Προγραμματικό έγγραφο περιλαμβάνει τον σχεδιασμό ενός συστήματος παρακολούθησης και την ενός σχεδίου δράσης και συγκεκριμένες δράσεις / έργα. Ακολούθως ο Ε.Σ. " Ενίσχυση της ικανότητας της Περιφέρειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και καταστροφών " ανταποκρίνεται εν μέρει στις προκλήσεις.

Ε2020 - Εμβληματική Πρωτοβουλία μια Ευρώπη που διαχειρίζεται αποδοτικά τους πόρους της / ΕΣΠΑ

Πρωθεί την προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων (Θ.Σ. 6)

Το ΠΕΠ Αξιοποιεί τις πέντε εκ των επτά Ε.Π. του Θ.Σ.6. Επικεντρώνει στα ζητήματα προτεραιότητα που αναδεικνύει το ΕΣΠΑ και επαναδιατυπώνει τις σύγχρονες πρακτικές και στόχους, αποφεύγοντας γενικές τοποθετήσεις. Παράλληλα διασφαλίζει υψηλή συνάφεια κυρίως με τον Θ.Σ.4. 5 Υπο συνθήκες περιορισμένο αντίκτυπο θα μπορούσαν να έχουν και δράσεις του ΑΠ1 και κυρίως δράσεις του ΘΣ 3 (ενισχύσεις πράσινης επιχειρηματικότητας).

Εδαφική Ατζέντα 2020, Χάρτα Λειψίας - Χωροταξικός Σχεδιασμός

Πρωθεί την πολυκεντρική και ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη;

Κύρια μέσα απο τον μηχανισμό των ΟΕΕ και των ΤΑΠΤοΚ. Συμβάλουν δράσεις των Ε.Σ. 6.4.1, 2.3.1, 3.1.1. και 3.2.1

<p>Οργανώνει την διαχείριση και διασύνδεση των οικολογικών και πολιτιστικών αξιών και του τοπίου της περιφέρειας, με την διασφάλιση της καλής λειτουργίας των οικολογικών συστημάτων, την προστασία και την ενίσχυση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς;</p> <p>Περιλαμβάνει ή ενισχύει στρατηγικές για την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος;</p> <p>Πρωωθεί διατήρηση της βιοποικιλότητας, στην πρόληψη της ρύπανσης, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής;</p> <p>Την πρόληψη και την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών και στην αποκατάσταση των πληγισίων περιοχών;</p> <p>Πρωωθεί την εξοικονόμηση ενέργειας και την χρήση προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας;</p> <p>Ενισχύει την λειτουργία των φυσικών αναδραστικών μηχανισμών για την αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής και υποστηρίζει την προσαρμογή στις νέες συνθήκες;</p>	<p>Κύρια μέσα από το μηχανισμό των ΟΕΕ και των ΤΑΠΤοΚ. Συμβάλουν δράσεις των Ε.Σ. 6.4.1, και 6.5.1</p> <p>κυρίως μέσω του Ε.Σ. 6.5.1.</p> <p>Κυρίως μέσω όλων των δράσεων που περιλαμβάνονται στον Θ.Σ.6, καθώς και στην Ε.Π. 4.ε (Ε.Σ. 4.5.1).</p> <p>Δεν περιλαμβάνει μέτρα αποκατάστασης, ενώ ως προς την πρόληψη περιορίζεται σε ορισμένους τύπους καταστροφών.</p> <p>Σημαντικά (βλέπε παραπάνω)</p> <p>Περιορισμένα - Έμμεσα. Η ορθή διαχείριση των οικοσυστημάτων και "καλή κατάσταση" έμμεσα λειτουργεί ως αναδραστικός μηχανισμός αντιμετώπισης της Κλιματικής Αλλαγής, ωστόσο</p>
<p>Πρωωθεί τις προτεραιότητες της Θαλάσσιας Στρατηγικής για το Ιόνιο - Αδριατική;</p>	<p>Κύρια μέσα απο την ενίσχυση της ΕΤΑΚ και της επιχειρηματικότητας σε θέματα που αναφέρονται στην Μπλε Οικονομία. Λιγότερο ή έμμεσα σε θέματα περιβάλλοντος καθώς η σχετική επιλεξιμότητα ανήκει στο ΕΤΘΑΑ.</p>
<p>7ο Πρόγραμμα Πλαίσιο για το Περιβάλλον</p> <p>Οι προτάσεις του ΠΕΠ είναι συμβατές με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • την διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της 	<p>Συνολικά το ΠΕΠ περιλαμβάνει σαφής στόχους που ενισχύουν ή εντάσσονται στην πολιτική του 7ου Πλαισίου για το Περιβάλλον. Ως μηχανισμός χρηματοδότησης αναμένεται να υποστηρίξει ένα μεγάλο μέρος ή ακόμα και το σύνολο των δράσεων για την υλοποίηση επιμέρους στρατηγιών όπως "Η Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα" ή "Εφαρμογή της Οδηγίας για τα Νερά" η Οδηγία για το Τοπίο κ.ο.κ.. Συνεισφέρει στην</p>

<p>Ένωσης;</p> <ul style="list-style-type: none">• την προώθηση μιας οικονομίας χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των πόρων• Την προστασία των πολιτών της ΕΕ από περιβαλλοντικές πιέσεις και κινδύνους για την υγεία και την ευημερία;• ενσωματώνει την περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ;• ενισχύει τη βάση αποδεικτικών στοιχείων για την περιβαλλοντική πολιτική;• την υλοποίηση επενδύσεων στην περιβαλλοντική και την κλιματική πολιτική και διαμόρφωση σωστών τιμών• την αύξηση της συνοχής των πολιτικών• την ενίσχυση της αειφορίας των πόλεων της ΕΕ• την αύξηση της αποτελεσματικότητας της ΕΕ όσον αφορά την αντιμετώπιση των περιφερειακών και παγκόσμιων περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων;	<p>προώθηση μιας οικονομίας χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών κυρίως μέσα από παρεμβάσεις στην βελτίωση της λειτουργίας του Δημοσίου Τομέα και των τοπικών μετακινήσεων καθώς και στην βελτίωση της εφαρμογής της Κοινοτικής νομοθεσίας κυρίως στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων - απορριμμάτων, την προστασία του ακουστικού περιβάλλοντος και την μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στις πόλεις (τομείς όπου η Ελλάδα υστερεί).</p> <p>Παράλληλα, το ΠΕΠ ενισχύει προσεγγίσεις όπως η διερεύνηση του ρόλου των αστικών κοινοτήτων και της αστικής πολιτικής για, καθώς και της κοινωνικής ενσωμάτωσης ως μέσα - προσεγγίσεις για την επίτευξη των περιβαλλοντικών βελτιώσεων.</p> <p>Σημαντικό επίσης στοιχείο αποτελεί ότι σε διάφορα σημεία του ΠΕΠ επισημαίνεται η υποστήριξη για την εκπόνηση σχεδίων, την διενέργεια μετρήσεων ή την εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης που θα συνεισφέρουν στην βελτίωση της κατανόησης και την αύξηση της αποτελεσματικότητας όσον αφορά την αντιμετώπιση των περιφερειακών και παγκόσμιων περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων</p>
<p>Διαχείριση Υδάτων - ΟΠΥ</p> <ul style="list-style-type: none">• Κατευθύνει την αναπτυξιακή δυναμική σύμφωνα με την κατάσταση και την αντοχή στις πιέσεις του κάθε υδατικού σώματος της Περιφέρειας; <p>Θα επηρεαστεί η ζήτηση υδατικών πόρων και η παραγωγή αποβλήτων;</p> <ul style="list-style-type: none">○ Σε ποιές περιοχές; Ποιές από αυτές παρουσιάζουν ήδη ποιοτικά και ποσοτικά	<p>Δεν περιλαμβάνονται σαφής κατευθύνσεις, ωστόσο αυτό είναι μάλλον αναμενόμενο λόγω του στρατηγικού χαρακτήρα του Προγραμματικού εγγράφου. Οι κατευθύνσεις αυτές μπορούν να δοθούν από την ΣΜΠΕ προκειμένου να ενσωματωθούν κατά τις διαδικασίες εξειδίκευσης του Προγράμματος</p> <p>Το μέγεθος του Π/Υ δράσεων που ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στα ύδατα είναι αρκετά μικρό, ώστε να θεωρηθεί ότι οι όποιες μεταβολές θα είναι σημαντικές. Η ΣΜΠΕ θα προτείνει συγκεκριμένα προληπτικά μέτρα τόσο για την αποφυγή αρνητικών επιπτώσεων, όσο και για την αποφυγή εκδήλωσης φαινομένων "ασύμμετρων" επιπτώσεων που θα μπορούσαν να προκληθούν λόγω κακής χωροθέτησης</p>

<p>προβλήματα;</p> <p>Υποστηρίζει έργα και δράσεις του Σχεδίου Διαχείρισης Υδάτων του Υ.Δ.5;</p>	<p>Σημαντικά. Κυρίως μέσα από τον Ε.Σ. 6.3.1., άλλα και έμμεσα μέσω των Ε.Σ. 5.1.1. και 6.5.1</p>
<p>Στρατηγική για την ΒΙοποικιλότητα 2020, Οδηγία για τα ενδιαίτηματα, Οδηγία για τα Πουλιά</p> <ul style="list-style-type: none">• Προτείνει κατευθύνσεις που ενδέχεται να προκαλέσουν σοβαρή απώλεια ή κατακερματισμό ενδιαιτημάτων υψηλής αξίας, ή ενδέχεται να οδηγήσει σε απώλεια ειδών, ή σε απώλεια υπηρεσιών του οικοσυστήματος;<ul style="list-style-type: none">○ (Αν ναι) ποιά, πού και σε ποιό βαθμό; Υπάρχουν μέτρα υποστήριξης τα εξαρτημένα από αυτά είδη;○ Θα έχει το Σχέδιο αρνητική άμεση ή έμμεση επίπτωση σε είδη Κοινοτικής Σημασίας του Παραρτήματος II ή των Παραρτημάτων IV, V της Οδηγίας για τα Ενδιαίτηματα ή ειδών που καλύπτονται από την Οδηγία για τα Πουλιά;○ Θα προκαλέσει διαφοροποίηση του πλούτου και της σύνθεσης των πληθυσμών των ειδών άγριας ζωής;○ Προβλέπονται δυνατότητες για την δημιουργία νέων ή την σύνδεση ενδιαιτημάτων;○ αναγνωρίζονται πιθανοί κίνδυνοι από την εφαρμογή των κατευθύνσεων που ενδέχεται να επηρεάσουν την λειτουργία	<p>Μοναδικός "ύποπος" τύπος δράσεων για τον κατακερματισμό σημαντικών οικοσυστημάτων που καταγράφεται στο Πρόγραμμα είναι αυτός των Οδικών Έργων και ειδικά οι δράσεις της Ε.Σ.7.2</p> <ul style="list-style-type: none">○ Σύνδεση ΔΕΔ-Μ με περιοχές φυσικού κάλλους και τουριστικού ενδιαφέροντος○ Υλοποίηση υποδομών μεταφορών, που προβλέπονται σε Ολοκληρωμένες εδαφικές Επενδύσεις, <p>Ο κίνδυνος σχετίζεται με την χάραξη νέων οδών εντός προστατευμένων περιοχών και θα αξιολογηθεί στο πλαίσιο της ΣΜΠΕ.</p> <p>Η τουριστική ανάπτυξη (συγκεκριμένα η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό) που πολλές φορές δημιουργεί σημαντικές επιπτώσεις λόγω αύξησης της όχλησης σε ευαίσθητα ενδιαίτηματα ή είδη της άγριας ζωής, κατά τον τρόπο που προσεγγίζεται στο ΠΕΠ, προσανατολίζεται προς την ενίσχυση του "περιβαλλοντικά υπεύθυνου" τουρισμού (Ε.Σ. 3.1.1) . Ο προσανατολισμός αυτός σε συνδυασμό με την οργάνωση του συστήματος διαχείρισης και προστασίας των περιοχών αυτών (Ε.Σ.6.5.1) μπορεί να ελαχιστοποιήσει τις επιπτώσεις και να προκαλέσει ακόμα και θετικές επιπτώσεις.</p> <p>Τα δεδομένα του προγράμματος δεν δείχνουν ότι θα αναπτυχθεί εξ αιτίας της εφαρμογής του κάποια πίεση που να σχετίζεται με την διαφοροποίηση της σύνθεσης της άγριας ζωής ή την απώλεια ποικιλότητας. Πρέπει ωστόσο να τονιστεί ότι τόσο οι επιπτώσεις, όσο και ο τρόπος αντιμετώπισης τους σχετίζεται με την συσσωρευτική δράση και των λοιπών προγραμμάτων που θα εφαρμοστούν στο χώρο και κυρίως των ΕΠ ΥΜΠΕΡΑΑ, ΕΠΑΝΕΚ, του ΠΑΑ και του ΕΠΑΛ.</p> <p>Παρόμοια και η αποτελεσματικότητα των μέτρων πρόληψης και περιορισμού των επιπτώσεων ή της ανάδειξης συνεργειών εξαρτάται από τον συντονισμό και την συνεργασία των παραπάνω προγραμμάτων καθώς τόσο οι αρμοδιότητες όσο και οι δράσεις έχουν πολυτομεακό και πολυταμειακό χαρακτήρα.</p>

Προστατευόμενων περιοχών, οικολογικών διαδρόμων ή περιοχές που είναι γνωστές για την υποστήριξη απειλούμενων ειδών;

- ο Ποιές κατευθύνσεις ενδέχεται να οδηγήσουν σε κατακερματισμό ενδιαιτημάτων που παρέχουν κύριες οικοσυστημικές υπηρεσίες, όπως η Παράκτια Ζώνη, η αγροτική γη κ.ο.κ.;
 - ο Θα οδηγήσει στην απώλεια της ποικιλότητας στις καλλιέργειες ή την εγκατάλειψη καλλιεργειών / εκτροφής ζώων με γενετική, επιστημονική, οικολογική ή πολιτιστική αξία;
- Περιλαμβάνει κατευθύνσεις που υποστηρίζουν την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημάτων, καθώς και κατευθύνσεις για την αποκατάστασή τους;
 - ο Υποστηρίζεται από το Σχέδιο η ανάπτυξη "Πράσινης Υποδομής"; μπορεί να αυξηθεί περαιτέρω για την επίτευξη συνεργειών μεταξύ στόχων προστασίας - ανάπτυξης;
 - Ενσωματώνει τις κατευθύνσεις της διατήρησης στο σχεδιασμό, μέσω:
 - ο της ενίσχυσης της σύνδεσης του

Κυρίως μέσα από τον Ε.Σ. 6.5.1., άλλα και έμμεσα μέσω των Ε.Σ. 5.1.1. και 6.3.1. Θα πρέπει να ληφθούν ωστόσο υπόψη οι εξής παράμετροι:

1. Η ανάγκη συντονισμού των μέσων και των Προγραμμάτων που σχετίζονται και θα πρέπει να συνδυαστούν, όπως αναφέρθηκε παραπάνω
2. Η απουσία (σήμερα κατά την περίοδο σχεδιασμού των Προγραμμάτων) της οργάνωσης και λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Διοίκησης και Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών, γεγονός που επί του παρόντος δυσκολεύει τον προσδιορισμό σαφών στρατηγικών και την εξειδίκευση της δράσης
3. Οι όποιες δράσεις θα προσδιοριστούν από τα Σχέδια που θα χρηματοδοτήσει το πρόγραμμα και σε μικρό βαθμό σε υπάρχοντες σχεδιασμούς. Αυτό από την μία παρέχει το πλεονέκτημα της καλύτερης προσέγγισης των στόχων (up to date πολιτικές), άλλα από την άλλη μεταφέρει προς το τέλος του προγράμματος την υλοποίηση έργων και δράσεων.

Ικανοποιητικά. Το Πρόγραμμα αναμένεται να συνδεθεί ικανοποιητικά με το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ το οποίο θα παράσχει τις κατευθύνσεις για την χωρική ανάπτυξη και την χωροθέτηση επενδύσεων προκειμένου να αποφευχθούν ή λυθούν συγκρούσεις χρήσεων γης. Πρόσθετα μέσω τις ΣΜΠΕ θα

αναπτυξιακού προγραμματισμού τομειακών πολιτικών με την χωρική ανάπτυξη;

- ο της συμβατότητας της οικιστικής, βιομηχανικής ανάπτυξης, του τουρισμού, της αγροτικής ανάπτυξης, της παραγωγής ενέργειας, εξόρυξης και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και αναψυχής με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας;
 - Μπορούν οι υπηρεσίες του οικοσυστήματος να συνεισφέρουν περισσότερο στους στόχους του Σχεδίου;
- Ενσωματώνει τη διάσταση του Τοπίου στις τομειακές πολιτικές;
 - Προωθεί την ανάδειξη της βιοποικιλότητας προκειμένου να αυξήσει την ευαισθητοποίηση, την συμμετοχή της κοινωνίας και προσφέρει "πλάνο" για τον προγραμματισμό ορθής διοίκησης;
 - Ενισχύει τη διεθνή συνεργασία - διασυνοριακή διαχείριση και περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την αποτροπή της εξάπλωσης ξενικών ειδών;

Κλιματική Αλλαγή

- Δίνει κατευθύνσεις για την μείωση των επιπτώσεων που προκαλούν στον άνθρωπο και το περιβάλλον οι καύσωνες (Υγεία, δασικές πυρκαγιές, καταστροφή αγροτικής παραγωγής);

προταθούν κατευθύνσεις που αφορούν ειδικές προϋποθέσεις για την ενίσχυση επενδύσεων, όπως προκύπτουν από τις υποχρεώσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

Σε σχέση με τις υπηρεσίες του οικοσυστήματος αυτές δεν αναφέρονται πως θα ενισχυθούν και με ποιο σκοπό στο ΠΕΠ.

Ικανοποιητικά. Κυρίως μέσα από τον Ε.Σ. 6.4.1., άλλα και έμμεσα μέσω των Ε.Σ. 5.1.1. και 6.5.1

Ικανοποιητικά. Κυρίως μέσα από των Ε.Σ. 6.4.1. και 6.5.1, άλλα και της στρατηγικής των ΟΕΕ

Περιορισμένα καθώς δεν έχει διαπεριφερειακό ή διακρατικό χαρακτήρα

Ιδιαίτερα θετικό είναι ότι συνδέει τις στρατηγικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης με την ανακούφιση των αστικών περιοχών από ακραίες κλιματικές συνθήκες. Είναι σημαντικό, επίσης, ότι η διάσταση αυτή είναι συμβατή με τις διατυπώσεις των στόχων της κοινωνικής συνοχής και ενσωμάτωσης. Παράλληλα, μέσω του Ε.Σ. 5.3.1. περιλαμβάνονται ενισχύσεις των συστημάτων πολιτικής προστασίας, όχι ωστόσο και για τις πυρκαγιές (αντικείμενο ΠΑΑ)

- Λαμβάνει πρόνοιες για την μείωση των επιπτώσεων από τους καύσωνες σε αστικές περιοχές, ομάδες κινδύνου και οικονομικές δραστηριότητες; Ενισχύει ή μειώνει τον σχηματισμό αστικών νησίδων θερμότητας
- Περιλαμβάνει μέτρα για την μείωση των δασικών πυρκαγιών και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση τους;
- Περιλαμβάνει κατευθύνσεις που ενισχύουν την προστασία - πρόληψη των πλημμυρών, την διάβρωση των ακτών, την άνοδο της θάλασσας;
 - Οι κατευθύνσεις για την χωροθέτηση λαμβάνουν υπόψη τον κίνδυνο πλημμύρας ; Αυξάνει ή μειώνει την ικανότητα του οικοσυστήματος για απορρόφηση της έντασης των φαινομένων;
 - Αναγνωρίζονται οι περιοχές που επηρεάζονται από το φαινόμενο αύξησης της στάθμης της θάλασσας; τι πρόνοιες λαμβάνει το Σχέδιο για αυτές; Προωθούνται δράσεις κατά της διάβρωσης των ακτών;

Πέρα από τις δράσεις του ΕΣ 5.3.1 δεν περιλαμβάνονται άλλα μέτρα. Η εκτίμηση του κινδύνου πλημμύρας θα πρέπει να ενσωματωθεί κατά την εξειδίκευση του προγράμματος σύμφωνα με τα σχέδια αντιμετώπισης που είναι υπό κατάρτιση

12. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Αναλυτικά Στοιχεία Υφιστάμενης Κατάστασης

12.1. Κύριοι βιότοποι και πανίδα της Ηπείρου

Ο Αμβρακικός Κόλπος, η λιμνοθάλασσα, το Κατάφουρκο και τα κορακονήσια (ΖΕΠ GR21100004, Εθνικό Πάρκο, Περιοχή Ramsar)

Το σύμπλεγμα των υγροτόπων του Αμβρακικού κόλπου χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλομορφία ζωής και ιδίως орνιθοπανίδας. Τα τελευταία 15 χρόνια, στην περιοχή του Αμβρακικού, έχουν καταγραφεί 254 είδη πτηνών, από τα οποία 230 εμφανίζονται τακτικά κάθε χρόνο και 78 είδη απαντούν όλη τη διάρκεια του έτους. Από τα πτηνά της περιοχής 126 είδη αναφέρονται ως απειλούμενα και προστατευόμενα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ 6 (*Aythya nyroca*, *Haliaeetus albicilla*, *Falco naumanni*, *Pelecanus crispus*, *Numenius tenuirostris*, *Larus audouinii*) από τα είδη που έχουν καταγραφεί απειλούνται σε παγκόσμιο επίπεδο. Μεταξύ των παγκόσμια απειλούμενων ειδών ιδιαίτερη σημασία έχει η παρουσία του παγκόσμια απειλούμενου είδους *Pelecanus crispus* (αργυροπελεκάνος), του οποίου φωλιάζουν περίπου 40 ζευγάρια τα τελευταία χρόνια και ο τοπικός φωλιάζων πληθυσμός φαίνεται να αυξάνει.

Επίσης, στην περιοχή φωλιάζουν 4 είδη της οικογένειας Ardeidae (ερωδιοί): *Ardea cinerea* (σταχτοτσικνιάς), *Egretta garzetta* (λευκοτσικνιάς), *Ardeola ralloides* (κρυπτοτσικνιάς), *Nycticorax Nycticorax* (νυχτοκόρακας) καθώς και τα είδη *Plegadis falcinellus* (Χαλκόκοτα) και *Platalea leucorodia* (Χουλιανομύτα).

Το φθινόπωρο και το χειμώνα, στον Αμβρακικό, παρουσιάζονται διάφορα είδη παπιών και άλλα υδρόβια είδη πουλιών, όπως βουπηχτάρια, πρίστες, κορμοράνοι, θαλασσοβούτια κ.α. Μεγάλη μετακίνηση παπιών και φαλαριδών λαμβάνει επίσης χώρα νωρίς κατά την ανοιξιάτικη μετανάστευση.

Η περιοχή συντηρεί επίσης και πολλά είδη φωλιάζόντων παπιών και έναν από τους μεγαλύτερους πληθυσμούς βαλτόπαπιας (*Aythya nyroca*) στην Ελλάδα.

Κατά την ανοιξιάτικη και φθινοπωρινή μετανάστευση παρατηρούνται μεγάλα κοπάδια χαραδριόμορφων από 26 τουλάχιστον είδη. Σημαντικοί αριθμοί και από άλλα είδη

παρυδάτιων φωλιάζουν στην περιοχή, όπως ο καλαμοκανάς (*Himantopus himantopus*) και η πετροτριλίδα (*Burhinus oedipnemus*), ενώ σε μικρούς αριθμούς φωλιάζει και ο στρειδοφάγος (*Haematorus ostralegus*). Τέλος, μερικά είδη χαραδριόμορφων εμφανίζονται επίσης σε μεγάλους αριθμούς και κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Συνολικά παρατηρούνται 49 είδη πουλιών.

Στην περιοχή που περιβάλλει τις λιμνοθάλασσες έχουν παρατηρηθεί συνολικά 102 είδη στρουθιόμορφων, τα περισσότερα από τα οποία είναι μεταναστευτικά.

Γύρω από τους υγροβιότοπους (ποταμούς, λίμνες, έλη και θαλάσσιες παραλίες) με πλούσια βλάστηση ζει το υδρόβιο θηλαστικό *Lutra lutra* (βίδρα), είδος που απειλείται με εξαφάνιση καθώς και πολλά είδη αμφιβίων και ερπετοπανίδας.

Στο θαλάσσιο χώρο του Αμβρακικού κόλπου απαντώνται ακόμα υδρόβια είδη όπως η μεσογειακή φώκια *Monachus monachus* και η θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* που έχουν ενδιαίτημα τον Αμβρακικό κόλπο, χωρίς όμως να έχουν εντοπιστεί θέσεις φωλιάσματος στις ακτές του.

Η μεγάλη ποικιλία ειδών πανίδας στην περιοχή αποδίδεται εκτός από την ύπαρξη των υγροτόπων και στην παρουσία σημαντικών χερσαίων ενδιαιτημάτων και οικοτόπων (δάση, θαμνώνες, αγροτική γη, βραχώδεις περιοχές) και ο συνδυασμός τους στο χώρο.

Το σημαντικότερο ενδιαίτημα που χρησιμοποιεί η ορνιθοπανίδα του Αμβρακικού είναι τα γλυκά έλη, ακολουθούν τα αλμυρά έλη και οι ανοικτές καλλιέργειες και έπονται οι λιμνοθάλασσες.

Ως προς τα φωλιάζοντα είδη πτηνών, μεγάλη σημασία έχουν τα δάση και οι δασικές εκτάσεις και τα παραποτάμια δάση και οι θαμνώνες.

Το σύστημα του Ποταμού Καλαμά που περιλαμβάνει της περιοχές Δέλτα του Καλαμά (ΕΖΔ - GR2120002), ο Υγρότοπος Εκβολών Καλαμά και Νήσος Πρασούδι (ΖΕΠ) GR2120005), τα Στενά Καλαμά (ΕΖΔ - GR2120004), τα στενά Παρακάλαμου (ΖΕΠ GR2120007)

Στην περιοχή του Δέλτα Καλαμά βρίσκουν καταφύγιο περισσότερα από 174 είδη πουλιών, μερικά από τα οποία είναι σπάνια και απειλούμενα. Η περιοχή είναι πολύ σημαντική για τα υδρόβια και παρυδάτια πουλιά (το 46% επί του συνόλου των ειδών της ορνιθοπανίδας της περιοχής) και ιδίως για τους ερωδιούς αποτελεί σημαντικό χώρο διαχείμασης. Φιλοξενεί περισσότερο από το 1% του πληθυσμού του Αργυροτσικνιά (*Egretta alba*) στην Ανατολική Μεσόγειο και την Μαύρη θάλασσα, φιλοξενεί σημαντικό αριθμό του πληθυσμού της χουλιανομούτας (*Platalea leucorodia*), της χαλκόκοτας (*Plegadis falcinellus*) των φοινικόπτερων και των λευκοτσικνιάδων, ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός των αργυροπελεκάνων τα τελευταία χρόνια που εμφανίζονται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Η ποικιλότητα στην υπόλοιπη πανίδα αφορά 30 είδη ψαριών από τα οποία το μικρό ψαράκι *Valencia letourneuxi* αποτελεί σπάνιο και προστατευόμενο είδος, 16 είδη ερπετών (5 είδη χελωνών, δύο του γλυκού νερού, 2 ξηράς και μία θαλάσσια, 4 είδη σαυρών, 7 είδη φιδιών), 22 είδη θηλαστικών (μερικά από τα οποία είναι *Neomys anomalus*, *Talpa stankovici*, *Felis silvestris*, *Myocastor coypus*), 5 είδη αμφιβίων (2 φρύνοι-*Bufo bufo*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea*, *Rana epeirotica* & *Rana balcanica*) και 29 είδη ασπονδύλων.

Το σύστημα του Ποταμού Αχέροντα που περιλαμβάνει το Έλος Καλοδίκι (ΕΖΔ GR2120002 / GR2120006), η Λιμνοπούλα (ΖΕΠ - GR2120003), τα έλη Μαργαρίτι, Καρτέρι και την Λίμνη Προντάνη (ΖΕΠ - GR212006), τις Εκβολές Αχέροντα (Από Γλωσσά έως Αλωνάκι) και τα Στενά Αχέροντα (ΕΖΔ GR2140001)

Όσον αφορά στην **ορνιθοπανίδα** σε ολόκληρη την περιοχή που περιλαμβάνει τις εκβολές και τα Στενά του ποταμού Αχέροντα, το 1998 καταγράφηκαν 210 είδη από τα οποία τα 59 περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι (αυστηρά προστατευόμενα, δηλ. ανήκουν στην κατηγορία των σπάνιων, κινδυνευόντων και απειλούμενων ειδών) της Οδηγίας 79/409/ΕΕ. Τα 25 από τα 59 είδη είναι υδρόβια και παρυδάτια πουλιά που συναντάμε κυρίως στις εκβολές και τα 18 είναι είδη αρπακτικών πουλιών που συναντάμε κυρίως στα Στενά του ποταμού Αχέροντα. Στα **θηλαστικά** της περιοχής περιλαμβάνονται τουλάχιστον 17 διαφορετικά είδη, από τα οποία τα 6 προστατεύονται από τη σύμβαση Βέρνης και άλλα νομικά πλαίσια. Από αυτά ο Λύκος (*Canis lupus*) και η Βίδρα (*Lutra lutra*) περιλαμβάνονται στα προστατευταία είδη της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Στην περιοχή έχουν καταγραφεί 15 είδη **ερπετών**, από τα οποία τα 14 προστατεύονται από τη σύμβαση Βέρνης και τα 6 (χελώνες) από την Οδηγία 92/43/ΕΕ. Επίσης έχουν καταγραφεί 7 είδη **αμφιβίων**, από τα οποία τα 3 (Πρασινοβάτραχος - *Bufo viridis*, Δεντροβατραχάκι - *Hyla arborea*, Δαλματοβάτραχος ή Πηδοβάτραχος - *Rana dalmatina*) προστατεύονται από τη σύμβαση της Βέρνης και 9 είδη **ιχθυοπανίδας** από τα οποία τα 2 (Γούργος - *Aphanius fasciatus*, Λιάρια - *Phoxinelus pleurobipunctatus*) από την Οδηγία 92/43/ΕΕ.

Στα έλη της περιοχής (Καλοδίκι, Μαργαρίτη, Καρτέρι) έχουν επίσης καταγραφεί 120 είδη πουλιών (τα περισσότερα έχουν μόνιμη παρουσία στο έλος και το μεγαλύτερο ποσοστό είναι στρουθιόμορφα και υδρόβια), 20 είδη θηλαστικών (*Neomys anomalus*, *Talpa stankovici*, *Lutra lutra*, *Felis silvestris*, *Myocastor coyrus*), 11 είδη ερπετών και 5 είδη αμφιβίων.

Η Λίμνη Λιμνοπούλα περιλαμβάνεται στις Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας (Σ.Π.Π.Ε.) Μερικά από τα πιο σημαντικά είδη πουλιών που έχουν καταγραφεί στην περιοχή είναι τα *Neophron percnopterus* ("Τρωτά"), *Circaetus gallicus*, *Circus aeruginosus* ("Τρωτά"), *Hieraaetus pennatus* ("Τρωτά"), *Aquila pomarina* ("Τρωτά"), *Anas querquedula* ("Ανεπαρκώς γνωστά"). Το *Aquila pomarina* είναι πολύ σπάνιο σε όλη την περιοχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (υπάρχει μόνο στην Ελλάδα και Β. Γερμανία). Επίσης, καταγράφηκε μια σημαντική αποικία πελαργών *Ciconia ciconia*.

Η Λίμνη των Ιωαννίνων (ΕΖΔ και ΖΕΠ GR213005).

Παρά το ότι πρόκειται για μια ιδιαίτερα "αστικοποιημένη" λίμνη, έχουν καταγραφεί σε αυτή περισσότερα από 170 ειδών πουλιών, εκ των οποίων τα 34 προστατεύονται τόσο από την Κοινοτική όσο και από την Ελληνική Νομοθεσία (Παράρτημα ΙΙ, 79/409). Η παρόχθια βλάστηση της λίμνης που περιλαμβάνει εκτεταμένα υγρά λιβάδια και καλαμιώνες είναι ιδιαίτερα σημαντικά για είδη όπως η βαλτόπαπια (*Aythya nyroca*) για την οποία η λίμνη αποτελεί ένα από τα λίγα μέρη αναπαραγωγής και καθώς το είδος απειλείται με εξαφάνιση παγκοσμίως. Επίσης αλλά δέκα είδη πουλιών, συμπεριλαμβανομένου της λαγγόνας (*Phalacrocorax pygmaeus*) χρήζουν ιδιαίτερης σημασίας και προσοχής για τη διατήρησή τους (SPEC 2).

Η λίμνη Ιωαννίνων υπήρξε παλαιότερα ένα σπουδαίο αλιευτικό πλουτοπαραγωγικό κέντρο της Δυτικής Ελλάδας. Τα κυρίως εμπορεύσιμα είδη είναι ξενικά που έχουν εισαχθεί με διάφορους τρόπους, όπως το γλίνι (1929), ο κυπρίνος (1929), η δρομίτσα (1945). Αυτόχθονα είδη ήταν η μαρίτσα, η τσίμα και τα χέλια. Σήμερα, απαντώνται τρία είδη ψαριών τα οποία και περιλαμβάνονται στην Οδηγία της Ε.Ε. 92/43/Ε.Ε.С. (Παράρτημα II). Πρόκειται για τα: «Μαρίτσι» (*Barbusalbanticus*), «Δρομίτσα» (*Rutiluslylikiensis*) και «Τσίμα» (*Phoxinelluseriroticus*). Παρόλο που δεν υπάρχουν καθόλου στοιχεία αναφορικά με τα πληθυσμιακά μεγέθη, παρατηρείται κατάρρευση του πληθυσμού του σημαντικού ενδημικού είδους ψαριού *Phoxinelluseriroticus* (Τσίμα) τα τελευταία χρόνια. Πιθανότερες αιτίες μείωσης του πληθυσμού, εντοπίζονται στην ποιότητα του νερού, στην υποβάθμιση των φυσικών πεδίων αναπαραγωγής αλλά και στον ανταγωνισμό με άλλα είδη.

Η λίμνη φιλοξενεί 9 είδη από τα 17 συνολικά είδη αμφίβιων της Ελλάδας, εκ των οποίων 2 είδη εξ αυτών προστατεύονται αυστηρά από τη νομοθεσία. Πρόκειται για τον λοφιοφόρο τρίτωνα (*Triturus cristatus*) και για την κιτρινοπομπίνα (*Bombinavariegata*). Επίσης έχουν εντοπιστεί 24 είδη ερπετών, εκ των οποίων τα 5 προστατεύονται αυστηρά. Πρόκειται για 2 είδη χελωνών του γλυκού νερού (βαλτοχελώνα και Μεσογειακή χελώνα), την κρασπεδωτή χελώνα και 2 είδη φιδιών (λαφίτης και σπιτόφιδο).

Όπως έχει ήδη τονιστεί η Ήπειρος είναι ιδιαίτερα σημαντική για την διατήρηση πληθυσμών ορισμένων ειδών μεγάλων θηλαστικών που είναι υπό απειλή ή εξαφάνιση στην Ευρώπη. Τα είδη αυτά απαντούνται κυρίως στον Ορεινό χώρο, στον οποίο έχουν χαρακτηριστεί τα Εθνικά Πάρκα Βόρειας Πίνδου και Τζουμέρκων- Περιστερίου και Χαράδρας Αράχθου.

Η Πίνδος συντηρεί τον μεγαλύτερο ευρωπαϊκό πληθυσμό καφέ αρκούδας (250-320 άτομα). Οι απομονωμένες εκτάσεις σε συνδυασμό με την νομαδική κτηνοτροφία που υφίστανται ακόμη μεγάλα ορεινά συγκροτήματα υποστηρίζει επίσης την διατήρηση σημαντικών αγελάων λύκων στις περιοχές των δύο Εθνικών Πάρκων. Άλλα θηλαστικά που απαντούνται στον ορεινό χώρο είναι το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), και το αγριογούρουνο (*Sus scrofa*), που παρουσιάζουν αξιόλογους πληθυσμούς. Μικρότερα θηλαστικά που απαντώνται είναι η αλεπού (*Vulpes vulpes*), ο ασβός (*Meles meles*), ο λαγός (*Lepus capensis*), ο σκαντζόχοιρος (*Erinaceus concolor*), ο σκίουρος (*Sciurus vulgaris*), το κουνάβι (*Martes foina*), το σπάνιο δασοκούναβο (*Martes martes*), πολλά μικροθηλαστικά και αρκετά είδη νυχτερίδων.

Συνολικά στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου απαντώνται περί τα **60 είδη θηλαστικών, ενώ στο Εθνικό Πάρκο Τζουμέρκων έχουν καταγραφεί 17** είδη θηλαστικών που περιλαμβάνουν και το Αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra balcanica*), το οποίο διατηρεί μικρούς πληθυσμούς σε επικλινείς καλυμμένες με δάση πλαγιές που καταλήγουν προς τα πάνω σε απόκρημνες κορυφές με σάρες, λούκια και περισσότερο ή λιγότερο οριζόντια διαζώματα με άφθονη ποώδη βλάστηση που συνήθως γειτνιάζουν αναλόγως του υψομέτρου με υπαλπικά λιβάδια.

Από πλευράς ορνιθοπανίδας οι ορεινές περιοχές φιλοξενούν σημαντικό αριθμό ειδών στρουθιόμορφων και αρπακτικών πτηνών. Συνολικά περισσότερα από 170 είδη πουλιών στην Πίνδο τα οποία περιλαμβάνουν είδη όπως το όρνεο (*Gyps fulvus*), ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), ο Γυπαετός (*Gypaetus barbatus*), ο Ασπροπάρης (*Neophron*

percnopterus) η γερακίνα (*Buteo buteo*), ο φιδαιτός (*Circaetus gallicus*), ο πετρίτης (*Falco peregrinus*), ο μπούφος (*Bubo bubo*). Στις δασικές περιοχές έχουν εντοπιστεί επίσης 8 είδη δρυοκολαπτών: το λευκονώτη (*Dendrocorpus leucotos*), τη μεσοτσικλιτάρη (*Dendrocorpus medius*), τη νανοτσικλιτάρη (*Dendrocorpus minor*) και τη μαυροτσικλιτάρη (*Dryocopus martius*). καθώς και πουλιά των αλπικών λιβαδιών όπως η είναι η χιονάδα (*Eremophilla alpestris*), και ο διπλοκεφαλάς (*Lanius excubitor*) που έρχεται κάθε καλοκαίρι από την Αφρική.

Ο ορεινός χώρος της Ηπείρου είναι εξίσου σημαντικό για τα ερπετά και αμφίβια που συναντώνται εκεί. Στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου ζουν **30 είδη ερπετών** (16 είδη σαύρας, 10 είδη φιδιών και 4 είδη χελώνας) όπως η Κερκυραϊκή σαύρα (*Algyroides nigropunctatus*), το σπιτόφιδο (*Elaphequatrolineata*) και η κρασπεδωτή χελώνα (*Testudo marginata*). Στα Τζουμέρκα βρίσκουν καταφύγιο 19 είδη της ερπετοπανίδας μεταξύ των οποίων η οχιά των λιβαδιών (*Vipera ursinii*) που αποτελεί ενδημικού υποείδος της οροσειράς της Πίνδου Στην Τύμφη βρίσκεται επίσης η Σαύρα της Πίνδου (*Algyroides nigropunctatus*).

Στα αλπικά λιβάδια ζουν πολλά είδη πεταλούδων, αλλά και νυχτοπεταλούδων. Ορισμένα είδη πεταλούδων έχουν περιορισμένη παγκόσμια εξάπλωση και κάνουν στην περιοχή μια από τις λιγότες εμφανίσεις τους στον ελλαδικό χώρο.

12.2. Κατάσταση διαχείρισης και έργα στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000 (πηγή: ΥΠΕΚΑ, Δ/ση ΦΠ, 2014)

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha) ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση η ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί
GR211000 1	ΕΖΔ	ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, DELTA ΛΟΥΡΟΥ ΚΑΙ ΑΡΑΧΘΗΘΟΥ (PETRA, ΜΥΤΙΚΑΣ, ΕΒΡΥΤΕΡΙ ΠΕΡΙΟΧΗ)	2878 7,56	81%	ΕΜΠ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ(ΦΕΚ 123/Δ/21-3- 08)	NA I	Δρομολογημέ νο	Designation of land,inland water and marine areas of Amvrakikos Gulf as National Park - 2008. Ramsar site. Specific hunting regulations. Fisheries regulation (1953, 1966).	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life-Nature project (Conservation management of Amvrakikos wetlands, 1999-2003).
GR211000 2	ΕΖΔ	ΟΡΙ ΑΘΑΜΑΝΟΝ (ΝΕΡΑΙΔΑ)	1869 5,33	100 %	ΕΜΠ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 49/Δ/12-2- 09)	NA I	Δρομολογημέ νο	Designation of mountain area of Tzoumerka, Peristeri, Gorge of Arachthos and the intermediate area of Central - West Pindos as National Park - 2009. Designation as Wildlife Refugee - 2004. Management study of the forests of Melissourgos, Athamania, Pachtouri. Arrangement of torrents Theodorianon, Katarrakti, Melissourgon.	Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015)

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha) ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί	
GR212000 1	ΕΖΔ	EKVOLES (DELTA) KALAMA	8531, 43	95%	ΕΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚ Η ΜΕΛΕΤΗΚΑΛΑΜΑ - ΑΧΕΡΩΝΤΑ	εγκεκριμέν ο	NA I	Εκπονημένο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ Σ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΦΕΚ 396/Δ/17-9- 09)	Designation of land, inland water and marine areas of straits and estuaries of rivers Acheron and Kalamas, Kalodiki marsh and wider area as Nature Reserve and Peripheral zones -2009. Designation as Wildlife Refugee. Fisheries regulation (1966).	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of INTERREG III project (Education of local communities around Kalamas river and Ofanto in protection of ecosystems for the attainment of upgraded management and sustainable development of areas, 2006-2007 and Development of an integrated information system for the monitoring and management of Natura 2000 sites in Greece and Italy, 2006-2008 and Development of a standard online virtual observatory for the ecosystems of Acheron, Kalamas and Torre Guacceto and its implementation as mobile exhibition and permanent environmental kiosk for the development of public awareness and sustainable development of coastal ecosystems, 2006-2008)
GR212000 2	ΕΖΔ	ELOS KALODIKI	786,7 8	95%	ΕΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚ Η ΜΕΛΕΤΗΚΑΛΑΜΑ - ΑΧΕΡΩΝΤΑ	εγκεκριμέν ο	NA I	Εκπονημένο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ Σ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΦΕΚ 396/Δ/17-9- 09)	Designation of land, inland water and marine areas of straits and estuaries of rivers Acheron and Kalamas, Kalodiki marsh and wider area as Nature Reserve and Peripheral zones -2009. Designation as Wildlife Refugee - 1996.	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008). Application of INTERREG III project (Development of an integrated information system for the monitoring and management of Natura 2000 sites in Greece and Italy, 2006-2008 and Development of a standard online virtual observatory for the ecosystems of Acheron, Kalamas and Torre Guacceto and its implementation as mobile exhibition and permanent environmental kiosk for the development of public awareness and sustainable development of

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha) ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί
										coastal ecosystems, 2006-2008)
GR212000 3	ΕΖΔ	LIMNI LIMNOPOULA	579,5						Specific hunting regulations (2006)	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of INTERREG III project (Education of local communities around Kalamas river and Ofanto in protection of ecosystems for the attainment of upgraded management and sustainable development of areas, 2006-2007 and Development of an integrated information system for the monitoring and management of Natura 2000 sites in Greece and Italy, 2006-2008 and Development of a standard online virtual observatory for the ecosystems of Acheron, Kalamas and Torre Guacceto and its implementation as mobile exhibition and permanent environmental kiosk for the development of public awareness and sustainable development of coastal ecosystems, 2006-2008)
GR212000 4	ΕΖΔ	STENA KALAMA	1820, 3	100 %	ΕΜΠ ΚΑΛΑΜΑ - ΑΧΕΡΩΝΤΑ	εγκριμέν ο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ Σ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΦΕΚ 396/Δ/17-9- 09)	Εκπονημένο	Designation of land, inland water and marine areas of straits and estuaries of rivers Acheron and Kalamas, Kalodiki marsh and wider area as Nature Reserve and Peripheral zones -2009. Designation as Wildlife Refugee - 1988. Specific hunting regulations (2006)	

«ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 – 2020» - «ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 -2020»

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha)	ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί
GR213000 1	ΕΖΔ	ΕΘΝΙΚΟΣ DRYMOS VIKOU - ΑΟΟΥ	1279 4,25	90%	ΕΜΠ ΠΙΝΔΟΥ	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639/Δ/14-6- 05)		Εκπονημένο	Designation of terrestrial areas of Northern Pindos mountains as National Park, determination of uses, regulations and building restrictions - 2005. Designation as National Forest Park - 1973. Designation as Wildlife Refuge - 1986, 1993, 2004. Management Plan of Vrysochorion Forest 1993-2002	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life-Nature project Demonstration of conservation actions for Ursus arctos and habitat type 9530 in Northern Pindos National Park, 2009-2012)
GR213000 2	ΕΖΔ- ΖΕΠ	KORYFES OROUS SMOLIKAS	1997 5,72	100 %	ΕΜΠ ΠΙΝΔΟΥ	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639/Δ/14-6- 05)		Εκπονημένο	Designation of terrestrial areas of Northern Pindos mountains as National Park, determination of uses, regulations and building restrictions - 2005. Designation as Wildlife Refuge - 1986, 1989, 2004. Management study of forest complex Konitsas - Eleftherou. Study for reforestation of Distraton Forest.	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life-Nature project Demonstration of conservation actions for Ursus arctos and habitat type 9530 in Northern Pindos National Park, 2009-2012)
GR213000 4	ΕΖΔ	KENTRIKO TMIMA ZAGORIOU	3311 4,95	100 %	ΕΜΠ ΠΙΝΔΟΥ	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ(ΦΕΚ 639/Δ/14-6- 05)		Εκπονημένο	Designation of terrestrial areas of Northern Pindos mountains as National Park, determination of uses, regulations and building restrictions - 2005. Designation as Wildlife Refuge - 2004. 21 Management Studies for forests (1993-2014).	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life-Nature project Demonstration of conservation actions for Ursus arctos and habitat type 9530 in Northern Pindos National Park, 2009-2012)
GR213000 5	ΕΖΔ- ΖΕΠ	LIMNI IOANNINON	2690, 13	100 %	ΕΜΠ ΠΑΜΒΟΤΙΔΑΣ	εγκεκριμένο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤ ΥΞΗΣ	ΝΑ Ι	Εκπονημένο αλλά απαιτεί επικαιροποίη ση	Regulation of fishing -1972, 1974. Plan for management and sustainable development of agricultural and stock raising zones of Pamvotis - 2006	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015)

«ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 – 2020» - «ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 -2020»

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha) ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί	
GR213000 6	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΤΣΟΒΟΥ (ANILIO - KATARA)	7328, 82	37%	ΕΜΠ ΠΙΝΔΟΥ	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639/Δ/14-6- 05)	NA I	Εκπονημένο	Designation of terrestrial areas of Northern Pindos mountains as National Park, determination of uses, regulations and building restrictions - 2005. Management studies for the forests Metsovo, Anilio, Malakasio. Designation of reforested areas. Management of grazing. 36% of the site managed by the Management Body Ethnikou Drymou Vikou - Aouu & Pindou, established in 2003.	Application of agrienvironmental measures (2004-2008). Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life-Nature project Demonstration of conservation actions for Ursus arctos and habitat type 9530 in Northern Pindos National Park, 2009-2012)
GR213000 7	ΕΖΔ- ΖΕΠ	OROS LAKMOS (PERISTERI)	2012 3,52	100 %	ΕΜΠ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ(ΦΕΚ 49/Δ/12-2- 09)	NA I	Δρομολογημένο	Designation of mountain area of Tzoumerka, Peristeri, Gorge of Arachthos and the intermediate area of Central - West Pindos as National Park - 2009. Designation as Wildlife Refuge - 1986. Management study for tree felling of Anthochorion forest of Metsovo Municipality. Management study for forest complex of Aspropotamos. Study for the reforestation in the river basin of Mavrolagado of Palaiochorion - Syrrako of Tzoumerka Municipality.	Application of agrienvironmental measures (2004-2008). Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015)
GR213000 8	ΕΖΔ	OROS MITSIKELI	8435, 99	98% +3 8%)	ΕΜΠ ΠΙΝΔΟΥ 60%, ΕΜΠ ΠΑΜΒΟΤΙΔΑΣ 38%	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639/Δ/14-6- 05). - ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤ ΥΞΗΣ	NA I	Εκπονημένο	Designation of terrestrial areas of Northern Pindos mountains as National Park, determination of uses, regulations and building restrictions - 2005. Designation as Wildlife Refuge - 1985. Management studies of the forests Karyon Zagoriou (1993-2002), Manassi (1993-2002), Kavallariou (2005-2014), Antrakiti (2003-2012), Dikoryfou (2002-2011), Elatis (2003-2012), Kaloutas (2005-2014). Management of grazing, tree felling	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life-Nature project Demonstration of conservation actions for Ursus arctos and habitat type 9530 in Northern Pindos National Park, 2009-2012)

«ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 – 2020» - «ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ 2014 -2020»

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha) ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση η ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί		
GR214000 1	ΕΖΔ	EKVOLES ACHERONTA (APO GLOSSA EOS ALONAKI) ΚΑΙ STENA ACHERONTA	4627, 67	95%	ΕΜΠ ΚΑΛΑΜΑ - ΑΧΕΡΩΝΤΑ	εγκεκριμέν ο	396/Δ/17-9- 09)	NA I	Εκπονημένο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ Σ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΦΕΚ 396/Δ/17-9- 09)	Designation of land, inland water and marine areas of straits and estuaries of rivers Acheron and Kalamas, Kalodiki marsh and wider area as Nature Reserve and Peripheral zones -2009. Designation as Wildlife Refuge - 2001.	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008). Application of INETERREG III project (Development of a standard online virtual observatory for the ecosystems of Acheron, Kalamas and Torre Guacceto and its implementation as mobile exhibition and permanent environmental kiosk for the development of public awareness and sustainable development of coastal ecosystems, 2006-2008)
GR214000 3	ΕΖΔ	ΠΑΡΑΚΤΙΑ THALASSIA ZONI APO PARGA EOS AKROTIRIO AGIOS THOMAS (PREVEZA), AKR. KELADIO - AG. THOMAS	1529, 16	25%	ΕΜΠ ΚΑΛΑΜΑ - ΑΧΕΡΩΝΤΑ	εγκεκριμέν ο	396/Δ/17-9- 09)	NA I	Εκπονημένο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ Σ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΦΕΚ 396/Δ/17-9- 09)	Designation as Wildlife Refuge - 2001. Fisheries regulation (1966). Draft Joint Ministerial Decision for the designation of the wetlands of Stena and Delta of Kalamas, Kalodiki Swamp and Stena and Delta of Acherontas, covering approximately 13%. Same percentage of the site managed by the Management Body of Stenon & Ekvolon Kalama and Acheronta, established in 2003.	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015)
GR211000 4	ΖΕΠ	ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, LIMNOTHALASS Α ΚΑΤΑΦΟΥΡΚΟ ΚΑΙ ΚΟΡΑΚΟΝΙΣΙΑ	2301 0,75	96%	ΕΜΠ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ	εγκεκριμέν ο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639 123/Δ/21-3- 08)	NA I	Δρομολογημέ νο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639 123/Δ/21-3- 08)	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life Nature project : Conservation action for the slender billed curlew, 1995-1999, Conservation management of Amvrakikos wetlands 1999-2003	
GR211000 6	ΖΕΠ	ΚΟΙΛΑΔΑ ACHELOOU ΚΑΙ ΟΡΙ VALTOU	4673 7,83								Study "Project for the reevaluation of 69 Important Bird Areas for their designation as SPA. Drafting of action plans for the protection of priority species, 2009"	

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha) ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση η ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί
GR212000 5	ΖΕΠ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΕΚΒΟΛΟΝ ΚΑΛΑΜΑ ΚΑΙ ΝΙΣΟΣ ΠΡΑΣΟΥΔΙ	8541, 93	95%	ΕΜΠ ΚΑΛΑΜΑ - ΑΧΕΡΩΝΤΑ	εγκεκριμέν ο	396/Δ/17-9- 09)	NA I	Εκπονημένο	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of INTERREG III project (Education of local communities around Kalamas river and Ofanto in protection of ecosystems for the attainment of upgraded management and sustainable development of areas, 2006-2007 and Development of an integrated information system for the monitoring and management of Natura 2000 sites in Greece and Italy, 2006-2008 and Development of a standard online virtual observatory for the ecosystems of Acheron, Kalamas and Torre Guacceto and its implementation as mobile exhibition and permanent environmental kiosk for the development of public awareness and sustainable development of coastal ecosystems, 2006-2008). Application of Life Nature project (Conservation action for the slender billed curlew, 1995-1999, Conservation of Phalacrocorax pygmaeus and Anser erythropus in Greece 1997-2000)
GR212000 6	ΖΕΠ	ΕΛΙ ΚΑΛΟΔΙΚΙ, ΜΑΡΓΑΡΙΤΙ, ΚΑΡΤΕΡΙ ΚΑΙ ΛΙΜΝΙ ΠΡΟΝΤΑΝΙ	1807, 98	50%	ΕΜΠ ΚΑΛΑΜΑ - ΑΧΕΡΩΝΤΑ	εγκεκριμέν ο	396/Δ/17-9- 09)	NA I	Εκπονημένο	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of INTERREG III project (Education of local communities around Kalamas river and Ofanto in protection of ecosystems for the attainment of upgraded management and sustainable development of areas, 2006-2007 and Development of an integrated information system for the monitoring and management of Natura 2000 sites in Greece and Italy, 2006-2008 and Development of a standard online virtual observatory for the ecosystems of Acheron, Kalamas and Torre Guacceto and its implementation as mobile exhibition and permanent environmental kiosk for the development of public awareness and sustainable development of coastal ecosystems, 2006-2008)
GR212000 7	ΖΕΠ	ΣΤΕΝΑ ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΥ	3482, 75							
GR212000 8	ΖΕΠ	ΟΡΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ, ΣΤΕΝΑ ΚΑΛΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΕΝΑ ΑΧΕΡΩΝΤΑ	1169 1,56	50%	ΕΜΠ ΚΑΛΑΜΑ - ΑΧΕΡΩΝΤΑ	εγκεκριμέν ο	396/Δ/17-9- 09)	NA I	Εκπονημένο	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of INTERREG III project (Education of local communities around Kalamas river and Ofanto in protection of ecosystems for the attainment of upgraded management and sustainable development of areas, 2006-2007 and Development of an integrated information system for the monitoring and management of Natura 2000 sites in Greece and Italy, 2006-2008 and Development of a standard online virtual observatory for the ecosystems of Acheron, Kalamas and Torre Guacceto and its implementation as mobile exhibition and permanent environmental kiosk for the development of public awareness and sustainable development of coastal ecosystems, 2006-2008)

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha)	ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί
GR2120009	ΖΕΠ	ORI TSAMANTA, FILIATON, FARMAKOVOUNI, MEGALI RACHI	1985 4,15								
GR2130002	SCI-ZEP	KORYFES OROUS SMOLIKAS	1997 5,72	100 %	ΕΜΠ ΠΙΝΔΟΥ	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639/Δ/14-6-05))	NA I	Εκπονημένο		Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life-Nature : First phase of the improvement of conservation and of the management conditions of Greek National Parks 1993, and second phase 1993-1996,
GR2130005	SCI-ZEP	LIMNI IOANNINON	2690, 13	100 %	ΕΜΠ ΠΑΜΒΟΤΙΔΑΣ	εγκεκριμένο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤ ΥΞΗΣ	NA I			Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015)
GR2130007	SCI-ZEP	OROS LAKMOS (PERISTERI)	2012 3,52	100 %	ΕΜΠ ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ	εγκεκριμένο		NA I	Δρομολογημένο		
GR2130009	ΖΕΠ	OROS TYMFI (GKAMILA)	2741 6,44	98%	ΕΜΠ ΠΙΝΔΟΥ	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639/Δ/14-6-05)	NA I	Εκπονημένο		Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Application of Life-Nature : First phase of the improvement of conservation and of the management conditions of Greek National Parks, 1993, and second phase 1993-1996
GR2130010	ΖΕΠ	OROS DOUSKON, ORAIOKASTRO, DASOS MEROPIS, KOILADA GORMOU, LIMNI DELVINAKIOU	1740 9,73								
GR2130011	ΖΕΠ	KENTRIKO ZAGORI KAI ANATOLIKO TMIMA OROUS MITSIKELI	5340 7,84	90%	ΕΜΠ ΠΙΝΔΟΥ	εγκεκριμένο	ΕΘΝ. ΠΑΡΚΟ (ΦΕΚ 639/Δ/14-6-05)	NA I	Εκπονημένο		Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Study "Project for the reevaluation of 69 Important Bird Areas for their designation as SPA. Drafting of action plans for the protection of priority species, 2009". Application of Life-Nature : First phase of the improvement of conservation and of the management conditions of Greek National Parks, 1993 and second phase 1993-1996

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑ (Λατινικά)	Έκταση κάλυψη (ha)	ΕΠΜ	ΕΠΜ	Κατάσταση ΕΠΜ	Ανακήρυξη	Φ Δ	Διαχ. Σχέδιο	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Προγράμματα και έργα που έχουν υλοποιηθεί
GR213001 2	ΖΕΠ	ΕΒΡΥΤΕΡΙ ΠΕΡΙΟΧΗ POLIS ΙΟΑΝΝΙΝΩΝ	2245 9,67	100 %	ΕΜΠ ΠΑΜΒΟΤΙΔΑΣ	εγκεκριμένο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤ ΥΞΗΣ	ΝΑ Ι	Εκπονημένο (it needs update)	Management project through Operational project "Environment" (2002-2008), Management project through Operational Project "Environment Sustainable Development (2009-2015). Study "Project for the reevaluation of 69 Important Bird Areas for their designation as SPA. Drafting of action plans for the protection of priority species, 2009"	
GR213001 3	ΖΕΠ	ΕΒΡΥΤΕΡΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΘΑΜΑΝΙΚΩΝ ΟΡΕΩΝ	6523 6,53	50%	ΕΜΠ ΠΑΜΒΟΤΙΔΑΣ	εγκεκριμένο	ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤ ΥΞΗΣ	ΝΑ Ι	Εκπονημένο (it needs update)		

12.3. Παραδοσιακοί Οικισμοί, μνημεία και προστατευόμενα Οικιστικά σύνολα

Το Ιστορικό Κέντρο των Ιωαννίνων

Η ιδιαιτερότητά της θέσης της ιστορικής πόλης και του Κάστρου της σε σχέση με τη λίμνη και το Νησί της, η πανάρχαια συνύπαρξη του τόπου της στην περίμετρο της λίμνης και η εντυπωσιακή παρουσία του Μιτσικελίου Όρους, κλείνοντας τη φυσική περίμετρο της λίμνης, συνιστούν ένα σύνθετο φυσικό και πολιτιστικό τοπίο, μοναδικής αισθητικής αξίας και θελκτικότητας. Η πολιτιστική και αισθητική αξία του αστικού τοπίου, τα πολλαπλά μνημεία και οι παραδόσεις που το συνοδεύουν, καθώς και το συμβολικό κεφάλαιο που, αναμενόμενα, έχει αποθεθεί, διαχρονικά, έχει οδηγήσει σε ένα τόπο με μεγάλη διαπεριφερειακή αξία, αποτελώντας χωριστό κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιφέρειας.

Τα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά και οι παραδοσιακές δομές της διακριτής «γιαννιώτικης αρχιτεκτονικής» και των οικοδομημάτων ενδυναμώνουν την αντιπροσωπευτικότητα και την αναγνωσιμότητα του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, συνεπικουρούμενες από την παρουσία πολυάριθμων μνημείων κάθε εποχής, τα οποία είναι ενδιαφέροντα από ιστορική, αρχαιολογική, κατασκευαστική και αρχιτεκτονική άποψη. Η αρχιτεκτονική ιδιαιτερότητα είναι εν πολλοίς προϊόν της ειρηνικής συνύπαρξης των τριών θρησκευτικών κοινοτήτων που σφράγισαν την ιστορία της πόλης (Χριστιανική κοινότητα, Εβραϊκή κοινότητα, Μουσουλμανική κοινότητα). Οι παραδοσιακοί οικισμοί και τμήματα πόλης (οικισμός Νήσου, παραδοσιακός οικισμός Κάστρου – Ιστορικό Κέντρο Ιωαννίνων) προστατεύονται από το θεσμικό πλαίσιο, εξασφαλίζοντας, σε μεγάλο βαθμό, την ποιότητα και το αναλλοίωτο του χαρακτήρα των οικισμών.

Το Ιστορικό Κέντρο και το Κάστρο της πόλης των Ιωαννίνων αποτελεί ένα από τους πιο εμβληματικούς τόπους της Ηπείρου. Η προστασία του κατοχυρώθηκε θεσμικά το 1989 με το Π.Δ. της 28.2.89 (ΦΕΚ 605/Δ/89), με ειδικούς όρους και περιορισμούς δόμησης. Τα αποτελέσματα αξιολογούνται θετικά, καθώς το Ιστορικό Κέντρο διατηρείται, εφόσον τηρήθηκε η υφιστάμενη Οικοδομική Γραμμή (Ο.Γ.) ενώ τέθηκαν πολεοδομικοί και μορφολογικοί περιορισμοί δόμησης και επεμβάσεων.

Το ιστορικό κέντρο της πόλης των Ιωαννίνων εντοπίζεται στο ανατολικό τμήμα της πόλης, με πρόσβαση – πρόσοψη στη λίμνη Παμβώτιδα. Η διάρθρωση του χώρου αναλύεται:

- στον πρώτο οχυρωμένο οικισμό που τοποθετείται στη νοτιοανατολική ακρόπολη του Κάστρου, το Ιτς Καλέ,
- τον παραδοσιακό οικισμό εντός των τειχών του κάστρου (με την οχυρωματική ακρόπολη) την εβραϊκή συναγωγή, τα δύο τζαμιά των ακροπόλεων του κάστρου,

τις εναπομένουσες εκκλησίες, το μεγάλο πλήθος προστατευόμενων διατηρητέων μνημείων – κτιρίων εντός,

- την ζώνη εργασίας και εμπορικών συναλλαγών με τον πληθυσμό, έξω από τα τείχη και σε επαφή με αυτά, η οποία αποτελείται από τον χώρο του παλαιού παζαριού,
- την μετέπειτα επέκταση των εκτός του Κάστρου συνοικιών, οι οποίες οργανώνονται κυρίως κατά μήκος ενός άξονα Β-Ν που τις ενώνει με το κέντρο ενώ συγχρόνως καταλαμβάνουν και τους κενούς χώρους, δυτικά, μεταξύ των λόφων και της πόλης, και η οποία αποτελείται από τμήμα της σύγχρονης αγοράς.

Το Κάστρο αποτελεί κεντρικό και αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητας της πόλης και της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Κατοικείται από την ίδρυση της και παρουσιάζει μεγάλο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Το Κάστρο είναι ο τόπος όπου οι τρεις πολιτισμοί, ο ιουδαϊκός, ο χριστιανικός και ο μουσουλμανικός άφησαν ίχνη που διατηρούνται και γοητεύουν μέχρι τις μέρες μας

(http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&sobi2Task=sobi2Details&catid=834&sobi2Id=93&Itemid=338). Κατά την περίοδο της οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι κατοικίες μουσουλμάνων και χριστιανών δε διέφερε ουσιωδώς, ωστόσο, στα δημόσια κτίρια υπογραμμίζεται από τους δημιουργούς η ισλαμική προέλευσή τους.

Στα Γιάννενα διατηρούνται ως σήμερα (Θεώρημα κα, 2013β):

- Τζαμιά,
- Διοικητικά Κτίρια,
- Μεντρεσέδες,
- Σχολεία,
- Τεκέδες.

Ειδικότερα, τα μνημεία του κάστρου είναι (Θεώρημα κα, 2013β και):

- η Βορειοανατολική ακρόπολη,
- η Νοτιοανατολική ακρόπολη (Ιτς Καλέ),
- το Τζαμί του Ασλάν πασά,
- ο Τουρμπές (μαουσουλείο),
- ο Μεντρεσές (ιεροδιδασκαλείο),
- το Σεράι του Αλή πασά,
- το Βυζαντινό Μουσείο,
- το «Θησαυροφυλάκιο»,
- το Φετιχιέ Τζαμί,
- ο τάφος του Αλή πασά,
- η Συναγωγή,
- το Χαμάμ,

- το Σουφαρί Σεράι,
- η Τουρκική Βιβλιοθήκη, κα.

Τα σπίτια του κάστρου ήταν σχεδόν όλα λαϊκά, δεν ακουμπούσαν στο τείχος και ήταν όμοια περίπου με τα σπίτια που ήταν χτισμένα στις περιοχές του Ιστορικού Κέντρου γύρω από το κάστρο.

Γύρω από το Κάστρο και στην υπόλοιπη πόλη, υπάρχουν πολλά διατηρητέα και καλά συντηρημένα κτήρια, όπου στεγάζονται δημόσιες υπηρεσίες, καλλιτεχνικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, σχολεία, βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες, συλλογές, ακόμη και καφενεία, μπαρ και εστιατόρια, κυρίως στην περιοχή του Ιστορικού Κέντρου. Πιο συγκεκριμένα, διατηρούνται τα γραφικά, μικρά σπίτια στην οδού Σούτσου διαφοροποιούμενα ως προς το χρώμα ή την εξωτερική διακόσμηση, όπως και επώνυμα μέγαρα και αρχοντικά στην οδό Κουντουριώτου. Στην συνέχεια της Κουντουριώτου, την οδό Γιοσέφ Ελιγιά, εστία της ολιγάριθμης, πλέον, ισραηλιτικής κοινότητας, τα μικροαστικά σπίτια φέρουν την σφραγίδα της τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής με τα χαρακτηριστικά κιγκλιδώματα στα παράθυρα, τα ζωνρά χρώματα, τις αναλογίες και τη συμμετρία.

Η οδός Ανεξαρτησίας χαρακτηρίζεται από τα χάνια και τις στοές, τα μπρουτζάδικα, τα μικροσκοπικά μαγαζιά με την κατοικία στον όροφο. Οι δρόμοι αυτού του μέρους της πόλης παραμένουν οι περισσότεροι στενοί και όχι ευθύγραμμοι. Αυτή η πρόβλεψη βοηθούσε παλιότερα στη βελτίωση του μικροκλίματος στο εσωτερικό της πόλης.

Εν κατακλείδι, στην περιοχή βρίσκονται εκατόν δέκα κηρυγμένα Νεότερα Μνημεία.

Ο οικισμός στο Νησί της λίμνης Παμβώτιδας

Είναι χαρακτηρισμένος ως παραδοσιακός οικισμός με το Γενικό Διάταγμα Παραδοσιακών Οικισμών (Π.Δ. 13-11-78, ΦΕΚ 594 Δ/1978), καθώς είναι χτισμένος σύμφωνα με την παραδοσιακή ηπειρώτικη αρχιτεκτονική και τις χαρακτηριστικές στέγες από σχιστόλιθο. Στο Νησί βρίσκονται βυζαντινά μοναστήρια με θαυμάσιες τοιχογραφίες, κτίρια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, η κατοικία και τελευταίο καταφύγιο του Αλή Πασά και αρκετά εργαστήρια ασημουργίας και χρυσοχοΐας. Τα σημαντικά βυζαντινά μοναστήρια είναι πέντε (12ος αιώνας μ.Χ.), τα οποία αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα αρχιτεκτονικής, έχουν μεγάλη ιστορική αξία, παρουσιάζουν εξαιρετικά δείγματα αγιογραφιών και προστατεύονται θεσμικά ως κηρυγμένα μνημεία.

Ζαγόρι

Το Ζαγόρι αποτελεί σύμπλεγμα από 46 οικισμούς, από τους οποίους όλοι έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί. Οι όροι δόμησης και τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά που επιτρέπονται συνοψίζονται από τα παρακάτω κείμενα:

- Το 26.9.1979 Π.Δ. (ΦΕΚ 615/Δ/1.11.79) «Περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακών των υφιστάμενων προ του έτους 1923 οικισμών της ευρύτερης περιοχής Ζαγορίου και καθορισμού ειδικών όρων και περιορισμών δομήσεων των οικοπέδων αυτού»,

γνωστό και ως «Διάταγμα Ζαγορίου» καθορίζει τους όρους και τους περιορισμούς δόμησης, κατά ομάδες οικισμών.

- Το 19.6.95 Π.Δ. (ΦΕΚ 423/Δ/20.6.95) τροποποιεί το προηγούμενο σε κάποια σημεία των όρων δόμησης.

Για κάθε ομάδα οικισμών δίνονται στο Π.Δ. και ειδικές προδιαγραφές υλικών κατασκευής στεγών και τοίχων, κατασκευής παραθύρων, εξωστών, βοηθητικών χώρων κ.λπ. Η κατεδάφιση παλαιών κτισμάτων ή η αφαίρεση στοιχείων από αυτά καθώς και η αναπαλαίωση και αποκατάσταση παλαιών κτιρίων, αντιπροσωπευτικών της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση της ΕΠΑΕ. Επίσης, κάθε έργο υποδομής οργανισμών κοινής ωφελείας (ΔΕΗ, ΟΤΕ κ.λπ.) πρέπει να είναι υπόγειο.

Τα καλύτερα διατηρημένα δείγματα της Ζαγορίσιας αρχιτεκτονικής βρίσκονται στο κεντρικό και δυτικό Ζαγόρι, όπου οι οικισμοί έχουν διατηρηθεί, σχεδόν ανέπαφοι (http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&catid=835&Itemid=338). Αντιθέτως, η πλειονότητα των παραδοσιακών κατοικιών των χωριών του ανατολικού Ζαγορίου, όπως και άλλων περιοχών της Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων (π.χ. τα χωριά της Κόνιτσας), έχουν καταστραφεί κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κατά κανόνα, έπειτα από πυρκαγιές των Γερμανών. Τα μεταγενέστερα κτίσματα που κατασκευάστηκαν για να καλύψουν τις στεγαστικές ανάγκες των κατοίκων, φέρουν παραδοσιακά χαρακτηριστικά, τα οποία ωστόσο είναι διαφοροποιημένα συγκριτικά με αυτά του παρελθόντος.

Στο Ζαγόρι βρίσκεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση γεφυριών (23 μεγάλα γεφύρια και πλήθος μικρότερων σε χείμαρρους και ρέματα) με παλαιά και ενδιαφέροντα δείγματα. Όσον αφορά στην ονοματοθεσία των πετρογέφυρων, αυτή αναφέρεται είτε στα τοπωνύμια (π.χ. γεφύρι Τσίπιανης) είτε στα ονόματα των πρωτομαστόρων και των χορηγών (πχ. γεφύρι του Φρόντζου, γεφύρι του Μίσσιου κ.α.).

Μέτσοβο

Το Μέτσοβο είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός με το Γενικό Διάταγμα Παραδοσιακών Οικισμών (Π.Δ. 13-11-78, ΦΕΚ 594 Δ/1978), ενώ ισχύει και Ειδικό Διάταγμα Προστασίας οικισμού Μετσόβου (Π.Δ. 19-9-75, ΦΕΚ 214 Δ/1975). Στα δύο αυτά Π.Δ καθορίζονται όροι και περιορισμοί δόμησης και υπαγορεύονται ειδικές προδιαγραφές υλικών κατασκευής στεγών και τοίχων, κατασκευής παραθύρων, εξωστών, βοηθητικών χώρων κ.λπ.

Η θέση του οικισμού είναι προσεκτικά επιλεγμένη πάνω σε μια πλαγιά με μεγάλη κλίση και νότιο-νοτιοανατολικό προσανατολισμό, που εξασφάλιζε την προστασία του τόσο από εχθρικές επιδρομές παλαιότερα όσο και από δυσμενείς καιρικές συνθήκες, καθώς και τον απρόσκοπτο ηλιασμό των σπιτιών και ανοιχτή θέα προς την κοιλάδα και το βουνό δυτικά απέναντι.

Ο κεντρικός δρόμος κατεβαίνει ελικοειδώς προς το ποτάμι ξεκινώντας από την είσοδο του οικισμού και ενώνοντας το πάνω με το κάτω τμήμα του, που το καθένα χωρίζεται σε συνοικίες. Οι μικρότεροι δρόμοι και τα μονοπάτια είναι συνήθως καλντερίμια με αυλάκια

στη μία πλευρά τους για την απορροή των νερών της βροχής. Περιβάλλονται από ψηλούς μαντρότοιχους με σκεπαστές αυλόθυρες και τοίχους σπιτιών με προεξοχές, που τους δίνουν έναν κλειστό χαρακτήρα, ενώ διατηρούνται ανοίγματα με επιλεγμένες διαφυγές προ το περιβάλλον σε ορισμένα σημεία που συχνά συνοδεύονται με ιδιαίτερες χρήσεις για κάθε γειτονιά (βρύση, εκκλησία κ.λπ.).

Είναι χαρακτηριστική η χρήση τόσο των φυσικών στοιχείων του τοπίου (προσανατολισμοί, κλίσεις, φυτεύσεις κ.λπ.) όσο και των αρχιτεκτονικών στοιχείων του οικισμού (μαντρότοιχοι, μονοπάτια, τοίχοι σπιτιών, ανοίγματα κ.λπ.), που, σε συνδυασμό με τις κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους, δημιουργούν έναν πολύπλοκο πολεοδομικό ιστό όπου οι χώροι ιεραρχούνται από τους πιο δημόσιους ως τους πιο ιδιωτικούς, εξασφαλίζοντας συγχρόνως τις καλύτερες δυνατές συνθήκες θερμικής και οπτικής άνεσης.

Τζουμέρκα

Στην ζώνη τοπίου ευρύτερης περιοχής Τζουμέρκων υπάρχουν τρεις χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί με το Γενικό Διάταγμα Παραδοσιακών Οικισμών (Π.Δ. 13- 11-78, ΦΕΚ 594 Δ/1978): οι Ραφταναίοι, το Συρράκο και οι Καλαρυίτες, με μεγαλύτερο ενδιαφέρον, από αρχιτεκτονικής άποψης, να παρουσιάζουν οι Καλαρυίτες και το Συρράκο. Με αυτό το Π.Δ καθορίζονται όροι και περιορισμοί δόμησης και υπαγορεύονται ειδικές προδιαγραφές υλικών κατασκευής στεγών και τοίχων, κατασκευής παραθύρων, εξωστών, βοηθητικών χώρων κ.λπ. Εντός των ορίων των εν λόγω οικισμών επιτρέπεται η ανέγερση κτιρίων μόνο για χρήση κατοικίας, κοινής ωφελείας και κοινωνικού εξοπλισμού. Απαγορεύεται η εγκατάσταση βιοτεχνιών και βιομηχανιών ή άλλης χρήσης υψηλής όχλησης. Για την εγκατάσταση κάθε άλλης χρήσης εκτός από κατοικίας επιβάλλεται, ως προς τη θέση εντός του οικισμού, η προέγκριση της ΕΠΑΕ.

Τα κυριότερα και μεγαλύτερα πέτρινα γεφύρια της περιοχής Τζουμέρκων είναι της «Πλάκας», του «Γκόγκου», του «Παπαστάθη» και της «Πολιτσάς», ενώ υπάρχουν και διάφορα άλλα μικρότερα διασκορπισμένα στον χώρο, ανάλογα της μορφής του υδρογραφικού δικτύου των ρεμάτων και των χειμάρρων.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη γέφυρα Πλάκας, η οποία είναι το μεγαλύτερο πέτρινο μονότοξο γεφύρι των Βαλκανίων. Πρόκειται για ένα αριστούργημα λαϊκής αρχιτεκτονικής και έργο Τζουμερκιωτών μαστόρων. Χτίστηκε το 1866 και είναι η υψηλότερη πέτρινη γέφυρα των Βαλκανίων και η τρίτη της Ευρώπης. Η Γέφυρα της Πλάκας έχει συνολικό μήκος 61 μ. και ύψος 19.70 μ. Η μεγάλη καμάρα έχει άνοιγμα 39 μ (Θεώρημα, 2013β).

Κόνιτσα

Στην ζώνη τοπίου ευρύτερης περιοχής Κόνιτσας – Μαστοροχωρίων – Γράμμου υπάρχουν δύο χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί με το Γενικό Διάταγμα Παραδοσιακών Οικισμών (Π.Δ. 13-11-78, ΦΕΚ 594 Δ/1978): η Κόνιτσα και το Γανναδίο. Η Κόνιτσα (τμήμα) διαθέτει χαρακτηρισμένο Ιστορικό Κέντρο (Π.Δ. 2-3- 93, ΦΕΚ 179/Δ/1993 & Π.Δ. 26-1-2000, ΦΕΚ 24/Δ/2000).

Με το Π.Δ 13-11-78 (ΦΕΚ 594 Δ/1978) καθορίζονται οι όροι και οι περιορισμοί δόμησης και υπαγορεύονται ειδικές προδιαγραφές υλικών κατασκευής στεγών και τοίχων, κατασκευής παραθύρων, εξωστών, βοηθητικών χώρων κ.λπ. Εντός των ορίων των εν λόγω οικισμών επιτρέπεται η ανέγερση κτιρίων μόνο για χρήση κατοικίας, κοινής ωφελείας και κοινωνικού εξοπλισμού. Απαγορεύεται η εγκατάσταση βιοτεχνιών και βιομηχανιών ή άλλης χρήσης υψηλής όχλησης. Για την εγκατάσταση κάθε άλλης χρήσης εκτός από κατοικίας επιβάλλεται, ως προς τη θέση εντός του οικισμού, η προέγκριση της ΕΠΑΕ.

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά της περιοχής Κόνιτσας –Μαστοροχωρίων, ομαδοποιείται ως εξής (Θεώρημα, 2013β):

- Πέτρινα Γεφύρια
 - Τα κυριότερα πέτρινα γεφύρια της περιοχής Κόνιτσας – Μαστοροχωρίων – Γράμμου είναι: Το γεφύρι της Κόνιτσας, (μονότοξο με άνοιγμα τόξου 35,60μ. ύψος 19,25μ. - έργο του διάσημου Πυρσογιαννίτη αρχιμάστορα Ζιώγα Φρόνερου, 1870),
 - το γεφύρι της Ζέρμας ή Κονιτσιότικο,
 - το Γεφύρι της Κλειδονιάβιστας ή Βοϊδομάτη κοντά στο χωριό Κλειδονιά Κόνιτσας (1853),
 - το Γεφύρι της Κουϊτσας στο Βρυσοχώρι Κόνιτσας, η Γέφυρα κοντά στα χωριά Αλεποχώρι και Γορίτσα Κόνιτσας,
 - η Γέφυρα στη Σταρίτσιανη Κόνιτσας, θέση Μαυρόπετρα (1853), τα
 - ο Γεφύρι στη θέση "Παρασπόρι" στους Χιονιάδες Κόνιτσας, το Γεφύρι κοντά στη Σεράτσιανη Κόνιτσας (1872),
 - το Γεφύρι στους αμπελώνες της Βούρμπιανης Κόνιτσας (1872),
 - το Γεφύρι στο χωριό Πηγή (Πεκλάρι) Κόνιτσας,
 - το Γεφύρι της Τοπόλιτσας στη θέση "Μπούτη" έξω από την Κόνιτσα (1906),
 - το Γεφύρι "Μητσάδικο" στη Καστανέα,
 - το Γεφύρι "Μεσαριάς Ράχης" Καστανέα, το Πέτρινο γεφύρι "Μεσαριάς Γκαλίνας",
 - το πέτρινο γεφύρι στον Αμάραντο.
- Νεότερα Μνημεία

Τέλος στην αρμοδιότητα των Υπηρεσιών Νεοτέρων Μνημείων & Τεχνικών Έργων ανήκουν είκοσι επτά μνημεία.

Πωγώνι

Πολλά από τα κτίρια κατοικίας στο Πωγώνι είναι λιθόκτιστα (με χαρακτηριστικότερη συγκέντρωση αυτών στον οικισμό Δολό, ο οποίος είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός με το Π.Δ. 13-11-78, ΦΕΚ 594/Δ/1978).

Κάποια χαρακτηριστικά στοιχεία – τοπόσημα της περιοχής είναι (Θεώρημα κα, 2013β):

- ο νερόμυλος στο Δολό,
- οι δύο πέτρινοι νερόμυλοι- νεροτριβές Παλαιοπύργου,
- τα δέκα πέτρινα πηγάδια στη Βήσσανη στη θέση "Κούλα" και
- το συγκρότημα πέτρινων αλωνιών και πέτρινων αποθηκών στους Δρυμάδες.

Τα κυριότερα πέτρινα γεφύρια της περιοχής Πωγωνίου είναι:

- το πέτρινο γεφύρι "Κατωγέφυρο" στο Ωραιόκαστρο,
- το πέτρινο γεφύρι στη θέση "Γκρέτσι" στον Παλαιοπύργο,
- το πέτρινο γεφύρι της "Νονούλως" στο Δολό
- το πέτρινο γεφύρι επί του μονοπατιού Δολό - Γεφύρι "Νονούλως" – Πωγωνιανή.

Τέλος στην αρμοδιότητα των Υπηρεσιών Νεοτέρων Μνημείων & Τεχνικών Έργων ανήκουν δεκαεπτά μνημεία.

Πρέβεζα

Ο παραδοσιακός τομέας του (Ιστορικό Κέντρο Πρέβεζας - Π.Δ. 26-01-1989, ΦΕΚ 39/Δ/1989 δε χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη παραδοσιακή αρχιτεκτονική, εντούτοις διαθέτει πολλά αξιόλογα διατηρητέα κτίσματα και νεότερα μνημεία, ενώ σημαντικός είναι και ο πολεοδομικός ιστός με τα στενά σοκάκια, την ακανόνιστη ρυμοτομία, τις αυλές και την παλιά αγορά. Στην πλευρά της προκουμιάς υπάρχουν μερικά ενδιαφέροντα αναπαλαιωμένα κτίρια και άλλα με ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική, όπως το Δημαρχείο και το κτίριο της Εθνικής Τράπεζας. Χαρακτηριστικό της πόλης αποτελούν επίσης τα παλιά φρούρια (με κυριότερο αυτό του Παντοκράτωνα).

Πάργα

Πρόκειται για χαρακτηρισμένο παραδοσιακό οικισμό με Ειδικό Διάταγμα Προστασίας οικισμού Πάργας (Π.Δ. 16-01-1976, ΦΕΚ 6/Δ/1976 & τροπ. Π.Δ. 15-04-1981, ΦΕΚ 207/Δ/1981), παράλληλα χαρακτηρίστηκε με το Γενικό Διάταγμα Παραδοσιακών Οικισμών (Π.Δ. 13-11-1978, ΦΕΚ 594/Δ/1978), ενώ με Υ.Α - ΦΕΚ 359/Β/1983 χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέος.

Η Πάργα έχει δεχθεί επιρροές από την αρχιτεκτονική της Ενετοκρατίας, αποτελώντας σήμερα έναν εξαιρετικό παραδοσιακό οικισμό, χτισμένο αμφιθεατρικά προς την θάλασσα. Ειδικότερα, η αρχιτεκτονική της μορφή είναι νησιώτικη με στενά λιθόστρωτα δρομάκια, η οποία διαφοροποιείται από αυτήν της Ηπείρου. Τα σπίτια είναι παραδοσιακά, χτισμένα κάτω από το βενετικό κάστρο, μικρά κατά κανόνα, με πολύ λίγο ελεύθερο χώρο για πράσινο. Τα κάτασπρα μικρά σπίτια, τα αρχοντικά και τα στενά δρομάκια θυμίζουν μια νησιώτικη και κοσμοπολίτικη αύρα, παρά το γεγονός ότι η Πάργα ανήκει στην Ηπειρωτική Ελλάδα.

Ιδιαίτερο και σπάνιο χαρακτηριστικό της Πάργας είναι ότι εντός του οικισμού υπάρχουν 2 Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, τα Νησάκια και το Φρούριο Πάργας (ΑΤ 3010050). Στην Πάργα το αστικό κέντρο μετατοπίζεται κατά τους θερινούς μήνες στο λιμάνι δίπλα από την προβλήτα και ο παραλιακός πεζόδρομος γεμίζει με τραπέζια κέντρων εστίασης - αναψυχής, όπου και υποδέχονται χιλιάδες επισκέπτες.

Σύβοτα

Ο οικισμός των Συβότων δε χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη παραδοσιακή αρχιτεκτονική, εντούτοις διαθέτει πολλά αξιόλογα διατηρητέα κτίσματα και νεότερα μνημεία, ενώ σημαντικός είναι και ο πολεοδομικός ιστός με τα στενά σοκάκια, την ακανόνιστη ρυμοτομία, τις αυλές και την προβλήτα.

Μέσα στον οικισμό υφίστανται κατοικίες προ του 1923, εκ των οποίων οι είκοσι έξι (26) κηρύχθηκαν διατηρητέες σύμφωνα με το ΦΕΚ 23/Δ/23-01-1995.

Πέρδικα -Αρίλλας

Συγκροτημένος οικισμός, με σχετικά επαρκείς κοινωνικές εξυπηρητήσεις, είναι μόνον της Πέρδικας, ενώ ο Αρίλλας είναι "δορυφόρος" οικισμός. Εκτός σχεδίου υπάρχει επίσης και ο οικισμός Καραβοστάσι. Διάσπαρτα στον οικισμό Πέρδικας και κάπως πιο πυκνά στα ανατολικά και νότια της κεντρικής πλατείας, υπάρχουν πέτρινα σπίτια ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, των Τούρκων αγάδων και των Αλβανοτσάμηδων του παρελθόντος.

Από αυτά τα πενήντα πέντε (55) είναι κατοικημένα και τα δεκαοκτώ (18) εγκαταλελειμμένα. Τα κτίσματα αυτά ομαδοποιούνται σε 5 μάλλον χαλαρά σύνολα, βορειοανατολικά και νότια του κέντρου του οικισμού. Υπάρχουν προτάσεις, στο πλαίσιο της διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της ιστορικής φυσιογνωμίας του οικισμού, να κηρυχθούν διατηρητέα, είτε μεμονωμένα είτε ως σύνολα κατά περιοχή, μετά από καταγραφή και εξειδικευμένη μελέτη.

12.3.1. Παραδοσιακά επαγγέλματα της Ηπείρου και λαογραφία

Μάστορες

Οι συντεχνίες ή τα ισνάφια αναπτύσσονται στον Ελλαδικό χώρο, κυρίως επί Τουρκοκρατίας. Καθώς η πρόσβαση στους διάφορους τόπους της περιφέρειας ήταν πολύ δύσκολη, τόσο για τους Ηπειρώτες όσο και για τους ξένους, η ανάγκη της κατανίκησης της μορφολογίας του εδάφους και της εύκολης πρόσβασης στις διάφορες περιοχές ήταν επιτακτική και οδήγησε από νωρίς στην ανάπτυξη μιας τεχνικής παράδοσης, προκειμένου να διευκολυνθούν οι μετακινήσεις των εμπόρων και των κατοίκων. Οι μάστορες, οργανωμένοι σε συντεχνίες και χωρισμένοι σε βαθμίδες, έγιναν σταδιακά περιζήτητοι και επιχειρούσαν μεγάλες διαδρομές, τόσο στην υπόλοιπη Ελλάδα αλλά και έξω από αυτή, όπως πχ στη Βενετία, στο Βουκουρέστι, στη Βιέννη ακόμη και στο βάθος της Ανατολής.

Η Κόνιτσα και τα χωριά της, ιδίως, διέθεταν πολλούς και ικανούς μάστορες, όλων των ειδικοτήτων της δουλειάς. Τα "μπουλούκια" των μαστόρων ήταν οργανωμένα με αυστηρή ιεράρχηση σε πρωτομάστορες, μάστορες και μαστορόπουλα (τα τσιράκια ή τους παρακεντάδες, δηλαδή έφηβοι και παιδιά για τις δευτερεύουσες εργασίες) διέτρεχαν τα Βαλκάνια χιτίζοντας γεφύρια και κάθε είδους οικοδομές, αρχοντικά, εκκλησίες, σεράγια ή καμπαναριά.

Αν και τις τελευταίες δεκαετίες οι εξελίξεις στον τεχνικό κλάδο έχουν οδηγήσει, ουσιαστικά, στη εξαίλιψη του επαγγέλματος, η τοπική παράδοση είναι εμπλουτισμένη με πολλά μνημεία, τεχνικές και ιστορίες από τις συντεχνίες των μαστόρων.

Ενδυμασίες / Εξαρτήματα/ Υφαντά¹³

Στην Π.Ε. Ιωαννίνων υπάρχουν εργαστήρια που δημιουργούν παραδοσιακές ενδυμασίες και υφαντά, οι οποίες χρησιμοποιούνται από διάφορους συλλόγους (αδελφότητες, χορευτικά) σε τοπικές εκδηλώσεις και εορτές. Κατά τις προηγούμενες εποχές, τα ενδύματα μεταφέρουν πληροφορίες για την κοινωνική και προσωπική ταυτότητα των ανθρώπων των προηγούμενων εποχών. Χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες α) τα γυναικεία και β) τα ανδρικά. Κάθε ενδυμασία μπορεί να δηλώνει:

- κοινωνική θέση (π.χ. αρραβωνιασμένη, παντρεμένη, νεόνυμφη, χήρα)
- ποιότητα και αισθητική κάθε περιοχής (καθημερινή, γιορτινή, νυφική),
- κοινωνική τάξη (αστική, χωρική).

Η ενδυμασία εξαρτάται από:

- το κλίμα,

¹³ Στοιχεία έχουν αντληθεί από την ιστοσελίδα <http://www.ipirotikos.gr/endymasia.htm>.

- το φύλο,
- τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες,
- την ιστορική πορεία και τις πολιτικές επιδράσεις που δέχτηκε η κάθε γεωγραφική περιοχή.

Η ενδυμασία διαφέρει ανάλογα με την ηλικία και την κοινωνική θέση εκείνου που τη φοράει. Τα στοιχεία της ενδυμασίας π.χ. μιας νέας κοπέλας διαφέρουν από εκείνα της αρραβωνιασμένης ή της παντρεμένης, της χήρας και της γυναίκας που ο άντρας της λείπει στην ξενιτιά.

Οι ανδρικές από τις γυναικείες ενδυμασίες διαφέρουν μεταξύ τους: η ανδρική έχει λίγα κεντήματα και είναι σε λιτή και αυστηρή γραμμή ενώ η γυναικεία ποικίλλει ανάλογα με τη γυναίκα και την κλίση της προς τον καλλωπισμό. Ένα σημαντικό μέρος της παραδοσιακής ενδυμασίας είναι τα καλλωπιστικά της στοιχεία τα οποία, αποτελούν σύμβολα. Για παράδειγμα, ένας σταυρός συμβολίζει τη θρησκεία, ένα καράβι τη ζωή, ένα λουλούδι τη νεότητα. Επίσης ένα χρώμα ή κάποιο σχήμα συμβολίζουν κάποιες αξίες. Οι ελληνικές ενδυμασίες του παρελθόντος είναι επηρεασμένες από την Τουρκοκρατία όπως επίσης δηλώνεται και ο εθνικός δυναμισμός κάθε ενδυμασίας.

Ως σύνολα, οι σημαντικότερες ενδυμασίες της περιοχής είναι:

- Η φορεσιά της Δωδώνης είναι μια από τις αξιόλογες φορεσιές της Ηπείρου. Αντικατοπτρίζει τα αυστηρά ήθη και τις παραδόσεις της κλειστής κοινωνίας των Ηπειρωτών. Αποτελείται από το σιγκούνι, το πουκάμισο, τη φούστα, τη ποδιά και το μαντήλι.
- Η ανδρική φορεσιά της Ηπείρου θεωρείται και αυτή χαρακτηριστική. Τη χαρακτηρίζει η λιτότητα στη μορφή και ο αρμονικός συνδυασμός των χρωμάτων. Αποτελείται από το παντελόνι που είναι συνήθως σε μπεζ ή άσπρο χρώμα φτιαγμένο από χονδρό ύφασμα, τη λεγόμενη τσόχα και λέγεται μπουραζάνα ή βρακοπαντέλονο.

Στην μεγαλύτερη ακμή της φθάνει η υφαντική της Ηπείρου από τον 15ο και κυρίως από το 16^ο έως τον 18^ο -19^ο αιώνα. Η κύρια όμως επαγγελματική απασχόληση ήταν η ύφανση του μάλλινου υφάσματος για κάπες άσπρες και μαύρες: μακριές για τους βοσκούς και αγρότες στην Αλβανία και Ελλάδα, κοντές για τους ναυτικούς και ψαράδες στην Αδριατική θάλασσα. Γνωστό μέρος για τις υφάντρες του ήταν οι Καλαρρύτες Ιωαννίνων.

Ξυλογλυπτική

Η ξυλογλυπτική είναι μια τέχνη που αφορά, σε μεγάλο βαθμό, την εκκλησιαστική παράδοση και, κυρίως, τα εικονοστάσια και επιβιώνει έως σήμερα. Η ξυλογλυπτική τέχνη αναπτύσσεται από τον 16ο αιώνα και μετά (<http://www.zagoroxoria.gr/3rd-section/tekhnes/ksulogluptiki.html>). Κύριος λόγος ανάπτυξης της είναι η χρήση του ξύλου στην διακόσμηση των ναών και των οικιών αντί του μάρμαρου, αφού και πιο φτηνό υλικό είναι και πιο εύκολα επεξεργάσιμο.

Η ηπειρώτικη ξυλογλυπτική θεωρείται ότι συνεχίζει τη βυζαντινή παράδοση και δείγματά της συναντούνται σε εκκλησίες και αρχοντικά, τόσο στη διακόσμηση, όσο και στα σκεύη. Οι Ηπειρώτες ξυλογλύπτες ήταν παλαιά μέλη της σχετικής συντεχνίας (ιονάφ). Τα εργαστήρια που λειτουργούν, σήμερα, βρίσκονται στα Ιωάννινα και το Μέτσοβο και υπολογίζεται ότι απασχολούν πολλές δεκάδες εργαζόμενους.

Ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή έχει, επίσης, η βαρελοποιία, η οποία συγκεντρώνεται στο Μέτσοβο και συνδέεται με τοπικές συνήθειες που επιβιώνουν ακόμη και σήμερα, όπως η παραγωγή οίνου και τσίπουρου.

Αργυροχοΐα

Η Αργυροχοΐα¹⁴ στα Γιάννενα έχει βαθιές ρίζες, παρουσιάζει όμως σημαντική δραστηριότητα από την εποχή του Δεσποτάτου της Ηπείρου και μετά. Από αναφορές γνωρίζουμε ότι το ασήμι δουλεύεται στα Ιωάννινα, από τα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας καθώς επίσης και τουρκικά έγγραφα μας δείχνουν ότι το 1430 ο κλάδος της ασημουργίας ήδη ακμάζει. Κατά τον 18ο και 19ο αιώνα, εποχή, τα Γιάννενα είχαν αναδειχθεί σ' ένα από τα μεγαλύτερα πνευματικά εμπορικά και καλλιτεχνικά κέντρα των Βαλκανίων, με την αργυροχοΐα να γνωρίζει μεγάλη άνθιση. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας υπάρχουν στοιχεία για την εμπορική και την εξαγωγική δραστηριότητα προϊόντων αργυροχοΐας από τους Γιαννιώτες τεχνίτες σε περιοχές όπως το Βελιγράδι, την Βενετία, το Βουκουρέστι, την Πράγα, την Βιέννη ακόμη και στα Σκόπια και την Ρωσία. Αντλώντας έμπνευση από τα έργα της αρχαίας ελληνικής παράδοσης και της βυζαντινής τέχνης, αλλά εκφράζοντας ταυτόχρονα και τις αξίες της ηπειρώτικης ευαισθησίας και καλαισθησίας, οι αργυροχοΐοι έκαναν έντονη την παρουσία τους σε όλο τον ελληνικό χώρο.

Τα χειροποίητα έργα τέχνης αφορούν τις εξής κατηγορίες:

- Τα περίφημα σκαλιστά σκεύη
- Τα σκαλιστά εκκλησιαστικά αντικείμενα, όπως καντήλια και εικόνες
- Τα χυτά αντικείμενα, όπως κουτάλια γλυκού και σερβίτσια
- Τα χυτά φωτιστικά
- Τα συρματερά ή φιλιγκράν κοσμήματα και σκεύη, που κατασκευάζονται εξολοκλήρου από σύρμα στριμμένο σε σχέδια, όλο με το χέρι, τεχνική η οποία είναι γνωστή από τα προ Χριστού χρόνια

Η ιδιαιτερότητα της Γιαννιώτικης τέχνης εκφράζεται κυρίως από τις ιδιαίτερες τεχνικές κατασκευής όπως:

- το σφυρήλατο,

¹⁴ Στοιχεία έχουν αντληθεί από τις ιστοσελίδες <http://www.ioanninasilver.com/grpage1.html>, <http://www.ioannina.gr/di/poli/oikonomia.htm>, <http://ellas2.wordpress.com/2010/04/08/%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%BB%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7-%CE%B1%CF%81%CE%B3%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%87%CE%BF%CE%90%CE%B1/>.

- το φουσκωτό ή σκαλιστό,
- το συρματερό ή φελιγκράν
- και το σαβάτι,

τεχνικές οι οποίες στα Γιάννενα έφθασαν στο απόγειο της εκφραστικής τους δύναμης.

Σφυρήλατο ονομάζεται το ασημένιο αντικείμενο, το σχήμα του οποίου δημιουργείται με το σφυρί. Αντίθετα, για άλλα αντικείμενα μικρά, ή τμήματα μεγαλύτερων, χρησιμοποιούνται τα καλούπια ή τα παντέφτια, δηλαδή μήτρες μέσα στις οποίες χύνεται το λιωμένο ασήμι (χυτά), και όπου αυτό παίρνει το σχήμα που θέλει ο τεχνίτης που στη συνέχεια, το επεξεργάζεται στο χέρι.

Ως προς την τεχνική, ο τρόπος δημιουργίας του διακόσμου προσδιορίζει και την ονομασία του. Παρά το γεγονός ότι σε πολλά αργυρά αντικείμενα χρησιμοποιείται μία μόνο τεχνική, σε άλλα παρατηρείται η ύπαρξη συνδυασμού, στοιχείο που δίδει αξία στο αντικείμενο και δείχνει την ικανότητα και τη δεξιότητα του τεχνίτη. Ο χαρακτός διάκοσμος δημιουργείται συνήθως με τη βοήθεια σχεδίου το οποίο εφαρμόζονταν στο αντικείμενο και στη συνέχεια αυτό δουλευόταν στην καλή του όψη με τη βοήθεια καλεμιών.

Ως προς τους πολύτιμους ή ημιπολύτιμους λίθους, συνήθως χρησιμοποιούνται μαργαριτάρια και αμέθυστος, ενώ από τις ημιπολύτιμες πέτρες, συχνότερα συναντώνται ο αχάτης, οι καρχηδόνιοι, η κορναλίνα, το κοράλλι και οι σαρδόνιοι. Τέλος, χρησιμοποιείται και χρωματισμένη υαλόμαζα, όπου αυτό απαιτείται. Τα Γιαννιώτικα κοσμήματα και σκεύη θεωρείται ότι προσφέρουν μια ζεστή ανθρώπινη οπτική εντύπωση, δοσμένη σε ιδιαίτερα λεπτή και κομψή διάσταση.

Τα εργαστήρια αργυροχοΐας που λειτουργούν σήμερα συνεχίζουν την παράδοση, δημιουργώντας χειροποίητα προϊόντα υψηλής αισθητικής και καλλιτεχνικής αρτιότητας, εφάμιλλης εκείνης του παρελθόντος. Σήμερα δεν έχει επέλθει αλλαγή σε σχέση με το παρελθόν, παρά μόνο στον αναμενόμενο εκσυγχρονισμό ορισμένων μέσων και εργαλείων για τη διευκόλυνση του τεχνίτη. Η δυνατότητα δημιουργίας χειροποίητων έργων προσφέρει στον κατασκευαστή αλλά και στον αγοραστή την αίσθηση της παραγωγής και της κατοχής αντίστοιχα ενός μοναδικού προϊόντος, για το οποίο λόγω του χαρακτήρα του δεν υπάρχει ακριβώς αντίστοιχό του.

Στα Ιωάννινα λειτουργούν ενενήντα (90) περίπου εργαστήρια, τριάντα έξι από τα οποία είναι εγκατεστημένα στο Κέντρο Παραδοσιακής Βιοτεχνίας Ιωαννίνων (ΚΕ.ΠΑ.Β.Ι), το οποίο βρίσκεται σε κεντρικό σημείο της πόλης, πλάι στη λίμνη Παμβώτιδα. Μαζί με τα εργαστήρια, λειτουργεί μουσείο με εκθέματα, πατροπαράδοτα εργαλεία και αντικείμενα, αίθουσα πολιτιστικών εκδηλώσεων, καφετέρια-εστιατόριο, καθώς και πρατήριο λιανικής πώλησης προϊόντων αργυροχοΐας, ένα από τα μεγαλύτερα καταστήματα πώλησης προϊόντων αργυροχοΐας στην Ελλάδα.

Άλλες χειροτεχνίες

Πολλά εργαστήρια καταπιάνονται και με άλλα μέταλλα, όπως ο χαλκός και ο κασσίτερος. Η κατασκευή καμπανών και εκκλησιαστικών ειδών είναι μια ακόμη παραδοσιακή

δραστηριότητα που επιβιώνει στην περιοχή. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης χρυσοχοεία και κοσμηματοπωλεία.

Επαγγέλματα που έχουν εξαφανιστεί

Η εκβιομηχάνιση και η αστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας τις τελευταίες δεκαετίες έχει οδηγήσει πολλά επαγγέλματα στην εξαφάνιση¹⁵. Έχει συζητηθεί από διάφορους φορείς η αναβίωση των εξής επαγγελμάτων, κυρίως από τη σκοπιά της τοπικής ανάπτυξης:

- Οι πετράδες

Οι μάστοροι της Ηπείρου ή «πετράδες» αποτελούσαν μια κοινωνία ανθρώπων με μεγάλη τεχνογνωσία στην κατασκευή πλήθους παραδοσιακών πέτρινων οικημάτων πολλών χρήσεων που μεγαλούργησε στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο από τον 16^ο ως τον 19^ο αιώνα. Τα Ηπειρώτικα μπουλούκια ή σινάφια έχτισαν αριστουργήματα και η φήμη τους εξαπλώθηκε σ' όλα τα Βαλκάνια και έφτασε ως την Αμερική.

- Χτίστες

Στα παραδοσιακά επαγγέλματα της Ηπείρου είναι οι χτίστες της ορεινής Άρτας οι οποίοι ήταν πασίγνωστοι σε όλη τη περιφέρεια της Ηπείρου. Η κοινότητα Κτιστάδες είναι συνώνυμη των μαστόρων της περιοχής.

- Ζωγράφοι -Αγιογράφοι

Οι ζωγράφοι και αγιογράφοι εργάστηκαν ιδιαίτερα επιτυχημένα στον Ηπειρωτικό χώρο και ειδικότερα στα χωριά Χιονιάδες της επαρχίας Κόνιτσας και Καπέσοβο του Ζαγορίου.

Αντίθετα, οριστικά, φαίνεται πως έχουν χαθεί τα παρακάτω επαγγέλματα:

¹⁵ Για τη συγγραφή του υποκεφαλαίου αντλήθηκαν στοιχεία από την ιστοσελίδα <http://opyrtos.wordpress.com/2012/09/29/%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%AC-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%AD%CE%BB%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%AE%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%BF/>.

-Αγωγιάτες ή κυραντζήδες	-Καρβουνιάρης	-Πεταλωτής-αλπάνης- καλιγωτής
-Ασβεστάς	-Καροποιός	-Συρμακεσήδες
-Μποσταντζήδες	-Καρεκλάς	-Ταμπάκης
-Ο σιδεράς	-Καροτσέρης	-Τροχιστής
-Ο ράφτης	-Καστανάς	-Τσαμπάσης
-Σαμαράς	-Κεραμουργός	-Τσαρουχάς-Τσαγκάρης
-Καλαθάς	-Μπακάλης-Καφετζής	-Ο βαγενάς ή βαρελάς
	-Παγοπώλης	-Χαμάλης ή βαστάζος
		-Χανιαντζής
		-Ψαθάς

Μουσική –Χορός

Ένα βασικό στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής είναι η μουσική της παράδοση¹⁶. Δημοτικά λέγονται τα τραγούδια που πηγάζουν από τον λαό, τόσο τα λόγια τους όσο η μουσική. Η μουσική στην περιοχή μπορεί να είναι είτε μονοφωνική, είτε πολυφωνική. Η μονοφωνική μουσική μοιάζει περισσότερο με την υπόλοιπη μουσική παράδοση της Ελλάδας.

Το σύνολο της δημοτικής μας μουσικής διαιρείται σε δύο κατηγορίες:

α) στα τραγούδια και

β) τους οργανικούς σκοπούς.

Η μουσική παράδοση της Ηπείρου αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους πολιτιστικούς θησαυρούς της Ελλάδας και διακρίνεται από το μελωδικό και αρμονικό χρώμα που την περιβάλλει. Οι μελωδικές γραμμές είναι σύντομες, ο ήχος υποδηλώνει θλίψη, ακόμα και τα τραγούδια με εύθυμο σκοπό ή με σατυρικό περιεχόμενο ηχούν “βαριά”. Η άγρια λιτότητα του ηπειρωτικού χώρου αντανακλάται καθαρά μέσα στη μουσική.

Τα όργανα που χρησιμοποιούνται στην μουσική παράδοση της Ηπείρου είναι:

- η φλογέρα,
- το κλαρίνο,
- το βιολί,
- το λαούτο,
- το ντέφι.

Ο ρυθμός της οργανικής μουσικής στην Ήπειρο είναι πιο αργός απ' ό, τι στην υπόλοιπη Ελλάδα, ανεξαρτήτως από το αν πρόκειται για μοιρολόι, για τραγούδι της τάβλας ή για χορευτικούς σκοπούς, οι οποίοι αποδίδονται βαριά και μακρόσυρτα.

Όταν η μουσική είναι οργανική, η εκτέλεσή της αφήνεται σε ένα μόνο όργανο, ενώ τα υπόλοιπα έχουν απλώς συνοδευτικό ρόλο. Στην Ήπειρο συναντάται και ένα ακόμα είδος μουσικής, η πολυφωνική, ένα είδος που απαντάται, επίσης, στα βόρεια της περιφέρειας της Ηπείρου, καθώς και στην Βόρειο Ήπειρο.

Στην πολυφωνική μουσική, σπάνια υπάρχει η συνοδεία οργάνων. Οι μελωδικές γραμμές είναι τρεις, οι οποίες αντιστοιχούν σε τραγουδιστικούς ρόλους:

- ο παρτής που αρχίζει το τραγούδι και εκτελεί την πρώτη και κύρια μελωδική γραμμή.
- ο γυριστής που γυρίζει ή τσακίζει την μελωδική του γραμμή.
- ο κλώστης που κλώθει την μελωδική του γραμμή.

¹⁶ Για τη συγγραφή του υποκεφαλαίου αντλήθηκαν στοιχεία από την ιστοσελίδα <http://www.ipirotikos.gr/music.htm>.

- ο ισοκράτης που αποδίδεται συνήθως από δύο ως τέσσερα άτομα (κάποιες φορές και περισσότερα), που κρατούν το ρυθμό του παρτή.

Στον εικοστό αιώνα εμφανίζεται και μια τέταρτη φωνή, τραγουδισμένη από έναν ισοκράτη που αποκαλείται ρίχτης. Αυτός επιτρέπει στον παρτή να ξεκουραστεί και να προετοιμαστεί για τη συνέχεια του τραγουδιού. Χαρακτηριστικό πάντως όλων των φωνών είναι η απότομη και τονισμένη διακοπή της μελωδικής τους γραμμής.

Επίσης, ανάλογα με το περιεχόμενο τους τα τραγούδια χωρίζονται ως εξής:

Ακριτικά Δημοτικά τραγούδια	Αναφέρονται στους ακρίτες, δηλαδή τους φύλακες των συνόρων της βυζαντινής αυτοκρατορίας (8ος- 12ος αιώνας).
Παραλλαγές	Πρόκειται για μεσαιωνικά τραγούδια, τα οποία έχουν κυρίως δραματικό περιεχόμενο και διακρίνονται για το έντονο στοιχείο παραμυθιού και συγγενεύουν αρκετά με τα ακριτικά τραγούδια όντας πολύστιχα, όπως και τα ακριτικά.
Ιστορικά Τραγούδια	Τα Ιστορικά Τραγούδια αναφέρονται σε ιστορικά γεγονότα της μακράιωνης Ελληνικής ιστορίας.
Κλέφτικα	Πρόκειται για τραγούδια που αναφέρονται στους κλέφτες και αρματολούς την περίοδο της Τουρκοκρατίας και εξυμνούν τα ηρωικά κατορθώματά τους.
Τραγούδια του καθημερινού βίου	Αναφέρονται σε διάφορα θέματα, εργατικά, ποιμενικά, έρωτας, γάμος κ.α.
Μοιρολόγια	Αναφέρονται στο θάνατο οικείων και αγαπητών προσώπων, συμπεριλαμβανομένων των τραγουδιών του χάρου και του κάτω κόσμου. Τα μοιρολόγια, εκτός από το θάνατο, εκφράζουν τον πόνο της απώλειας, της ξενιτιάς και με αυτά ξεκινούν τα παραδοσιακά πανηγύρια της Ηπείρου, ως φόρος τιμής σε όσους λείπουν από τη γιορτή.
Τα κάλαντα:	Πρόκειται για τα θρησκευτικά τραγούδια των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς, των Θεοφανίων, του Λαζάρου, της Μεγάλης Παρασκευής, του Πάσχα κ.α.

12.3.2. Κύριοι Αρχαιολογικοί Χώροι - Μνημεία και Υποδομές

Δωδώνη

Ο αρχαιολογικός χώρος της Δωδώνης περιλαμβάνει (Θεώρημα, 2013β):

- το ιερό του Δία, που βρίσκεται στους πρόποδες του λόφου και ορίζεται από περίβολο,
- το βουλευτήριο, όπου συνεδρίαζε το Κοινό των Ηπειρωτών,
- το πρυτανείο,
- το θέατρο,
- το στάδιο,
- η οικία των ιερέων, μεταξύ βουλευτηρίου και θεάτρου, ήταν το αρχαιότερο κτίσμα του ιερού μετά την ιερή οικία, που χρησίμευε ως κατάλυμα των ιερέων του Δία ή των ηγεμόνων του Κοινού των Μολοσσών.
- την ακρόπολη του οικισμού, που καταλαμβάνει την κορυφή του λόφου.

Το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης είναι από τα μεγαλύτερα και καλύτερα σωζόμενα αρχαία ελληνικά θέατρα, με χωρητικότητα περίπου 18.000 ατόμων. Το τεράστιο κοίλο του θεάτρου διαμορφώθηκε σε φυσική κοιλότητα και η πρόσβαση των θεατών στο κοίλο γινόταν με σκάλες, που ξεκινούσαν από τις παρόδους, ενώ η αποχώρησή τους από πλατιά έξοδο στην κορυφή της κεντρικής κερκίδας. Η ορχήστρα δεν αποτελούσε ολόκληρο κύκλο και είχε διάμετρο 18,70 μ. Στο κέντρο της ένας λαξευμένος βράχος αποτελούσε τη βάση του βωμού του Διονύσου. Στη νότια και βόρεια πλευρά της σκηνής διαμορφώθηκαν δωρικές στοές, ενώ στο ανατολικό και δυτικό άκρο υπήρχαν οι πάροδοι.

Το μνημείο ανασκάφηκε αρχικά από τον αρχαιολόγο Κ. Καραπάνο, το 1875-1878. Αργότερα, ερευνήθηκε από τον καθηγητή αρχαιολογίας Δ. Ευαγγελίδης με τον Σ. Δάκαρη (1929-1932), οι οποίοι συνέχισαν την δραστηριότητά τους και μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, συμβάλλοντας και στην αναστήλωση του θεάτρου. Το αρχαίο θέατρο σήμερα αναστηλώνεται υπό την εποπτεία του ΚΑΣ και της ΙΒ΄ ΕΠΚΑ.

Νικόπολη

Η Νικόπολη της Πρέβεζας είναι κτισμένη στη χερσόνησο η οποία χωρίζει τον Αμβρακικό κόλπο από το Ιόνιο πέλαγος. Βρίσκεται απέναντι από το Άκτιο και 6 χιλ. βόρεια από την πόλη της Πρέβεζας. Ο εκτεταμένος ερειπιώνας της αρχαίας Νικόπολης περιλαμβάνει αξιολογικά μνημεία των ρωμαϊκών και παλαιοχριστιανικών χρόνων, όπως (Θεώρημα, 2003β):

- σπουδαία δείγματα οχυρωματικής,
- ταφικά μνημεία,
- πολυτελή οικιστικά σύνολα,
- μεγαλοπρεπείς κατασκευές δημόσιου χαρακτήρα (ωδείο, στάδιο, υδραγωγείο, κ.α.).

Το τοπίο του Α.Χ. Νικόπολης ορίζεται από την ζώνη Α΄ του Αρχαιολογικού Χώρου, όπως αυτή οριοθετήθηκε με το Π.Δ. υπ. αριθ. Γ74913/30-09-1990 (ΦΕΚ 781/Δ/6-11-91). Το ανατολικό του όριο είναι οι ακτές της λιμνοθάλασσας Μάζωμα, δυτικά το παραθαλάσσιο,

στο Ιόνιο Πέλαγος, Αισθητικό Δάσος Μύτικα, βόρεια τον σύγχρονο οικισμό της Νικόπολης και νότια την νοητή γραμμή που ενώνει σχεδόν τους οικισμούς Μύτικας και Ανάληψη.

Η περιοχή όπου ιδρύθηκε η πόλη διαθέτει βασικά πλεονεκτήματα, ιδίως στην αρχαία εποχή, όπως οι πηγές νερού, το εξαιρετικό κλίμα και το όμορφο φυσικό περιβάλλον. Η Νικόπολη διέθετε (Θεώρημα, 2013β):

- δυο μεγάλα λιμάνια, τον Κόμαρο στον κόλπο του σημερινού Μύτικα και το άλλο στο Βαθύ ή Μαργαρώνα.
- δυνατό οχυρωματικό περίβολο, με περίμετρο μεγαλύτερη από 5 χιλ
- αγορά (forum) που βρισκόταν μεταξύ των κύριων οδών της.
- ωδείο βρισκόταν κοντά στην αγορά, στο κέντρο της ρωμαϊκής πόλης
- ιερό του Απόλλωνα
- υδραγωγείο, μέρος της τοξοστοιχίας του σώζεται ως σήμερα.
- μεγάλες θέρμες της πόλης βρίσκονται ανατολικά της αγοράς.
- ιδιωτική οικία που έχει έρθει στο φως βρίσκεται βόρεια του ωδείου (οικία στον αγρό Ντόμαρη).
- νεκροταφεία που βρίσκονταν έξω από κάθε πύλη του τείχους.

Από τη βυζαντινή περίοδο της πόλεως έχουν διατηρηθεί τα βυζαντινά τείχη και τμήματα από εκκλησιαστικά κτήρια της εποχής. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι κτισμένες εντός των νέων "ιουστινιάνειων τειχών" της Νικόπολης. Πρόκειται για τα μνημεία (Θεώρημα, 2013β):

- η βασιλική του Αγ. Δημητρίου, γνωστότερη ως βασιλική του Δουμετίου
- η βασιλική του μητροπολίτου Αλκίσωνος.

Η μοναδικότητα της περιοχής του αρχαιολογικού χώρου τεκμηριώνεται, πέραν από το γεγονός της ύπαρξης στον ίδιο χώρο ενός σημαντικότερου συνόλου αρχαιολογικών μνημείων, από μια σειρά γεγονότων τα οποία σπάνια συμπίπτουν. Ειδικότερα (Θεώρημα, 2013β):

- Ο Αρχαιολογικός Χώρος Νικόπολης έχει προταθεί για ένταξη στους καταλόγους των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.
- Η Νικόπολη ανήκει στις λίγες αρχαίες πόλεις στον ελληνικό χώρο που διατηρήθηκαν σε καλή κατάσταση αφού απέφυγαν τη διαρκή οικοδόμηση (όπως π.χ. η Θεσσαλονίκη ή η Αθήνα), τη συνεχή εκμετάλλευση της γης και την επαναχρησιμοποίηση του αρχαίου οικοδομικού υλικού τους
- Η αρχαία πόλη της Νικόπολης αποτελεί ένα χαρακτηριστικό δείγμα ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας. Κατασκευάστηκε σύμφωνα με το ρωμαϊκό ρυμοτομικό σχέδιο «καννάβου της σκακιέρας», το οποίο ακολουθούσε τα ελληνιστικά πρότυπα (Ιπποδάμειο σύστημα). Οι δυο μεγάλοι πλακόστρωτοι δρόμοι που συνέδεαν τη Νικόπολη με τα λιμάνια της δημιουργούσαν, στην ενδιάμεση περιοχή, αυτόνομες οικιστικές μονάδες, με τα περισσότερα κτηριακά

συγκροτήματα να προσαρμόζονται στις οικοδομικές νησίδες (insulae), οι οποίες είναι χωρισμένες σε ορθογώνια παραλληλόγραμμα (οικόπεδα).

- Καθώς στην Νικόπολη, πέραν των αρχαίων ρωμαϊκών μνημείων, υπάρχουν ταυτόχρονα και βυζαντινά μνημεία, γίνεται δυνατή η παρατήρηση στα κτίσματα της όλων των αρχιτεκτονικών αλλαγών που επέβαλε ο χριστιανισμός, προάγοντάς την σε σπάνιο θεματικό Αρχαιολογικό Πάρκο. Η παρουσία προστατευόμενων στοιχείων και τοποσήμων διασφαλίζεται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο προστασίας, σύμφωνα με την κήρυξη του αρχαιολογικού χώρου (ΦΕΚ 239/Β/30-06-1964) και τον ορισμό ζωνών προστασίας (Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ12/34810/1443/09-08-1989), ενώ με το Π.Δ. 29-08-2007 (ΦΕΚ 416/ΑΑΠ/2007) περί «Καθορισμός χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχή κοινοτήτων Μύτικα, Νικόπολης, Μιχαλιτίσου Πρέβεζας» θεσμοθετήθηκαν ζώνες προστασίας, τόσο του αρχαιολογικού χώρου όσο και της περιμετρικής ευρύτερης περιοχής αυτού.

Ακολουθώντας, στην Περιφέρεια Ηπείρου υπάρχουν πολλά μνημεία λιγότερο γνωστά και σωζόμενα σε μικρότερη έκταση από τα προηγούμενα.

ΠΕ Ιωαννίνων

Η ΠΕ έχει σημαντικά μνημεία από όλες τις ιστορικές περιόδους, τα οποία παρουσιάζονται ανά γεωγραφική ενότητα.

Ιωάννινα

Στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Παμβώτιδας, βρίσκονται προϊστορικά και κλασσικά μνημεία σε διάφορες θέσεις, με κυριότερες τους Αρχαιολογικούς Χώρους της Αρχαίας Πασσαρώνος (ΦΕΚ 35/Β/02-02-1962 & ΦΕΚ 154/Β/13-02-2002) και του λόφου Καστρίτσας (ΦΕΚ 35/Β/2.2.62).

Τα βυζαντινά μνημεία της περιοχής ανέρχονται σε τριάντα έξι (36) και αφορούν Εκκλησίες, Μονές, οθωμανικής προέλευσης κτίρια, όπως Τζαμιά, Μεντρεσέδες, Σχολεία, Διοικητικά Κτίρια, Τεκέδες, αρκετά από τα οποία σώζονται και σήμερα, των οποίων η κατασκευή τοποθετείται μεταξύ 1870 και 1910.

Ζαγόρι

Υπολείμματα από τείχη και ερείπια άλλων εποχών βρίσκονται διάσπαρτα στην περιοχή δείχνοντας ότι το Ζαγόρι είχε κατοικηθεί από την αρχαιότητα. Οι αρχαίες ονομασίες κατά τμήματα ήταν: Παραναία, Παρωραία, Τυμφαία. Από το πολυάριθμο σύνολο των κηρυγμένων και μη μνημείων αναφέρονται ενδεικτικά κάποια χαρακτηριστικά μνημεία της περιοχής (Θεώρημα, 2013β):

- Ύπαρξη παλαιολιθικών σπηλαίων στον Βοϊδομάτη.
- Λίθινα και οστέινα ευρήματα σε τοποθεσία του οικισμού Κήποι στο κεντρικό Ζαγόρι.

- Ανακάλυψη αρχαίου οικισμού στη Βίτσα κεντρικού Ζαγορίου, με δύο νεκροταφεία και πλήθος όπλων, αγγείων, κοσμημάτων και νομισμάτων. Χρονολογούνται από τον 9ο αιώνα π.Χ. και ως το τέλος του 4ου αιώνα π.Χ..
- Στην περιοχή του οικισμού Καλωτά έχουν βρεθεί ερείπια ρωμαϊκού φρουρίου, και η λατινική επιγραφή "Antoninus Salve".
- Ερείπια βυζαντινού φρουρίου κοντά στον οικισμό Δίκορφο, στο κεντρικό Ζαγόρι.
- Σημαντικά μοναστήρια, όπως ο Βοτσάς (κτισμένο τον 7ο αιώνα μ.Χ. από τον Κωνσταντίνο Πωγωνάτο), Προδρόμου στο Ρογκοβό Τσεπελόβου (11ο αιώνα μ.Χ.), Αγίας Παρασκευής Μονοδενδρίου (15ο αιώνα μ.Χ.), Σπηλιώτισσας στην Αρίστη κεντρικού Ζαγορίου (1579 μ.Χ.)
- Σημαντικές εκκλησίες, όπως οι εκκλησίες των Νεγάδων, του Κουκουλίου, του Παπίγκου, του Γρεβενετίου, των Άνω και των Κάτω Πεδινών, κλπ.
- η Πασχάλειος σχολή στο Καπέσοβο και η Ριζοπούλειος σχολή στη Βίτσα,
- η Αναγνωστοπούλειος σχολή στο Δίλοφο.
- τα διάσπαρτα στην περιοχή πέτρινα γεφύρια, κτισμένα κατά τον 18ο και 19^ο αιώνα.
- οι κτισμένες σε χαράδρες Σκάλα Βραδέτου και σκάλα Βίτσας.

Πωγώνι

Τα μνημεία που ανήκουν στην αρμοδιότητα των Εφορειών Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων είναι συνολικά 11 (κηρυγμένα) και στην αρμοδιότητα των Εφορειών Βυζαντινών Αρχαιοτήτων βρίσκονται 45.

Κόνιτσα -Μαστοροχώρια

Τα μνημεία που ανήκουν στην αρμοδιότητα των Εφορειών Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων είναι συνολικά 9 (κηρυγμένα) και στην αρμοδιότητα των Εφορειών Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, στην περιοχή μελέτης βρίσκονται εβδομήντα δύο (72).

Τζουμέρκα

Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα στην περιοχή μελέτης, η ευρύτερη περιοχή των Τζουμέρκων κατοικούνταν τουλάχιστον από την εποχή του Χαλκού. Τα μνημεία που ανήκουν στην αρμοδιότητα των Εφορειών Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων είναι συνολικά 22, ενώ τα κηρυγμένα μνημεία είναι μόνο 2. Τα μνημεία που ανήκουν στην αρμοδιότητα των Εφορειών Βυζαντινών Αρχαιοτήτων είναι εβδομήντα (70).

Π.Ε. Πρέβεζας

Στην Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας υπάρχουν αρκετοί αρχαιολογικοί χώροι, τόσο αναφορικά με τις κλασικές αρχαιότητες, όσο και με τις βυζαντινές ή τις οθωμανικές. Οι περισσότεροι γνωστές, εκτός της Νικοπόλεως, είναι οι εξής.

Το Νεκρομαντείο Αχέροντα

Το Νεκρομαντείο του Αχέροντα βρίσκεται κοντά στον οικισμό Μεσοπόταμο πάνω σε ένα λοφίσκο και είναι το σπουδαιότερο κι αρχαιότερο Νεκρομαντείο ή Νεκρομαντείο, (νέκυς = νεκρός) της αρχαιότητας. Τοποθετείται κοντά στην αρχαία μυκηναϊκή αποικία, την Εφύρα (14ος π.Χ. αι.) και ήταν ένας ναός αφιερωμένος στους Θεούς του Κάτω Κόσμου. Εδώ οι αρχαίοι τοποθετούσαν τις Πύλες του Κάτω Κόσμου που οδηγούσαν στο βασίλειο του Άδη. Βρέθηκε το 1958 με την ανασκαφή της αρχαιολογικής εταιρίας με υπεύθυνο τον καθηγητή Σωτήρη Δάκαρη.

Η ακρόπολη της αρχαίας Εφύρας

Η ακρόπολη της αρχαίας Εφύρας βρίσκεται 500 μ. βόρεια του Νεκρομαντείου, επίσης κοντά στον οικισμό Μεσοπόταμο. Είναι η αρχαιότερη πόλη της Ηπείρου, αποικία των Μυκηναίων 14ου - 13ου π.Χ. αιώνα, οι οποίοι έφτιαξαν τα κυκλώπεια τείχη 1.200 μ. σαν της Τίρυνθας με εντολή του βασιλιά Αχαιού. Ήταν εμπορικό κέντρο της εποχής και καταστράφηκε από τους Ρωμαίους το 167 π.Χ. Σήμερα σώζεται κατεστραμμένο το εξωτερικό τοίχος και στο εσωτερικό του βρέθηκαν δύο τάφοι παιδιών της εποχής του σιδήρου. Δεν έχουν γίνει άλλες ανασκαφές στον χώρο.

Η αρχαία Πανδοσία

Η αρχαία πόλη προστατευόταν επίσης από τριπλό τείχος το οποίο χρονολογείται περί τον 4ο π.Χ. αιώνα. Το τείχος της κλασικής αυτής περιόδου ενισχυόταν από 22 ορθογώνιους πύργους και η περιμετρός του ήταν 1.460 μ. και εσωκλείοντας μια έκταση 130.000 μ². Στην Πανδοσία σώζεται το τείχος της εποχής του Ιουστινιανού αλλά μέχρι σήμερα δεν έχουν γίνει ανασκαφές.

Μνημεία

Η ζώνη του Παράκτιου Χώρου Ιονίου Πελάγους Π.Ε. Πρέβεζας χαρακτηρίζεται από την παρουσία πολυάριθμων μνημείων κάθε εποχής, πολλά από τα οποία προστατεύονται από το νόμο. Πιο συγκεκριμένα, εντοπίζονται προϊστορικά και κλασσικά μνημεία σε διάφορες θέσεις, ενώ τα Βυζαντινά μνημεία της περιοχής αφορούν Εκκλησίες και Μονές. Παράλληλα, στην ευρύτερη περιοχή και στην πόλη της Πρέβεζας βρίσκονται πολλά κρηυγμένα και μη Νεότερα Μνημεία.

Ερείπια Αρχαίας Ακρόπολης στο Ενετικό και Τούρκικο Φρούριο Πάργας

(ΦΕΚ 35/Β/2.2.62)

Ένα από τα σημαντικότερα μνημεία του οικισμού Πάργας είναι το φρούριο, το οποίο αρχικά χτίστηκε από τους Ενετούς, τον 14ο αιώνα, ενώ στην πορεία των χρόνων γκρεμίστηκε και ξανακτίστηκε αρκετές φορές. Τα τείχη του φρουρίου τα οποία προστάτευαν την Πάργα από τους χερσαίους και θαλάσσιους εισβολείς, περιβάλλουν ακόμα περιμετρικά το άνω τμήμα της βραχώδους χερσονήσου, στο εσωτερικό των οποίων υπήρχαν περίπου τετρακόσια σπίτια, μικρού εμβαδού. Το φρούριο διέθετε ένα σύνθετο σύστημα εισόδου το οποίο βρίσκεται στην ανατολική πλευρά των τειχών. Αποτελεί το πιο αναγνωρίσιμο τοπόσημο της Πάργας, σε συνδυασμό με το νησάκι και το εξωκκλήσι στο λιμάνι της. Ακόμα και σήμερα διακρίνονται εμβλήματα του παρελθόντος, άλλα της Βενετίας και άλλα του Αλή Πασά (http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&sobi2Task=sobi2Details&catid=807&sobi2Id=223&Itemid=338).

Τα οχυρά της Ακρόπολης βρίσκονται στο υψηλότερο σημείο της χερσονήσου. Λόγω των συνεχών αναμορφώσεων, η Ακρόπολη έχει χάσει την αρχική της όψη του 16ου αιώνα, ενώ σε καλή κατάσταση μέχρι σήμερα σώζονται τα κτιστά στόμια από τις δύο τουλάχιστον στέρνες που βρίσκονταν στα δύο οχυρά, τα οποία ήταν οπλισμένα από πυροβόλα μεγάλης οκλής, καλύπτοντας ολόκληρο το κάστρο και την γύρω από αυτό περιοχή. Από τα δύο οχυρά που απαρτίζουν την Ακρόπολη, το εσωτερικό αποτελεί τον πυρήνα της τελευταίας, ενώ τα αρχιτεκτονικά του χαρακτηριστικά υποδηλώνουν ότι είναι έργο του 18ου αιώνα. Η τοιχοποιία γύρω από την Ακρόπολη είναι πολυγωνική, ενώ έχει αποσαθρωθεί σε ορισμένα σημεία.

Αρχαιολογικός Χώρος Δυμοκάστρου

Η αρχαία ακρόπολη του Δυμοκάστρου και ο οικισμός της Ελίνας με τα λοιπά ευρήματα του περιβάλλοντος χώρου έχουν χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικός χώρος και ιστορικά διατηρητέα μνημεία με αποφάσεις του ΥΠΠΟ που δημοσιεύτηκαν στα ΦΕΚ 35/Β/02-02-1962 και 616/Β/22-07-1996. Ο οικισμός άκμασε κατά την ύστερη κλασική και ελληνιστική περίοδο (4ος αι. ως μέσα 2ου αι. π.χ.), είχε 4.000-6.000 κατοίκους και επέζησε και κατά την Ρωμαϊκή περίοδο. Η ονομασία Δυμόκαστρο μάλλον προήλθε από το Διδυμόκαστρο, επειδή είχε διπλά τείχη.

Επίσης περιλαμβάνει το αρχαίο λιμάνι «Δυμόκαστρο – Σκάλα Ελληνικού» το οποίο αποτελείται από φυσικό βραχώδη μυχό, που προστατεύεται από τη νότια και δυτική πλευρά με βραχώδη προβλήτα, όπου καταλήγει το πολυγωνικό τείχος του Δυμοκάστρου.

Πάργα

Η Πάργα διαθέτει ένα σημαντικό κεφάλαιο από αρχαιολογικά ευρήματα και ιστορικά μνημεία, όπως το κάστρο και τα ερείπια της ακρόπολης της Πάργας, οι μυκηναϊκοί θολωτοί τάφοι, τα πολυγωνικά τείχη κλπ.